Dr. Farkas Jenő
A Szent László Hadosztály
Katonái írták… II.
(Jegyzet)

2005

A SZENT LÁSZLÓ HADOSZTÁLY KATONÁI ÍRTÁK… II.
(Jegyzet)

Összeállította és írta:

Dr. Farkas Jenő

2005

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, az audiovizuális vagy számítógépes másolatkészítés, a nyilvános előadás, rádió- és televízióadás, valamint fordítás jogát.

KÖSZÖNETNYILVÁNITÁS

A könyv (jegyzet) szerzője köszönetet mond minden adatszolgáltatójának, segítőjének a könyv előzetes lektorálásáért: **Dr. Ravasz István** úrnak, tanácsaiért: **Borus József, Bonhardt Attila, Szabó Miklós, Számvéber Norbert, Kuli János** uraknak, a Hadtörténelmi Intézet Fényképarchívumának; a Hadtörténelmi és a HM. Levéltár segítségéért, valamint **Szabó Gabriella úrhölgynek, Csicseli János, Kerekes Tamás és Szabó Gábor** tipográfus uraknak közreműködésükért.

Külön köszönetem fejezem ki **Nacsa Ferenc** munkatársamnak a II. kötet térképeinek önkéntes és átlagon felüli minőségben történt megrajzolásáért.

Kérek mindenkit, akik e jegyzetet lesznek szívesek átolvasni, minden észrevételüket közöljék a szerzővel, hogy a könyv kiadása előtt ezeket figyelembe vehesse.

Gödöllő, 2005. szeptember 1.

Dr. F a r k a s J e n ő

Gödöllő, Méhészet 2100

Telefon: (28) 419 565 üzenetrögzítővel;
E-mail:faje@netposta.net

Jaj, ha egy ország vezetése felesketett katonáit értelmetlenül küldi harcba
és elveszejti ezzel népe, nemzete színevirágát.

Kétszeres, jaj, ha ezért minden hősiesség ellenére, országát legyőzik, megszállják, megcsonkítják és megalázzák.

De háromszoros, jaj, ha egy országnak nincsenek olyan fiai, akik felsőbb parancsra képesek katonaként, akár életüket áldozni a Haza védelmében.

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK 5

SZENT LÁSZLÓ HADOSZTÁLY KATONÁI ÍRTÁK... 7

BEVEZETÉS 7

I. FEJEZET - "SZENT LÁSZLÓ" HADOSZTÁLY GYÜLEKEZÉSE, ISMÉTELT FELTÖLTÉSE, ÚJJÁSZERVEZÉSE, KIKÉPZÉSE, FELVONULÁSA ÉS BEVETÉSE (1945. JANUÁR 10. ÉS MÁRCIUS 23. KÖZÖTT) 10

A HADOSZTÁLY TÖRZS HELYZETÉRTÉKELÉSE … 10
…. ÉS AZ ALAKULATOK VISSZAÉRKEZÉSE A GARAMTÓL 13

II. FEJEZET - HARC BUDAPEST FELSZABADÍTÁSÁÉRT 1945. JANUÁR 1.-26. KÖZÖTT. 16

KÉT ÁTTÖRÉSI KÍSÉRLET ESZTERGOMNÁL A "BUDAPEST ERŐD" GYŰRŰJÉN 16
A „KONRÁD III" FELMENTÉSI KÍSÉRLETEK. 21
ROHAMTÜZÉREINK A 6. SS PÁNCÉLOS HADSEREGTARTALÉKÁBAN. 21
20. ROHAMTÜZÉROSZTÁLYUNK A „TAVASZI ÉBREDÉS" FEDŐNEVŰ ELLENTÁMADÁSBAN 25
1945. MÁRCIUS 6 ÉS 30-A KÖZÖTT 25

III. FEJEZET - AZ ESEMÉNYEK A HADOSZTÁLY UTÁSZ ÉS TÜZÉR CSAPAT NAPLÓI TÜKRÉBEN 1945. I. 10. ÉS II. 2. KÖZÖTT. 34

A SZENT LÁSZLÓ HADOSZTÁLY ÚJ SZERVEZETE, ELHELYEZÉSI KÖRLETEI, BEOSZTOTTAI. 49
A SZOVJET SEREGEK BÉCS ELLENI TÁMADÓ HADMŰVELETE. 62
A SZENT LÁSZLÓ HADOSZTÁLY BALATONFELVIDÉKI ÉS ZALAI HALOGATÓ HARCAI 66

IV. FEJEZET A HADOSZTÁLY HARCA A DUNÁNTÚLON 1945. I. 21. ÉS IV.3. KÖZÖTT 73

A SZENT LÁSZLÓ HADOSZTÁLY ÉLETÉNEK LEGVÁLSÁGOSABB IDŐSZAKA 1945. MÁRCIUS 24-28. KÖZÖTT 83

V. FEJEZET PÁPÁN ÉS PÁPA KÖRZETÉBEN VISSZAMARADÓK TÖRTÉNETE. 101

REPÜLŐ KATONÁK A RÁBA VONAL VÉDELMÉBEN. 104
A 2. KÖZELFELDERÍTŐ (KF) SZÁZAD ELLENÁLLÁSA VÁT (SZOMBATHELY ÉK-K 12 KM) KÖZSÉG KELETI SZÉLÉN 106
A VÁTI REPÜLŐTÉR VÉDELME. 108
A "SZENT LÁSZLÓ" HADOSZTÁLY REPÜLŐ LÖVÉSZEZRED PÓTKERETE 109
SZENT LÁSZLÓ HADOSZTÁLY HARCA A NYUGAT-DUNÁNTÚLON A MURÁIG 1945.III.27-IV.4. KÖZÖTT 113
A 28 EJTŐERNYŐS "LEMARADÁSA" PARTIZÁNNAK 118
ZALASZÁNTÓ VÉDELME, VISSZAVONULÁS A MURÁIG 120
A BALCK PARANCS 144

VI. FEJEZET HARCOK A MURAKÖZBEN, AUSZTRIÁBAN. 147

A HADOSZTÁLY ALAKULATAINAK LÉTSZÁMA ÉS FEGYVERZETE. 162
INTÉZKEDÉSEK AZ ÚJ VÉDŐÁLLÁS MEGSZÁLLÁSÁRA – ELISMERÉSEK 166
A HADOSZTÁLY MENETE HADIFOGSÁGBA 180

VII. FEJEZET KITŐRT A BÉKE 183

AZ ÉPÍTŐEZRED ÉS AZ UTÁSZ ZÁSZLÓALJ WEISSENSTEINBEN. 198
A HADOSZTÁLY MUNKÁS ALAKULATOKKÁ SZERVEZÉSE. 201
AZ UTÁSZ ZÁSZLÓALJ LAUSCHACH NY-RA KÖLTÖZIK. 204

VIII. FEJEZET SZÜGYI VEZÉRŐRNAGY MEMORANDUMA 205

AZ ÉPÍTŐEZREDBELIEK ÉS A MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁSOK ÉLETE 1945. JÚLIUS-AUGUSZTUSÁBAN 210
A MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁRA VEZÉNYELTEK ÉS A TÁBOROKBAN LAKÓK ÉLETÉNEK ALAKULÁSA 211
MEZŐGAZDASÁGI MUNKÁN A REPÜLŐ LÖVÉSZ ZÁSZLÓALJ KATONÁI 216
A SZÖVETSÉGESEK ÁLNOKSÁGA: A PARANCSNOKOK KIADÁSA A SZOVJETEKNEK..... 220

IX. FEJEZET HAZATÉRÉS **222**

AZ ORSZÁGHATÁR ELÉRÉSE ELŐTT, A HARC BESZÜNTETÉSÉVEL..... 222

X. FEJEZET **228**

JEGYZETEK A HADOSZTÁLY KÖTELÉKÉBEN SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐ 163 TISZT, TISZTJELÖLT SORSÁRÓL **228**

HADIFOGSÁGBA ESÉS. OROSZ, ANGOL, AMERIKAI HADIFOGSÁG. SZÖKÉSEK, HAZATÉRÉS. 229
AZ ANGOL, AMERIKAI, FRANCIA HADIFOGSÁG..... 231

ITTHON **233**

1945 UTÁN AZ IGAZOLÁSOK – B LISTA – ELBOCSÁTÁSOK - SZOLGÁLÓK..... 233
1956 UTÁN CSAK LÁTSZÓLAG CSÖKKENT A TERROR..... 237
SZÜGYI ZOLTÁN VEZÉRŐRNAGY ÉS A HADOSZTÁLY REHABILITÁCIÓJA 239
KÜLFÖLDÖN ÉS ITTHON..... 239

ZÁRÓSZÓ **243**

FORRÁS ÉS IRODALOMJEGYZÉK **244**

Térképek, fényképek, vázlatok eredete ……..245

Névmutató ……..246

MELLÉKLETEK

SZENT LÁSZLÓ HADOSZTÁLY KATONÁI ÍRTÁK...

A Szent László hadosztály történetének második szakasza

BEVEZETÉS

1. A végső harc indokai, nézetek 1945. januárjában

A katonabecsület.
A németek melletti szövetségi hűség.
Félelem az orosz paradicsomtól.

Amikor a politikai vagy a felső katonai vezetésnek dönteni kellett az 1944-1945 év válságos pillanataiban, hogy (katona) becsületből kitartson e olyan szövetséges mellett, aki kényszeríti őt a hűségre, nem lehetett nehézsége a válasszal. De a katonabecsület sem az egyénnek, sem a katona közösségeknek, nem volt, (vagy lett volna) elsődleges szempontja, hogy hűséggel harcoljon tovább a szövetséges mellett, vagy minden félelmét legyőzve, átálljon az ellenséghez.
De a harc további folytatásának az antibolsevizmus sem lehetett és nem is volt indítéka, mert antibolsevisták egyaránt voltak - az un. "Endsiegesek" - a végső győzelemben hivők - és a harcot feladók, - az "átállók" - között.

Ami a szövetségi hűséget illeti, egyáltalán nem csodálatos, hogy a fegyverével harcoló, gyerekkora óta erre nevelt "csapat- katonák", a véres harcok megvívására hivatott "átlag" katonák, akik minden percükben a háború sanyarúságát viselve életüket kockáztatták, a szövetségi hűséget nem tekintették a becsület első kérdésének. Náluk a becsületet elsősorban a kitartás, saját életüknek a "jövő" érdekében történő feláldozása jelentette.

Aki ebben az időben nem volt katona és nem vett részt a hadműveletekben valamilyen módon, nem érezhette át, és aligha értheti meg azt a lelki nyomást, amelyben mi volt katonák vergődtünk a szövetségi hűség vonatkozásában. Legjobban azok vergődtek, akik 1941 óta bajtársként harcoltak a németek oldalán. Akik 1944/45 telén és 1945 tavaszán személyesen a helyszínen láthatták a német katona bajtársak megpróbáltatásait és pusztulásukat, azok számára alig volt elképzelhető, hogy egyszerűen hátba támadják volt bajtársaikat.
Ismét más kérdés, hogy a fegyverrel a kézben nem harcoló katonák, a tábornokok és vezérkari tisztek részére mit jelentett, illetve mit irt elő kötelezően az 1945-ös hadműveleti helyzet.
A német legfelső-, közép- és alsó vezetés ebben az időben kíméletlen és osztatlan volt, nemcsak a német csatlósokkal, de saját katonáival szemben is. Egy magyar tábornoknak, vezérkari tisztnek szembefordulni a német tábornokok esztelenségeivel nem okozhatott lelki problémát.
Ugyanakkor azt is aligha hihetjük, hogy bárki tiszt vagy tiszthelyettes kifejezetten németellenes lett volna, de ugyanúgy németbarát sem volt. A németbarátok nem mennek menedéket keresni a németekkel hadiállapotban levő antanthoz, az angolokhoz vagy az amerikaiakhoz.

Szügyi Zoltán vőrgy. a "Szent László" hadosztály parancsnoka elszánt, ortodox katona volt.. Amikor Br. Aczéllal való megbeszélés alapján elhatározta, ha lehet harc nélkül, de ha szükséges harcosainak bevetésével a meggyőződéses "európai" magyarság védelme érdekében Nyugatra, az angolokhoz menti népét, katonáit a szovjetek elől, sőt ha szükséges, azok ellen. Semmiképpen nem akart a szovjetek fogságába kerülni. Ez a magyarázata annak, hogy végül is, amikor elérték Ausztriában az angol csapatokat, a hadosztály tényleges 3-4 ezres állománylétszáma "kereken" mintegy 10 ezer fő lett.

Tehát nem a katonabecsület, sem az antibolsevizmus, de nem is a szövetségi hűség, vagy a németbarátság volt az, ami a tovább menőket befolyásolta, hanem akár az általános félelem a bolsevista rendszertől, akár az egyéni bőrük féltése, a minden bizonnyal várható – jogtalan, - hazai felelősségrevonástól.

Aki lemaradt, vagy átállt, eljárása mögött elsősorban az állt, hogy egyszerűen csak itthon akart maradni és nem vállalta az emigrációs sorsot. Na meg az, hogy ilyen esetekben természetük miatt tolonganak a karrieristák, akik minden időben és minden rendszerben a felszínen akarnak maradni, és köpönyeget forgatnak.

Ugyanakkor hazug dolog lenne csak azért babérkoszorút vonnunk a szentlászlósok feje fölé, mert nem tették le a fegyvert a szovjet előtt, és amit ugyanakkor igyekeztek megtenni az angoloknak. "Hól itt a katonabecsület, vagy a szövetségi hűség?" kérdezhetjük.

A nyers tény, hogy a magyarok és németek sorsa évszázadok óta összekötöződött. Ágálunk, ágáltunk a keleti pánszláv törekvések ellen, mégis minthogy keletről a pánszláv elnyomás fenyegetett és fenyeget ma is, másrészt, mert körül voltunk és vagyunk véve ellenségekkel, akik Trianon ellenére jobban gyűlölnek bennünket, mint mi őket. Csak több rossz közül választhattunk és választhatunk: ez pedig - a kisebbik rossz - a németek felé vezet, mert ők az európaiak és ők is vesztesei voltak az első-, és a második világháborúnak. [1]

Magyarországon 1920 és 1940 között igazán németellenesek a hazai zsidók, ezek közül is csak a gazdagok voltak. Németellenes volt még a magyar szélsőjobb csoport, mely a magyar fajelmélet alapján állt és védeni akarták a magyart a germántól, szlávtól, a zsidótól egyaránt, de az erőszak teljes mellőzésével.

A két világháború között a zsidóellenesség oka és egyre döntőbb oka a hazai kereskedelem, a bankok, az ipar, és főleg a kultúra terén egyre inkább vezető szerepre jutó zsidóság volt. Ebből az egészből politikai ügy csak a második világháború alatt lett, az is akkor, amikor a hitleri Németország veresége már több mint előreláthatóvá vált.

1940-ben a gazdag zsidók és a nemzetközi baloldal kivételével nem volt nálunk németellenesség. Inkább németbarátság volt és nemcsak a kápráztató német hadisikerek miatt, hanem az egymást követő bécsi döntések folytán.

1944. október 15-e után sem következett be olyan jelenség, amely eltért volna az kárpátmedencei magyarság 1100 éves történetétől. Német: török, kuruc: labanc viszony, az 1848 után megoszlott magyarság, a mindenkori egyik tábor a "hazaárulás" bélyegét sütötte a másikra - holott egyes opportunistákat leszámítva - mindegyik jó magyar volt.

A hadosztály csapatainál, legalább is a repülő lövészezrednél az ezred parancsnoka szerint: "nem volt szélsőjobboldali tiszt, sem a legénység között hungarista hangulatkeltés. A zsidó kérdésről soha beszélni nem hallottam. A helyi nyilaskeresztes pártszervezetekkel a viszony nem volt barátságos, de ellenséges sem. Celldömölkön levő kisebb hungarista alakulatot a legénység általában jóindulatú

---

[1] ***Pályi*** 70-73 oldal. A pángermánizmussal kapcsolatban leírta, hogy amikor Pécsett a határőr kerületnél szolgált, a Villánytól délre eső terület pángermán központ volt. A nyomozás az akkori vegyesdandár parancsnok, későbbi vezérkari főnök Werth Henrik vezérezredes feleségéhez vezetett.

Koós Ottó ny. őrgy. személyes közlése: A vezető konzervatív katonáink közül egy tábornok, ezred parancsnok, aki Hindenburg temetésén 1934-ben, Berlinben volt, visszajövetele után kijelentette családi körben, hogy a Hitleri rendszer ugyanolyan barnában, mint a bolsevizmus vörösben, a különbség az, hogy nyugatabbra vannak és nem bizánci módszerekkel, dolgoznak.

humorral kezelte. Ugyanakkor az a tény, hogy a nyilas alakulatok bővében voltak géppisztolyban, ez kimondottan ellenszenvet ébresztett." [2]

Ugyanakkor ez nem jelentette azt, hogy a hadosztály tisztjei közömbösek lettek volna a társadalmi, politikai és gazdasági kérdések iránt. Az állomány a mai felfogás szerint jobboldali volt. Ez nem jelentette ugyanakkor azt, hogy az akkor fennálló kérdéseket német mintára akarták volna megoldani. Ez a korosztály kötelességének tartotta neveltetése miatt, az elszakított területek visszaszerzését. Tisztában volt azzal, hogy Trianon az őszirózsás forradalom következménye volt. Az első világháború hadseregének felbomlása baloldali elemek munkája volt és a hadsereg nélkül maradt ország területének kétharmad részét elveszítette.

Senki előtt nem volt ismeretlen, hogy az 1918-as proletárforradalom vezetőinek a magyar néphez sem fajilag, sem kulturálisan semmi köze nem volt. Érthető, hogy ezt a kisebbséget az élet-halál harcban nem tekintette megbízhatónak. De a honvédség elzárkózott e kérdés német módon való megoldásától. Ehhez az országot a németeknek katonailag meg kellett szállniuk, hogy ehhez a kérdéshez a maguk módján hozzá tudjanak nyúlni.

Tisztában voltak abban, hogy egy megbízható hadsereg egyik feltétele az, hogy háború esetén a hadbavonultak családtagjai ne nélkülözzenek. Elégedetlenek voltak a hadisegély, hadiövegy és hadiárva ellátással. E nem jelentette azt, hogy erőszakos rendszerváltozást támogattak volna.

Az úgynevezett "Szálasi féle" hatalomátvételt a hadsereg passzívan szemlélte. Semmi célját nem látta a polgárháborúnak akkor, amikor az ellenség az ország területének egy részét már elfoglalta. A háború elvesztését tudomásul vette, de azt becsülettel akarta befejezni.

A háború folytatása nem a németek iránti barátság következménye volt. A nemzeti szocializmus óta fokozottan érezhető német nyomás, valamint az igen erős pángermán propaganda már évek óta sok fejfájást okozott magában a honvédségben is. Ez nem jelentette azt, hogy az idősebb honvédtisztek német beállítottságúak lettek volna. A fiatal tisztikar, nem volt németellenes, magyar szellemiségű volt.

A tisztikar tisztában volt azzal, hogy a szovjetnél a kommunizmus gyakorlatilag a pánszláv törekvések eszköze. A legénység - iskolai tanítása folytán - ösztönösen érezte, hogy a szovjet győzelem nem jelenthet mást, mint a Trianon-i békeszerződés megismétlődését, a visszaszerzett területek újbóli elvesztését. A repülő lövészezrednél szolgáló felvidéki és erdélyi katonák ezért is tartottak ki Ausztriáig. [3]

Magyar szempontból, ami a nemzetnek megfelelő megoldás lett volna, nem volt. Nem volt más lehetősége a tisztességesen gondolkozóknak, mint védeni minden talpalatnyi földet és menteni a magyar katonai erényeket. "Mi repülők, érzésem szerint, ezt megtettük - fejezi be Pályi gondolatsorát. [4]

---

[2] ***Pályi*** 70-72. o. Pályi két nyilas vezetőről emlékezett meg. Ismerte és több alkalommal vacsorázott Dr. Csia Sándorral, aki később Szálasi minisztere lett. 1944 márciusában erősen bírálta a német megszállást. Csak annyit válaszolt: sajnos nincs más szövetségesünk a szovjet ellen. A zsidó kérdést nem német módszerekkel akarták megoldani. Felhozta, hogy a házban, ahol laknak, gyerekei zsidó gyerekekkel játszanak együtt. A nyilas hatalomátvétel után nem beszélt vele és kerülte a vele való találkozást.

A másik Gróf Pálffy Daun őrgy. volt, aki a hadosztály kémelhárító tisztje lett, aki soha a német titkos fegyverekről nem beszélt sem neki, sem a legénységnek. Állítólag kiváló angol kapcsolatai miatt került a hadosztály vezetésébe. Angol kapcsolatának személyes tanúja lehettem, amikor fogságba esésünkkor Klágenfurt-Welcenegg-i táborban a felsorakozott tisztek között Németh János vk. ezredes jelentésének beadása után, a 8. hds. pk. segédtisztje felismerte Pálffy őrgy-ot és átölelve köszöntötte régi ismerőseként. Összeölelkeztek. Sokat köszönhettek az ottani magyar katonák ennek a barátságnak.

[3] ***Pályi*** 72. o.

[4] ***Pályi*** 73. o.

I. Fejezet - "SZENT LÁSZLÓ" HADOSZTÁLY GYÜLEKEZÉSE, ISMÉTELT FELTÖLTÉSE, ÚJJÁSZERVEZÉSE, KIKÉPZÉSE, FELVONULÁSA ÉS BEVETÉSE (1945. január 10. és március 23. között)

Az 1945. esztendő első két és fél hónapjában a német vezetés, a magyar Fővezérség, maga Szügyi vezérőrnagy is a Szent László hadosztályt Németország területére akarta vinni.

A németek azért, mert csodálták és sokat reméltek tőle. A magyar Fővezérség azért, mert így kívánták a németek. Szügyi, mint annyian - hitt a "végső győzelemben". [5]

A hadosztály törzs helyzetértékelése …

Lajtos a hadosztály vezérkari főnöke már 1945. január 5-én - még a Garam utáni harcok idején - ígéretet tett a hadosztály ezred- és osztályparancsnokainak, hogy akárhogy is alakul a helyzet, több vért nem áldoznak a németek érdekében. Világosan beszélt, melyet mindenki megértett, hogy nem tudja tovább lelkiismeretével összeegyeztetni azt, hogy egyetlen csepp vért kiontsanak. Szügyinek ezt nem merte megmondani, mert ismerte kötelességteljesítésről alkotott meg nem alkuvó felfogását. [6] Bizonyos volt (ugyanakkor) abban is, hogy elhatározása végrehajtásakor nem fog nehézséget támasztani.

Ezért is támogatta azt az irányzatot, hogy minél több fiatal kerüljön a hadosztályhoz, mert ebben az időben csoportostul vitték a leventéket Németországba. Lajtos tudta, hogy aki hozzájuk kerül, csak akkor jut német földre, ha ő maga is úgy akarja, mert a Szent László hadosztályt nem fogják kivinni Németországba.

Első célja az volt, hogy a hadosztály kiképzés címén ne kerüljön ki az országból, a másik feladat az volt, hogyha a hadműveletek az országhatárig jutnak, újabb módot találjon a Nyugatra kényszerítés meghiúsítására.

Nyilván való volt, hogyha Németországba mennek, ott harcolni és megsemmisülniük kell, most már idegen föld Ausztria, Németország.

Küzdelme, ez a békés harc, elsősorban parancsnokával, Szügyi vezérőrnaggyal, még két hónapig folyt, hogy a hadosztály honi földön maradjon. Egyízben ez a vita annyira kiéleződött a Fővezérség és a hadosztályparancsnokság között, hogy hadosztály csapatparancsnoki értekezletén kérdezték meg a csapat- és osztályparancsnokokat, hogy hogyan fogadnák a csapatok a külföldre történő távozási parancsot?

Lajtos előtte Tassonyival és Pályival beszélt. Elsősorban Pályi, de Tassonyi is magánbeszélgetés formájában kérték Lajtost, hogy ne vigyék a hadosztályt Németországba és tegye lehetővé, hogy aki akar, itthon maradhasson. Ígérték, hogy ez csak a határ előtt lehet időszerű. Nem a harctól félnek, hanem nem akarnak idegen földért vérezni. Lajtos ezt szívesen megígérte, mert álláspontjával egyezett. Végül is a parancsnoki értekezlet döntött, és így ebben maradtak. [7]

Ezek az alapvető kérdések és a hadosztály ezredeinek feltöltése, tiszti, altiszti kar keretének felállítása, a kiképzőkeret, és a fegyverzet kérdése az első parancsnoki értekezlet tárgya volt. Ez utóbbival kapcsolatos ígéretekből német részről nem volt hiány. Ebben az időszakaszban csak annyi puska és golyószóró állt rendelkezésre, melyek az ütközetekből megmaradtak. Ezekkel legalább a lőkiképzést meg tudták kezdeni.

---

[5] ***Lajtos*** lev. 11-12. o. (Levelét a háború befejezése, az Ő hadifogsága után írta, s ez nem bizonyosság !)

[6] Szügyi a kapott bizalmas parancs értelmében a hadosztály épségben akarta megőrizni. (FJ)

[7] Látható, hogy a három vezető Szügyi ellen - parancsnokuk háta mögött - összebeszéltek. Céljuk Szügyi együtttartási szándékának akadályozása volt. (FJ)

A leharcolt Szent László hadosztály csapatai feltöltésére, a Pápa térségében, a 101. sz. bevonulási központnál gyülekező tisztekre és legénységre számíthattak. [8]

A repülő lövészezred tiszteseinek krémje a Repülő Csapattiszthelyettes Képző Iskola 1945. január 1 előtt betöltött 17 évüket betöltött növendékei voltak. [9]

„Pápára való visszaérkezésünk után az a hír járta, hogy kivisznek bennünket Németországba feltöltésre, de azt hittük, hogy maradunk honvéd alakulat, magyar rang- és felségjelvényekkel. Azt hiszem, nagy ellenkezést és szétesést eredményezett volna, ha híre terjed, hogy a Hunyadi hadosztály mintájára SS alakulatot akarnak belőlünk szervezni. Arról is folyt a beszéd, hogy amikor az ország már elveszett és semmi remény nincs annak felszabadítására morálisan lehet-e valakit arra kötelezni, hogy idegen érdekekért, idegen földön tovább folytassa a harcot. Konszenzus (megegyezés) született, hogy mindenkinek a saját lelkiismeretére kell bízni, ki, mit tesz, de erőszakkal nem lehet senkit sem kivinni. Persze, ez csak most látszik tisztán, akkor minden annyira zavaros volt és a vita is tisztán akadémiai volt. Azt természetesen nem tudhattam, hogy a csapatparancsnokok tényleges javaslattal fordultak volna hozzád" - írta Lajtosnak egyik volt hadműveleti tisztje. [10]

Ez időkben hangzottak el először olyasmik, hogy a Szent László hadosztály "hungarista hadosztály " lesz. Persze! A nagyhírű hadosztály a nyilasok büszkesége lehetne... De ezt - felháborodva - egyszerűen elutasították. [11]

A hadosztály kitelepítésének elvetése hamarosan tisztázódott, mert január 19-e után az 1. SS "Hunyadi János" önkéntes páncélgránátos hadosztályhoz tartozó 61., 62., és 63. ezredeinek hat zászlóalját, a 25. SS- tüzérezred négy osztályát, a 25. SS- páncélvadász osztályt, valamint a 25. SS-tábori kiképző zászlóalját, a nyugat-magyarországi (jutasi, hajmáskéri) kiképzőkörzetekből Németországba szállították. [12]

A fővezérség ugyan elrendelte a régi tisztelgés helyett karlendítéssel kell tiszteletadást teljesíteni, hozzá mondani hangosan: "Kitartás! Éljen Szálasi!". A Szent László hadosztályban ezt, nem mindegyik ezrednél vezették be [13], ott maradt a régi tiszteletadás. A nyilasokkal gyakran előforduló kisebb-nagyobb nézeteltérések, mindig azzal végződtek, hogy az ejtőernyősök a nyilasokat megverték. Volt eset arra is, hogy az ejtőernyős laktanyába befészkelt németeket fegyverrel kergették ki az ejtőernyősök. A hadosztály harcos csapatai nem politikailag, hanem a harcok alatti együttműködés során szerzett tapasztalataik miatt gyűlölték a németeket. A Magyarországon harcoló németek, legalább is, akikkel a Szent Lászlósok találkoztak, már árnyékai sem voltak a régieknek. [14]

Szügyi elhitte (?), hogyha kiszorulunk Magyarországról, ki kell menni Németországba, a német hadvezetésnek vannak katonai és politikai ütőkártyái. Suttogtak 100 hadosztályról, mely (1945.) tavaszra lesz bevethető az Alpok vidékén. Ezek majd északi irányú ellentámadással és a "csodafegyver bevetésével" megváltoztatják az általános helyzetet, ekkor a hadosztály is visszakerül hazánk területére. Politikusan meg azt mondták - és ezt a magyar Fővezérség is terjesztette - hogy a németek külön fegyverszünetet kötnek az angolszászokkal, az így felszabadult erőikkel a K-i arcvonalon döntő ellentámadást indítanak a szovjetek ellen. Sőt azt is lehetett hallani, hogy a külön

---

[8] ***HÚ.*** 1973. 06. szám 4-6. o

[9] Az Iskola 1944. novemberében szűnt meg. A III. évesek részt vettek a Repülő Pótezred katonájaként a Béla – Libád körüli védelmi harcokban. Onnan Magyarszőgyén , Perbete , Kolta , Kiskürt , Ógyalla Érsekújvár útvonalon tértek vissza. 1945 februárjában Pályi százados szervezte újra a Recsetiseket. A jelentkezőket Sárvárra vezényelték. Átképzésük után a "Balatonfelvidék-i" (Monostorapáti , Nagy-, Tótvázsony, Sümeg, Balatonszőlős , Aszófő) a „Rába vonal " (Beled - Sárvár – körvédelem – Szalafő – Őriszentpéter, és a „Mura folyó védelmében" (Murakeresztúr, Muraszerdahely) kerültek bevetésre. Sorsuk, fogságba esésük, a hadosztályéval azonos volt (Luttenberg, Maudorf, Mackensen, a Preitinegg -i fegyverletétel).

[10] ***Lajtos*** lev. 12. o.

[11] ***Karvaly*** Ferenc ?-én kelt levele ***Lajtos*** Árpádhoz. 4. o. Eredeti levél a HL-ban.

[12] ***Lajtos*** lev. uott.

[13] A 3. gránátos ezrednél igen.

[14] ***Veress Balaton*** 126. o.

fegyverszünet után az angolszászok még támogatják is a németeket. Tehát nem állítható az, hogy aki a hadosztály Németországba vitele mellett volt, a németekért akart a végsőkig harcolni. [15]

Megkezdődött a hadosztály gyülekeztetése. Itt jelentkezett mindenki, aki a harcokban részvett.

„A Repülő lövészezred II. zászlóalja, törzse, és a legénység nagyobb része a fogatos vonattal, december 27-én Kicsinden fogságba esett. A megmaradt legénység Köbölkúton gyülekezett. A tisztek közül a géppuskás század parancsnoka, egy gyalogos főhadnagy és dr. Schmiedl Rezső orvos zászlós, a legénységből 38 személy maradt.

Köbölkúton január közepéig voltunk. Leventékből kaptunk feltöltést, így három csonka szakasz lettünk. A hadosztálytól parancsot kaptunk, hogy Bélánál védelembe rendezkedjék be a zászlóalj! Ebből nem lett semmi, mert nem volt rá idő és Ógyallára költöztünk. Itt egy hétig voltunk, majd egy hóeséses napon a szakaszokat visszaszállították Vásárosmiskére, majd Köcskre. (45. 02. 02) Mi, az egészségügyi részleg és még két Köbölkúton kapott kocsi, elindultunk Komáromon át Győrbe. Itt kellett jelentkeznünk a sebesültszállító vonatoszlopnál. Átvették az egészségügyi anyagot. Egy pár nap után Mersevátra kellett menjünk. Itt öt napig voltunk. Itt találkoztam a „Letkésen harcoló" gránátosokkal. 33-an voltak, egy hadnagy volt a parancsnokuk. [16].

Visszakerültünk Köcskre. Húsvét előtti keddig maradtunk itt. Új parancsnokokat kaptunk. zászlóaljparancsnokunk egy gyalogos százados lett. A szakaszokat fiatal leventékkel töltötték fel. A legfiatalabb nagycsütörtökön töltötte be a 14. évét, bátyja is itt volt 16 évesen.

1945. 02. 12-e körül az ezredtől az I. o. tűzkeresztet Pályi százados aláírással, a hadosztálytól kisezüst vitézségi érmet kaptam, mert Kicsinden a zászlóalj egészségügyi anyagát megmentettem.

A másodszori felállásnál Kisköcskön egészségügyi részlegünk a pót zászlóalj kötelékébe került. A pót zászlóalj parancsnoka Erényi ezredes volt. 1945. február végén már Kisköcskön voltunk, Szügyi vezérőrnagy úr látogatott meg bennünket két gyalogos tiszttel. Megnézte, hogy a fiatalok hogy hajtanak végre egy harcászati gyakorlatot. Mikor megnézte, azt mondta, hogy „Fiaim álljatok ide sorba! - és azt kérdezte: „Na, hol vannak az öregek? Mutassátok meg, hogy Ti ezt, hogy szoktátok csinálni! Bemutattuk. „Na, ha kikerültök a frontra, így csináljátok!" Nagyon meg volt elégedve velünk. Tízóraira vittem főtt szalonnát, tojást Schmiedl doktornak. Ott voltak nála. Kérdezte: „Hol szereztem?" „Vannak itt nagyon jó emberek, azoktól kaptam." mondtam. Majd: „Én is ehetek belőle?" Beszédes volt.

Nem volt orvos a faluban. Voltak betegek, akikhez én is eljártam. Mi kezeltük a civileket is, akik így fizettek. A kisköcski bíró lánya arcán levő kelést Schmiedl doktor úr fel akarta vágni. Mondtam neki: „Nem vágjuk fel Doktor Úr!" majd én kikezelem úgy, hogy egy pont heg marad a helyén. Mikor indultunk másodszor a frontra, a hálás bíró egy hátsó sonkát adott nekem. Annyira örült.[17]

A repülő lövészezred 4. százada (Pk. Bars főhadnagy) Kemeneskápolnáról autóbuszokkal ment ki a frontra. Csak január 1-én délben érkeztek Köbölkútra, ahonnan január 6-án kerültek kivonásra. A kavarodásra jellemző, hogy Alapi Zoltán hadapród szakaszvezető „Zolika", átmenetileg egy teljesen vegyes legénységű századnál - melynek parancsnoka Dr. Asztalos Pál testőr százados volt - az egyik szakasz parancsnoka volt - nem kerültek bevetésre a Garam mellett. Január 6-án Ivaskó főhadnagy a parancsnoka, akivel Érsekújváron, Galántán és Komáromon át jönnek vissza a Dunántúlra. [18]

A hadosztálytörzs vonatának gyülekezőhelye január 7-e körül Ógyalla volt. Az új parancsnok: Füzi Árpád alezredes, térképész tiszt lett. Ógyalláról Kuti tizedest kerékpárral, egy társával Érsekújvár felé levő Budi község irányába küldték felderíteni. Szembe magyar gyalogság és sebesültek jöttek, ezért, ők is visszafordultak a hídig. Ott forró bort itattak velük. A híd előtt és után magyar katonák géppuskával, és német páncélöklöllel védték a hidat. Hulei hadapród őrmester ismét

---

[15] ***Lajtos*** I. 76. o. A bekezdésben, írottakban Lajtos fantáziája, és mentegetőzése nyilvánvaló. (FJ).
[16] Feltételezhetően Szepesvári Béla főhadnagy lehetett.
[17] ***Tóth*** 1., 2. o.
[18] ***Alapi***

visszaküldte őket, de akkor meg egy tábori csendőr főhadnagy állította meg őket, mert a falu másik felén már oroszok voltak.

Ógyallán kapott új paranccsal Szencre küldték lovakért. Vissza, lovakkal kellett volna, jöjjön. A késve érkező alakulatát Naszvadon találja, akik közben szereztek már lovakat. Onnan Nagymegyerre mentek, ahol egy hétig ott voltak. Majd a Medvei hídon át Győrön át Pápára mennek. Pápán a Felsőhosszúsoron 96 fős létszámmal Fejeséknél és más istállókba szállásoltak be. Nagyék kovácsműhelyében patkoltak. Az akkor érettségizettek (Fejes és a Nagy gyerek) mind a ketten az ejtőernyősökhöz vonultak be. Az ejtőernyős ezred létszáma csak 245 ember volt. [19]

Szügyi vezérőrnagy két, két zászlóaljas ezredet és egy felderítőosztályt tervezett újjászervezni. A felderítőosztály magva a hadosztály közvetlen kerékpáros század és a volt páncélvadász osztály volt. Később a tüzérség két ütege mellé egy harmadikat szerveztek. [20]

Már korábban decemberben több olyan tisztet osztottak be a hadosztály vezetésébe, akik nagy tapasztalattal rendelkező, a visszavonulás során csapatukat elvesztő parancsnokok, tisztek voltak. December 1-én osztották be Pápára Ferenczy Márton [21] ezredest kiképzési póthadosztály-parancsnoknak, Szász Ferenc főhadnagyot, és másokat, akik Erdélyből, Marosvásárhelytől visszavonulva kerültek vissza az anyaországba.

Az Esztergomi táborban Jgz. 1938 mintájú „Hetzer" mintájú rohamlövegekkel felszerelt 20. Rohamtüzérosztályt újra Kővágóőrsre szállították vissza, így a hadosztály visszakapta az alakulatát. [22]

…. és az alakulatok visszaérkezése a Garamtól

Az ejtőernyősök jelentkeztek a legszervezettebben.

Az Ipoly - Garami csatában a gránátosezred megszűnt. Nagy veszteségekkel gyülekezett a 2. gránátosszázad - kb. 100-an vannak - Nagymegyerről január 16-án gyalogmenetben a medvei hídon, át a Dunán, Győr, Győrszemere, majd Vaszarra menetelt. Úgy volt, hogy itt alakulnak meg újból. Mikor a repülő lövészeket visszaküldték, így alig maradtak páran. A 2 századból Szepesvári főhadnaggyal együtt hárman.[23] Pár nap múlva azonban ismét parancsot kaptak. Irány Nagysimonyi. Őrült ellenszélben, metsző hidegben igen kellemetlen menetük volt. Itt alakultak meg. Lezárultak részükre a kegyetlen Ipoly-Garam-i harcok. [24]

A gyülekezés nehézségekkel járt. A testőrgránátos-ezred parancsnoka a legteljesebb zűrzavarról értesítette vitéz Endre László kormánybiztost: nem volt megfelelő szállás, ellátás, takarmány stb.[25]

A repülő lövészezred I. zászlóaljából a Pályi századoson és Kiss Gyula hadnagyon és Bánhidy Gyula tartalékos hadnagy anyagi tiszten kívül más tiszt nem maradt.

A repülő lövészezred II. zászlóaljából egyetlen egy tiszt nem maradt ill. nem tudott Pápán jelentkezni. Bazsó Károly főhadnagyon kívül minden tiszt elesett, megsebesült, vagy fogságba esett.

---

[16] ***Kuti***

[20] ***Lajtos*** I. 75. o. Mint később látjuk, Németh Ferenc alezredes lett a hadosztály közvetlen Felderítő Osztály vitéz parancsnoka.

[21] Vitéz Ferenczy Márton ezds. (Tusnád, 1895. X. 3) - 1915.(III. 20) VII. 18 hdgy. - 1917. I. 1. fhdgy. - 1925. III. 10. – IX. 15. 1. gye. - 1924. IX. 16 - 1925. II. 15. Szabályzatismertető tanfolyam - 1925. V. 1. szds. – 1928 IV. 20. Hads. VK. Főnökség Térpság. Budapest,- 1928. vitézzé avatják - 1929. VII. 1. Vörös Védelmi osztály B. áll. - 1930- 1931. 4. honv. gye. 2. szd. pk. Győr - 1931. XI. 1. őrnagy - 1934. X. 1. – 1935. VI. 30. törzstiszti tanf. - 1935. VII. 1. 10. gye. sgti. Békéscsaba - 1939. I. 23. 10. gye. III. zlj. pk. - 1940 V. 1. alezredes - 1942. XI. 1. ezredes - 1942. XI. 15. IX. hdt. pság. Székelyföldi kir. Marosvásárhely - 1943. II. 1. Székely határvédelmi Pság. Marosvásárhely - 1943. X. 1. 69. hv. Csop. pk. Marosvásárhely - 1944. XII. 1. beosztva a Szent László hadosztályhoz kik. pótho. pk-nak

[22] ***Veress Balaton*** 124. o.

[23] ***Szepesvári*** 60. o.

[24] ***Szepesvári*** 61. o.

[25] ***Veress Balaton*** 124-125. o.

Mindenki, aki élt jött vissza, sebesültek hadikórházból, Ausztriából, Németországból. Ott azt ajánlották nekik, hogy mindenkinek adnak munkát, maradjanak ott. Legtöbben szüleiről nem tudva hazajöttek, és kérték a frontra magukat. [26] A Pápához közel lakók is "mivel mindenütt sok nyilas és csendőr volt" úgy döntöttek, hogy visszamennek csapattestükhöz. [27]

Pályi százados is jelentkezett Szügyi Zoltán hadosztályparancsnoknál kihallgatásra, Szügyi elismerését fejezte ki a repülő lövészezred harcszellemével és helytállásával kapcsolatban: "Biztos voltam abban, hogy a repülők meg fogják állni helyüket, mert van fegyvernemi szellemük!"

Közölte Pályival, hogy Heinrich alezredes, ezredparancsnok és Freyer őrnagy, zászlóaljparancsnok hősihalált halt. Kitüntette a Magyar Érdemrend Tiszti Keresztjével az Ipolysági harcokban való érdemeiért, megerősítette ezred parancsnoki beosztásában.

"Amikor evvel a megtisztelő feladattal megbíztak még nem voltam tisztában a helyzettel" - írja Pályi visszaemlékezésében. [28]

S előjöttek a lelkiismereti dolgok, az elkövetett vélt vagy valós hibák felemlegetése. Lajtos négyszemközt közölte Pályival, hogy a vagánykodást a jövőben nem fogja eltűrni. Pályi nem válaszolt és azt gondolta, hogy harcmodorukat a helyzet kényszeríttette az ezredre. Szívesebben látta volna, ha emberei több géppisztollyal és nem kézigránáttal verték volna vissza a szovjetet. Véleménye az volt, hogy önálló elhatározása mentette meg embereit és nem a meg nem kapott parancs. A nagy veszteség okát a hiányos felszerelés, a fegyverzet hiányaiban, a vezetési hibákban, a gyakori összekötetés megszakadásában látta. Magát azért hibáztatta, hogy amikor december 28-án átúszta a Garamot, nem ment megszárítkozni, hanem átfagyott kézzel, lábbal, nedves öltözetben visszament segíteni. Kórházba kellett menjen és január 6-10 között alakulata töredékei és a Vásárosmiskén levő pótalakulat Szakáll százados, Asztalos és más ismeretlen tisztek vezetése alá került, akik nem ismerték sem a legénységet, sem azok kiképzési szintjét. [29]

A fegyelem nehezen szilárdult meg. A Nagyacsádon beszállásolt híradó zászlóalj garázda viselkedésével a lakosság megbotránkozását váltotta ki: széthordták a község határában levő széna- és szalmakazlakat, fákat vágtak ki, a leszedett kerítés kapukat eltüzelték. A zászlóalj tisztjei az imaház céljára is használt iskolában mulattak és a községi bíró kérését semmibe, vették. [30]

Nagy nehézség volt az ezred vonat felállításával, mert a lóanyag ugyan meg volt, de a takarmány hiány miatt sok ló megbetegedett. Sok ló volt rühes. Ezek számára külön lókórházat állítottak fel. A feltöltésre csupán nyolc hét állt rendelkezésre.[31]

Amíg a fegyvernemi (gránátos, híradó, utász, tüzér,) naplók alapján e csapatoknál történteket meglehetősen jól ismerjük, addig az ejtőernyős és repülő lövészeknél történteket csak elmondás és visszaemlékezések szintjén "általánosságban" ismerjük. Így tudjuk, Pályi százados és más tisztek közlése alapján, hogy a repülő lövészezred II. zászlóalja is 1945. januárjában alakulóban volt. A zászlóalj 4. századának parancsnokát Bars József főhadnagyot a nyilasok letartóztatták nyilas ellenes kijelentései miatt, és Kőhídára vitték.

Letartóztatása után a század parancsnokságát Baradlai György hadnagy vette át, aki vérhasból történt felgyógyulása után került elsőtisztnek a 4. századhoz.

---

[26] ***Pályi*** 54/19, és Gulyás közlése. "Bécsen átjöttem haza először Alsóságra, ahol a Szent László hadosztálynál jelentkeztem. Szombathelyre küldtek felülvizsgálatra, ahol "Kifele a frontra!" felszólítással visszazavartak az alakulathoz.

[27] ***Boda Géza*** 4. o.

[28] ***Pályi*** 67. és 70. o. ***Pályi*** Jelentkezett Ternegg Kálmán altábornagynál a légierők parancsnokánál is kihallgatásra. Ternegg szó nélkül meghallgatta jelentését a veszteségekről. Arra sem tett megjegyzést, hogy az ezred megsemmisülését a kíméletlen német vezetésnek tulajdonította, mely bennünket, mint segédnépet, az Ipoly-Garam között kíméletlenül és értelmetlenül használt fel. Ternegg ígéretet tett, hogy amennyiben a háború után kéri magát vissza a légierőkhöz, áthelyezi a légierők parancsnokságára törzstiszti beosztásba. Heinrich alezredes sorsáról nincs hiteles értesülése, (hősihalálláról senki nem számolt be), de Freyer Frigyes őrnagy fogságba esett.

[29] ***Pályi*** 74. o.

[30] ***Veress Balaton*** uott. Ezeket az eseményeket sem ***Halmay***, sem ***Halmay napló*** nem említi.

[31] ***Pályi*** 77. o.

Az átalakuló ezred törzsnél szolgált 1945 januárjában Vásárosmiskén Szij Tibor százados, - akinek felesége is ott volt – továbbá Guelminó Pál főhadnagy, akinek testvére László, a francia idegenlégióban is járt elmondása szerint.[32] (Tolna megyeiek voltak.)

Baradlai hadnagy is a Hungarista Légióval került összetűzésbe, amikor is tagjait kiküldte a nagy hó eltakarítására. Letartóztatásától Pályi százados, ezredparancsnoka, úgy mentette meg, hogy a századot Köcskre helyezte át. [33]

A II. repülő lövész zászlóaljhoz parancsnokként Juhász Károly százados csak később került át a gyalogságtól.

A repülő pótezred parancsnoka Welbach Emil ezredes után Dávidházi János [34] repülő alezredes lett.

A Fővezérség ezúttal akcióba lépett és a hadosztály részére az 1945. január 2-i általános mozgósítás újoncaival biztosította a szükséges feltöltési létszámot. [35]

Pályi százados későbbiek során Kapuvárról az ottani nyilaskeresztes táborból is kapott feltöltésre a repülő lövészezredhez embereket, amikor ezek beérkeztek, Pályi továbbküldte őket a sárvári gyűjtőtáborba és tiltakozott a hadosztály vezérkari főnökénél a repülőszellem felhígításának kísérlete miatt. [36]

A legénység között már a gyülekezés ideje alatt sem engedtek és nem is volt hungarista - nyilas - propagandát. A tisztek között nem volt jobboldali beállítottságú. A zsidó kérdésről nem beszéltek. A nyilas pártszervezetekkel a kapcsolat általában nem volt barátságos, de ellenséges sem volt. A Celldömölkön levő kisebb hungarista alakulatot általában jó humorral kezelte a legénység. Nem tekintették katonának őket. Kimondott ellenszenvet váltott ki ugyanakkor az, hogy a nyilas alakulatok bőviben voltak géppisztolyban. [37]

A hadosztályhoz már Pápán más alakulatok is csatlakoztak, abba beolvadtak. Ilyen volt a vitéz Ferenczi Márton ezredes által vezetett 69. határvadász ezred maradéka is. [38]

---

[32] ***Baradlai***

[33] ***Farkas*** 72. o.

[34] **Dávidházi János** alez. (Tata, 1897. IV. 15 Katz Ilona) - 1916- Honv. Főreál - 1920. VIII. 20. LA alhdgy.- hdgy. Ti-i osztály Szombathelyen - 1921. gyalogsághoz helyezik – 1923. fhdgy. 4. ti-i osztály Szombathelyen városi testnevelő - 1924 5. ti-i osztály - 1925. VII. 1. Gyalogságtól a tüzérséghez helyezik. Klgs. Kik. Budapest - 1926. IV. 6. kísérleti alkalmazott 5. ti-i osztálynál - 1926. VI. 15. Javító Műhelynél testnevelés vezető - 1927. VII. 23.-VIII. 16. Csapat szolgálat a 4. av. Szd. - 1928. X. 1. 1. Ti-i osztály B. állomány -1929. VII. 1. Rep. kis. telep, Székesfehérvár - 1931. XI. 1. Áthelyezés a LE. fegyvernemhez - 1934. III. 1. Berepülő Alcsop. Székesfehérvár - 1935. X. 1. Rep. kísérleti telepvezető Székesfehérvár - 1936. IX. 15. Légiforgalom vezető Szombathely - 1937. V. 1. Légiforgalomvezető Tapolca - 1940. II. 15.- VI. 28. Főtiszti tanf. - 1940 - 1941. 1. ?? alap pk. Székesfehérvár - 1941. 5/II. Kf. rep. szd. Székesfehérvár - 1941. VIII. Hdm. terület. Hdt. ság. 5/II Kf. szd pk. - 1941. XI. 1. Őrgy Felderítő kiképzési rep. osztály pk. Szfvár-Börgönd - 1942. IX. 1 Vád parancs, szolg. alól felmentve - 1942. X. 1. Fegyver és Bomba kiképzési rep. osztály pk. Székesfehérvár - 1943. II. 1. 3/32 ü. oszt. beosztva - 1943. II. 11. Jogerősen kéthavi és kétheti fogházra ítélve - 1943. IV. 1. szolg. alól felmentve Fe. és Bo. rep. oszt. tartozó dolog. - 1944. I. 1. egyenlőre rendfokozat nélkül mellőzve.- 1944. VII. 1. kinevezve alezredessé - 1944. XI. A Rep. löv. e. pótosztály pk. Vásárosmiskén 1944. III. 24. A határ előtt az oszlop Kisrákos (Zala m) községben megállt, az Országhatárt nem lépve át bevárta az orosz alakulatokat. 1945. III. 29 orosz hadifogságban a kolhoz irodán dolgozott - 1948. IV. 9. Jön vissza - 1948 VII. 28. Végelbánásba helyezését javasolják, mert nélkülözhető - 1948 X. 21. Államháztartás helyreállítása céljából a Honvédségtől elbocsátották.

[35] ***Pályi*** 74. o. Mint később látjuk, ez a sorvány 1945. január 27-én ért a csapatokhoz.

[36] ***Pályi*** 68. o.

[37] ***Pályi*** 70. o.

[38] **Szász Ferenc** (Bojtor Klára, Szamosujvár, 1907. I. 11.) a román hadseregben, mint magyar, csak szakaszvezető lehetett. 1940. VIII. 1-jével áttoloncolták a határon Marosvásárhelyre. 1941. II. 26-án a Járási katonai parancsnokság Marosvásárhelyen veszi állományba. Itt is törvényszéki gyakornok. 1941. III. 1-én behívják a 23. határvadász zászlóaljhoz,. karpaszományos honvéd, XI. 1-től tartalékos hadapród őrmester, 1942. IV. 1-jétől zászlós, 1943. V-ától hadnagy, XI. 30-tól a 69. határvadász ezrednél, 1944. III. 29-től a 63. határvadász csoportnál (Parancsnok vitéz Ferenczi Márton ezredes, vitéz Schrammel Károly alezredes 1. segédtiszt) 2. segédtiszt. VII. 26-tól hadműveleti területen a határok védelmében harcol. Tiszanánán sebesült. Az egri, budapesti, szombathelyi honvéd kórházban ápolják.

A híradó- és utász zászlóalj naplója alapján a zászlóaljakkal történteket pontosan ismerjük:

1945. január-február hónapokban rendkívül szokatlan hideg volt. A földeket magas hó borította, amely a kiképzést megnehezítette.

II. fejezet - Harc Budapest felszabadításáért 1945. január 1.-26. között.

Két áttörési kísérlet Esztergomnál a "Budapest erőd" gyűrűjén [39]

Előzmények. 1944. december 24-én este Adolf Hitler - értesülve Budapest csaknem megvalósult bekerítéséről - elrendelte a IV. SS - páncélos hadtest Magyarországra való vezénylését és bevetését Budapest felmentése céljából. Az SS - páncélos hadtest parancsnoka Herbert-Ottó Gille SS - Obergruppenführer und General der Waffen-SS volt, aki csapataival együtt jelentős tapasztalatokkal rendelkezett a keleti fronton vívott harcokkal kapcsolatban. A tervezett támadásnak két változata volt. A "déli megoldás" (*Südlösung*) és az "északi megoldás" (*Nordlösung*). A déli megoldásnál Székesfehérvártól kiindulva a páncélosoknak kedvezőbb terep, a felvonuláshoz öt nap és 900 köbméterrel több üzemanyagra lett volna szükség, mint az északi változatnak, ahol a gyorsabb felvonulás és a kisebb üzemanyagigény, de a terep hegyvidéki jellege miatt a páncélosok manőverezése és harctevékenysége akadályokba ütközhetett. A Dél Hadseregcsoport északi megoldást támogató érveit Walther Wenck altábornagy, a Heer vezérkara vezetési csoportfőnöke 1944. december 30-án Eszterházán tartott megbeszélésen fogadta el. Megállapodtak Ottó Wöhler gyalogsági tábornokkal, - aki december 23-tól a Dél Hadseregcsoport új parancsnoka volt - hogy a támadást 1945. január 1-én este északon indítják "*Konrád*" fedőnévvel. [40] Wöhler december 31-én este a Balck-seregcsoportnak [41] küldött táviratában e seregcsoport által végrehajtandó Konrád-hadművelet céljaként elsősorban a Budapest és a Vértes hegység között lévő szovjet erők szétzilálását és megsemmisítését, valamint a Budapesttel való kapcsolat megteremtését jelölte meg. [42]

1945. I. 6-án a német 711. gyalog hadosztály 744. gyalogezrede Dorogtól délre váratlanul áttöri a szovjet vonalat a 86. és 109. gárda-lövészhadosztályok csatlakozásánál, majd Dorogot K-ről megkerülve 17. 00 órakor déli irányból betörnek Esztergomba. A 86. Gárda-lövész hadtest - a bekerítéstől tartva Dorogra vonta vissza erőit, mire a 96. német gyalog hadosztály 287. Gyalogezrede Dorogtól É-ra Kenyérmező körzetén át benyomult Esztergomba. Az esti órákra a német csapatok visszafoglalták a várost. A 86. Gárda-lövészhadosztály K.-DK-re vonulnak vissza a Szamárhegy, Fárikút, Vaskapu DK-i, Sas-hegy, Dorog É-ÉNy-i széle vonalára. Elfoglalják a Cserepesi erdészlakot. [43]

1944. január 7-én a IV. SS páncélos-hadtest támadása Sárisáp-Csolnok-Dorog vonalában az erős ellenséges túlerő miatt a hadtest arcvonalán elakadt. Az első nekifutásra nem sikerült a Budapesten

---

Lábadozóként jelentkezik Pápán vitéz Ferenczi Márton ezredesnél, volt ezredparancsnokánál, aki a hadosztálynál "dandár"-parancsnoki beosztásban van.

[39] KÉZIRAT Dobay Pál - Dr. Farkas Jenő - Négyesi Lajos – Számvéber Norbert munkája alapján

[40] ***Borus József*** : A Konrád-hadműveletek. (In. Hadtudományi Tájékoztató 1994/10. szám) 150. o.

[41] Balck fiatal német császári tisztként a Kárpátokban harcolt. Megsebesült, Debrecenbe került német hadikórházba lábadozása közben ismeretséget kötött egy helyi kislánnyal. A jóképű, nőtlen 30 év körüli tisztet a kislány "kikosarazhatta". Ezt a tüskét Balck, nem tudta soha megbocsátani a magyaroknak A magyar 3. hadsereg (neki voltak alárendelve Heszlényi József vezérezredes csapatai) szerepéről és "szerepléséről" nem éppen dicsérően emlékezett meg. Egyedül a "Szent László hadosztály" és a Schell Zoltán ezredes által vezetett magyar 1. huszárhadosztály (töredékek) hadrafoghatóságát és harci morálját becsülte. ***Gosztonyi***

[42] ***KTB.*** HGr. Süd 627 tekercs 7 211 643. felvétel. Idézi: ***Számvéber N.*** 3. o.

[43] ***Négyesi***

körülzárt bajtársakhoz utat nyitni, ehhez az itt bevetett csapatok ereje nem volt elegendő. Ezen a napon jelent meg. IV. SS - páncélos hadtest parancsnok parancsa. Szó szerint idézzük:

"Guderian vezérezredes úrnak a hadtest harcálláspontján tett látogatásán nyomatékosan és ismételten kinyilvánította milyen döntő jelentősége, van a IV. SS páncélos hadtest támadásának Budapest térségében. Budapest Magyarországot jelenti, ezért Budapest *és a* Budapest *körüli térség felszabadításának nemcsak katonai, hanem politikai jelentősége is van. Ha ez a hadművelet Magyarország térségében eredményes lesz, az itteni harcok a hadvezetés szerint az egész Keleti Fronton bekövetkező változást döntően befolyásolhatja. A vezér ezt a feladatot adta a IV. SS-páncélos hadtestnek és elvárja hadosztályaitól az utolsó emberig, hogy áttörjenek és egy oldhatatlan, senki által nem akadályozható előretöréssel a szükség miatt kitűzött célokat minden körülmények között elérik. A harc első feladata az erdős hegységek áttörése rövidesen várható. A hatalmas zsákmány és az ellenség nagy vesztesége mutatja az eredményes harcokat. Tovább támadunk kitűzött célunk felé, melyet el kell és el fogunk érni.* Budapest *súlyos harcokat vívó hős védői ránk figyelnek! Gille"*

A parancs jellemzi a háború akkori helyzetét, hogy Hitler azt mennyire a valóságtól elrugaszkodva értékelte és milyen erőszakosan befolyásolta a magasabb katonai vezetést. Azt, hogy mindent meg kell tenni Budapest felszabadításáért, azt a legfiatalabb gránátos is természetesnek vette.[44]

1944. január 8-áról 9-ére virradó éjszaka a IV. SS - páncélos hadtest áthelyezte támadásának súlypontját a balszárnyra. Az 5. SS-páncélos hadosztály kötelékébe tartozó 10. *"Westland"* páncélgránátos-ezred megerősített ezredcsoportját Esztergomtól D-re gyülekeztették, hogy a 711. gyalog hadosztály állásain keresztül délkelet felé, Szentendre és Pomáz irányába újabb támadásra készüljön fel.[45]

Január 9-én a 284. Gránátos ezredet (parancsnok: Magawly őrnagy.) a frontvonalból kivonták, helyére a 283. gránátos ezredet rendelték. A hadosztály tényleges sávjában öt zászlóalj maradt széthúzódva.

Január 9-ről 10-re virradó éjjel a 284. gránátos ezred a 196. tüzér ezred II. Osztályával (parancsnok. Weber szds.) a Duna melletti úton Esztergomba meneteltette. Az út belátható volt, az ellenség megfigyelése alatt állt, tehát nappal nem volt használható. Magawly őrnagy a 711. gyalog hadosztály von Böse ezredes vezette ezredét váltotta le. Őt magát az esztergomi "harccsoport parancsnokának" nevezték ki.

Az I. zászlóaljat Esztergom körkörös védelmére vetették be, melyet ideiglenesen Schäfer alezredes vezetett.

A II. zászlóalj a várostól K-re 2-3 km-re levő erdős dombokig előrevonva "a külső védelmi gyűrűn" támpontszerűen rendezkedett be.

Itt sebesült meg Troschke őrnagy, a zászlóalj vezetését Hillermann őrnagy vette át. A Duna Északi oldalán levő ellenséges állások miatt a helyzet kedvezőtlen volt, veszélyeztették a zászlóalj szárnyát, ugyanakkor a DNy-ra levő mozgásban levő fronttal nem volt semmi összeköttetésük. Ugyancsak nehéz volt az ezreddel való kapcsolattartás. Nappal nem lehetett a hadosztályt megközelíteni. Csak rádió összeköttetés volt.[46]

A január 8-án Pilisszentlélek belterületét foglalták el 711-esek. A szovjetek Szent László forrás-Viadukt - Pilisnyereg vonalában megállították őket. [47]

Az idő zimankós, hideg van. Az utak keményen fagyottak. Január 9-én késő délután a *"Westland"* és a *"Germania"* SS -ezredek gránátosai elérik a Wehrmacht gyalogos hadosztályai mögött készenléti helyüket. Az SS önkéntesek egy éjszakán át egymás hátát melegítik. Ullrich SS-

[44] ***Pohlmann*** 358. o.
[45] ***Számvéber N***. 4. o.
[46] ***Pohlmann*** 358-359. o.
[47] ***Dobay*** 10. o.

Oberführer terve egyszerű balszárnyon a *"Westland" ,* jobbon a *"Germania"* támad mindig egyenesen Budapestig. A támadás első órájában elvesztik a parancsnok által vezetett tempót, de hamarosan utolérik.[48]

Január 9-én késő délután érkezett Tát felől Esztergomba Herbert Ottó von Gille 5. SS *"Wiking" "* hadosztályának páncéloscsoportja. [49]

1945. I. 10-én a IV. SS páncéloshadtest illetve az 5. SS-páncélos hadosztály alárendeltségében tehergépkocsi szállítással indul Tatáról bevetési paranccsal az 1. Magyar SS-rohamvadász ezred két sí zászlóalja. [50]

E nap hajnalán kezdődik a "Philipp" vállalkozás a Hideglelős keresztnél. Egyidejűleg a 711. gyalog hadosztály három zászlóalja Pilisszentlélek körzetéből tőr előre és elfoglalja a községtől DK-re levő dobogókői hegyi átjárót.

Az így kialakított áttörésbe, ütközetbe vetik 1945. 01. 11-én [51] a IV. SS - páncélos hadtest alárendeltségében levő 5. SS *"Wiking"* páncélos hadosztály csoportját, a 10.*"Westland" p*áncélgránátos ezred három zászlóalját, az 5. SS - páncélos zászlóalját, az 5/I. SS - páncélvadász - századot, melyet IV. SS - páncélos hadtest páncélosvadászai 4 db rohamlövegével (Jagdpanzerével) támogatnak, az 5/II. SS-gépvontatású - tüzérosztályt és az 504. SS- sorozatvető tüzérosztály két ütegét.[52]

A január 10-én megindult akció 11-én nehézkesen eljutott ugyan Pilismaróttól három kilométernyire északnyugatra, de ott az északi partról érkező harckocsiágyú- és páncéltörő ágyútűz lehetetlenné tette a továbbjutást. A 711. gyalog hadosztály is csak nagyon lassan nyert tért, mert Esztergom - Budapest irányában heves erdei harcok sorát vívta.

A támadási ütem fokozására bevetett megerősített *"Westland*" - ezredcsoport mozgását ugyanakkor az időjárás akadályozta.[53]

Január 11-én a *"Westland*" -ezredcsoport a 1. Magyar SS-rohamvadász-ezred részeivel közösen támadva betört Pilisszentkeresztre, azt reggel 1/2 7 órakor elfoglalta [és] folytatták útjukat Pomáz irányába. A Pomáz-lugi dűlőig juthattak el.[54] Más zászlóaljak Pomáz helyiség szélén kapják a visszavonulási parancsot. Egy jelzőtábla mutatja a további irányt Budapest 21 km. A csapatok hangulata jobb nem lehet. A katonák boldogok és megelégedettek. A kaukázusi visszavonulás óta először mehetnek előre. 1945. év kezdetén egy győzelemmel? Német, skandináv és holland önkéntesek abban reménykednek, hogy a háború más lesz, mint az eddigi. „Holnap Budapesten leszünk" ez a beszédtéma.[55]

Azonban ekkorra már Hitler nem bízott a támadás sikerében és még 11-én döntés született arról, hogy a támadást ebben a térségben leállítják és a IV. SS páncélos hadtestet Székesfehérvártól délnyugatra gyülekeztetik egy új támadás céljából, amely gyakorlatilag a "déli megoldás" céljait valósítaná meg. [56]

---

[48] ***Mabire*** 401. o.

[49] ***Dobay*** 10-11. o. Herbert Otto von Gille -Obersturmführernek a Varsó É-on tartalékban levő IV. SS-páncélos hadtest parancsnokának Himmler táviratilag adott parancsot a Budapest elleni felmentő lökésre. Alárendeltségébe többek között az 5.*"Wiking"* és 3. *"Totenkopf"* SS-páncélos hadosztályok tartoztak. 1944. december 30. és 1945. január 1-én rakodtak ki Győrben és Komáromban. Kész bevetési terv várta őket.

[50] ***Payer*** 462. o. Az 1. magyar SS rohamvadász ezred (1. ung. SS-Sturmjäger-Rgt.) 1944. I. 8. -1945. IV. 18. között volt életben és a Szent László hadosztállyal együtt esett angol fogságba. Parancsnoka: Ridegh Kelemen SS-Sturmbannführer. Alakulatai: Az I. ung. SS - Sturmjäger Btl. Pk-a: Vitéz Barna Tamás SS-Hauptsturmführer- II. ung. SS-Sturmjäger Btl. Pk-a: Dr. Lenk A. nyug. SS-Hauptsturmführer. Közvetlenei: ezredtörzs- tolmács osztag- Híradó csapat- Motorkerékpáros osztag- Tábori csendőr osztag- Törzsszázad.

[51] ***Négyesi*** szerint 10-én, helyesen ***Payer*** 462. o.-a és Számvéber 4. o. szerint). 11-én a "Westland ezred mellett

[52] ***Négyesi*** uott. Forrásra nem hivatkozik. Nem említi az 1. magyar SS rohamvadász-ezred zászlóaljának bevetését.

[53] HL. KTB. HGr. Süd 629. tekercs 7 212951. felvétel. Idézi ***Számvéber N.*** 5. o.

[54] ***Dobay*** 14. o. Dr. Walper Ferenc budai kanonok közlése alapján.

[55] ***Mabire*** 402. o.

[56] ***Számvéber N***. 4-5 o.

Január 12-én 20 órakor Gille -nek a főhadiszállásáról egy távirat jön: "Führerparancs" - "Ez hihetetlen!" Nyújtja a táviratot törzstisztjének "Olvassa Schönfelder és mondja, nem álmodom?" Ullrich SS Oberführer kér, könyörög, fenyeget. Nincs mit tenni: "Führerparancs." Még egyszer hívja telefonon a főhadiszállást: "Végre nincs előttünk semmi, a szovjet leküzdve. Két völgy és elérjük a támadás célját! Holnap körülzárt bajtársaink szabadok!" Gille mindent megpróbált a támadás folytatása érdekében, de végül engednie kellett és parancsot kapott: Menjenek Veszprémbe a Balatontól É-ra készenléti állásba és várják a következő parancsot!" [57] Megkezdődött az SS-páncélos hadosztályok átcsoportosítása. Noha a támadásban résztvevő SS-katonák - 21 kilométerre a fővárostól - már közel látták Budapest sikeres felmentését, s a támadás leállítását nem értették, a valóságban erejük csak a védőkhöz vezető folyosó létrehozásához lett volna elegendő, de megtartására már nem és így a Budapesttől 15 kilométerre, északra csoportosuló szovjet 5. Gárda-lovashadtest őket is könnyen bekeríthette volna. [58] A német 711-esek három napig tartották Pilisszentkeresztet, mely csaknem teljesen megsemmisült. A pilisi hegyekbe vonultak vissza, ahol március 21-ig tartották magukat. [59]

Hitler közben elhatározta, hogy az Esztergomból a Duna mentén vezető úton Budapestig egy különleges vállalkozást hajt végre, melyet ismét a vezéri főhadiszállásról irányítanak.

Január 12-én a 284. Gránátosezred II. zászlóalj parancsnokának egységeit a Magos hegy 308-as magaslattól jobbra eltolták és a *"Feldherrnhalle"* páncélos hadtest egyik zászlóaljának rendelték alá. Ennek a hadtestnek zöme Budapesten volt körbezárva.

Hírvivő útján Hitler személyes parancsot adott egy vállalkozásra:

"Utasítás Philipp alezredesnek január 14-én a 284. gránátos ezred parancsnoka útján.

A 284. gránátos ezred az alárendelt 196/II. tüzérosztállyal Esztergomtól K-re levő orosz záróvonalat törje át. Ezzel tegye lehetővé a "Philipp páncélozott csoport" Vác irányába való előrehaladását és Budapest felmentését.

A 14-ről 15-re virradó éjjel a 96. Gyaloghadosztálytól (Tokod malom) a 284. gránátos ezredhez a 196. híradó részleg különleges távbeszélő összeköttetést létesít. A vállalkozás menetét illetve lefolyását félóránként jelenteni kell a Führer főhadiszállására."

Erre a támadásra Magawly őrnagy a II. zászlóaljat jelölte ki. Az addigi vonalban gyenge biztosítást hagyva hátra, zömét Esztergom elővárosában gyülekeztette, hogy csapatait tájékoztathassa, és lőszerrel feltöltse.

Az orosz állások szárnyról való felgöngyölítése a partmenti út és a folyó között kivihetetlennek látszott, mivel a terep mocsaras és náddal borított volt. Az ezredparancsnok elhatározta, hogy a II. zászlóaljat az I. zászlóalj részeivel megerősíti, és a parti úttól D-re elől két-, tartalékként az ötödik századdal K-i irányba támad. A parancsnok harcálláspontja közvetlen a két század mögött volt.

Január 15-ről 16-ra virradó éjjel megérkezett Philipp alezredes a 284. gránátos ezredhez. Hitler személyesen jelölte ki erre a vállalkozásra, és erre le kellett adja 1. Páncélos ezredét. Az ő "páncélozott csoportja" három rohamlövegből és egy harckocsiból állt, melyeket az 5. SS *"Wiking"* és a 3. SS *"Totenkopf"* hadosztálytól vontak ki. A *„ Feldherrnhalle"* páncélos hadtest egyik menet zászlóaljából két páncélgránátos századot kapott, amely egészen fiatal, harcban járatlan katonákból állt, lánctalpasokon és Volkswageneken voltak.

Január 16-án reggel, [60] még egészen sötétben a 284/II zászlóalj megkezdte támadását a 196/II. tüzérosztály támogatásával és kezdeti sikereket értek el. A déli órákban az ellenség ellen-támadásba ment át és a helyzet kritikussá vált. Harrendorf ezredes saját felelősségére a páncélgránátosokból egységeket bocsátott az ezredparancsnok rendelkezésére, ha ezek bevetését a helyzet megkívánná. Ez a szükség helyzet már 14. 00 órára kialakult. Magawly őrnagy az előrenyomulásnál Ritter

---

[57] ***Mabire*** uott.
[58] ***Számvéber N.*** uott.
[59] ***Dobay*** 15. o.
[60] ***Dobay*** 17. o. Dr. Szeifert Ferenc csolnoki és egyidejűleg pilisszentléleki plébános közlése alapján a támadás időpontját 1945. január 9-re mondja.

főhadnaggyal a 284. gránátos ezred 5. századával és a páncélgránátosok csoportjával a II. zászlóaljból visszamenő egységekkel találkozott, ezeket megállította, és előre vezette. Weber szds. a II. osztály egy rádiós csoportjával kísérte őket, hogy az ütegek tüzét hatásosabban tudja vezetni.

Magawly őrnagy az orosz vonal egyik résébe támadt, így az élen haladók az oroszokat meglepték. Akik megmaradtak, fegyvereik eldobálásával menekültek. A harcban Ritter főhadnagy lélekjelenlétével és tetterejével tűnt ki. Magawly őrnagy megsebesült. Ritter főhadnagy vezette tovább a támadást. Ekkor kapcsolódott be Philipp őrnagy páncélos csoportjával a támadásba. Sajnos a rohamlövegek saját szakállukra nagyon előrerohantak, mielőtt az aknákat felszedték volna, közülük kettő aknára futott.

Január 17-én az ellenség ellentámadást indított, ezt Hillermann őrnagy II. zászlóalja visszaverte. A Philipp csoport maradéka hasonlókép védelembe ment át.

A sebesült Magawly őrnagytól Huppe alezredes vette át ideiglenesen a 284. ezred parancsnokságát, mely továbbra is Esztergom védelmét látta el

Így Budapest felszabadítása Esztergomtól K-re 5-10 km-re meghiúsult, mert a támadást alapvetően gyenge erőkkel indították.[61]

A 284. ezred továbbra is Esztergom védelmét látta el. Új parancsnoka, Huppe alezredes, mint Esztergom parancsnoka, Serédi Jusztinian hercegprímásnál tisztelgő látogatást tesz. A tisztekre mély benyomást tett ennek az embernek az egyenes és bátor magatartása, aki a harc-terület középpontjában, a városban kitartott hivatalában annak ellenére, hogy az első orosz megszállás ijedségét már átélte.

Ezen a napon Harteneck tábornok meglátogatta a 96. hadosztályt, mert közben ismét a IV. SS páncélos hadtestet alá rendeltek. Jelentették neki, hogy a veszteségek oka az, hogy főleg a gyalogságtól, erejüket meghaladó teljesítményeket követelnek. A századok harcértéke alacsony, legtöbbnél 30-40 fő található, túl hosszú a védőkörlet, a havazás, a hideg, a rossz állások, valamint a kevés pihenő idő erősen befolyásolják teljesítőképességüket. A beékelt magyar gyalogos részek is erejük végén vannak.

A német 196. tüzér ezred parancsnoka nem győzte dicsérni az alája rendelt magyar tüzér egységeket, így a 106. tüzérosztály 15 cm-es nehéz ütegét, melynek parancsnoka Detrekői szds. volt, - aki később súlyos sebesülése miatt kiesett - és a Csonka szds. által vezetett tüzér egységet, akik kiválóan lőttek és az utolsókig hősiesen harcoltak. Nagyon jól együttműködtek vitéz Lajtay magyar vezérőrnaggyal, akinek a magyar tüzérosztályok voltak alárendelve.

Január 21-én a hadosztály jobb szárnyát Bajnáig hosszabbították meg. A 731./ I. gránátos zászlóaljat a hadosztály alá rendelték.

Kegyetlen hideg. A Duna befagyott. É-ról az orosz, D-ről a német felderítő egységek a folyón át tudtak menni.

A 287. gránátos ezredhez 250 magyar gyalogost osztottak be. Sárisáp körül a harcok ismét fellángoltak, közben a falu részben leégett. A 316-os magaslatot újra megtámadták az oroszok és azt a 731./ I. gránátos zászlóaljtól elfoglalta. A hadosztály lőszerraktára leégett.

A 19. Népi Vető dandár ködvető ezredét ki kellett vonni az arcvonalból úgy, hogy lőszerüket nem vihették magukkal és az éj folyamán számtalan csőből tüzelve, tüzével az orosz állásokat betakarta és hatásos eredményt ért el.

Február 9-én a Duna jege ismét mozgásba jött. Gondolatban ismét felmerült Garam-i hídfő megtisztítása a folyón át végrehajtott átkelés után.

A hónap közepén Budapest hősies védőinek helyzete a tragikus véghez közeledett. Ők is - késve - megkapták Hitler kitörési parancsát. Hitler Sztalingrád óta tanácsadóinak ellentmondva az úgynevezett erődítményekben és katlanokban oly gyakran, a kitartás tragédiáit okozó, a kitörést elrendelő parancs volt, mely legtöbbször nehéz áldozatokba került. A hadosztály területén mindenütt

[61] ***Pohlmann*** 358-362. o. A 284. gránátos ezred bevetése Esztergomnál. c. fejezet

a „visszatérők” fogadására előkészületek történtek. Útjelzőket állítottak az ellátó tábor gyűjtőhelyek, segély- és kötözőhelyek felé.

Kilenc páncélossal és ködvetőkkel megpróbálták Szomort elfoglalni. Az oroszok ellenálltak, és estére a támadás elakadt. A veszteségeket az S és T aknák okozták.

Budapest védői közül csak kis csoportok menekültek meg, azok, akik nem estek el vagy nem kerültek hadifogságba. [62]

Budapest védői ez alatt a Duna K-i partját és Pest városrészt fel kellett adják, és szívósan védekeztek a Ny-i városrészben (Budán) a vár körül.

Légiúton való ellátásuk egyre nehezebb lett, a kórházakban fekvő és újabb sebesülteket már nem tudták légi úton kihozni.

A „Konrád III” felmentési kísérletek.

1945. január 18-án reggel 05. 00-kor a német csapatok a Dunántúl É-i részén, Székesfehérvártól Ny-ra és É-ra megindították a „Konrád III.” fedőnevű az előző kettőnél jóval nagyobb és veszélyesebb támadásukat Budapest felmentésére. [63]

A Siófok-Simontornya- Dunapentele [64] - Adony – Baracska -Velencei tó É. - Zámoly vonalába visszavert orosz csapatok ellentámadása 1945. január 27. - február 12-e között a magyar és német csapatokat Siófok - Lepsény D. - Polgárdi D. - Székesfehérvár - Mór vonalába szorította vissza.

A Dunántúlon a január végéig kialakult hadműveleti helyzet március 5-ig nem változott: Állásharc Barcs, Balatonszentgyörgy (előkészített és megerődített állásban), a Balaton, Székesfehérvár (a város szovjet kézen), innen a Bakony, Vértes és Gerecse DK. lábánál egészen Esztergomig. Ettől északra a Garam nyugati partján csatlakozott az arcvonal.

1945. III. 5/6-án éjjel a március első napjaiban a Ny-i hadszíntérről a Dunántúlra hozott 6. SS-páncélos hadsereg, az I. német lovashadtest, és a 25. magyar hadosztály a 26. szovjet hadsereg sávjában indította meg támadását és III. 15-éig elérte Siófok-Simontornya-Sárkeresztur-Velecei tó délkelet vonalát.[65]

Ismeretes, hogy egyik felmentési kísérlet sem érte el célját.

Rohamtüzéreink a 6. SS páncélos hadsereg tartalékában.

A 16. rohamtüzérosztály kapott először parancsot a Felvidék elhagyására és Szabadbattyán, majd két lövegével Szentkirályszabadja repülőterén állomásozott. Több magyar rohamtüzér osztállyal találkoztak. Sok német is volt a reptéren. [66]

Ide érkezett állásba Szentkirályszabadja mellé, talán Köveshát pusztára, egy vadonatúj fegyverekkel, felszereléssel, szerszámokkal, nyergekkel és fiatal emberekkel egy SS lovas-hadosztály, melynek tisztikarát egy szovjet sorozatvető egy pajtában telibe találta és az összes tiszt, parancsnokkal az élen meghalt, egy tiszthelyettes vette át a hadosztály parancsnokságát.[67]

A Szent László hadosztály tüzérparancsnoka "leltárt" készített meglevő rohamtüzér alakulatairól. E szerint a 20. rohamtüzérosztálynak Galántán van javítás alatt Koltay ütegének két lövege, ebből

---

[62] ***Pohlmann*** , uott. De (tévedésből) Mindszenti József hercegprímást ír. Hegedűs András Prímási Levéltár igazgató 1996. nov. 25-i a szerzőnek írott válaszlevelében ezt kizárja. Dr. Serédi Jusztinian bíboros-érsek, hercegprímás arra kötelezte papjait, hogy akár vértanúságuk árán is helyükön maradjanak (7779/1944). E rendeletéhez tartva magát Esztergomot haláláig el nem hagyta. Bátor kiállását, mely egész életét jellemezte, mindenki elismerte.

[63] ***Borus*** Fejér 146. o.

[64] Ma: Dunaújváros

[65] ***Lajtos*** I. 76. o. Lajtos vázlatainak magyarázata

[66] ***Zálnoki és Soós Tibor*** (1923. július 18. Heves) 1993. július 9-i levele Balogh László rotü. hdgy-nak. Másolatok a Hadtörténlmi Levéltár Personalia Farkas Jenő iratai között

[67] ***Telegdy***

egy jó Magyardiószegen, egy csőrobbanással Bécsben, és egy löveg a hiánya, mert 25 helyett 24 löveget kapott. Így átad 3 darabot.

A 16. és 24. rohamtüzérosztálynak van Galántán 9 lövege, ebből 3 jó, a többi javítás alatt. Győrben van egy lövege. Az osztályok kedvezőtlen esetben 12; kedvező estben 14 löveget képesek kiállítani. [68]

1945. január közepén a Szent László hadosztály távirati rendelkezésre a 20. rohamtüzérosztály 20./3. és 4. ütege a felvidéki Magyardiószegen be- és Bodajkon rakodott ki.

A velük együtt jövő testőr páncélosok, parancsnokuk egy testőr százados, négy Nimród harckocsija a szerelvényt többször támadó szovjet vadászok ellen hatásos védelmet nyújtottak.[69]

Bodajkon egy légitámadást kaptak sötétedéskor a szerelvény kiürítésekor, de csak egy súlyos, négy könnyebb sebesültjük volt a Nimródok védelme miatt. Végül is sikeresen érték el Szentkirályszabadja repülőterét. [70]

Az osztály átképzése Hetzerekre

Szentkirályszabadja repülőterén január 20-a körül megérkeztek a nagyon várt Skoda „Hetzer ” rohamlövegek és a Szentkirályszabadja repülőtéren a 2. és 3. üteget 20 db Skoda gyártású Hetzer rohamlövegekkel szerelték fel. [71]

A kiképzés a hadi helyzetnek megfelelően nagyon kemény naponként 10 órát tartott. A műszaki kiképzés nagyon optimális körülmények között repülőhangárokban, a gyakorlati vezető kiképzés, a rendszeresített létszám kétszerese, a repülőtér mellett levő dombokon két órás váltással napokon át folyt. A rohamlöveg-vezetők és szerelőkiképzését az oda vezényelt német személyzet végezte. [72]

A szükséges 20 fő helyett 40 főt képeztek ki a veszteségekre számítva. [73].

A 6. SS páncélos hadsereg tartalékában 1944. február 5 és március 5-e között.

Az 1945. január végén Hetzer rohamlövegekre Szentkirályszabadján átképzett 20. rohamtüzérosztály 1., 2. rohamtüzér ütege és a 4. páncéltörő ütege az 1945. február 5.-étől a „Konrád III” eredményeit felszámoló szovjet ellentámadás megakadályozására a 6. SS páncélos hadtest hadsereg tartalékaként került bevetésre, és csak március hónap végén került újra vissza a „Szent László” hadosztály alárendeltségébe. [74]

A Kesztőlcnél sebesült Henkey-Hönig József őrnagy Németországból géptávirati utasítással Dr. Polgár Pál tartalékos főhadnagyot bízta meg helyettesítésével, megadta kórháza címét és kérte, hogy

---

[68] ***Dárday*** 108. mell. A 20. pótosztály Németországban,(kitelepítési helye az Armati Hungarorum közlése szerint:) a 16. pótosztály Sopron közelében, a 25. pótosztály Rápcakapin tartózkodik.

[69] ***Kárpáthy levél*** 2. o. és Kárpáthy történet 12. o.

[70] ***Soós Tibor*** 1995. III. 31-i levele. Másolata a szerző tulajdonában. ***Kárpáthy történet*** 12. o., ***Kárpáthy*** 1996. 02. 27.-i válaszai írásban feltett kérdéseimre. A továbbiakban: Kárpáthy válasz (a 20. kérdésre) és ***Zálnoky***

[71] ***Kárpáthy történet*** 14. o. Kárpáthy levél 2. o. Következetesen veszprémi repülőteret említette, ahol a m. kir. Horthy István Repülő Akadémia állomásozott, de mert a Rep. akadémia Szentkirályszabadján volt, ezt fogadta el.

A 16 t-s "Hetzer " rolg. nagyon mozgékony volt. Benzinüzemű motorja miatt gyúlékonyabb, homlokpáncélja 50, oldalpáncélzata 40, tetőpáncélzata 25 mm. volt. Az első pillanatra gyenge homlokpáncélzat a szerencsésen megválasztott 40-50 fokos dőlése a páncélgránát átütés szempontjából 70 mm. páncél vastagságot jelentett. E miatt a nagy számú bevetés ellenére elölről egyetlen rolg-et nem lőttek ki. A lövegvezető részére egy 50 mm-es rés volt a homlokpáncélon, annak felső peremén egy rugalmas anyaggal töltött bőrhurka volt elhelyezve, melyhez a vezető odaszoríthatta homlokát. Tengelykapcsolási rendszere szokatlan volt, minden induláskor, minden sebességben többször kellett kuplungolni. 75 mm-es kifejezetten pct. á.-ja (táb. löv.-hez viszonyítottan hosszabb csővel) kiváló volt. Egyetlen hibája a keskeny hernyótalp volt, mely nagy fajlagos terhelést jelentett és ennek következtében a laza süppedékes talajt nem kedvelte.

[72] ***Kárpáthy levél*** 3. o. és Kárpáthy történet 14. o.

[73] ***Kárpáthy válasz*** (9. kérdésre)

[74] ***Veress Balaton*** 143. o. ***Kárpáthy - Veress D Csaba***: Kárpáthy azt, hogy Veress D. Csaba könyvében csak a 20. rohamtüzérosztályt "általában" említi, annak tulajdonítja, hogy az osztály nem volt hadrendbe állítva és a lőszert is minden esetben a németektől igényeltek, akik szó nélkül adtak.

jöjjenek értük. Simák főhadnaggyal együtt saját felelősségükre hagyták el a kórházat és az éppen akkor kiutalt fűthető személygépkocsival Polgár főhadnagy hozta őket haza. [75]

Az 1945. február 5-i támadás előtt a rohamlövegeket fehérre festették. [76]

A 20. rohamtüzérosztály Hetzerei az első kereszttüzet ezen a napon kapták, amikor egy gyalogezreddel vissza kellett foglalják Lepsényt, ezt a főközlekedési út mellett levő helyiséget.

A támadást egy, általuk nem ismert könnyű hadosztály végezte, melynek vezérkari főnöke lovag Stojalovszky László vezérkari őrnagy volt, aki Kárpáthy főhadnagy a 20./3. üteg parancsnoka felett öt évvel előbb végzett Sopronban, a katonaiskolában. Szobaparancsnoka volt. [77]

Február 7-én a III. német páncélos hadtest parancsnoksága elrendelte a 25. magyar gyalogos hadosztály visszavonulását is. A magyar csapatok szórványos utóvédharcok közepette ürítették ki Siófokot, melyet éjjel a szovjet 15. lövészhadosztály három lövész és egy tüzérezrede foglalt el. [78] Lepsény elfoglalása heves harcok után sikerült. A védőket harckocsik is támogatták. A két üteg kifejezetten sikeresen működött, látva több kilőtt szovjet harckocsi és páncéltörő ágyú visszahagyott maradékát.

Lepsény sikeres visszafoglalása után a támadást végző hadosztály kérésére Szügyi vezérőrnagy hozzájárult, hogy a 3. és 4. üteg készenléti helye Lepsény maradjon. A lövegeket a házak udvaraiban helyezték el. A két ütegparancsnok a Községházán lakott a telefon kapcsolat miatt. A vasútállomás mellett levő hatszintes gabonatároló tetejéről a Sióig elláttak és a figyelőszolgálat a szovjet csapatok mozgását jelenthette a Községházán levő ütegparancsnoknak.

Itt kell kitérnünk a magyar rohamtüzérosztályok, így a 20/3 üteg harcmódjára, mely merőben eltért a németekétől. Addig, amíg a német rohamtüzérosztály elől egymás mellett menő két támadó ütegét a harmadik üteg tűzzel fedezte, a magyarok minden lövege vonalban egyszerre támadott és haladt túl az ellenséges gyalogság állásain. [79]

Február 9-re a „Roden" hadosztály csoport jobb szárnyán levő magyar gyalogos hadosztály stabilizálta főellenállási vonalát a Balaton K-i partjától 3 km-re É-ra levő 139-es magassági pont - Balatonbozsok község közepe - Lepsény 1 km. D. – Mezőszentgyörgy D-i széle vonalában. [80]

Február 10-én a szovjetek sikertelenül megkísérelték a vonal áttörését, 11-én a Siófok - Lepsény közötti úton Lepsénytől 4 km-re DNy-ra levő útkereszteződésnél zászlóalj erővel sikeresen áttörtek, de az áttörést február 12-én a reggeli órákban a magyar 25. gyalogezred és a német 6. páncélos felderítő osztály ellenlökései visszaverték.

Február 12-én kelt Kárpáthy Tasziló Tamás rohamtüzér főhadnagy ütegparancsnok harcjelentése a Lepénytől délre vívott harcokról. [81]

A harcjelentés szerint Kárpáthy ütege a 25. magyar gyalogos hadosztálya 25. gyalogezred parancsnokán keresztül a Lepsény DK-re 6 km-re levő 155 háromszögelési pont (hárp.) Kőkúthegy elfoglalására kapott parancsot. A feladat végrehajtására Széchenyi főhadnagy vezetésével a 7. századtól 70 fő gyalogost kapott, akiket ő szállíttatott a rohamlövegei után. Súllyal, 6 rohamlövegével Riki majoron át, 3 löveggel (3. szakaszparancsnok: Wittner hadapród őrmester) az iparvasút oldalán támadott. 13.05-kor indította el a támadást. A zöm 13.50-kor lépte át az iparvasutat és az összeköttetést elvesztette a 3. szakasszal. A 14.30-kor érte el Riki majort, majd oldalozva támadt a magaslat ellen. Kőkút hegy felől gyalogság és Kiskőpuszta és Tóth tanya irányából 2-2

---

[75] ***Kárpáthy*** személyes közlése

[76] ***Bonhardt*** közlése, Kárpáthy erre nem emlékszik.

[77] ***Kárpáthy levél*** 3. o. a magyar 25. gyalogos hadosztály volt.

[78] ***Veress Harcok*** 572. o. A 25. hadosztály Újdörögdre került a 20. gyaloghadosztály 20. kiképző zászlóalja helyére. Itt pihent és töltötte fel készleteit. A 20. kik. zászlóalj (Fekete Pál szds.) Szigligetre a 20. felderítő osztály védelmi körletét vette át. Csoknyqai ezredes hadinaplója 1945.III.23.-i jegyzete szerint. ***Nacsa***

[79] ***Kárpáthy történet*** 15. o. és Kárpáthy levél 3. o. valamint személyes közlése. Ezekről a harcokról Veress D. Csaba egyik művében sem ír.

[80] ***Veress Harcok*** 572. o. uott.

[81] ***Dárday*** 115. mell. MU II. 45. a oldalán fakszimilében közöl, melyet Henkey őrgy. a 3. hadsereg pság-nak és a Szent László hadosztálynak is II. 14-én felterjesztett.

páncéltörő ágyú tüzelt, melyeket és a 156-os hárp-tól délre levő útnál állást foglalt és 2 páncéltörő ágyút megsemmisített. 15.20-kor a 155 háromszögelési pontot elfoglalta. Ezután a menekülő orosz gyalogságot üldözve Kiskőkút pusztán, Attila pusztán át Ágoston pusztára támadtak, az ellenség hátába kerülve, mintegy 150 fő veszteséget okoztak soraikban. Egy Ágoston puszta felé haladó páncélvadászt és a 156 hárp-tól K-re levő fasorban őket támadó páncéltörő ágyúkat is kilőtték. Tóth tanyától délre egyik lövegük egy aknavetőállást taposott szét.

Kőkút hegytől Ny-ra 1 km-re egyik lövegüket kuplungtörése miatt, egy másik ki akarta vontatni, de a mély talajban elsüllyedt.

18.40-kor rohamszakaszával Ágoston pusztáról bevonult Lepsénybe.

A 3. szakasz Horváth tanyáig ment előre, amikor Wittner hadapród lövegét kilőtték. Átszállt egy másik rohamlövegre és 2 páncéltörő ágyút kilőtt. Ekkor sebesült és hazaszállították. A másik két löveg - első bevetésű lövegvezetőkkel - igen erős akna- és tüzérségi tűz alatt 19.30-kor ért vissza Lepsénybe.

Saját veszteség 2 halott, 1 rohamlöveg, Wittner hadapród és 9 fő sebesült, a saját vonal előtti 2 rohamlöveg kivontatása folyamatban, 2 gépkocsi bombaszilánkok miatt megrongálva.

Az ellenség vesztesége kb. 10 páncéltörő ágyú, 1 páncélvadász, több könnyű aknavető, több géppuska és golyószóró, 200 fő sebesült ill. halott. [82]

A harcokban február 12-én Csörgő Ernő honv. haslövéssel halt meg a Balatonalmádiban, a Postás Üdülőben levő hadikórházban. [83]

A leirt támadás alatt Kárpáthy egy tragikus eseményt élt át. „Munkácson igen jó barátságban voltam Széchényi Ernő főhadnaggyal (1938-as avatás), aki itt gyalogos roham század parancsnok volt. „Jöttek utánunk, integettem neki. Odajött. Mondtam, hogy maradjatok le tőlünk legalább 500 méterre, mert bennünket lőnek minden fegyverrel, és amit túl lőnek, az benneteket talál. Mikor 30 m-re elment tőlünk, telibe találta egy akna. Bevetés után mikor visszajöttünk, tiszti legényem mondja, hogy a derékszíjamon egy kisujj van. Ernőé volt. Napokig hatása alatt voltam az esetnek.” [84]

Ezen a napon, február 12-én a német Dél Hadseregcsoport vezetési törzse egy ellencsapás tervét terjesztette elő a német szárazföldi erők vezérkari főnöksége elé.

A tervezet a 3. Ukrán Front dunántúli hídfőinek teljes felszámolását tűzte ki célul, hogy megelőzzék a várható Bécs elleni szovjet nagytámadást

1. melléklet. Bécsi támadó hadművelet (1945.III.16-1945.IV.4.)

A szovjet legfelsőbb parancsnokság ez alatt az idő alatt február 17-én adott ki egy bécsi támadó hadműveletre szóló direktívát. Mindkét fél ismét támadásra készült, a kezdeményezők a németek voltak. [85]

A 20. rohamtüzérosztály közben két napot pihent Balatonakarattyán. A 2. Üteg tisztjei 1945. február 16-án találtak egy utászok által visszahagyott hasábaknát, melyet Máder Ferenc zászlós, Bausteiner Tibor és Balog. László hadapród őrmesterek szét akartak szedni, de felrobbantak. A villában lakó vitéz Koltay ütegparancsnokra és két zászlósra rázuhant a mennyezet, de szerencséjükre azt a szobában levő két szekrény fenntartotta, így nem sérültek meg.

Ugyanezen a napon 18.00-kor Peitl József és Bugovszki István is (kórházban) hősihalált haltak. A vörösvári temetőben nyugszanak. [86]

---

[82] ***Dárday*** 115. mell.

[83] ***Dr. Bonhardt Attila*** őrgy. közlése. Vörösberény község katona temetőjében nyugszik.

[84] ***Kárpáthy*** 15. o. és személyes közlés. Széchényi Ernő főhadnagy halálát ***Bús-Szabó*** kötet nem tartalmazza. ***Veress D Csaba*** (572. o. 31 jegyzet.): "A 25. magyar gyalogezred és a 6. német felderítőosztály ellenlökései azonban február 12-én a reggeli órákra a Balaton és Lepsénytől 4 km-re DNy-ra lévő útkereszteződénél kialakított szovjet áttörést visszaszorították.

[85] ***Lajtos*** II. 53.

Ez időszakban február 16-án Balatonakarattya és Balatonvilágos közötti úton a „Szent László” hadosztálytól elvett 20. rohamtüzérosztály egy hadtáp tehergépkocsija hat emberrel szovjet aknára futott és felrobbant. [87]

Ezekben a napokban szűnt meg a „ Roden” hadosztálycsoport. A magyar 25. gyalog ezredet és a 20 rohamtüzérosztályt a német 3. páncélos hadosztálynak rendelték alá. [88]

Február 16-án történt egy vállalkozás, melyet ötven év után ezt Kárpáthy főhadnagy a következőképen mond el: „Evés közben jön meg az étvágy.” Regös ezds. (katonái Remegős-nek hívták) az (25. gyalogezred .) ezred parancsnoka kérte mindkét üteg parancsnokát, hogy „egy nyugtalanító támadást” csináljanak és nyomják vissza az orosz gyalogságot. Kért páncélos támogatást is és ezért az üteg 10 rohamlövegével meglepetésszerűen rajta ütött a szovjeteken. Kárpáthy: „Kezdetben nem volt páncélos ellentámadás, azt csak akkor kaptunk, amikor már közvetlenül az oroszok első vonala előtt voltunk. Ezt áttörve a beavatkozó páncélosok ellenére 1-1 km-re közelítettük meg a Siót, ahol gyalogságunk beásta magát. A negyedik ütegünk sikeresen szórta a repeszgránátokat. A katyusák sok kárt tettek gyalogosainkban. 4 sorozatvetőt, 3 harckocsit kilőttünk és 3 páncéltörő ágyút tettünk használhatatlanná. [89]

Február 16-án fogadta el Hitler a Dél Hadseregcsoport vezetési törzse ellencsapási tervét és még azon a napon délelőtt parancsot adtak a hadművelet azonnali előkészítésére és végrehajtására. Az ellencsapás fedőneve „Frühlingserwachen” (Tavaszi ébredés) lett és megindítását március 6-ra javasolták. A Balaton és Velencei tó melletti sávból a 6. SS páncélos hadsereg tervezett főcsapást Dunapentele ill. Tolnán át Baja irányába, a Balatontól délről a 2. páncéloshadsereg Nagybajom-Kaposvár irányába, illetve a Dráva folyótól délre levő „E” hadseregcsoport Donji-Miholjácból Mohács irányába tervezte támadását. [90]

Február 20-án a 25. magyar gyalogos hadosztály másik két ezredét és támogató tüzérségét is a német 3. páncélos hadosztálynak rendelték alá. [91]

Február 26-án Kárpáthy főhadnagy rohamtüzér ütege a február 16-ihoz hasonló támadást indított. Regős ezds. egy tanyában ütötte fel főhadiszállását. Másodszor is az Acsay féle páncélelhárító üteggel együtt visszanyomták az oroszokat. Az orosz harckocsik valamivel előbb kezdték ellentámadásukat, de sikertelenül. Ez alkalommal is három harckocsit és több páncétörő ágyút lőttek ki. Visszafelé jövet egyik rohamlöveg elsüllyedt, két kocsival is próbálták kihúzni, sikertelenül. A 16 tonna súly és keskeny hernyótalp miatti nagy felületi terhelést nem bírta a felázott, laza talaj. [92]

20. rohamtüzérosztályunk a „Tavaszi ébredés” fedőnevű ellentámadásban 1945. március 6 és 30-a között

Az elképzelhető legnagyobb titokzatosság mellett, három nap alatt hatalmas német erők vonultak át az É. Dunántúlon Veszprém irányába. Napokkal előbb az összes honvéd alakulatot és a civil lakosságot kivezényelték útkarbantartási munkákra. Az utak sárosak és kátyúsak voltak.

Március 1-én és 2-án lezárták az utakat és vasutakat minden egyéb forgalom elől és tódultak a német páncélos - legtöbbjük SS kötelék - a legújabb típusú harckocsikkal. [93]

A támadás előkészítése időszakában, 1945. március 5-én, 20. rohamtüzérosztály és a 25. felderítőosztály más német alakulatokkal a 6. SS páncélos hadsereg (parancsnok: Sepp, Dietrich, Balatonfűzfő) közvetlen alárendeltségébe került.

---

[86] ***Dr. Bonhardt Attila*** őrgy. közlése. A vörösberényi temetőben nyugszanak.
[87] ***Veress Balaton*** 143. o.
[88] ***Veress Harcok*** 572. o.
[89] ***Kárpáthy*** 15. o. és személyes közlés
[90] ***Veress Balaton*** 174. o.
[91] ***Veress Harcok*** 572. o. 32 jegyzet
[92] ***Kárpáthy*** 15. o. és személyes közlés.
[93] ***Lajtos*** I. 76. o.

A 6. német hadsereg (parancsnok: Balck páncélos tábornok) állományában az I. lovashadtest (parancsnok: Harteneck tábornok, Papkeszi) valamint az I. SS- (parancsnok: Fritz Krämer SS-Brigadeführer, Polgárdi É. 2. km.) és a II. SS páncélos hadtest (parancsnok: W. Dietrich SS-Brigadeführer, Inota) nyolc hadosztálya állományában 81 ezer katona, 435 hk., 132 rohamlöveg volt. [94]

Március 4-én ismét eligazítás. Az iderendelt 20. rohamtüzérosztály 2., 3. és 4. ütege közvetlen a 2. német páncélos hadtest parancsnoka, Graf von Soeth altábornagy, alárendeltségébe került. A németek nem mondtak le Budapest felszabadításáról. Elképzelésük az volt, hogy É-ról erős támadással lekötik a szovjet erőket, D-ről É-ra menő Weichs hadseregcsoporttal az oroszokat két tűz közé fogva megsemmisítik, és Budapest felszabadítására indulnak.

Az eligazítás végén Graf von Soeth vezds. a rohamtüzér ütegparancsnokokat visszatartotta kijelölve részükre a bevetési sávokat. Kárpáthy főhadnagy felhívta figyelmét a Sió meredek partjára, melyen nem lehet átmenni harckocsikkal. Híd a Sión csak Siófokon van. Lemondóan legyintett, mint aki tudta, hogy ennek a hadműveletnek nincs semmi értelme.

A támadásban főleg „Panzer IV" és „Panther" nehéz harckocsik, páncélozott gépkocsik és a gépkocsizó lövész alakulatok állományában két német rohamtüzér üteg egyike, - ahogy parancsnoka hívta - „lächerliche Sturmpanzer", 15 cm-es tarackkal felszerelt rohamlövegekből állt, melyek feladata elsősorban repeszgránátjaival az ellenséges gyalogság leküzdése volt.

Magyar részről a 25.magyar gyalogos hadosztály alakulatai vettek részt a támadásban. A „Szálasi röppentyűs" sorozatvető üteg eket is bevetették egy százados parancsnoksága alatt.

A támadásban német és magyar rohamtüzérek az élen, utánuk német harckocsik, majd a gyalogság következett. [95]

1945. március 6-ra virradó hajnalban, havas esőben megindult a II. Világháború utolsó nagyobb szabású német hadművelete, a német és magyar csapatok a „Tavaszi ébredés" fedőnevű ellentámadása a Balaton (Balatonvilágos) és Velencei tó (Dinnyés) között, mely áttörte a szovjet 26. összfegyvernemi hadseregvédelmi vonalát 1945. március 6-9-e között. Azt tervezték, hogy március 10-ig elérik a Duna vonalát. [96]

A támadásban 80 km-es ívben a 6. SS-páncélos hadsereg négy hadteste került bevetésre.

A támadás indulásának első napján a 16. rohamtüzérosztály két rohamlövegét veszítette el. Telegdy zls. elbeszélése szerint: Szentkirályszabadján, mi be voltunk már szállásolva Bernolák (Pál százados, osztályparancsnok) a református papnál, én (Kozma) Gyurkával (hadnagy, az 1. üteg parancsnoka) együtt a tanítóéknál. Beérkeztek a 20. rohamtüzérek (pk: Henkey-Hőnig őrgy.) és a mi rohamlövegeink, ami még volt, azok besoroltak Henkeyékhez.

Szőke András rohamütegével is azt hiszem Szentkirályszabadján találkoztam. Ez a 7. rohamtüzérosztály volt. Ott egy általános gyülekező volt, a németek is oda jöttek, de odajött egy vadonat új SS lovashadosztály is.

„Én még a korábbi sebesülésemmel vacakoltam, és ezért az élelmezési tiszti teendőket vettem át. Bevetésen én nem voltam. Amikor az első bevetésre indultak az én kocsimba kérezkedett be, Bernolák engedélyével, egy barna parolis gépkocsizó zászlós, aki ki is ment kocsimmal. Enying előtt, egy felderítésre tervezett bevetés során, nagy harc alakult ki. Két rohamlöveget lőttek ki ekkor, Kozma Gyurkáét és az enyémet. Ez volt az első bevetésük. Kozma Gyurka eleste március 6-án történt. Gyurka, Koltay főhadnagy barátja, ugyancsak Bernolák engedélyével ment a 20-asokkal bevetésre. Egy pirinyó szilánk érte a halántékán. Hősi halált halt.

Ezután az oda beérkező rohamtüzérosztály részlegekkel együtt Enying előtt, olyan nagy csaták voltak, hogy egy elfogott szovjet őrnagy azt mondta, hogy itt vesztették el a háborút. Hihetetlen

---

[94] ***Veress Balaton*** 174. o.
[95] ***Kárpáthy történet*** 17. o.
[96] ***Kárpáthy történet*** 18. o.

veszteségük volt. A német tüzérség is volt itt, akik egy teljes szovjet ellátóoszlopot semmisítettek meg." – emlékeznek Zálnoki Jenő főhadnagy és Telegdy zászlós. [97]

Március 6-án hajnali 5 órakor közvetlen Lepsényből kiindulva vett részt a támadásban a német 5. Traditions Husar Regiment is. Ők lóháton érkeztek, ott leszálltak, és innen indították támadásukat úgy, hogy a tölgyfalombos lovagkeresztes alezredes ezredparancsnok az élen lovaglópálcájával, utána, mint az ördögök rohamoztak katonái. Az ezred parancsnoka sajnos aknaszilánkos fejsérüléssel hősi halált halt. Elfoglalták Gamásza pusztát és a szovjet főellenállási vonal első állásának egy részét, de 10 óra körül a szovjetek második vonalából indított ellentámadással visszavetették a német huszárok 1., 2., 3., és 8. lovasszázadait megindulási állásaikba. [98]

1945. március 8. A Dél Hadsereg Parancsnokság az I. német lovashadtest (Harteneck lovassági tábornok Balatonszentgyörgy) alárendeltségében levő német 4. SS-lovashadosztály alárendeltségébe utalták a teljes 25. magyar gyalogos hadosztály 1., 25. gyalogezred et és 26. gyalogezred eit, a 20., 25. gyalogezred . páncélvadász-osztályokat, a 25. felderítő zászlóaljat , a 2., 26. és 37. tábori tarackos és 2. közepes aknavetőtüzér-osztályokat, a 20. rohamtüzérosztály három ütegét és páncélvadász századát (15 Jgpz. 38. „Hetzer" rohamlöveggel), a IV/4 légvédelmi gépágyú üteget 8 löveggel, a 254. híradó és 59 utász zászlóaljakat, a 152. kerékpáros századot és a hadosztály vonatot. Az I. német lovashadtest alárendeltségébe került, továbbá a magyar II. hadtest közvetlen tüzérsége, a 73., 84. tábori tarackos-, a 6. tábori pót-tüzérosztályok, a 24. rohamtüzérosztály és a II/2. gépvontatású közepes ütege. [99]

A 20. rohamtüzérosztály három ütegét és páncélvadász századát felkészítették az Enying elleni frontális támadásra. Velük harcolt a német 70. páncélvadász-osztály 8 rohamlövege és két korszerűtlen P-II mintájú harckocsija is.

Az I. lovashadtest 1945. III. 08. 08.00-kor kiadott reggeli jelentése szerint: „A 163. magassági pontnál levő Ágostonpuszta major körzetéből D-re indított támadásunk továbbra sem tudott áttörni a szovjet védelmen, ugyanis rohamlövegeink újra elakadtak az erős szovjet aknamező előtt."

A 70. német utász zászlóalj 850 aknát szedett fel és az így nyitott átjárókon keresztül este 21.00-kor tudta az I. lovashadtest támadását folytatnia. [100]

Rohamtüzéreink Polgárról indulva, már jól előre mentek, mikor megjelent Graf von Soeth egy nyitott páncélos járműben, fehér báránybőr bekecsben cikázva a lövegek között. Az aranyvitézségi érmes Vadnai Laci őrmesternek is, a fedező rohamlöveg parancsnokának is nagyon tetszett ez és megdicsérte az altábornagy urat egy mozdulatával. Ez imponált neki. [101]

A támadáshoz oszlopban történő felvonulás alatt Kárpáthy főhadnagy rohamlövege alatt akna robbant, szerencsére csak a lánctalpat sértette meg. Átszállt egy másik rohamlövegbe, aminek beosztott löveg lévén, az a hátránya volt, hogy a 30 W-os rádió helyett csak 10 W-osa volt. A támadó alakzat elfoglalása után mindkét üteg támadásba lendült. A gyalogsági állásokat áttörve a szokásosnál nagyobb aknavetőtűzbe kerültek. Egy akna Kárpáthy fejére csapta a felhajtott fedelet. Szerencséjére az ütést a feltolt rádió-fülhallgató abroncsa csökkentette. Így is hosszú másodpercekig eszméletlen volt. A megjelent T-34-esekkel való harc során a jobb hajtóművét találat érte, egyrészt

---

[97] *Zálnoki* és ***Telegdy* Zálnoki Jenő** fhdgy. a 24. (Kassa) rotü. oszt-tól, mint sebesült, csatlakozott a 16-osokhoz (Bernolák szds., Kozma, Csányi fhdgy.) Galántán. Velük jött Szentkirályszabadjára. Őket itt, a 20-asok váltották fel. Kozma a 24-es kassai Körös Béla fhdgy. ütegét vette át Körös önkényesen a Hunyadi SS-be ment. Ebédeltek, mikoz Molnár Jóska, Kozma legénye jött sírva, hogy elesett a fhdgy. úr. „Kocsival rohantunk a tetthelyre, egy iskola folyosóján volt kiterítve halottan. Ráadásnak halt meg."

[98] ***Kárpáthy*** levelében a 2. huszárezrednek mondta és ***Veress Harcok*** 574 o. Azon a napon csak a balatonkenesei temetőben 4? német huszárt temettek el.

[99] ***Veress Harcok*** 574-575. o.

[100] ***Veress Balaton*** 181-182. o.

[101] ***Kárpáthy levél*** A Hetzer löveg periszkóppal volt ellátva, de ha terepen ment le kellett hajtani és ki kellett nézni, mert vagy a földet, vagy az eget látta benne az ember. Ennek lett áldozata a támadásban résztvevő hősi halált halt „vendégszereplő", Kozma György hdgy. Kilőtték. Kozma hdgy. a 16. rotü oszt. beosztottja volt. Az aranyvitézségi érmes Vadnai László őrm-nek korábban két nagy ezüst vitézségi érme és 2. o. vaskeresztje volt. Egy alkalommal le is fokozták. Kárpáthy személyes közlése.

mozgás-képtelenné váltak, másrészt az olajozó cső begyulladt és a tűz a rohamlöveg belsejében is elterjedt. Annak elhagyására kényszerültek. Nehéz perceket éltek át, lévén négyüknek egy géppisztolya, egy pisztolya és 20 kézigránátja. Két, segítségükre siető rohamlöveg vette fel őket. A tűz elérte a benzintartályt és az elhagyott rohamlöveg lőszerrel együtt felrobbant. Kárpáthy újra átvette a két üteg vezetését és egész a Sió vonaláig, folytatták támadásukat. [102]

A Siót elérve Gamásza felől 60-70 T-34-es és T 43 -as harckocsi tört előre s kritikus helyzetük végzetesre fordult. Tűzharcba kezdtek, melynek kimenetele nem volt kétséges.

Ekkor léptek közbe a Tapolcáról induló Rudel ezredes stukái (zuhanóbombázói). Kárpáthy von Soeth vezérezredesnél találkozott a tölgyfalombokkal, gyémántokkal és kardokkal ékesített lovagkeresztes ezredessel, akinek osztálya akkor a 600. páncélost lőtte ki. Lövésze az osztály repülésről többször letiltott orvosa volt. A stuka osztály támadása 20-30 percig tartott, ez alatt és utánuk csak lángoló és fel- felrobbanó harckocsik maradtak.

A sikeres támadás után a gyalogság elfoglalta a szovjet állásokat. Az ezredparancsnokság a Lepsény határában levő Molnár kastélyból a községtől 3 km-re levő majorba helyezte át harcálláspontját. A hadosztályparancsnokság is ide kérte a 3. és 4. rohamtüzér üteg áthelyezését. [103]

Soós Tibor hadnagy, szakaszparancsnok is itt harcolt: "Egy kis akácosban volt a hadállásunk, amikor az oroszok aknavetőkkel „csim-bummal" lőttek bennünket. Mind közelebb csapódtak az aknák, nem tudtam kilőni a löveget. Sok legénységi halottunk lett. Időzített lövedékekkel próbálkoztam, ez sikeres volt. A gránát a földről a levegőbe csapódott és ott robbant. Egy pár gránáttal kilőttem a löveget."

Ezen a napon egy másik rohamlöveg csövében gránát robbant. A cső szétnyílt, a löveg belsejében levő tüzéreket a visszacsapódó tűz megsebesítette. Hárman tudtak kiugrani, mindegyiküknek égett a ruhája. Csak a lövegvezető maradt bent a kocsiban, mert beszorult a robbanásnál és csak nagy nehézséggel tudták kiszabadítani. Óvári Győző rohamtüzér zászlós arca ekkor égett meg.

Kijöttünk az akácosból a Budapest-siófok közötti műútra kb. 200-300 méterre. Akkor egy akna elvitte a periszkópomat, nem láttam semmit, akkor kinyitottam a kijárati nyílást és akkor.... egy tanya mellett március 7-én vagy pár nappal később (10-én ?) megsebesültem. Őrhalmi Sándor őrmester, aki a szomszéd lövegben volt azt írta: "A rohamlövegben volt, ... akna esett a rohamlövege tetejére közvetlenül a kijárati nyílás mellé. Ön vagy az akna repeszétől, vagy a tetőpáncél szilánkjától kapott súlyos fejsebet, amiből azt a következtetést vonták le az orvosok, hogy életbemaradásához nincs remény ... Ott feküdtem egy kukoricagóré árnyékában 1-2 óráig, de látták, hogy mozgok és először Balatonalmádiba, onnan a veszprémi kórházba szállítottak". [104]

Kárpáthy fhdgy. meglátogatta Balatonalmádiban Soós hadnagyot, a volt Postás Üdülőben. Reflexei nem voltak. Egy a szobából kijövő apácától megkérdezte, hogy mit segíthet? Jeget, jeget. Vörösberényi parasztházba ment és kérdezte, hogy van-e jegük? Kinek és mennyi kell? Elmondta. A ház gazdája becsület szavát adta, hogy naponta visz egy vödör jeget be a sebesült hadnagynak, aki sebesülését egy életre maradandó nyomokkal úszta meg.

A Gamásza domb elfoglalását a gyalog hadosztályparancsnok forszírozta. A 2. üteg Koltay főhadnagy vezetésével egy délelőtt 5 alkalommal ment neki a dombnak. A szovjet gyalogság mindig visszavonult, amikor meg a rohamlövegek visszafordultak, ismét elfoglalták állásaikat. Henkey parancsára, hogy „Taszi váltsad fel őket!" ugyanezt délután a 3. rohamtüzér üteg két alkalommal hajtotta végre. Ekkor fogadta meg magában Kárpáthy, hogy ahogy lehet a jövőben kímélni fogja embereit. Harmadszorra nem is indult újabb támadásra. [105]

---

[102] ***Kárpáthy*** 18. o. "Ambiciózus őrangyalának" nagyon ébernek kellett lennie. Koltay fhdgy. kérdezte meg tőle a harc után, hogy hogy volt mindezek után ereje beülni újra és vezetni tovább a harcot, azt felelte, hogy "Az ember annak ellenére, hogy legtöbbször ágyban hal meg, mégis minden este lefekszik." Kárpáthy személyes közlése. Rudel ezredes a zuhanóbombázó osztály parancsnoka volt.

[103] ***Kárpáthy történet*** 19. o.

[104] ***Soós Tibor*** 1996. július 7-i levele a szerzőnek. A szerző tulajdonában. A gránátokat Csehszlovákiában gyártották. A csőrobbanást vagy a késleltetés vagy szabotázs okozhatta.

[105] ***Kárpáthy*** személyes közlése.

1945. február 12. Másolatban mellékelem Kárpáthy főhadnagy harcjelentését és Henkey-Hőnig őrnagy felterjesztését, melyet a 3. Hadsereg és a Szent László hadosztály parancsnokságnak írt.

Dárday napló 115 melléklet

Tábori posta sz: F-107

Harcjelentés

A f. hó (február) 12-én Lepsény délre vívott harcokról.

F. hó 12-én 11 ^{h} 30-kor a 25. gyalogezred. parancsnoka révén a 25. magyar gyalogos hadosztály parancsnoka által elrendelt bevetési parancsot kaptam, hogy Lepsény DK-ről 6 km-re levő 155 hárp-ot /Kőkúthegy/ vegyem birtokba. Rendelkezésemre bocsátott 70 fő gyalogost a 7. századból Széchényi főhadnagy parancsnoksága alatt, akiket gépkocsikon szállítottak a rohamlövegek után, súllyal Riki majoron át. Három löveggel az iparvasút mentén támadtam. A 3. szakasz Wittner hadapród parancsnoksága alatt 15 ^{h} 05-kor a vasutat átlépve támadását megkezdte. Magam a súllyal 13 ^{h} 50 ^{I}-kor léptem át a vasútvonalat. Ezek után az összeköttetést a 3. szakasszal elvesztettem.

A gyalogsággal együtt Riki majorig mentem (14 ^{h} 30 ^{I}) Az ellenség szórványosan tüzérséggel és aknavetővel lőtt. Riki majorban tájékozódtam, majd a támadást oldalozóan Kőkúthegy 155 hárp. Ellen megindítottam. A támadást az ellenség igen erős aknavető és tüzérségi tűzzel akarta feltartóztatni. Kőkúthegy felől gyalogság tüzelt, Kiskőkút puszta irányából, valamint Tóth tanya irányából 2-2 páncéltörő ágyú tüzelt. Ezeket kilőttük. Ugyancsak két páncéltörő ágyút lőttünk ki a 156 hárp-tól délre levő útnál.

15 ^{h} 20 ^{I}-kor Kőkúthegy 155 hárp-ot elértem és azt elfoglaltam. A menekülő ellenséges gyalogságot ágyúval és géppuskával lőttük. Ezután Kiskőkút puszta ellen támadtunk. Ugyancsak géppuska és ágyútűzzel üldöztük a menekülő ellenséges gyalogságot. Ezután Attila pusztán keresztül Ágoston pusztára támadtunk. Ott az ellenség hátába kerültünk és az ellenséges visszaözönlő gyalogságot - mivel már repeszgránátunk elfogyott – közvetlen közelről géppuskával és géppisztollyal lőttük, sőt valamennyi kézigránátunkat is kidobtuk. Csak ezen a részen az ellenség vesztesége megítélésem szerint kb. 150 fő. Egy Ágoston puszta irányába haladó ellenséges páncélvadászt kilőttük. Támadásunkat a 156 hárp-tól K-re levő fasorban elhelyezett két páncéltörő ágyú lőtte. A lövegeket kilőttük. Tóth tanyától Északra az egyik löveg egy aknavető állást taposott meg.

Még a Kőkúthegy 155 hárp elfoglalásának mozzanata alatt egyik lövegem Kőkúthegytől Ny-ra kb. 1 km-re kuplungtörést kapott. Egy másik löveg ki akarta vontatni, ellenben a mély talajban elsüllyedt.

18 ^{h} 40 I- kor Ágoston pusztáról rohamszakaszommal bevonultam Lepsénybe.

A 3. Szakaszról a szakaszparancsnok hadapród tett jelentést. Beérkezése után. A szakasz Horváth tanyáig ment előre, amikor lövegét páncéltörő ágyúval kilőtték, átszállt egy másik rohamlövegbe, és a két páncéltörő ágyút kilőtte. Ekkor megsebesült és sebesülten hátraszállították. A parancsnok nélkül maradt szakasz még egy ideig lőtte az ellenség gyalogságát, majd az igen erős aknavető és tüzérségi tűz miatt visszavonultak. 19 h 30 ^{I} – kor Lepsénybe beérkezett. A két lövegvezető magatartása kifogásolható, ellenben arravaló tekintettel, hogy első bevetésük volt, valamint, hogy az ellenséges tűz valóban igen erős volt, tapasztalatlanságuknak tudható be.

Saját veszteség: Vitner [106] hadapród őrmester szakaszparancsnok sebesült, 2 halott, 9 sebesült, 1 rohamlöveg kilőve, 2 rohamlöveg saját vonalunk előtt kivontatása folyamatban, 2 gépkocsi bombaszilánk miatt megrongálva.

[106] Helyesen Wittner

Ellenség kb. vesztesége: 10 páncéltörő ágyú, 1 páncélvadász, több könnyű aknavető, több géppuska és golyószóró, valamint 200 fő sebesült illetve halott.

1 drb. vázlat melléklet

Kárpáty fhdgy üp s. k. [107]

A felterjesztés:
Érkezett!
L/671. 1945. II. 14-én 60 / pk. 945. II. 14.

M. kir. Szent László hadosztályparancsnokságnak

A 3. üteg harcjelentését felterjesztem az alábbi kiegészítő jelentéssel:

1./ A támadást illetve a 3. szakasz támadását az ezredparancsnok úrral együtt kísértük. A parancsnok nélkül maradt szakasz két lövegét, melyek az erős tűz miatt hátrafelé mozogtak, vissza kellett fordítanom.

2./ Az ütegparancsnoka a támadási célt elérése után, látva a visszaözönlő orosz gyalogságot, utánuk vetette magát és az üldözés hevében Ágoston pusztáig nyomult előre s így az ellenségnek súlyos veszteségeket okozott. A támadást kísérő gyalogság a támadási cél elérése után megállt és így tovább csak saját rohamszakasz kísérte.

Közben az egyik rohamlöveg tengelykapcsoló törés miatt elakadt a terepen. Másik löveg megkísérelte azonnali kivontatást és közben saját magát elásta.

Az ütegparancsnok a két löveg kimentését, melyek a saját főellenállási vonal előtt 3 km-re fekszenek, megkísérelte éjjel és a tegnapi nap folyamán. A talaj azonban annyira felpuhult közben, hogy nem sikerült.

Az ütegparancsnok erre a 25. magyar gyalogos hadosztály vezérkari főnöke úrtól engedélyt kért f. hó 13-án hogy támadást csinálva a lövegek kivontatását megkísérelhesse. Ezen javaslata természetesen el lett utasítva.

Igaz, hogy az ütegparancsnok öntevékeny előretörése előreláthatólag 2 löveg elvesztésébe kerül, azonban ez az ellenségnek igen nagy veszteséget eredményezett /: 8 páncéltörő ágyú, 1 aknavető és 1 páncélvadász harckocsi:/ és azon felül a rohamlöveg vezetők igen rövid és szükségszerű kiképzésével is magyarázható, akik a terepen a helyes menetvonal kiválasztásában még kellő tapasztalattal nem rendelkeztek.

3./ Kiválóan bátor magatartást tanúsítottak a támadás folyamán:

a./ Kárpáthy főhadnagy ütegparancsnok, Széchenyi Pál főhadnagy a 25/7. század parancsnoka, aki hősi halált halt, valamint egy ismeretlen nevű zászlós, beosztott tiszt a 25/7. századnál, aki ugyancsak hősi halált halt.

Dr. Tóth Gyula zászlós, az üteg rohamszakaszának parancsnoka, Rácz György zászlós és dr. Radványi Ferenc hadapród őrmester rohamlöveg szakaszparancsnok.

b./ Ezen kívül még 16 fő tisztes és honvéd, és Bóta Bernát főtörzsőrmester, aki az elakadt rohamlövegek kivontatása közben az őket megtámadó orosz gyalogságon keresztül harcolta csoportját saját veszteség nélkül.

Felterjesztem: 3. Hadsereg-parancsnokságnak
Szent László hadosztálynak.

---

[107] Kárpáthy főhadnagy saját kezével itt így írta nevét. Ugyanakkor ***Szabó*** Viszaemlékezésében (16. o.) így ír: **Kárpáthÿ TaszilóTamás** fhdgy. (Tasa) a 20/3 rotü. osztály ütegparancsnoka rendkívül közvetlen ember, aki tisztekkel, hadapródokkal kölcsönösen a tegeződést követelte meg. … Dr.Radványi Ferenc barátom Klagenfurtból hazaszökve, felkeresett és elmesélte Tasa háborús dolgait. Olyanokat művelt, amiket szintre csak filmekben lehet látni. Így lett aztán „Lepsény hőse" cím elnyerője is. – Meg kell, jegyezzem, hogy mindezekről a tettekről Tasziló Barátom soha egy szót nekem nem mondott, ismereteimet másoktól. és a levéltárból szereztem. (FJ. A könyv írója)

Háp. 1945. II. 14. 11 h.

Henkey-Hőnig őrgy. s. k.
20. rotü. oszt. pk.

476./Szent László tpk. 45. II. 17.

Dárday ezds. s. k.

A február 8-a óta Lepsény-Enying körzetében harcoló 20. rohamtüzér osztályt ezután kivonták az itteni harcokból és ismét a Szent László hadosztály alárendeltségébe lépett.[108]

A továbbiakban a Hetzer rohamlövegekből egyetlen egyet se lőttek ki. A homlokpáncéljaikról minden lövedék lepattant.

Azon vagy a következő héten, március 9-10-e körül, megkezdődött a 20./3. rohamtüzér üteg visszavonulása. Több löveget, így Őrhalmi őrmester lövegét is a Balaton mellett robbantották fel benzin hiányában. [109]

Március 10-ére a kitűzött célt a német-magyar csapatok nem érték el a Balaton térségében tomboló hóviharok miatt, mely az utakat annyira feláztatta, hogy a harckocsik elsüllyedtek a sárban és a csapatok mozgása, az utánpótlás megoldhatatlanná vált.

Ezen a napon a Balatonbozsok körzetéből támadó magyar gyalogság és a 20. rohamtüzérosztály 1., és 2. ütegének 20 rohamlövege a Siócsatorna előtt elakadt. A mély sár, az aknamező a magyar csapatokat megállásra kényszeríttette. A támadás bár elakadt, de a visszavonulás rendezetten, fegyelmezetten történt, már csak azért is, mert alakulatukat a szovjetek nem üldözték. [110]

Az egyik rohamlöveg a mély sárban elakadt, miközben a szovjet aknavetők tűzcsapásokat mértek a páncélos visszavontatásával bajlódó magyar katonákra. A rohamtüzérosztály 3 löveget, több sebesültet, a 25./I. zászlóalj és a 25. géppuskás század jelentős veszteségeket szenvedett.

Enyingtől nyugatra a 4. SS-lovashadosztály 5. és 41. lovas-, a magyar 1. és 25. gyalogezred szünet után támadásba lendült és Enyingtől Ny-ra áttörve a szovjet védelmet, megkezdte a község átkarolását. Az estig dúló harcokban mindössze 3-4 km-re tudta visszanyomni az elkeseredetten védekező szovjet 93. lövészhadosztály csapatait. A nap végére a szovjet gyalogság Gamásza-puszta Sóstó terepszakaszon húzódó második állásba ment vissza. Ezeket a sikereket kihasználva a déli órákban a Balatonbozsok körzetében összpontosított magyar 25. gyalogezred et rohamra indították és mert a 20/4. rohamtüzér-páncéltörő üteget visszavonták Lepsénybe, a rohamban a 20. rohamtüzérosztály 1. és 2. ütegének nyolc „Hetzere” vett részt a német 70. páncélvadász-osztállyal. [111]

A délutáni órákban Enying É-i szélén áttörték a szovjet 93. lövészhadosztály csapatainak védelmét, bevonultak Enyingre. A véres utcai- és épületharcok a következő nap hajnaláig elhúzódtak. [112]

1945. március 10 -én a német 4. lovashadtest lendült támadásba.

Dr. Polgár Pál tartalékos főhadnagy is harc közben mellkaslövést kapott és 1945. 03. 11-én 19.00-kor hősihalált halt. A vörösberényi temetőben nyugszik. [113]

---

[108] ***Veress Balaton*** 238. o.

[109] ***Őrhalmi*** őrm. levele Soós Tiborhoz. Másolat a szerző tulajdonában

[110] ***Kárpáthy*** 1996. 05. 12-i levele a szerzőnek. ***Veress Balaton*** 192-195. o. 15 "Hetzer rohamlövegről, egy szovjet harckocsi elhárító árok előtti elakadásról ír (ez a Sió csatorna volt) és ahogy a támadás összeomlott, rendezetlenül vonultak vissza. - Később Veress Harcok 575. o.: Március 10-én a dél órákban indították útba a Balatonbozsokon összpontosított 25. gyalogezredet és a 20. rohamtüzérosztályt. A délutáni órákban törték meg a szovjet 93. lövészhadosztály Enying körüli védelmét és vonultak be Enyingre. A véres utcai harc reggelig tartott.***Veress D Csaba*** Harcok jegyzet 575. o.

[111] ***Veress Balaton*** 192-195. o.

[112] ***Veress Harcok*** 38. jegyzet 575. o.

[113] ***Dr. Bonhardt Attila*** őrgy. közlése.

Március 11-én éjfél után két órakor jelentették, hogy a 25. magyar gyalogos hadosztály csapatai súlyos harcok árán elfoglalták a 20. rohamtüzér osztály 1., 2. ütegével Enyinget és elérték a községtől 4 km-re délre levő Kustyánhegyet és Jóreménység pusztát. A 4. SS-lovashadosztály balszárnyán előnyomuló magyar 25. gyalogezred és a 20. rohamtüzérosztály két ütege elérte Fenékpatak torkolatát és ott védelembe ment át.

A védelemre berendezkedett magyar csapatokat a 20. páncélvadász osztály 16 lövegével, az 53. tüzér-pótosztály három fogatolt ütegével (Páta-puszta) és a 153. fővezérség közvetlen sorozatvető-osztály 2. ütegével (Alsótekeres) erősítették meg. [114]

A I. német lovashadtest 4. és 3. lovasosztályaival együtt áttörték a szovjet 104. lövészhadtest fővédő övét, és a 93. lövészhadosztály csapatait a Balatonszabdi-Fürdőtelep- Balatonszabadi-Siómaros terepszakaszon levő vonal mögé szorították vissza. [115]

Március 12-én a 4. német lovas és 25. magyar gyalogos hadosztály csapatai délután még támadtak Balatonszabadi irányába.

Március 13-án hajnali 5 órakor Kustyánhegy magaslatokat megszállva tartó magyar 25. gyalogezred állásai előtt heves harcok lángoltak fel, egy szovjet harckocsit páncélököllel ki is lőttek. Enyingtől DNy-ra elérték Sóstó, Csaphegy, Jóreménység-puszta, Kiskustyánpuszta és Sió-csatorna vonalat. Az időjárás is jobbra fordult. A 20./2. üteg nyolc bevetést hajtott végre Kustyánhegy ellen, a magyar gyalogsággal együtt ennyiszer el is foglalták, de a szovjet alakulatok ugyanannyiszor szorították vissza őket. [116]

13-án reggel a magyar gyalogság támogatására bevetették a magyar 20. rohamtüzérosztály 15 „Hetzer" rohamlövegét. Délelőtt 9 óra 55 perckor jelezték, hogy a magyar gyalogság és páncélosok (?) elérték Siófok K-i szélét. Az éjszaka 22 órára a magyar erők - súlyos veszteségek mellett - kénytelenek voltak visszafordulni. A Gamásza melletti tábori repülőtér közelében a Gamásza-Felsőpáskom út (ma 7. sz. út) mellett hat kilőtt páncélos maradt. A kiadott német jelentés szerint a 25. magyar gyalogos hadosztály (11 zászlóalj 11 nehéz páncéltörő ágyúval, valamint 10 ágyús üteggel) állományában csak 9 „Hetzer" rohamlöveg maradt.[117]

Március 13-án hajnalban a 12. SS „Hitlerjugend" páncélos hadosztály áttört a Sión Ozora mellett és hídfőt alakított ki Kulapuszta D-en levő magaslaton.

A 25. gyalogezred et visszavonulásra kényszeríttették Öreghegy-Pusztatorony terepszakaszra. [118]

A német támadás a szovjetek mélységben kiépített harckocsi zárai, a hirtelen jövő tavaszi olvadás miatt március 15-ig mindenütt elakadt. A főellenállási vonal ekkor Dunaparttól - a visszafoglalt Esztergom – Mány – Szár – Oroszlán – Pusztavám - Zámoly - Velencei tó – Seregélyes - Sárvíz csatorna – Cece - Simontornya - a Sió csatorna vonalában Siófokig tartott. [119]

A 16. rohamtüzérosztály Zoltán napkor március 15-én éjjel ment el Szentkirályszabadjáról. Veszprémben éjjel légitámadáskor rakodtak be és onnan Csornára mentek. Lövegük nem volt. Csornán egy hétig voltak. A hadvezetőség itt akarta összefogni a megmaradt részlegeket. Jó pár napig ott voltak beszállásolva, egy pár gépkocsijuk volt csak. Onnan előbb indult el a sebesültek társasága szekerekkel, lovakkal. Húsvétkor mentek át az osztrák határon.

A 7. rohamtüzérosztály Szőke András rohamtüzér ütege is Szentkirályszabadján volt. [120]

Bár március 15-én és 18-án a szovjet csapatok ezred erővel a Siófok-Lepsény közötti út két oldalán É-i irányban támadtak, azokat a 25. magyar gyalogos hadosztály a támadásokat sorra elhárította és tartotta a Balatonszabadi tól 4 km-re Északra húzódó állásait. [121]

---

[114] ***Veress Balaton*** 192-195. o. Majd később márc. 11-én 02. 00 órakor jelentették a község elfoglalását és elérték a községtől Ny.- DNy-ra levő magaslatokat. Estére Siófoktól É-ÉK-re a német 4. lovas- és 25. gyaloghadosztályok támadása elakadt. Veress D Csaba Harcok 38. jegyzet 575. o. Erről Kárpáthy spontán nem nyilatkozott.

[115] ***Veress Balaton*** 192-195. o.

[116] ***Veress Balaton*** uott. és ***Kárpáthy*** Tasziló 1992. 05. 12-i levele a szerzőnek.

[117] ***Veress Harcok*** 575. o. 38. jegyzet

[118] ***Veress Balaton*** 203. o. és később Veress Harcok: 38. jegyzet 575. o.

[119] ***Martin-Ugron*** II. 54.

[120] ***Telegdy***

A március 6-15 között lezajlott német „Tavaszi ébredés” fedőnevű támadás veszteségei kölcsönösen nagyon súlyosak voltak. A 6. SS páncélos hadsereg négy német hadtestének vesztesége 8850 ember volt, nem számítva a magyar veszteségeket. [122]

A „Szent László” hadosztály vezetése a március 5-én indult igen erős német kötelékek meglepetésszerű támadását, és annak március 7-én történő „sárba fulladásának” hírét, március 6-án ill. 8-án a londoni rádióból (!), mint egyetlen megbízható hírforrásból hallotta.

Tipikus esete volt ez a túlzásba vitt titoktartás végzetes következményeinek. Később kiderült, hogy még a Magyarországon levő Heeresgruppe parancsnokságot sem tájékoztatták arról, hogy mi készül. A támadást térképen tervezhették, és figyelmen kívül hagyták a földrajzi tényezőket, pedig ezúttal ezek dönthettek. Csak a támadás irányába eső községek nevét kellett volna lefordítani németre: Sárszentmihály, Várkeresztur, Sárszentágota, Sárbogárd, Sárszentmiklós, Sáregres, - és a Sárviz. [123]

A támadás Hitler utolsó erőfeszítése volt. A nyugati arcvonalról átcsoportosított 6. SS – páncéloshadsereg támadása 1945. március 5-én indult, mely a sárba fulladt és egy hatalmas szűkszájú zsák keletkezett. Hamarosan megindult a szovjet ellentámadás, ami napokon belül az elit hadsereg pánikszerű visszaözönléséhez vezetett. Ez eredetileg a grázi műútra nehezedett, de mert a szovjet március 23-án elfoglalta Veszprémet a visszaözönlés súlya a Balaton északi partján vezető műútra és a Veszprém - Tapolca közötti műútra (a német hadsereg bal szárnya) terelődött. [124]

ESEMÉNYEK a DUNÁTÓL ÉSZAKRA.

Március 17-18-án a „Kéméndi csata után a Garam vonalába visszaszorított 2. Ukrán Front 7. Gárda-hadserege és az 53. hadsereg (Pk.: Maganarov altbgy.) valamint az 1. Gárda-lovas gépesített csoport (Pk-a Plijev altbgy.) volt védelemben. Velük szemben a 8. német hadsereg erői tevékenykedett. [125]

A Dunától délre a fő védővonal a Vértes keleti lejtőin húzódott. Innen indultak támadásba ezen a napon a 46. román összfegyvernemi (Pk.: Slemin altbgy.) hadsereg, a szovjet 6. gárda- harckocsizó hadsereg és a 2. gárda- gépesített hadtest (Pk. Szviridov altbgy.) csapatai Győr irányába.

A 7. gárda-hadsereg és az 53. hadsereg bal szárnyán levő magasabb egységek olyan parancsot kaptak, hogyha a 46. román összfegyvernemi hadsereg támadása kifejlődött, együtt induljanak támadásba és mérjenek csapást Pozsony irányába. [126]

A csapás Észak felől való biztosítására M. Sz. Sumilov Garam keleti partját biztosító hadserege parancsot kapott, hogy jobb szárnyán Zsemlér (Bars megye) körzetében keljen át a Garamon és fejlessze csapását Szenc irányába. [127]

A támadást megelőzően lakoltatták ki a Garam keleti oldalán levő községeket - köztük Kicsind lakosságát is - és vitték Balassagyarmat körzetébe. Mindenki vihetett, amit tudott. Megindult a gyalogmenet. A kis gyermekeket és batyukat cipelő lakosságot a német tüzérség tűz alá vette és ekkor is voltak hősi halottak. A falu lakossága elment, a betegek és bátrabb családok maradtak. Két nap múlva ezeket is összeszedték, a betegeket kocsira rakták és éjjel sötétben Letkésre vitték. Szántó Lóránt is ezzel a csoporttal ment, magával vitte a 6 éves P. Tóth Margitkát, akit haldokolva hagytak szülei lakásukban. Letkésen katonai kórházban adta le és életben maradt, s ma is él. [128]

---

[121] ***Veress Harcok*** 576. o.
[122] ***Veress Balaton*** 207. o.
[123] ***Lajtos*** I. 77. o. Beregffy volt hadiakadémiai tanár, akkor hadügyminiszter is figyelmeztette a német vezérkart, hiába.
[124] ***Lajtos*** lev. 12. o.
[125] Magyarország felszabadítása (Zrinyi, 1975.) 314 -315. o.
[126] Uott. 318. o.
[127] Hazánk felsz. 115. o.
[128] ***Szántó Lóránt***

III. fejezet - Az események a hadosztály utász és tüzér csapat naplói tükrében 1945. I. 10. és II. 2. között.

1945. január 10.

Koppány Ernő alezredes az utász zászlóalj parancsnoka kitüntetéseket ad át.

Ugyanakkor, mint a hadosztály műszaki parancsnoka javasolta, hogy az utászszázadot a komáromi bevetésről vonják ki és már most [129] a hadihíd-oszloppal egyesítsék abból a célból, hogyha a medvei hidat az ellenség rombolná, akkor a hadosztály átvitelében egy hadihid-oszloppal az áthajózás megolható lenne. Az áthajózás helye Medve és Vének között valahol. A hadosztályparancsnok ehhez hozzájárult, a szemrevételezési és az előmunkálatokat elrendelte és megígérte, hogy a század kivonását a németektől ki fogja erőszakolni.

Az utász zászlóalj parancsnok 3 h 15 '-kor a hadosztály műszaki oszlophoz útbaindult, hogy Mersits századost eme feladat végrehajtására megbízhassa. A hadosztályparancsnok elrendelte, hogy az utász zászlóalj két személygépkocsit bocsásson rendelkezésére az I. a-nak. Ezeknek ma délig be kell érkezniük.

A zászlóaljparancsnok Nemescsócsán egy hiányos Birágó hadihíd-oszlopot talált. 18 h - kor az egyesített utászszázad parancsnok Kozma főhadnagy a zászlóalj parancsnokságon jelentkezett és jelentette, hogy 7 tiszt és 81 fő legénységgel Tany községbe beérkezett és ott beszállásolt. Az utóbbi harcokról harctudósítását jelenti. A zászlóaljparancsnok az utászszázadot Nagybajcsra, a hadosztály műszaki oszlopát Kisbajcsra, a hadihidat Szőgyénbe, a Nemesócsán levő Birágó hadihíd-oszlopot alárendelésükben Vénekre kívánja irányítani.

1945. január 11. Idő: Esős enyhe. [130]

Az utász zászlóaljból megmaradt század részére a zászlóaljparancsnok kitüntetéseket adott át, elrendelte, hogy a század parancsnok vegye át Mersits századostól az áthajózás műszaki vezetését, az előmunkálatokat minden parancs bevárása nélkül haladéktalanul kezdje meg. Különben a század Tanyról Kisbajcsra települjön át és ott pihenjen. A zászlóalj parancsnokság Csornára települt. A hadosztály hozzájárult a zászlóalj eredeti szervezetének helyreállítására és a harckészség elérését április 1-re határozta meg. [131]

1945. január 12. Idő: Enyhe meleg.

A rádiós századnál megtörténik az R/7a rádiós kocsikra a gépkocsivezetők kijelölése. 1 B 710 forgalmi rendszámú (továbbiakban frsz.). rádióskocsira Tarsoly István, Csetneki József, 1 B 717 frsz-ra Horváth Sándor, Kovács Sándor, 1 B 623 frsz-ra Pintér Ignác, Mati István, az AR 912 frsz. személygépkocsira Raksai József, az AP 031 frsz -ra Keszthelyi János; a 6 D 303 frsz. motorkerékpárra Tóth István honvédeket ültették

A hadosztály törzs kiadta az előléptetési beadvány rovatait: név, jelenlegi rendfokozata, javasolt rendfokozat, tiszthelyettesi vagy tiszti iskolát sikerrel végezte-e, előléptetésre való alkalmasság, büntetések és fenyítések száma, összes szolgálati ideje, megjegyzés.

A híradó- zászlóalj rádiószázadától előléptetik: hadapród őrmesterré: Hursán Pál, Mosolygó György szakaszvezetőket, tizedessé: Joó Dezső, Keszthelyi János, Pintér Ignác és Tóth Kálmán őrvezetőket, őrvezetővé: Csicsó János, Laksai János, Litauszki Pál, dr. Skrilecz András, Tóth István honvédeket. [132]

---

[129] ***Utásznapló*** 661. o.

[130] A továbbiakban az időjárási adatokat az utász zászlóalj naplója alapján közöljük.

[131] ***Utásznapló*** 662. o.

[132] ***Halmay napló***

Ugyanakkor a Szent László gyalog hadosztálynak rendelték alá az 1., 9., 76. tábori tüzérosztályokat az egy üteggel rendelkező 1. közepes aknavető tüzérosztályt és a VIII közepes gépvontatású tüzérosztályt.

1945. január 13. Idő: enyhe ködös.

Az utász zászlóalj parancsnok segédtisztjével gépkocsin az utászszázad és műszaki oszlop megszemlélését végezte. Az erős köd miatt csak éjjel 11 órakor érkeztek vissza. Tudomásul vette, hogy a hadosztály magához rendelte a zászlóalj Steyr 55 személygépkocsiját, mely a hírek szerint első menetekor tönkre is ment.

1945. január 14. Idő: Enyhe, ködös.[133]

Dárday ezredes a hadosztály tüzérparancsnoka kiadott intézkedéseivel Gereben százados vezetése alatt a 76/3 üteg megmaradt részeit; az 1. közepes aknavető tüzér osztály törzsét és a 18/4. aknavető ütege a medvei hídon át Medve és Győr közé; a VIII. gépvontatású tüzérosztály t Ménfőcsanak - Győrszemere Tét körzetébe rendeli, január 15-i indulással, ugyanakkor az Aknavető Kik. Fek -től [134] egy aknavető osztályparancsnokot és a 18/4 aknavető üteg hiány kiegészítését kéri. [135]

A hadosztálynál tönkrement Steyr 55 gépkocsi helyett az utász zászlóalj DKW személygépkocsiját is magához rendelte a hadosztály. Az egyesített utászszázad megtette a szemrevételezést és az előmunkálatokat az átkeléshez.

1945. január 15. Idő: Hideg.[136]

A hadosztály kötelékébe tartozó 20. rohamtüzérosztály Galántán 2 (Koltay féle) lövege, Magyardiószegen egy (jó), Bécsben, egy csőrobbantott és egy eredeti hiánya (mert 25 helyett 24 löveget kaptak) van.

A 20. pótosztály Németországban Kleinzellben, [137] a 16. pótosztály Sopron közelében, a 24. pótosztály Rábakapin van.[138]

1945. január 16. Idő: Hideg idő, kisebb fagy.

A hadosztály gyakorlatilag befejezte megmaradt részeinek gyülekeztetését Pápa körzetébe. Az egységet mintegy 50 környező községbe helyezte el. [139]

A hadosztály műszaki parancsnok a dél folyamán beérkezik Pápára, a hadosztályparancsnokság még nincs ott. Csak a délután folyamán tud jelentkezni. Ezúttal kérte, hogy másnap Kőszegre, a Főváros Műszaki Osztályához útba indúlhasson, mert a műszaki szemlélő a feltöltést csak akkor hajtja végre, ha erre a Hadtáp Hfcs-től (Honvédség Főparancsnokságától) írásbeli parancsot kap.

Az utász zászlóalj parancsnok Mosonmagyaróvárott a műszaki kiképzési és felszerelési központ parancsnokával és a műszaki szemlélővel a helyzetet megbeszélte. A zászlóaljat nem lehet Magyaróváron elhelyezni, hanem helyette a környező falvakba-, vagy a volt X. utász zászlóalj körletében kerülnek elhelyezésre. A feltöltésre emberanyag van, fegyverzet nincs. [140]

1945. január 17.

---

[133] ***Utásznapló*** 671. o.

[134] Felszerelési központ

[135] ***Dárday*** 106. mell. (365 és 366/Szt. László tüzérparancsnok 45. I. 14. szám) és ***Dárday*** 107 melléklet (364/Szt. László tüzérparancsnok 45. I. 14. szám.)

[136] ***Utásznapló*** 671. o.

[137] Kimutatás a m. kir. Honvédség kitelepített alakulatairól Wehkreisenként. 1945. III. 25. 44. o. in: ***Payer.*** A Szent László hadosztály alárendeltségébe tartozó alakulatok kitelepítési helyei IX. Wehrkreise 15. táblázat 3 folyószáma (a továbbiakban W/IX/15/3). A 7., 16. és 24. Rohamtüzérosztályok Mühlhausen (W/ IX/ 15/ 3) (398. o.) a 2. 3. egyesített rohamtüzérosztály (1., 10., 13. és 20 rohamtüzér ütegek) Burgg /Magdeburg (W/XI/19/6)(400. o.) Szent László hadosztály páncélvadász osztály és 20. rohamtüzérosztály pótosztálya Kleinzell/ Heinfeld, ejtőernyős pót zászlóalj visszamaradó rész St. Martin- kiképző zászlóalj és repülőlövész pót zászlóalj Niederwaldkirchen (W/XVII/29/7)(405. o.) 20. rohamtüzér-pótosztály parancsnokság Kleinzell.(W/XVII/33/48) (407. o.)- Légierők páncélvadászosztály családgondozó törzs (W/XVII/33/57) (407. o.).

[138] ***Dárday*** 108. mell.

[139] ***Dárday*** 112. mell.

[140] ***Utásznapló*** 672. o.

A híradó zászlóalj fogatolt része 17-én érkezett Nagyacsádon át Nemesgörzsönybe, a gépvontatású részleg ugyanide 18-án költözött be. Folyamatosan jött a személyi és anyagi feltöltés. Baráth alezredes szerint az hírlett, hogy azért nem kapnak időben anyagot, mert a magyar anyag valahogy elérhetetlen volt. A németek adtak volna mindent, de csak abban az esetben, ha átlépnek a Hunyadi hadosztály mintájára, de erre Szügyi nem volt hajlandó.

A szükséglet távírászokból: R/7a: 1 parancsnok + 6 fő., R/6: 6 parancsnok + 24 fő, R/3: 3 parancsnok + 9 fő, 25 kocsis, 2 rádiós szakaszparancsnok. Igényelt és szükséges anyagok: 2 db R/7a, 3 db R/6, 3 db R/3 rádió, fegyverzet, akkumulátortöltő, 2 vevőkészülék, 25 országos jármű, 50 ló. A hadosztály híradó parancsnok mellett volt egy R/16-os rádióállomás is a Budapesttel és a nagyobb távolságra levő parancsnokságokkal való kapcsolattartására.[141]

1945. január 18. Kisebb havazás.

Intézkedés születik a hadosztály tüzérségének szervezésére. Nevezetesen Selmeczi százados parancsot kap a VIII. gépvontatású tüzérosztály leltározására és értesítik, hogy osztálya 12 új Breda vontatót kap. Gereben százados a 73/3. üteget kell a Táboritüzér Kiképzési és Felszerelési Központnak (Kik.Fek.-nek) leadja; leltározni köteles az 1. közepes aknavető tüzérosztály törzsét és a 18/4. aknavető üteget. Raisz Attila százados a Táboritüzér Kik. Fek -nél szerveződő egyik üteg parancsnoka lesz. Ígéretet kapnak az ugyanitt felállításra kerülő 13. és 38. tábori tüzérosztály felállítására. Ez idő alatt a tüzérparancsnok "irodája" Pápán a Kossuth u. 14. I. 3. szám alatt van.[142]

Az utász zászlóalj parancsnok Kőszegen a Honvédség Főparancsnokságánál (Bodiesky alezredes) tárgyal, ajánlotta, hogy Óvárott helyezkedjenek el. Tájékoztatást kért a zászlóalj helyzetéről, az utóbbi harcokról, és hogy a hadihíd-oszlopok milyen egységek kötelékében voltak, vagy vannak, azokkal mi történt és hol vannak? Az esti órákban a zászlóaljparancsnok jelentését a hadosztályparancsnokságon megtette, és a zászlóaljat,[143] míg Óváron biztos hely nem lesz Csorna környékére, kívánja visszavonni. Az egyesített századot fel óhajtja oszlatni és a századokat újra életre, kell kelteni.

Fel kell oszlatni a hadosztály műszaki oszlopot is és a vonatrészek újra a századokba, olvadnának be. A vezérkari főnök ehhez hozzájárult.

A hadosztályparancsnok szóbeli engedélyével hozzájárult ahhoz, hogy bármelyik utász tiszt, aki önként jelentkezik a zászlóaljba, felvehesse. A zászlóaljparancsnok Kocsis Ferenc főhadnagyot, aki a Szent László utász zászlóaljba önként jelentkezett, megbízta azzal, hogy Pásztoriba beérkező utász százada részére szállásokat előkészítse.

A hadosztályparancsnok tudatta, hogy a hadosztálynak április 1-ig kell újra harckész állapotba kerülnie. Ez azt jelenti, hogy kb. két hónapos idő áll rendelkezésre az újonnan felállított zászlóalj átképzésére.[144]

1945. január 19. Idő: kisebb havazás.

A két tüzérosztály-parancsnok "Tapasztalati jelentés" elkészítésére kap parancsot. Mindkettőé, az 1. közepes aknavető tüzérosztály -, és a 76. tábori tüzérosztály parancsnokainak jelentése ismert.

A 76. tábori tüzérosztály parancsnok a következőket állapította meg:

1. A tüzérparancsnok minél közelebb legyen a harcolókhoz, nem úgy, mint a németeknél.
2. Ő vezesse a tüzet, építsen ki távbeszélővonalat a gyalogsági parancsnokhoz, aki olyan helyen tartózkodjon, hogy jól áttekinthesse vonalát (!).
3. Az üteg- és gyalogos század parancsnok működjön együtt.
4. Az üteg naponta háromszor jelentse helyzetét.
5. A tüzérfigyelők mélységben legyenek elhelyezve.
6. A gyalogos parancsnok engedje meg a tüzérfigyelők rádióit közelébe telepíteni.

---

[141] ***Halmay***
[142] ***Dárday*** 109. mell. 371/Szt. László ho. tpk. 45. I. 18. szám.
[143] ***Utásznapló*** 672. o.
[144] ***Utásznapló*** 673. o.

7. Lássák el szögmérővel a gyalogos század parancsnokokat. Jól számozzák a vonatkozási pontokat. Pl. Lövészhadosztály tüzérparancsnok 1-99; ejtőernyősök 101-199; gránátosok 201-299; repülők 301-399. 8. Zárótüzet rakétával nem, csak rádión lehessen elrendelni!

9. Gyalogság csak akkor kérjen tüzet, ha az ellenséget saját maga nem tudja leküzdeni.

10. Tüzérfelderítőből legyen tartalék.

11. Az osztály löveg veszteségében a rossz vontatók károsan befolyásolták. A 12 löveg ma is meglenne, ha Breda vontatóik lettek volna.

12. Az Ipoly - Garam között 2 üteg elvesztése a páncélvédelem hiányának lett az áldozata. Az 1. könnyű aknavető osztályhoz 4 löveges páncéltörő szakasz beállítása szükséges.

13-14. Karbantartó és távbeszélő kábel anyag fogyóanyag! [145]

Nagyrészt ezek alapján 1945. I. 19-én terjeszti fel Dárday ezredes "Tapasztalati jelentését".

A jelentés fejezetei:

1.) Szervezés

a.) tüzérparancsnok helyettes rendszeresítésének előnyei és feladatai.

b.) A tüzérparancsnok törzse fogatolt, emiatt a Polgárdi környékén tervezett bevetéskor mocsaras terepen 15 km-t kellett lóháton intézkedjenek. Ugyanakkor a hadosztálytörzs motorizált. Kérés szükséges és indokolt.

c.) Vontatók kérdése. (a mezőgazdasági traktorok miatt a (VIII. gépvontatású tüzérosztály 5 elvesztett lövegéből 2 megmaradhatott volna, mert akkor és ott a németek minden nehézség nélkül vissza tudtak vonulni.)

d.) Híradás. A tüzérparancsnok törzsénél 2 R/6 van rendszeresítve, az osztályoknál 1-1. A valóságban egy sincs. A kábel fogyóanyag! 26 km helyett 50 km szükséges.

2.) Lövésszak. A négy lőeljárás mindegyike egyformán fontos és nincs főlőeljárás!

3.) Harcászati kérdések.

a.) A hadosztály parancs tüzér részét a tüzérparancsnok szerkessze.

b.) Minél több és jobb időben tett jelentést vázlaton, írásban, telefonon és rádión.

c.) A tűzterv vonatkozási pontjainál meg kell jegyezni, hogy melyik figyelő látja. Az együttműködő alakulatokat század parancsnokig bezárólag térképszögmérővel kell ellátni a vonatkozási pontok megadására.

d.) d.) Az önálló páncélvédelem végett a páncélököl használatára és ellátására súlyt kell fektetni.

Az okmányt a Tüzérség Felügyelőjének, a tüzérlőiskolának, a Tüzér és Aknavető Kik. Fek.-nek terjesztette fel. [146]

Nyilván a hadosztály többi fegyvernemi elöljárója is készített hasonló jelentéseket. Sajnálatos, hogy ezek nem ismertek. Egy esetben találtam erre utalást, Szepesvári főhadnagy könyvének „Az író megjegyzései” c. fejezete V. pontjában. A következőket írja :

„V. Kiképzői múltamat (tisztesiskolát vezettem) és háborús tapasztalataimat felhasználva kidolgoztam egy gyorsított kiképzési módszert. Békeidőben a fegyverek alkatrészeinek elnevezését (például egy géppuska alkatrész: háromszor vulkánfíberezett, láncocskával ellátott, hűtővíz beöntőlyuk zárócsavar), szétszedését, összerakását, töltését, ürítését, célzást, fegyverforgatást, fegyver karbantartását, stb. sulykolták únos-úntalanig, és csak több mint fél év múlva került sor az éles lövészetre. A katonák akkor már rá sem tudtak nézni a fegyvereikre.

Új módszerem szerint egy-két nap alatt megtanítottam a fegyverek töltését, ürítését, a célzást, és pár nap múlva már minden élessen történt. A lövészet után a katonák izgatottan mesélték élményeiket, és alig várták a lövészet ismétlését.

---

[145] ***Dárday*** 114. mell. 76. tüzérosztály -parancsnok jelentése.

[146] ***Dárday*** 111. mell. 374/Szent László hadosztály tüzérparancsnok 45. I. 19. szám.

Ugyanezt tettem a kézigránáttal is. Amint kezelni, kidobni tudták pár nap alatt, már is élest dobattam velük. Ez még nagyobb élményt jelentett számukra és hozzászoktak a robbanáshoz is. Ugyanígy a helységharcban ajtón, ablakon bedobást, nyújtott töltet - falécre szerelt robbanóanyagok, kézigránátok, kézigránát - köteg készítését, és azokkal ajtók, akadályok, harckocsik robbantását stb. és amint a biztonsági előírásokat megtanulták, már is élessel gyakoroltattam. Ez elősegítette a háborúban állandóan hallható robbanások megszokását is. Szerencsére volt egy elhagyott ház a faluban, ahol ezt gyakoroltathattam. (Persze ezt a szomszéd házak megsínylették, és nem győztem az okozott károkat helyrehozatni).

Nagy súlyt fektettem az álcázásra is. Volt olyan gyakorlat, hogy engem kellett elfogni, és akit észrevettem a harccselekmény alatt az rossz pontot, aki meglepett jó pontot kapott. Sokat gyakoroltattam a szökellést, mint a gyalogság védőszentjét (csak addig szabad futni, míg az ellenség nem tudja becélozni).

És következik kiképzési módszerem lényege.

Kijelöltem egy rajnak egy védőállást azzal, hogy géppuskával 2 óra múlva odalövetek élessel (és oda is lövettem). Ezzel két célt értem el: megtanulta a gyalogos a lövészárok, ill. beásás hasznát és megszokta a géppuskának azt az utánozhatatlan, csattanó, éles, fütyülő hangját, amit akkor hall, ha pont rálőnek, és ami felér egy tűzkeresztséggel. Ugyanezt megtettem kerek, egyszemélyes lövészgödör ásatással, amibe páncélököllel egy ember befér, és ugyancsak élessel odalövettem, és ha tudtam harckocsit szerezni, azzal áthajtattam a gödör fölött, ami megvédte a katonát az agyontaposástól.

Rengeteg riadót rendeltem el, különösen éjjel. A páncélököl használatát is állandóan gyakoroltattam.

Végül megjegyzi: „Azért tértem ki ilyen részletesen a kiképzés ismertetésére, mert a Szent. László hadosztálynál két alkalommal egy hónap, egy alkalommal 5 nap állt rendelkezésemre a kiképzéshez (a Horthy hadseregben erre 3 év időnk volt). [147]

1945. január 20. Idő: kisebb hófúvás.

A rádiós század parancsnok anyagigényléseket, meglevők névsorát, szobaleltárakat, fejcédulákat stb. állítanak össze. Szobarend, szemét eltakarítás, szabadságok kiadása, favágókat a 2. vezetékes század adja. Szabályos öltözködés, szakállak lenyíratása. [148]

Mosonmagyaróvárott a Kik. Fek-nél (Boros őrnagy) az utász zászlóalj parancsnok tudomására hozták, hogy a hadosztály kap egy teljes utász századot, melynek parancsnoka Ajtay hadnagy, egy csonka századot (Bene főhadnagy és Fejes hadnagy), egy gépszakasz parancsnokot, 6 db. aknavetőt (10, 5) és 2 db. Skoda tehergépkocsi t.

15 órakor Lajtos Árpád vezérkari őrnagy, a hadosztály vezérkari főnöke tiszti gyűlést tartott. A vezérkari főnök tájékoztatást adott az általános helyzetről, az eddigi csapatveszteségről. Foglalkozott a Szent László hadosztály újjászervezésével, tájékoztat a csapatok elhelyezési körletéről, felhívta a figyelmet a Kiképzési Fek-ekkel a szoros együttműködésére. A hadosztály több mint valószínű Sitkére fog áttelepülni. Különösen fontosnak tartotta a tartalékok felállítását és elhelyezését. A tartalék legalább is a harcoló csapat 40%-a legyen. Útmutatást adott a kiképzési tervezet megszerkesztésére, különösen fontosnak tartja a tisztes kiképzést. A kiképzési tervezet 3 hónapos legyen és ebből szerkesztendő egy 1 hónapos. A hadosztály vitézi tettei megörökítésére, a csapatok több egyéni vitézi tettet terjesszenek fel az 1. b. osztályhoz.

1945. január 21.: Idő: kisebb havazás.

Az utász zászlóalj parancsnok magas lázzal kénytelen lefeküdni, ágyban maradni. Hrutkai százados parancsnok parancsára át kell, hogy vegye a hadihíd-oszlop irányítását és annak útba indítását és elhelyezést saját belátása szerint, intézze.

1945. január 22.: Idő: erős fagy.

---

[147] ***Szepesvári könyv*** 162-164. o.
[148] ***Halmay***

Az utász zászlóalj 6 db. aknavetőjének átvétele felesleges, mert Fáber alezredes nem tud lőszert adni hozzájuk. Az utász századok beérkezettek új elszállásolási helyükre: 1. Szilsárkány , 2. Rábacsanak , 3. Pásztori. Beszállásoltak.

1945. január 23.: Idő: erős fagy és kisebb havazás. [149]

A hadosztályparancsnok H. M. 1./a. osztályához írott felterjesztésében " A hadosztály újraszervezéséhez elhelyezési körletek, kiutalását kéri." [150]

Az utász századok megkezdték a kiképzést, sulykolásszerűen alaki kiképzés, akna telepítése és felszedése a foglakozás tárgya.

1945. január 24.: Idő: kisebb havazás.

A Farkas erődítési csoport parancsnoka a főváros egy rendeletét mutatta be, mely szerint az itt lévő csapatoknak erődítési munkálatokat kell végeznie. Az utász zászlóalj parancsnok Farkas őrnaggyal megbeszélte, hogy a kiképzés keretébe hetenként 2 napon erődítést állít be és az általános megadott helyen, fogja folytatni.

1945. január 25.: Idő: kisebb havazás.

A hadosztályt az 1945. január 2-i általános mozgósítás újoncaival töltötték fel. Előreláthatóan két nap múlva beérkeznek. A zászlóaljparancsnok visszaérkezésekor azonnal kiadta a parancsot a szállás előkészítésére. Külön kihangsúlyozta, hogy amennyiben a szakaszokat nem lehet egy helyen elhelyezni, akkor legalább egy raj legyen egy helyen.

1945. január 26.: Idő: erős havazás és hóvihar.[151]

A hadosztály tüzérparancsnoka az "Irányelvek a kiképzés végrehajtásához 1945. II. 1 - IV. 30-ig" c. parancsát, melyben utasítja a tüzérosztály-parancsnokokat, hogy alakulataik kiképzési tervét I. 31-ig; a tisztek kiképzési tervét II. 10-ig készítsék el. [152]

Az alosztályok az erős éjszakai hófúvás miatt délelőtt hóeltakarítást végeztek, délután foglalkozás.

Az 1. a. osztály vezetője bejelentette, hogy minden gyalogos csapattestet egy-egy árkász szakasszal óhajt ellátni és ezek felállításához a műszaki parancsnok segítségét kérte.[153]

A híradó zászlóalj Nagygörzsönyből a Pápához közelebbi Nagyacsádra költözött.[154]

1945. január 27.: Idő: kemény hideg.

A hadosztály január végén kiadta február 1-től érvényes kiképzési terveit a fegyvernemi parancsnokain keresztül. Így a hadosztály tüzéralakulatainak kiképzésére január I. 26-án a hadosztály tüzérparancsnoka kiadja az "Irányelvek a kiképzés végrehajtásához 1945. II. 1 - IV. 30." c. iratát. Majd pár nappal később a IX. hadtestparancsnoksága naplóvezetését szabályozza. [155]

Utászoknál délelőtt alaki kiképzés, hóeltakarítás, délután körletrendezés, tisztálkodás.

A 3. kerületi parancsnok egy kiküldöttje közigazgatási szemlét tartott és a zászlóaljparancsnokot megbízta, hogy ugyanezt a szemlét Szilen, Pásztorin és Rábacsanakon hajtsa végre.

1945. január 28. Idő: erős hófúvás.

Az alosztályok közös istentiszteleten vesznek részt.

A vezérkari főnök közölte, hogy Pálos Frigyes százados a 3. önálló utász pótszázad parancsnoka a Szent László hadosztály kötelékébe szeretne lépni. Jelenleg erődítési munkálatokat végez csapata Körmend vagy Vasvár közelében. Századának 60%-a ténylegesekből áll. A vezérkari főnök eljárt a HM 7. M. osztályánál, Bodiczky alezredes helyett csak Jalsovszky századossal tudott beszélni. A HM elvileg bele is egyezett abba, hogy kérésük teljesüljön.

1945. január 29.: Idő: erős hóvihar.

---

[149] ***Utásznapló*** 691. o.
[150] ***Dárday*** 112. mell. 96/Szt. László hadosztály I. a. 45. I. 23. szám.
[151] ***Utásznapló*** 701. o.
[152] ***Dárday*** 113. és 123. mell. 401/Szent László hadosztály tüzérparancsnok 45. I. 26. szám.
[153] ***Utásznapló*** uott. 701. o.
[154] ***Halmay***
[155] ***Dárday*** 113. és 123. mell.

Olyan erős a vihar, hogy az utász századokat Farkas őrnagy erődítési gyakorlatról visszaküldte, helyette körlettisztogatás volt.

1945. január 30. Idő: kemény hideg.

Olyan hótorlaszok vannak, hogy az utász zászlóalj parancsnok nem tudott résztvenni Pápán Győry Lajos százados, az I. a. osztály eligazításán ezt Győri százados tudomásul vette. A századok Csorna felé vezető úton hóeltakarítást végeztek.

1945. január 31.: Idő: kisebb havazás.

Folytatódik a hótakarítás. Jelentés érkezik, hogy, hogy az 5. SS *"Wiking"* tartalék hadosztály Szilsárkány - Pásztori - Rábacsanak községekben óhajt elhelyezkedni. E községek amúgy is túl vannak zsúfolva. A vezérkari főnök Kőszegre útba indult az elhelyezések megbeszélése végett.

Bánhidy Gyula hadnagy bevonul Mesteribe. Ott Novotny (Tonyót) Antal őrnagyot találja. Újra szerveződik a hadosztály. Vásárosmiskén és Mesteriben beosztás nélküli tisztek: Dávidházi János repülő őrgy., Korossy Jenő repülő szds., Juhász J. pc. szds. és Léczfalvi István gy. szds.-ok voltak. Őt az I. (repülő lövész) zászlóalj segédtisztjének osztották be, de megjött áthelyezése a Le. psághoz. Oda önkényesen ment át. A Légierők családi oszlopával. Vonult vissza. 1945. áprilisától októberéig Klágenfurtban volt angol fogságban. [156]

1945. február 1.: Idő: kemény hideg.

Az utász zászlóalj Csorna, Rábacsanak, Pásztori felé vezető utakon hótakaritást végeztek. A zászlóaljparancsnok Szilsárkányban a személyek és gépjárművek részére, pontos létszám-megállapítás céljából riadót rendelt el, de a rendeletbe foglaltakat nem foganatosította azzal az indokkal, hogy a Szent László utász zászlóalj a III. kerületi parancsnokságnak nincs alárendelve. [157]

A hadosztály tisztjeinek csaknem 90 %-a a harcokban hősi halált halt, megsebesült vagy hadifogságba esett, így nem volt, aki a hadicselekményeket felülbírálhatta volna és a kitüntetésekre javaslatot, tehetett volna.[158]

Pályi százados a hadosztály feltöltési ideje alatt erre a célra egy külön irodát állított fel.[159]

Mindenki, aki harcolt, kiválóan megállta a helyét, másképpen a számban, fegyverben, tűzerőben nyomasztó fölényben levő szovjettámadással szemben megállni helyüket nem tudták volna. Voltak kimagasló cselekmények, melyeket meg lehetett jegyezni.

Pályi úgy döntött, hogy a hősi halott nős és gyerekes legénységi állományúakat Magyar Nagyezüst, a tiszteket a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjére terjeszti fel, azért, hogy gyermekeik majdan a Vitézi Rend tagjai lehessenek. Azok, akik életben maradtak mindenki, aki az Ipoly-garami harcokat végigkűzdötte, a tűzkereszt mellett, a Magyar Kisezüst vagy Bronz Vitézségi Érmet kapta. [160]

Hasonlóan Boda Géza honvédet is 1945. február 1-én 299/ Szt.László hadosztály IV.d./ 45. I. 30 szám alatt (Szabolcs százados) a Magyar Bronz Vitézségi Éremmel tüntették ki. Ekkor léptették elő őrvezetővé is. A századát hamarosan ténylegesekkel, önkéntesekkel és leventékkel feltöltötték, sokan voltak az erdélyi fiatalok. [161]

1945. február 2.: Idő: igen enyhe napsütéses idő.

Egész nap riadókészültségben vannak a hadosztály alosztályai.

<u>A hadosztályparancsnok helyzettájékoztatása és eligazítása Pápán a csapatparancsnokok részére.</u>

---

[156] ***Bánhidy***
[157] ***Utásznapló*** 712. o.
[158] ***Pályi*** 79. o.
[159] ***Pályi*** 67. o.
[160] ***Pályi*** 79. o. A kitüntetések adásának elve az volt, hogy: ahogy a halottakat és eltűnteket nem lehetett nyilvántartani, úgy nem lehetett a fegyvertényeket sem megállapítani.
[161] ***Boda Géza*** 4. o.

Elsőnek az oroszok kelet-poroszországi támadását említi, reményt nyújtott, hogy a németek megállítják, ellentámadással kivetik őket.

Jelek szerint Oroszországban, amennyiben a jelenlegi támadás nem sikerül, forradalom tör ki. Kedvező jel, hogy a Weichs hadsereg végre mégis a Drávához ért, a helyzet így nem reménytelen.

Magyarország 4 hungarista hadosztályt és 4 SS - hadosztályt állít fel, a Szent László hadosztály új nevet kap (1. hungarista Szent László hadosztály), ezeket a hadosztályokat Németországban állítják föl, ezek részére a németek anyagot, felszerelést és kiképzési lehetőségeket biztosítanak. A hadosztályparancsnok minden erejét latba veti, hogy a hadosztály Magyarországon álljon föl, de ez esetben a németek felszerelést nem adnak s ez gyengébb fegyverzetet jelent. A csapatparancsnokok egyhangúan úgy szavaztak, hogy a hadosztályt Magyarországon állítassák fel. A hadosztály csak abban az esetben menne ki, ha a felszerelés sehogyan sem sikerül.

Kiképzés. A hadosztályparancsnokság kiadta a kiképzési irányelveit. E szerint 4 hét alapkiképzésre és 8 hét továbbképzésre lehet számítani. Az árkászok szakképzése az 5. héten kezdődne, ennek folytán a zászlóaljparancsnok a zászlóalj árkászok részére kiadott kiképzési tervezetet visszahozta átdolgozás céljából.

Hangulat. Mind a tisztikar, mind a legénység nem németbarát. Tény, hogy erre a németek adtak okot. Azonban a már megszállt területről kapott és ellenőrzött hírek szerint a helyzet annyira kétségbeejtő, hogy a német győzelembe vetett hitnek, ha másként nem, utolsó szalmaszálként kell előttünk lebegnie. A (rém)hírek szerint tény, hogy az oroszok a székely kérdést megoldották. Erdélyben székely nincs. Tény, hogy a debreceni kormány 250000 munkást adott le Oroszországnak, és az is, hogy az oroszok a szláv korridort végre fogják hajtani. A tisztikarnak a legénységgel meg kell értetni, hogy a visszafoglalt területeken nyert tapasztalatok szerint az orosz a lakossággal tényleg minősíthetetlenül rosszul bánik. A szökések feltűnően kevesbednek, a túloldalról visszaszökök száma feltűnően nő. A hadosztályparancsnok minden elfogott szökevényt halállal büntet, az önként jelentkezőkkel szemben kegyelmi jogát gyakorolja és 10 évi börtönnel, fogja büntetni. Szökésnek minősül az is, ha valaki a nyilaskeresztesekhez áll be, mert ezzel is csak a katonai szolgálat alól való kibújást akarja elérni, illetve esetleg a büntetés alól kitérni.

A kormány egy-egy minisztere a közeljövőben ki fog szállni és a Szent László hadosztály csapatait felkeresi, hogy a decemberi harcokért a kormány nevében köszönetet mondjon. Nincs még eldöntve, hogy ez csak a Pápán elhelyezett vagy a többi összes alakulatokra vonatkozik-e?

A nyilas párt tagjai a hadosztályt meg nem szemlélhetik, annak működéséhez hozzá nem szólhatnak, kivéve, ha Beregfy vezérezredes saját kezűleg aláírt és erre felhatalmazó nyílt parancsával rendelkeznek. Ennek következtében a párt számonkérő bizottságának a hadosztály alakulatai felett semmiféle joga nincs.

A hadosztályparancsnok elrendelte, hogy hetenként egyszer a kiképzés menetéről jelentést kell felterjeszteni, mely jelentés magába foglalja hány fő vesz rész a kiképzésen, hányadik kiképzési héten tartanak és mik a nehézségek.

Az utász zászlóalj parancsnok előre jelentette, hogy sorozatfegyverekben oly nagy a hiány, hogy azokkal kiképzést folytatni nem tud. Ugyancsak felterjesztette a kiképzés anyagigénylését. Jelentette, hogy a 3. kerületi parancsnokságtól több olyan rendeletet kap, mely érzése szerint a kerületi parancsnoki hatáskörén túllép és ezek teljesítése a kiképzést nagyban hátráltatja. Ugyancsak bejelentette, hogy a Kik. Fek. nem megfelelő utánpótlást küldött. Engedélyt kért arra, hogy ez ügyben Mosonmagyaróvárott személyesen járjon el. A hadosztály vezérkari főnöke a kérelemhez hozzájárult. A hadihíd-oszlop parancsnok parancsot kap, hogy a hadi hídoszlopot 2 héten belül Nagybajcsról Rábapordányra meneteltesse, elszállásolásra már most intézkedjék.

1945. február 3.: Idő: enyhe, derűs.

A csapat és egységparancsnokok megkapják a kiképzéshez kapott irányelveket.[162]

---

[162] ***Utásznapló*** uott. 712. o.

A híradó zászlóalj rádiós százada disznót is ölt. Szétosztották. Viszonylag jól éltek. Lovakat, kocsit kaptak, jól ellátták az alakulatot. – Varga hdgy. és a fiatalok feleségei valahol csatlakoztak, már amikor Nagygörzsönyből Nagyacsádra mentünk. Önállóan eljöttek a fiúik után. Ezt Baráth alezredes mellett több tiszt is elítélte és az egységet török janicsár hadhoz hasonlónak ítélték. [163]

Parancs jön: Politizálás nincs! A Nagygörzsönybe kiépített vezetéket lebontják, mert a falu nagyon messze van Pápától és az egység Nagyacsádra települ át. [164]

Februárban folyik a kiképzés a repülő lövészeknél is. Alsóságon a sebesüléséből felgyógyult Eleőd Attilával Alapi őrmester is kiképző. Eleöd a nyeles kézigránátdobásban specialista. Január 2-án bevonultatott gyerekeket oktattak. A gyámoltalan „Zolika" derékszíját egy nyeles kézigránát hatástalanításakor egy repesz elszakította, átment a köpenyén, bekecsén, zubbonyán de a repeszt végül is pulóvere felfogta. Így is egy nagy lúdtojásnyi púp lett az oldalán, elájult, elesett, de nem sérült meg. [165]

1945. február 4.: Idő: igen enyhe, napsütéses.

Az alosztályok délelőtt vallásfelekezetenként istentiszteleteken vesznek részt, délután szabad kimenő. Mosonmagyaróvárott az utász zászlóalj parancsnok a további feltöltést úgy beszélte meg, hogy az általuk használhatónak nem minősítetteket visszaküldi és a most még hiányzókat szakképzettség szerint, fogjuk igénybe venni. A Kik. Fek. képtelen csak 35 évesnél fiatalabbakat adni, úgy hogy a műszaki felügyelővel való megegyezés alapján a korhatárt 40 évre emelték. Amennyiben a visszaküldendők helyett önként jelentkező újoncokat óhajt a zászlóalj felvenni, úgy 100 főig felszerelést tud adni. Az esti órákban Solymos Ferenc hadnagy vezetésével a Kik. Fek-től 260 fő utász újonc bevonult. Elosztásukról és elhelyezésükről a zászlóaljparancsnok helyettese haladéktalanul gondoskodott.

1945. február 5. Idő: enyhe, esős.

A bevonult utász újonc legénységet századonként és szakma szerint elosztják. Lángszórók hasznavehetetlenségét jelentik. Folyik a szakképzettek kiképzése.

1945. február 6.: Idő: enyhe, derűs.

Kiképzés első napja. Alaki kiképzés, fordulatok, puskafogás, erkölcsi oktatás.

Veszteségi kimutatások felterjesztése. Óvóhelyek elkészítése

Délután Ternegg vezérőrnagy úr „Rába riadó" megbeszélésére az utász zászlóaljnál jelent meg és egy századot bocsátottak e célra rendelkezésére.

1945. február 7.: Idő: enyhe, derült.

Az utász alosztályok erődítési munkálatokat végeznek a Rába védőállásban.

1945. február 8.: Idő: enyhe, borús.

Az 1. utászszázad Csorna, a 2. és 3. század Sopronnémeti országúton hótakarítást végez. [166]

A híradó zászlóalj rádiós századához is 24 fő pótlás érkezik (3 hadapród őrmester, 4 tiszthelyettes, 8 jó rádiós, 9 gyenge rádiótávírász, 1 számvevő és 4 gépkocsivezető.[167]

1945. február 9.: Idő: enyhe, derült.[168]

A hadosztály tiszti gyűlésén kihirdetik, hogy Pápára eltávozás csak kivételesen engedélyezhető, de ehhez kincstári jármű nem vehető igénybe. [169]

---

[163] ***Gedővári***

[164] ***Halmay napló*** Nagy probléma volt Hadfi hadapród őrmesterrel, akinek nagybátyja Hadfi Hermann őrnagy, majd tábornok, híradó zászlóaljparancsnok volt. Hadfi alkotó ember lévén egy elhagyott delizsánszba telepítette, - hogy ne ázzon - R6-os rádióját. Baráth alezredes megtiltotta használatát, ezért bricskája Perbetén maradt. Ezt is elhozták onnan a felszerelésekkel, bútorral együtt.

[165] ***Alapi*** Ausztriában már azt hallották, hogy Zolika felrobbantotta magát egy kézigránáttal.Évfolyamtársai Kiss Gyula hadnagy és Koronka Pál zászlós Alsóságról egy alkalommal meglátogatták Pozsonyban.

[166] ***Utásznapló*** 731. o.

[167] ***Halmay***

[168] ***Utásznapló*** uott. 731. o.

[169] ***Halmay***

Az 1. századnál egyenkénti kiképzés, fordulatok, puskafogás, harcalakzatok. A 2. és 3. századnál alaki kiképzés, tereptan, robbanóanyag-ismeret.

Mosonmagyaróvárott a zászlóaljparancsnok megtudja, hogy a jövőben a különböző szervezésű utász zászlóaljak helyett egységes szervezetű zászlóaljak kerülnek felállításra. Ennek az új szervezetnek alapja a régi Szent László utász zászlóalj, avval a különbséggel, hogy lényegesen kevesebb gépkocsi-- van beállítva, s az utászszázad 4 szakaszból, a szakaszok 3 rajból állnak. Állománytáblázat lemásolása céljából a zászlóaljparancsnok Szabó zászlóst Mosonmagyaróvárott hagyta.

1945. február 10.: Idő: enyhe, derült.[170]

A hadosztály "kincstári" vacsorát rendezett a tisztek és feleségeik részére Pápán. [171]

A csapatok alosztályai a kiképzést folytatták. Alaki kiképzés, harckiképzés, műszaki kiképzés, általános körlettisztogatás.

1945. február 11.: Idő: enyhe, derült.

Vallásfelekezetenként istentiszteleten vesznek részt, utána az utászoknál a riadó gyakorlatot sulykolják. Megjelentek Fazekas és dr. Horváth országgyűlési képviselők, a Nemzeti Szövetség tagjai és propaganda előadást tartottak a Szilsárkányban elhelyezett alakulatok részére. A délután folyamán ismét megjelent Ternegg vezérőrnagy úr a Rába riadó megbeszélése céljából. Az utász zászlóalj parancsnok a riadótervet elkészítette, az első gyakorlatot folyó hó 15-ére tervezik.

1945. február 12.: Idő: enyhe, borult.

1. utászszázad Szilsárkány körvédelmének kiépítésén dolgozott, 2. század a Rába-vonal kiépítésén vett részt, a 3. század kiképzést folytatott.[172]

Az élők és az Ipoly-garami harcokban résztvevők között volt Gulyás Ferenc honvéd, aki a repülő lövészezred-parancsnoktól 1945. január 20-i igényjogosultsággal, 259/45 számmal Pályi százados repülő lövészezred-parancsnok. aláírásával megkapta az első fokozatú (kardos és koszorús) tűzkeresztjét, majd 1945. febr. 12-én a "nemzetvezető"-től, 329/Szt. L. hadosztály IV. d. számmal, Szabolcs százados aláírással a Magyar Bronz Vitézségi Érmet. És így volt mindenki, aki az Ipolytól visszajött. [173]

1945. február 13.: Idő: enyhe, borult.

Az 1. utászszázad folytatja Szilsárkány körvédelmének kiépítését, 2. és 3. század kiképzést folytat.

1945. február 14.: Idő: enyhe, esős.

Az utászalosztályok kiképzést folytatják. Dr. Rajcsányi László tartalékos állatorvos hadnagy bevonul. Egy mozdonyfűtőt leszerelnek.

A Koppány alezredes utász zászlóalj parancsnok Pápára ment, ahol jelentette a hadosztályparancsnoknak, hogy a HM. Műszaki XXX a zászlóalj élérő el fogja mozdítani, és ugyanakkor Mersits százados zászlóalj parancsnoki kinevezését a műszaki felügyelőnek javasolja. A hadosztályparancsnok kijelentette, hogy a zászlóaljparancsnokot csak akkor engedi felváltani, ha a zászlóaljparancsnok a hadosztály műszaki parancsnoka lesz. Ennek akadálya az, hogy a hadosztályparancsnokság állománytáblázatában műszaki parancsnoki hely nincs. Az utász zászlóalj parancsnok jelentette, hogy az összes hadosztályparancsnokságon van műszaki parancsnoki hely, a műszaki felügyelő javaslatára valószínűleg be lesz töltve.

Délután az utász zászlóaljnál tiszti gyűlést tartottak Szabó Zoltán továbbszolgáló zászlós nősülése ügyében. Azon kívül ismertetésre került a Rába riadó gyakorlat, majd az, hogy a műszaki felügyelő miképpen óhajtja egyöntetű szervezetű zászlóaljakká alakítani az utász zászlóaljakat. Az új

---

[170] ***Utásznapló*** 732. o.
[171] ***Halmay***
[172] ***Utásznapló*** 732. o.
[173] ***Gulyás*** közlése

szervezésű utász zászlóaljat a HM úr még nem hagyta jóvá, mégis a Szent László utász zászlóaljat e szerint állítják fel. [174]

1945. február 15.: Idő: Enyhén kemény

Az utász zászlóalj Mersits százados parancsnoksága alatt a "Rába" riadógyakorlaton vett részt.

A Hadkiegészítő Parancsnokság nyílt parancsával este ért Szombathelyről Szilsárkányba az utász zászlóalj parancsnokságához Heckenast Péter műegyetemi hallgató, Bíró Péter és Lukács Jenő premontrei gimnázium VIII. Szendi György és Móricz István VII. és Csutak László VI. osztályos tanulója, a Faludi Ferenc gimnáziumból Büki Ernő, a Kereskedelmi Középiskolából Kovács Andor és Fekete István, a KISKA-ból Katona Ferenc és Neugebauer József személyében [175]

1945. február 16.: Idő: Enyhe derült

Folyik a kiképzés. Önként jelentkezett újoncokat szerelnek fel az utász zászlóaljnál, és a zászlóaljparancsnok gyalogmenetben indította útba őket Mosonmagyaróvárott felszerelni.

Délután a 204. sz. Műszaki-dandár parancsnokságtól szállásbiztosító tisztek jelentek meg azzal, hogy Szilsárkányban akkor is helyet kell biztosítaniuk, ha minden alakulatnak a helyiségből ki kellene, költözzön.

1945. február 17.: Idő: Enyhe derült

Az alosztályoknál folyik előírásnak megfelelően a kiképzés. Este az utász zászlóalj a helybeliek látogatásait adta vissza és szerény összejövetelt tartott.[176]

A hadosztályparancsnokság újra megismételte a vacsorát a tisztek és feleségeik részére, ez esetben nyúlvacsorát rendeztek.[177]

1945. február 18.: Idő: Hideg borult.

A zászlóaljhoz bevonult 10 szombathelyi diák közül az egészségügyi vizsgálaton Neugebauer Józsefet és Csutak Lászlót testi gyengeség miatt leszerelték és hazaküldték. A többieket az utász zászlóalj 3. Századába (parancsnoka Kocsis László főhadnagy), aknavető szakaszába osztották be. A szakasz parancsnoka Papos szakaszvezető) volt, aki kiképzésüket március közepéig vezette. A szakasznak négy német 80 mm-es aknavetője volt.

A 3. század körletét Pásztori községet a csornai katonai parancsnokság egészségügyi zár alá helyezte, mert egy Egyek községben szabadságon levő katonája (Ács István őrvezető) kiütéses tífuszban megbetegedett.

1945. február 19.: Idő: Hideg derült

Az utász zászlóalj parancsnok Mosonmagyaróvárott a műszaki felügyelőnek az utász zászlóalj állománytáblázatának egyes pontjainak megváltoztatását javasolta a század parancsnokok jelentése alapján. Tudomására jutott, hogy a 102. műszaki csoporthoz lett áthelyezve.

1945. február 20.: Idő: Hideg derült

Érdemes feljegyezzük, hogy ezen a napon az utász zászlóaljnál hány és milyen ügyirat elintézése történt: Fegyver-lőszer kiutalása, négyesfogatú hámszerszámok bekérése, tüzér lőszer korlátozás, műszaki anyag kiutalás, J. gazdasági hadnagy elleni ügy erőszakos élelem igénybevétele tárgyban. D (defenzív = elhárító) hálózat megszervezése, csapatcsendőrök kiválasztása, térképszögmérőhöz emlékeztető kiadása, csapattávbeszélő alakulatok kiképzési terve. Lövész tisztes kiképzési terv kiadása, kitelepítési segélyek engedélyezése, fogatolt vonatosztag kiutalása, intézkedés a hadihíd anyagi szolgálat ellátására, hatósági ártáblázat kiadás., Tűzifa kiutalás, kivételezett telefonbeszélgetések időleges korlátozása. Szent László utász zászlóalj pótalakulata, a 21. sz.

---

[174] ***Utásznapló*** 741. o.

[175] ***Fekete- Móricz*** 1945 januárjában ért Szombathelyre a Szent László hadosztály nagy veszteségének híre. A veszteségek pótlására önkénteseket kerestek. A város hazafias gondolkodású ifjúságából összeállt rövidesen egy kis csapat, mely a megmaradt haza védelmére szolgálatait felajánlotta. A Hadkiegészítő Parancsnokság nyílt parancsával 1945. február 15-én estére ért (10 diák) Szombathelyről Szilsárkányba.

[176] ***Utásznapló*** 742. o.

[177] ***Halmay***

harctéri észrevételek; ismertető jelek kiadása. Karhatalmi és riadóegységek felállítása, kiképzési lőszer kiutalása, lőszerkészlet kifogyása.

Délután az utász zászlóalj parancsnok Pápára vitte a műszaki felderítő intézkedését. Itt tudta meg, hogy a hadosztályparancsnok az áthelyezése ellen lépéseket tett.

1945. február 21. Idő: Hideg derült

A hadosztályparancsnok közölte az utász zászlóalj parancsnokával, hogy áthelyezési utasítást visszatartotta, beosztását tartsa meg. A zászlóaljparancsnok elhatározta, hogy beosztásnak átadását Mersits András százados részére megkezdi.

A 3. soproni helyőrség parancsnokság III. fokú helységvédelmi riadót tartott az utász alosztályok részére 21.00 órás kezdettel.[178]

A m. kir. Honvédelmi Minisztérium és Honvédség Főparancsnoksága intézkedik a " A hadosztály tüzéralakulatainak feltöltéséről ", melyben utasítja a Tábori tüzér Kik. Fek-et, hogy állítsa fel a 13. és 38. táboritüzér-osztályokat és egészítse ki a hadosztály tüzérparancsnok törzsét és a (VIII. gépvontatású tüzérosztály t töltse fel. Löveganyagát német szállítással biztosítja. Az Aknavető kik. tábori parancsnokság egészítse ki az 1. közepes aknavető tüzérosztályt. [179] Az 1. közepes aknavető tüzérosztály 3 üteges szervezeti felépítés helyett az 1945. március 16 – április 29-e közötti időszakban zajló hadműveletekben összesen egy üteggel , az 1/1 számú üteggel vett részt. [180]

Dárday ezredes a hadosztály tüzérparancsnoka 8. sz. tüzérparancsnoki parancsával I. fokozatú (koszorúval és kardokkal) tűzkereszteket adományoz Falk Győző alezredesnek, Dr. Arányi Nándor, Dr. Szautner Ottó és Dr. Miklós Endre tartalékos hadnagyoknak; Hercze Andor tartalékos karpaszományos szakaszvezetőnek, 5 tartalékos szakaszvezetőnek, 8 tartalékos tizedesnek, 14 tartalékos őrvezetőnek és 31 tartalékos honvédnek.[181]

1945. III. 16-án indították a szovjetek a nagy bécsi támadó hadműveletüket. A támadás első ütemében hatalmas erőfölénnyel körülzárták és visszanyomták a német-magyar betörést, bekerítették az ott levő német-magyar erőket. A Móri horpadáson a Vértesen át támadtak Kisbér-Győr irányába. [182]

1945. február 22. Idő: Napos, szeles

Pásztori községben a tífuszjárványt feloldották. Jelentkezik a hadihíd-oszlop. Utasítást kap, hogy Mosonmagyaróvárott egészítse ki anyagkészletét. Farkas őrnagy jelentkezett a Műszaki Parancsnokságnál, hogy átvegye a hadosztály műszaki parancsnok teendőit.

1945. február 23. Idő: Napos, szeles

Az ejtőernyősök kiképzése sűrített, de arra senki nem gondolt, hogy csak két hónapig tartson. Alaki kiképzést volt század, amelyik kihagyta. A felszerelés nagyon hiányos maradt. Súlyt helyeztek a lőkiképzésre és a védelem oktatására. [183]

A fiatal, sorköteles újoncok és besorozott leventék - hamar beleszoktak a kemény kiképzésbe, noha felszerelésük nem volt új. A feljavított koszt és a kialakuló bajtársi közösségek jó hangulatot teremtettek, melyet Budapest eleste, a frontról jövő hírek, különösen két szökevény ejtőernyős kivégzése rontott. [184]

„A II. ejtőernyős zászlóalj feltöltése 1945. február 23-án fejeződött be. A zászlóalj Bakonyszűcs, Fenyőfő, Bakonykoppány térségébe vonult, a hadosztály harckiképzést és éleslövészeteket folytatott. [185]

---

[178] ***Utásznapló*** 751. o.
[179] ***Dárday*** 118. mell. 16110. szám/eln.- 1. a - 1945. Kelt Gyepű II. 1945. II. 21. aláíró: Sáska s. k. vezérőrnagy
[180] ***Bakay É.***
[181] ***Dárday*** 116. mell.
[182] ***Lajtos*** vázlatokhoz fűzött magyarázata
[183] ***Kövesdy*** főhadnagy emlékezése alapján.
[184] ***Huszár***
[185] ***Ugron 1/II***

Az utász zászlóalj parancsnok Győrben jelentkezett a 102. sz. Műszaki csoportnál, azonban a parancsnokkal nem tudott beszélni, mert szolgálatilag távol volt.

1945. február 24. Idő: Borús, esős

Mersits százados Mosonmagyaróvárott szakképzettek kiegészítését szorgalmazza és megkérdi, hogy az utász zászlóalj hány századból - kettőből vagy háromból - fog állni. Tanácsuk a két százados zászlóalj volt, de lehetséges az is, hogy a HM. belemegy abba, hogy a Szent László hadosztálynak három százados utász zászlóalja legyen.[186]

A híradó zászlóaljtól Bábolnay Lóránt főhadnagy esküvőjét tartja Pápán, amelyet Szügyi Zoltán vezérőrnagy, a hadosztályparancsnok is megtisztelt jelenlétével. [187]

1945. február 25. Idő: Napos, szeles

Istentisztelet, délután foglalkozás. [188]

1945. február 26. Idő: Borús, szeles

Az alosztályok a 3. heti kiképzési terv szerint végzik munkájukat. Mersits százados visszaérkezett Mosonmagyaróvárról. Hozta a Kik. Fek. hiányzó anyagokra vonatkozó ígéretét. A hadosztály vezető orvosa is az utász zászlóaljnál tartózkodik, megszemlélte az elhelyezési körleteket, kifogásolta a zsúfolt elhelyezést. Székely György és Fejes József hadnagyokat anyag-felvételezés végett Mosonmagyaróvárra útba indították.

1945. február 27. Idő: Esős, szeles

Mersits százados az 1. század kiképzését ellenőrizte, melyet minden tekintetben kifogástalannak tartott.

1945. február 28. Idő: Enyhe napos

A hadosztályparancsnok a zászlóalj parancsnoknak a műszaki parancsnokság, az 1. utászszázad-parancsnoknak a zászlóalj parancsnokság átvételére ad parancsot, melynek megtörténtét jelenteniük kell. Az utász zászlóalj 6 golyószórót kap, az utász zászlóalj üzemanyag kiadását Marnó őrnaggyal beszélik meg. Délután Koppány alezredes és Mersits százados a 3. Hadtest főszállásmesterénél és hadbiztosánál az utász zászlóaljat egy közelebbi ello-hoz (ellátó oszlophoz) történő utalását kérik. A zászlóaljat a 110. sz. ello-hoz helyezték át. [189]

1945. március 1. Idő: Derült, szeles

Koppány Ernő alezredest kinevezik a hadosztály műszaki parancsnokának, ugyanakkor Mersits százados a volt 2. utászszázad-parancsnoka lett a hadosztály utász zászlóalj parancsnoka. Átadás-átvételi aláírásokat az Utásznapló rögzíti.[190]

1945. március 2. Idő: Derült, szeles

Megjelent a m. kir. honvéd Légierők Kerületi Parancsnokságának 11. sz. Bizalmas parancsa, amely szerint tényleges szolgálatot teljesítő honvédeket tilos a Hungarista Légiónak átadni. Az önkényes eltávozásokat szökésnek kellett minősíteni, a toborzókat a honvédségi alakulatoktól el kellett távolítani. [191]

A hadosztály megkapja a IX hadtest "hadrendi átalakulásával kapcsolatos intézkedését". Ezek szerint a hadosztály a 45. M. "átmeneti hadrend" szerint kell, hogy szerveződjön, mely azonos a német 45. M. hadrenddel.

Tüzérséggel kapcsolatos eltérés, hogy másutt 3 önálló könnyű és egy önálló közepes aknavető osztállyal szerveződik egy tüzérezred, kivétel a Szent László hadosztály, 2 könnyű (13 és 38) tüzérosztály; és egy a (VIII. gépvontatású tüzérosztály van. A 27. székely gyaloghadosztály tüzérségére és a 9 határvadász hadosztály tüzérségének kiépítésére később intézkedik. Német hadrendi tábla szerint alakul meg a rohamtüzérség (427 / 1149) és a tüzérezred törzse (400/401) is;

---

[186] ***Utásznapló*** 761. o.
[187] ***Halmay napló***
[188] ***Utásznapló*** uott. 761. o.
[189] ***Utásznapló*** 762. o.
[190] ***Utásznapló*** 771. o.
[191] ***Lajtos*** lev. uott.

míg az új 45 M. magyar hadrend szerint a könnyű tábori tarackos üteg, az 1. aknavető osztály törzse, a nehéz aknavető üteg és a könnyű tüzérosztály törzse; a régi magyar hadrendi tábla szerint a lőszerkezelő oszlop.[192]

A többi csapat szervezésére nem találtunk eredeti okiratot.

A fegyelem megszilárdítását és fenntartását nehezítette a tisztek éves kötelező szabadságának kiadása is. [193]

Megtörtént az utász zászlóalj parancsnokság átadása. Koppány Ernő alezredes elbúcsúzott Mersits András századostól és a századoktól, akiknek kiképzése a terv szerint folyik.

1945. március 3. Idő:

Koppány alezredes és Mersits százados jelentkeznek Szügyi vezérőrnagy úrnál és jelentették a zászlóalj átadás-átvételét. Különböző anyagok, mint 4 aknavetőraj felszerelés, 79 db 7/1965 M. típusú cseh pisztoly , 51 ezer 8 mm-es puskalőszer , 1400 db sebkötöző csomag és egyéb anyagok átvétele történt meg. Az utász századok kiképzése a 3. kiképzési hét terve szerint folyik.

1945. március 4. Idő: Szeles, derült

Az utász zászlóalj csak március 4-én kapott számottevő ruházatot, felszerelési cikkeket, fegyvezetet, lőszert, gépjármű, gázvédelmi és lángszóró - anyagot, melyet Mosonmagyaróváron vételezett.[194]

A két hadnagy visszatért a következő ruházati és egyéb anyagokkal, mint: 136 sapka, 217 zubbony, 158 köpeny, 404 zölding, 255 pantallónadrág, 232 pár csizma, 5 pár lovascsizma, 532 gatya, 599 pár kapca, 7 sapka, 141 kenyértarisznya, 125 főzőcsésze, fedővel, stb. [195] 104 pisztoly , 6 aknavető rajfelszerelés, 96 puska szuronnyal, 1050 pisztolytöltény, 600 aknavetőgránát, 5 orosz géppisztoly 80 tölténnyel, 4 rohamcsónak, 1 cölöpverő-, 2 nádfűrész egységfelszerelés, 1 csörlőegység, és más műszaki és gázvédelmi, lángszóró, karbantartó, ló és vonatanyag szerepelnek.

A századok kötelező istentiszteleten vettek részt, délután folyik a kiképzés.

1945. március 5. Idő: Szeles derült.

A másodsegédtiszti teendőket vitéz Somfay Elemér II. főhadnagytól Fejes Géza hadnagy veszi át. Útkarbantartás és karbahelyezés folyik.

1945. március 6. Idő: Szeles havas borult

A tisztikar részére erkölcsi nevelés oktatása foglalkozást tartanak. A századok kiképzése a 4. heti kiképzési terv szerint folyik.

1945. március 7. Idő: Szeles borult.

1945. március 8. Idő: Szeles, borult, havas

Matúsz Lajos g. zászlós eltűnése és Szolnoki Lajos zászlós hősi halála miatt veszendőbe ment 32 ezer Pengő és T.J. főhadnagy elleni üggyel foglalkoznak.

1945. március 9. Idő: Szeles borult.

Helyiségek páncélvédelmének szabályozása. G. főnök elleni feljelentés a tárgya: az irodai munkák. A századok kiképzése folyik, századonként 20-20 fő útkarbantartáson vett részt.

1945. március 10. Idő: Gyengén szeles, borult.

A zászlóaljparancsnok segédtisztjével Pápán a műszaki parancsnokkal a kiképzési helyzetet, a harckiképzés fokát beszélik meg. A műszaki parancsnok a Honvéd Vezérkar Főnökének jelentette, hogy golyószórók nélkül a golyószórós kiképzés lehetetlen.

Szilsárkányban Micskey ezredes a páncélvédelem kiépítésére utasította a távollevő zászlóaljparancsnok helyett Kocsis Ferenc főhadnagyot.

1945. március 11. Idő: Borult

---

[192] ***Dárday*** 119 mell. 70/IX. hadtest tüzérparancsnok 45. III. 2.
[193] ***Halmay***
[194] ***Utásznapló*** 772. o. III. 4.
[195] ***Utásznapló*** 771. o.

A zászlóaljparancsnok a 3. kerületi parancsnokságon a golyószórók ügyében eredménytelenül járt, mert az előadó nem volt megtalálható, ugyanakkor 750 ezres és 200 ezres térképanyagot vett fel.

Délelőtt közös istentisztelet a századok részére, délután Szilsárkány, Rábacsanak, Pásztori községekben a páncélcsapdák építése kezdetét vette.

1945. március 12. Idő: Borult, gyenge havazás

A zászlóaljparancsnok délelőtt gépkocsi gumik kicserélése ügyében HM. VII. 8 osztályánál eljárt. Ígéretet nem kapott, de a lecserélésre kerülő, használt gumik kicserélése Káld községben lehetséges. Simaságon utasították, hogy a távbeszélők és utászrádiók részére szárazelemeket a távbeszélő szakaszparancsnok vételezzen fel.

Délután tartott tisztigyűlésen a II. o. német vaskeresztek kerültek kiadásra. Székely György hadnagy, Peső János őrmester, Gerencsér Ferenc szakaszvezető, Völgyvári Ferenc honvéd részére. A századok kiképzése az 5. heti kiképzési terv szerint kezdetét vette, a golyószórók hiánya nehézséget okozott. Az századok utászrészleg vezetésével, a lakossággal építik az útzárakat.

1945. március 13. Idő: Enyhe derült.

Általános anyagkiutalás érkezik. A századok a helységek páncélvédelmi berendezésein dolgoznak. Gumiabroncsanyag átvételére Székely György hadnagy Káldra, szárazelemek átvételére Szederkényi Ferenc hadapród őrmestert híranyag átvételére, Simaságra, Krisch Róbert hadapród őrmestert motorkerékpár átvételére Szilbe kirendelik, ahonnan 3 motorkerékpárral bevonult.

1945. március 14. Idő: enyhe, derült

Révész ezredes Rábacsanakon utasította a 2. század parancsnokát a helység páncélvédelmi berendezésének kiépítésére. Az utász zászlóalj parancsnok utasítást kért a hadosztálytól, a zászlóalj ezirányú magatartására. A kiképzést nagyon meglassítja a páncélvédelmi berendezések építése.

1945. március 15. Idő: enyhe, borult

Istentisztelet a helyi plébánia templomokban. Az alosztályok külön méltatták a nap jelentőségét. A zászlóaljparancsnok Krisch hadapród őrmesterrel a helyi nyilaskeresztes párt által rendezett ünnepségen vett részt. Délután a zászlóalj futballcsapata a helyi német utászalakulattal mérkőzött meg, 1:1 az eredmény. [196]

1945. március 16. Idő: enyhe, derült

A zászlóaljparancsnok segédtisztjével Pápán a műszaki parancsnokkal a felesleges anyagok, visszairányítását beszéli meg.

A századok folytatják munkájukat. Délután tiszti gyűlés. Időszerű ügyek.

1945. március 17. Idő: enyhe, borult.

A zászlóaljparancsnok segédtisztjével Mosonmagyaróvárott az utász Kik. Fek -nél és a műszaki felügyelőnél a zászlóalj részéről leadásra kerülő század és a zászlóalj szervezete a megbeszélés tárgya. Utasították, hogy utász felesleges embereket Mosonmagyaróváron kell bevonultatni. A zászlóalj állománya a törzs pótszázadánál rendezést nyert. A hadosztály két Botond gépkocsi kiutalást kapott. A századok folytatják munkájukat.

1945. március 18. Idő: enyhe, borult.

zászlóalj közös istentisztelete. Utána helység páncélvédelem építése. 14 órakor I. fokozatú riadót rendel el a Járási Katonai Parancsnokság. 16 órakor Farkas Kálmán őrnagy a hadosztály műszaki parancsnoka a zászlóalj részére a következő parancsot hozta, melyet Bartha hadapród őrmesterrel a felderítőosztály részére is továbbított. [197]

Előzetes értesítés a hadosztály esetleges elvonulására.

Az általános helyzetből kifolyólag a hadosztály esetleges elvonulásával számolok. Ehhez, a parancsnoksághoz tartozó két századot helyezze készenlétbe a századok személyi és anyagi

[196] ***Utásznapló*** 772, 781, 782, 791. o.
[197] ***Utásznapló*** 792. o.

feltöltését a zászlóaljon belül a 3. százada rovására 24 órán belül hajtsa végre. Tájékoztatásul közlöm, hogy az esetleges elvonulása esetén a műszaki szakanyag mozgatása a hadosztály által rendelkezésre bocsátott járműveken történik. Így a jelenleg rendelkezésére álló országos járműveket saját szükségletére lőszer, élelem és egyéb felszerelés szállítására használja fel. Fentiektől eltekintve a további parancsig a kiképzést folytassa. Pápa, 1945. III. 18. 14.25. vitéz Szügyi vezérőrnagy s. k. hadosztályparancsnok . [198]

Az utász zászlóalj a csatolt parancsot foganatosította.

19. 30-kor a III. kerületi soproni kirendeltsége elrendelte, a "Rába" riadót. A zászlóalj a szükséges intézkedések végrehajtására az intézkedést megtette.

A felderítőosztály értesítette az utász zászlóalj parancsnokságot, hogy a hadosztálytól parancsot kapott a hadosztály írásbeli parancsának végrehajtására, így a "Rába" riadót nem hajtja végre.

Az utász zászlóalj parancsot kért a hadosztálytól a riadó végrehajtására vonatkozóan. A hadosztály utasította távbeszélőn, hogy a hadosztálytól kapott írásbeli parancsot hajtsa végre.

A zászlóaljparancsnokság jelentette a soproni kirendeltségnek, hogy a Rába riadót a kapott parancs értelmében nem hajtja végre. Bartha hadapród őrmester a hadosztály rendeletét hozta, mely előzetes intézkedést tartalmaz a hadosztály felvonulására. [199]

1945. március 19. Idő: enyhe, borult

A századok átszervezése megkezdődött.[200] Az utász zászlóalj az új szervezés alapján megkezdte működését. Megérkezett rendelkezés szerint az utász zászlóalj 4-5 napi gyalogmenettel számolhat. Szálláscsinálóknak 14+1 fő Pápára útbaindult, innen továbbszállítása gépkocsival. [201]

1945. március 20. Idő: enyhe, borult

Átszervezett századok összeállítása, felesleges anyagok leadása Rábacsanakon, ahol Horváth zászlós parancsnoksága alatt az őrség fogja ellenőrizni. Szabó zászlós parancsnoksága alatt a felesleges emberek bevonulnak az utász Kik. Fek-hez III. 21-i indulással.

20 órakor érkezik az intézkedés az elvonulásra,[202] mely szerint reggel 7 órai indulással, háromnapi menettel Nagyvázsonyt kell elérni.

A Szent László hadosztály új szervezete, elhelyezési körletei, beosztottai.

Hadosztályparancsnokság.

A hadosztályparancsnok: vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy.

vezérkari főnök: vitéz Lajtos Árpád vezérkari őrnagy (1945. III. 26-ig) [203]

---

[198] 400/Szt. László hadosztály I. a. 45 III. 18. sz.

[199] 413/Szt. László hadosztály I. a. 45 III. 18. sz.

[200] Az átszervezésre vonatkozó parancsot lásd később

[201] ***Utásznapló*** uott. 792. o.

[202] 433/Szt. László hadosztály I. a. 45 III. 20. sz.

[203] **Lajtos Árpád** szentmáriai, vitéz, vk. őrgy. (Pancsova, 1910. XI. 22. Nizsai Emma) -1944. XII. 2. Szent László ho. Pápa - 1945. I. 6. -10 a ho. kivonása - 1945. I. 10. A ho. ujjászerv-e Pápa környékén - 1945. III. 20. A ho-lyal a Balaton É-i térségében a németek által bevetésre szánva, a harcot elkerülve, parancs ellenére, visszavonulást rendel el.. - 1945. III. 26. Az előljáró né. hdt. pság. felelősségre vonása elől kitérve Kővágóőrsnél „átléptem”. - 1945. III. 28. Balatonarácsnál szovjet hf-ba „estem”. - 1945. IV. 3-ig szabadlábon van - 1945. IV. 10. hf-ba esés Sümegen - 1945. IV. 27 Fogsáni - 1945. V. 15. Szovjetunió - 1948. IX. 16. hazatérés – 1948. IX. 29-én jelentkezés, a B listához rf. igazolást szerez be ; 1948. X. 19. Az orvosi igazolás szívizom elfajulását, kisfokú alkati szívgyengeséget, mindkét oldalon lapos talpat, közepes foghiányt állapított meg. - 1949. II. 1. gyalogság ács-ba tétel - 1949. III. 2-án elbocsátották - 1949 V. 24.

Ruttkay Jenő vezérkari százados (1945. III. 27-től)
hadműveleti segédtiszt: Bárczy János főhadnagy [204]
I. a.: Győry Lajos vezérkari százados (1945. III. 28-ig) [205]
I. b.: Ruttkay Jenő vezérkari százados (1945. III. 26-ig)
I. c.: gróf Pálffy Daun őrnagy (1945. VI. 1.) [206]

Római katolikus tábori pap : Dr. Mester István százados (1945. IV. 1-ig) [207]
Protestáns vezető lelkész: Csaba László százados.
Hadosztály törzs g. főnök: Szittyai Ferenc g. százados (1945. V. 28-ig) [208]
Gardasági hivatal: Eszes István (dr.) t. g. hadnagy [209]
Hadosztály tüzérparancsnok: Dárday Vilmos ezredes [210]
Hadosztály tüzérparancsnok segédtiszt (1945. VI. 17.-től) Rábay Pál őrnagy
Hadosztály műszaki parancsnok: Koppány Ernő alezredes. (1945. III. 1.) [211]

Rendfokozatától közigazgatási úton való megfosztását rendeli el. -1949. VIII. 31. hűtlenség - 1956. VI. 28. háborús bűntett 7 év börtön - 1957. XII. 23. háborús bűnös -- 1996. rehab. ezredes

[204] ***Pályi*** 77. o. 1945. jan. 15. - III. 26-ig

Bárczy János fhdgy. (Budapest , 1917. I. 23. nemes Major Gizella) 1945. III. 15. – 1945. III. 30. szökésben - 1945. III. 31 – IV. 30. HM . Rep. osztály - 1945. V. 10. 7. Ker. pság hadrendi alosztályvezető Miskolc - 1945. VIII. 10. igazolt - 1946. VI. 30. 4. Ker. kieg - 1946. XI. 29. anyagi tiszt - 1947. III. 10. átképző tanfolyam - 1947. XI. 15. vezénylése megszűnt - 1947. XII. 1. 12. fizetési fokozat - 1949. III. 1. nyugállományba helyezik 12. év 1 hó 16 nap - 173.30 Ft/hó nyugdíjjal.

[205] **Győry Lajos,** nemes nádudvari vk szds. (Nagyszombat, 1914. II. 2 (1) 0. Medveczky Aranka) 1944. III. 25. jelentkezik a vörös hadsereg egységeinél. Kustánszegen tífuszban megbetegedik elbocsátják, a Dunántúlon beteg. Budapestre jön jelentkezett az 1. ker. pság-nál. HM-ben igazolták - 1945. VII. 29.-1946 II. 28. 1. ker. pság. létszámfeletti - 1947. XII. 1. nyugállomány

[206] **Gróf Pálffy Daun** őrnagy 1945. VI. 1. A IV. ker.pság családi táborába Welcenegg bei Klagenfurt távozik, ott Németh János rep. ezds. beosztottja. Nem tért haza.

[207] **Dr.Mester István** t. rk .lelk. fhdgy.-szds. a hadosztály vezető tábori lelkésze. - 1948. XII. 31. nyt-ba vétel - 1951. VI. 14. Behívója visszajött jogtudományi doktor 1917-ben Kassán született. 1935-ben érettségizett Egerben. Kis termete miatt "kis Mesternek" hívták. Lángoló hazafi volt. Ez jellemezte magatartását a hadosztálynál és később is. A határig ment alakulatával, onnan visszafordult és sikerült Egerbe visszatérnie. Onnan, püspöke perfekt olasz tudása miatt Rómába a Pápai Magyar Intézetbe küldte.(1951) Mikor ezt is a bolsevista rendszer államosította, ki kellett kollégistáival költözzenek a Falconieri palotából a Dei Cantori utcában vásárolt két emeletet elfoglaló lakásba. A menekült magyar papok és kollégisták ellátása Mester prelátus feladata volt, aki ezek mellett mintegy 1600 magyarországi pappal állandóan levelezett 1984. VI. 6-án bekövetkezett haláláig. Életében szabad hazáját nem láthatta, hamvait Ladócsi Gáspár tábori püspök katonai pompával temette az egri bazilika altemplomába 1994. XI. 12-én.

[208] **Szittyai Ferenc** g. fhdgy-szds (Nagybecskerek, 1910 IX. 30. Birkás Mária) - 1945. V. 28 Sorokpolány orosz fogságba esett - 1945. VII. 6 1947. VII. 18 Orosz hf. - 1947 VII. 21 Budapesten jelentkezés - 1947. X. 4. B lista -1958 IX 3. Lefokozás - MDP tag, nem megbízható.

[209] **Eszes István (dr.) t. g. hdgy.** (Petrozsény 1913. VI. 10. Szijjártó Erzsébet) 1945. IV. V. hónapban Ausztriába került Krigsenbe paraszt háznál dolgozott 1945.XI .hazaszökött 1946 jogi absoloturium Eger és az Eötvös Lóránt jogtud. szakon 1953.VIII.1-IX.22. hallgató Hadtáp iskola Eger 1955.V.16. T. tiszti tanfolyamhallgató MHS kiképzésen 1964. III. 19 honvédség létszámából törölve.

[210] **Dárday (Tiefenbach) Vilmos** ezds. (Sopron, 1897. IV. 15. Csernus Paula) - 1945. V. 10. Angol hf. - 1946. IX. 26. Hazajön - 1946. XI. Jelentkezett a dem. Hds-be - 1946-47 Szabolcs megyei községekben földmérési munkát végez. - 1947. VII. 17. rf. megfosztását rendelte el III ker. pság. - 1948. Földmérési magániroda Kecskemét, szőlőmunkás, vízvezeték építési rajzokat készít - 1948. XI. Debreceni NB. 2. sz. tanácsa megváltoztatta. Igazoltnak jelentették ki - 1948. VIII. 2. Elbocsátották, mintha meghalt volna III. ker.pság - 1948. XI. 7. Elismerték ezds-i rf-t 1942. X. 29. megváltoztatták - 1949. I. 1. Áll-ba vették - 1950. II. 15. áth. 15. Kieg. Pság-hoz nyt. - 1950. VII. 1-vel B lista jövedelmét beszüntették. - 1950. XI. 20 óta Földhivatali alkalmazott Kecskemét. - 1957. X. 22. Rö. Kapitány Budapesten őrizetbe vette, rf-t megvonta – 1951. VI. 20. rö. kihallg.

[211] **Koppány Ernő** okl. mk. alez. (Temeskutas, 1901 XII. 18. Kleszky Vilma) - 1945. I. 20. - III. 2. Kiképzés Szilsárkányban - 1945. III. 2. - III. 26. Rába vonal ép. vez. 102. mű. Csap. pk. Mosonmagyaróvár védelme - 1945. II. 26. - IV. 1. 1. ker. pságnak alárendelve - 1945. IV. 2. 1. U. zlj-hoz csatlakozott - orosz hadifogság 317/13 - 101/2 - 7171 és 7265 táborokban - 1948. VI. 30. orosz hadifogságból hazatér - 1948. VII. 10. 1. Ker. pság. - 1949. I. 1. Áll-ba véve – 1950. I. 31. nyugáll-ba helyezés - 1958. III. 14. rf-ról lemondott.

Elhelyezési körlete: Pápa

1. Ejtőernyős ezred és az ejtőernyős pótezred.

Parancsnok: Tassonyi Edömér ejtőernyős őrnagy
Ezred segédtiszt: Berthy Károly fhdgy, később: Bárczy János fhdgy
Ezred közvetlenek:
1 árkász szakasz (páncélromboló kiképzéssel) 4 db páncélrém és páncélöklökkel.
1 távbeszélő szakasz 6 db R-3 és 6 gyalogos távbeszélő csomag (tács.)
1 páncéltörő ágyús szakasz 3 db. 70 mm-es gépvontatású páncéltörő ágyúval,

Ezred vezető orvos: Dr. Farkas Pál o. százados [212]

1./ I. ejtőernyős zászlóaljparancsnok: Ugron István százados [213]
zászlóalj segédtiszt: Kövesdy Dezső főhadnagy

1. század parancsnok: Godó Ferenc főhadnagy, [214]
2. század parancsnok: Remete István főhadnagy.
3. század parancsnok: Nagy Árpád főhadnagy [215]
Porvay István hadnagy,
Lassú András hadnagy,

Az I. ejtőernyős zászlóalj hadrendje: zászlóaljtörzs 3 lövész század , à) 3 szakasz, à) 3 raj (10 fő + 1 golyószóró)

---

[212] **Dr. Farkas Pál o. szds**.(Fehértemplom, 1912. XI. 12. Tilger Anna) 1945. IV. 1. a zászlóaljjal együtt Ausztriába megy 1945.V 5. Orosz, 6.-án angol fogságba esik, 1945. XI. 16 fogságból megszökik 1946. II. 1. Zalaszántó egészségvédelmi kör helyettes orvosa 1946. VIII. 1. 2. Ker. Kieg. áthelyezik 1948. IX. 26. B lista 1948. XII. 31. szds.-i rendfokozatát elismerik 1949. I. 25. 9. Kieg. pság áthelyezik 1952. V. 8. Meghalt Keszthelyen

[213] **Ugron István Primor ábránfalvi, szds** 1945. I. 4 - III. 28 hadműveleti területen az 1/ II. Ejtőernyős zászlóaljparancsnok 1945. II. 1- Pápa újból feltöltött zászlóaljparancsnok 1945. III. 20-ig Pápa, majd 1945. III. 28-án Zalaszántón szolgálati beosztását elhagyja, fogságbaesést a Bakonyban bujdosva kerüli el, Budapestre jön. 1945 IV. 20 – án az 1. Honv. Ker.pság jelentkezik, létszámfeletti állományban van. 1945 VII. 30. A 3. Honv. ker. híradó előadója, 1945 VIII. 30- VII. 11 között a 7. Honv. Kiegészítő parancsnokság létszámfelettije. 1948. X. 31. elismerték századosi rendfokozatát. 1948. Szent László eje zlj. pk. MÉRLK 459/a 7. ssz. 1948. eln./8/e 1950. X. 4-én. - 1954.XI.18 - 1956. XI. 1-ig az előzetes letartóztatás 1 évet, 6 hónapot és 22 napot beszámítva büntetését 2 évi fegyházra és 3 évi jogvesztésre enyhítette. 1957. XI. 13 - 1963. I. 5-ig szabadságvesztését töltötte s ezalatt 1959. XI. 9-én 10 év börtönre ítélik. 1963. I. 5. -én. szabadul. 1995. I. 9.-én az ellene háborús bűntett miatt emelt vád alól felmentették. 1995. IV. 20. Rehabilitálták ny. ezredessé.

[214] **Godó Ferenc** vitéz, eje. fhdgy**.** (Garamberzence, 1914. 11. 24. Molnár Mária) 1945. I. 8.-III. 18. pótszázad parancsnok Pápán.- 1945. III. 18 - 27. 3. szd. pk a Veszprém – Balaton melletti harcokban 1945. III. 27. századát oszoltatta, benne van a lelépő Tassonyi csoportban Győrbe ment, mert felesége ott lakott. 1945. X. 30. rendfokozatát igazolták a X. fizetési osztályban Bakonyjákó, Zalaszentistván határőrszázad parancsnoki kiképzést kapott 16 hónapot szolgált 1946. IV. 4. honvéd esküt tesz 1. Hv. zlj. 4. szd. Nádasfa 1947. 5. hv. zlj. kiképző szd. Győr 1947. XII. 1. százados 1948.VI.1. Főparancsnoki dicséretben részesítették 1948. VIII. 25. Repülőtér Gondnoksághoz (RTG-hez) helyezik egyben az önálló eje. szd. pk-a. Szolnok 1948. XI. 11. központi oktató tanfolyamot végezte el 1948. XI. 13-1949 III.7. Újabb honvéd esküket tett. - 1948. XII. 5. A 2. RTG és az 1. szd-hoz osztották be. 1949. III. 15-én Király (Béla) alezredes) 10 nap szobafogsággal fenyíti meg, és az 1949-i disz-szemle kivonulásából kizárta. 1949 VI. 20-ától pótkeretparancsnok, VIII. 17-én áthelyezik 1. eje zlj. parancsnoknak majd VIII. 25-től az eje kiképző századhoz. 1949. X. 1. nyugállományba helyezték. 1949. IX. 28. szélsőjobboldali szovjet ellenes beállítottsága miatt erkölcstelen magatartás a szocializmus építését a hadseregen belül hátráltatja, össz-egyéniségénél fogva nem méltó arra, hogy szolgálatot teljesítsen. 1950. II. 7. izgatás büntette miatt 2 év szabadságvesztés 5 évig közügyektől való eltiltás és lefokozással büntetik. 1949.VIII.28 - 1951. VIII. 26 –ig börtönbüntetését letöltötte. 1992. V. 15 rehabilitált alez.

[215] **Nagy Árpád** eje. fhdgy. 1946. V. 17. rendfokozatától megfosztották - 1947. rf-át megvonják. 1947. XII. 23. Megvonás ellen fellebbezett - 1949. XII. 19. elbocsátják a hadseregtől - 1951.I.27. esküt tett.- 1952.IV.16 meghalt.

1 géppuskás század 6 géppuskás rajjal beosztva a zászlóaljakhoz,
parancsnoka vitéz Karsay István főhadnagy
1 nehézfegyver század 4 db 80 mm-es aknavetővel, beosztva a zászlóaljakhoz,
parancsnoka Tóth Antal főhadnagy
fogatolt vonatoszlop 20 országosjármű a hadosztálytól.

Tisztek fele hadi tapasztalatokkal rendelkezett, másik fele friss ludovikás hadnagy. Tiszthelyettesek tiszti beosztásokban.

Legénység rajonként 1 fő régi harctapasztalt ugró, többi újonc, besorozott levente. Öreg, harctapasztalt ugró alig maradt.

Kiképzési fok: alapkiképzés, régi ugrók teljesen kiképzettek. [216]

II. ejtőernyős zászlóalj parancsnok: vitéz Makray Ferenc százados [217]
1. század parancsnok: Kovács Ferenc főhadnagy
2. század parancsnok: Kövesdy Dezső főhadnagy
3. század parancsnok: Lazáry György főhadnagy
Platthy Győző főhadnagy [218],

Elhelyezési körlete: Pápa, majd [219] Bakonyszűcs, Fenyőfő és Bakonykoppány,

A parancsnokok kinevezésüket Pápán 1945. január 25-én kapták.

Feladatuk a zászlóalj további szervezése a mielőbbi harckészség elérésével.

A II. ejtőernyős zászlóalj szervezete hasonló az I. ejtőernyős zászlóaljhoz.

Az ejtőernyős ezred harcértéke 1945. március 20-án, amikor is a II. hadtest parancsnokának rendelték alá , összesen 800 puska, 29 golyószóró , 12 géppisztoly, 3 gránátvető, 8 aknavető, 3 páncéltörő ágyú volt. [220]

2. Repülő lövészezred és pótezred

ezredparancsnok: vitéz Pályi György százados
1. sgti.: Balog. János főhadnagy
2. sgti.: gróf Cziráki Béla hadapród őrmester
Ezred törzsben Taucher Gyula százados, katolikus tábori lelkész
Bánhidy Gyula hadnagy, anyagi tiszt nevét ismerjük.
Ezred közvetlenek: távbeszélő szakasz,
árkász szakasz,
gépvontatású páncéltörő szakasz parancsnok: Kövess főhadnagy
4 db löveggel 1945. 03. 17-étől.
páncéltörő gépágyús szakaszparancsnok: Szabó műszaki hadnagy
2 db 20 mm-es repülőgépből kiszerelt átalakított gépágyúval.
csapat lovascsendőr raj (1 ti.+ 12 fő)

2./ I. zászlóalj
1. század parancsnok: Kiss Gyula hadnagy, Hollósi János zászlós
2. század parancsnok: Apró Mátyás főhadnagy
3. század parancsnok: Mátay Károly hadnagy

---

[216] ***Ugron 1/II***

[217] ***Lajtos nyilatkozat***, és ***Pályi*** 78-80. o. Makray Ferenc századost a Műegyetemről helyezték vissza az ejtőernyős csapathoz. ***Bárczy*** János: Zuhanóugrás c. könyve miatt kapott szívinfarktust, ami halálát okozta.

[218] **Platthy (Platti) Győző** vitéz, fhdgy. 1944. XI. 1. Dunaharasztiban kapott tüdőlövése után kórház Budapest en, Pápán, Völkermarktban. 1945. IV. Karintia. 1945. V. 23. angol fogság. 1945. VI. 5. szökés angol fogságból. 1945.IX.25. Az 1. Ker. kiegészítő pság-on jelentkezik. 1945. XII. 29. igazolják 1946. IX. 22-23. Budapesten jelentkezik - nyugállományba helyezik. Vájárként, dolgozik. 1948. végkielégítést kap. 1951. VIII. 5.-én a Honv. Kieg-hez -, 1952. IV. 6. Honv. kieg-hez beosztva 1955. IX. VII. Kerületi Psághoz beosztva

[219] ***Veress Balaton*** 124. o.

[220] ***HÚ*** 1973. 6. sz. 8. o. A II. hadtest naplója alapján Darnóy szerint.

- nehézfegyver század parancsnok: Léczfalvy ? százados
- géppuskás század gyalogos százados parancsnokkal, 12 villámgéppuskával.
- aknavető szakasz 4 db. 80 mm-es vetővel
- nehéz aknavető szakasz 4 db 120 mm-es vetővel, gyalogos legénységgel

2. / II. zászlóaljparancsnok: Kovács János rep. százados (alakuláskor[221]) később
Juhász Károly gy. százados
Zagyvai Péter százados [222]
4. század parancsnok: Bars József főhadnagy, [223] majd
Baradlai György hadnagy [224]
5. század parancsnok: Illésfalvi Gábor százados [225]
6.század parancsnok: Okos Ernő százados [226]
II. zászlóalj G. főnök: Vincze István ht.g.hadnagy. [227]

Elhelyezési körlete: Gércze, Vásárosmiske, Kemeneskápolna, Felső-, Alsó- Mesteri, Alsóság [228], Izsákfa, Kis-, Nagyköcsk.

Összesen bevetésre kerülő létszám 1300 fő.
A felszerelés - német Mauser puska ,

---

[221] Később a családi csoport parancsnoka lett.

[222] **Zagyvai Péter** szds.(okl. gazda) (Büdszentmihály, 1905.VII.2. Szabó Teréz) ,1945.III.31. Alsószömölnök visszamaradt , 1945.VII.21. orosz fogság, 1947.VII.21. hazatér, 1948.VII.1. nyugállományba helyezik

[223] **Bars József** fhdgy. 1945-ben Lökösháza környékén határvadász szdpk-ként teljesített szolgálatot.

[224] **Baradlai György** hdgy. (1924.XII.5. Fekete Mária) - 1944. XI. 1. Rep. löv. e. II. zlj. szak. szd. pk. - 1945. III. 28. Ikervár környékén sebesül szovjet hf. - 1945. VI. 20. a szombathelyi 3. hkórh. orosz kat. Biz-a. munkaképtelennek nyilvánítja - 1945.VII.29. a 3. Ukrán Hds. hf. Szombathely, - 1945.VIII.5 -8. szolg-ra jel. Budapesten – 1945.IX.5 II/II és III/III 1. ö. gy. zlj. pk.- 1947.III. pótkeretpk., szd és szakpk., majd LA. tiszti átképző tanf. - 1947.VII.15. 1. ker. pság. ti-i személyi tart. - 1948 .IV. 1. 1. ö. rep. oszt 1. reptér gond-ság ujonc kik. és rgvez. oktató Mátyásföld - 1948.VIII.1. fhdgy. - 1949.II.11. 2. Reptér gond-ság Szolnok - 1949.III.16. Hajózó ti-i isk.- 1949.V. 1/3 kik. szd. rajpk. Kecskemét - 1949/1950 telén szovjet v. pilóta átképzés - 1/2 v. harckik. szd. eti .- 1950 VII.1. szem. tart. áll-ba helyezés - 1950. VII.5. nyugáll-ba helyezés - 1956.XI.1 vagy 2-án az OLLEP pk-val, Nádor Ferenc ezds-sel, munkahelyén történt személyes véleményéről barátságos semmitmondó beszélgetés után -1957. VI. 4-én őrizetbevettek - 1958.I.10. Budapesti Bíróság elsőfokú itélete - 1958. III. 6-án Legfelsőbb Bíróság II. fokú bíróság ítéletével a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésre irányuló vállalkozás bűntette és államtitok megsértése által elkövetett bűntett miatt 3 év börtön büntetésre, 5 évre egyes állampolgári jogok gyakorlásától való eltiltásra, lefokozásra és vagyona fele részben történő elkobzására ítélt. A büntetésből kitöltött fogvatartási ideje 1957.VI.4. - 1959. XI. 19-ig. - 1957. VI .4 börtönbüntetés Márianosztrán - 1959. XI. 19. feltételesen szabadlábra helyezés - 1960. VIII.2. rendőri felügyelet feloldása. – 1990 IV. 14. kérésére a Budapesti Katonai Bíróság igazolja, hogy ítéletének semmissé kell lennie. - 1991. II. 20. kéri tiszti becsületének helyreállítását.

[225] **Illésfalvi Gábor** szds . .(Nemesvámos, 1913.I.12.) 1945. I. 9. repülő lövészezred, 1945.III. 1. 15. .beosztás nélkül gránátos ezred felbomlásának okainak kivizsgálása , 1945 .III 24. lövész század pk. Ferenczy Márton epk. Juhász Károly szds. Zlj-a Rába védelem, 1945.IV.1. –V.10. lefegyverzés , 1945.V.15. körül Preiteneggben, 1945.VI.1. Heft és Kágenfurt vesemedence gyulladás, 1945.IX.1. mg. Munkán, 1945.II.22. Feffernitz UNRA tábor - 1945. V. 10 angol fogság, 1946. VIII. 6. haza, 1948. I. 21. igazolás Pécs, 1946. IX. 18. nyugállományba helyezés - 1958 III. 31. lefokozás

[226] **Dr. Okos Ernő** gy. szds (Eger, 1911. I. 12. Fábry Margit), 1945. III. 31. kiképzés a Szent László hadosztálynál, jelentkezett a Hunyadi hadosztályba, 1945. IV. 1. hadifogság Jánosháza, 1945. VII. 17. Jánosházáról Foksani, Krasznogor, Cseretoverszk, 1947. VII. 20. hazatér, 1947. VII. 27. Debrecenben jelentkezik, 1957. III. Az egri gyógyszergyári vállalatnál dolgozik, 1958. IX. 22. lefokozták

[227] **Vincze István** ht. g. hdgy. (Csunely, 1918. XI. 19. Gaál Jusztinia) - Rep. löv. ezred II. zlj. Sárvár. - 1944. 12. 07. RLE. II. zlj. gh. főnök - MKBÉÉ 498a. 30. ssz - Ipoly mellett 3 napos harc után visszavonulás - 1945. IV. 1. Volsberg angol hf. - 1946. II. visszatér - 1955. Miskolc megbízhatatlan - 1963/64 kik. évben MHSz. öszfn-i lev. tagozatát elvégezte. - rh. alez.

[228] ***Mezei*** A második felállítás során a kolozsvári Asztalos zászlós parancsnokomra emlékezem. Itt is parancsnokom Pályi százados volt. Mesteriben szobatársam volt Asztalos zászlós. Innen mentem haza eltávozásra is. Nagysimonyi, Gérze, Alsóságon volt a repülő lövész zászlóalj újra történő felállítása.

- 30 (lövészszakaszonként 9 db) német golyószóró,
- 15 német villámgéppuska,
- 4 db. 120 mm-es gránátvető,
- 8 db. 80 mm-es aknavető,

hiány géppisztolyban volt.

A repülő lövészezred parancsnokság elhelyezése Vámosmiskén volt. Mindkét zászlóalj kiképzését Pályi ellenőrizte.

Taucher Gyula százados is Vásárosmiskén került a repülő lövészezredhez. "Elmentem Pápára és a hadosztálynál levő tábori pap látta, hogy én öregebb tábori pap vagyok mint ő, talán megijedt, és más helyet ajánlott fel. Adott egy kocsit és így kerültem ki Vásárosmiskére a hadosztály repülő lövészezredéhez Pályi György századoshoz. Itt is többek között Bánhidy Gyula tsz. főhadnagy segédtisztnek a térképláda rendezésében segítettem. Itt voltak Szűcs és Boczor repülő őrnagyok, de velük alig találkoztam. Pályi Gyurka szeretett, én voltam a "papom", ha tehette, cipelt magával. Egy jó barátom is itt szolgált Jurányi István református lelkész. (kerestem, de sajnos nem tudok róla) Szerettük egymást mint az ikertestvérek.

Vásárosmiskén vasárnaponként a templomban miséztem, oda jött a legénység. ... Egyetlen szemle volt Mesteriben. Szügyi jött ki, s megnézett bennünket. Ezután Vásárosmiskén volt egy - egyetlen - nagy bajtársi vacsora." [229]

A II. zászlóalj nem tartozott az elvonuló megerősített I. zászlóaljhoz. Részben gyenge felszerelése miatt a Rába-vonal védelmében felmorzsolódtak az első ütközet során. Megmaradt részei lejutottak a Murához. [230]

Vásárosmiskén a II. zlj. parancsnoka Kovács János tartalékos, idős repülő százados volt. Rá jellemző a következő történet:

„Egy alkalommal egy idős, tartalékos százados Kovács István első világháborús tábori pilóta jött a fogdát ellenőrizni és kérdezte:

-„Hát Te meg hogy kerülsz ide?" Alapi Zoli jelentkezett extra öltözetében, amiben eltávozásáról visszaérkezett és elmondta történetét.

- „Hát a szentségit! – így a kapitány „holnap visznek a haditörvényszék elé."

-„Hát nem hiszem, mert nem szoktak – így Zoli.

- „Ne hülyéskedj, ennek fele se tréfa – így az öreg.

Következő reggel jött egy katona Zolihoz és jelenti, hogy Kovács százados úr hívatja. Zoli összekapta magát és ment ki. A teherautóban Kovács százados úr ült:

- Na kadét, ugorj fel oda hátulra! „

Az ő századába beírták Zolit, a fogdában nem maradt senki. Kovács százados úr egyszerűen és szabályosan megszöktette Zolit és Vásárosmiskére vitte magával. Itt alakult egy század, mely a repülő lövészezred kötelékébe tartozott. Zoli Vásárosmiskén a Vácon élő Gedővári Gedével együtt voltak rádiósok. Vele és Váradi karpaszományosokkal önkényesen Pozsonyba mentek. A Teta áruházban vásároltak be. Ágfalván át mentek és jöttek. Ezzel nem dicsekedtek. Távozásukat szerencséjükre nem vették észre. [231] Másodszor akkor szembesültek, amikor a németek verbuváltak a századnál. Amikor újra kezdték osztogatni a népet elbúcsúztak Kovács századostól. Alapi Zolit rádiós tudása miatt, egy barátja kiemelte a menetből, és nyílt paranccsal azonnal először Nagyalázsonyba, majd Pozsonyba vitte a Kópjásokhoz a VKF.2-höz. Egyetlen munkájuk, hogy az

---

[229] ***Taucher***

[230] ***Lajtos*** nyilatkozat és ***Pályi*** 78-80. o.

[231] ***Alapi*** „ Itt találkozott Zoli régi parancsnokaival Pályi György százados úrral, aki itt is egyszer megmosta Zoli fejét, mert a sokévi átlagnál fegyelmezetlenebb volt és „példát kell mutatni" jelszóval, fejmosásban részesített minden kadétot.- Csegezy (Datolya) őrnagy úr, a korábban Veszprémben levő akadémikus századparancsnok, nem szerette Zolit, de itt nagyon kedves volt hozzá. Novotny Antal (Tonyó) százados úrral a gh. szervezésével voltak megbízva, még emberek nem voltak, de raktárt már csinálták."

első osztályú szállodában minden reggel 9 órakor Korompai vezérkari százados úrnál kellett eligazításon jelentkezzenek. Harmadik Rideg nevű katonatársukat az oroszok Sopronban lekapcsolták, mikor mennyasszonya látogatására kért eltávozást. [232]

Juhász Károly százados a II. zászlóalj parancsnoka csak később, Rum-ban vonult be az ezredhez. „ Mivel nem tudta, hogy a szakaszok hol vannak elhelyezve, meg akarta nézni, hogy megfelelő-e szálláshelyük és főleg arra volt kíváncsi, hogy milyen idősek. Így eljött az egészségügyi részleghez és kérte Schmidl orvos zászlós urat, hogy kísérje el. Schmiedl jelentette, hogy „Tóth Mihály ismeri őket, tudja, hogy hol laknak." Így vele kerestem fel ezeket a fiatalokat. Ez nagycsütörtök este 21-22 óra között történt. Mikor végeztünk, ballagtunk vissza az egészségügyi részleghez, akkor látom, hogy a százados úr könnyezik. Kérdem, hogy "Mi baj van százados úr? Ezt válaszolta: „Fiam, két hónapja jöttem meg a frontról és most ilyen gyerekekkel, menjek ki újra a frontra, akiknek még játszani kellene!" Ekkor tudtam meg, hogy másnap, nagypénteken reggel ezekkel a kiképzetlenekkel Sorokpolányban kell az első vonalba állni. [233]

30-án, Nagypénteken reggel, mikor a nap felkelt, már a sorokpolányi kastélynál voltunk. A zászlósúr intézkedett a beosztásra. Én az elsősegélyhelyet állítsam fel a szalmakazal mellett, mert ezen az úton lehet a sebesülteket kocsival a majorba küldeni. Szekér törzsőrmester. a majorban gyűjti és a szombathelyi kórházba, elszállítja a sebesülteket. Ő, motorkerékpárral bement a kórházba a németekhez, hogy a sebesültek fogadását előkészítse. Az oroszok megindították a támadást. Tőlünk jobbra németek, balra a Hajdú zászlóalj volt. A Hajdú zászlóaljnak se orvosa, se sebesülteket ellátó személye nem volt csak négy sebesültvivője volt. Miután az első sebesülteket behozták, az oroszok elkezdtek aknázni és ezután több sebesültet nem tudtak behozni. Így be kellett, hogy költözzek a front mögé a kastélyba. Nekünk szentlászlósoknak nagyon sok sebesültünk volt, mert mi a vonal sík terepen lévő szakaszára kerültünk, míg a németek az erdőnél, a Hajdú zászlóalj a vasúti töltésnél volt állásban. Sok volt a sebesült, kocsi meg kevés, mert amelyik bevitte a sebesülteket, azok közül kevés jött vissza. Elfogytak a sebesültvivők is. Dél körül már a harcosok hozták be azokat, akik nem tudtak egyedül bejönni. Ekkor váltotta le az 1 és 2. szakaszt a 3. és 4 szakasz. Ebben a két szakaszban 14-16 éves gyerekek voltak. A váltás után a megfigyelő szerint megadták magukat. Ezért újra riadóztatták az 1. és 2. szakaszt. A tisztek és a katonák egyaránt el voltak keseredve. Jöttek a sebesültek egyik a másik után. Olyan sokan voltak már, hogy nem tudtam lefektetni őket. Szállítóeszköz nem volt sehol. Egy aszódi fiút tüdőlövéssel hoztak be. Nem volt már teendőm, bementem az aknavetősök parancsnokához egy hadnagy volt, és kocsit kértem, hogy a sebesülteket elszállíthassam. Kocsija már csak neki volt. Azt kérdezte: - Kik ezek? Tudnak-e még harcolni? A válaszom: - Nem! Harcképtelenek! Erre ő: - Aki nem tud, az nem ember! - Ez a válasz nagyon rosszul esett. Bementem az istállóba, kivezettem két lovat, befogtam a kocsiba, feltettem a súlyosabb sebesülteket, kitűztem a vöröskeresztes zászlót és elindultam velük a majorba.

Mikor kiértem egy belátható helyre az oroszok nem aknáztak rám. Tiszteletben tartották a vöröskeresztet. Itt találkoztam az orvos és a zászlóaljparancsnokkal is. „Ha Te ki tudtál jönni, akkor mi meg bemegyünk a vöröskeresztes kocsival a vonalba!" Én ott maradtam, ők kimentek. Bementem az egyik házhoz borotválkozni, mert nagyon szőrös voltam. Az egyik felet le is húztam, jön a gazda asszony mondja, hogy a kocsik elmentek, csak egy van itt. Kimegyek csizma nélkül, mert csizmáim a kocsin maradtak. Az is elment. Ezek a lovak nem indultak szerencsére, mert négy sebesültet hoztak, akiket felraktak a kocsira és az is elment. Úgy szaladtam mezítláb utánuk.

Nagypénteken, III. 30-án, mentünk keresztül Egyházasrádócon, Rádócskölkeden, Nagykölkeden. Kiskölkedre éjjel 11 órára értünk, ekkora értek oda a többiek is. Az aknavetősök rögtön elkezdték Kiskölked melletti töltést aknázni, mert ott voltak az oroszok. Egy fodrászlány borotvált meg, Édesapja is ott volt. Innen küldtem haza a kitüntetésem papírjait és írtam, hogy még élek. Ekkor

---

[232] ***Alapi*** A háború után, mikor Zoli két volt évfolyamtársával, Gáspár Bélával és Czapáry Zolival találkozott. Ők úgy tudták, hogy Zoli öngyilkos lett celldömölki cellájában. (FJ)

[233] ***Tóth*** 3. o.

találkoztam a községházára menet Erényi Lajos ezds. ezredparancsnokkal, aki utasított, hogy „mondjam meg a százados úrnak, hogy állítsák meg az oroszokat!" Alig voltunk 40-50-en. Ebből nem lett semmi. Kisköcsk szélén egy árokba húzódtunk. Kisköcskön csak a százados úr volt egyedül. Odajön hozzám. Volt egy távcsöves vadászpuskám, mondja: „Fiam vedd át a kövesút egyik felén a parancsnokságot. Vagy 15 ember volt. Ő a másik felére megy. Ott is annyian voltak. Lövöldöztünk. Rozsdás lőszer miatt tönkrement a puskám. Szép lassan szökellve visszamentünk. Átmentem Pinkamindszentre, hogy a sebesülteket ott látjuk el.

Itt találkoztam Nagyszombaton egy tüzér főhadnaggyal. Átmentünk, mert a kocsisor is elindult, de azokat meg legéppuskázták az oroszok. Egy apácazárda volt ott. Sorokpolánynál. Schmiedl dr. nyakamba tette táskáját és mondta, hogy a sok sebesült fele nem éri meg a hajnalt. Beinjekcióztam őket. 26 repülő katona maradt. A fiatalok korábban leléptek. Akkor már fiatal nem volt velünk. [234]

Pályi ezrede I. zászlóalját úgy állította fel, hogy rövid időn belül ütőképes legyen. Úgy számolt, hogy ennek a zászlóaljnak ő lesz a parancsnoka, az Ipolysági tapasztalatok alapján úgy kívánta, hogy a zászlóalj tiszti és tiszthelyettesi kara nőtlen legyen. Egyedül ő volt családos. Lovászát Márton Antal csikóst, mint nős embert, a riasztásnál, a pótezrednél hagyta.

Fegyverzet csak egy zászlóaljra való volt, így azt összevonták. Pótlására később került sor. [235]

A lőkiképzést az ezred a celldömölki polgármesteri hivatal tiltakozása ellenére a kőbányában hajtotta végre. Felváltva, minden nap lövészet volt. A falvakban a levente lőtereket hadosztály homokzsákokkal erősítette meg. A páncélelhárító és aknavető kiképzéshez nem volt kiképzőkerete. A hadosztálytól ekkor kapta meg Léczfalvi századost. A tisztes képzésre a hadosztálytól kapott keret alkalmatlansága miatt az iskolát fel kellett oszlatni, mert a hadosztálytól vezényelt százados is erre alkalmatlan volt. [236]

A kiképzés nem volt mentes a "kitolásoktól" sem. Alsóságon egy Németországból visszajött hadapród őrmester volt szakaszparancsnokunk, akinek, - mert menetben nem nótáztunk - megtagadtuk "Feküdj" parancsát. Engem, mint felbújtót, kihallgatásra rendelt, de Hollósi János zászlós elhallgatta az ügyet. A Sághegyen gyakorlatozva állt össze az új ezred. Kb. egy hónapig voltunk Alsóságon. [237]

Volt olyan, aki kimaradva a Repülő Akadémiáról, mint volt akadémikus Németországból - ahol rohamkiképzésben részesült, és karpaszományos tizedesként 1945. februárjában került vissza a Karátsony Edvin főhadnagy vezette nehéz géppuskás századhoz, ahol az I. szakasz parancsnoka lett. A szakasz legénysége a többszörösen gazdát cserélt Székesfehérvárról menekült, talán legfeljebb levente kiképzésben részesült fiúk voltak. Őket tanították a Schwarzlose géppuska használatára az Ipolynál sebesült Sarkadi József hadapród szakaszvezetővel. Tersztyánszky egy Harcászati Szabályzatot szerzett és önképezve magát, ismerte meg a nehéz géppuskás század feladatát és harcát. [238]

Boda Géza őrvezető úgy emlékezik: "Az egységek szervezése során Pályi György százados úron kívül új parancsnokaink lettek. Csapatnemet cseréltem. Géppuskás lőszeresből aknavető irányító lettem. Szakaszparancsnokom Nyári Endre tartalékos hadnagy, szolnoki pedagógus lett. A sághegyi bazaltbánya volt gyakorlatozásunk színtere. Az itteni kiképzés másfél hónapig tartott." [239]

A kiképzést - kormányrendelet alapján - a Honvédelmi Minisztérium egy hungarista ellenőrrel végeztette. Egy-két napig maradt csak az ezrednél, mert külön járművet, irodát, elhelyezést nem kapott. Tiszti étkezde nem volt, magát kellett ellássa. Egy napon bejelentés nélkül eltűnt. [240]

---

[234] ***Tóth*** 4. o.
[235] ***Pályi*** 77, 79. o.
[236] ***Pályi*** 68. o.
[237] ***Gulyás*** közlése
[238] ***Tersztyánszky*** György katonai reáliskolát végzett, Karátsony Edvin hadnagyot onnan, és a Repülő Akadémiáról ismerte. Karátsony a jeges Garamot, mint kerékpáros szakaszparancsnok úszta át szakaszával. A szakasz további sorsáról később.
[239] ***Boda*** Géza 4. o
[240] ***Pályi*** 69. o.

A tisztek kötelező szabadságának kiadása a munkát nem akadályozta. Így pl. Halmay százados a hadosztály rádiós század parancsnoka húsvét táján 03. 12-22-ig szabadságra megy feleségéhez Németországba. Találkoznak, de a nagy távolság és rossz közlekedés miatt a tíz napból csak másfél napot tölthettek együtt. [241]

Repülő lövész pótezred .

Parancsnok: Erényi Lajos ezredes, [242] aki később visszamaradó különítmény (VMK) parancsnoka lett.

Róm. kat. tábori lelkész: Taucher Gyula százados
Református tábori lelkész: Jurányi István ?
Elhelyezésük: Vásárosmiske.
Pótezred legénysége a II. repülő lövész zászlóaljjal egyidőben vonult vissza.[243]

3. Gránátos ezred és gránátos pótezred

Ezredparancsnok: Pálfi Sándor testőr százados [244]
I. zászlóaljparancsnok: Pálfi Sándor százados
1. század parancsnok: Dr. Ballás Zoltán főhadnagy
Svetics Miklós főhadnagy [245]
2. század parancsnok: Szepesvári Béla főhadnagy [246]
Cseh Lajos főhadnagy, [247] Cseh Ferenc zászlóshelyettes. [248]

---

[241] ***Halmay***

[242] **Erényi Lajos János** ezds. (Topolya, 1899. III. 5. Reisfeld Emma) - 1918 VIII. 18. hdgy. - 1922. VIII. 20. fhdgy. - 1928. XI. 10. szds. - 1938. XI. 1. őrgy. - 1942. III. 1. alez. - 1944. III. 5-VIII. 8 töti. tanf. harcászat tanár Taszár – Budapest 1944. VIII 9- X. 30. 20 pótepk. Zombor és Nagykőrös. - 1944. VI. 1. ezds. - 1944. IX. 1. Oberfürn?, majd X. 6. Barcs, utána Mohács, Kiskőszeg, Duna védelem a harcok megkezdése előtt Bátaszékre rendelték az e-t, kiegészítették, X. hónap végén Nagykőrösre vitték, a 20. hopságnak rendeltek alá, a hiányos felszerelés és kis létszámú e-t bevetették, e miatt tiltakozott, XI. 2-án a hopság felváltotta, letartóztatta, 1945. I. 30-ig egy szakasz erejű egység kiképzésével bízták meg,- 1944. X. 31.- 1945. III. 10. 20. ho. szem tart. Győr - 1945. III óta a szombathelyi kerpság Rába védelemmel bízta meg, ahol, német Hopságnak rendelték alá.- Németekkel megtűzdelve visszavonulás Szentpéterfa községig, a harcból kivonást csak a határ átlépésével lehetett megvalósíta-ni, Lüttenberg községnél magyar csapatokhoz csatlakozott - 1945 III. 11- V. 8. 3. Szombathelyi hdt. - 1945. III. 20 - V. 6. Szt. László hop. igazolja, hogy a ho. harcaiban részt vett és vitéz magatartásáért - 1945. IV. 15- én, a MÉR tiszti keresztje hadiszalagon a kardokkal. Lölling - 1945. V. 6-1946. VIII. 2. hadifogság Pfeffernitz - 1946. VIII. 2. hazaszállították Kaposvár- Szeged) – 1947. II. 20. elbocs. - 1948. XII. 2. elismerték ezds-i rf-át.- 1949 községi tisztviselő - 1949. II. igazolták Szegeden - 1949. VIII. MKP Borfogyasztási adókezelő – 1949. XII. elbocsátották mint létszámfelettit - 1949. IX. a Pártból kizárták - 195.I. – II. állatösszeíró - 1951 Illésen tanácselnök, családja Szegeden - 1951. t. ezds. eskü - 1955. XII. 14. konzervgyári s. munkás - 1959. I. 35. lefokozzák - 1991 VIII.22. kéri rf. helyreállítását, teljesítik .

[243] ***Taucher***

[244] **Pálfi Sándor tő. szds**.(Szeged, 1912. III. 1. Klenn Margit) - 1944. XII. 7. – 1945. I. 20. Szent László hadosztály, 1945. II. 10. 201. ö. zászlóalj Várpalota, 1945. III. 20. – IV. 6. A ho. önfeláldozó harcaiban részvett és az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért a Szt.László hadosztály II. a. 1945. IV. 15. sz. a. A Magyar Érdemrend Lovagkeresztjére, hadiszalagon a kardokkal kitüntetésre terjesztette fel . 701/Szt. László sz. a. 1945. III. 15-én vitéz Szügyi vőrgy. 1945. V. 30. Hadifogságból nem tért haza, Özvegye nyugdíjat kért

[245] **Svetics Miklós fhdgy.** (Szombathely, 1913. XII. 2. Vass Júlia) 1945. IV. 1.-1945. V. 10. Szent László ho. 1945. V.10 Rattenberg. 1945.VIII.1. angol fogság.

[246] **Szepesvári Béla gy. fhdgy**.(Répcelak 1919.VI.17. Tóth Irén.) 1944. XI. 2. Szent László ho. Gr.e. I. 2. szd. pk, 1945.V.12. Magyar Érdemrend Lovagkeresztje a hadiszalagon a kardokkal és II. o. német vaskereszt. 1945.V.30 angol fogság, 1947. V. 1. hazajövetel, 1947. XII. 9. végkielégítés, elbocsátás, 1956.XI. növendék zászlóalj Bártfay csoport fegyverek szállítása, 1992.V.13. rehabilitált őrnagy , 1995.XI.29. nyugállományba helyezését kéri

[247] **Cseh Lajos fhdgy.** (Nagykanizsa, 1914. X. 11. Koch Matild) 1945.III.5. Körmendnél határátlépés, bal térde megsérült e miatt Ausztria kórház, 1945. V. 1. amerikai fogság , 1945.VI.4. Bajorországba szállítják, 1945.XI.4. hazakerült, 1946.IX.5. elbocsátották

A gránátosezred összlétszáma és felszereltsége hasonló az ejtőernyős ezredéhez.

Elhelyezési körlete (a hadosztálytörzs kérelme szerint): Nagy-, Kissitke, Nagysimonyi, Inta puszta, Sándorháza, Pór-, Nemes Dömölk, Tokorcs, Mihályfa.

Veress D. Csaba szerint: Adásztevel, Nóráp,[249] Nagygyimót, Homokbödöge, Pápakovácsi, Nagyacsád.

Felderítő zászlóalj

Parancsnok: Németh Ferenc alezredes
Osztály közvetlenek: árkász-, távbeszélő-, páncéltörő ágyús és aknavető szakasz
Főleg zsákmányanyaggal felszerelve
Tisztek: Éltes Károly, Palásthy Pál zászlósok.
Kerékpáros század parancsnok: Nagy Balázs zászlós [250]
3 golyószóró, 2 géppuska
nehéz páncéltörő-ágyús század: Puky Imre (Endre) főhadnagy [251]
9 db 75 mm-es páncéltörő ágyú és
9 db golyószóró

Elhelyezési körlete: Mihályi , Kisfalud, Beled, Vadosfa.

20. hadosztály huszárszázad

Parancsnok: Erdődi-Harrach főhadnagy [252]

Páncélvadász osztály és páncélvadász pótszázad

Páncélvadász század parancsnok: Leöwe Ernő repülő százados,
Elhelyezési körlet: Borta, Káld, Kis-Somlyó, Duka, Egyházashetye, Vashosszú-falu.

Utász zászlóalj

zászlóaljparancsnok: Koppány Ernő alezredes 1945. III. 1-ig
Utána: Mersich András százados [253]

zászlóalj segédtiszt Sólymos (Slamadinger) Ferenc főhadnagy, hadműveleti tiszt,

---

[248] **Cseh Ferenc zlsh.** tö..ftőrm. (Szőny, 1912 Száraz Erzsébet) 1945. III. 20 -V.6. Balaton menti harcok, 1945. V. 5. v. Szügyi aláírásával az Ipoly-Garam és Balaton menti harcokért és 1945. III. 20 – V. 6. ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért MKBÉÉ hadiszalagon a kardokkal, 1945.V.5. Muraközben De Andelis der General der Artillerie-től vaskereszt II. o., 1945.V.10. Retzberg község angol hadifogság, 1946. III. 27. hazajövetel, 1946. IX. 29 HM elbocsátotta leszerelt Tatabányán, 1947. II.10. 201. ö. zlj. Várpalota, 1948 .V. 15. igazolták, 1951.VI.12. lefokozták indoklás nélkül, 1993-ban élt.

[249] **Adamocvics** szerint a ho. fogatolt oszlopa is Nórápon volt beszállásolva

[250] **Nagy Balázs** hdp. őrm. -zls. (Kövend, 1921.X.. 11. Dengyel Ilka) 1945. I. 7. Köbölkút - 1945.III. Vadasfa (Beled) - 1945.III. Fűzfő gyártelep - 1945. III. Vidonya É. bevetés - 1945. IV. Muraszerdahely mellett egy német harckocsi egység bekerítését akadályozta meg. Vaskereszt és soronkivűl zászlóssá léptették elő, 1945.V.16. Feistritz - Feffernitz 1947.IV.1. hazajövetel .

[251] **Puky Imre (Endre)** pc. fhdgy. (Tiszaroff, 1921. I. 7.) 1941. VIII. 1. 3/I. hk. zlj. Munkács- Cegléd - 1942. VII. 1. hdgy.-1943.VII. 15 3. Szilágysomlyó - 1944. XI. 1. fhdgy. feld. zlj. sgt. - 1944. XI.18. Feld. o. kp.szpk. – (MKBÉÉ.520.a. 12 ssz..) - 1945. II. feld. zlj. szdpk. - 1945. III.24-25 Kapolcs védelmében egy Pughy Endre halt hősi halált. Feltehetően azonos Puky Imrével. Ott temették, sírja is ott van.

[252] ***HÚ*** 1973. 6. sz. 8 - 9. o. : A II. hadtest naplója alapján. A harcok során később került a hadosztályhoz.

[253] **Mersich András** szds. (Szendrő, 1908.VIII.19) 1945. III.1.-től zászlóalj parancsnok.- Koppány Ernő alezredes a hadosztály műszaki parancsnoki feladatokat látja el. - A határt 1945. 04.01-én lépi át, angol fogságba kerülve a munkás zászlóalj parancsnoka. A hadosztály utász zászlóalj naplóját 1946.11.30-ig vezette.

I. segédtiszt: Endrődy Imre zászlós III. 1-ig [254]
Utána: [255] Solymos (Slamadinger) Ferenc főhadnagy,
Hadműveleti tiszt Fejes Géza hadnagy. [256]
II. segédtiszt: Krisch Róbert hadapród őrmester
Orvos: Szabó Ferenczy Ernő orvos zászlós
Állatorvos: Dr. Rajcsányi László tartalékos állatorvos hadnagy
GH.: Gábor Károly gazdászati hadnagy

	1. század	2. század	. 3. század
Szd. parancsnok	Kozma László fhdgy.	Mersits András szds.	Kocsis Ferenc fhdgy.[257]
1. szak. parancsnok	Kovács Ferenc hdgy.	Székely György hdgy.	Szöllösi János zls.
2. szak. parancsnok	Barta Ernő hdp. őrm.	Parázs Albin zls.	Horváth Géza zls.
3. szak. parancsnok	Szabó Zoltán zls.	Katter János hdgy.[258]	Szalai Sándor hdp. őrm.
Szolgálatvezető.	Essző János őrm.	Paulla István őrm.	Deák György ftőrm.

Időleges változások: A 2. szd. parancsnokságot a kiképzés időtartama, a zászlóalj feltöltése és megszervezése alatt egyelőre Szőke György hadnagy vette át, Mersits András százados látja el a zászlóalj parancsnokhelyettesi teendőket. Külön feladata, a kiképzés vezetése és a zászlóalj feltöltése és megszervezése. [259]

Január 22-én az 1. század Szilsárkányra, a 2. Rábacsanakra és a 3. Pásztoriba települt és megkezdték a kiképzést két századdal anyag nélkül, egy hadihíd-oszloppal. Az aknavető szakasz parancsnoka Papos szakaszvezető volt, aki kiképzésüket március közepéig vezette.

Elhelyezési körlet: Szilsárkány, Pásztori, Rábacsanak.
III. 18-i hadosztály parancs elrendeli a zászlóalj készenlétét.

---

[254] **Endrődy Imre** tsz. zls. (Pásztori 1917. Csonka Mária) – 1945. IX. 19 angol fogság - 1959. IV. 6. BM lgv.ti-i isk.- 1959. IV.29. átképzés után BM VI.

[255] A hadosztályparancsnok II. 28-i szóbeli parancsára

[256] **Fejes Géza** t. u. hdgy. (Debrecen 1923.X.23. Biró Ilona) - 1945.V.7 Balaton -Klagenfurt- Feffernitz Weissensteinbe barakk tábor épités - 1946.III. legénységgel szökve Klagenfurtba - 1946. VIII .20 angol fogság - Graz. A Magyar Vörös kereszt útján tért haza - Szentgotthárdnál lépett át magyar területre - Hiányos szig. miatt Debrecenbe vitték ott szabad lábra helyezték - 1946. VIII.1. munkanélküli – 1947 .III.10. jelentkezik a 4. ker. pságnál Debrecen - 1947.VI.11. igazolt - 1947.VII.2. leltározó - 1947. VIII. 18 vizsg. fogs. - 1947.VIII.24. ht.áll-ból elbocsátják - 1948. Szovjet hadbíróság Baden bei Wien-ben 24 évi javító munkatáborra ítélte kémkedésért – 1949.IV. 29 börtön a SZU-ban - 1956.X.8. M. NK. bűntetését megszüntette, munkanélküli - 1957.I.3. kőműves Debreceni Építőipari Vállaltnál - 1963. VII. 8.mű -, építés-, főépítés- vezető a Debreceni Építőipari Szövetkezetnél -1974. IV. hadköt-ek nyt-ból törölte - 1994.VI.9. rehab. ezds. – ***Fekete-Móricz*** Itt jelentkezik a 3. század aknavető szakaszánál (parancsnoka Papos szakaszvezető) hat 17 éves diák Szombathelyről (Móritz István, Bíró Péter, Szendi György, Büki Ernő, Hidegh László és az adatközlő Fekete Iván)

[257] **Kocsis Ferenc** gy. hdgy. (Sopron, 1915. IX. 23. Endrődy Irén) - 1944. IX. 25. 553. hadikórh. Seb. 5 hét. – pótkeretnél az esküt megtagadta, hazaküldték - 1945.V. Csatlakozik az 53. u. zlj-hoz. Vivon. közben Ausztria területén angol fogság - Weissenstein hadikórház - 1946. I. kórházat feloszlatták, szerelvénnyel hazajött. - 1950. II.22. Pásztoriban gazdálkodott. - Anyagbeszerző az erdőgazdaságnál Keszthelyen

[258] **Katter János** t. u. hdgy (Sopron, 1917. I.29. Neuwirt Katalin) - 1945.IV. Leibnitznél szovjet, majd angol fogság - 1945.V.1. szolg-át befejezi az 53. utász zászlóaljnál - 1946. IV. 26 hazatérés - 1946. V. 9. a 32. Kieg. Pság nyt-ba veszi - 1946. V. 31. Sopronban igazolták - 1946. VIII. 14. Tűzszerész csop-hoz bevonult - 1946. XI. 20. Nem tényleges viszonyba helyezik - 1947. VII. 1. fhdgy. – 1948. III. 1. ht. áll-ba vétel - 1948.V. 26. 6. hv. zlj. Csorna - 1948. III. 1. szds. 6. hv. zlj. 11. hv. szd. 17/73 hv. őrspk. - 1948. VII. 2. 17. ho. 16. hv. szd. 70. őrspk. - 1948. VIII. 1. 81 hv. őrs - 1948. IX. 15. A 73. hv. őrs. – 1949. III. 19. ezüst aknakutató jelvényt kap

[259] ***Utásznapló*** 681. o.

Menetcél: Pápa. [260] A két utászszázad anyag nélkül, egy hadihíd-oszloppal indult útba. [261]

Hadosztály tüzérség:

1. közepes aknavető tüzérosztály [262]

Parancsnok: Gereben Ferenc százados, később, Rábay Pál százados-őrnagy [263]
Osztály segédtiszt: Farkas István hadnagy
1. ütegparancsnok: Bakay Zoltán hadnagy
Első tiszt: Szabó István t. zászlós
Szakaszpk.: Sztajcs István t. zászlóa
Felderítő tiszt: Wilcsek Vilmos hdp. őrmester

Az 1/1 aknavető üteget parancsnoka 1945. jan. 6-án éjjel vehette át. Ez helyzetét nagyon megkönnyítette, mert a megfelelően képzett, komplett üteg viszonylagosan kis veszteségét gyorsan pótolhatták. Tudta tisztjeivel a két hónapos, un. „pihenési időszakban" a folyamatos kiképzéssel, az üteg fegyelmezettségét és kiképzési szintjét tartani, sőt talán javítani is

A 2. ütegparancsnok Németh László főhadnagy 1. / 2. közepes aknavető ütegével csak 1945. március 30-án csatlakozott a hadosztály tüzérségéhez.. [264]

VIII. közepes gépvontatású (tarackos) tüzérosztály

3 üteggel, egyenként 2-2 db. 15 cm-es löveggel
Parancsnok: vitéz Bóbiss-Selmeczy László alez. [265]
Ütegparancsnok: Lajtos György százados [266]

A tüzérség feltöltéséről a Kik. Fek. osztály gondoskodik. A Fővezérség utasítja a Kik. Fek-et, hogy a hadosztály részére a 13. és 38. tábori tüzérosztályt állítsa fel. [267]

A Heeresgruppe megígérte, hogy minden eszközt megad a hadosztály feltöltéséhez és újjászervezéséhez. [268]

Elhelyezési körlet: Ménfő, Győrszemere. Tervezett: Sótony, Nyögér, Beic, Gyertyános, Egervölgy.

16. rohamtüzérosztály

Osztályparancsnok: Bernolák Pál őrnagy [269]

---

[260] ***Utásznapló*** 792. o. Érdekes, hogy Lajos visszaemlékezése szerint (***Lajtos*** I. 75. o.) a hadosztály utász alakulatát a fővezérségnek leadta (ami nem felel meg a valóságnak).
[261] ***HÚ*** 1973. 6. sz.. 9. o.
[262] Csak elnevezésében osztály, mert a valóságban csak egy ütege volt. Darnóy szerint (lásd a 18./ 4. közepes aknavető üteg 6 db. vetővel tartozott alárendeltségébe) ***HÚ*** 1973. 6. sz. 8. o.
[263] **Rábay Pál** szds. (Gyula 1911.VIII.12. Brenner Ida) - 1944. X. 15. -1945. IV. Kik. fek. pk. a Dunántúlon - 1945. IV. 30 őrgy. - 1945. VI. 17. Szt. L. ho. tpk. sgt. –(MKBÉÉ 498a 5. ssz.) – 1945. XI. 25. M. osztály - 1945. X. 22. őrgy-i rf-át ig. - 1945. V.-1948. XII. 10. Kieg pság Budapest - 1945. VI. 25. igazolják - 1946. II. 14. 1. honv. ker. pság. - 1946. IX. 1. 202.- Ft nyugdíj - 1946. XI. 8. végelbánás alá vonták - 1950. V. 5. Budapesti hadb. feljelentési kötelezettség elmulasztása bűntette miatt 3 év börtönre ítélte, mert letagadta, hogy a Szent László hadosztály tisztje volt. - 1953. X. 16. - 1955. IX. 24. börtönben - 1956. VI. 20. 23. Kieg áll-ba beosztották - 1958. IV. 31. lefokozzák - 1991. VIII. 1. rehab. ezds. – Németországban élt.
[264] ***Bakay*** 14. o. és ***Bakay É.***
[265] vitéz **Bóbiss-Selmeczy László** alez. (Losonc, 1900. XII.10. Bulyi Ilona) - újra felállás Hajmáskéren - 1945. III. 25. egy heti bevetés után osztályát feloszlatta Tapolca térségében az egész osztállyal átáll - 1945 után a HM kik. osztályán egy évig működött.
[266] **Lajtos György** szds.(Pestszentlőrinc, 1914. XI. 3. Vizsalyi Emma) - 1945. III. 15. VIII. gv. tü. oszt. 3. köz. tar. üpk. - Vivon. Balaton mentén - 1945.III.28. (27) Balatonarácson orosz fogság - 1947. X. 5. hazatér - 1948. III. 25. honvéd eskü - 1958. III. 25. lefokozzák - Feljelentés elmulasztása miatt 6 év börtön.
[267] ***Dárday*** 109 mell.
[268] ***Lajtos*** I 73. o.

Elhelyezési körlete: Galánta

20. rohamtüzérosztály

Osztályparancsnok: Henkey-Hőnig József őrnagy [270]
Főleg zsákmány anyaggal felszerelve. [271]
2. üteg parancsnoka: Koltay György főhadnagy [272]
3. üteg parancsnoka: Kárpáthy Tasziló Tamás főhadnagy [273]
Elhelyezési körlete: Magyardiószeg

Páncélvadász század, zsákmányanyaggal felszerelve

Hadosztály híradó zászlóalj

Parancsnok: Baráth András alezredes [274]
Az 1. Vezetékes és 2. Rádiós század személyi összetétele ugyanaz, mint alakulásakor volt.
Jelenlegi elhelyezés: Pápa, Felső-, Alsógörzsöny, Nagy-Acsád, Mátyusháza
Tervezett elhelyezés: Celldömölk

Hadosztály vonat

Árpilis 3-ig, Elhelyezési körlete: Nóráp.
Fogatolt vonat parancsnok: Adamovits Károly hadnagy [275]
Április 11-én a hadosztály parancsnoka két új tisztet nevezett ki a vonat parancsnokának. Az új parancsnok és beosztottja nevét nem ismerjük.
Kocsizó géppuskás századparancsnok: Vizkeleti József hadnagy [276]

---

[269] **Bernolák Pál** rotü. szds. (Pestszentlőrinc, 1907.VIII.10.Hackler Róza) - 1945.V.8. - X. 17. amerikai fogs. - 1945. XII. 1.- 1946. II.15. 1. közp-i ker. jótéti oszt. vez. h. - 1947.VIII.1. - XII. 31. 1. honv. kerületi ság. - 1958 lefokozták

[270] **Henkey-Hőnig József** rotü. őrgy. (Miskolc, 1907.VIII.4.) - 1944 seb. Kesztölc – kórh. Németország – hazajön az osztály élére áll és a határig vezeti

[271] A 20. rohamtüzérosztály 1945 febr. 8-tól a "Konrád III" eredményeit felszámoló szovjet ellentámadás akadályozására a 6. SS . páncélos hadsereg tartalékaként került bevetésre, és csak 1945. március közepétől került vissza a Szent László hadosztály alárendeltségébe. ***HÚ*** 1973. 6. sz. 9. o. Egy páncélvadász század Parancsnok Hőnig - Henkey József őrnagy. Főleg zsákmányolt anyaggal felszerelve. A II. hadtest naplója szerint.

[272] vitéz **Koltay György** tü. fhdgy. (Szekszárd 1919.IV 20. Petrován Matild) - 1945. II. az oszt-t kivonják - kik. III-ig. – 1945. IV. 27-ig üpk. - 1945 IV.1. Vivon. Ausztria - 1945. V. 10 - 1947. XII. 2. orosz hf. - 1947 XII.5. 1. ker pságnál jelentkezés

[273] **Kárpáthy Tasziló** rotü. fhdgy. (1916 Lázár Stefánia) - 1945. V. 10 - 1945. IX. 19 angol hf. - 1945. IX. 24-én jelentkezett szolg-ra.

[274] **Baráth András** hír. alez. (Tejfalú, Somorjai j., Pozsony m., 1899. XII. 12. Csörgő Mária) -- 1944. XI. 1.- 1945. V. 9. Szent László ho. hir. pk. –(1944. MÉTK. Hsz. kardokkal) - 1945. V. 9. - 1946. V .27. angol hf. a Ratkersburgi táborban – hazatér - Jelentkezett a 10. Kieg-nél Nyilvántartottak csop-ba veszik.- Felmentették - 1947. II. 7. áthelyezték más áll. csop-ba - 1947-től Felsődöbörnökön és Hartán gazdálkodott - 1948. IX. 28. Kat. Szolg.-ból elbocsátották. - 1952. V. 7. Salgótarjáni Kiegnél - 1955. XII. 9. Eü. állapot alkalmas - 1955. XII. 16-án Kecskeméten lefokozzák. - 1956. 10. Nem megbízhatók csop-ba sorolják. - Ellenforradalom alatt nem nyilatkozott. - 1957.XI. 6-án nem javasolják, mert LA végzett és ht. ti. volt - 1958. III. 31. honv-dé lefokozzák.

[275] 1945. április 3-ig . **Adamovich Károly** hdgy. (Rábatamási, 1924. III. 11. Zilahy Julia) - 1945. IV. 2. Ivánc (Zala megye) - 1945. IV. 3. von. ag-gal együtt szovjet hadifogság - 1945. IX 20. hazatérés - 1948. IV. 15. Honvéd lóidomító telep Örkénytábor - 1948.VIII.20. fhdgy. - 1948. X. 1. Honvéd Lónevelőtelep Diósdpuszta - 1950. XI. 1. Honvéd Lóidomító telep - 1951. V. 1. szds. - 1953. I. 10. leszerelés –

[276] **Vizkeleti József** hdgy. (Paks, 1914. VII. 20. Timár Mária) - 1932. X. 1.-1933. IX. 1. 3/2. hőr. oszt. tart. kik. Nagyatád - 1938. III. 15 - VI. 15. 5/I. zlj. gp. szakpk. Szombathely - 1939. VII. 1. uott. karp tiz. - 1940. V. 1.- XI. 1. uott. karp. tiz. - 1942. III. 28 - 1943. VII. 1. Magyar agi. törzs mellé felállított hadtáp szd. szakpk. t. zls. - 1942. VII. 1.- 1943. I. 1. uaz. Karkow, Kiev - 1944. VI. 13. 7. hopság pcs-ság szak. és szdpk. - 1944. VIII. 1. 7 ho. von. szak. és szdpk Sztaniszlau - 1944. III.- fog. gp. oszl. pk. Bak (Zala m), Deutschlandsberg - 1945. V. 10. szovjet fogság Rosztov - 1948. XI. 5 hazajövetel - 1958. ellenforradalmi magatartása miatt rendf.-tól megfosztják.

Tehergépkocsi oszlop parancsnok: Gardai György főhadnagy. Az oszlop 1945. III. végéig a Balaton, majd a Dráva mellett teljesített szolgálatot, ma feloszlott. [277]

A hadosztályhoz tartozó egyik kék autóbusz sorsát Borsos Gézáné közléséből ismerjük.

Borsos Géza [278] Várpalotán, 1944-ben gépkocsi műmesteri tanfolyamot végzett, és beosztották a Szent László hadosztály gépkocsizó vonatához. Nagykanizsán, amikor megtudta, hogy a Szent László hadosztályt Ausztria felé irányítják, elment feleségéért és Nagykanizsán csatlakozott nyolc fővel, fiatal feleségével egy kék BESZKÁRT autóbusszal, egy Sopron felé menő oszlophoz, mely élelmet, ruhát, lőszert és pénzt vitt. Az oszlop Szil községben pár nap pihenőt töltött. Ők Sopron és Bécsújhely között elmaradtak az oszloptól, és egy erdei szerpentinen nehéz HOFFER gumiijaiktól szabadultak meg. Bécsújhelyen több légitámadást kaptak. A németek sebesült szállításra vették igénybe autóbuszukat. A sebesülteket egy óvóhelyen hagyták és elhatározták, hogy Csáktornya felé mennek. A velük levő két magyar katona lemaradt tőlük. Találkoztak egy tiszti csoporttal, akiktől megtudták, hogy a letenyei Mura hidat felrobbantották. Marietta faluban megálltak. Rakományukat, katonaruháikat, fegyvereiket, lőszert, élelmet, dohányt átadták egy Jamesz nevű szlovén (?) „partizán vezérnek". Tőle civil ruhát kaptak. Átöltöztek. A buszt Borsos egy szakadékba döntötte. Ezért a németek - akik kivontatták a buszt – keresték őket, de megmenekültek. [279]

101. Családvédelmi törzs parancsnok: vitéz Horváth Gyula százados. [280]

A szovjet seregek Bécs elleni támadó hadművelete.

A 2. Ukrán Front és a 3. Ukrán Front Bécs elleni támadó hadművelete a szovjet seregek harckocsikkal támogatott nagy ellentámadása Északon Komárom, Győr irányába, és a Balatontól Délre is egyidőben, 1945. III. 16-án indult. Ezekbe a harcokba kapcsolódott be a riasztott Szent László hadosztály.(1. melléklet)

Északon a 2. Ukrán front 18 lövész- és a 2. gárda-gépesített hadtest 100 harckocsijával, tartalékként a garami karcokból kivont 6. gárda-harckocsihadsereggel (5. gárda-páncélos hadtest és 6. gárda-gépesitett hadtest) állt készenlétben 415 harckocsival és rohamlöveggel. Délen Mór és a Velencei tó között a 3. Ukrán front 15 lövész hadosztálya - köztük a világon kézifegyverekkel legjobban felszerelt 9. gárda- összfegyvernemi hadsereg - és egy gárda-harckocsi dandár 186 harckocsival. A Velencei tótól a Sárvízig a 27. összfegyvernemi hadsereg 9 lövészhadosztálya, a 23. és 18. páncélos dandár, a Sárviz mentén az 1. gépesített hadtest, Cece és Siófok között a szovjet 26.

---

[277] **Gardai György** fhdgy. (1919. VII. 15.) a Szt. L. ho. tgk. oszl. pk. - 1945. III. végén az oszloppal „megszöktem hazajöttem" - 1951. X .6. a gyöngyösi járásbíróság két év nyolc hónap börtön, 3 év politikai jogvesztés és 3000 Ft-ra ítéli - 1951. X. 18. a budapesti bíróság ítélete ugyanezért 2000 Ft pénzbírságra, 3 év közügyektől való eltiltásra, 2 évre kitiltás Budapestről. - 1953. IX. 15-én amnesztiával szabadul - 1958 VII. 18. Nyugatra disszidál, lefokozzák.

[278] **Borsos Géza** szkv. (Öttevény, 1920.VII.25- Millei Róza) megh. Bázarekettye: 1994. XII. 16.)

[279] **Borsosné Czotter Anna** (Murarátka, 1925. X. 11., Vlaj Teréz.) 1944. V-től mennyasszony - 1944. XI. 7. Muraszemenyén a községházán és a templomban esküdtek. - Férjét a kastély egyik cselédlánya árulta be a németeknek, akik keresték is, de „Jamesz megvédte". – „1945. május 6-án a faluba bejövő bolgár hadsereg katonáitól szabadságomat a rajtam levő arany ékszerek árán váltottam meg. Két nap múlva a kastélyban lakó cseh generális özvegye (keszthelyi asszony) üzent értünk, hogy két katonával álljunk szolgálatába. Két katonánk elment Jamesszel, én a konyhán segítettem, férjem egy hatalmas kutyát sétáltatott, másik két katona a kastély kertjét tartotta rendben. 1945. május 13-án indultunk hazafele, egy Letenye fele menő ponyvás tehergépkocsin. Az egy demizson borért és egy üveg pálinkáért vitt el bennünket. Egy szükség hídon átmenve egy Murarátka fele menő lovas kocsira kéredzkedtünk fel. Édesanyám ott a hegyen főzött egy lakodalomban, ahol bennünket is jól tartottak. Sírt örömében és büszke volt, hogy a lánya elment férjével együtt védeni a magyar hazát. Nekünk egy lányunk Katalin született. Férjem, technikumot végzett, garázsmester volt. 1994. december 16-án halt meg, azóta özvegy vagyok."

[280] **vitéz Horváth Gyula** nemes, szds. (Zsombolya, 1910. IV. 10. Schmidt Mária) - 101 családvédelmi törzs Tettenweiss. – Börtönből 1952. VIII. 2. szabadult – 1992. .III. 26. előtt meghalt ny. őrgy-ként rehabilitálták

összfegyvernemi hadsereg 9. lövészhadosztálya és az 5. gárda-lovashadtest készült a támadásra, összesen mintegy 660 harckocsival és rohamlöveggel. [281]

A 3. Ukrán Front 57. hadseregének első feladata Nagykanizsa elfoglalása volt. [282]

A német-magyar hadrend a következő volt: A Duna és Pusztavám között a támpontszerűen védekezett a 3. hadsereg, Heszlényi József vezérezredes parancsnoksága alatt, a 23. volt megszálló - , a német 711. gyaloghadosztály, a német 96. gyaloghadosztály , a magyar 1. lovashadosztályokkal.

Pusztavám és a Velencei tó között a IV. SS páncélos hadtest Gille SS-tábornok parancsnoksága alatt a már említett 5. SS *"Wiking"* és 3. SS *"Totenkopf"* hadosztályokkal és a magyar 2. páncélos hadosztály összesen 86 bevethető harckocsival.

A Velencei tó és a Sárviz mentén a III. német páncélos hadtest Hermann Breith páncélos tábornok parancsnokkal, a II. SS páncélos hadtest a *"Das Reich"*és a 9. SS *" Hohenstaufen "* páncélos hadosztály, a német 23. páncélos hadosztály, a 44. "*Deutsch- und Hochmeister* " gyalog hadosztály, a Sió mentén Északra az 1." *Leibstandarte Adolf Hitler*" páncélos hadosztály, és a 12. *"Hitlerjugend"* SS-páncélos hadosztály

Mezőkomárom és a Balaton között a Sió mentén az I. német lovashadtest Gustav von Harteneck lovassági tábornok vezetésével a 3. és 4. SS-lovashadosztály . és a 25. magyar gyalogos hadosztály Ide osztották be a 20. rohamtüzérosztályt.

Ez a Balaton és Velencei tó között összesen 13, 8 német páncélos-, 2 lovas-, 2 gyalog- és 1 magyar-, jóllehet leharcolt gyalog hadosztályt jelentett. Ilyen koncentrációban a II. Világháború alatt német alakulatok sehol nem voltak bevetve. [283]

A szovjetek a nagy bécsi támadó hadműveletüket a köd miatt csak 1945. III. 16-án délben indították a 4. gárda összfegyvernemi hadsereg 18 hadosztállyal, 186 harckocsival H. Gille IV. SS páncélos hadteste és a magyar 2. páncélos hadosztály 70 illetve 16 harckocsival rendelkező leharcolt alakulatai ellen. A 6. gárda-páncéloshadsereg 55 km-es menettel Csákvár - Zámoly térségébe ért. [284]

A szovjettámadást a német I. lovas és IV. SS páncélos hadtest késleltette, amikor Inota K. és Bakonykútat feladva Bogárhegyig hátrált. A Sió vonalon az 1. lovashadtest (25. magyar gyalogos hadosztály, 4. SS-lovashadosztály és 3. SS-lovashadosztály) első napon 6-8 km-t vonult vissza.

A támadás során bekerítették - mint látjuk - a 6. SS páncéloshadsereget, a német I. lovashadtestet és a 25. magyar gyalogos hadosztályt.. [285]

A 25. magyar gyalogos hadosztálybeosztott 20. rohamtüzérosztály közben két napot pihent Balatonakarattyán.

1945. március 7.

Megindul a szovjet seregek támadása.

A német csapatokat Hitler engedélyével a Sió-Séd ékből kivonják és elosztják Mór-Várpalota-Ősi-, Berhida térségében. Klasszikus találkozó harc jön létre.

A 6. gárda-harckocsizó hadsereg 5 harckocsizó hadteste és a 37. gárda-lövész hadtest beleütközik Ősi-Berhida-Várpalota térségében az 1. és 9. SS páncélos hadosztályba. Tomboló küzdelem alakul ki március 18-23 között Csór, Ősi, Nádasdladány, Berhida, Várpalota, Hajmáskér, Királyszentistván térségében. [286]

Március 17-én a magyar fővezérség meghatalmazott tábornoka a Pápa körzetében összpontosított és a hadseregcsoport tartalékát képező Szent László hadosztályparancsnokával közölte a Heeresgruppe intézkedését:

"A szovjet nagytámadás áttört a Vértes hegységen, Komárom, Győr irányában halad előre. A lövész hadsereget kb. 1000 harckocsi kíséri.

---

[281] ***Martin-Ugron*** II. 54-55. o.
[282] ***Nagy Fejér*** 90. o.
[283] ***Martin-Ugron*** II. 55-56. o.
[284] ***Martin-Ugron*** II. 57. o
[285] ***Veress Veszprém*** 306. o.
[286] ***Martin-Ugron*** II. 57-58. o. Végül is a parancs a régi állások, visszafoglalására utasít.

A Szent László hadosztály feladata: Pápa, Csót, Gic-i műút mentén nyomuljon előre, és Kisbér iránnyal támadja oldalba az előretört szovjet erőket, azokat semmisítse meg.".

A hadosztályparancsnoka jelenti, hogy a Szent László hadosztály nem egyéb egy megerősített ezrednél. Jól értették-e? Egy hadsereget kell megsemmisíteniük?

Igen. Ez a feladat!

A hadosztály tehát ennek a hatalmas előrenyomulásnak a lassítását, meg-megállítását kapta feladatául hiányosan felszerelt, alig kiképzett újonc legénységével.

Szügyi vezérőrnagy azonnal elküldte Lajtos őrnagy hadosztály vezérkari főnököt Kőszegre, hogy jelentse ezt személyesen a magyar fővezérségnek, hátha ezúttal mégis közbe lépnek.

Kőszegen az egészből csak azt vették megdöbbenéssel tudomásul, hogy a hadosztály elmegy Pápáról, és nem lesz, aki biztosítja őket és a Pápa, Sárvár, Szombathely irányt.[287]

Az 1./1. közepes aknavető ütegnél 1945. március 17-én hajnali 4-kor volt az ébresztő. Lovas alakulatnál az első teendő mindenkor a lovak etetése - itatása volt, csak utána következhetett a legénység részére a forró feketekávé kiosztása, a reggelizés.

Felpéc kis vásárterén sorakozott fel az üteg az induláshoz. Az időjárás megfelelt a kora tavaszinak, a hó javarésze már elolvadt, az eső nem esett, sár azért volt bőven. Szabó István t. zászlós, elsőtiszt tett jelentést nekem az üteg menetkészségéről. A lovasok velem együtt lóraszálltak, kürtösünk elfújta az ima jelet, majd én igyekeztem rövid néhány szót szólni a katonákhoz ismertetve röviden feladatunkat. Meglepetésünkre Zselló Lajos tanító úr - t. hadnagy - megjelent indulásunkkor és néhány szeretetteljes szóval vett tőlünk búcsút, kívánva katonaszerencsét és egykor egészségben történő visszatérést. Mindezek után az üteg kellő távközöket tartva egységenként elindult Felpéc - Tét - Pápa - Bakonyjákó útvonalon Farkasgyepűre. A megteendő távolság kb. 50 kilométer volt. Pápa csendes és kihalt utcáin úgy tíz óra fele átmenetünk alatt sem, előttünk, sem mögöttünk, katonai alakulat mozgását, vonulását nem észleltük.

Pápát elhagyva hosszú és nagyon meredek útszakaszok váltakoztak, menetelésünk nagyon lelassult. A kocsin ülők, de sokszor mi, lovon ülők is gyalogmenetben róttuk a kilométereket könnyítve lovaink terhein, többször kellet rövid pihenőket tartani, mert szekereink ugyancsak jól meg voltak pakolva aknagránátokkal, lőszerrel, élelemmel és lótáppal. A Bakonyban felfelé haladva egyre hűvösebb lett az idő. Már sötétedni kezdett, amikor úgy hat óra fele célhoz értünk. Farkasgyepű kis hegyi falucska volt, szétszórtan talán harminc házzal, így itt sem, az emberek sem, a lovak részére kedvező elszállásolásról szó sem lehetett. A sötétség ellenére is elsődlegesen a nagyon megizzadt lovainkat kellett lecsutakolni majd lópokrócokkal letakarva védeni őket a megfázástól, mert Felpécen hozzászoktak a meleg istállókhoz. E műveletben szinte minden katona részvett. Valamennyi lovunk a szabadban éjszakázott mínusz 3 - 4 C hőmérséklet mellett, a legénységnek és tiszteknek a kis házak konyhájában jutott kevéske hely a melegedésre, fekhelyről szó sem lehetett. A meleget tábori konyhánk gyorsan megfőzött meleg levese szolgáltatta. [288]

1945. március 18.

Lajtos mire visszaérkezett 18-án Pápára, már várta a Heeresgruppe "Dél" hadseregcsoport újabb intézkedése, mely szerint a Szent László hadosztály azonnal meneteljen Balatonfüred, Csopak térségébe.

Feladata: a Balaton ÉNy-i partján levő II. magyar hadtestparancsnokság alárendeltségébe tartozó 20. és 23. magyar hadosztályok felváltása és átvenni a Balatonpart teljes hosszában a Balaton védelmét. A hadtestparancsnokság Balatonfüreden. [289]

A II. magyar hadtest törzséhez beosztott Rőder német vezérkari őrnagy, összekötőtiszt ezt csak március 19-én jelentette be azzal, hogy mivel a 6. összfegyvernemi-, és a 6. SS - páncéloshadseregek a március 6-i támadás kiindulási vonalára terveznek visszavonulni, a Balatontól K-ÉK-re levő

---

[287] ***Lajtos*** I. 78. o.
[288] ***Bakay*** 14. o.
[289] ***Lajtos*** I. 78. o és ***Veress*** 238. o.

térségben jelentős szovjet erők szabadulnak fel. Várható, hogy a szovjet 26. összfegyvernemi hadsereg újabb kísérletet tesz egy balatoni átkelésre is. Ezért a Pápa térségében feltöltés alatt levő Szent László gyalogos hadosztállyal a hadtestet azonnal meg kell erősíteni. Ugyanis a hadtesthez tartozó tüzérség továbbra is az I. német lovashadtest alárendeltségében maradt és a II. hadtestnek csak a közvetlen alakulatai, 3 utász százada, a II. híradó zászlóalja, a hadtest seregvonata és intézetei maradtak. [290]

A német "Kampfkommandant"már III. 15-én 06.00 órakor I. fokú riadót rendelt el Borsosgyőr körzetére. III. 17-én a II. fokú riadót a Mór - Oroszlán irányába történt orosz előretörés miatt. [291]

A hadosztály vezérkari főnöke szerint számítani kell a bevetéssel. Az I a. osztályon tartott értekezleten számba veszik az erre alkalmas egységeket, mert félő, hogy kellő számú alakulat hiányában a meglevőket egyenként - és nem a hadosztály kötelékben - vetik be. Megállapítást nyert, hogy 3 zászlóalj, bizonyos hadosztály közvetlen egységek, a VIII. gépvontatású tüzérosztály egy háromlöveges üteggel jöhet számításba. Lajtos kéri a IX. hadtestparancsnokságot jelzett egységek együttes alkalmazására - adott esetben - és kéri feloldását a Kampfkommandantok hatásköre alól. Ezt a Heeresgruppe. Süd (Hgr. Süd) március 19-ével el is rendeli. [292]

A szovjet sikerek a Móri horpadásban Sőréd, Magyaralmás, Mór, Pusztavám térségében a keményen ellenálló 3. SS *"Totenkopf"* hadosztállyal szemben. Guttamási-Bakonykút vonalán az 5. SS *"Wiking"* hadosztály vív találkozó harcot, 12 (!) szovjet lövészhadosztállyal és 2 gárda-harckocsi dandárral. [293]

A Szent László hadosztály menetkészültségbe lép. A hadosztályt Kudriczy altábornagy, a magyar II. hadtest parancsnok alá rendelték, és III. 31-én a hadosztály hadtest tartalékként gyülekezik.[294]

Még 17-e este az 1/1. közepes aknavető ütegnek ismét motoros hozta az újabb parancsot, most már pontosítva, – írja Bakay hadnagy - hogy március 18-án délig kell elfoglalja a főfigyelő helyet és a tüzelőállást a Bakony K-i lejtőjén Veszprémtől Ny-ra kb. 4 kilométerre, Márkó községtől délre. Összeköttetés a tüzérosztály parancsnoksággal másnap déltől rádión, az osztályparancsnokság ideiglenesen Márkón települ. A harci helyzettől, az ellenségről vagy saját gyalogságunk esetleges első vonalainak helyzetéről, megnevezésükről a parancs semmiféle tájékoztatást nem tartalmazott, ezt eléggé furcsának találtam.

Örültiink, hogy végre már pirkadt, kb. mínusz 3 fok lehetett, a jeges kútvíz miatt lovainkat - 80 ló - alig tudtuk megitatni. Csajkánkból ittuk a forró feketekávét, mely nagyon jól esett. A kijelölt tüzelőállás helyéig csak 25 km-t kellett megtenni, de Városlőd felé nagyon lejtős, meredek úton kellett haladnunk és most az aknavetők és főként a lőszeres kocsik fékezése jelentett sok gondot. Herendnél tértünk le a főútról, az erdei utakon haladtunk tovább Szentgál felé. A Bakony hegyi levegője ezen a tájon már sokkal barátságosabbnak tűnt, mint Farkasgyepűn volt. Menetből előbb elfoglaltuk a tüzelőállást, majd a parancsnoki szakasszal ezen túlhaladva Veszprémtől Ny-ra kb. 4 km-re kikerestük a főfigyelő helynek legalkalmasabb pontot, ahonnan jó kilátás nyílt Veszprémre és a Veszprém-Ajka felé vezető főútra is. Szögtávcsövemmel hiába pásztáztam át Veszprémig az előttem elterülő lejtős területet, gyalogságot, elfoglalt védelmi vonalat nem észleltem. Igaz, az innen-onnan érkezett hírek szerint az oroszok ekkor még a Veszprémtől K-re lévő Kádártát és Gyulafirátótot támadták. Nyugalommal és várakozással telt el a három napunk. Bőven volt időnk a ronda, köves talajban kiépíteni, és biztonságosabbá tenni figyelőhelyünket, mely a felderítő járőrével azonos helyen volt. Távbeszélő vonalaink kiépültek a tüzelőállás, vonat részlegünk, valamint az osztályparancsnokság fele, rádióink is működtek. Napközben már sütkéreztünk a gyér napfényben,

---

[290] ***Veress Harcok*** 577. o. 43 jegyzet
[291] ***Dárday*** 122. mell. Az RI a riadó katonai rövidítése
[292] ***Dárday*** 126. mell.
[293] ***Martin-Ugron*** II. 58.
[294] ***Bábolnai***

éjszaka ugyan lehűlt a levegő, de sem eső, sem köd nem volt. Lovaink is hozzászoktak az erdei élethez. [295]

A Szent László hadosztály balatonfelvidéki és zalai halogató harcai 1945. III. 19. - IV. 5. között.

3. melléklet. A Szent László hadosztály második riasztása és felvonulása (1945. március 20-21-én)

Előzetes intézkedés a hadosztály felvonulására. [296]

1. 1945. III. 20-án 00 h-ra menetkészültségét érje el:

a. 1. ejtőernyős-vadászezred parancsnokság, törzsszázad és I. vadász zászlóalj. (Pápa, Bakonyszűcs)

b. gránátosezred törzsszázad páncéltörő szakasza, és I. zászlóalja (Nagytevel, Ugod, Homokbögöde.)

c. felderítő-osztály parancsnokság, közvetlen szakaszok és egy kerékpáros század.

d. páncélvadász - osztály egy nehéz páncéltörő-ágyús század a (Borgáta)

e. 1. közepes aknavető tüzérosztály parancsnokság és a 18./4. közepes aknavető-üteg (6 vetővel Felpéc.)

f. (VIII. gépvontatású tüzérosztály (Ménfőcsanak.)

g. A páncélvadász, felderítő, közepes aknavető, gépvontatású osztály 1-2 napi, az ejtőernyős, gránátos alakulatok előreláthatóan háromnapi menettel számoljanak

h. Az utász zászlóalj parancsnokság és két utászszázad (Szilsárkány) 4-5 napi menettel számoljon.

2. 1945. III. 21-én 00 h-ra menetkészültségét érje el:

a. A repülő lövészezred törzsszázada és az I. zászlóalja (Vásárosmiske.)

b. A híradó zászlóalj (Nagyacsád.), mely a parancs vétele után a beépített anyag lebontását azonnal kezdje meg. [297]

c. Mindkettő előreláthatólag 4-5 napi menetre készüljön fel.[298]

Ezen a napon a csapatokat riadókészültségbe helyezték. [299]

A riadókészültség elrendelésétől kezdve a hadosztály beosztottjainak u. n. "hadi élelemadag" járt, melynek értéke 3370 kalória volt.[300] A lovak "elvonulási javadalmazása" is szabályozva volt.[301] Ezt a kalória értéket katona és ló sok esetben nem kapta meg.

Az 1./ I. ejtőernyős zászlóalj Tassonyi Edömér őrnagy ezredparancsnoktól március 19-én szóban kapta meg menetintézkedést. [302]

Az 1/ II. ejtőernyős zászlóalj Pápa helyőrségben maradt.

---

[295] ***Bakay*** 14-15. o.

[296] Betű szerinti másolat.

[297] ***Halmay napló*** 03. 13-24. ***Halmay*** József a Szent László hadosztály hír. zlj. rád. szd. pk-a Németországba már kitelepített feleségéhez Varga László hdgy. beosztott tisztjével ment. - 1945. III. 22-én 13 órakor érkezett vissza Nagyacsádra. Este indult százada után Balatonfüredre, 23-án ott van, majd 24-én, szombaton indul, és este érkezik az aszófői erdőbe századához. Ezért az erre a hétre vonatkozóan a hír. zlj-nál történteket nem ismerjük.

[298] 413/Szt. László ho. I. a. 45. III. 18. szám. ***Dárday*** 125. mell.

[299] ***Lajtos*** I. 78 és ***Ugron 1/II*** és ***Pályi*** 81. o.

[300] ***Halmay napló*** Ezt nem kapták meg, mert pl. 350 gr. felvágott 875 kal. + 350 gr. lekvár 950 kal.+ 2 adag á 27 gr kávé 180 gr.+ 500 gr. kenyér 1250. gr. = összesen 3255 gr. Tehát az illetékből hiányzik 1115 kalória.

[301] ***Halmay napló*** Ez lovanként á 4.- kg zab + 5 kg. széna, 127 lóra, 5 napra 26 q zab, 40 q (70 bála) széna - számolja ki ***Halmay*** naplója fedelén levő adatok.

[302] ***Ugron 1/II***

A 2. Repülő lövészezredet is riasztották. A parancsot Erényi (Árpád) ezredes a visszamaradó rész parancsnoka hozta. A 3./ II. zászlóalj Vásárosmiskén maradt. Juhász gyalogos százados ekkor került a zászlóaljhoz. [303]

Ismert az utász zászlóaljnak adott parancs részletei is, mely szerint: .... parancsnokságához tartozó két századot helyezze készenlétbe a századok személyi és anyagi feltöltését a zászlóaljon belül a 3. százada rovására 24 órán belül hajtsa végre. Tájékoztatásul közlöm, hogy az esetleges elvonulása esetén a műszaki szakanyag mozgatása a hadosztály által rendelkezésre bocsátott járműveken történik. Így a jelenleg rendelkezésére álló országos járműveket saját szükségletére lőszer, élelem és egyéb felszerelés szállítására használja fel. Fentiektől eltekintve a további parancsig a kiképzést folytassa. Pápa, 1945. III. 18. 14. 25. v. Szügyi vezérőrnagy s. k. Hadosztályparancsnok. [304] Az utász zászlóalj a parancsot foganatosította.

Ugyanekkor a III. kerületi soproni kirendeltsége elrendelte az utász zászlóaljnak a "Rába" riadót. A zászlóalj a szükséges intézkedések végrehajtására az intézkedést megtette. A felderítőosztály értesítette az utász zászlóalj parancsnokságot, hogy a hadosztálytól nem kapott írásbeli parancsot, így a "Rába" riadót nem hajtja végre. Erre az utász zászlóalj is parancsot kért a hadosztálytól a riadó végrehajtására vonatkozóan. A hadosztály távbeszélőn végül is utasította, hogy csak a hadosztálytól kapott írásbeli parancsokat hajtsa végre.

A zászlóalj parancsnokság jelentette a soproni kirendeltségnek, hogy a Rába riadót a kapott parancs értelmében nem hajtja végre. Bartha hadapród. őrmester a hadosztály rendeletét hozta, mely előzetes intézkedést tartalmaz a hadosztály felvonulására. [305]

1945. március 19.

A hadosztály felvonulása.

Hadműveleti és harcászati részletek

A 6. német hadsereg (parancsnoka Balck páncélos tábornok Jákon tartózkodott) Balatonra támaszkodó jobb szárnyát a Balaton-Felvidék területén nagy számú szovjet páncélossal jól támogatott 27. szovjet hadsereg (parancsnoka Trofimenko vezérezredes) lövészkötelékei fokozódó hevességgel támadták. Trofimenkó szándéka az volt, hogy az ott küzdő német I. lovashadtestet (parancsnoka Harteneck lovassági tábornok) és a IV. SS páncélos hadtestet (parancsnoka Gille SS-tábornok) átkarolja és beleszorítsa a Balatonba.

Ezt a később ismertettek alapján a német I. lovashadtestnek hat napon át folytatott súlyos elhárító harcban sikerült elhárítania. [306]

A leharcolt 1. magyar huszár hadosztály Vértes hegységet támpontszerűen védő szakaszán a szovjet 68. és 75. lövész hadtest áttöri és elfoglalja Tatatóvárost és este eléri a Dunát.

A Bicskénél védekező Heszlényi-féle német és magyar erők kénytelenek visszavonulni Esztergom körül hídfőt képezve. Ezzel március 27-ig lekötötték a Bécs ellen támadó ellenséges erők egy részét.

A 6. gárda-összfegyvernemi hadsereg Mór, Bodajk elfoglalása után Zirc felé nyomul előre kihasználva az erdős terepen a nagyszámú gyalogság nyújtotta előnyöket.

Az 5. gárda-páncélos hadtest és a 37. gárda-lövész hadtest a Balaton irányába támadva Várpalota-Székesfehérvár között több ponton átlépi a 8-as műutat. A német 1. és 9 páncélos hadosztályok maroknyi ereje megakadályozza továbbjutásukat.

---

[303] ***Pályi*** 81. o. Juhász szds. pécsi katonaiskolás volt, kiegyensúlyozott, jó felkészültségű tiszt, akit a repülő legénység is elfogadott. Jól átvette a repülő szellemet.
[304] ***Utásznapló*** 792. o .400/Szt.László hadosztály I. a. 45 III. 18. sz.
[305] ***Utásznapló*** uott. .413/Szt.László hadosztály I. a. 45. III. 18. sz.
[306] ***HÚ.*** 1977. 5. sz. 12. o.

A 5. SS *"Wiking" "* páncélos hadosztály védte Székesfehérvárt, a több helyen betörő támadók ellen. Az út már csak DNy felé szabad. [307]

Az ellenség bekerítette az Enying körzetében harcoló 6. SS-páncéloshadsereg-, a német I. lovashadtest -, és a 25. magyar gyalogos hadosztály csapatait.

A hadosztály vezérkari főnökének tevékenysége

Lajtos március 19-én egyedül elindult egy Volkswagennel Balatonfüredre a II. magyar hadtest parancsnokságára (parancsnok Kudriczy István altábornagy, vezérkari főnöke Kapitánffy Albin vezérkari őrnagy) a felváltás előkészítésére. Tervezett útvonala Pápa, Bakonyjákó, Városlőd, Veszprém, Balatonalmádi, Balatonfüred volt. Városlőd után hatalmas hajnali köd. Néhány száz méter után szembetalálkozott a vad kavargásban visszaözönlő német gépkocsikkal. 500 méter szembemenet után megrekedt, mert teljes forgalomdugulás keletkezett. A szántóföldeken keresztül rátért a gráci úttal párhuzamos régi műútra, mely teljesen üres volt. Innen látta a köd felszállása után, rövid idő múlva, milyen hatalmas pusztítást végeztek a szovjet alacsonytámadó gépek a német harckocsitengerben.

Hajmáskéren találkozott a Heeresgruppe egyik magyar összekötőtisztjével. Annyit mondott, hogy "nagy baj van" a Sió, Sárviz mentén és ők már "mennek is".

Balatonfüreden a "Stefánia" gyógyszállóban találkozott Lajtos az odaérkezett Szügyi vezérőrnaggyal. [308]

Pár nappal később Tassonyi itt könyörgött Lajtosnak, hogy legalább egy kicsit harcolhasson. [309]

A II. magyar hadtest parancsnoka nem ismerte az általános hadműveleti és harcászati helyzetet, ezért hármasban mentek Balatonfűzfőre. Útközben a balatonparti műúton is megnehezedett a visszaözönlő németek miatt a közlekedés.

Fűzfőn több német hadtest és hadosztályparancsnokság van. Megtudták, hogy a térségben a I. német lovashadtest parancsnoksága vezet. Lajtos most már harmadik alkalommal találkozott Karch őrnaggyal, aki nyíltan megmutatta a térképbe rajzolt helyzetet.

1945. március 20. Idő: enyhe, borult

Karch őrnagy közölte az általános helyzetet. és a hadosztályt a német I. lovashadtest alárendeltségébe rendelte. Ide tartozott a " Szent László" hadosztály mellett a 23. páncélos hadosztály-, a 3. és 4 lovashadosztály. és a 9. SS *" Hohenstaufen "* páncélos hadosztály is. [310]

A IV. SS - páncélos hadtestnek (parancsnok Gille) a német 3. páncélos hadosztály részei, az 5. SS *"Wiking"* páncélos- és a német 1. páncélos hadosztályok és a beérkezőben levő 1. Népi hegyivadász hadosztály részei voltak alárendelve. A két hadtest közötti sávhatár Hidegkút-Kapolcs-Sümeg vonala volt. [311]

Karch őrnagy tájékoztatása:

A 6. német páncélos hadsereg Sepp Dietrich parancsnok alárendeltségében, 12. német SS-páncélos hadosztály és egy magyar hadosztály Siófok, Mezőkomárom, Lajoskomárom, Dég, Kálóz, Szabadbattyán, Berhida, Vilonya vonallal jelölhető zsákban teljesen össze voltak a támadó szovjet erőkkel keveredve. A zsák szája 4-5 km széles a vilonyai magaslatokon. A Szent László hadosztály élcsapatát a felderítő osztályát, mely elsőnek érkezett be, azonnal bevetették azzal a feladattal, hogy a felvételi állásban fogják fel a visszaözönlő német csapatokat. [312]

---

[307] ***Martin-Ugron*** II 58-59. o.
[308] ***Lajtos*** I. 78-79.
[309] ***Lajtos*** 1982. okt. 22-én kelt levele Pályi Györgyhöz. 8. o. Másolata szerző tulajdonában.
[310] ***Lajtos*** I. 78-79. o., és ***HÚ*** 1977. 5. sz. 12-13. o.
[311] ***HÚ***. 1977. 5. sz. 12. o.
[312] ***Lajtos*** uott. I. 78-79 .o.

A német felsőbb vezetés szándéka az volt, hogy a teljes "Szent László" hadosztályt erre a feladatra alkalmazza, vakon bízva abban, hogy az Ipoly Garam -i térségben nyújtott teljesítményét megismétli, azaz feláldozza magát a németekért. [313]

A helyzet áttekinthetetlen. Karch hozzátette tájékoztatásához, hogy a helyzetet a "Szent László" hadosztály fogja megoldani. Lajtos azzal búcsúzott tőle, hogy ezúttal alighanem csalódni fog.

Az angol rádióból megtudták, hogy Székesfehérvár térségében hatalmas szovjet ellentámadás indult meg, délen Siófoknál, É-on Székesfehérvár, Várpalota vonalából, s ez a támadás elnyírja a "vilonyai zsák" száját.

A hadosztályparancsnokságnál teljes volt abban az egyetértés, hogy a németek nekik megint az utóvéd szerepét szánják.

Szerencsére a zűrzavarban senki nem intézkedett a hadosztállyal. Így Szügyi elgondolása szerint laza alakzatban kísérlik meg az egységeket hátra mozgatni. Minthogy a támadás súlya a Szentgotthárd- Graz műútra irányult, a német visszavonulás a Balaton part melletti utat választotta. Az ezzel párhuzamos Veszprém-tapolcai út viszonylag üres volt. Így ez látszott a halogatásra legalkalmasabbnak. [314]

A következő napok ezen elhatározás jegyében teltek.

A 20. rohamtüzérosztályt Balatonalmádiban március 19-én két hullámban szőnyegbombázás érte. A bombázás áldozata lett az osztály beosztottjai közül Csattos László, Putnoki Ferenc, Üveges Márton azonnal, Dávid István, akik 22-én a balatonfüredi kórházban haltak hősi halált.

Közben Wippenhauser József is március 21-én haslövése miatt halt hősi halált.[315]

A csapatok menete.

A hadosztály egyes zászlóaljai megkezdték menetüket Pápa általános térségéből a Bakonyon át a balatoni térségbe. (3. melléklet) A hadosztály feladata a Balaton É-i partjának védelme ill. az ott levő 20. magyar hadosztály csapatainak felváltása volt.

A szovjet ellentámadás sikere miatt ez a feladat tárgytalanná vált. [316]

Március 19-én megindult az első lépcsőt képező hadosztálytörzs és a felderítő és páncélvadász osztályból szervezett „Németh" harccsoport (parancsnok: Németh Ferenc alezredes.) Az egész osztály, tisztek és legénység, az osztályparancsnok kivételével, a légierők állományából szerveződött. [317] Ezen a napon 19-én a szovjet 26., 27. hadsereg, a 18. harckocsi hadtest és az 5. lovashadtest támadásba indult a "zsákban" levő 6. SS-páncélos- és az I. német lovashadtest ellen. Ugyanekkor a "Szent László" hadosztály menetben volt. Éle Városlődöt nem érte el.[318]

A „Németh harccsoport"-ot is elszakították a hadosztály főerőitől és a visszavonuló német csapatok biztosítására Vilonya, Királyszentistván és Balatonfűzfő körzetébe irányították, ott március 21-én foglaltak felvételi állást. A harccsoportot a 20. / 2. rohamtüzér ütegével (parancsnok: Szentgyörgyi Gergely zászlós) erősítették meg. [319]

---

[313] ***Lajtos*** nyilatkozat.

[314] ***Lajtos*** I. 78-79

[315] Dr. Bonhardt Attila őrnagy. közlése. A Vörösvár-i temetőben nyugszanak.

[316] ***Lajtos*** nyilatkozat. Veress D Csaba uott. 239. o. "Egyidejűleg a 20. gyaloghadosztály maradványait a Szent László hadosztály alárendeltségébe utalta (március 20-án 17 órakor: 3953 napi és 3164 főnyi harcoló létszámmal)." Ezt Veress, félreérthette, mert a 20. gyaloghadosztály felváltásáról volt szó. Ismereteink szerint csak a 20 felderítő-osztályhoz tartozó 20. Erdődy-Harrach huszárszázadot vette át, akiket itt Balatonfüreden szemlélt meg a hadosztályparancsnoka és ezután a hadosztály kötelékében harcolt a fegyverletételig.

[317] ***Veress Balaton*** 238. o.

[318] ***Lajtos*** vázlataihoz fűzött magyarázat

[319] ***Veress Balaton*** uott. és ***Veress Harcok*** 577. o. ***Lajtos*** I. 80. o. szerint: már március 19-én parancsot adtak a felderítőosztály Vilonyáról való kivonására.

Szepesvári Béla főhadnagy írja naplójában: "Előző este elrendelték a 3. sz. riadót. Öt órakor ébresztő, hogy majd megszálljuk a védőállást. Nagy az idegesség. Este parancsot kapunk, hogy menet a frontra, de mégis maradtunk helyben." [320]

Az utász zászlóalj is összeállítja átszervezett századait, a felesleges anyagokat leadja Rábacsanakon. Szabó zászlós parancsnoksága alatt a felesleges embereket az utász Kik. Fek-hez III. 21-i indulással vonultatja be. A zászlóalj elvonulására az intézkedés 20 órakor érkezik [321] , mely szerint reggel 7 órai indulással, háromnapi menettel Nagyvázsonyt, kell elérniük.

Kisbérnél a 6. német páncélos hadosztály és a 2. SS páncélos hadosztály megállítja a szovjet előretörést.

Az 5. gárda-páncélos hadtest csapatai Várpalotát, Inotát elfoglalják, de Ősinél Berhidánál és Nádasdladánynál a 9. SS páncélos hadosztály és a 4. SS-lovashadosztály 41. ezrede szilárdan ellenáll, minden támadást kivédenek.

Börgönd-Sárviz vonalon a szovjet 27. összfegyvernembeli hadsereg, a 18. páncélos dandár és az 1. Gépesített-hadsereg együttes támadása az 1., és 3. SS páncélos- és a 44. gyalog hadosztály lassú hátramozgását nem tudja akadályozni.

A szovjet 26. összfegyvernemi hadsereg, a 104., 135. lövész hadtest és az 5. gárda-lovashadtest támad a Sárviz és a Balaton között. Az utóbbi egész nap a Siófoktól keletre levő 25. magyar gyalogos hadosztály állásait rohamozza. Ezzel a hadosztállyal harcol a 20. rohamtüzérosztály is. [322]
Március 20-án 17 órakor a 20. magyar páncélvadász osztály és 25. magyar páncélvadász osztály 12 db. gépvontatású lövege és a 20. rohamtüzérosztály 13 db Hetzer rohamlövege más német tüzérségi egységekkel (összesen 64 löveggel) a 3. német lovas- és a 25. magyar gyalogos hadosztály Lepsény D-i részére történő visszavonulását támogatta. [323]
A nap folyamán elveszik Enying és több más Balatontól K-re eső helyiség. A 4. összfegyvernemi hadsereg elfoglalja Csórt.

A Szent László hadosztály 1945. március 24-re Aszófő gyülekezési körzet elfoglalására kapott parancsot. [324]

A hadosztály III. 20-án kiadja az egységek III. 20 -i és 21-i menetcéljait és közli, hogy III. 19.-ével a magyar II. hadtesten keresztül a német Balck csoport alárendeltségébe lépett és harcképes egységeivel III. 23-ig a Nagyvázsony-Hidegkút közti területre vonul fel.

Ugyanezen a napon "Intézkedés a hadosztály felvonulására a Balaton védelmében" c. okmányban [325] közli "a Dunántúlon megélénkült kölcsönös harctevékenység folytán fokozott figyelem terelődik a Balaton szakaszára". Itt a védelmet megerősítik. Ennek érdekében kerül a Szent László hadosztály alkalmazásra. A hadosztályparancsnokság Balatonfüreden a Jókai villába települ. Hangsúlyozza, hogy az alakulatok a megadott csoportosítástól, feladattól eltérő parancsot - bárki részéről érkezzék az, - utasítsanak vissza.

Az I. ejtőernyős zászlóalj 1945. március 20-án kezdte meg menetét Ugod, Tevel, Tapolcafő, Farkasgyepű útvonalon. Itt teljes fegyverzet csere történt, az eddig használatukban levő nem lőszabatos, magyar lőszerű puskákat, golyószórókat és régi Schwarzlose géppuskákat leadták és új német puskákat, villámgolyószórókat és villámgéppuskákat kaptak. Ebből századonként 12 db volt golyószórónak, 3 db géppuskának rendszeresítve.

Továbbra is hiányoztak a géppisztolyok és csak egy-két veteránnál maradt meg a parabellum lőszer és géppisztoly.

Ezen a napon továbbmentek Városlőd, Szentgálra, ahol éjszakáztak.

---

[320] ***Szepesvári***
[321] ***Dárday*** 129. mell. 433/Szt. László hadosztály I. a. 45. III. 20. sz.
[322] ***Veress*** 310. o
[323] ***Veress Balaton*** 254 o.
[324] ***HÚ***. 1977. 05. sz. 12-13. o. és ***Veress Balaton*** 239. o.
[325] ***Dárday*** 132. mell. 435/Szt. László ho. I. a. 45. I. 20. szám.

Az I. repülő lövész zászlóalj menetvonala Vásárosmiskéről Városlőd, Ajka, Úrkút, Tótvázsony volt. Ajkán Pályi egyik évfolyamtársával Esso Ireneus százados felvételező hely parancsnokkal találkozott, akitől nagy mennyiségű alkoholt és cigarettát kapott alakulata részére. Ezt Pályi csereeszköznek tekintette, zászlóalj tiszti gyűlést hívott össze és ismerve a németek gyenge oldalát kihirdette, hogy ahol német alakulatot találnak, kíséreljék meg a fegyverszerzést a szerzett cigarettáért és rumért. Árfolyam: 200 cigaretta egy páncélököl, 300 egy rohampuska vagy géppisztoly, 400 cigaretta egy villámgolyószóró vagy géppuska. [326]

A gránátos zászlóalj 2 század parancsnoka: március 20-án "délelőtt készülődés a frontra. 11 h-kor gyalogmenetben elindulunk. Útközben irtózatos a visszaözönlő forgalom. Alig tudunk lépésről lépésre előrehaladni. Herendre lettünk irányítva, de mivel tele van katonákkal, továbbmegyünk Városlődre, ott beszállásolunk 21 h körül. Eddig 25 kilométert tettünk meg gyalog, teljes felszereléssel. Az emberek fáradtak, de a hangulat kitűnő. Egy svábnál van kitűnő szállásom.[327]

A visszaözönlő német egységektől Ajkán tudták meg, hogy Budapest felszabadítására indított támadás kudarcba fulladt, a szovjet ellentámadásba lendült. [328]

Városlőd és Veszprém közötti műúton nyugat fele özönlő német visszavonulás miatt a hadosztály csapatai Gombáspusztánál a régi országútra tértek le és azon vonultak Szentgálon át Nemesvámos irányába.

Alighogy letértek a régi útra felszállt a köd és 07 óra 34 perctől kezdve egy órás "nagy légiriadót" rendeltek el a hullámokban támadó szovjet csata és vadász kötelékek miatt, melyek mind a 8. sz. főközlekedési út hadiforgalmát támadták. [329]

„Riadóztatás után talán öt napot Kis- és Nagyköcskön töltöttünk. Én három barátommal együtt (repülő lövész) századom szálláscsinálója lettem.

Innen indultunk tovább az Ajka melletti Tósokberénden keresztül Aszófőre. „ [330]

Boda repülő lövész őrvezető erre így emlékezik: 1945. március elején teljes felszereléssel, gyalogmenetben újra elindultunk ismeretlen cél felé. Járművünk egy lovas taliga. Általában éjjel meneteltünk. Nappal a Bakony lankás hegyoldalaiban fákkal védett területen hosszabb, rövidebb pihenő. A Balatont Balatonfüred térségében értük el. Füred előtt rövid pihenő, majd gyors menetben átvonulás. A gyógyszertár nagy ablaka előtt egy kivégzett katona, nyakában felirat: "Katonaszökevény és hazaáruló voltam!" Tihany - Aszófő villanytelepen pihenés. Ez olyan volt, hogy a somogyi oldalról szórványos aknatüzet kaptunk. A villanytelep mellől kiszivárogtunk és az éjszakaszát Aszófő felett a szőlőhegyen töltöttük. Az éjszakaszai torkolattüzekből következtetve, mindig az volt az érzésünk, hogy három oldalról be vagyunk kerítve. [331]

A hadosztály - első - intézkedése

A hadosztály 1945. március 20-án 23.50-kor adta ki Szügyi vezérőrnagy. s. k. aláírásával a csapattestek, önállóosztály és alosztályparancsnokok, tüzérparancsnok, műszaki parancsnok, híradóparancsnok, törzscsapatparancsnok, osztályvezetők, Ferenczy ezredes részére a 435/I. a. sz. intézkedését.[332] Az intézkedést a magyar II. és IX hadtestparancsnokságnak, a HM-nek és Hfp. meghatalmazott tábornokainak terjesztette fel. Megküldte a 20. gyalog hadosztály parancsnokának, a 14/III, a 3./ II. kiképző zászlóaljparancsnokoknak, és az Illey csoportnak.

Intézkedett a hadosztály Pápa, Vásárosmiske (újjászervezési) körletből a Balaton ÉNy. (alkalmazási) körletbe történő átcsoportosítására.

---

[326] ***Pályi*** . o.
[327] ***Szepesvári***
[328] ***Pályi*** 81. o. és ***Pályi*** György Miami, 1985. 08. 25-én kelt levele Lajtos Árpádhoz. 1. o. Másolat a szerző tulajdonában.
[329] ***Veress Balaton*** 238. o.
[330] ***Gulyás*** közlése
[331] ***Boda Géza*** 4. o. A 25. gyalogos hadosztály Balatonfüreden székelő tábori bírósága, mint rögtönítélő bíróság, szökés miatt hozott hat halálos elitéltjének egyike lehetett.
[332] ***Dárday*** 132. mell.

A hadosztály ezen a napon egy korábbi 433. sz. intézkedését [333] hatálytalanította.

Az intézkedésben tájékozat arról, hadosztály feladata a Balaton Északon lévő Balatonudvari-Vörösberény (bez.) közötti védelem megerősítése lesz és a hadosztály részletes feladatára külön, intézkedik.

Saját ereje mellett utal az ott levő 14/II. gyalogos zászlóaljra, mely a Tihanyi félsziget védelmét látta el, [334] egy folyamzár csoportra, 2. páncélvonatra és egy könnyű tarackos ütegre. [335]

1945. március 21. Idő: enyhe derült

A gránátosok 2. század parancsnoka: "Veszprémen keresztül Felsőőrsre menetelünk, Veszprémben hosszúpihenőt tartunk. Csúnyán össze van bombázva, sőt, induláskor is megbombáznak. Felsőőrsre beérve alig találunk szálláshelyet. Csak szétszórva tudom embereimet elhelyezni, mert rengeteg a menekült. Embereim fáradtak, de feltűnően jó a hangulat, még nevetgélnek is, pedig a mai menetteljesítményünk 32 kilométer volt, amit teljes felszereléssel kellett végrehajtanunk. [336]

Az utász zászlóaljat is riadóztatták és Pápa menetcéllal útba indították. Az alakulatok megkezdik menetüket, melyet a zászlóalj minden zavaró körülmény nélkül elért. 22 órakor megkapja a hadosztály felvonulására és a Balaton védelmére vonatkozó parancsát,[337] mely szerint egyik százada a Tihanyi félszigeten műszaki zárat telepít, a másik Balatonarácsott a hadosztály törzs műszaki tartaléka lesz. [338]

Zirc felé előnyomuló ellenséges erő Tésnél délre fordul Hajmáskér felé.

Polgárditól D-re a német III. páncélos hadtest védelmét a szovjet 27. összfegyvernemi-hadtest felszakítja. A 6. gárda-páncéloshadsereg és a 4. gárda-összfegyvernemi hadsereggel együtt elfoglalja Berhidát. Már csak egy 12 km széles tömlő szabad a Székesfehérvárott harcoló 5. SS *"Wiking"* páncélos hadosztály lehetséges visszavonulására. De Pétfürdőnél a 9. SS-hadosztály páncéltörőágyús osztályából néhány harckocsi és 8 rohamlöveg 15 J. Sztálin nehéz harckocsit kilőtt, mintegy 70 más páncélos mellett.

A Székesfehérvárt védő 5. SS páncélos hadosztály parancsnoka, Karl Ulrich tábornok a város feladása mellett dönt. A rádióösszeköttetést megszakítva éjjel önkényesen kivonul a városból DK. felé.

Enyingtől É-ra a 3. és 4. SS-lovashadosztály tűzoltás szerű bevetése miatt 4. SS-lovashadosztály támadása csak lassan halad előre, azonban Lepsényt elfoglalják. Az ÉK-ről visszavonuló német csapatok üzemanyaghiány és a szovjet légiuralom miatt felszerelésük, fegyverzetük nagy részét elvesztik. A német vadászgépeknek még az Il-2-esek zavarására is alig telik. [339]

Estig a gránátos zászlóalj Felsőőrsöt, az I. repülő lövész zászlóalj Aszófőt, a páncélvadász-osztály Palóznakot, a híradó zászlóalj Balatonfüredet, az 1. közepes aknavető tüzérosztály Herendet kellett elérje. A felderítő osztály 22-én reggelre Csopakot a VIII. gépvontatású tüzérosztály Nagyvázsonyt kellett elérje, míg az I. ejtőernyős zászlóalj beérkezését III. 25-én estére tervezte Balatonfüredre.

A hadosztály főerői Balatonfüred – Csopak körzetében helyezkednek el. Hadosztályparancsnok Csopakon.

---

[333] ***Dárday*** 129. mell. 433/Szt. László hadosztály I. a. 45. III. 20. sz. Lásd korábbi (256. sz.) jegyzetet

[334] ***Nacsa.*** Harc esetén vitéz Csoknyai ezredes a 20. gy. ho. gyalogsági parancsnok alárendeltségébe lép és ez harcászati együttműködésre kötelezi.

[335] Az ejtőernyős csoportnak kiadott eredeti intézkedési példányhoz gemkapoccsal ***Lajtos*** egy kézzel írott cédulát irt: "Ez hiteles, igazi, én szerkesztettem. L. Á. - A fejezet címe. Majd még egy megjegyzés: "nem ezt hajtottuk végre."

[336] ***Szepesvári könyv*** 102. o.

[337] 435/Szt. László hadosztály I. a. 45. III. 20. sz.

[338] ***Utásznapló*** 802. o.

[339] ***Martin-Ugron*** II. 93. o.Wilhelm Tieke: Im Feuersturm letzter Kriegsjahre. (II. SS Panzerkorps, mit 9. und 10. SS-Division "Hohenstaufen" und "Frundsberg". 1975. 506. o.

IV. fejezet A hadosztály harca a Dunántúlon 1945. I. 21. és IV.3. között

A hadosztály intézkedése 1945. március 22-23-ra

Az ejtőernyősök Szentgálról Nemesvámosra meneteltek, ott reteszállást vettek fel Veszprém irányában. Szentgáltól kezdve nem tudtak az úton menetelni, a visszaözönlő német és magyar alakulatok illetve a menekülő tömeg miatt. Járművek egymás hátán két oszlopban vonulnak vissza, tumultus, ordítás, szekereket letaposó harckocsik. Így Délre letérve egy erdei úton mentek Szentgál - Ökörszeg - Őrszeg községeken át Nemesvámosra. Szerencséjük volt, mert a műútról egy kilométerre lévő ebédelő helyükről alighogy elindultak, az orosz repülők szörnyű támadást intéztek az összetorlódott járművekre és Márkó községre. Estére érkeznek Nemesvámosra a községben Ugron István százados, zászlóaljparancsnok, közelbiztosítás mellett pihenőt rendelt el.

Az 1./ I. ejtőernyős zászlóalj három lövész-, egy géppuskás és egy nehézfegyver századból áll, (ez utóbbiban 4 db. 8 cm-es aknavető és 2 db. 7,5 cm-es páncéltörő ágyú van) összlétszáma 1000 fő, a bevetési létszám (Grabestärke 800 fő) volt.[340]

A község mellett német páncélgépkocsi oszlop vesztegelt 16-17 éves katonákkal. Éjszaka szovjet PO-2 -es repülőgépek köröztek a falu felett, és szakadatlanul bombáztak.[341]

A repülő lövészek 21-én a kora délután menetcélukat, Aszófőt elérték. Beszállásoltak. A község több repülőtámadást kapott több halott és sebesült lett. A falu kigyulladt és égett. Pályi a falut kiürítette és Aszófő K-en rendelt el pihenőt.

Március 21-én a Márkó D-n az 1. közepes aknavető tüzérosztály jól kiépített ütegparancsnoki figyelőjéből az egyre jobban hallható ágyúzásból és este a torkolattüzek felvillanásából érzékelni lehetett, hogy a front egyre közeledik. Az 1/1. közepes aknavető üteg figyelője előtti területen ezen a napon sem változott semmi, magyar alakulat a Szent László hadosztály gyalogos egységei sehol, szétszórtan néhány német katona kóválygott, de ezek komolyabb védővonalat nem alakítottak ki, ezt jelentettem az osztályparancsnoki figyelőnek, mely e napon Nemesvámostól K-re, tőlünk kb. 2 km-re települt újólag. [342]

1945. március 22. Idő: enyhe, derült

Az ellenség március 22-én délig elérte Balatonakarattya D-t és a német IV. SS - páncélos hadtest lovas alakulata a túlerejű támadást felfogta. [343] A Székesfehérvár felől támadó ellenség 14 óráig elfoglalta Hajmáskért, [344] Kádártát és Veszprém K-et, a DNy-ra előretörők Litért vették birtokba.

A Székesfehérvárt feladó, a Séd mentén elvonult 5. SS *"Wiking"* páncélos hadosztály nyomán Nádasdladánynál előre nyomúlva Jenő községnél találkozik a felszabaduló 2. gárda-gépesitett dandár és a 4. összfegyvernemi-hadsereg. Az így bekerített 1. német páncélos hadosztály és a 44. Bécsi gyaloghadosztály parancsnokát elveszítve, 23-án virradóra iszonyatos harccal áttörnek DNy-i irányba a szovjet záróvonalakon és másnap hajnali négy óra körül Balatonkenesénél érték el a balatoni műutat. [345]

Az 1. német páncélos hadosztályból négy század, a tüzérezredből 4 löveg, a harckocsiezredből 5 Pz-V. nehéz Panther (Párduc) tört ki. A 44. gránátos hadosztályból egy zászlóalj és két üteg érte el a Balatont. Az 1. német páncélos hadosztály Aszófőn és Balatonfüreden, a 44. gránátos hadosztály maradványai Csopakon gyülekeztek. [346]

---

[340] ***Ugron 1/II*** és ***Veress Balaton*** 238. o.: "Az 1/I. ejtőernyős- zászlóaljat Nemesvámos körzetében a német 9. SS *"Hohenstaufen"* páncélos hadosztálynak rendelték alá s rögtön a község körüli védőállásokba, rendelték."

[341] ***Veress Harcok*** 577. o. 44 jegyzet

[342] ***Bakay*** 17. o.

[343] Az eredeti szövegben : 1. német lovashadtest. Ezt ***Lajtos*** javította.

[344] ***Adonyi***

[345] ***Veress Harcok*** 578. o.

[346] ***Veress Harcok*** 579. o.

Ezen a napon a március 6.-a óta pihenés nélkül harcban álló 1. *"Leibstandarte Adolf Hitler"* páncélos hadosztály összeomlik és felbomlik. Hitler dühében elrendeli a katonák zubbonyán lévő megkülönböztető szalag - ärmelstreifen- letépését. [347] „Németh" harccsoportot (a gránátos zászlóalj részei, felderítőosztály nehéz páncéltörő ágyús század, valamint a 20. rohamtüzér osztály egy Hetzer ütegéből állt) mely először érkezett be a harcok területére, Breith páncélos tábornok 22-én 16 h-val a IV. SS - páncélos hadtestnek rendelte alá. A csoport súlyos védelmi harcot folytatott és a német visszavonulást Vilonyánál biztosította.
A hadosztályparancsnok 22-én reggelig Pápán, a déli óráktól Balatonfüred fürdőn tartózkodik. (I a. Jókai villa.)

4. melléklet. A Szent László hadosztály helyzete (1945. március 23-án 24.00-kor)

A hadosztályparancsnokság teljesen egyetértett abban, hogy ezúttal a Szent László hadosztályt a pánikszerűen visszavonuló páncélos hadsereg utóvédjének szánták. Szerencsére a nagy zűrzavarban sehonnan semmi intézkedést nem kaptak. A hadosztályparancsnok elhatározása az volt, hogy a hadosztályt összevonják annyira, hogy könnyen vezethető legyen, de annyira széttagolva, hogy ne lehessen bevetni. [348]

A hadosztály főerői Balatonfüred-Csopak körzetében helyezkednek el (parancsnok: vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy, Csopak)

A hadosztály eddig be nem vetett részei a Balaton védelmi feladatát kapta vissza Baltonalmádi és Balatonudvari között. A helyzet szerint feladata lehet az É-i és ÉNy-i irányból várható és a Ny-i Balaton védelmi vonal felgöngyölítését célzó ellenséges támadást meghiusítani. A hadosztály sávjában levő 20. hadosztály alakulatait a Szent László hadosztály alá rendelték.

A déli órákra találkozott Küngösnél az É-ról támadó szovjet 4. gárda-hadsereg, a D-ről támadó szovjet 26. összfegyvernemi hadseregrészeivel. Bekerítették a III. páncélos hadtest 1. páncélos-, és a 44. gránátos hadosztályait, a 96. tüzérezred 9 fogatolt ütegét, elvágva a Balatonakarattya-Balatonalmádi közti úton visszavonulásukat. A német alakulatok makacs védekezése ellenére - 34 szovjet páncélost kilőve - a szovjet 46. gárda-harckocsi dandár kijut a 8-as műútra - oldalba támadva 76 német páncélost, melyeket kilőtt. Bekerítéssel fenyegetik az I. német páncéloshadtest jobb szárnyát.

A német hadvezetés - H. Balck a 6. német hadseregparancsnoka és G. v. Harteneck az I. lovashadtest parancsnoka gyors ellenintézkedéseket tesznek. Berhida körzetét hirtelen összeszedett nagy erőkkel szállják meg a visszavonuló alakulatok folyosójának biztosítására. A 9. SS *" Hohenstaufen "* páncélos hadosztály részei [349] - köztük a magyar Szent László hadosztály " Németh Ferenc alezredes harccsoportja *"* itt került máig is híres alkalmazására. (5. melléklet)

Ezen a napon az 1. német lovashadtest alárendeltségében jelenik meg a Szent László hadosztály egy alegysége, a „Németh" harccsoport , mely a hadtest bal szárnyán Vilonya É.- Fűzfő térségében volt védelemben.

Tőlük D-re Vilonya és Papkeszi között a 3. és 4. német lovashadosztályok maradványai védtek. Papkeszi - Manó psz. - Kenese DK között a 23. páncélos hadosztály volt.

A 25. magyar gyalogos hadosztálymaradványai és a Szent László hadosztály zöme (Kb. két gyalogezred, 3 tábortüzér-osztály, 20. rohamtüzérosztály, egy könnyű aknavetőtüzér-osztály, egy légvédelmi könnyű tüzérosztály a Balaton partvidékén foglalt állást.

Vilonya községtől É-a és DNy-ra a 9. SS hadtest 8,8-as ütege és más légvédelmi gépágyús ill. ágyús egységek foglaltak tüzelőállást.

A reggel induló szovjettámadást a légvédelmi ütegek 2 harckocsi, majd a „Németh" harccsoport 4 harckocsi kilövésével állították meg.

---

[347] ***Martin-Ugron*** II. 62. o.
[348] ***Lajtos*** I. 80.
[349] A 9. SS *" Hohenstaufen "* páncéloshadosztály részei: a német 394. és 3. páncélgránátos ezred-, és a 6. harckocsi ezred részei; a magyar 1/I. ejtőernyős zászlóalj**.** ***Nacsa É.*** 3. o.

Délelőtt a magyar II. hadtest alárendeltségébe tartozó Szent László hadosztály Akali-Balatonalmádi partszakasz védelmére kapott parancsot egy esetleges szovjet átkelési kísérlettel szemben. [350] A hadosztály jobb szárnyán a 20. gyaloghadosztály gyalogsági parancsnoka által szervezett harccsoport van védelemben. [351]

A Szent László hadosztály felderítőosztály kerékpáros-százada által védett Vilonya a délután folyamán ellenséges kézre került, miközben a század 9 ellenséges páncélost semmisített meg.

A hadosztályparancsnok benyomása az, hogy a Veszprém - Vilonya vonalában levő ellenség támadását D-i irányban folytatva a Balaton és Velencei tó közötti zsákot végleg le akarja zárni.[352]

A felvonulásban levő 2. gránátos századnak "nulla órakor riadó, menet Fűzfőpusztára. Embereim rettentő fáradtak, - írja naplójában Szepesvári főhadnagy - a hangulat nyomott, de rövidesen, egypár nóta után ismét jó lesz. Az úton négyes, ötös sorokban menetelnek az emberek. Sokszor órákra megakadunk. Egyedüli csapat vagyunk, amelyik előre igyekszik. 6 h 30-ra beérünk Fűzfőre. A menetteljesítmény 13 kilométer volt. Szemrevételezem a védőállást, kiadom a védelmi parancsot, de nem szálljuk meg az állást, mert még korai lenne. Ötször kapunk légitámadást, de hála Istennek, még sebesültünk sincs.

Későbbiekben a légitámadásokat már nem is tudjuk számolni. Bombázás és géppuskás alacsonytámadás. Minden ég, robbanás, por, füst, repülőgépzúgás, repeszek sivítása. Már két sebesültem is van, egy súlyos haslövés és egy kézlövés. Időnként német repülőgépek is megjelennek, de az orosz gépeket nem tudják elzavarni. Sajnos a légi fölény már az ellenségé.

Állandóan özönlik vissza a front. Rossz híreket mondanak, nem tudták megállítani az orosz támadást. Szürkületben megszállatom a védőállást. Egész éjjel lőnek, ég a környék. 18 harckocsit kilőnek a védők, de az orosznak ez meg se kottyan. Éjjel is özönlik a front visszafelé.[353]

Az utász zászlóalj végignézte Veszprém éjszakai szovjet bombázását és Úrkúton éjszakázott. A felderítőosztály 22-én reggelre Csopakot, a VIII. gépvontatású tüzérosztály Nagyvázsonyt kellett elérje, míg az I. ejtőernyős zászlóalj beérkezését III. 25-én estére tervezte Balatonfüredre. A zászlóalj második napi menetével este 19 órakor eléri Ajkát. [354]

Az este 20.00 órakor indított orosz támadást a német 41. harckocsiezred és a 24/I. harckocsi osztály, valamint a „Németh" harccsoport Balatonfűzfőtől ÉK-re és a Klórgyár körül újabb 5 harckocsi kilövésével tartóztatta fel, és ezzel megakadályozták a szovjet erők áttörését a Balatonhoz. A „Németh" csoport a légitámadások következtében súlyos veszteségeket szenvedett, végül is szétszóródott. [355]

A hadosztály parancsa szerint a beérkező ejtőernyős csoport Nemesvámoson, a repülő lövész zászlóalj Kövesgyürön, az utász zászlóalj Veszprémfajszon, míg előrevonásra nem kerülnek beérkezésük után mindenütt a körkörös védelemre, készüljenek fel súllyal É-i és a szárnyak felé. Különös figyelemmel a páncélveszélyre!

A hadosztály tüzérsége: a (VIII. gépvontatású tüzérosztály III. 23-án hajnalig a 14/II. alárendeltségébe a Tihanyi félszigeten menjen állásba, vonja alárendeltségébe a már ott levő 21/3 üteget.[356] Harcálláspontjával a tüzérparancsnok összeköttetést létesít.

- az 1. közepes aknavető tüzérosztály Herendet kellett elérje. 23-án reggelre érkezik Nemesvámosra, beszállásol. Az ejtőernyős csoport alárendeltségébe lép, őket támogatja.

- várható a 37. könnyű tüzérosztály és egy sorozatvető üteg alárendelése és a 25. magyar gyalogos hadosztály tüzérségének alárendeltségbe vonása.

---

[350] ***Veress Veszprém*** 310. o.
[351] ***Nacsa É.*** 2. o.
[352] ***Dárday*** 134. mell. 445/Szt. László ho. I. a. 45. III. 22. szám.
[353] ***Szepesvári könyv*** 102-103. o.
[354] ***Utásznapló*** *802. o.*
[355] ***Adonyi*** 180-182 lapját. idézi: ***Veress Veszprém*** : 310. o.: 9 T-34 -es kilövésének helyét nem részletezi, ez a korábbi 4-el és a mostani 5-el valóban kilenc. ***Veress*** 290-292.
[356] Ez ***Dárday*** tüzérparancsnok III. 21-én tett javaslata volt. 629/Szt. László tparancsnok 45. III. 21. ***Dárday*** 133. mell.

A híradó zászlóalj Balatonfüred-Fürdőtelepen vezetékes és rádióösszeköttetést kell, hogy létesítsen az I. ejtőernyős zászlóalj, repülő lövész és utász zászlóaljhoz. [357]

Az utász zászlóalj második napi menetével eléri Ajkát este 19 órakor. [358]

A hadosztály kiadott intézkedése csak részben valósult meg az állandó szovjet támadás és a megvert német alakulatok fegyelmezetlen visszavonulása miatt, melyeknek a Szent László hadosztály is alá volt rendelve. [359]

Március 22-én német gépkocsizó alakulatok haladtak Városlőd felől Veszprémbe, de ezeket olykor már támadták a felbukkanó orosz vadászrepülők. Egy-két kisebb egységük letért Veszprém előtt a főútról és az előttünk levő hevenyészett védővonalban szóródott széjjel. E német egységekkel semmiféle összeköttetésem nem volt, erre vonatkozó parancsot nem is kaptam. A Veszprém körüli harcok az éjszaka folyamán sem csitultak a ruszkik nyílván Veszprém bekerítésére törekedtek. [360]

Mire a hadosztály elérte a Graz Székesfehérvár közötti műutat a 6. SS - páncéloshadsereg visszavonulása már pánikokkal tarkított visszaözönléssé fajult.

Csapataink márc. 22-ig szívósan ellenállva. 34 szovjet páncélost kilőve Kenese DK. - Küngös D. vonalig vonultak vissza. [361]

Pályi 22-én kora reggel jelentkezett Balatonfüred-fürdőtelepen a hadosztályparancsnokságon. Lajtos vezérkari őrnagy közölte vele, hogy a Tihanyi félsziget védelme tárgytalanná vált, a szovjet elérte Veszprém K-et és támadását DNy-i irányban folytatja annak érdekében, hogy a Balaton és Velencei tó közötti zsákot bezárja. A hadosztály Balatonakali és Balatonudvardi közötti terület védelmét kapta feladatául. Pályi századosban felmerült az a gondolat is, látva a németek pánikszerű visszaözönlését, hogy ők talán már meg is kaphatták a kiürítési parancsot. A Balaton É-i partján levő út is tele volt menekülő csapatokkal és polgári menekültekkel. Az állandó szovjet légitámadások miatt nagy volt a zavar. [362]

Pályi általában személyes példamutatásával befolyásolta a fiatalabb tiszteket és a legénységet. Gróf Cziráki Béla hadapród őrmester: "...sohse fogom elfelejteni a tihanyi vasútállomásról Aszófőre vezető sétánkat erős aknatűzben. A szilánkok úgy süvítettek, mint a jégeső, és Te úgy sétáltál, mintha a pesti korzón lettünk volna, csak a legénységet hasaltattad. Én is szívesebben hasaltam volna, bár a bőr leégett volna a po..mról szégyenemben, ha megtettem volna."

Éjjel gyújtóaknával lőtték Aszófőt, ahol kettesben hoztunk ki egy katonát az égő padlásról térdig süppedve az összeégett lóhullákban. Sajnos a katona már nem élt. Még több emlékem is van, de summa-summarum személyes példamutatásod nagyon erősen befolyásolta mind a legénységet, mind a fiatal tiszteidet. [363]

Mezei Pál rajparancsnok emlékezete szerint: „Aszófőn egy raj leventém volt, akik a házban, melyet egy bomba ért, meghaltak. Mi az udvarban egy fa alatt aludtunk helyettesemmel és életben maradtunk. [364]

A Balaton túlsó oldalán oroszok sétáltak. A hadosztályt is orosz repülők támadták kis apró bombákkal, melyből több nem robbant fel. Szerencsére nem mentünk a bokrok közé, mert (a repülők) visszafordulva azt géppuskázták. Egy halottunk lett és egy ló lábát lőtték el. Kövágóőrsön Tapolca a menetirány, kocsikon lőszer volt, mellette beszélgettek. Este sötétedéskor megjelentek a

---

[357] ***Dárday*** 134. mell. 445/Szt. László I. a. 45. III. 22. szám. 18.20 óra.
[358] ***Utásznapló*** 802. o.
[359] ***Pályi*** 82. o.
[360] ***Bakay***
[361] ***Veress Veszprém*** 310. o.
[362] ***Pályi*** 82-83, 86. o.
[363] ***Cziráki*** Az eredeti levél hátoldalán ***Pályi*** géppel írott megjegyzése a levélre vonatkozóan: Így születnek a legendák. Nem tudom, honnan veszi Cziráki, hogy kétszer úsztam át a Garamot. ...1945-ben a LE. haditudósítója, Hefty Frigyes ezt a legénységtől hallhatta és ***Pályi*** Lászlót, irt György helyett ... Nem voltam aranyvitézségi érmes sem ... Az aszófői séta igaz, és igaz a megfulladt katona kihozatala is. Jellemző volt, hogy az égő istállója ajtajában a tehenét kivezető gazda annyit mondott, hogy "Egy maguk közül benn van".
[364] ***Mezei***

„Mari nénik . Közéjük is dobott egy bombát, mely Kuti Jánost eldobta, de másik két bajtársa meghalt. [365]

Aszófőn megaludtunk. Itt tetetett ki parancsnokom körletünktől távolra egy viharlámpát, melyet éjjel a „Mari nénik" "tönkrebombáztak". [366]

Március 22-én az I. ejtőernyős zászlóalj Nemesvámos község É-i szélén állásba ment. Bal szárnyán az 1. (parancsnok: Godó Ferenc főhadnagy), jobb szárnyán 3. század (parancsnok: Lassú hadnagy) ásta be magát, mögötte két aknavető előretolva, valamint nehézfegyver százada (parancsnok: Nagy Árpád főhadnagy) ment védőállásba Nemesvámos ÉK-en, a falutól 100-200 méterre ill. a Veszprém felé menő műút Balaton felé esőoldalán, szárnyai szabadok. A 2. század (parancsnok: Remete Imre főhadnagy) a faluban tartalék.

Az 1. század állásaiban a II. ("Habóczky" féle) géppuskás szakasz, a 3. század állásaiban a III. géppuskás szakasz helyezkedett el. Előtte Nagy Árpád főhadnagy nehéz- fegyver-századának I. géppuskás szakasza (parancsnok: Porvay István hadnagy) rádióval, 1,5 km-re Veszprém felé egy kis magaslaton előretolt állásban az 1. század előtt helyezkedett el. Vetőállás, a parancsnokság a faluban, segélyhely az erdőben.

A zászlóalj előtt német csapatok - a 9. SS páncélos utász zászlóalj 3. századának 16 lövészpáncélosa, és két önjáró lövege - biztosított.

Március 22-én estig esett el Veszprém, várható volt, hogy a szovjet súllyal Keszthely felé nyomul. Az ejtőernyősök részére a nap esemény nélkül telt el. [367]

Az előretolt ejtőernyős I. géppuskás szakasz parancsnoka Porvay István hadnagy fiatal tiszt ezt így látta: "Veszprém hozzánk egészen közel van, a tegnap szerzett német tüzérségi távcsővel jól beláttam a városba. Semmi mozgás, nagy csend. ... A repülőtérről csaptak fel fekete füstoszlopok... Ezért nagy meglepetésként ért a zászlóaljtól kiküldött hírvivő jelentése: Veszprém délután háromnegyed négykor elesett! ... ilyen könnyen esik el egy város? ... Két alkalommal is orosz bombázók jöttek ... Alaposan megszórták a védőkörletét és a falut. E két bombázás között zajlott le a Veszprém és Herend között húzódó dombokon egy német-orosz harckocsi csata kb. 50 harckocsival. [368]

A szovjet páncélosok a Tapolca felé vezető út mentén Nemesvámosnál körülzárták a 9. SS *"Hohenstaufen"* páncélos hadosztály harccsoportját és túlhaladták a "Szent László" hadosztály nyugati (bal) szárnyát, ezért a harccsoportot Balatonfüred - Hidegkút - Kövesgyűrű vonalába vonták vissza. [369]

A repülő lövészeknek is ugyanekkor Kövesgyűrű községben, az utász zászlóaljnak Veszprémfajszon kellett volna védőállást foglalniuk. Az erős szovjetnyomás erre nem adott lehetőséget.

A megvert német alakulatok visszavonulásából rendetlen menekülés lett. A szovjetek segítségére jött a Balaton felvidék híres boraival. A falvak tele voltak részeg német katonákkal. Az 5. SS *"Wiking"* és *"3. SS "Totenkopf"* hadosztályok katonái harckocsijaikkal részegen rohangáltak, üvöltöztek, lövöldöztek a falvakban és ordították "Heil Hitler, Heil Krieg!" Az útban levő kastélyokat és udvarházakat kifosztották, képeket rámájukból kivágva elvitték, drága tükrök összetörve a földön hevertek, szekrények tartalma kihányva, összetaposva. A visszamaradt cselédség szerint a németek mindent teherautókra rakva elvittek, amit csak tudtak.

Szentlászlósaink az ellenséggel harcérintkezésben voltak, de nem került sor súlyosabb összecsapásra, mert a hadosztály minden esetben előbb elrendelte az új védőállás elfoglalását, mielőtt nagyobb szovjettámadás kifejlődhetett volna. A visszavonulás az állandóan alacsonyan

---

[365] ***Kuti***
[366] ***Gulyás*** közlése
[367] ***Ugron*** uott. és ***Veress*** 577. o. A 3 század a község mögötti magaslaton levő erdőszegélyen ásta be magát.
[368] ***Veress Harcok*** 577. o. 44. jegyzet, ***Huszár*** 171-172. o.
[369] ***HÚ.*** 1977. 5. sz. 13. o.

támadó repülőgépek miatt nehéz volt. A hadosztályparancsnok féltette csapatainak szellemét, azt parancsban is igyekezett megóvni.

22-én estig esett el Veszprém és az azt védő 3. páncélos hadosztály a Veszprém szélétől 1 km-re létrehozott védelmi vonal mögé vonult, melyet a 9 SS -páncélos hadosztály részei és a magyar Szent László hadosztály I. ejtőernyős zászlóalja tartott megszállva.[370]

Itt kell megjegyezni, hogy a szovjetek Veszprém két oldalán történő megszállása, és a Gráz.-i 8. sz. főútvonalon történő gyors előrehaladása állandóan baloldalról való átkarolás fenyegette az úttól Délre levő alakulatokat. Sok esetben ezért adták fel harc nélkül állásaikat. E harcászati kényszer sokszor nem gyávaságot, hanem az előre látást indokolja. [371]

A híradó zászlóalj második riasztása utáni menete póthadosztály-parancsnok intézkedése alapján Pápa -Városlőd - Ajka - Úrkút - Tótvázsony - Balatonfüred fürdő volt. Mire Halmay százados 22-én 13. 00-ra visszaérkezett szabadságáról, a zászlóalj is elment, csak gépkocsivezetője maradt és várta Nagyacsádon. Még este indulnak a század után. Balatonfüreden is átmentek, mert azon is már túl volt az alakulat, melyet végül is az É-i parton találtak meg.

A rádiós gépkocsikat vasúti szállítással vitték Balatonfüredre. Az anyagot és a híranyagot Szász György százados tartotta ideiglenesen felügyelete alatt és a Rába mögé akarta szállítatni, és - amennyiben vasúti kocsi lesz, és ha Baráth alezredes híradóparancsnok másként nem intézkedik - az anyag mozgatására 40 országos jármű kellene. [372]

A Gedőváry rajt a Tihanyi félsziget DNy-i szögletébe telepítették. Az oroszok rosszul mérték be őket, mert a túloldalról lövéseik a Balatonba, illetve a parti töltésbe csapódtak. Aszófő templomát is nagyon lőtték. Két lovas kocsijuk a templom mellett vágtában ment el az országúton, a raj a szántón keresztül gyalogolt át és szállt kocsira.[373]

1945. március 23. Idő: enyhe, derült

A Királyszentistván-Fűzfőgyártelep vonalon kialakult szovjet áttörés miatt, március 23-án 2 órakor a Vilonya és Küngös között védő 9. SS *Hohenstaufen"* páncélos hadosztály Veszprém délnyugati körzetébe vonult vissza.

Az éjszakaszai órákban megindított visszavonulást a német 41. lovasezred és a "Németh" harccsoport fedezte. A "Németh" csoport kiürítette Vilonyát.

5. melléklet. "Németh" harccsoport helyzete (1945. március 22-én és 23.-án)

Március 23-án virradóra elveszik Balatonkenese , Papkeszi és Litér.

A 3. páncélos hadosztály Balatonkenese É-ról Küngös irányába végzett ellenlökése kiszabadította a gyűrűből a 3. páncélos hadosztályt.

A gyűrűben maradt német 1. páncélos hadosztály kitörése után 250-260 emberből állt (eredeti létszáma 22-én még 10. 436 fő volt). [374]

A visszavonulás alatt Alsóőrsön csak jelentéktelen lövöldözés volt a benyomuló szovjet és visszamaradt német katonák között. [375]

Hajnalban különösen súlyos harcok alakultak ki a német I. lovashadtest balszárnyán Fűzfő gyártelep és Balatonfűzfő ÉK. körzetében védő német 4. SS-lovashadosztály arcvonalán. A német 41. lovasezredet és a "Németh" harccsoportot, a 24/I Panther/Párduc harckocsi osztály páncélosai,

---

[370] ***Veress Veszprém*** 314. o.
[371] ***Nacsa É.*** 3.o.
[372] ***Halmay napló***jában számolja a vagon szükségletet. Ennek részletezése: I. szak: 2, II-IV szak 3, t (?) 3, legénység 5, lovak 12, málha 3 „G" vagon. Ojm-vek 19, konyha 1, IV szak. 4 „ I " vagon. Az 2. szd. cca. 28 „G" és 24 „ I" vagonban fért el.
[373] ***Gedőváry***
[374] ***Veress*** uott. és ***Veress Veszprém*** 314. o.
[375] ***Veress Veszprém*** 319. o.

valamint a 20. rohamtüzérosztály Koltay György főhadnagy ütegének beásott "Hetzer" rohamlövegei (parancsnok: Szentgyörgyi Gergely zászlós) támogatták tüzükkel. [376]

Az I. német lovashadtest alárendeltségében harcoló "Szent László" hadosztály "Németh" harccsoportja, a hadtest bal szárnyán, Vilonya É.- Füzfő térségében volt védelemben.

Lőwe Ernő repülőszázados a "Németh" harccsoportba tartozó páncélvadász osztály egyik parancsnoka súlyosan megsebesült, a balatonfüredi tábori kórházba vitték be. [377]

Tőlük D-re Vilonya és Papkeszi között a 3. és 4. német lovashadosztályok maradványai védtek. A német 23. páncélos hadosztály Papkeszi - Manó psz. - Kenese DK között volt védelemben. [378]

Füzfőgyártelepen át a Balaton felé irányuló szovjet áttörés elhárítására a németek ismét harcba vetették a 4. SS-lovashadosztály 41. lovasezredét, a 24/I. Panther (Párduc) harckocsi osztály valamint a 20. rohamtüzérosztály egy ütegével megerősített "Németh" harccsoportot.

A Villonyától Királyszentistvánról visszavonuló "Németh" harccsoport súlyos harcban Fűzfő felé hátrált. Az előző este 20.00 órakor indított orosz támadást a német 41. harckocsi ezred és a 24/I. harckocsi osztály valamint a "Németh" harccsoport 23-án 13-14 óráig szilárdan lezárták Litérről és Királyszentistvánról Füzfő gyártelep felé vezető utakat.

Balatonfűzfőtől ÉK-re és a jelenlegi Klór gyártelep és papírgyár körzetében három saját, valamint újabb 5 harckocsi kilövésével tartóztatták fel a támadó oroszokat, és ezzel megakadályozták a szovjet erők áttörését a Balatonhoz. A "Németh" harccsoport a légitámadások következtében súlyos veszteségeket szenvedett.

A harc során a visszavonuló alakulat 11 harckocsit lőtt ki. [379] Visszavonulásuk oka az volt, hogy mögöttük Balatonalmádiban már szovjet alakulatok voltak, egy orosz tarackos üteg a móló vonalában foglalt tüzelőállást.

A 20/3 rohamtüzér üteg kénytelen volt Veszprém - Alsóőrs vasútvonalon, a síneken Káptalanfüredig, majd onnan tovább Balatonfüredre vonulni. A védelem ebben a szakaszában az ütegnek nem volt vesztesége. [380]

A 20. rohamtüzérosztály parancsnokát Henkey őrnagyot a Rohamtüzér Kiképző és Felszerelési Központhoz (Rotü. Kik. Fek.) helyezik át javítható löveganyagával. A 20. / 3. rohamtüzér üteg, 6 bevethető löveggel, és a 6. tüzér pótosztály Tóth Béla százados parancsnoksága alatt 3 üteggel, összesen 9 löveggel visszakerült a hadosztály alárendeltségébe. [381]

Miközben a szovjet harckocsi élek elérték a Balatont Balatonfűzfő Balatonakarattya ill. Füzfő gyártelepen keresztül az áttörés veszélye miatt, délután 17-18 óra között a Balatonalmádiban összpontosított magyar csapatokat, köztük a 25. magyar gyalogos hadosztály tábori őr zászlóalját is a Balatonfűzfőtől délre Vörösberény között emelkedő u. n. Tobruki magaslatok peremén kiépített védőállásokba vezényelték. [382]

Miután a szovjet ellentámadás É-i nagy csoportja Veszprémet elfoglalva a gráci műútra tért és azon nyugat felé tört, a német visszavonulás teljes egészében a Balaton ÉNy-i partján húzódó műútra terelődött. A vele párhuzamos Veszprém, Nemesvámos, Tótvázsony, Nagyvázsony műút úgy szólván üres volt. Ezért a hadosztály ezen az úton mozgatta alakulatait. A hadosztályparancsnokság Balatonfüreden maradt. [383]

---

[376] **Rozsnyai Géza** tanár, Pápa közlése.

[377] ***Pályi*** György Miamiban, 1984. 01. 23-án kelt levele Gótzy Pálhoz. 1. o. Másolat a szerző tulajdonában.

[378] ***Veress Veszprém*** 310. o.

[379] ***Veress Veszprém*** 290-292. o. és ***Veress Harcok*** 577. o.

[380] ***Kárpáthy*** és ***Adonyi*** 180-182 lapon 9 harckocsit említ, melyek végül is szétszóródtak a támadó csatarepülők tüzében. Erről a bevetésről ***Lajtos*** nem ír, így nem is tud, de az idézetten kívül mások sem említik.

[381] ***Dárday*** 141 mell. 636/Szent László ho. tpk. III. 24. Tóth Béla szds. egykori kiváló lovagló tanára volt a Ludovika Akadémiának, a háború után olimpiai és világbajnok.

[382] ***Veress Balaton*** 372. o. és ***Veress Harcok*** 579. o.

[383] ***Gulyás*** közlése

A 25. magyar gyalogos hadosztály maradványai és a Szent László hadosztály zöme (kb. két gyalogezred, 3. tábori tüzérosztály, 20. / 3. rohamtüzér üteg, egy könnyű aknavető tüzérosztály, egy légvédelmi könnyű tüzérosztály a Balaton partvidékén foglalt állást. [384]

A Balaton Északon történő visszavonulás során átmentek Tapolcán, onnan felvételezni voltak Sümegen is, de Nagykanizsa irányában vonultak vissza.

Gedőváry megfigyelt egy három Botonddal vontatott hosszú csövű ágyús üteget, mely hol előttük, hol mögöttük adott le három - négy lövést, azonnal lebontott és ment a következő tüzelőállásba, így az oroszok nem tudták bemérni őket. [385]

6. melléklet. A Szent László hadosztály helyzete 1945. március 23-án és 24-én.

„Március 23-án Bakay ütegparancsnoki figyelőjéből a 8-as úton meginduló német gépkocsizó alakulatok visszavonulását és az ezt támadó repülők támadása alapján a front hátrálását észleli, majd a páncéltörő ágyúk állásbavitelét és német gyalogságot figyelt meg. Magyar alakulatokat nem látott. A kora reggeli órákban már látható volt a német gyalogos egységek visszavonulása Veszprém felől a már említett hevenyészett védővonalba, de az oroszok őket követően erősebb támadásba nem kezdtek. Német harckocsizó egységek is visszavonultak Márkó és Herend irányába. Ezen az útszakaszon számos páncélosokat elhárító lövegek foglaltak tüzelőállást, felkészülve az esetleges orosz harckocsi támadás elhárítására. Dél fele azonban megkezdődött az orosz gyalogság támadása irányunkban a német hevenyészett védővonal ellen. Azonnal engedélyt kaptam aknavetőimmel a tüzelés megkezdésére saját belátásom szerint. Ekkor már úgy ítéltem meg az általam belátott frontszakaszon rajtam kívül más tüzérségi egység, üteg nem működik közre az orosz támadás megakadályozására. Célpontunk bőven volt de amennyire lehetett takarékoskodtunk aknagránátainkkal. Délután három óra fele úgy tűnt, hogy az orosz támadás megtorpant, de ezzel egyidőben megkezdődött az orosz harckocsik támadása Veszprémből kijövet a főútvonalon Márkó és Herend felé. Az orosz harckocsik nagy sebességgel haladtak és bár a német páncéltörő ágyúk sok harckocsit kilőttek közülük, az orosz harckocsi támadást nem tudták megállítani, legalább is az általam belátott útszakaszon figyelőmből, szinte páholyból, néztük ezt az elkeseredett csatát, de túlerő itt is győzött. Az előttem szétszórt gyalogos egységek megkezdték visszavonulásukat egy terepjáró gépkocsijukra felkapaszkodva figyelőmön keresztül az erdei utakon. Az orosz gyalogság aknavető tüzük támogatásával támadtak, szétlőtték távbeszélő vonalaimat az osztályparancsnokság fele, de rádiómon keresztül tudtam tájékoztatni Rábay százados urat a kialakult helyzetről. Parancsot kaptam a visszavonulásra. Tótvázsonyba feltehetően kialakított új védelmi vonalig, de ott ilyet nem találok, akkor tovább haladva Nagyvázsony K-en menjek tüzelőállásba, és helyzetemet rádión jelentsem a Nagyvázsonyba települt osztályparancsnokságnak. A fokozódó sötétség ellenére igyekeztünk a megmaradt távbeszélő vonalainkat lebontani és figyelőnket és tüzelőállásunkat feladva, mi is az erdei utakon igyekeztünk kijutni a Nagyvázsony felé vezető műútra. Itt számos német alakulat volt visszavonulóban. Szerencsénkre a támadó orosz harckocsik ezen az úton nem voltak nyomunkban. Hajnalban elértük Tótvázsonyt, de itt semmiféle védelmi vonalat nem találtunk, folytattuk utunkat sok torlódás közepette Nagyvázsony felé.

Nagyvázsony előtt végre ejtőernyős alakulat részlegével felvettük a kapcsolatot és Nagyvázsonytól kicsit D-re 1.5 km-re foglaltunk ismét tüzelőállást. Figyelőmből jó kilátás volt Barnag - Tótvázsony felé elterülő erdőmentes területre. Előttem 200 méterre egy ejtőernyős géppuskás - talán 10-15 főből álló csoport - igyekezett magát beásva várakozni az oroszokra. Érdeklődtem Tassonyi százados ejtőernyős zászlóaljparancsnok harcálláspontja felől, de pontos helyét nem tudták megmondani. Helyzetemet jelentettem rádión osztályparancsnoknak, Ők

[384] ***Veress Balaton*** 310. o.
[385] ***Gedőváry***

Nagyvázsonyban települtek. Arról értesültem, hogy a Szent László bizonyos egységei Kapolcs és Nyirád térségében próbálnak egy védelmi vonalat kialakítani."[386]

A gránátos zászlóalj 2. százada: "Teljes menekülés képét mutatja a front. 5 h 45-kor visszavonulási parancsot kapok Vörösberénybe, amit rendben végrehajtok. 12 h-kor háromszor egymás után hatalmas légitámadást kapok. (Az oroszoknak a gyalogság megsemmisítéséhez kis, 50 kilogrammos bombáik vannak, amelyeket százával dobálnak le.) Századomból kilenc honvéd megsebesül, három nagyon súlyosan. Egy gépkocsiban ülő őrnagyot pisztollyal kényszerítek tehetetlen elkeseredésemben, hogy a három súlyos sebesültet a közeli balatonfüredi kórházba vigyen. Az egyik súlyos sebesültem kedvenc, hűséges írnokom volt, akinek bal karját vitte el a bombaszilánk. Könnyek szöktek a szemembe, mikor hozzáléptem, hogy vérző karcsonkját elszorítsam. Engem meglátva első kérdése az volt: "Főhadnagy úr nem sebesült meg?" Csak úgy menekültem meg, hogy mellettem éppen volt egy elég mély gödör, amibe beleugrottam. Egyszerre csak nagy ütést éreztem nagy puffanás közepette, az orrom vére is eleredt az ütéstől. Na, itt a vég, eltalált a bomba, de hamar kiderült, hogy csak egy őrmester ugrott rám. Nem messze tőlem az út mély bevágásban halad, ahol egy német szakasz – kb. 30 ember – tartózkodott. Telibe találta egy bombasorozat őket, láthatóan senki sem maradt életben. Vörösberényben történt az érdekes eset, hogy egyik emberemnek leesés közben megsértette a lábujját egy akna, ami ha felrobban, még egy porszemet sem hagyott volna belőle.

17 óra fele kimegyünk a falu északi felére, de ott sem maradhatunk sokáig, mert az Iványok már áttörték a védőállást és teljes erővel minket, támadnak. Aknavetőtűzben a hegyen át Csopakra vonulunk vissza, ahol végre a legénység teljes pihenőben alhat. Szerencsére a vonatom és a konyha is megtalál, így nagy örömére enni is kap a nép.[387]

A repülő lövészek Aszófő után meneteltek, alvás Nagyvázsonyban, majd ismét menet, Nemesbükkön éjszakáztak. Itt egy kommunista asszony agitálta őket, hogy "Szégyelljük magunkat, miért nem mennek haza!" [388]

A Veszprémet védő 3. páncélos hadosztály a Veszprém szélétől 1 km-re létrehozott védelmi vonal mögé jött, melyet a 9 SS páncélos hadosztály részei és a magyar Szent László hadosztály zászlóalja tartott megszállva. [389]

A 71 műúton égő járművek több száz méteres torlódást okoztak, ezért a visszavonuló 20. rohamtüzérosztály lövegei Alsóőrsön, az Endrődy utcán át igyekeztek a Lovas felé menő útra kijutni. A község közepén az egyik "Hetzer meghibásodott, kezelő személyzete kénytelen volt a "Csima" féle ház előtt felrobbantani. [390]

Hajmáskér irányából DNy. fele a 18. szovjet páncélos dandár nyomul előre 60 harckocsival, Hajmáskérről ÉNy. és Ny-i irányban - Veszprém fele - a 6. gárda-páncélos hadsereg 5. gárda-harckocsi hadtestének 50 harckocsija mozog.

15 óra körül az 5. SS *"Wiking "* páncélos hadosztály kiürítette Szentkirályszabadját [391]

Az ejtőernyős zászlóalj jelentette, hogy a Veszprémet elfoglaló orosz csapatok mellett más gyalogos egységek és páncélos erők gyülekeznek. Egy páncélos ék erélyesen üldözte a Balaton Ny-i partján vezető úton visszavonuló német - magyar csapatokat.[392]

A szovjet támadás nyugati ága, a Veszprém-Tapolca-i műút általános irányát követve nyilvánvalóan arra törekedett, hogy elvágja a Balatoni műúton visszavonulók útját. Ezért az itt parancsnokló 6. német hadsereg-parancsnokság minden lehető erőfeszítést megtett, hogy ellenállni

---

386 ***Bakay*** 15-16. o..
387 ***Szepesvári könyv*** 104. o.
388 ***Gulyás*** közlése
389 ***Veress Balaton*** 350. o. és ***Veress Harcok*** 577. o. és ***Ugron 1/II***
390 ***Veress Balaton*** 351. o. Csorba János közlése, Alsóőrs
391 ***Veress Balaton*** 349. o.
392 ***Veress Harcok*** 578. o.

képes védelmi vonalat létesítsen a Balatoni műút és a Veszprém - Tapolca-i műút közötti térségben. Tartósan nem sikerült megkapaszkodnia.
Ezzel egyidőben vonult vissza a magyar "Németh" harccsoport a Vörösberénytől Ny-ra levő Várhegy vonalára a 3. és 4. lovashadosztállyal együtt a szovjet légierő szakadatlan csapásai alatt. [393]

7. melléklet. A hadi helyzet 1945. március 25-én.

"Litér térségéből támadó szovjet 35. lövész hadtest és 110. harckocsi dandár súlyos harcokban elfoglalta Szentkirályszabadját és a németeket Meggyes puszta mögé szorította vissza.

A 3. és 4. SS-lovashadosztály és a magyar Szent László hadosztály csapatai és a 9. SS páncélos, a 23. páncélos hadosztály makacsul hátrál és védte állásai Vörösberénytől É-ra levő erdős-hegyes terepen (Romkút, Nyerges hegy, Kása hegy stb.) a 130 harckocsival támadó 11 szovjet hadosztály (1 páncélos, 1 gépesített, 1 lövész és 8 gyalog hadosztály) elől.

Nem járt sikerrel a nap végéig a szovjet 37. lövészhadtest és a 181. harckocsi dandár támadása sem, mert a német Radowitz altábornagy vezette 23. páncélos hadosztály és a 25. magyar gyalogos hadosztály csapatai makacsul védték a Balatonfűzfő-Balatonkenese terepszakaszt. Heves harccal fedezték a kitörni készülő német III. páncéloshadtest maradványait, melyek III. 23-án este 20 óra után kezdték meg előrenyomulásukat Küngös térségéből a Balaton felé." [394]

Összesen csak ezen a napon és szakaszon 310 szovjet harckocsi és rohamlöveg támogatásával nyomulnak előre a szovjet erők nyugat felé.

Ezen a napon a Szent László hadosztály alakulatai Balatonalmádi és Akali között egymás mögött kialakított védőállásokat szállták meg. A hadosztály ereje a következő volt:

1. Ejtőernyős ezred két zászlóaljjal. I. zászlóalj a hadtest bal szárnyán - Nemesvámosnál - biztosit, II. zászlóalja Pápa védelmében vesz részt.

3. Gránátos ezred 2. zászlóalj 800 puska, 29 golyószóró, 12 géppisztoly, 3 gránátvető, 8 aknavető, 3 nehéz páncéltörő ágyú tűzerővel.

2. Repülő lövészezred (ismeretlen számú puskával, 30 golyószóróval, 15 géppuskával, 4 gránát- és 8 aknavetővel.

A "Németh" harccsoportba a hadosztály felderítő zászlóalja, egy gránátos zászlóalj, egy páncélvadász (repülők) század (2 golyószóró, 2 géppuska és 9 nehéz páncéltörő ágyú tűzerővel.) tartozott.

Tüzérsége a (VIII. gépvontatású tüzérosztály három ütege (6 db. 15 cm-es löveggel) és a 18/4 aknavető üteg 6 db. vetővel volt.

A reggel 7-kor induló utász zászlóalj, menetcélja Veszprémfajsz. A zászlóaljparancsnok segédtisztjével előremegy Balatonfüredre 10 órára. a hadosztályparancsnokságra csapatparancsnoki eligazítására. Az előremenet nehéz, Ajka után az út rossz és a szembejövő német páncélos egységek okozta torlódás miatt. A zászlóalj a szombathelyi diákkatonákkal 23-án délben Tótvázsonyig, estére Nemespécselyig jutott. [395]16 órakor Tótvázsony magasságában éri el a segédtiszt a zászlóaljat, közli a hadosztály parancsát, mely szerint a zászlóaljtörzs és 1. század Balatonarácsra, a 2 század Nemespécselyre meneteljen. A kijelölt menetcélokat a zászlóalj késő este érte el. A zászlóalj műszaki feladata az 57 utász zászlóalj erődítési munkáinak átvétele és folytatása volt. [396]

Az ejtőernyős zászlóalj nehézfegyver százada Hidegkúton nyomát sem találja a vonatnak. Átmentek a község másik oldalára és beásták magukat. Az egyik aknavetős kezében egy puskagránát felrobbant, öten megsebesültek. [397]

---

[393] ***Veress Balaton*** 315. o. és ***Veress Veszprém*** 315. o.
[394] ***Veress*** 21. o
[395] ***Fekete-Móricz***
[396] ***Utásznapló*** 811. o.
[397] ***Ugron 1/II***

Az eddig tartalékban álló magyar I/2. ejtőernyős-század (parancsnok: Remete Ernő főhadnagy) a községben a visszavonulás biztosítására néhány utóvédrajt hagyott vissza, majd a községből délnyugatra húzódó dombélre vonult vissza. A községet szórványos utcai harcok után ürítették ki. [398]

Az ejtőernyős zászlóalj zöme pihent, az éjszakasza csendben telt el. Az ellenség járőr tevékenységet folytatott, szervezetten nem támadott. Az éjszakasza is így telt el. [399]

A Szent László hadosztály parancsnoka elhatározta, hogy megkíméli Balatonfüredet a háborús pusztításoktól és a 23-ról 24-re virradó éjszakát, a hadosztályt szorosan összevonva a Tihany, aszófői magaslatokon töltötte. Balatonfüredre a papokhoz futártisztet küld azzal, hogy parlamenter útján értesítsék a szovjeteket, hogy Balatonfüreden nem lesz ellenállás.

Az I. német lovashadtest parancsnok Csopaknál akarta bevetni a hadosztályát, de jelentették, hogy a csapatok még nem érkeztek be. Ennek ellenére elrendelték, hogy a beérkezett alakulatokkal védjék Balatonfüredet. Késő este puskalövés nélkül bevonultak oda az oroszok.[400]

Március 23-án reggel a rádiós század parancsnoka Városlőd postán kell, hogy várja a zászlóaljparancsnok parancsát. A G. főnök is jelentkezik. [401]

A SZENT LÁSZLÓ HADOSZTÁLY ÉLETÉNEK LEGVÁLSÁGOSABB IDŐSZAKA [402] 1945. MÁRCIUS 24-28. KÖZÖTT

A hadosztályparancsnokság a március 20-24-e közötti hadműveleti szakaszban úgy mozgatta és helyezte el csapatait, (a "Németh" harccsoport és a 20. rohamtüzérosztály kivételével), hogy azokat ne lehessen utóvédként bevetni.

Gyakorlatilag ez azt jelentette, hogy az ejtőernyős- és repülő lövész - zászlóaljakat "dugdosták" javarészt erdőparcellákban, miközben azt jelentették a felettes német I. lovashadtest parancsnokságnak, hogy "a hadosztály csapatai még nincsenek együtt". Ez a játék március 24-e után nem tarthatott tovább.[403]

Március 24-26-ig terjedő időszak alatt viszont már érződött, hogy Balck páncélos tábornok rá akarja kényszeríteni a hadosztályra a "garami csodát". Feltartani a szovjettámadást addig, amíg a fejvesztetten és rendezetlenül menekülő német egységeket meg tudja állítani, és lélegzethez jut.

A "Szent László" hadosztály ebben az időszakban még ütőképes volt, ha nem is rendelkezett páncélelhárító fegyverekkel. [404]

Március 23/24.-re forduló éjszaka alatt a német III. páncéloshadtest maradékai a 23. páncélos hadosztály is kitörtek a gyűrűből és az 1. páncélos hadosztály töredéke is hajnali 4 órára visszavonult Balatonfüred-Aszófő körzetébe.

Ezzel fejeződött be a március 6-i német támadással kezdődő, majd március 16-án szovjet ellentámadással folytatódó gigászi ütközetsorozat. Március 24-től a dunántúli harcok új utolsó szakaszában a 3. és 2. Ukrán front gyors előrenyomulására kerül sor Ausztria felé.[405]

---

[398] ***Veress Balaton*** uott. ***Huszár*** János tanár közlése, Pápa
[399] ***Ugron 1/II***
[400] ***Lajtos*** I. 80. o. Lajtos ezt visszaemlékezésében március 23-ra teszi.
[401] ***Halmay***
[402] ***Pályi*** György százados szerint
[403] ***Lajtos*** nyilatkozat. ***Lajtos*** következetesen a német I. lovas hadtest helyett visszaemlékezésében a IV. lovashadtestet említi.
[404] ***Veress Veszprém*** 319. o.
[405] ***Pályi*** 90. o.

A Dunántúli harcok utolsó szakasza

1945. március 24. Idő: enyhe, derült

A helyzetre jellemző vitéz Kudriczy altábornagy távirati jelentése, melyet a Honvédelmi Minisztérium Hadsereg Főparancsnokának küldött:

„– KR - HM. és HFP. Úrnak Gyepű II. – Helyzet III. 24.-n 10. 00-kor:

Német lovas hadtest maradványai és a „Szent László" hadosztály Vörösberény, Nemesvámos, vonalban kísérli meg nagyobb páncélos erők feltartóztatását. Szentgál 04. 00 – tól ellenség kezén van, tovább északra ismeretlen. Német csapatok megítélésem szerint a vezetés kezéből kicsúszva, két nap óta özönlenek hátra. Megállításukra egyelőre kevés a remény. Nagyvázsony térségének lezárásához erő alig van. Katasztrofális benzin hiány, ha magyar részről nem kapunk, gk. tü. rohamlövegek, stb. menthetetlenek. Benyomás: Ellenség megállítását Nagyvázsony Városlőd vonalban nem tartom valószínűnek.

Harcálláspont: Kapolcs, Tapolcától északkeletre vitéz Kudriczy altbgy. II. HDT. PK.

Gyepű II. rádió központja nyugtázta: III. 24.-n 11. 24-kor AMBRUS fhdgy" [406]

A légi tevékenység nem olyan nagy, mint tegnap. Az idő gyönyörű, mintha nyár lenne.

Hajnali 4 órakor az I. német lovashadtest vezetési törzse (parancsnok: Harteneck tábornok Balatonkövesden, Csopak déli részén) a német 9. páncélos hadosztály maradékainak kitörésének befejezése után, parancsot adott a hadtest csapatainak a visszavonulására. [407]

A hadtest balszárnyán harcoló 4. SS-lovashadosztály öt zászlóalja melletti sávban tevékenykedő 24/I. "Párduc" harckocsi osztály és a "Szent László" hadosztály felderítőosztályából és páncélvadász osztályából [408] szervezett "Németh" harccsoport is visszavonult Vörösberénytől északra levő Várhegyen levő, volt védelmi állásából. A vörösberényi utóvédharcokban kb. 35 német és 15 magyar katona esett el. [409]

A "Szent László" hadosztályt a II. magyar hadtesttől a IV. német lovashadtest alá rendelték. 1945. március 24-én a hadosztályt az I. német lovashadtest alárendeltségébe utalták és egy a szilárdnak ítélt védelmi vonal jobb szárnyára került. Feladata a balatoni műút és a csatlakozó részek elsősorban Balatonfüred védelme volt. [410]

A hadosztályra a felaprózódás sorsa várt. A hadosztályparancsnok ragaszkodott a hadosztály összetartásához, Harteneck elrendelte, hogy a hadosztály képezzen hadtest tartalékot.

Egyedül a Nemesvámos-Hidegkút vonalon harcoló 1./ I. ejtőernyős zászlóalj kivonása és csatlakoztatása látszott megoldhatatlannak. [411]

Reggel a hadosztály az erdőket felhasználva, hátrébb húzódott. Nemcsak a szovjetek, a németek elől is rejtőzködtek. [412]

"Az ellenség gyenge biztosító erőinket Nemesvámos mindkét oldalán áttörte és általában Nagyvázsony irányában támad.

A hadosztályparancsnok benyomása szerint az ellenség szándéka, hogy Nagyvázsony elérése után DK-re fordulva erőinket körülzárja." [413]

Intézkedése: [414]

---

[406] ***Nacsa*** közlése.
[407] ***Veress Balaton*** 372. o. és ***Veress Harcok*** 579. o.
[408] E páncélvadász osztály ereje nem ismert. Tudjuk, hogy az Ipoly-Garami harcokban ez az úgynevezett páncélvadász "osztály" egy-két szakaszos század volt.
[409] ***Veress Balaton*** 372. o. és ***Veress Harcok*** 579. o.
[410] ***Lajtos*** nyilatkozat.
[411] ***Veress Harcok*** 581. o.
[412] ***Lajtos*** I. 80. o.
[413] ***Dárday napló*** III. 24-én

- a "„Németh" harccsoport (gránátos zászlóalj, felderítő osztály, nehéz páncéltörő-század) Alsóőrs É-on páncélos felfogó zárt létesít és Felsőőrs ÉNy-on a Veszprém Felsőőrs közötti utat, lezárja.

- a Tassonyi csoport (ejtőernyős és repülő lövész zászlóaljak, 20. hadosztály huszárszázad) feladata súllyal Hidegkúton és Tótvázsonyon átmenő utak mentén biztosítás. A tüzérség Tóth százados 6. pótosztály parancsnok - Tassonyi őrnagy alárendeltségében - 1/1. közepes aknavető-, a pótosztály egy és a 153./3. sorozatvető ütegvetőivel, [415] támogató csoportként működik Balatonszőlős, Nemespécsely területén.

- a hadosztály tartalék az utász zászlóalj

24-én reggel jön Tassonyi parancsa: Az ejtőernyős zászlóaljat vonja vissza Kishidegkút D-re lévő erdőből Vigánt ÉK. 2-3 km (Vigántpetendi) erdőszélre. Menjen védelembe a Nagyvázsony felé menő út mindkét oldalán.

Az állás felvétele az ellenséges járőrökkel való harcérintkezés közben megtörtént. Itt is a védelem szárnyai szabadon voltak. A zászlóalj Vigánton egy majorban, a harcálláspont az erdő szélen volt.

Itt figyelte a zászlóalj tevékenységét két német százados, akik állítólag a tőlük É-ra levő *"Wiking" "* páncélos hadosztály összekötő tisztjei voltak.[416]

Délelőtt 9 óra 30 perc körül a szovjet 35 gárda-lövész hadtest előrevetett osztagai és zászlóaljai birtokba vették a Város alsóerdőt, és a Likacsos domb oldalában megjelenve, átkarolással fenyegették a német védelmet. [417]

Az 1. Bodó század futva szaladt hátra a 3. század időközben az erdő szélén felvett állásaiba, néhány gépjárművét és egészségügyi kocsiját felrobbantva, a községtől délnyugatra emelkedő magaslatokra, illetve a Bagóhegy és Alsóerdő terepszakaszra vonult vissza. [418]

A VIII. gépvontatású tüzérosztály két ütege és a Tihanyi félszigeten eddig a hadosztály alárendeltségében levő 21/3. üteg a 20. hadosztály alárendeltségébe lép jelenlegi helyén maradva.

20. rohamtüzérosztály benzinhiánya miatt Mindszentkála területére került visszavonásra.[419] A bombázás Balatonfüreden a móló és a vasút között felhalmozott tüzérségi lőszert is érte, mely felrobbant és földrengésszerű jelenséget okozott. A rohamtüzérosztály a sebesülteken és halottain kívül két Opel-Blitz tehergépkocsit veszített. [420]

A rohamtüzérek egy lövegét Balatonvilágos pusztánál lőtték ki. "Kocsink felrobbant, mi saját nyomunkon jöttünk vissza és mentünk a többi Hetzer után Balatonfüred felé. Írja egyik lövegparancsnok. [421]

A 20. / 3. rohamtüzér ütegnek nem volt üzemanyag ellátási problémája. Benzinük azért volt, mert az ütegnek három helyen volt a 8. számú úton, Jánoshalmán, a Balaton É-i partján levő műút mellett Balatonfüreden, és Keszthelyen benzin lerakata. Ezért tudtak eljönni Keszthelyig. [422]

Közben egy epizód: Egy német "Párduc" (Panther) harckocsi jött. Parancsnoka, a nehéz harckocsi tetején egy zöld fotelben pöffeszkedett. Géppisztolyával elvette Wittner László zászlós sivatagi 8 hengeres Steyerén levő, két, 200 l-es benzines hordóját, tele benzinnel. A Steyer, az ütegparancsnoki 30 wattos rádiós, terepjáró, gépparancsnoki kocsi volt. (Az ütegparancsnoknak ezen kívül volt egy személyszállító szép Wanderere is.) A német nemcsak megállította, de menetképtelenné tette a Steyert. Wittnernek volt annyi harctéri tapasztalata, hogy gyorsan rádión felhívta a Balatonfüreden

---

[414] ***Dárday*** 137 melléklet.

[415] Lőszer kiszabata: 1/1 üteg egy ; 6. pótosztály ütege 150 lövés, 153/3. sorozatvető üteg 300 lövés, melyet egy páncélvonat mozdony Káptalanfüredről súlyos tűzben mentett ki.

[416] ***Ugron 1/II***

[417] ***Veress Balaton*** 370. o. **Ugron István** az eseményt egy nappal előbbre teszi visszaemlékezésében.

[418] ***Veress Harcok*** 580. o.

[419] ***Dárday napló*** III. 24-én

[420] ***Kárpáthy*** személyes közlés. Kárpáthy története 20. oldalán csak 4 fő sebesültet közöl, valószínű csak a 3. ütegre gondolt.

[421] ***Bonhardt Attila*** közlése Zermann alapján. ***Lajtos*** I. 80. o.

[422] ***Kárpáthy*** emlékezés és személyes közlés

telepített Acsay Dénes páncéltörő üteg parancsnokát. Elmondta, hogy mit tett vele a páncélosa tetején zöld fotelben pöffeszkedő német. Acsay négy lövegével várta a Panthert, tetején a zöld fotellel. Jött is a mi benzinünkkel. 500 méterről 4 páncéltörő ágyú össztüzével szétlőtte a németet. Ez ”Isten" büntetése volt. [423] A tüzérparancsnok és az 1. közepes aknavető tüzérosztály osztálytörzse gyalogmenetben Kisdörgicsére, a 6. tüzér pótosztály be nem vetett része Hedry főhadnagy parancsnoksága alatt Örvényesre menetel. [424]

A délután folyamán az átcsoportosítás folyik

17 órakor Felsőőrsből kivonuló 23. páncélos hadosztály utóvédjeit Felsőőrstől délre a „Németh” harccsoport fedezte Kishegy és Miskehegy magaslatain. A harcok után a Miskehegy alatti völgyben a polgári lakosság tizenkét elesett magyar katona holttestét szedte össze. [425]

18 órakor a hadosztályparancsnok harcálláspontját Aszófő ÉNy 1 km-re helyezi át.[426]

Egyidejűleg Csopaktól északra az erdőbe húzódott és pihenőben levő gránátos zászlóalj 2. század parancsnoka megállapítja veszteségét (10 fő megsebesült, 2 eltűnt), parancsot kap a sürgős visszavonulásra, mert Veszprém elesett, így az oroszok az oldalukba kerültek. Sűrű légi tevékenység közben menetelnek hátra. Németeket alig látnak. Aszófőn keresztül Tihany északi felébe érnek, ahol sátrakat építenek. Sátorépítés közben egy angol musztáng típusú repülőgép olyan alacsonyan szállva géppuskázza meg a századot, hogy a pilóta arcát tisztán látják.[427]

Az éj folyamán erős ellenséges légi tevékenység Nemespécsely többszöri támadást kapott. Az utász zászlóalj vesztesége 2 sebesült és az egyik motorkerékpár, mely telitalálat következtében használhatatlanná vált. A zászlóalj parancsot kap, hogy Nemespécsely DNy-ra menjen falun kívül az erdőbe, ahol hadosztály tartalék lesz. A zászlóalj parancsnokság 14 órakor hagyta el Balatonarácsot, új állása Nemespécsely D. műmalom. Újabb eligazítás,[428] hogy még az éjjel folyamán meneteljenek Balatonudvari ÉNy-i erdőparcellába. A zászlóalj vonat eleség és lőszer kivételével Dr. Rajcsányi állatorvos hadnagy parancsnoksága alatt Tagyon községbe menetel. [429]

20 órakor a lovashadtest a hadosztályt Aszófő É-ÉNy-on tartalékba helyezi azzal, hogy az alakulatok kivonása csak a német alakulatok beérkezése után kezdhető meg. Tóth százados támogató tüzércsoportja Örvényes ÉK-en gyülekezzék, menjen állásba, főlőirány É.

Az ellenség Balatonfüred felé történő előrenyomulása miatt a Tihanyi félsziget kiürítésével kell számolni. A hadosztályparancsnok önhatalmúlag a nem tisztázott helyzet miatt a VIII. gépvontatású tüzérosztály két ütegét - hogy el ne vesszenek - egymásután hátravonja Aszófő É. területére.[430]

21 óra. A 153./3. sorozatvető üteg lőszere elfogyott, bevonult a sárvári Kik. Fek-hez.[431]

A híradó zászlóalj rádiós százada III. 24-ig Balatonfüreden van. Nemesvámosról Hidegkútra és onnan tovább Tapolca irányába vonulnak vissza mellékutakon. Fokozatosan mentek tovább, Badacsonynál különösen jó bort vásároltak fel, minden raj vett egy hordó bort. - Balatonfüred után Tapolca előtt egy makadám úton haladt Gedőváryék R/7a rádiós kocsija, amikor szembejött velük egy harckocsi. A rádiós kocsi vezetője, aki volt a keleti fronton, megállapította, hogy ez nem magyar és nem német, hanem orosz harckocsi. Erre gyorsan lehúzódtak kb. 60 méterre a horhosba és értesítették a mögöttük jövő oszlopot, hogy húzódjanak ők is le. A harckocsi elment, nem támadott és ment tovább. Utána hallották, hogy két német zsákmányolt egy ruszki harckocsit, de később a németek kilőtték őket. Lehet, hogy ez a harckocsi volt, amellyel ők is találkoztak.

Folyamatosan mentek, éjjel megálltak, harcok is voltak, de ezeket nem is vették észre. A híradó legénység sem, amíg be nem vetették őket...

---

[423] ***Kárpáthy*** szóbeli közlés, ***Veress Harcok*** 580. o.
[424] ***Dárday napló*** III. 24-én.
[425] ***Veress Balaton*** 375. o.
[426] ***Dárday napló*** III. 24-én.
[427] ***Szepesvári könyv*** 104-105. o.
[428] ***Utásznapló*** 811. o.
[429] ***Utásznapló*** 812. o.
[430] ***Dárday napló*** III. 24-én.
[431] ***Dárday*** 138 melléklet.

Kis dolgok, melyek jellemzőek a helyzetre:

Baráth alezredesnek a híradó zászlóalj parancsnokának DKW-ja Kővágóőrsön lerobbant. Oda kellett Halmay századosnak két 105 amperórás akut küldeni, s mert nincs semmi benzin, Ruttkay századostól kérdezi mikor, és hol kapnak. Azonnal 100 litert kap, de estig 600 l lenne szükséges.[432]

Tapolcára beérkezésünkor a hadosztálytörzs parancsnoka Füzi Árpád alezredes volt. Mozgásban a vonatparancsnoka Hulei őrmester, álló helyzetben én, Kuti János tizedes. Tapolcán a hadosztály „méltóságos vezérkara" megszökött (ezt később olvastam). A törzs Lesencetomajon át ment ki Ausztriába. Századunkból 9-en a határ előtt lemaradtak, nem akartak átmenni Ausztriába. Elköszöntünk egymástól. A többiek nem adták meg magukat. [433]

A KLÁRA vonalban

Március 24-én este a hadosztály, így a repülő lövész zászlóalj is Aszófő területén gyülekezett. [434]

Volt még egy veszély, mely időközben elhárult. A hadosztályt Harteneck a Veszprém Tótvázsony irányában előrefutó szovjet 35. gárda-lövész és 18. harckocsi hadtest oldalába akarta bevetni. [435]

Már a repülő lövész zászlóalj lőszerellátása is akadozott. Pályi Aszófőre ment be a vasútállomásra lőszerért másod segédtisztjével, Cziráki Béla hadapród őrmesterrel, de a lőszervagon nem érkezett be.[436]

A visszavonulás alatt Alsóőrsön csak jelentéktelen lövöldözés volt a benyomuló szovjet és visszamaradt német katonák között. [437]

Felsőőrs és Káptalanfüred vonalában jelentős átcsoportosítások történtek a 23. páncélos hadosztály vonalai mögött. A német I. lovas hadtestnek alárendelt "Szent László" és a magyar 20. gyalog hadosztály is parancsot kapott Tihany-Aszófő körzetéből az Akali és Alsódörgicse védelmi terepszakaszra való visszavonásra. A "Szent László" hadosztály törzse Zánkára települt. [438]

Az esti és éjszakai órákban a szovjet 262. Éjszakai bombázórepülő-hadosztály kötelékei több egymás utáni hullámban bombázták a balatoni utakat. [439]

Márc. 24-ről 25-ére virradó éjjel a szovjetek ismételt átcsoportosításokat végeztek. [440]

A Szent László hadosztály (utólag) kiadott intézkedésében, az általános tájékoztatás után, külön intézkedik a hadosztály szellemének megóvására a német csapatok visszaözönlése miatt. "Német részről eredményes ellenintézkedés nem várható. Rendezetlen visszaözönlésük a hadosztály harcát, ellátását és szellemét veszélyeztetik."

Pályi tapasztalata ezt erősíti, miszerint nemcsak rendezetlenül vonultak vissza, hanem fosztogattak is és részegek is voltak, írja megjegyzésként Pályi százados [441]

A térségben a 27. szovjet hadsereg balszárnyán támadó 37. lövész hadtest és a 181. harckocsi-dandár csapatai 25-én hajnalban folytatták támadásukat a visszavonuló I. német lovashadtest ellen. A németek a Hidegkút - Balatonfüred között tervezett vonalat nem védték. A 3. és 4. SS-lovashadosztály 25-én 11 órakor harc nélkül kivonultak Hidegkút községből.

A német 23. páncélos hadosztály Balatonfüredet még ennyire sem védte. Mikor a szovjet csapatok kora reggel bevonultak, onnét a német utóvédek már elmenekültek. [442]

---

[432] ***Halmay***

[433] ***Kuti „***Mikor átértünk, Füzi Árpád alezredes századparancsnok - aki képes lett volna mindenkit megenni - azt mondta, hogy akik lemaradtak tőlünk, azokat elfogták az oroszok és kivégezték őket."

[434] ***Veress Harcok*** 581 és ***Pályi*** 119. o.

[435] ***Veress Harcok*** 581

[436] ***Pályi*** 86. o.

[437] ***Veress Veszprém*** 316. o.

[438] ***Veress Balaton*** 374. o.

[439] ***Veress Balaton*** 377. o.

[440] ***Lajtos*** I. 80. o. és ***Veress Veszprém*** : 319. o.

[441] ***Pályi***

Tihany kiürítése folyamatban, az onnan felszabaduló 20. hadosztály alárendeltségében levő 14/II. gyalogos zászlóalj Balatonedericsre menetel. [443]

A délutáni és esti órákban a szovjet 244. és 262. bombázó hadosztály kötelékei folyamatosan bombázták a balatoni védelmi vonal hadifontosságú útvonalait. Délután 3 órakor Tapolcát is megbombázták, ahol 196 polgári és katonai személy halt meg. [444]

Ezen a napon, miközben a csapatok harcukat vívták Dávidházi ezredest a pótosztály parancsnokát a nyilasok kényszerítették, hogy az egységhez tartozó legénységi, altiszti és tiszti családtagokkal településön át Németországba. A határ előtt az oszlop ugyanis Kisrákos (Zala m) községben megállt, és az országhatárt nem lépte át. Az egység erre átment a határon és a Rába hídon újra visszavezette az alakulatot Kisrákos községbe. Itt várták be az oroszokat. Dávidházi alezredes intézkedése nyomán a gondjaira bízott családok állítólag bántódás nélkül anyagi javaikat megmentve kerülhettek vissza otthonukba. Dávidházi ezredes március 29-én orosz hadifogságba esett és onnan 1948. IV. 9. – én jött vissza – 1948. VII. 28-án végelbánásba helyezését javasolják, mert nélkülözhető lett. Aztán 1948. X. 21-én az „államháztartás helyreállítása céljából" őt is, mint számtalan társát a Honvédségtől elbocsátották.

1945. március 25. Idő: enyhe, derült

Az utász századok helyük elfoglalása után bevezetik a felderítést Balatonudvari és Örvényesre. 12 órakor a hadosztályparancsnok szóbeli parancsára folytatják menetüket Ságpuszta É. erdőparcellába. Ott pihenő, a legénység fáradt. Az állandó légitámadások miatt újabb sebesülések emberben és lovakban. A vonat Mindszentkálára irányítva, ahol beérkezés után a zászlóaljparancsnok megszemlélte őket. 23.30 -kor a műszaki parancsnok parancsára: tovább megy Zánka, Köveskálon át Balatonhenyére és onnan a Kapolcs felé vezető utat rombolás szempontjából kell előkészítenie.[445]

8 óra körül a német hadtest tájékoztatása szerint az ellenség Tótvázsonyt is elfoglalta. A tüzérség parancsot kap, hogy meneteljen Szentantalfa területére, menjenek állásba és támogassák a hadosztály harcoló részeit. A tüzérparancsnok és 1. közepes aknavető tüzér osztály törzse meneteljen Köveskálra ill. Kővágóőrsre. A hadosztályparancsnok 12 órakor település Akali É 1 km. István villába. [446]

A hadosztály 17 óra 25-kor kiadott intézkedése szerint Tassonyi őrnagy csoportja (ejtőernyős csoport, repülő lövész zászlóalj, 20. huszár század) menetben van Aszófőről Nagyvázsonyba, ahol a Kányadomb 307 háromszögelési pont, Nemesleányfalu K 279. háromszögelési pont vonalában foglal reteszállást. Ha az ellenség miatt oda nem juthat, Mencshely területén foglal állást. Mencshellyel tartson összeköttetést. A VIII. gépvontatású tüzérosztály, a 6. pótosztály egy ütege és egy sorozatvető üteg támogatja.

A hadosztály tartalékban

- a Pálfi csoport (felderítő osztály, gránátos zászlóalj, 20. páncélvadász osztály 1. százada) Ságpuszta D-n; folyamatosan derítsen fel Balatonfüred felé a balatoni műúton; azt zárja le Antal telep magasságában. A páncélvadász századból 3 löveget indítson Alsódörgicsére a 3./ II. zászlóalj alárendeltségébe.
- az utász zászlóalj Ságpuszta É-on,
- a 3./ II. kiképző zászlóalj - felette a parancsnokságot egyidejűleg a hadosztályparancsnok átveszi - Alsődörgicsén. Küldjön ki Vászolytól K-re ÉNy-ra erős biztosítást az utak lezárására.

Vezetékes összeköttetés Tassonyi csoporttal és a 3./ II. kiképző zászlóaljjal. Rádiókapcsolat minden alakulattal kivéve a 3./ II. kiképző zászlóaljat. [447]

---

[442] ***Veress Veszprém*** : 319 o. ***Lajtos*** szerint 23-án este vonúltak be harc nélkül a szovjet csapatok Balatonfüredre, mert azt a ho. harc nélkül feladta.
[443] ***Dárday*** 142. mell.
[444] ***Veress Harcok*** 581. o. 54. jegyzet
[445] ***Utásznapló*** 812. o.
[446] ***Dárday napló*** III. 25.
[447] ***Dárday*** 142 mell. 460/Szt. László ho. I. a. 45. III. 25. szám.

A parancsot Tassonyiéknak sikerült teljesíteni és Nagyvázsonyban állást foglaltak, így a tüzérség helyzete is változott. Erre parancsot jegyzettömbből 16 órakor küldi ki motorkerékpáros hírvivőkkel a tüzérparancsnok. Nevezetesen a VIII. gépvontatású tüzérosztály, a 153./3. sorozatvető üteg a tüzérosztály-parancsnok egységes vezetése alatt Szentantalfáról meneteljen hátra. Küldjön összekötőtisztet Tassonyi őrnagyhoz. Tóth százados csoportja (6/2. és az 1. közepes aknavető tüzérosztály ütegei) tűzkészültségét másnap 7 órára érje el. Tóth százados harcálláspontja Tassonyi őrnagy közelében legyen.

A II. hadtest parancsnoka a 67. Tábori tüzérosztályt (Parancsnoka: Trux alezredes) a hadosztály alá rendelte. Tekintve, hogy 10.5 cm-es lőszerre nincs kilátás, parancsot kap, hogy meneteljen másnapi indulással Lesenceistvánd ÉNy-ra.[448]

Lajtos őrnagy Tassonyi őrnaggyal és Pályi századossal a két ezred parancsnokkal a jövőt illetően megbeszélést folytatott, akik megkérdezték tőle, hogy mennek-e még tovább? Jelentették, hogy sokan vannak, akik a magyar föld védelmében szívesen áldozzák életüket, de Németországba nem akarnak menni. Lajtos megkérdezte: "Hajlandók-e a németek ellen fordulni? Mindketten nem-mel feleltek. Ő maga sem volt erre képes. Közölte velük, hogy véleménye szerint egy-két nap múlva eljön az idő, amikor szívük szerint cselekedhetnek. A körülményeket előre nem láthatja.

Szügyi vezérőrnagy és Lajtos között egy másik beszélgetés is történt. Lajtos megkérdezte parancsnokát, hogy hogyan ítéli meg a helyzetet. Szügyi azonnal megérezve a kérdés hátterét, közölte, hogy ő nem adja meg magát. Lajtos jelentette, hogy ő sem, de Németországba sem megy. Szügyi figyelmeztette, hogy ne remélje, hogy ezzel megmenti magát. Lajtos ezt nem is akarta és nem is remélte. A beszélgetést egy újabb az I. német lovashadtest parancsnokságtól márc. 25-én 19.00 órakor érkezett parancs szakította meg, ill. fejezte be. [449]

Rossz hírek érkeznek. Az ellenség a Balaton Északi oldalán a tihanyi félszigetet túlhaladta, Akali felé nyomul előre. Az ejtőernyős csoport jelenti, hogy sem a jobb, sem a bal német szomszéddal nem sikerült összeköttetést létesíteni, elöljáró parancsnokkal nincs kapcsolata.

A hadosztályparancsnok elhatározza és intézkedik, hogy minden alakulata Lesencetomaj és Lesenceistvánd területére vonuljon vissza. Egyedül az ejtőernyős csoport marad bevetve. Ha nincs összeköttetése harcolva, vonuljon vissza. A tüzérség (VIII. gépvontatású tüzérosztály , 153./3. sorozatvető, 37. tüzér-, 6. tüzérosztály törzs és két be nem vetett ütege, 1. közepes aknavető tüzér osztály és a tüzérparancsnok tágabb törzse) tiszti futárokkal kapják ezt a parancsot.

A nap folyamán és éjjel állandó légitámadás volt. A hadosztályparancsnok harcálláspontját 20 órás indulással Kapolcs ÉK-re, majd Monostorapátiba helyezi át. [450]

Reggel Tassonyi őrnagy látta "a Nagyvázsonyból kiözönlő tömött menetoszlopokat. Emlékezete szerint a következő parancsot kapta a hadosztálytól: parancsnoksága alatt "az ejtőernyős, repülő lövész és gránátos (zászlóalj) foglaljon védőállást a balszárnnyal a műútra támaszkodva ... 1 km körüli sáv volt megadva! Pár km-re nyugatra attól, ahol éjjel voltunk. Szárnyunkon német egységek lettek volna. Áttelepültünk. Ugronnal eldöntöttem, hogy ez egy piszkos kelepce, ki látott ilyen erőkkel egy keskeny sávban védelmet? A műúton egy német szakasz 2 gépkocsival, járó motorral a menekülési irányban. Mi aknatűz alatt voltunk. Nyilvánvaló volt a szándék, a németek az első páncélos megjelenésére elfutnak, minket ott hagynak egy zsákban és az orosz, túlhaladva páncélosokkal, rágódhat rajtunk. Elhatároztuk, hogy ilyet nem játszunk, rendezetlen alakban visszavonulást rendeltünk el, majd Ugron szakaszonként, oszlopban vezette vissza Tapolca felé az ejtőernyősöket. Valószínű ez a német "megfigyelő szakasz" jelentette a visszavonulást, mert a németek küldtek egy összekötőtisztet, aki kapacitálta Ugront, hogy álljon meg. Válasza az volt, adjanak neki gépkocsikat, akkor a németekkel együtt védelembe megy. Tapolcáig nyílt terep volt, visszavonulás páncélos támadás alatt lehetetlen lett volna. Lajtos állítólag erre a visszavonulásra

---

[448] ***Dárday napló*** uott. III. 25.

[449] ***Lajtos*** I. 81. o. Ez a beszélgetés minden bizonnyal korábban történhetett (március 22-én). ***Pályi*** ezen a megbeszélésen nem volt jelen. ***Pályi*** 85 o. ***Tassonyi*** sem említi.

[450] ***Dárday napló*** uott. III. 25.

adott parancsot, ... de én ezt a parancsot nem kaptam meg .... Tassonyi parancsot ad Ugron századosnak, hogy hagyja fel az állásokat és gyülekeztesse a zászlóaljat Monostorapáti D. erdőszélen, de úgy, hogy a németek ne vegyék észre. Az általános helyzet szerint a németek martalékul akarnak minket felhasználni saját megmenekülésükhöz. Ő maga egy pár emberrel visszamaradt, mint utóvéd és éjjel érte el Tapolcát. A németeknek nyoma sem volt, de a reptéren egy pár robbantó járőr dolgozott. Másnap (26-án) bombatámadások alatt értük el Zalaszántót, én útközben az oszlopot utolértem." [451]

A gránátos zászlóalj 2. század részére "sürgős visszavonulás Antaltelepen keresztül Ságpusztára. Sűrű tüzérségi tűz és légitámadások közben érjük el a célt. Útközben a szőlősgazdák több helyen is megkínálnak finom borral, páran be is rúgnak. Teljes nyári melegben, vidám hangulatban megyünk. Megérkezve, egy fenyőerdőben sátrat verünk, és délig alszunk. Éjjel sűrű légi tevékenység van, állandó sztalingyertyázás, robbanások, géppuskatűz hallatszik, na és az utálatos, rettegett "varrógép". (Ez egy lassújáratú repülőgép, amelynek motorja úgy hallatszik, mint mikor valaki varrógépet működtet; két 500 kilogrammos bombát visz, és ha valahol észlel valami fényt, vagy mozgást, rögtön ledobja bombáját.) Az ember éjjel ezért nyugtalanul alszik, mert nem tudja, nem esik-e rá bomba.[452]

A nap végére az I. német lovashadtest csapatai visszavonultak Nagyvázsony Ny. (Tálodi erdő ÉK-i széle - Vöröstó K- Vászoly - Akali DNy. (Ságpuszta) vonalára.[453]

Az éjszakai órákban a hadosztály „Németh" harccsoportja, repülő lövészezred és a testőrgránátos ezred egy-egy zászlóalja Taliándörögd, Csóronpuszta, Vigándpetend, Kapolcs, Monostorapáti terepszakaszon foglalt védelmi állásokat. A VIII. légvédelmi tüzérosztály lövegei a gyalogság vonalaiban foglaltak állást harckocsi elhárításra beállítva.

Pályi százados, már március 25-én az esetleges bekerítés elkerülése végett a zászlóalj vonatot a századok összevont vonatával hátrairányította a lőszer és élelem kocsik kivételével. A századok összevont vonatának hátraküldését később hibás intézkedésének mondta. Ekkor rendelte hátra másodsegédtisztjét gróf Cziráki Béla hadapród őrmestert is. A zászlóalj lőszertisztét is motorkerékpárjával a vonathoz rendelte. Ez volt az egyetlen gyors közlekedési eszköze a zászlóaljnak. A vonat menetvonalának Aszófő-Zánka-Tapolca útvonalat adta meg azzal, hogy Tapolca keleti bejáratánál eligazító járőrt hagyjanak. Az összeköttetést a lőszertisztnek kellett volna tartani. A zászlóalj vonata eltűnt, a zászlóalj oldalkocsis motorkerékpárjával együtt. A vonat sorsáról később számolok be. [454]

Az utász zászlóalj Ságpuszta É-on ill. Mindszentkállán, majd éjjeli menet Zánka, Köveskálon át Balatonhenyére útrobbantási feladattal. Az éjjel-nappali légitámadások során, emberben, lóban egyaránt, sebesült veszteségek érik. A községekben az állandó légitámadások miatt nem lehet tartózkodni. [455]

Az 1/1. közepes aknavető üteg állásában maradt. Nagyvázsonyból sikerült élelem és lótáp utánpótlást beszerezniük. Az időjárás kedvező volt, kissé tavaszodott, éjszaka sem hűlt le fagypont alá a hőmérő. [456]

A "Szent László" hadosztály vezetési törzse – Veress szerint - Monostorapátiban gépkocsikon töltötte az éjszakát. [457] Monostorapátiban történt éjjeli pihenő után a magát tartani nem tudó védelmi vonal hátrábbra került. A hadosztály csapatai rejtőzve, ekkor Akali magasságában voltak.[458]

---

[451] ***Lajtos*** I. 80. oldalán a történtekről csak ennyit ír: ***Tassonyi*** parancsára Ugron századosnak a zászlóaljat Monostorapáti D. erdőszélre kellett gyülekeztetnie úgy, hogy a németek ne vegyék észre. Az általános helyzet szerint a németek martalékul akarták felhasználni a hadosztályt megmenekülésükhöz. A zászlóalj már délelőtt rajonként elkezdte a visszaszivárgást. Ugron százados az ellenőrző német tiszteket leitatta és estére egy házban lefektette aludni. Nem volt ellenséges tevékenység, így nem is vettek semmit sem észre. ***Tassonyi*** – ***Pályi***

[452] ***Szepesvári könyv*** 105. o. Tévedés, a "varrógép" nem vitt 500 kg-os bombákat.(FJ)

[453] ***Veress Veszprém*** 319. o.

[454] ***Pályi*** 119. o.

[455] ***Utásznapló***

[456] ***Bakay***

Halmay százados a rádiós század parancsnoka is délben indul Aszófőről Akali, István villába. Este indulás tovább Monostorapátiba. Közben a németek pisztollyal "kértek" benzint tőle.[459]

Az 1./ I. ejtőernyős zászlóalj továbbra is a német 3. páncélos hadosztály sávjában maradt Pula ÉK-i és Vöröstó keleti körzetében.

A 3. német páncélos hadosztály Nagyvázsonytól K-re a Kőhegy, Felsőcsepely és Barnág területén harcol. [460]

A szovjetek ugyanakkor ezt a német "főellenállási" vonalat "áttörték". A csapatok védelme ezen a szakaszon csak szétszakadozott utóvédharcokra korlátozódott, melyek csak lassították a szovjet csapatok előrenyomulását.

Az I. lovashadtest balszárnyán visszavonuló 3. és 4. SS-lovashadosztály töredékei és a "Szent László" hadosztály részei a lovashadtest balszárnyát Nemesleányfalu és Mencshely között a Jakabfa erdő térségében (Halom hegy) védték. A támadókat csak 9-10 óra hosszat tartóztatták fel. A "Szent László" hadosztály a jakabfai erdőkön keresztül Kapolcs irányába hátrált. [461]

A németek által adott parancs tartalmára Lajtos Árpád egy későbbi nyilatkozatából következtethetünk. Lényege:

"A visszavonult saját erők Akali K, Tagyon É, Monoszló É, Balatonhenye É, Monostorapáti É. vonalában szívós védelemre rendezkednek be úgy, hogy a hadosztály jobb szárnyával Akalira támaszkodjon, és szilárd védelemre rendezkedjen be."

Mielőtt a hadosztályparancsnokság kiadhatta volna vonatkozó intézkedését, újabb parancs érkezett, melynek értelmében "a hadosztálynak 25/26-ra virradóra védelmi vonal balszárnyán levő német hadosztályokat kellett felváltania. [462]

Éjfélkor Balck vezérezredes a 6. német hadsereg parancsnoka a II. magyar hadtestet, a törzset és a csapatokat, a I. német lovashadtest (parancsnok: Harteneck lovassági tábornok Diszel) alárendeltségébe utalta. Nevezett biztosítani akarta kapcsolatát bal nyugati szomszédjával a IV. SS páncélos hadtesttel. A csatlakozást a magyar Szent László hadosztálynak kellett biztosítani. A hadosztály harcálláspont Zánka volt.

Ezért a hadosztály főerőit március 25-ről 26-ra virradó éjszaka Zánka- Szentantalfa körzetből a Mencshely Vöröstó térségébe kellett átcsoportosítania. [463]

Az új csoportosítás szerint a balszárnyon Monostorapátinál a Szent László hadosztály március 26-án reggelig felváltja az ott levő 3. SS *"Totenkopf"* hadosztály, 5. SS *"Wiking"* és a 3. német páncélos hadosztályt (parancsnok: von Soeth vezérőrnagy), tőle balra a 3. német lovashadosztály a *"Hitlerjgend"* hadosztály, a *"Hitler Adolf* hadosztály, a *"Braunschweig"* hadosztály véd a Balatonra zárkózva.

A hadosztály törzs gyorsan kidolgozta a leendő védelmi csoportosítást és Szügyi Zoltán vezérőrnagy hadosztályparancsnok, Lajtos Árpád vezérkari őrnagy, hadosztály vezérkari főnök a hozzájuk vezényelt német összekötőtiszttel Wellhoffer főhadnaggyal, személygépkocsival előrementek Zánka, Tapolca, Diszelen át Monostorapátiba a felváltandó német hadosztályparancsnokságra. Oda 21.00 órakor érkeztek. [464]

A 20. rohamtüzérosztály lövegei Szentbékállán a Cigány templom dombokat szállták meg.

---

[457] ***Veress Balaton*** 398. o. Veress itt ***Lajtos*** Árpád: Hadtörténelmi visszaemlékezéseim 1-85. Fólió-ra hivatkozik. A gépkocsikon való éjszakázás, nem szerepel a fólióban, sem más naplóban

[458] ***Lajtos*** I. 80. o. ***Veress*** szerint: A Barnag pusztát feladó, onnan visszavonuló a IV. SS páncéloshadtest főerejét képező 9. S*S -"Hohenstaufen"* és 5. SS - *"Wiking"* páncélos hadosztályok fedezésére a 3. német páncélos hadosztály elégtelennek bizonyult a 6. hadtest vezetési törzse a "Szent László" hadosztályt a visszavonulás biztosítására harcba vetette (!). A hadosztályok nyolc (!) zászlóalja éjszaka 20-24 óra között fokozatosan vonult fel a kijelölt terepszakaszra.

[459] ***Halmay napló*** III. 25.

[460] ***Veress Balaton*** 398. o. (*Harmath István* tanfelügyelő Veszprém és *Huszár János* tanár Pápa közlései.)

[461] ***Veress Veszprém*** 322. o. De ez "az áttörés" nem 24-én, hanem 26-án volt.

[462] ***Lajtos*** nyilatkozat.

[463] ***Veress Harcok*** 582. o.

[464] ***Veress Balaton*** 419. o.

Lajtos engedélyt kért, hogy a német összekötő tiszttel a mindössze pár száz méterre levő első vonalba egyedül menjen ki, mert úgyis csak ő tud a német felváltandókkal beszélni.[465]

Annyit a sötétben is megállapíthattak, hogy minden német gépkocsik hűtője D-i irányban állt indulásra készen. Nyilvánvaló volt, hogy gyors váltást várnak és utána gyors visszavonulásra készülnek.

Lajtos mindhárom hadosztály vezérkari főnökével beszélt. Kérdésére, hogy milyen erejük van, mindhárman egymástól függetlenül 3-400 lövészárok harcost[466] mondott. Külön kérdésére közölték, hogy egy darab páncélelhárító fegyverük sincs. Ismereteik szerint velük szemben 2-3 orosz páncélos hadtest van.

Ezeket tudomásul véve visszamentek Szügyi vezérőrnagyhoz. Lajtos tájékoztatta Szügyit a helyzetről és javasolta, hogy a felváltás helyett, azonnal vonuljanak vissza, mert ha a három német páncélos hadosztály roncs visszavonul, holnap 26-án reggel a hadosztályt letiporják a szovjet harckocsik. Természetes, hogy a balszárnyra őket küldték, mert tudják, hogy a Szent László a hősi halálig kitart. Az egész balatoni visszavonulás attól függ, hogy a tapolcai utat, hogy tudják tartani. Nem szívós védelmet kívánnak valóságban a németek, hanem a hadosztály védelme alatti visszavonulást a magyarok feláldozásával. Lajtos kijelentette, hogy ehhez a parancshoz nem járul hozzá, és ezt nem tudja teljesíteni. Szügyi vezérőrnagy egyetértett vezérkari főnöke aggályaival, de a parancs megszegés várható következményeit említette. Lajtos azt javasolta, hogy az azonnali hátragyülekezési részletparancsokat ő aláírja, s amennyiben baj lesz, ő lesz a felelős, hiszen Szügyi nem tud róla. Szügyi ezt nem akarta elfogadni. [467]

Aggályainak adott kifejezést egyrészt a várható német megtorló intézkedések vonatkozásában, másrészt a harctéri fegyelemre és kötelességteljesítésre hivatkozóan. Minthogy Szügyi vezérőrnagy el volt tökélve, hogy személyére nézve, és ha lehet a csapatokkal is, elhagyja az országot, és az angoloknak ajánlja fel szolgálatait, illetve adja meg magát, abban állapodtak meg Lajossal, hogy a visszavételre vonatkozó részlet-parancsok Lajtos aláírásával mennek ki, s ha majd "kitör a botrány" Szügyi elítéli Lajtos intézkedéseit, melyeket az "ő tudta nélkül" adott ki. [468]

S mert Lajtos semmiképpen nem akart Németországba kimenni, Lajtos írta alá az intézkedéseket az egyes csapattesteknek s ezzel önként adódott az a megoldás, hogy elhagyja a hadosztályát, melyre másképpen nem tudta volna soha rászánni magát.

Az intézkedéseket azonnal kiküldték az odarendelt motorkerékpáros futárok útján, és hogy a német összekötő tiszt ne fogjon gyanút, Monostorapátiban éjszakáztak. [469]

Pályi szerint Harteneck német lovassági tábornok hadtestébe beosztott "Szent László" hadosztály március 25-én azt a parancsot kapta, hogy Monostorapáti területén váltsa fel az 5. SS *"Wiking"* páncélos hadosztályt.

Ez a parancs Tassonyi és az ő véleménye szerint is egyértelmű csapda volt. Azt a célt szolgálta, hogy az aránylag kis védelmi sávban bevetett "Szent László" hadosztály szállítóeszközök nélkül a német csapatok közé beékelve gyűrűbe kerüljön. Amíg a hadosztály ellenállását felszámolják, a németeknek ideje marad a visszavételre. A repülő lövész zászlóalj a hadosztály intézkedése nélkül visszavonult. Ezzel egyidőben a hadosztály is kiadta visszavonási intézkedését, amit se Tassonyi, se Pályi nem kapott meg. A következménye az volt, hogy a német parancsnokság Lajtost jelentéstételre magához rendelte. [470]

25-én a nap végére az I. lovashadtest csapatai visszavonultak Nagyvázsony Ny. (Tálodi erdő ÉK-i széle - Vöröstó K- Vászoly - Akali DNy. (Ságpuszta) vonalára.

---

[465] ***Lajtos*** I. 81. o.
[466] "Gräbenstärke"-t
[467] ***Lajtos*** I. 82. o.
[468] ***Lajtos*** nyilatkozat
[469] ***Lajtos*** I. 83. o.
[470] ***Pályi*** 85. o.

„A szovjet térnyerése miatt a hadosztály intézkedései még aznap megváltoznak. Kényszeríti erre a német egységek rendezetlen és fegyelmezetlen visszaözönlése is. Új csoportosításba kerülünk.

„Március 25-26. Ez a parancs a visszavétel alatt megváltozott.”, tehát nem került végrehajtásra.[471] A hadosztálynak ez a végrehajtásra nem került intézkedése a következő volt, melyet Lajtos ugyan hamisítványnak tart, de Pályi – Lajtostól függetlenül – említi.

"Intézkedés 45. III. 24/25-re" (A hadosztály intézkedése időpont nélkül, Prímás aláírással.)

Tartalma: 1. Az ellenség Márkó, Veszprém elfoglalása után Ny, D felé tovább tért nyert ... a DNy-ra előretörő ék Nemesvámost elhagyta és Tótvázsonyt közelítette meg. Német részről eredményes ellenintézkedés nem várható. Rendezetlen visszaözönlésük a hadosztály harcát, ellenállását és szellemét veszélyezteti.

2. A bekerítés elől a hadosztály Tapolca területére vonul vissza.

Csoportosítás: a. Ejtőernyősezred parancsnok csoportja (ejtőernyős csoport, 20. hadosztály huszárszázad, 1. közepes aknavető tüzér osztály, 6. tüzér pótosztály) Gyulakeszi, Kisapáti, Gulács területére, biztosítsa a hadosztályt Ny-ról,

b. „Németh” harccsoport: (gránátos zászlóalj, felderítő osztály, nehéz páncéltörőágyús század, 25. magyar gyalogos hadosztály nehéz páncéltörőágyús század) a Balatoni műút mentén Kővágóőrs, Kékkútra. Vegye fel az összeköttetést a "Botond" páncélvadász csoporttal (Balatonfüred v. á.) és azzal együtt biztosítsa a hadosztály visszavételét,

c. Jekkelfalussy (Piller György) csoportja (3./ II. kiképző zászlóalj, 14/II. zászlóalj, 21/3. üteg, 25. légvédelmi gépágyús üteg) Balatonederics, Nemes-Vitára,

d. Pályi százados csoportja: repülő lövész zászlóalj, VIII. gépvontatású tüzérosztály, utász zászlóalj, 153./3. sorozatvető üteg Badacsonytomajra.

e. A híradó zászlóalj önállóan gyülekezik Káptalantótira,

f. Hadosztályparancsnok harcálláspontja III. 24-én 22 h-tól Káptalantótin.

3. Vonat hátramozgására külön intézkedem.

4. Hátramozgás megkezdését csapatonként szabályozta.

5. Menetvonalat, beérkezési helyet, időt (csak napot, órát nem) III. 25-ét adta meg.

6. Összeköttetés és híradás: személyi ill. a hadosztályparancsnokkal rádión. Egyes csoportok egymással is tartsanak összeköttetést.

7. A hadosztály érdekében fenti parancsomnak, feltétlen érvényt kell szerezni, minden azzal ellentétes parancsot, felhívást vissza kell utasítani. [472]

Március 23-tól az eltelt időszakban az ejtőernyős zászlóalj élelmiszer és lőszer ellátása kiválóan működött. Úgyszólván minden este beérkezett a mozgókonyha meleg étellel és a lőszerellátmány is. [473]

---

[471] ***Pályi*** 87. o.

[472] HL. ***Lajtos*** dosszié. Az okmányra ***Lajtos*** kézzel írta: "Utólag rekonstruálták! Az intézkedés III. 25/26-ra szólt. Szóbeli részletintézkedések voltak eredetben. ***Lajtos*** Árpád."

Ehhez az okmányhoz ***Lajtos*** kézírásával külön lapon a következő megjegyzéseket írta: "Nem igaz, utólagosan szerkesztették, (lemaradásom, tehát III. 26 után), nyilvánvalóan kozmetikázás szempontjából.

1. Az intézkedés szóbeli volt (futárokkal, az én aláírásommal - tehát nem Szügyiével -) volt, írásbeli nyomot nem akartam hagyni, de III. 25-én este, Monostorapáti szélén erre mód és idő sem volt, arról volt szó, hogy előintézkedésünk szerinti, felváltási helyre irányuló meneteket már megkezdett csapatokat elirányítsuk (egy napi menet távolságra hátra).

2. (Bizonyíték az utólagos, "írásbeli" intézkedés valótlanságára:) az egész esemény III. 25-én este kezdődött, tehát nem III. 24/25-re, hanem III. 25/26-ra szólt az intézkedés.

3. Teljesen hamis, amit a gyülekezési körletekről ír! Valójában az egész hadosztályt szorosan vontuk össze, Tapolcától Ny-ra levő Billege (Vilonyai) erdő területére. Ez a hamisítvány pedig kereken 20 x 20 km-es (azaz 400 km^2) területre szórja szét a csapatokat.

4. Olyan csapatokkal is intézkedik, amelyek 1945. III. 25-én nem tartoztak a Szent László hadosztályparancsnok alárendeltségébe. Nyilván olyan csapatok ezek, amelyek később soroltak be Szügyi "védőszárnyai" alá. L.Á. "Lehetséges, hogy az igaz, hogy az okmányt Lajtos szökésére való tekintettel utólag szerkesztették, de az is igaz, hogy ***Pályi 87. o.***-án a parancsot és annak végrehajtását visszaemlékezésében leírta.

[473] ***Ugron 1./ II.*** Erre a napra csak ennyi megjegyzése van.

Visszavétel Balatonakali körzetéből a Billege erdőbe 1945. márc. 26-27.

1945. március 26. Idő: enyhe, derült

A hadosztály az előző este kiadott parancsnak megfelelően mozgásban van. Hajnalban a hadosztályparancsnok Monostorapáti DNy. 2 km-nél szemléli az alakulatok visszavonulását. Szórványos ellenséges repülő tevékenység Lesencetomaj - Zalaszántó-i kocsiút mentén volt. [474]

Ezen a napon a hadosztály hadrendje: Hop. ; Ho. tpk. ; Eje. epk. csoportja: e. pság. ; töszd. ; 1 zlj. ; Rep. löv. zlj. csoportja: zlj. pság. ; tö. szd. ; 1. zlj. ; Gr. Zlj. ; Feld. oszt. : oszt. pság. ; tö. szd. ; kp. szd. ; n. pct. szd. (9 lg.); 20. ho. hu. szd. ; 9. tü. pótoszt. ; 37. tü. oszt. ; 1. köz. av. tü. oszt. ; VIII. gv. tü. oszt. ; U. zlj. ; Hír. zlj. [475]

Egy 26-án keltezett német "reggeli jelentés" jelzi, hogy ezen a vonalon "új főellenállási vonal kiépítése van folyamatban". [476]

8. melléklet. A helyzet 1945. március 26-án és 27-én 03.00-kor

Az utász zászlóalj hajnali 4 órakor érkezik Balatonhenyére, egy szakasz kimegy az utat szemrevételezni, a többieknek pihenő a falu szélén. Általában a községekben tartózkodni nem lehet az ellenséges légitámadások miatt. [477] Hat órakor új parancs: a robbantási munkákat azonnal befejezni, Köveskál Tapolcán keresztül Uzsa majorba (Tapolca Ny 7 km) menet. 16 órakor beérkezés Uzsa majorba. A vonat Reziben. 21 órakor rádión keresztül berendelik a zászlóaljparancsnokot Tapolca Ny-ra, századok az intézkedést 23 órakor kapják meg. [478]

Balatonhenyén, az öregek elmondása szerint mintegy hatvan fő esett el az orosz tüzérségi támadás következtében. Nagy részüket bombatölcsérekbe temették el, mivel a testek roncsolódása „iszonyú" volt. A falúban 11 német katonát exhumáltak, és szállították át őket a veszprémi temetőbe. [479]

A rádiós század hajnalban érkezik Monostorapátiba, és mindjárt indul tovább Tapolca Ny. erdőbe, ahova reggelre érkezik. A rádiósgépkocsik miatt a rádiós századot átszervezték. Század parancsnok négy szakasz, ebből az első 5 raj R/7 a rádiós gépkocsikon; a második 4 raj R/6 rádiókészülékekkel országos járműveken; a III. és IV. rajnak csak 2 országos járműve van.[480]

10 órakor a tüzérparancsnok visszamegy Vigántpetendre tájékozódni Tóth századoshoz. Tassonyiék ekkor hajtják végre a leválást és Ugron jelenti, hogy Tóth százados már megindult a kijelölt gyülekezési helyre. Jelenti az eddig eltűntnek vélt 1/1. aknavető üteg az éjjel folyamán történt beérkezését is. A hadosztályparancsnok a délelőtt folyamán Tapolca Ny. 3 km-re Gyári pusztára helyezi át harcálláspontját.

Délután a tüzérparancsnok ellenőrzi a tüzérség gyülekezését Lesenceistvántól ÉNy-ra levő majorokban és a szőlőhegyen. Azok a hadosztály tüzérparancsnok tágabb törzse és az 1/1. aknavető üteg kivételével beérkezett.[481]

„Március 26-án az oroszok az előttünk levő térségben támadást kezdeményeztek. Hajnalban komoly orosz tüzérségi támadás érte hevenyészett állásainkat. Sebesülések miatt az előttünk beásott

---

[474] 466./Szent László hadosztály I. a. 45. III. 26.
[475] ***Dárday*** 51. mell.
[476] ***Veress Veszprém*** 319. o.
[477] ***Utásznapló*** 812. o
[478] ***Utásznapló*** 821. o.
[479] ***Nacsa É.*** 4. o.
[480] ***Halmay napló*** III. 26. A szervezet: ***Halmay*** 1. szakasz, 1. Fábián hadapród + R/7a- 2. Várnai hadapród + R/7a- 3. Csizmadia őrmester + R/7a- 4. Szalai szakaszvezető + R/7a- 5. Hursán hadapród + Jakab tizedes raja + 2 távírász + R/7a + 5 W. 2. szakasz 6. vitéz Gedőváry hdp. szakaszvezető + Szabó László őrvezető + R/6- 7. Horváth tizedes R/6. 8. Farkas szakaszvezető + R/6, 9. Mosolygó hadapród + Litauszki raj + R/6. Fennmarad: 4 új gépkocsivezető + Jakab raj 2 országos járműve és a III. és IV szakasz 2 országos járműve.
[481] ***Dárday napló*** III. 26 és ***Összefoglalás*** III. 26.

ejtőernyősök létszáma is megfogyatkozott. Az orosz támadás elhárításában részt vett az én megfigyelőmbe előrerendelt géppuskás rajom is, de hát mindez már nem segített rajtunk. Déltájban e Nagyvázsony-i védelmi vonal feladására kényszerült a hadosztályvezetés. Parancsot kaptam a tüzérosztály parancsnokától, hogy hagyjam el a főfigyelőt és az aknavetők tüzelőállásait és Köveskál - Kővágóőrs útvonalon vonuljak vissza a Balaton É-i partján Badacsonytomajt, Szigligetet érintve Lesencetomajba, ahonnan március 27-i beérkezésem után rádión jelentsem helyzetemet.

Valószínű, hogy a Nagyvázsony – Kapolcs - Tapolca visszavonulási út túlzsúfoltnak bizonyult, és így szerencsénkre lovas alakulatunkat egy biztonságosabb kevésbé veszélyes útvonalon vonultatták vissza. A dél már jócskán elmúlt, amikor elhagytuk állásainkat Nagyvázsonynál és eléggé kacskaringós hegyes völgyes gyenge minőségű kocsiutakon haladtunk Köveskálig, ahová az esti sötétedéskor érkeztünk. A kis falu határában éjszakáztunk, itt is sikerült a tábori konyhánk által készített meleg ételt ennünk és lovainkat is jól tudtuk ellátni, főként itatni. A figyelés kellő megszervezése mellett az eső nélküli éjjelen kicsit pihenni is tudtunk. Ezen az úton rajtunk kívül más alakulat nem vonult vissza." [482]

A hadosztály rádiós százada előző nap este 23 órakor indult a Tapolca Ny erdőből és Zalaszántóra 27-én 4 órakor érkezik.[483]

20 órakor a hadtesttől érkezett parancs szerint kiment az "Intézkedés a hadosztály 1945. III. 26-ról 27-re virradó éjjel menetére." Lényege: - a hadtest 26-ról 27-re virradó éjjel arcvonalát Fekete kastély (Balatonederics Ny), Lesencefalu K, Billege puszta, Tapolca Ny erdő sarok, Haláp hegy, Ó-Börgönd puszta vonalába veszi vissza.

A hadosztály feladata: hadtesttartalékként gyülekezni Zalaszántó térségében. A hadosztály alakulatainak menet sorrendje, beérkezése, felderítési és biztosítási feladatai: VIII. gépvontatású tüzérosztály + 153. aknavető üteg - Cserhát major D.,(Zalaszántó D.) - Rézi felé ; Híradó zászlóalj gépkocsizó részlege - ugyanott ; felderítőosztály+ páncélvadász-század - Tátika Hidegkút (Zalaszántó D. 2 km) - Sümeg fele vezető út páncélvédelme; 37. tüzérosztály - Zalaszántó ÉNy; 6. póttüzérosztály - ugyanott, tőle É-ra; a tüzérparancsnok tágabb törzse - ugyanott, ÉNy-ra; 1. közepes aknavető tüzér osztály - Zalaszántó erdő É-ra; Híradó zászlóalj fogatolt részlege - mint a gépvontatású részlegé; repülő lövész zászlóalj - Zalaszántó K 1 km; Utász zászlóalj - Várvölgy Ny. 1 km; Gránátos zászlóalj - Zalaszántó K-DK 1,5 km - Válus felé; Ejtőernyős zászlóalj - Zalaszántó ÉK. 1 km - K. felé Sárvály nagyerdő; Rohamtüzérosztály nem irányítható Zalaegerszegre, mert a vele való kapcsolat megszakadt.

A hadosztálytörzs 27-én 2 órától Zalaszántó DK templomnál.

Feladatai között útkarbantartás és műszaki megerősítés 24 tonnáig az alábbi vonalon: Tapolca, Várvölgy, Zalaszántó, a kapott feladat alapján [484]

A híradó zászlóalj vezetékes százada az utász zászlóalj részére Várvölgy (Alsó-Felsőzsid, Tapolca Ny. 10 km) Dny. 1 km 184 háromszögelési ponttól D-re, erdőszegélyre távbeszélő vonalat épített ki.

A rádiós század a Balaton Északon történő visszavonulás során átmennek Tapolcán, onnan felvételezni voltak Sümegen is, de Nagykanizsa irányában vonulnak vissza. A Tapolca melletti erdőből 23.00-kor indulnak és 27-én 04.00 érkeznek Zalaszántóra (Tapolca Ny 26 km). Majd 9 órakor tovább menet Zalaszentlászlóról Vindornyafokra, ahova 20.00-kor érkeznek. [485]

Éjjel kiderül, hogy a VIII. gépvontatású tüzérosztály parancsnok Selmeczy László alezredes és a 3. ütegparancsnok Lajtos György százados gépkocsival együtt az este folyamán eltűnt. [486]

---

[482] ***Bakay*** 17. o.
[483] ***Halmay napló*** III. 27.
[484] 465/ Szt. László ho. I. a. 45. III. 26. szám. ***Dárday*** 143. sz. mell.
[485] ***Halmay*** III. 27. Két fogat a n. vezetékes rajjal és egy R/6 megy. A n. vezetékes raj, 10 kapcsoló (Fábiáné), 10 távb. kész. 5 km. kábel, + építő szerelék, 3 kp. kezelő, 2 fő helyi hálózatépítő és 3 R/7a.
[486] ***Dárday napló*** III. 26. és ***Dárday*** 142. sz. mell. A 465/Szent László ho. I.a. 45. III. 26. ***Lajtos*** Árpád őrnagy, hadosztály vezérkari főnök eltűnését a naplóban nem említi.

A hadosztály csapatai menetüket tervszerint végrehajtották (estig Lesencére érkeztek be! [487] Szórványos ellenséges repülő tevékenység Lesencetomaj - Zalaszántó-i kocsiút mentén volt. [488]

Március 26-án 18 órakor Lajtos Árpád vezérkari őrnagy - hadosztályparancsnokának tudta nélkül - visszavonulási parancsot adott ki. A hadosztály az esti órákban utóvédeket hagyva maga mögött - Vigántpetendnél, Csórompusztánál (Kapolcs É) és Balatoncsicsó É-on - Köveskálon át visszavonult a 14. gyalogezred Tapolcától Ny-ra húzódó felvételi állásaiba, majd folytatta visszavonulását Zalaszántóra. [489]

Pályi sem emlékszik visszavonulási parancsra. Neki a *"Totenkopf* hadosztály kötelékében kellett volna védelembe mennie Monostorapáti területén, de ő önkényesen a falutól egy km-re nyugatra húzódó erdőszegélyt jelölte ki a védővonalnak, mert részben nem akarta a falut megsemmisülésnek kitenni, részben azért, mert visszavonulási területe sík szántóföld lett volna, melyen zászlóalja szovjet harckocsik prédája lett volna. A repülők kora délután érték el a védőállást, előttük K-re Kapolcs község égett. A zászlóalj menetközben tüzérségi tüzet kapott, melyet veszteség nélkül megúszott. A védővonalat mélységben, csak támpontszerűen szállták meg. Az első vonalba az 1. századdal Kiss Gyula hadnagyot, a felvételi második védőállásba Apró Mátyás főhadnagyot rendelte. A terep kiváló volt halogató harcra.

Egy német páncélos egység az 1. század visszavonulása alatt érkezett, védelemre szólítja fel Pályit, aki ugyanazzal tér ki mint Ugron, hogy gépkocsi szállítás biztosítása nélkül nem hajlandó állásban maradni és harcolni. Összeköttetés hijján Pályi személyesen jelentkezik Lajtosnál. A vezérkari főnök közli, hogy a német parancsnokság magához rendelte, ő azonban nem megy, hanem lelép.

Az ejtőernyősök, a repülő lövész zászlóaljtól É-ra mentek védőállásba.

Pályi Sidó zászlóst egy szakasszal a balszárnyra a németek felderítésére küldte. Sidó jelentette, hogy ott csak két német "Speewagent" felderítő gépkocsit talált. Pályi megérezte, hogy a német vezetés meg akarja ismételni az Ipoly melletti harcokban bevált taktikáját. Sidó parancsot kapott a németek megfigyelésére, ha a németek visszamennének, azt azonnal jelentse. A szovjet támadás megindulásakor vonuljon vissza az erdő szegélyre. Sidó szakasza nem jött vissza, eltűnt.

Pályi elhatározta, ha az orosz támadás 800 méterre közelit, visszavonul a második védőállásba. Beérkezett Tassonyi is, akitől Pályi megtudta, hogy ő az új harccsoport parancsnok. Ugyanerre az elhatározásra jutottak Ugron Istvánnal. Az ő felderítésük szerint szárnyukon egy német szakasz volt, gépkocsijuk Ny-i irányba állt. Megállapították, hogy ez egy piszkos kelepce. Tassonyi elrendelte a csoportonkénti visszavonulást. [490]

Az ejtőernyős zászlóalj – Ugron szds. parancsára fegyvereik nagyobb részét a kocsikba rejtette, hogy leharcolt alakulat látszatát keltsék - Monostorapátiban nem állt meg, hanem folytatta menetét Diszelbe, ahol pihenőt és kiadós ebédet kaptak az ott várakozó tábori konyhánál. [491] Innen meneteltek tovább Tapolca Ny. Billege erdő területére. Itt találkoztak a hadosztály többi alakulatával.

A hadosztálytörzsnél történtek

Március 26-án Wellhoffer főhadnagy német összekötő tiszt sürgetésére Monostorapátiból jó későn indultak visszafelé. Wellhoffer nem értette, hogy hol vannak a csapatok. A hadosztályparancsnokság délben ért Tapolcára, ahol Lajtos a német főhadnaggyal beállt egy udvarra,

---

[487] ***Gereben*** százados megjegyzése. Összefoglalás a Szent László hadosztály harcairól 1945. III. 21-től IV. 11-ig terjedő időről." A cím téves, mert nem III. 21-től, hanem III. 26-tól "és nem IV. 11-ig, hanem IV. 5-ig tartalmazza a történteket. (FJ) ***Dárday napló*** szám nélküli jegyzete. A továbbiakban**: *Összefoglalás*** 1. o.

[488] 466 / Szent László hadosztály I. a. 45. III. 26.

[489] ***Veress Harcok*** 582. o.

[490] ***Pályi*** 87-89. o. Sidó Ausztriában jelentkezett ***Pályi*** századosnál. SS hadnagyként harcolta végig szakaszával a háborút.

[491] ***Huszár*** 178. o.

míg Szügyi elment azon a címen, hogy megkeresi a csapatokat. Valójában ellenőrizte a hátragyülekezés végrehajtását. Lajtos közben kitervelte azoknak a csapatoknak a menetvonalát, akik innen is továbbmennek. Ezen a menetvonalon jutottak el később a határig.

Lajtos a hadosztálytörzsbe beosztott kémelhárító tisztet (gróf Pálffy Daun őrnagyot) tájékoztatta, hogyha kitör a botrány, ő eltűnik és minden ódiumot rá kell kenni. [492]

A déli órákban jelentkezett Pályi százados Lajtos őrnagynál, mert nem volt összeköttetése a hadosztállyal. Lajtos röviden azt mondta: Itt vannak értem a németek, menj ki az istállóba, várj meg. Pár perc múlva megjelent s mondta, hogy a német parancsnokság berendelte, ő nem megy, még ma átmegy a szovjet oldalra. Kezet ráztak, sok szerencsét kívántak egymásnak és elváltak.

Kimenve az istállóból látta az „igen nyugodt" Szügyi vezérőrnagyot, az utcán Ugron századost néhány ejtőernyős tiszt kíséretében.

Ez volt a hadosztály életének forduló napja. Ezen a napon dűlt el, hogy a hadosztály fennmarad-e vagy szétesik. A hadosztály kiállta a próbát.

A harcos egységek parancsnokai Tassonyi, Pálfi, Pályi nem voltak hajlandóak letenni a fegyvert, később sem. Nem voltak hajlandók szállító gépkocsik hiányában fogságba esni és pár napos harc alatt, felmorzsolódni azért, hogy Balck gépkocsii a dunántúli kastélyok értékeivel rakodjanak meg. Emiatt szűnt meg a németek tervszerű "kiürítés rendszere" és lőszerutánpótlás is. [493]

Délután kettőkor érkezett - ekkor Szügyi még nem érkezett vissza - a I. német lovashadtest parancsnok rádióparancsa, melyet Wellhoffer főhadnagy összekötőtiszt falfehéren kézbesített Lajtosnak:

"Warum Rückzug? Division hält die Linie. Kommandant oder Chef des Stabes sofort zu mir. Harteneck ."

Magyarul: "Miért vonult vissza? A hadosztály tartsa a vonalat. A parancsnok, vagy vezérkari főnöke azonnal hozzám! Harteneck ."

Lajtos közölte Wellhofferrel, hogy indul Harteneckhez, maradjon a rádiónál, mert Szügyi sincs jelen és a rádió mellett, kell, hogy legyen valaki. Egyedül gépkocsiba ült, előrement a Mindszentkálla -Tapolca és Kékkút -Tapolca útkereszteződéshez, végignézte a német visszavonulást, majd a sötétség beálltával civilbe öltözve behúzódott a Kővágóőrs-Szepezd közötti erdőbe. [494]

Veress D. Csaba szerint a "Szent László" hadosztály március 26-án 14-17 óra között vonult önkényesen vissza a Taliándörögd, Kapolcs, Mencshely terepszakaszról. [495]

Lajtos átmenetele fordulópont volt a hadosztály életében. Megszűnt a Lajtos féle vezetési mód. A vezérkari főnökséget Ruttkay Jenő vezérkari százados vette át, aki addig a hadosztály anyagi vezérkari tisztje volt.

El kell ismerni, hogy Lajtos magára vállalta a felelőséget, [496] hogy a Balaton-i csatákban a német vezetéssel szemben a hadosztályt a zsákból kimentette, amiben ha engedelmeskedik, benne maradt volna. Gépkocsik nélkül felmorzsolódott volna a gépesített szovjet alakulatokkal szemben. A németek célja az időnyerés volt.

A "Szent László" hadosztály megmaradt része ettől kezdve esetenként súlyos harcokat vívott, hogy biztosítsa visszavonulását a Mura mögé. Ez alatt az idő alatt főleg azért, mert tisztázták azt, hogy senkit nem tartanak vissza, és csak önkéntes alapon tarthatnak ki azok, akik végig harcolni

---

[492] ***Lajtos*** I. 83. o.
[493] ***Pályi*** 89-90. o.
[494] ***Lajtos*** I. 83. o.
[495] ***Veress*** szerint (tévesen) ***Lajtos*** visszaemlékezésére hivatkozva "A felelőségre vonás elől ***Lajtos*** Árpád (vezér!) őrnagy, a hadosztály vezérkari főnöke polgári ruhában átszökött a frontvonalon és Balatonfüreden a szovjet katonai hatóságnál jelentkezett.
[496] Egy magát megnevezni nem akaró híradó tiszt, aki mindig Szügyi közelében tartózkodott, akkor egy pusztán voltak. Szügyi otthagyta őket és kereste Lajtost, aki akkor szökött meg. - A magyar csapatok kivonását, ami miatt Lajtos megszökött, „hamukának" tartja, melyért a németek nem vonták volna felelősségre, mert a felelős mindenért a parancsnok volt. (Lásd Jány, ugyanakkor Kovács ezds. nem volt (háborús) bűnös!)

akarnak a szovjetek ellen, és nyugati fogságba akarnak jutni. Az eredeti 10 ezer főből álló hadosztály így a Mura menti védőkörletet elérve 1600 főre zsugorodott. A repülő lövész zászlóalj büszkesége volt, hogy létszáma a Murát elérve 600 főt tett ki. [497]

Az éjszaka folyamán a "Szent László" hadosztály helyzete a tőle É-ra és Ny-ra lejátszódó események következtében egyhamar igen feszültté vált.

A hadosztálytól Ny-ra a Séd völgyében, Nagyvázsonyon át Tapolca - Sümeg felé támadó szovjet gyors erők a IV. SS páncélos hadtest csapatait szorosan nyomon követték, több helyen túl is haladták. Az oroszok a védelem támpontjait délről megkerülve igyekeztek bekeríteni.

A hadosztály és ezzel az I. német lovashadtest bal szárnya teljesen szabaddá vált. A Mencshelynél betört szovjet erők tért nyertek. A helyzet a déli órákban válságosra fordult. Ehhez járult az a tény, hogy a hadosztályhoz rendelt német harckocsi- zászlóaljból csak egy harckocsi jelent meg. Ugyanakkor a 20. rohamtüzér osztálynak (parancsnok: Henkey - Hőnig József őrnagy, Szentbékkála) kb. 9 tábori tüzérüteggel együtt a német 3. és 4. SS-lovashadosztályokat kellett támogatnia. [498]

...Lajtos Árpád vezérkari őrnagy ... Noha tudatában volt ... hogy Balck páncélos-tábornok az arcvonal feltétlen tartásához ragaszkodik, önkényesen elrendelte az arcvonal visszavételét. (Tudjuk már, hogy valóságban nem erről volt szó). Evvel az intézkedésével sikerült a hadosztályt még idejében kivonni a szovjet harapófogóból.

A visszavétel végrehajtása

A gránátos zászlóalj 2. százada 13 órakor indul tovább. Fájó szívvel hagyjuk el a magyar tengert, és északra vesszük az irányt. (Elfelejtettem említeni, - írja naplójába Szepesvári főhadnagy - hogy a Balaton északi partja mentén harcoltunk, a déli partról az orosz tüzérség is állandóan lőtt bennünket. Elgondolkoztam, hogy talán a siófoki nyaralónkból most engem lőnek.) Ez alatt elvesztettem távcsövemet, nagyon bántott. Védőállást foglalunk el, de addig alig rendezkedtünk be, újabb parancsot kapunk a visszavonulásra, Tapolcára. Lassú szivárgással haladunk a dombokon keresztül. Tapolca fele haladva többször látjuk, hogyan bombázzák a várost. Tapolcán áthaladva látjuk, milyen nagy a pusztítás. A konyhának sikerül egy robbantott disznót a kondérba tenni. (Légitámadás alatt elpusztult disznóról van szó.) Útközben több emberem elmarad, alig találom meg a zászlóaljat. Egy erdőben alszunk, a „varrógép" egész éjjel bombázik, azért jól alszom.[499]

Az ejtőernyős zászlóalj Vigántpetend É-i szélén utóvédállásban levő 1./ I. ejtőernyős zászlóalj 26-án délután erős menet után érte el - Monostorapáti és Diszelen át - Tapolcát, ahol már csak német robbantórészlegek voltak. Ugront a németek rá akarták venni, hogy visszamenjen, de ő erre nem volt hajlandó a gépkocsi szállítás hiánya miatt. [500]

Borzalmas kép tárult szemünk elé - írja Porvai István ejtőernyős hadnagy - Tapolcát délelőtt igen erős légitámadás érte, az utcákon szanaszét hevertek az emberi és lóhullák. Soha nem felejtem el azt a női holttestet a kirakatban ... Aznap este robbantották a németek a tapolcai repülőtér épületeit ... Tapolcát pár km-re elhagyva egy kis erdőben letáborozva kellő biztosítás mellett töltöttük az éjszakát. [501]

A repülő lövészek kora délelőtt mentek át Tapolcán. Erős légitámadást kaptak, de veszteségük nem volt. [502]

---

[497] ***Pályi*** 92. o. ***Pályi*** – ***Lajtos*** 1. o. „Az én megítélésem szerint a hadosztály un. szétzüllesztését nem a Te eltűnésed okozta. Ez legfeljebb a hadosztály törzset befolyásolta. A csapathoz nem jutott ki. ... A hadosztály szellemét súlyosan befolyásolta a szétzüllött, rabló és fegyvereit árusító (a németektől vettem cigarettáért, rumért golyószórót, rohampuskát és géppisztolyt stb.) részeg németek garázdálkodása, ***Tassonyi*** eltűnése inkább befolyásolta a csapatokat. Ugyanakkor elismeri, ha ***Lajtos*** nem vonja vissza a hadosztályt, az bizonyára, elpusztul.

[498] ***Veress Balaton*** 398. o. és ***Veress Veszprém*** 582. o. (Neuberger Ferenc tanár személyes közlése, Halimba)

[499] ***Szepesvári*** 68. o.

[500] ***Ugron 1/II***

[501] ***Veress D Csaba*** 582. o. 56. jegyzet

[502] ***Pályi*** 87-89. o.

Tapolca városa annyira össze volt lőve és bombázva, hogy főutcáján végig csak törmelékeken és épület maradványokon átlépkedve lehetett áthaladni. [503]

Fokozott sietséggel menetelve, menekültünk. A Balatonfelvidéken sehol nem kerültünk az oroszokkal harci érintkezésbe. Tapolca előtt láttuk azt a hatalmas kárt, melyet az oroszok gyújtó és repeszbombái miatt felrobbant, a házak közé beállt német lőszerszállító kocsik sokasága okozott. A városon való átjutás veszélyes volt, ennek ellenére azon késedelem nélkül vonultunk át. [504]

Nem volt titok, hogy hadvezetőségünk elsőrendű célja volt a túlélés, olyan területre jutás, ahonnan a hazajutás biztonságosabb a jelenleginél. Zalaháp vagy Zalaszántó községben újabb nagy robbanást tapasztaltunk, nem tudtuk mi volt. Az éjszaka sokan leléptek, ez másnap reggel derült ki. Ismét változtak a parancsnokok. A hiányokat másokkal, eddig ismeretlenekkel kellett feltölteni s mindezt menet közben. Tóth Zsigmond tartalékos főhadnagyra (békéscsabai férfi volt) emlékezem, de hogy mettől-meddig volt századunknál már nem tudom. Pályi százados tartotta a lelket bennünk, ő végig velünk volt. [505]

"A visszavonulás rendben megtörtént, március 26-án minden úgy bekövetkezett, ahogy várható volt. Lajtos a részére minden bizonnyal végzetes felelőségrevonása elől lemaradt." [506]

A szovjet és magyar hadtörténészek mindezekről nem tudva írták történetüket: A szovjet csapatok " 26-án "áttörték" a német "főellenállási" vonalat. A csapatok védelme ezen a szakaszon csak szétszakadozott utóvédharcokra korlátozódott, melyek csak lassították a szovjet csapatok előrenyomulást. Az I. lovashadtest balszárnyán visszavonuló 3. és 4. SS-lovashadosztályok töredékei és a Szent László hadosztály részei Mencshely térségét (Halom hegy) védték. A támadókat csak 9-10 óra hosszat tartóztatták fel. A lovashadtest balszárnyát Nemesleányfalu és Mencshely között a Jakabfa erdő térségében a Szent László gyalog hadosztály csapatai védték [507]

Lajtos őrnagy összefoglaló emlékezése

Március közepén a tönkrevert 6. SS páncélos hadsereg pánikban özönlött vissza a Dunántúlon, eleinte a Graz-i műúton, majd Veszprém eleste után a Balaton É-i oldalán. Itt akarták bevetni utóvédként a "Szent László" hadosztályt, amit nehezen, de sikerült megakadályozni. Még az is nehézség volt, hogy Tassonyi könyörgött (III. 23. Balatonfüred), hogy legalább egy kicsit harcolhasson. Következett Balatonfüred feladása a német intézkedés ellenére, majd a döntő pillanat, amikor III. 25-én este arra kaptunk intézkedést, hogy a hadosztály az éjjel folyamán csoportosuljon át Akali körzetéből Monostorapátira, ott váltsa fel a német 3. SS *"Totenkopf"* hadosztály és az 5. SS *"Wiking"* páncélos hadosztályokat. Ekkor döntöttünk úgy, hogy ezt már mégsem, Szügyi ugyan teljesíteni akarta a német intézkedést, de én nem engedtem.

Itt arról volt szó, hogy a visszaözönlő német erők hátát veszélyeztető orosz páncélos tömegek, elé kellene kifeküdnünk csupasz mellel (semmiféle páncélelhárító fegyver nem volt) azért, hogy a németek elmenekülhessenek.

Szügyi még mindig ortodox felfogású katona volt, ezért kijelentettem, hogy én írom alá a visszavonulási parancsokat, ha ebből baj lesz, - ami biztosra volt vehető - én viselem a teljes ódiumot. Szügyi "nem tudott semmiről" - mondtam neki. El is fogadta, egyszerűen azért, mert ő mindenképen nyugatra akart menni.

Így lett a felváltás helyett visszavétel, Tapolca környékén az erdőbe elbújtatva titeket (éjjel menet jó 25 km). És itt tört ki a botrány III. 26-án délben, amikor felháborodva rendelt be magához az elöljáró német hadtestparancsnok.

---

[503] ***Tersztyánszki levél***.
[504] ***Boda Géza*** 4. o.
[505] ***Boda Géza*** 5. o.
[506] ***Lajtos*** nyilatkozat
[507] ***Veress Veszprém*** : 322. o. A hadosztály három harccsoportját tévesen határozza meg: "***Tassonyi*** harccsoport, testőr- és ejtőernyős zászlóalj. A hadosztály jelentős tüzérségi erőkkel rendelkezett: három tábori (1., 9. és 76.) és I. könnyű aknavető tüzérosztály, VIII. légvédelmi gépvontatású könnyű tüzérosztály, 20. rohamtüzérosztály, és a légierők páncélvadász osztálya (A hadosztályhoz tartozott még egy híradó és egy utász zászlóalj .")

Ekkor közöltem veletek, hogy "itt a várt pillanat", vagyis aki akar, most lemaradhat. Tassonyi és az ejtőernyős zöm, a tüzérség és sokan mások is (a hadosztály zöme) itt maradt, ti tovább mentetek (nem tudom, mi változtatta meg korábbi szándékodat).

... Ami még megmaradt a hadosztályból, majdnem egészen elvérzett a rákövetkező napok utóvéd harcaiban, ami a Szent László hadosztályból Ausztriába érkezett, az nem a Szent László ho. volt, hanem a Szügyi köré csoportosult vegyes maradványok.

... Mielőtt "lemaradtam" volna Tapolcán, megterveztem a menetet a határig azok részére, akik tovább akartak menni. Olyan menetvonalat jelöltem ki, amelyet - ha betartják - veszteség nélkül lehet felhasználni. Fogalmam nincsen mért nem ezen mentetek, de gyanítom, hogy a hadosztály vezetési törzsből csak Ruttkay Pubi (Jenő) maradt ott, aki vitán felül "Endsieg"-es (a végső győzelemig kitartás a németek mellett) volt. [508]

"Lajtos szerint, vele együtt a hadosztály csapatainak mindazon részei átálltak, akik korábban felkérték, hogy tegye lehetővé számukra, miszerint maradhassanak az ország területén. Nem akarnak harcolni kifejezetten német földön német érdekekért. Így maradt le Tassonyi is az ejtőernyősök nagyobb részével. Nem maradt le Pálfi százados, aki ilyen szándékát korábban be is jelentette. "Ugyanakkor Pályi, akit Lajtos az egyik legjobban visszamaradónak gondolt, nem maradt le, és nyugati fogságba esett.[509]

Március 26-án este a "Szent László" hadosztály három harccsoportját is Sümegtől D-re levő utak lezárására csoportosították át.

A szovjet csapatok megpróbálták Sümeg irányából átkarolni Tapolcát. Az esti órákig elő is nyomultak Bazsi községig, de a Zalaszántó felé vezető utat a magyar "Szent László" hadosztály alakulatai elzárták. (a Tassonyi harccsoport és az I. ejtőernyős zászlóalj) A hídról Vidornyaszőlősre vezető utat a testőr zászlóalj (Pálfi százados) zárta le. A Tapolca-Sümeg közötti vasútvonalat, Lesenceistvánd térségében az I. páncélos hadosztály két harccsoportja reteszelte el. (A hadosztály harcálláspont Uzsa major, ahol a kísérő század is tartózkodott.)

A billege-i erdő felől jövő csatarepülőkkel segített szovjettámadás sikeres volt, Lesenceistvándot a vasútvonal irányából elfoglalták és a német Bradel harccsoportot Lesencetomajra nyomták vissza.

20 órakor a szovjetek Tapolcát Zalahaláp felől jövet foglalták el. [510]

Március 26/27-ére virradó éjjel ment át a két Lajtos felett az arcvonal. Másnap bujkálva gyalogosan megindultak Balatonfüred felé, azzal a szándékkal, hogy Budapestre mennek haza. Az idősebb Lajtos (Árpád) 28-án délelőtt érkezett, jutott el Balatonfüredre, és Balatonarács határában egy villába hívta be a tulajdonos pihenni, aki átadta őket az NKVD szerveinek. [511]

Lajtos Árpád vezérkari őrnagy eltűnése a németek előtt nem maradhatott titokban. Az esetet a hadosztályhoz beosztott német összekötő tisztnek (DVK) Wellhoffer Erik főhadnagynak, akivel egyébként a hadosztály törzs különösen jól együttműködött, jelentenie kellett elöljáró parancsnokainak. Így jutott az eset tudomására felettesének Balck páncélos tábornoknak. [512]

Március 27-re virradó éjszaka kezdődött meg az I. német lovashadtest visszavonulása, miután Mencshelynél az oroszok áttörték a vonalat.

---

[508] ***Lajtos*** – ***Pályi***

[509] ***Lajtos*** el nem küldött levél kéziratban. Nem ismeretes, hogy ezt a levelet, mely tartalmában nem felel meg a valóságnak elküldte-e.

[510] ***Veress Veszprém*** 320. o.

[511] ***Lajtos*** I. 84. o. ***Lajtos*** vele levő ***Lajtos*** György tüzér százados öccsét és a VIII. gépvontatású tüzérosztály parancsnokát, ***Bóbis-Selmeczy László*** alezredest és ***Bárczy*** János ejtőernyős századost (I. a. vezérkari teendőket ellátó hadműveleti segédtisztet) nem említi, nevezetteket csak más forrás (HÚ. l978. 1. sz. 12. o.) nevezi meg. ***Veress Harcok*** 582. o. 55. melléklet szerint: "***Lajtos*** Árpád vezérkari őrnagy Bóbis-Selmeczi Lászlóval, testvéröcsével ***Lajtos*** György, és ***Bárczy*** János századosokkal (az utóbbi a hadosztály hadműveleti segédtisztje volt) civilbe öltöztek és Kövágóőrs - Szepezdi erdőben meghúzva magukat, megadták magukat a szovjet csapatoknak. ***Lajtos*** március 28-án reggel Balatonfüreden jelentkezett a szovjet NKVD-nél (szovjet elhárító szervezet, hasonló a magyar AVO-hoz)." - nem pontos leírás.

[512] ***HÚ***. 1978. 1. sz. 12. o.

A Kisőrspuszta - Kékkút K.- Mindszentkálla vonalon a Gyulakeszi és Szentbékkála-Mindszentkálla fele vezető utakat lezáró csapatok között az első vonalban volt a 20/3 rohamtüzér üteg 3 Hetzere, akiket a 37. magyar tüzérosztály 9 tábori ütegével együtt Szentbékkálára vezényelte a német 3. és 4. SS-lovashadosztályok támogatására. A rohamlövegek csak a kővágóőrsi Czuppon uradalomban rekvirált benzinnel tudtak továbbjutni. [513]

A visszavonulás a során a németek a szentbékállai faiskola mellett több teherautónyi 88-as és 105 mm-es tüzérségi lövedéket, a 20. rohamtüzérosztály az iskolában nagy mennyiségű felszerelését hagyott ott. Az osztály megmaradt három rohamlövege végül is más alakulatokkal együtt Vonyarcvashegy körzetébe vonult vissza. [514]

Ugyanekkor a "Szent László gyalog hadosztály 3/I. repülő lövész zászlóalj, az utász zászlóalj, a német 32. lovasezreddel a Zalaszentgrót - Vindornyalak, a 3./ I. testőrgránátos zászlóalj és az 1./ I. ejtőernyős zászlóalj és a német 31. lovasezreddel a Vindornyalak, Zalaszántó, Uzsa puszta védelmi terepszakaszon volt védelemben.

Ez volt az időpont, amelyet a hadosztály számára döntőnek lehetett nevezni. Szétesik, vagy nem? Lajtos átmenetele a hadosztályon belül válságot okozott ugyan, de ezt a próbát a hadosztály kiállta, sőt megtisztult. Megszabadult azoktól, akik a háborút nem akarták harcolva befejezni. Létszámban megfogyott, harcértékben megerősödött. Nem a végső győzelemben hittek, sem abban, hogy az angolszász csapatok Triesztből felérnek Magyarországba. Akik nem akartak átállni, egyszerűen a vesztett háborút tisztességesen harcolva akarták befejezni, a. repülő lövészezred önként jelentkezőkből állt, kivétel volt az a rész, amelyet a hadosztály márc. 17-én osztott be az ezredhez. Ezek március 28-án éjszaka el is tűntek. A repülőalakulat összetartó ereje az erőszakmentesség és az volt, hogy nem akartak szovjet fogságba kerülni. [515]

A történetet - melyet egy pár oldal után folytatni fogunk - itt most meg kell szakítanunk, mert az eddig eltelt időszak alatt a hadosztály második felével történtekről kell beszámolnunk.

V. Fejezet Pápán és Pápa körzetében visszamaradók története.

Az 1/ II. ejtőernyős zászlóalj
A "Szent László" a hadosztály visszamaradó különítménye (VMK)
A "Szent László" hadosztály 1. Ejtőernyősezred II. zászlóaljának és a
2. Repülő lövészezred I. zászlóaljának vonata;
2. Repülő lövészezred II. zászlóalja és a
4. Repülő lövészezred pótkerete
A hadosztályba jelentkezett 2. Közelfelderítő század

II. ejtőernyős zászlóalj

Parancsnoka: Makray Ferenc százados
Beosztott tisztek, parancsnokok Platthy Győző főhadnagy, Kövesdy Dezső főhadnagy, Kállay Tibor hadnagy, Marosújvári zászlós,

---

[513] ***Veress Balaton*** 398. o. és ***Veress Veszprém*** 582. o. (Rozsnyai Géza tanár Pápa közlése) A vagyonfosztott és „kitelepített" Czuppon Sándort – agglegényt - a szerző (FJ) személyesen ismerhette az 1950 - 60-as években Révfülöpön.

[514] ***Veress Balaton*** 423. o. ***Veress Veszprém*** 582. o.

[515] ***Pályi*** 86. o. Később a leírtakkal szemben elismeri, (***Pályi*** 18. o.) a Balck ügy tárgyalásánál, hogy ***Lajtos*** a Balaton környéki csatáknál a felelősséget magára véve a hadosztályt a német vezetéssel szemben abból a zsákból kimentette, aminek ha a német intézkedéseknek eleget tesz, bennmaradt volna.

Március 18.

Az ejtőernyős ezred szervezése és kiképzése a parancsnokság minden idejét igénybe vette. A hangulat nyomott volt. Tassonyi írja: "Pápa védelmével egy német ezredest bíztak meg, és annak járt híre, hogy minket a város védelmére fognak rendelni. Az ezredes velem összeköttetésbe lépett és a védőállást szemrevételeztük. A zászlóaljparancsnokokkal akkor megbeszéltem, hogyha "a végsőkig való ellenállásra kapunk parancsot, Pápát a bekerítés után feladjuk, és az oroszt meglepjük azzal, hogy a bekerítés után keleti irányba ki fogunk törni. (Ugyanis ott csak leplező erők lesznek és elhúzunk a Bakonyba.) Ekkor telepítettem a fegyver és lőszer depot-kat a Bakonyba." [516]

A zászlóalj a március 18-i riasztás után kivonult a lakosság által kiásott lövészárkokba, melyet az alakulat árkászai megerődítettek, védelmi rendszerré fejlesztettek.

A zászlóalj három lövész- és nehézfegyver százada támpontszerű állásai a vaszari úti téglagyártól a gyimóti úti Hodoska vendéglőig helyezkedtek el. A nehézfegyver század két aknavető és egy géppuskás szakasza a Várkert sarkában foglalt állást. A zászlóalj állásaikban tábori életet élt.

13. melléklet. A Szent László hadosztály II. zászlóaljának riasztása, harcai és visszavonulása

Március 25.

Egész nap vonultak a német csapatok és menekültek Pápán keresztül. Éjfélkor a harcvonal Pápától K-re, Lovászpatona D. - Vanyola K. - Nagygyimót Ny. - Tapolcafő Ny. - Bakonypölöske Ny-on át haladt.

21 óra 30 perc körül a Pápán maradt zászlóaljparancsnok megtudta, hogy Pápa dél- délnyugati térségében védő német 1. SS – „*Leibstandarte Adolf Hitler "* páncélos hadosztály és a 20. légvédelmi tüzérosztályok csapatai már megkezdték, és éjfél körül folytatták Pápa délnyugati körzetéből Marcalltő-Celldömölk irányban való visszavonulásukat az I. SS- páncélos hadtest és a 6. SS-páncéloshadsereg vezetési törzseinek tudta és beleegyezése nélkül. Az ejtőernyősök még harcérintkezésbe sem kerültek a szovjet előre vetett osztagokkal. [517]

A német 12. SS páncélos hadosztály gyors ütemben vonult vissza a Marcal, illetve Rába mögé, ott újabb védelmi állásokat, a "Zsuzsanna" vonalat kiépítve. Az éjfél utáni órák után a szovjet csapatok jelentéktelen harc nélkül benyomultak Pápa városába és megszállták. [518]

Pápát a II. ejtőernyős zászlóalj este vitéz Makray Ferenc százados II. ejtőernyős zászlóalj parancsnok még Tassonyi őrnagy ezredparancsnokkal történt megbeszélés alapján puskalövés nélkül feladta. [519]

Március 26.

Besötétedéskor a századok a zászlóaljparancsnok parancsára egy megadott ponton gyülekeztek, és 21-22 óra között a németekkel együtt menetoszlopban Vág irányába, megkezdték gyalogmenetüket azzal a céllal, hogy csatlakozzanak a Szent László hadosztályhoz. [520] (16. melléklet)

Éjfél után a szovjet 38. lövészhadtest 3 hadosztálya három irányból vonult be ellenállás nélkül Pápa városába. Ellenállással csak a várostól 6 km-re találkoztak a Marcal csatorna mögött.[521]

A zűrzavarban Pápán a kálváriánál és a vasútállomásnál levő német utóvéd géppuskájával tévedésből tüzet nyitott a szovjet tűzcsapások elől menekülő ejtőernyősökre, akik néhány könnyebb sebesülés után a vasútállomáson át Ihászpusztára, majd onnan Marcalltőre vonultak vissza.[522] A zászlóalj a Rába mentén a Zsuzsanna védővonalban foglalt állást.

---

[516] ***Martin-Ugron*** II. 48. o. és 122 jegyzet
[517] ***Veress Balaton*** 384. o.
[518] ***Veress*** 23. o.
[519] ***Kövesdy***
[520] ***Veress Balaton*** 387. o.
[521] ***Veress Veszprém*** 319
[522] ***Veress Balaton*** 387. o.

Makray százados és Pápa város vezetője közötti megegyezés alapján adták fel az ejtőernyősök Pápát. Köztudott volt, hogy ezredparancsnokuknak Tassonyi őrnagynak is ez volt a szándéka.[523]

Feltehető, hogy ezzel a fejvesztett visszavonulással függött össze a kéttornyúlaki Nagy Károly-féle házban az a heves szóváltás a német tisztek között, amely egy SS vezérezredes legyilkolásával végződött. [524] Hitler féktelen haragjában elrendelte, hogy ezeket az egységeket fosszák meg nevével ellátott (kézelőkön elhelyezett) szalagoktól.

Március 27.

A szovjet 4. gárda-hadsereg alakulatai elérték Koroncó, Rábaszentmihály, Mórichida és Malomsok vonalon a Rábát és éjszaka Árpásnál hídfőt alakítottak ki a Rába nyugati partján. [525]

Az ejtőernyős zászlóalj Szombathely irányába menetelt Iványon keresztül. Látták, végignézték, április 2 - án este Szombathely bombázását.

Szombathelyen a bombázás miatt nem tudtak átmenni, így Kőszeg felé tértek ki.

Kállay Tibor hadnagy mondja el, hogy a zászlóaljjal Sárváron keresztül jöttek. Szombathelyt elkerülve értek át a határon és a faluban rabló SS-ek beérkezésükkor elmenekültek. Éppen reggelizett, amikor a szovjet páncélosok utolérték őket. A harckocsikra leadott lövések megállították az éket és elegendő időt biztosított a szervezett, tervszerű visszavonulásra.

„Nagyhét közepén Pápakovácsi felől már Pápára értek az orosz egységek, így Nórápról a hadosztály egyéb alakulatai után fogatolt vonat osztagommal Sárvár irányába vonultam. Menet közben kaptam a parancsot Goór György őrnagy úrtól - volt soproni tanáromtól - hogy Ivánc községbe meneteljünk. Ott az uradalmi istállókból éppen odaérkeztünkkor kivonult a Süttevény-Ódalmandi honvéd csikótelep lóállományával együtt, így az istállókba is el tudtam volna helyezni ember és lóállományomat. Tekintve, hogy főleg Szeged környéki embereimnek még induláskor megígértem, hogy csak a magyar határig vonulunk vissza, az épületek helyett az erdőben „partizánként" helyeztem el állományomat. Április 2-án húsvét hétfőjén - az erdő területét nem érintve - az orosz csapatok áthaladtak a környező falvakon, és így én búcsút vettem hűséges katonáimtól, s fogataikkal együtt szélnek eresztettem őket. Nagyon megrázó órák voltak." 1944. április 3-án egész vonatanyaggal szovjet fogságba kerültem. 4-én Zalabér és Zalabércséb községek közötti útelágazónál a visszaözönlő katonai és polgári tömeget orosz alakulatok tartóztatták fel, a férfiakat összegyűjtve, különböző magyar fogolytáborokon keresztül a Szovjetunióba hurcolták." [526]

Marosújvári zászlós egysége Bucsu községnél érte el a magyar határt, ahol megállt a zászlóalj. Elsősorban a családos katonák jelentették be hazatérési szándékukat. Keserű szívvel vettek tőlük búcsút. Többen megölték magukat, elkeseredésükben öngyilkosok lettek.

Kövesdy főhadnagy szerint mintegy 600-an maradtak a tovább menők. A zászlóalj nehézfegyver százada több alkalommal ment állásba, mint utóvéd, de harcba nem került. [527]

A zászlóalj Graz irányába menetelt tovább a Leibnitz-Widem útvonalon.

Makray százados elhatározta, hogy két oldalkocsis motorkerékpárral felderítést végez Kövesdy főhadnaggyal Lispe felé. Ők ketten április 1-én**,** húsvét vasárnapján lépték át Szentpéterfánál a magyar-osztrák határt, ragyogó napsütésben. Ny. felé menet rábukkantak arra a vasúti szerelvényre, mely a Szent László hadosztály raktárát tartalmazta. Makray azt javasolta, hogy két motorkerékpárral kíséreljék meg Lispét szemrevételezni. Úgy gondolta, hogy azt a vidéket a magyar és német csapatok mindenképen védeni fogják. Késő délután indultak, hol Makray, hol Kövesdy motorkerékpárja volt elől. Hűvös volt, mindannyian sátorlapot vettek fel. Makray és Kövesdy a csomagtartókon ültek, s mivel lábtámasz a katonai motorkerékpáron nem volt, hosszú szíjat vetettek keresztül és azt kengyelként használták.

---

[523] ***Huszár*** 189. o.
[524] ***Veress Balaton*** 386. o.
[525] ***Veress Veszprém*** 425. o.
[526] ***Adamovich***
[527] ***Huszár*** 190. o.

Vasszentmihályon érdeklődtek a parancsnokságon (egy vezérőrnagynál), aki azt a tájékoztatást adta, hogy "az orosz erők kb. Körmend vonalában vannak 20-25 km-re, ott, amerre a tüzeket látjátok." Továbbhaladtak a műúton, s amikor Miháldi helység K-i bejáratához jutottak, egy utat elzáró harckocsiakadályhoz, egy harckocsi indított. Kövesdi meggyőződése volt, hogy német, de tévedett: a T-34-es. tetején géppisztolyos orosz lövészek voltak, akik tüzet nyitottak rájuk. Beleszaladtak az oroszokba. Kövesdy: "Gyors fékezés, szerencsére a szíjba nem akadt bele a lábam, leugrottam és futottam a legközelebbi udvarba. 1-2 orosz utánam. Szerencsémre a Ludovika Akadémián 400-as gátfutó voltam. Még láttam, hogy a két motorkerékpárost és Makrayt körülfogták. Én 2-3 kerítést ugrottam, az utolsónál az egyik orosz elkapta a térképtáskámat, de az szerencsémre leszakadt. Elszöktem az orosz elől. [528]

Közben a zászlóalj Platthy Győző főhadnagy parancsnoksága alatt menetelt nyugati irányba. Április legelején a március 31-én kiadott Balck Hermann páncélos tábornok parancsa alapján az ejtőernyős elővéd szálláskörleteit egy SS alakulat éjjel lefegyverezte, csak pisztolyokat és kézigránátokat hagyták meg. A lefegyverzett ejtőernyős csoportot tovább küldték Graz irányába. A zöm és utóvéd nem adta le fegyvereit. [529]

Kállay hadnagy szerint a Platthy főhadnagy, megbízott zászlóaljparancsnok vezette alakulattól is el, akarták fegyvereiket venni az SS-ek. Közölték velük, hogy ők a Szent László hadosztályhoz tartoznak, és fegyvereikkel harcba mennek. Nem adják át azokat. Ha erőszakosan lépnek fel, megtámadják őket. Az SS-ek látva, hogy támadáshoz sorakoznak fel az ejtőernyős egységek, meghátráltak.[530]

Április 10.

Az 1./ II. ejtőernyős zászlóalj Graztól délre fordult és Tobelbad - Wilden – Leibnitz - Strass - Sentilj – Widem útvonalon menetelt. Április második felében csatlakoztak az ott lévő 1./ I. ejtőernyős zászlóaljhoz. Widem környékén a lefegyverzett szakaszokat ellátták - ha nehezen is - fegyverrel. Wernseetől keletre foglaltak védőállást a Mura vonalban. [531]

Kövesdy főhadnagy csak április 23-án csatlakozott Ausztriában Widemnél a Mura partján a már ott lévő 1./ II. ejtőernyős zászlóalj ejtőernyős zászlóaljhoz, a Szent László hadosztályhoz. [532]

Ismereteink szerint Újkéren is volt egy ejtőernyős zászlós parancsnoksága alatt egy fiatal ejtőernyősökből állóegység, akik ott gépkocsikkal rohanva, ejtőernyőt nyitottak ki, ezzel szórakoztatták a lakosságot. Rajtuk kivül egy ejtőernyős híradós raj is volt ekkor még a faluban.[533]

REPÜLŐ KATONÁK a RÁBA VONAL VÉDELMÉBEN.

A Sárvárott levő Légihadsereg Parancsnokság szervezte a Rába vonal védelmét. Ugyancsak itt állomásozott a Légierők repülő pótezred újonckiképző ezrede is. Az újoncezredet 3-4 hetes újoncokkal 1945. márciusában a Rába védelembe vetették be. Sárvár, Szombathely, Kőszeg és Körmend eleste után a német 1. hegyi hadosztály csapatai félig meddig erőszakkal beolvasztották magukba az ezredet és velük vonultak vissza. 1945. IV. 1-én Pinkamindszentnél lépték át a határt. A határon túl az ezredet feloszlatták és különböző gyalog-, és fogatolt vonatalakulatokba osztották be. Ekkor több tiszt „meglépett”. [534]

---

[528] Lásd 112. jegyzet: Kövesdy 1985. 06. 28-án és 08. 02-án kelt levelei ***Lajtos*** Árpádhoz. HL.

[529] **Huszár** 190. o.

[530] **Huszár** 191. o.

[531] **Huszár** 192. o.

[532] Lásd 112. jegyzet Kövesdy főhadnagy 1985. 06. 28.-i levele ***Lajtos*** Árpádnak.

[533] **Gálbory** Sámuel visszaemlékezése. 1998. február 21.-én Gödöllőn. Ezekkel a fiatalokkal később Kollerslagban találkozott.

[534] **Bocsor Elemér** mk. őrgy (Adásztevel, 1903. Szekeres Flóra) 1922.VI. - 1924 IX. kat. Szolg. - 1924.IX.-1928.VIII.20. LA. fhdgy. - 1928.VIII.20. - 1929 IX.30 Szombathely - Szeged rg. vez. növendék - 1929 IX.30 -1929 XI.30. Szombathelyen rg. vez. oktató. - 1929. XII. 1. - 1931. IX. 1. Légierők személyzeti osztály. 1931. IX. 1. - 1933. X. 1. Repülő szerelő iskola segédtiszt és tanár. - 1933. X. 1. - 1935. XI. 1. Miskolc, pilóta, oktató, műszaki tiszt. - 1939. V.

Itt is a nagy fejetlenség, tervszerűtlenség uralkodott. Ezt a következő példák igazolják:

A kórházból kijövő és Sárvárott jelentkező Széplaki Jenő repülő hadnagyot a sárvári híd védelmére osztották be fiatal, volt Repülő Csapattiszthelyettes Képző Iskola 16-17 éves tanulóihoz. Állásban voltak, de szerencsére éjjelre egy erdőbe húzódtak vissza és ott felbomlott a front. Ő egy repülő őrmesterrel egymást biztosítva, szökellve jöttek vissza Szombathelyre, ahonnan a határon, egy német tankra ülve jöttek át Zeltwegbe, majd Klagenfurtba. Ott került angol fogságba. [535]

1944 március 1-én Gothából Messerschmitt 109-es tanfolyamot végzett Imecs József hadnagyot, mielőtt a Puma hadosztálynál jelentkezhetett volna, a Sárvárott levő Légierők Parancsnokságán Schneider százados egy összeszedett század élén a Rába vonalba küldte egy négy kilométeres szakasz védelmére fegyver nélkül. Tíz nap után egy műszaki hadnagy váltotta fel, aki hozta a Tapolcára szóló áthelyezési parancsot. Hogy a századával mi lett, nem tudja.[536]

Ugyancsak Sárvár mellett a Rába vonalba küldték egy Recsetes szakasz élén Frank József karpaszományos szakaszvezetőt. Az orosz támadás előtti visszavonulás közben, egy kukoricásban elrejtett Bücker iskolagéppel startolt el és menekült meg. [537]

A REPÜLŐ LÖVÉSZEZRED II. ZÁSZLÓALJA

A zászlóalj parancsnoka: Juhász százados.
4. század parancsnok: Baradlai György hadnagy.

Amíg a II. ejtőernyős zászlóalj Pápa feladása után ellenállás nélkül menetelt Graz irányába, a II. repülő lövész zászlóalj és a Szent László hadosztályhoz csatlakozó más repülő alakulatok állásba mentek és késleltették az orosz előretörést.

A zászlóalj is a Rába vonalban került más repülő alakulatokkal bevetésre.

Ez a rész a szovjet támadás Bécs felé történő főcsapása irányába került. Felmorzsolódtak és maradékai április elején érték el az ezredet a Muránál. A legénység megbecsüléssel beszélt parancsnokáról, Juhász századosról. [538]

Sajnos itt sem teljes a zászlóalj történetének leírása, mert csak a 4. század parancsnokának, Baradlai György hadnagy sorsát ismerjük.

A 2. repülő lövészezred II./ 4. százada 1945. nagypénteken érkezett Ikervár térségébe. Előtte egy szétvert német zászlóalj maradványaival találkoztak, akiket Ikervárról már kinyomtak az oroszok. A német alakulat parancsnoka azzal fogadta a magyar század parancsnokát, hogy ők ellentámadást csak erősítéssel tudják végrehajtani. Nehéz fegyvereivel a magyar századot támogatta, ő maga maradék legénységével igyekezett az orosz támadást megállítani.

1945. április 1-én, húsvét vasárnapján Ikervár térségében Pecöl és Kenéz községek között Baradlai György hadnagy, a század parancsnoka, erőszakos felderítés során lágyéklövést kapott. Az

---

1. százados. Lepság. fegyver-lőszer előadó. - 1935. XI. 1. - 1940. XI. 1. Repülő Akadémia tanár.- 1940. XI. 1. - 1941. XI. 1. Veszprém repülőtér gondnokság.- 1941. XI. 1. - 1943. III. 5. I. T. F. Osztály. - 1943. V. 1. rep. őrgy. - 1943. III. 5. - 1945. X. 15. HM . 9 és HM. 38. oszt. Légierők legénységi alo. vez. - 1945. X. 15-től Repülő póte. áll.-ban 3 hónapra vezényelték a Szent László ho-hoz szü. ea.- 1944. XII. 20 - I. 6-ig az Ipoly-Garam vonalát védte. - 1945. I. 15. Légi hadsereg szü. oszt., majd a LE. Rep. póte. újonckik. e., e. sgti. - 1945. III-ban a Rába védelembe vetették be. Elesett Sárvár Szombathely Kőszeg Körmend . A német 1. hegyi ho. beolvasztották az ezredet, és velük vonulnak vissza - 1945. IV. 1-én Pinkamindszentnél határátlépés. Linztől Ny-ra, egy kőbánya völgyében táboroztak, ahol 1945. V. 3-án az amerikaiak elfogták. - Fogság 1945. X. 16-ig Dedelsheim - Romilly - Mailly le Camp, 1945. X. 29-én Kaposvár Budapest . - 1946. január 31-én igazolás feddéssel. - 1946. IV-X sváb kitelepítés mentesítő bizottság Délbácska és Baranya. BM. 1/4 oszt. stat. csop. vez. - 1947. MKP. - 1947. végétől - 1949. I. 1-ig áttelepítési kormánybizottság - 1958. III. 1-én lefokozzák.

[535] ***Farkas*** Emlékkönyv 165. o.

[536] ***Farkas*** Emlékkönyv 107-108. o.

[537] ***Farkas*** Emlékkönyv 100 o. Az idegenlégióban dicsérettel eltöltött több éves szolgálata után itthon ment, mint könyvelő nyugdíjba.

[538] ***Pályi*** 76. o.

őt megsebző géppisztolyt azért még megszerezte. Sebesülése után rajával visszatért a kb. 2 km-re levő II. zászlóaljhoz, ahonnan - a zászlóalj személygépkocsiját személyesen vezetve - Szombathelyre kórházba ment.

"Megérkezésemkor a város már üres volt. Nagy nehezen találtam meg egy kihelyezés előtt álló kórházat a premontrei gimnáziumban, amely befogadott. Később derült ki, hogy ez a részleg (Dr. Osváth - Dr. Egyed) már leszakadt, és a pincében rejtegetett vagy félszázadnyi szovjet sebesülttel átállásra készült, ami hajnalban meg is történt, és míg az egészségügyi szervezet a Vörös János féle alakulathoz sorolt, mi sebesültek - mint nem önként átállók - hadifoglyok lettünk." [539]

A repülő lövészezred második zászlóaljában lévő 5. és 6. század harctevékenységéről részletes ismereteink nincsenek. Mindegyik század sorsa a 4. századéhoz hasonló lehetett.

Ezen a vonalon a szovjet csapatok Vasvár irányából támadták nagy erővel a Szombathely-Szentgotthárd vasútvonal nyugati oldalán kialakuló védelmet. Az 1944. március 30-án, nagypénteken reggel 06.00-kor érkezett Kisrádócra egy magyar Szent Lászlós szakasz Oláh Zsigmond repülő zászlós parancsnoksága alatt az oroszul jól beszélő Kopácsi György gazda házához. Ott és a szomszédban pihentek meg. A szakaszparancsnok öccse is a beosztott katonák között volt. Rövidesen továbbmentek és a vasútvonaltól nyugatra a kisrádóci híd mellett 08.00-kor foglaltak tüzelőállást és fogták fel az április 4-én 8 és 10 óra között beérkező szovjetek támadását. Kedvetlenül indultak harcba az 5 km-re levő határ miatt. Kopácsi György is le akarta beszélni őket, felajánlotta, hogy orosz nyelvtudásban jártasságát, de a zászlós hajthatatlan volt. Bari László szerint, nevezettek a Kisrádóci híd mellett haltak meg. A mintegy két órás harcban négyen elestek, többen megsebesültek és mindannyian fogságba estek. A szovjetek a magyar foglyokat 10.00 óra körül Kopácsiék házához hozták. Mikor bejöttek Kopácsiékhoz, azt mondták, hogy "Na papa agyonlőttük azt a zászlóst, aki kizavart bennünket. Nem mondták név szerint. A testvére meg látta. Ezek voltak a Cancorák pusztaiak." A sebesülteket lovas szekéren hozták be. Kopácsiné sokáig emlékezett egyikükre, aki szomjas lévén vizet kért. Jött a tej a szájából, amit a szomszédban kaphatott, mert náluk nem volt tej akkor. Ezután a foglyokat az oroszok ismeretlen helyre szállították. Tőlük ugyan 2 km-re volt egy báró Witteródi (?) uraságnak majorjában egy láger, abban rengeteg magyar katona volt fogoly.

Pusztarádóc-Kisújfalu-Kiskölked között a németek barakkokban voltak beszállásolva. A vonalban egy német löveg volt Kiskölkeden, a Szabó - féle kastély parkjában. Innen tüzelt Körmend irányába. Amikor az első aknabecsapódást megkapták, a löveg kilövési irányát 90 fokkal megváltoztatva felgyújtotta a Szabó - féle uradalom kazalsorát. A harmadik akna a löveget telibetalálta, az megsemmisült.

Szombathely előtt, ahol a Szent László hadosztályba jelentkezett repülő alakulatok harcoltak. Itt valamivel szervezettebb volt a védelem.

A 2. Közelfelderítő (KF) század ellenállása Vát (Szombathely Ék-K 12 km) község keleti szélén

Amikor az oroszok előretörtek, minden repülő alakulattól önkéntes jelentkezőket kértek a Szent László hadosztályhoz, hogy lassítsák az orosz csapatok előretörését, illetve segítsék Szombathely kiürítését. A 2. KF. századot a felső vezetés az első Messerschmitt 109-es gépekkel felszerelt magyar közelfelderítő századának tervezte, de gépeiket nem kapták meg. A század parancsnoka Joubert Edwin százados [540] parancsnoksága alatt Lengyel József [541] és Dávid Lajos [542] fiatal repülő

---

[539] ***Baradlai*** in: ***Farkas Emlékkönyv*** uott. Hadifogságom aránylag kellemes volt, mert szovjet parancsnokunk egy a kórház pincéjében rejtegetett százados lett, aki megmentését meghálálva, még kimenőt is adott, természetesen kísérővel, és látogatókat is fogadhattunk. 1945 augusztusában a szovjet orvosi felülvizsgálat munkaképtelen rokkantnak nyilvánított és elbocsátott."

[540] **Joubert Edwin (Ervin)** szds. (Pozsony, 1911. VIII. 5. Proska Emilia) - 1933. 08. 20. LA hdgy. - 1933. X. 1. Rep. Kísérleti oszt. lőisk. pk. - 1934. IV. 1. Rep. kik. telep I-III fokú pilóta kik. Igen jó - 1934. VI. 4. uott.- 1935. X. 1.

hadnagyok, a megalakult két szakasz parancsnoka, Kalocsai Ferenc tartalékos repülő zászlós, repülőgép-vezetők, dr. Tar József orvos zászlós, Tóth ? tartalékos zászlós (tabi tanító), a század teljes tiszti és legénységi állománya önként jelentkezett. A legénység között a szakképzett szerelők, fényképészek, fegyveresek mellett aranysasos repülőgép-vezető pilóta tiszthelyettes Németh ? repülő őrmester, DRT-s pilóta, [543] Bereznay Mihály, Demel Károly, Egri Imre, Hajcser István "szalagsapkás" szakaszvezetők is jelentkeztek. Az alakulat mintegy 60 főnyi legénységének csak könnyű fegyverei voltak. 8 db - repülőgépből kiépített - léghűtéses könnyű géppuskájával (a három résztvevő tiszt géppisztollyal felszerelve), sajnos minden földi harcászati gyakorlat nélkül, gyakorlatilag egy erős szakasznyi erőt jelentett.

Harci felszerelésük felvételezését követően gyalogmenetben, énekszóval indultak 1945. március 25- én az első vonalba. „Itt akadtak a Szent László hadosztály leharcolt maradékaira ... akik egy 8 cm-es páncéltörő ágyút védtek. Elhatároztuk, hogy jól kiegészítjük egymást, együtt maradunk. Kiküldött felderítőnk jelentése szerint a falutól keletre levő repülőtér már orosz kézben volt, így a falu bejáratánál betorkolló főútvonal két oldalán foglaltunk tüzelőállást. Éjfél felé járhatott, amikor fergeteges aknatűz zúdult állásunkra. Idő múltán a tüzelés mindkét részről szórványossá vált. Hajnalhasadtával veszteségeinket összeadva kiderült, hogy tűzkeresztségünk nagyon drágának bizonyult; több halottunk és aránylag nagy számú sebesültünk volt. 8 géppuskánkból 5 kilőve, tűzerőnk több mint a fele elveszett. A tisztek közül Tóth tartalékos pilóta zászlós homlokán súlyos szilánksérüléssel többi sebesültünk a Szombathelyi honvédkórházba került. Oldalvédeink jelentették, hogy átszivárgó alakulatok bekerítéssel fenyegetnek, ennek elkerülésére elrendeltük a visszavonulást, ami aránylag elég rendezett formában történt. Így folyt mind kilátástalanabb helyzetünk, rövid ellenállási próbálkozásokkal, a becsület és kötelességtudattól ösztönözve. Az osztrák határ közelében ért számunkra véget a háború, egy tömegtámadást követően. A front áttörve, reménytelenül körülzárva, hivatásos repülőtiszti kiképzéssel, gyalogos harcosként estem fogságba, hazánk védelmében 1945. április elején, pár héttel a fegyverletétel előtt” – emlékezik vissza Lengyel József repülő hadnagy, első tiszt. A harc alatt Dávid hadnagy az egyik aknatámadásnál légnyomást kapott, Tar József századorvos hozta ki az első vonalból az elsőssegély helyre, ahonnan Ausztriába vitték, majd Pockingban amerikai fogságba került.

Joubert Edwin százados szerint, amikor az oroszok túlhaladtak vonalukon, a század szétszóródott. Ő maga Szombathely, Kőszeg, Lövő területén polgári ruhában tartózkodott.

Utóvédharcokat folytatott Szombathely- Egyházasrádóc- Sorokpolány "arcvonalon" géppuskás szakaszparancsnokként Kontraszti Endre repülő hadnagy, aki a tapolcai repülőtérről menetelt vissza legénységével és került harcba.[544]

Legtöbb alakulatnál található volt egy-két ejtőernyős, akik közül sokan kórházból kijőve, vagy szökve nem találták alakulatukat és hozzácsapódtak az egyes egységekhez, ott képzettségüket elismerve általában magasabb beosztást kapva, gyorsan beilleszkedtek. Így a Rinya patak partján volt két és fél hónapig állásban 34 emberével köztük 1-2 ejtőernyőssel vitéz Molnár László hdgy, a

---

Szombathely – Nyíregyháza - 1936. X. 31. 1. bo. szd. Szombathely – Pápa - 1937. XI. fhdgy. - 1938. VIII. rep. tűzszerész - 1938. IX. műszer rep. vizsga ZZ. - 1940 I.-1944. IX. 17. Reptérgondnokság - 1941. VIII. 30 nősül - 1941. XI. 1. szds. -1944. III. 28. műszerrep. tanf. Szeged QGH - 1944. IX. 17. 2. hds. futárszázad - 1945. III. 10-25 áthelyezés alatt - 1945. III. 25. gyalogharc Vátnál - 1945. V. 18. Sopronban bujkál - 1945. VI. 1. Budapesten jelentkezik - 1945. XI. 8. igazolják - 1946.IV.28. nem beosztható - 1946.VI.1. nyugáll-ba helyezik - 1947.V.8. Szerszámlakatos

[541] **Lengyel József** rep. hdgy. (Bogyiszló, 1924.VI.12.) 1944. VIII.20. Repülő Akadémia hdgy. - Me-109-es KF. század elsőtisztjeként 1945. III. 27-én Vát mellett orosz hadifogságba esett. 1948. VI-ban engedték haza. B listázzák. Disszidál. Bécs, Svájc. 1950-ben Triesztből Ausztráliába ment. General Motorsnál szerszámköszörűs. 1955-től ausztrál állampolgár. Repülő oktató

[542] **Dávid Lajos** rep. hdgy. (Budapest, 1922. VI. 2.) – 1942 Rep. Akadémia - 1944. VIII. 20. hdgy. 2. K. F. szd.- 1944. III. 27. sebesült – amerikai hf. Pocking. – 1946 hazajön. Igazolás. B lista. Illegális határátlépés angol fogságban 3 hónap börtön – Klf. Civil foglalkozás. – 1953 nősül – 1956 disszidál – Kanadában felesége meghalt. – Újra nősül – 2005-ben él.

[543] DRT = Dél-Olaszországban szervezett repülőgépvezető kik. során repgépvez. jelvényt (aranysast) elnyert pilóta.

[544] ***Farkas*** 109. o.

20. / 3. gyalogos zászlóaljhoz (parancsnok: Rónay százados) tartozó szakaszparancsnok. Itt volt táboritüzér megfigyelő Imrédy Tamás. Ők a Rába vonalból húzódtak vissza és Letenyén, ápr.1-én lépték át a magyar határt. 1945. május 5-én Marburgot érték el.

1945. május 9-étől (kitört a béke) nem volt szabad az oroszokra lőni, akikkel Deutschlandsbergben találkoztak. Graz felé mentek a Sauer Alpok K-i oldalán. Szekerén levő Béby-Hermes írógépét elzabrálták az oroszok, ő ezt látva lelépett. A hegygerincen újzélandi gyalogságot látott beásva. Tainach – Klagenfurt - Völkermarkt az irány. Október 15-én újra Sopronban van. Öccse hősi halála miatt édesanyja azt mondta, hogy öngyilkos lesz, ha ő is elmegy. Nem ment, beiratkozott a bányamérnöki főiskolára. Megúszta a marxizmus-leninizmus tanulását. 56 után négy hónapig volt internálva.[545]

A Váti repülőtér védelme.

1945. március 28-án a "Váti B repülőtér" személyzete 84 főből állt. A repülőgépek üzemanyag nélkül álltak a repülőtéren. A német ellátó szolgálat délután kettő órára ígérte az üzemanyagot, hogy a gépeket feltöltsék és elrepüljenek.
Délelőtt a repülőteret orosz támadás érte, melyet a gyalogsági harcban járatlan repülők visszavertek. Két órával később újabb orosz támadás következett, melyet visszaverni nem tudtak.
Az oroszok hadifoglyot nem ejtettek, mindenkit agyonlőttek. A halottakat két napig nem engedték összeszedni. A váti lakosság Kapiller Bertalan igazgató tanító úr vezetésével 84 koporsót ácsolt össze és temette el a hősi halottakat a község temetőjében. 1945. júniusában értesítette a hősi halottak hozzátartozóit, akik közül többeket időközben elvittek és szeretteik körében temettek el. Váton a repülő katonák sírjait ma is gondozzák. [546]

A 61 hősi halott névsora rangsor és betűrend szerint:
Somosy László ht. rep. szds., rep. megfigyelő (*1907.02.16. apja Elek, anyja Kántor Irma) (1), [547] Szikra József őrm. Győrszabadhegy (2), Nagy Béla őrv. Marosvásárhely (3), Csomós András őrv. Balmazujváros (16), Andráskó János Nagyszőlős (54), Ács Béla Debrecen (9), Bandics János Szatmárnémeti (12), Baranyi Péter Budapest (8), Csiszter József Debrecen (50), Diavoszky László Kispest (10), Kiss Zoltán tanító, Szombathely (ott nyugszik 42), Kondor János Nagyvárad, (21) Három Pest vm-i közös sírban, (47-49) Hermann József Zimány Somogy vm. (14), Ismeretlen katona. Fényképe van Váton valakinél (15), Két ismeretlen, (52) (58), Kondor János hárman egy bombatölcsérben (60), Mészáros Ernő Nagyvárad (44), Mészáros József Szentjobb, Bihar vm. (43), Mikle István Nagyhinol (51), Mikos Sándor Szentjobb, Bihar vm.(45), Béla Kolozsvár (41), Nagy Ferenc hárman egy bombatölcsérben (61), Négy ismeretlen közös sírban (25-28), Nyirkó Ferenc Nyíregyháza, (57), Papp István ? (6), Papp István Józsa, Hajdú vm. (24), Páll István Gyergyószentmiklós (55), Sebestyén András ? (46), Sebestyén József Gógánfa, Zala vm. (ott nyugszik 7), Sofri József ? (23), Somogyi András Budapest (13), Sovág Péter Marmaros, Huszti járás (17), Stipula Dezső *1920 (55), Strausz Ede Iregszemcse, Tolna vm. (20), Szabó Béla ? (56), Tanzig István Budapest (4), Tischler Adolf Zolnok (11), Tizenkét ismeretlen közös sírban (29-40), Vass András ? (19), Vass István Halmi-Mikola, Szatmár vm. (18), Váci Ferenc, hárman egy bombatölcsérben (59), Veitz József Budapest X. ker. (22), Vince Balázs Törtel (5). [548]

---

[545] ***Molnár László*** ht. hdgy. - 1944. VIII. 20. LA. hdgy. X. 6. Zombor. Makó mellett sebesült. Gyógyultan 1945. 01. 09-én Nagyatádra a 20/3 gyalog zászlóaljhoz vonult be, mint szakaszparancsnok. A soproni központi Bányászati Múzeum igazgatójaként ment nyugdíjba.

[546] ***Hafner 1.***

[547] () az eredeti közlés névsorában levő sorszám

[548] ***Hafner*** A 61 hősi halott nevét Bakler Csaba polgármester adta meg, akinek nagyapja Bakler József 1945. 03. 28-ig volt a váti katonai reptér polgári gondnoka, nagynagybátyja Bakler Gyula rep. őrm. 1940-1943 között a REGVI ezred kötelékében szolgált. Bakler Csaba egyben a falú krónikása, munkáját az iskola folyosóján levő bemutatója tükrözi.

Március közepéig volt pihenőben Vásárosmiskén egy repülő lövész alakulat, akiket gyalogmenetben Egyházasrádócon át Rumba rendeltek. Rumban az egységet ismét több csoportra osztották. Egységük Pecölön át Kenéz községben vette fel a kilátástalan harcot a támadó oroszokkal gyenge felszereléssel, csupán egy aknavető zakasz támogatásával. A németek hamarabb vonultak vissza a következő faluig. Horváth László itt kapott március 29-én lövést a lábába, majd 10 perc múlva egy tőle 5-6 méterre becsapódó akna 16 repeszétől sebesült. [549] Társai közül az orosz csapatok legéppisztolyoztak 18 védelemben lévő magyar honvédet, akiket 1945. március 31-én temettek el a község temetőjében és a lakosság kőkeresztet állított sírjuk fölé. [550]

Nevük betűrendben a következő Varga Antal pecöli plébános úr szerint:
Asztalos Károly Újpest (12), [551] Erdei Sándor Szabadbattyán (16), Géczi János Budapest (15), Kovács József Győrszemere (10), Kulcsár Kálmán Nagymajlát (17), Laborcfői József Székesfehérvár (8), Légrádi Ferenc Budapest (6), Magyar József Derékegyháza (5), Mészáros Lajos Fél, Pozsony vm. (1), Micsavics György Csanádalberti (4), Mikolics Ferec Ácsteszér (7), Noszvi Kálmán Köcsk (14), Rozsnyai József Köcsk (13), Szabó Béla Rákospalota (11), Tóth Gyula ? (18), Udvardi József Gyulafirátót (3), Varga László Őrtilos (2), Zsédely Károly Székesfehérvár (9). [552]

A "Szent László" hadosztály repülő lövészezred pótkerete

A repülő lövészezred pótkeretének parancsnoka vitéz Dávidházi János őrnagy, majd alezredes ; [553] a pótkeret lelkésze Taucher Gyula százados volt.

1944. október 16-a után hozott rendelet értelmében a magyar királyi honvédség tisztjeitől, alezredestől fölfele, megkövetelték, hogy az ország kiürítése esetén magukkal vigyék családtagjaikat is. Ezek szervezetten egy-egy idősebb ideiglenesen ténylegesített törzstiszt vezetésével úgynevezett családi csoportokban követték a csapatokat a kapitulációig. [554]

A hadosztály pótkerete Vásárosmiskén települt. Itt volt a Gránátos ezred II. zászlóalja is elhelyezve.

Budapest eleste után a pótezred is megkapta parancsát a Németországba való kitelepülésre. A kitelepülésre nem állt semmi féle jármű rendelkezésre. Ezért a pótezrednél levő családok csak március 17-e után tudtak elindulni.

Dávidházi János alezredes pótkeretparancsnok a családok nagyobb részével együtt Körmendtől Délnyugatra Iváncc község határában a hadosztály gránátosezrede vonatával gróf Cziráki Béla hadapród őrmesterrel találkozott.

A 2. REPÜLŐ LÖVÉSZEZRED I. ZÁSZLÓALJÁNAK VONATA

1945. március 26-a után, mert a balatoni úton nem lehetett haladni, arról letért. Értesültek arról, hogy Keszthelyt elfoglalták a szovjetek, ezért gyorsított menetben Tapolcán át Sümeg-Körmenden át igyekeztek a magyar határ felé. Pánikba estek, a parancsot nem teljesítették, nem hagytak eligazítót

---

[549] **Horváth László** (* Budapest , 1927. 02. 10.) - Polgári iskoláját 1941-ben fejezi be. 1943. január 12-én felvették a m. kir. honvéd Repülő Csapattiszthelyettes Képző Iskolába (RECSETI). 1945 elején Elsősegély helyen tért magához, karján, combján ütőeres vérzéssel, bekötözve, szekérre teszik, 16 szilánktól sebesült. Szentgotthárdon operálták, Bad Ischlben többször operálták, Pettighőfenből 1946. IX.-ben tért haza. 1948, 1951-ben Szent János kórházban újabb szilánkokat vettek ki. Járása nehézkes.
[550] ***Hafner***
[551] () az eredeti névsor sorszáma
[552] ***Varga Antal*** pecöli plébános úr szerint
[553] ***Kárpáthy levél Vitéz*** Dávidházi János őrnagy majd alezredes a soproni Rákóczi Ferenc katonai reáliskolában századosként, az egyik század parancsnoka. A növendékek körében osztatlan szeretetnek örvendett.
[554] ***Gosztonyi*** 278. o.

sem. Tapolcán, a visszaözönlők elsodorták őket, fejvesztetten átmenekültek Ausztriába. Távcsővel néha látták a mögöttük jövő szovjet csapatokat. Állandó alacsonytámadásokat kaptak. Együtt menekültek Wlaszov tábornok és más SS csapatokkal, akik, ahol lehetett lenyomták az útról a magyar menekülőket. Cziráki hadapród több alkalommal, kézigránáttal biztosította az utat és a rendet. Eltűnt a zászlóalj gazdasági főnöke is. A zászlóalj vonata Körmend előtt érte utol a pótezred kitelepülő családjait. [555]

A két csoport Dávidházi János alezredes parancsnoksága alatt egyesült.

Bár csak pár km-re voltak az osztrák határtól, a németekkel való rossz tapasztalataik miatt nem mentek át Ausztriába, hanem közvetlen a határ előtt megálltak. Úgy határoztak, hogy délre fordulnak Trieszt felé. Az út szemrevételezése során orosz lovasság érte utol őket és a tiszteket, legénységet lefegyverezték. Fogságba estek. Voltak, akik engedéllyel saját elhatározásuk szerint Ausztriába mentek. A férfiakat az oroszok Fogsániba vitték fogságba, az asszonyokat, gyerekeket elengedték.

A pótkeret fogságba jutása után először Zala, Ságod, majd Intapusztára menetelt. Itt még reménykedtek, hogy Székesfehérváron vagy Debrecenben elengedik őket. Nem így történt. Dávidházi János két-három év után jött meg fogságból és 1956-ban ment ki Ausztriába. [556]

A HADOSZTÁLY VMK-JA (VISSZAMARADÓ KÜLÖNÍTMÉNYE).

Parancsnoka: Erényi Árpád ezredes volt. Vásárosmiskén települt.

A Mesteriben tartott hadosztályparancsnoki szemlét követő egyetlen nagy bajtársi vacsora után történt a riasztás. A repülő lövészezred, Pályiék az ezred törzzsel és az I. zászlóaljjal, meg a pápai tábori pappal vonultak el a Balaton felvidékre. Elvonulásuk után Taucher Gyula százados Szűcs, Boczor repülő őrnagyokkal és sok más tiszttel Erényi Árpád ezredessel maradt vissza, aki akkoriban jött Vásárosmiskére.

A riasztás után - az oroszok előretörése miatt – ők is rövidesen elindultak a rumi vonalon toronyirányt nyugatra. Árkon, bokron át vonalban "csámborogtak" kifelé az országból. A Vasszécsényben elhelyezett, az 1. székely hegyi tüzérosztályból átfegyverzett (mulikon vitt 7 cm-es hegyi ágyúik voltak) 63. tábori tüzérosztály 4. ütege, (ütegparancsnok: Bokor Dezső főhadnagy) géppuskás szakaszának előőrse tartóztatta fel őket. Azt hitték róluk, hogy oroszok. Az előőrs parancsnoka Molnár zászlós - egy főtörzsőrmesterből előléptetett tisztjelölt - a Schwarzlose géppuska kezelője egy továbbszolgáló szakaszvezető és beosztott Justh Kornél karpaszományos honvéd volt. Justh szerint egy vonal alakzatban jövő fegyvertelen szentlászlós csoport közeledett feléjük. A szakaszvezető sürgette Molnár zászlóst, hogy lőhessen. Molnár nem adott tűzparancsot. Amikor a csoport közelebb jött látták, hogy magyarok. Nem sokon múlott életük. Justh Kornél felismerte Taucher századosban volt újpesti szalézi intézetben elöljáróját. Rövid ideig a falu szélén beszélgettek.

Körmend irányába továbbmenetelve a 15-20 km-re levő Nemesrempehollóson volt Németh Mária operaénekesnőnek és férjének egy kastélya, melynek inkább a berendezése volt értékes. Volt egy versenyistállójuk is. Mikor a kis csapat odaért, már nem voltak ott. Kimentek Ausztriába vagy Németországba. A falusiak még nem nyúltak semmihez, de várták az oroszok bejövetelét, hogy széthordhassanak mindent. Ők is elvittek egy-két lovat magukkal, a kocsi után vezetékszárra kötve. Az egyik Ausztriában lesántult és le kellett lőniük. Fájdalmas dolog volt.

Elérkeznek Körmendre. Körmenden az egyik hatalmas udvarban állt egy Opel-Kapitän kocsi, melynek, mert nem volt gazdája, azt Taucher százados lefoglalta. A kocsival és pár szekérrel Szentpéterfára indultak.

---

[555] ***Pályi*** 119-120. o. Ezekről ***Pályi*** csak 1983-ban szerzett tudomást, miután felvette a kapcsolatot a szovjet fogságból hazatért és akkor Ausztriában élő ***Dávidházi*** alezredessel és gróf ***Cziráki*** Béla hadapród őrmesterrel.

[556] ***Varga*** Vásárosmiskén, a pótkeretnél volt Ágostházy ezredes, Novotny Antal, Csegezi József, Ádám? őrnagyok, korábban Léczfalvy százados, Guelmino László hadnagy és sokan mások.

Szentpéterfára éjjel érkeznek a templom mellé, ott éjszakáznak. Másnap, mikor ugyancsak Szalézi papnál ebédhez készülődtek, jött a riasztás azzal, hogy itt vannak az oroszok. Szentpéterfa mellett a Pinka patakon (határfolyó) mentek át és ezzel átlépték a magyar - osztrák határt és Güssing irányába meneteltek a gyülekezőhely felé. [557]

„Szentpéterfán összevontak bennünket a Hajdú zászlóaljjal. Itt már nagyon sok repülő és a tüzér főhadnagy is lelépett. Mi maradtunk csak, az orvos, a törzsőrmester, meg én és három repülő katona. Puskáinkat elvették a németek, ásót, lapátot adtak. Összesen ekkor kb. 40-en voltunk. Ekkor már nem tartoztunk a Szent Lászlóhoz, ezután, mint munkások mentünk. A németek adtak is, meg nem is, kosztot.

Mikor kiértünk Ausztriába, akkor azt mondta a hajdú század parancsnoka: Van egy szoba, benne két ágy és egy sezlon. Az ágyban ő, meg a főhadnagy, sezlonon az orvos zászlós alszik. Van öt fogat, kettő az övé, kettő a főhadnagyé egy a zászlósé. - Mondtam neki: Hagyja itt ezeket százados úr! - Egy napig volt így. Másnap már csak ketten voltunk egy szobában. Nem bírták egymást. A Hajdú század századosa minden nap délután parancskiadás előtt, megszervezte az alaki kiképzést, máskor menetgyakorlatot tartott.

Oberwart (wald) melletti erdőben tanyáztunk, amikor egy alkalommal egyik közülünk valót beosztották lőőrnek. Valaki kiszúrta, hogy alszik, bejelentette. Letartóztatták, leszedtek tőle mindent. Reggel egy katonával, aki észrevette, átküldte a fogoly katonát hozzánk egy papírral, hogy vizsgálja meg Schmiedl zászlós úr, hogy kibírja-e a kikötést. A zászlós úr a nélkül, hogy megvizsgálta volna ráírta a papírra, hogy „Nem kiköthető!" Ez a katona meg jelentette a századosnak, hogy az orvos zászlós meg se vizsgálta.

A százados: „Vedd tudomásul, hogy nem is vizsgáltad meg az embert, hogy kiköttethetem-e annak ellenére én saját felelősségemre kiköttetem." – „Százados úr én azért nem vizsgáltam, mert ismerem, ezt az embert, akivel végig együtt voltam a harcban, de vegye tudomásul a százados úr, hogyha ezt az embert kikötteti, én meg ugyanakkor lövetem magát fejbe! - Ilyen ellentét volt köztük. Nem is merte kiköttetni." [558]

Taucher századosékat a határ után Burgauban barnaingesek [559] állítják meg - a Balck parancs eredményeként - az egységet és nem akarták elszállásolni őket. Az erdőben egy SS alakulat volt, egy ezredes parancsnokkal - aki kijelentette, hogy ő csak két magyar alakulathoz tartozó katonát ismer el és becsül, a Szent László és az 1. huszár hadosztályhoz tartozókat. Parancsot adott a barnaingeseknek, hogy megfelelően bánjanak velük és "talán egyszer viszontlátásra Budapesten" - nel búcsúzott tőlük.

Németújvárra, Güssingbe mentek. A főtéren látták, hogy a németek élelemmel megrakodva szaladgálnak. Mondták, hogy a magyarok egy élelmiszerrel teli szerelvényt átadtak nekik, és abból vételeznek. Ők is kértek egy tiszttől nyíltparancsot és mentek vételezni. Nagy tülekedés folyt a szerelvény mellett, ezért elmentek a szerelvény végére, feltörték. Taucher gépkocsivezetőjének volt annyi esze, hogy egy 10 ezres csomag Simphoniát, pralinét is vételezett és egy részét "besuvasztotta" kocsijukba. Így felpakoltak. ...

Újabb nyílt paranccsal megrakodtak tehergépkocsijukra, mellyel másnap reggel Boczor és Szűcs őrnagyok "előre", helyesebben hátra, elmentek, leléptek.

Graz felé meneteltek. ... Graz előtt SS katonák állították meg kocsijukat és felszólították a kis csoportot, hogy menjek Grazba, az SS központba.

"Grazban SS kísérőnk bement a parancsnokságra, majd rövidesen jött ki azzal, hogy menjünk Tobelbadba (a gyűjtőtáborba). Mivel oda nem akartam menni, kértem, hogy

- "a parancsnokoddal én is akarok beszélni." Mire azt mondta, hogy
- "az én parancsnokom viszont nem kíván önnel (velem) beszélni."

---

[557] ***Taucher*** Gyula és ***Justh*** Kornél személyes közlése 1997. május 26-án Taucher Gyula lakásán.
[558] ***Tóth*** 5. o.
[559] A német Nemzeti Szocialista Párt egyenruhásai

A kocsimon két szentlászlós törzstiszt (őrnagy) is volt, akik kijelentették, hogy nem jönnek Tobelbadba és megvárnak Grazban bennünket. ... A tömegben akkor láttam egy magyar főhadnagyot két címeres magyar ökröt vezetett, családja a szekéren és nagyhangon magyar nótákat énekelt. Leértünk így ketten Tobelbadba. Bevezettek egy hatalmas terembe, magyar lampaszos tábornokok megalázkodva ott ülnek az írógép mellett és gépelik azt, amit egy német őrmester diktált nekik.

A német azt mondja:

- "A kocsi itt marad, maguk mehetnek."

- "Idefigyeljen! Én a kocsival jöttem, és kocsival megyek vissza. Adjon kisérőt hozzánk, s mi azzal megyünk vissza." Meglepődött a szemtelen hangon.

- "Rendben van." Vissza is indultunk.

Grazban felvettük a két tisztet, mikor sztalingyertyákkal megkezdődött a város bombázása. Megyünk ki teljes gázzal a városból Észak felé, mikor kifogy a benzin kocsinkból.

- „Négyen vagyunk, kicsi a kocsi, feltolhatjuk egy hegyoldalra, és onnan gurulhatunk tovább", - mondtam - de erre a két tiszt nem volt hajlandó, mert hogy ők magyar tisztek stb., és kezdték a gépkocsivezetőt szidni, akit viszont én védtem meg.

- "Vagy azt teszitek, amit mondok, vagy itt hagyunk benneteket a kocsival, és mi elindulunk gyalog a csicskásommal és megkeressük az alakulatunkat." Ott is hagytuk őket.

Visszamentünk, meg is találtuk alakulatunkat, már Graz után voltak. Fegyverünk nem volt, itt már csak ketten alakulat nélküli katonák voltunk."...

"Kovács János repülő százados - a II.repülő lövész zászlóalj parancsnoka lett a családi csoport parancsnoka, 25 katonával, akivel itt egy misén találkoztam. Nem tudott egy kukkot sem németül, ezért nagy szüksége volt rám.

A mise utáni napokban odajön Kovács Ferenc százados hozzám, és azt mondja:

- "Gyere, üljél be az autómba." Beültem és odajött Erényi alezredes.

- "Tudod, hogy hadbíróság elé állíthatlak téged, ha elhagysz bennünket!"

- "Igen? és akkor mi volt mikor engem, a tábori papot küldtetek felderítésre oldalkocsis motorkerékpárral, hogy hol vannak az oroszok? Amikor egy Rata támadása ellen egy horhosba menekültünk?" Így nem lett így a dologból semmi.

Ekkor láttam Erényit utoljára."

A családi csoporttal Linz-be voltunk irányítva. Grazból Leobenen át csak Steyerig értünk el, ahol nem engedtek az amerikaiak a hídon át bennünket. Egy ideig itt voltunk a híd lábánál. A hídon még közlekedtek, mi is gyalog átmehettünk volna, de visszajöttünk Bécs irányába és St. Pöltenben estünk orosz fogságba. A katonákat az oroszok elválasztották a civilektől és a családtagoktól. Szovjet fogságba estünk.[560]

Szentlászlósok temetése. Sírok a Dunántúlon

Tekintve, hogy a hadosztály történetének e második szakaszában hősi halottaink eltemetéséről ismereteink nagyon hézagosak, a temetésekről és sírokról ismereteinket ezúton rögzítjük.

Kisrádóc.

A Rába vonal térségében elhalt orosz hősi halottakat a szombathelyi temetőbe vitték el. A magyarokat otthagyták. A négy hősi halottat Kopácsi György Mária leányával 1945. április 6-án délután már ismeretlenek által kifosztva, mezítláb találták meg és temették el a kisrádóci faluvégén a vasút mellett. Egy német holttestet is találtak. Amikor 1946-ban rendelet jött a temetőkön kivüli halottak összegyűjtésére, a község négy embert fogadott, de ezek csak egy németet ástak ki és a régi vasúti töltésről, lesték, hogyan dolgozik helyettük Kopácsi Mária. Az exhumálás 1946. I. 9-én délben történt, azon hivatalból jelen volt dr. Jakab Zoltán orvos. A halottakon már csak ott volt hús, ahol valami ruhaféle fedte testüket. Amikor az egyiket megemelte még folyt a vére. Mondja a doktor: "Nézzed milyen szép piros vére van ennek a magyar gyereknek."

---

[560] ***Taucher***

Az elesettek, és az 1945. IV. 6-án eltemetett halottak hozzátartozóit a mellettük levő papírok alapján Kopácsi Mária értesítette ki.

Oláh Zsigmond tartalékos repülő zászlós (akit Sándorként találtak meg, Ácsteszér, Czancorák pusztai? volt, bőrzekéje jó állapotban volt.) nevét Sándor nevű testvére tisztázta a Tanácsnál, hogy nem ő, hanem Zsigmond testvére volt a halott. Ő állíttatta a keresztet bátyja sírjára az egyházasrádóci temetőben a katolikus és református temető határán. A kereszt felirata: "Itt nyugszik *Oláh Zsigmond* repülő zászlós, bajtársaival együtt hősi halált halt 1945. III. 31." A felirat hibás, mert a hősihalál napja helyesen 1945. IV. 4. volt.

A további hősi halottak: *Darabos József* (Bercel, Jenő telep, Nógrád m.) létét egy Anna nevű menyasszonya, akinek levelét mellette találták meg, tagadta vele való kapcsolatát). Az oroszok halott arcába vágtak egy négyszögletes pálinkásüveget. - *Rácz György* (nem volt semmi adat róla) - Ismeretlen nevű katona, akit *Pető András*nak gondoltak. (Kopácsi Mária írt Pető rákospalotai címére, de nem ő volt a halott. Az exhumálásra eljött "Pető" anyja, aki a fia nyakláncát kereste. Nagy pompával eltemette az idegen katonát. Fia másfél év után került elő. Eztán az idegen katona sírját az anya aztán magára hagyta. - A négy magyar hősi halottat kettesével egy- egy koporsóba tették.

Egy német katonát is exhumáltak neve Wilhelm Wolf volt, akit a magyaroktól pár méterre temettek el. A sírokat a 75 éves Sümegi Rozika néni gondozta éveken keresztül.[561]

Szent László hadosztály HARCA A NYUGAT-DUNÁNTÚLON A MURÁIG 1945.III.27-IV.4. között.

1945. március 27. Idő: enyhe, derült.

Az 1/1. közepes aknavető üteg Köveskálról Kővágóőrsre vonult. „Itt letértünk a műútról a szőlők között vezető kis földutakra, mely lényegesen rövidebb volt, Ábrahámhegy felé. Lovaink, aknavetőink és szekereink mellett haladtunk a szőlőskertek között, s mint mindég nagy térközökre egységenként egymástól élvezve a csendet és nyugalmat és már erősödő napsütést. Hirtelen erős motorzúgás hallatszott és harsány ordítások: "repülőtámadás" Egy dombtető mögül egészen alacsonyan szállva, rajvonalban három orosz Rata vadászgép bukkant elő szélvész gyorsasággal. Sem árok, sem védelmet nyújtó tárgy sehol, a közelben, a szőlőkarók közé hasaltunk, felporzott a már száraz föld a repülők felénk irányzott golyószóró tüzében. Mindez pillanatok műve volt, a gépek amilyen váratlanul bukkantak elő, úgy elviharzottak felettünk. Valószínű, hogy a pilóták látószögén belüli holt térben hasalhattunk, azaz a menetben, az üteg élen járó részén. Isteni csoda volt hogy mindössze négy katonánkat és öt lovunkat ért kisebb golyó ütötte sérülés. Csodálkoztunk, de nagyon örültünk annak, hogy a repülők nem tértek vissza, mert arra számítottunk Ábrahámhegyet elhagyva már Balaton mellett vezető - mai 71-es - úton – haladtunk. Badacsonytomaj felé. Tomajba érve eszembe jutott, hogy talán éppen egy éve ludovikás osztályunkkal harcászati gyakorlat alkalmával itt töltöttünk néhány napot boldogan, az esti szabadidőben néhány finom badacsonyi pohár bor után a már ismerős lányok ablakai alatt húzattuk a cigányokkal: "Akácos út, ha végig megyek rajtad én..." kedves dalt.

Badacsonytomaj előtt a műúton menetelve még egy váratlan eseményben is volt részem. Egy kis lovas csapat igyekezett minket ügetésben elhagyni minket ügetésben, elhagyni - én az üteggel nem erőltettem a sebes menetelést- s a kis csapat vezetője Tóth Béla tüzér százados volt a Ludovikán lovaglótanárom. Nagy öröm volt ez a találkozás. Persze azonnal megálltunk, lóról szálltunk és legalább egy órás pihenő keretében megtárgyaltuk a jelen reménytelen helyzetet, felidéztük a Ludovikán töltött boldog éveket. Béla bácsi egy háromüteges tüzérosztály parancsnoka volt, Balatonfüred irányából jöttek visszavonulóban. Nem tartoztak a Szent László állományába. Említette, hogy a Balaton déli partján már végig bolgár, román és orosz csapatok vannak, de nem

[561] ***Szigetiné„Pálóczi és Anti***

lövöldöztek ágyúikkal a mi északi partunkra. Baráti öleléssel búcsúztunk egymástól. Ők Keszthelyre vonultak. Mindkét volt ludovikás lovaglótanárommal Galkó Ernővel s Tóth Béla bácsival-találkoztam a háború folyamán és velük a háború után is szoros barátságban voltunk egészen halálukig. További utunk Lesencetomajig mentes volt minden földi vagy légi támadástól. Kora délután értünk a községbe, ahol egy motorkerékpáros hírvivő már várt ránk a további paranccsal, miszerint azonnal meneteljünk tovább Zalaszántóig. A községtől D-re 1 km-re foglaljunk figyelőt és tüzelőállást, s szükség esetén aknavetőink tüzével biztosítsuk hadosztályunk Tapolca irányából visszavonuló egységeit. A parancs szerint az osztályparancsnokság Vindornyalakon lesz, rádión keressük velük az összeköttetést. Már ekkor nagyon szerettem volna tudni, hogy aknagránát vételezés hol lehetséges és a lőszerkészletünk jóformán egy szekéren elfért, élelmiszerről és lótápról nem is beszélve. Az üteg legénységének élelemmel történő ellátása egyre fogyatkozott, lovainkat megálláskor leginkább árokban összeszedett fűvel etettük. Azokban a községekben próbáltunk vásárolni ennivalót, melyeken áthaladtunk, mert azt senki nem tudta megmondani, hol székel a hadosztály vonat részlege, melynek gondoskodnia kellett volna az élelmezésről. [562]

Parancs szerint az utász zászlóalj 4 órai indulással Várvölgy DNy-ra menetel. Feladata Várvölgy Zalaszántó kocsiút gépkocsival való járhatóvá tétele, a műtárgyak megerősítése 25 tonnára, majd robbantásra előkészítése. A zászlóaljparancsnok az utászszázad parancsnokkal szemrevételezni előremegy, megállapítja, hogy az út homokos, két kőboltozatos áteresz van. A zászlóalj 11 órakor megérkezik, ebéd, pihenő. 12 órakor a hadosztályparancsnok a műszaki parancsnokkal a zászlóaljat megszemléli. 13-kor a századok az út karbahelyezésére indulnak el. 14.30-kor újabb parancsra visszarendelték a századokat. [563] A csapat vonat Vindornyaszőlősre irányítva. 17 órakor szóbeli parancs: Sümegre orosz páncélosok betörtek a zászlóalj meneteljen Zalaszántón keresztül Vindornyalakra. Ott beérkezés 19 órakor, elszállásolás.[564]

A hajnali órákban a Vigándpetendtől észak keletre elterülő Tábodi-erdő - Kisbakonyi puszta – Taliándörögd - Agártető - Újdörögd puszta terepszakaszt még mindig a 4. SS-lovashadosztály és a "Szent László" hadosztály kis létszámú utóvédjei szállták meg. [565]

Újabb parancs: menet tovább Zalaszántóra. A parancsot már a hadosztály megbízott vezérkari főnöke a volt I. a. osztály vezetője Ruttkay Jenő vezérkari százados fogalmazta meg és adatta ki. Lajtos "átmenetele" után. Hivatalosan már 1945. március 26-a után ő a hadosztály vezérkari főnöke. [566]

A hadosztály még nem érte el Zalaszántó területét, mikor híre érkezik, hogy az ellenséges páncélosok elérték Sümeget, így a hadosztály feladata Sümegről a hadtest északi szárnyába illetve Keszthelyre vezető utak lezárása. Számolni kellett azonban azzal is, hogy az ellenség nagyobb szabású átkarolásba kezd és Zalaszentgróton át Délnek, tör előre.

Itt láthatjuk, hogy egy sikeres áttörés után - mint ebben az esetben ez orosz részről - a Bakonyon át bekövetkezett - micsoda lehetőségei vannak egy páncélos seregnek, melynek következtében a helyzet szinte filmszerűen óránként változik és a vezetést nagyon megnehezíti. Ilyenkor az öntevékeny seregtest parancsnokra hárul a vezetés súlya.

A gránátosoknak öt órakor ébresztő, egész nap menetelés Vindornyaszőlősre. "A szokásos légitámadásokat kapjuk - rögzíti naplójába Szepesvári főhadnagy. Itt szeretném ismertetni, hogy az oroszok szerintem tudatosan idegháborut is folytatnak ellenünk. A menetek alatt szinte megszakítás nélkül folyik a légitámadás ellenünk bombázással és géppuskázással, amely a következőképpen zajlik le: megjelenik három gép (egy raj), melynek láttán mi szétfutunk a mezőn elrejtőzni (persze szekereink, lovaink, járműveink az úton maradnak), a repülők a járművekre ledobják a rengeteg kisméretű bombájukat és a környéket elárasztják géppuskalövedékeikkel, így mindig van pár

---

[562] ***Bakay*** 17. o.
[563] ***Utásznapló*** 821. o.
[564] ***Utásznapló*** 822. o.
[565] ***Veress Balaton*** 421. o.
[566] ***Összefoglalás*** III. 26.

sebesült, de főleg több jármű megsérül (így már alig van szekerem, meg lovam). Amint a három gép végrehajtotta támadását és továbbrepült, az ellenkező irányból már hallatszott a következő három gép motorzúgása és minden kezdődött elölről. Ez így ment egész nap és minden nappal - éjjel egyformán, állandóan ugyanúgy működtek a "varrógépek". Így sem éjjel, sem, nappal nem volt egy percnyi nyugalmunk sem, ez ugyanakkor teljesen kikészítette idegeinket. A mai légitámadás következtében egy sebesültem van a századból és egy kocsim tönkrement. Vindornyaszőlősön védeni fogunk, századom tartalék lesz. Házban, ágyban, jól alszom." [567]

Hadosztályunk egyes részei még a Balaton északi partján harcolt. A hadosztályt Kudriczy altábornagy, a magyar II. hadtest parancsnoka alá rendelték, és 03.31-én a hadosztály hadtest tartalékként gyülekezik. [568]

A hadosztály csapatai a délelőtt folyamán menetben Zalaszántó általános területére tervezett csoportosítás: ejtőernyős csoport és felderítőosztály Zalaszántó É-on, gránátos zászlóalj és az I. repülő lövész zászlóalj, valamint utász zászlóalj Zalaszántó K-en, gépkocsi tartalék Cserhát major, fogatolt tüzérek Zalaszántó ÉK-en. A hadosztály csapatai még nem érték el a szándékolt csoportosítást, midőn 11 óra 15 perckor érkezik a lovashadosztály parancsa.

A hadosztály feladata lezárni a Sümeg ről Zalaszántóra és Óhidról Vindornyaszőlősre vezető utat, egyben a páncélos élek és ellenséges gyalogság ellen biztosítani a lovashadtest jobb szárnyát. E parancs alapján a hadosztályparancsnok szóban intézkedik. Ennek lényege:

a./ A K-i harccsoport Tassonyi őrnagy parancsnoksága alatt az ejtőernyős csoport és felderítőosztály zárja le Tátika, Hidegkút őrház magasságában a Sümeg ről Zalaszántóra vezető utat;

b./ A Ny-i harccsoport Pálfi százados parancsnoksága alatt a gránátos zászlóalj Akol, Vindornyaszőlős ÉK, Gyepi major, Újhegy, 233. háromszögelési pont vonalában zárja le az Óhídról Vindornyaszőlősre vezető utat;

c./ A hadosztály műszaki parancsnoksága alatt az utász zászlóalj és a repülő lövész zászlóalj Vindornyalakon tartalék;

d./ Tüzérség: A 6. tüzérosztály parancsnoka és az alárendelt 6/1 és 37/1. ütegek működjenek együtt Tassonyi őrnagy csoportjával Zalaszántó É-on; a VIII. gépvontatású tüzérosztály Zalaszántó D. erdőszegély melletti állásaiból támogassa elsősorban a K-i harccsoport harcát, de tudjon hatni a Pálfi csoport elé is. A 37. és 6. tábori pótosztálytól csak a 6/1. és a 37/1. üteg volt tűzkész, mert a többinek nem volt lőszere. Az 1. közepes aknavető tüzér osztály parancsnoksága alatt az 1/2 aknavető üteg -, és a 153./3. sorozatvető üteg elsősorban Pálfit támogassa, erre Rábay százados parancsot kap, tüzelőállás Vindornyaszőlőstől D-re levő állásterülettel. A két osztály többi része Trux alezredes parancsnoksága alatt parancsot kap, meneteljen mai indulással Kehidára.

A délelőtt folyamán a hadtesttől intézkedés érkezik, hogy a K-ről fenyegető páncélos veszély miatt a 23. páncélos hadosztályhoz Valusra az összes páncéltörő ágyút indítsuk útba. A lovashadtest I. a. személyesen szóban azt a tájékoztatást adta, hogy az ellenség kb. 15-20 harckocsival Sümegre betört. A hadosztályparancsnok szűkebb törzse az esti órákban Vindornyafokra átköltözött.

Egész 27-e folyamán a helyzet még nem volt tisztázott. Nem lehetett tudni, hogy az ellenség Sümeg elfoglalása után lefordul-e D felé Keszthelyre, vagy elég erős lesz hozzá, hogy Zalaszentgróton keresztül kísérelje meg az átkarolást. [569]

Az utász zászlóalj részére a híradó zászlóalj vezetékes százada Várvölgy (Alsó-Felsőzsid) (Tapolca Ny. 10 km) Dny. 1 km 184 háromszögelési ponttól D-re, erdőszegélyre, vonalat épített ki.

A hadosztályparancsnok harcálláspontja reggeltől Zalaszántón van.

A rádiós század parancsnoka Zalaszántóról 19 órakor továbbmegy Vindornyafokra, ahova 20 órakor érkezik.[570]

---

[567] ***Szepesvári***
[568] ***Halmay***
[569] ***Összefoglalás*** III. 27.
[570] ***Halmay***

Az általános helyzet

A szovjet 17. légihadsereg bombázókötelékei már ausztriai közlekedési és utánszállítási vonalait támadták.

27-én virradóra az oroszok, egy 40 harckocsival előretörő csoportja a német I. lovashadtest sávjában elfoglalta Zalahalápot és attól ÉNy-ra a környéki erdőkbe nyomult be. A fenyegető bekerítéstől a német I. lovashadtest és a II. magyar hadtest seregtestei Sümeg D. – Szigliget vonalára tértek ki, ahol a 23. páncélos hadosztály biztosította a küzdő hadosztályok visszavételét.

A szovjet 17. Légi hadsereg csatarepülő kötelékei több hullámban megismételt támadásaival nagy veszteséget okoztak. Tapolcáról a Zala völgyében vezető visszavonulási útvonalakon egymás mellett több oszlopban menetelő csapat és vonat alakulatokban, valamint polgári menekülő oszlopokban [571]

Délelőtt tömeges szovjet csatarepülő támogatással megindult a szovjet 27. hadsereg további támadása.

Az ejtőernyős zászlóalj Lesencetomajon keresztülhaladva letért a szőlőhegyek közé a dűlőutakra. Itt is foglaltak voltak az utak. Repülőtámadást kapott oszlopuk. 10-15 Sturmovik hajtotta végre a támadást. A tömeg, ahelyett hogy fegyverét használta volna a fák alá futott, a kocsisok lovaikat elhagyták.[572]

A repülőtámadásnak számos áldozata volt. Az út melletti árkok nem adtak védelmet a rejtőzködőknek. Fiatal katonák holtteste volt itt is, ott is. Menetelnek tovább a dűlőutakon és a terepen Zalaszántó alatt. A zöm továbbment Vindornyafok felé, ekkor kapnak parancsot a századok, hogy vissza Zalaszántóra.[573]

A zűrzavaros helyzet tisztázására az I. lovashadtest parancsnok (Harteneck lovassági tábornok) személyesen is beavatkozott és rendezte kötelékeit, azok visszavételét Sümeg-Balatonederics vonalába, ahol a magyar 20. gyalogos hadosztály csapatai voltak felvételi állásban.[574]

A délelőtt folyamán a Zalahaláp felől egy szovjet harckocsi csoport betört Tapolcára, majd a repülőtérre. A hadosztály részei lezárták az utakat Balatonedericsnél és Lesencetomajnál. Biztosították a Balaton-felvidék területén harcoló 4. német lovas a hadosztály utóvédjeinek visszavételét a Lesence patak mögé. [575]

A 20/3 rohamtüzér üteg vonult vissza felé. Keszthelyre értek. Innen utóvéd csatározások voltak szovjet páncélos ékek ellen. Henkey őrnagy úgy ítélte meg a dolgot, hogy tessék-lássék küld egy szakaszt ellenük és parancsot adott a 3. ütegnek, hogy egyik szakaszát küldje ki utóvéd feladattal. Kárpáthy főhadnagy Dr. Radványi Ferenc hadapród őrmester szakaszát jelölte ki, de ő is a szakasszal ment.

9. melléklet. A 20. rohamtüzérosztály 3. ütegének harca Balatonedericsnél 1945. március 27-én.

A szakasz a Tapolca-Keszthelyi út találkozásánál Balatonedericsen a három löveget szépen a légvédelmi tüzérek segítségével nyakig beásta, csak a löveg maradt ki. Még faágakkal is álcázták a lövegeket.

Az edericsi kereszteződés mellett egy szerelvény vesztegelt, rajta egy légvédelmi gépágyús üteg. Javították a mozdonyt vagy öten. Az üteg felderítő motorosa miután Tapolcáról visszajött és jelentette, hogy arra mozgást nem tapasztalt, engedélyt kért, hogy megnézhesse a mozdonyt. A tizedes civilben a MÁV É-i főműhely művezetője volt. Megnézte a mozdonyt, visszajött, megnyugtatta parancsnokát, hogy a mozdony egy órán belül üzemképes lesz, kérte, hogy megjavíthassa.

Nemsokára megjelent Tapolca felől a filmekből jól ismert szigligeti úton 17 T-34-es, 2 tehergépkocsi deszantossal. Egy páncélos ék lehetett. Mikor az oszlop 2000 méterre ért, a szakasz

---

[571] ***HÚ*** 1978. 1. sz. 11. o.
[572] ***Veress Harcok*** 583. o.
[573] ***Huszár*** 179-180
[574] ***HÚ***. 1978. 1. sz. 11. o. uott.
[575] ***HÚ.*** 1978. 1. sz. 11. o. uott.

tüzet nyitott. Pontosan tudtak lőni. Az első két harckocsit először, hátsó kettőt másodszorra lőtték ki. Az oszlop tragédiájához tartozott, hogy tavasz volt, minden víz alatt állt (Zeitweise Nass: csapadékos időben víz alatt - mondja a térkép). Egy harckocsi megpróbált letérni az útról, el is süllyedt. Fél óra múlva mind a 17 harckocsi égett. Az egyoldalú tűzharcba a vonaton levő gépágyúsok is repeszgránátjaikkal beavatkoztak és lőtték a harckocsikon és tehergépkocsikon érkező szovjet gyalogságot. A szovjet ék mintegy 5-6 lövéssel tudott csak válaszolni. Az úton lángokban állt minden. Közben két Il-2-es csatagép is jött. Ezek is alacsonyan kis bombákkal támadták a rohamlövegeket és a szerelvényt, de a heves tüzelés elkergette őket.[576]

"Ma is ott lennénk, ha nem jön egy rendes német utász, aki mondta, hogy most menjenek már vissza, mert minden átereszt felrobbantanak. Igyekezzenek" Visszamentünk. Kárpáthy jelentésének megtétele előtt Henkey ezt megelőzve szemrehányást tett: "Te mit keresel itt? A vezetésre a szakaszparancsnok hivatott, az ütegparancsnok helye az üteg zöménél van" Kárpáthy: "Nálunk ez a gyakorlat, hogy a parancsnok az utoljára megy el, és főleg a veszélyeztetett ponton kell, hogy tartózkodjon." Henkey a jelentést végighallgatva vállánál átölelte és meghatottan azt mondta "Téged féltettelek Taszikám!" Hát ilyen parancsnokunk volt." [577]

Ezután már csak halogató harcokba bocsátkoztak az előretörő szovjet csapatokkal szemben. [578]

A repülő lövészek visszavonulása, az elszakadás és menetelés harc nélkül Balatonedericsig tartott, amikor is az edericsi kastéllyal szemben nyugodt, rövid pihenés közben jött a parancs, hogy DK-re ellenséges mozgást észleltek a közeli erdő szélén. Gyors előrenyomulás, aknavetők állásba, majd sorozatban össztűz. Hogy hány sorozat ment el, arra nem emlékezem, tény, hogy utána állásainkat gyorsan felszedtük és meneteltünk tovább. Az egész harccselekmény két-három óráig tarthatott. Beavatkozásunk eredményes lehetett, mert egy nyugodtabb órában Pályi százados úr 16-20-unkat különállított és engem szakaszvezetővé léptetett elő és kisezüst vitézségi éremmel tüntetett ki. Társaim közül még ketten kaptak tizedesi rendfokozatot és bronz vitézségi érmet, a többiek őrvezetői elléptetést. [579]

A kétnapi erős menettől kifáradt "Szent László" hadosztály 27-én délután 18 órakor újabb parancsot kapott: Gyülekezzék Zalaszántón, (Tapolca Ny 15 km.) és ott készüljön fel az É, illetve D. felé történő ellentámadásokra. [580]

Nemesbük után a repülő lövész századunk Vindornyaszőlősre menetelt. Itt éjszakáztunk. [581]

A szovjetek 27-én délután Sümegprágánál áttörve a 32. német lovasezred védelmét, elfoglalták Sümegcsehit és Bazsát.

A hadosztály a Billege-i erdő területéről Lesencetomaj-Várvölgy menetvonalon menetelt a 3. német lovashadosztály-lyal együtt a Vindornyalak-Vindornyaszőlős kijelölt védőállásokba.

A "Szent László" hadosztály új feladata az I. német lovashadtest É-i szárnyának biztosítása lett. Le kellett zárják a Keszthely felé menő utakat. Számolniuk kellett a szovjet erők nagyobb arányú Zalaszentgróton keresztül jövő átkarolásával.

10. melléklet. Intézkedés Vindornyaszőlős és Zalaszántó védelmére 1945. március 27-én és 28-án.

Csoportosítás: "Szent László" hadosztály gránátos zászlóalja az Óhid-Vindornyaszőlős közötti utat, az ejtőernyős zászlóalj, és a német 31. lovasezred a Bazsi-Zalaszántó közötti utat zárta le.

---

[576] ***Kárpáthy történet*** 21. o.

[577] ***Kárpáthy történet*** 22. o. és személyes közlés: Tudvalevő dolog volt, hogy a parancsnokok fiatalabb, beosztott tisztjeiket még szolgálaton kívül sem tegezték. - "Látod az emléktől is könnybe lábadt a szemem."

[578] ***Kárpáthy személyes*** közlés.

[579] ***Boda*** 5. o.

[580] ***HÚ***. 1977. 9. sz. 15. o.

[581] ***Gulyás*** közlése

Az átcsoportosítást utóvédként a hadosztály tartalékot képező felderítő- zászlóalj és a hadosztályparancsnokság követte.

Nem érték el még Zalaszántót, amikor megtudták, hogy Sümeg elesett.

A tüzérség hat magyar és 6 német tüzérosztály Sénya, Zalaudvarnok, Rezi területén volt állásba rendelve, de a lőszerhiány miatt korlátozott tűzerővel. A körzetben szórványos tüzérségi harc alakult ki. A német és magyar tüzérség a Kis- és Nagygörbő előtti utakra lőtt zárótüzet.

Mert a szovjet áttörés bekerítéssel fenyegette a magyar csapatokat, 18 órakor a zalaszántói szőlőhegyen beásott 5./2. és 3. ütege megkezdte visszavonulását Kehida felé, az 1. üteg támogatta az 1./ I. ejtőernyős zászlóalj védelmét.

Az esti órákra Bazsi felől jövő szovjetek elérték Zalaszántót. [582]

Éjfélkor az 1/1. aknavető üteg Farkas István hadnagy osztálysegédtiszt írásos parancsára az éj folyamán Zalaszántó D-re érkezik biztosítási feladattal még éjjel tüzelőállást foglalnak. Hajnalban szögtávcsövön látják a 10-15 fős német és magyar visszavonuló csoportokat és mögöttük az őket követő oroszokat. A távbeszélő összeköttetést kiépítve az osztálytól tűzparancsot kapnak, de már csak 14 lövésre telik. Az osztályparancsnokság utolsó parancsa Gyülevész majorba való visszavonulásról szól. [583]

A 28 ejtőernyős "lemaradása" partizánnak

Az ejtőernyős csoport kivérzett. Tassonyi Edömér őrnagy ezredparancsnok és Ugron István százados zászlóaljparancsnok visszavonulása lehetetlenné vált. Tassonyi kénytelen volt K. felé átszivárogni. [584]

Korábban Tassonyi már Pápán többször kijelentette, hogy únja a hadosztály vezetési hibáit (a Hegyfarokban vívott harcokra gondolt) és inkább elmegy partizánnak.

Felvette a kapcsolatot Korponay vezérkari századossal, aki Skorzenyvel volt kapcsolatban. Tassonyi egy pár ejtőernyőst ki is küldött Skorzenyhez. [585]

Tassonyi Pályi századosnak, aki évfolyamtársa volt, a repülő lövész zászlóalj harcálláspontján Vindornyalakon, bejelentette, hogy kiválik a hadosztályból. Elmondta, hogy a Bakonyban lőszert és robbanóanyagot tároltak. A partizánkodás Tassonyi régen dédelgetett ötlete volt. Magyarországon a harc befejeződött. Kiválasztott ejtőernyőseivel hátra marad, átszivárognak a szovjet csapatokon. A Bakonyban gyülekeznek és megkezdik partizántevékenységüket. Egy levelet adott át öccse részére, aki jelentkezni fog nála. [586]

---

[582] ***HÚ*** 1978. 1. sz. 12. o. és megerősíti ***Veress Balaton*** 434. o. Huszár: Tóth Tivadar tanár Pápa naplója.

[583] ***Bakay*** uott.

[584] ***Pályi*** 94. o. Menti ***Tassonyi***ékat visszaemlékezésében. ***Tassonyi Pályi***nak írott utolsó - 1982. július 7-én írott - levele után visszaemlékezését egy új oldal (***Pályi*** 94/a. o.) megírásával módosította: Szügyi ***Tassonyi***t el akarta választani az ejtőernyősöktől és a repülő lövészezred parancsnokságát akarta vele átvetetni. - ***Tassonyi*** szerint a "Szent László" hadosztály Szügyi találmánya volt, aki ezt az alakulatot saját karrierje érdekében használta fel. Ennek a kiváló harcértékű alakulatnak, csak a velük élő, közülük való tisztek kellettek. Akár fiatal tisztet, akár a legénységet kérdezett meg valaki, számukra csak ***Tassonyi*** és ***Kiss Zoltán*** százados voltak a "parancsnokok".

A tény az, hogy Szügyit az ejtőernyősök nem szerették, soha nem vették be. Meg is akarták – ***Tassonyi*** szerint - ölni. Közkézen volt egy karikatúra, amin Szügyi tekintetét a német lovagkeresztre függesztve húsdarálóba nyomta az ejtőernyősöket.

A vállalkozásról Szügyi – ***Pályi*** szerint tudhatott - bár ***Tassonyi*** Fogsából visszatérve azt mondta neki, hogy erről soha nem beszélt Szügyinek. ***Tassonyi*** eltűnése után Szügyi úgy beszélt, mint akinek beleegyezésével történt visszamaradása. ***Tassonyi*** ugyan ***Pályi***nak Fogsából való visszatérése és kivándorlása közben 1945 augusztusában Ausztriában azt mondta, hogy partizán tervéről soha nem beszélt Szügyinek, mert nem bízott (?) benne.

[586] ***Pályi*** 94/a o. és 103-104 o. ***Pályi Tassonyi***ék lemaradásának okát abban látja visszaemlékezése 4. oldalán, hogy: "***Tassonyi*** Ugron századossal az első vonalban volt, a visszavétellel elkésett. Miután a szovjetek visszavonulásuk útját elvágták, nem volt más lehetőségük, mint a Ny.(?) fele kis csoportokban átszivárogni. Erre este ***Tassonyi*** összehívta a partizánkodásra alkalmas 28 főt, polgári ruhába öltöztek, és a Bakonyban találkoztak." ***Pályi*** szerint erről a vállalkozásról Szügyi tudhatott, mert Szügyi ***Tassonyi***t állandóan el akarta választani az ejtőernyősöktől, mindenáron át

Zalaszántó É-on a Sümeg felé menő közút mellett levő Hidegkút majorban éjszakázó Ugron százados ejtőernyős zászlóaljparancsnok távcsővel reggel látta, hogy Sümeget az oroszok elfoglalták és Türje irányában zárt oszlopban menetelnek. További biztosításra egy szakaszát a majortól Ny-ra lévő Kovácsi hegyre küldte ki.

A hadosztálytörzstől Bárczy százados tájékoztatta, hogy az arcvonal Badacsonytomaj-Tapolca-Sümeg irányában húzódik és a zászlóalj egy zsák aljában, van A hadosztály vezérkari főnök lelépett és menjenek neki a németeknek. Ugron ezt kiképzetlen alakulatával vérfürdőnek tartotta és nem vállalta.

Ugron szerint délelőtt befutott a zászlóaljhoz Tassonyi és közölte, hogy a hadosztály partot vált a Zala folyón és a legközelebbi védelmi vonal az országhatáron túl lesz.

Elhatározták mindketten, hogy nem mennek tovább. Ezt már Pápán megbeszélték egy kis - 28 fős - csapattal. Ugron ezeket az öreg ejtőernyős tiszteket, tiszthelyetteseket és tiszteseket értesítette, és leváltotta velük a Hidegkút majori utóvédet. [587]

Martin-Ugron kéziratában közli a történteket, Pályinak írott utolsó levele teljes szövegét Tassonyi stílusa miatt: "Kissé mellbevágott, hogy ellógásnak nevezted partizánjaimmal való kiválásomat a Szent László hadosztályból. Az erre vonatkozó körülményeket itt megírom röviden"... Az őrnagy leírja, hogy Zalaszántó előtt éri utol a hadosztályt III. 27-én "Hoffmann Rudi bácsi (tüzér törzstiszt) ... mondta, hogy Lajtos elpattant és a németek parancsot kaptak, hogy Magyarországot a leggyorsabb ütemben ki kell üríteni."

Szügyi nekem Zalaszántó védelmére adott parancsot azzal, hogy ebben a védőállásban utolsó emberig ki fogunk tartani. Igen erélyes szerepet játszott. Zalaszántón alám volt rendelve néhány 7, 5-ös páncéltörő ágyú, akiket a hadosztály az erdőben a szélén tüzelőállásba rendelt (micsoda marhaság). Tassonyi összehívja a számbajövőket és elmondja: "Sikeresen harcoltunk az orosz ellen, de én nem tudom vállalni, hogy az oroszokon kivül még a németekkel - ami hagyján - de a saját hadosztályommal is harcoljak, akkor, amikor a háború Magyarországon lényegében befejeződött... Előterjesztettem tervemet, hogy kiválasztott csoporttal másnap ... megkíséreljük a Bakonyba való elszivárgást, ahol felállítjuk partizán főhadiszállásunkat arra az esetre, ha a háború úgy alakul, hogy a szövetségesek a prédán hajbakapnak, mert szerintünk ez volt az utolsó lehetőség, ellenkező esetben Magyarország kommunista rémuralom alá kerül, - orosz védnökség alatt - ami úgyis történt. A többi ejtőernyős vagy elszivárog, vagy van sok elég jó tiszt, akik a megmaradt részeket az Ausztriáig való futásig összetartják.... A tisztikarban sokan voltak, akik nem akartak visszatérni. Másnap az előretolt állásokban az ejtőernyősök órák óta közelharcban álltak az orosz gyalogsággal. Egy páncéltörő ágyú gumikerekét átlőtték géppisztollyal. Szügyitől engedélyt kértem az ágyuk visszavontatására. Válasz: Nem, az utolsó emberig ki kell tartani... Nem volt hát okom előző elhatározásomat megváltoztatni. Ekkor érkezett be egy német ezredes segédtisztjével a 3. SS-lovashadosztálytól, akikkel együtt harcoltunk Kéthelyen. A segédtiszt bemutatott és az ezredes igen barátságosan kezelt. "Hallottam magáról." Helyzet-tájékoztatást kért - mondtam, hogy neki vagyok alárendelve. Erről nem tudott. Kérdeztem, hogy van-e kifogása, hogy a páncéltörő ágyúkat kivonjam. Csodálkozva mondta: "Hiszen ön felelős a védelemért!" Ezzel eltávoztam. Előresiettem az utolsó telefonállomáshoz, ami a falu és az előretolt állás között volt. A páncéltörő ágyúkat visszarendeltem. Elrendeltem az előretolt állás visszavonását. Ekkor kaptam meg Tóth századostól telefonon, hogy a hadosztály elrendelte a visszavonulást...

Lehetetlenség volt a "partizánok" visszahívása, mert az orosz gyalogság a kis tisztáson 3-400 méterről huri - hurizott. Visszamaradó két kerékpáros engem látva tüzelőállásba ment mellettem. Parancsot adtam, hogy pucolás. Láttak, ahogy (később mesélték) térdelve sebesülten, mint egy

---

akarta vele vetetni a repülő lövészezred parancsnokságot. ***Lajtos*** kézzel írott visszaemlékezése szerint ***Pályi*** százados nem maradt le, pedig "február óta ő rágta legerősebben a fülemet annak érdekében, hogy ne kelljen idegenbe tovább menni.".

[587] ***Ugron 1/II Bárczy*** szds. más közlések szerint ***Lajtos***sal "lépett" le. Ez a vállalkozás egyedüli volt a II. világháború történetében.

oroszlán harcoltam. Maszlag. Kiürítettem a tárat az oroszokra vagy 300 méterre voltak. Az igaz, hogy térdelve lőttem. „Elsvengoltam" és csatlakoztam a partizánokhoz, akik sűrű bozótos sziklás helyen rejtőztek.... Nehéz szívvel határoztam el ezt a megoldást, de a kiválasztott tisztek ellenvetés nélkül elfogadták, pár kiváló altiszt is volt velünk és a legénység, aki segített elásni." [588]

Ugron százados az ejtőernyős zászlóaljat a zászlóalj segédtiszt Remete Imre (rangidős) főhadnagy vezetésével a hadosztály intézkedése szerint elindította és maga az utóvédnél maradt. Mindez rendben megtörtént. A zászlóalj elvonulását az ellenség nem zavarta meg.

Az utóvéd csak a délután közepén vette fel a harcot, s a leszálló szürkületben törték át a kialakult gyűrűt kelet felé az erdőben.

A kitörés veszteség nélkül sikerült. Tassonyi Edömér őrnagy, az 1. ejtőernyős ezred parancsnoka és Ugron István százados az 1/I ejtőernyős zászlóalj parancsnoka 28 ejtőernyőssel, mind a 28-an meg voltak, 2 tiszt, 5 tiszthelyettes és 21 tisztes (a legtapasztaltabb tisztek, tiszthelyettesek és legénységi állományúak voltak a csoportban.). [589]

Ők voltak a "partizánok" akik felett március 28-ról 29-ére virradó éjjel átment az arcvonal Bazsi község D-i részén levő erdőben, és akik fegyverrel, négy nap alatt Uzsa major- Nyirádi erdő- Taliándörögd - Kabhegy - Úrkút - Ajka térségén át az Ugod - Bakonybél közötti erdőben előkészített helyen voltak. Ott találkoztak és tartózkodtak április 9-ig. Ekkor átöltöztek és elásva nyomaikat, mindenki hazament.

Tassonyit felderítő útja során, Budapesten április 12-e körül elfogta egy orosz járőr. "Ez csak nekem volt baj, mert a partizánkodás úgyis csak álom maradt." írja, majd így folytatja "Annyit mondhatok, hogy amikor személyemet felfedtem, a budai városparancsnokságon majdnem hogy reverenciával kezeltek. A kitüntetéseim velem voltak, ez mentett meg a partizán vád alól." Polgári ruhát, mind neki, mind a legénységnek a lakosság adott. Tassonyiról még annyit, hogy mert nem volt hajlandó "együttműködést" vállalni, büntetőtáborba tették. Onnan szökött meg (magát halottnak tetetve) Románián, Magyarországon át Ausztriába, a nyugati zónába, útközben néhány "fogdmeget" eltett láb alól. [590]

III. 27-e és 28-a között a Szent László hadosztály, főleg annak ejtőernyős harccsoportja, kb. hadosztály erejű, páncélosokkal megerősített, túlerőben levő ellenség támadását súlyos harcokban felfogta és ezzel lehetővé tette, hogy a német lovashadtest többi seregtestei (I. német lovashadtest alárendelt 23. páncélos hadosztály és a 3. német lovashadosztály) a Keszthely , Karmacs, Kustány hídfőben tervszerűen visszavonulhassanak, a partváltást a Zala folyón a Kustányi hídon végrehajthassák. [591]

Majd a hadosztály biztosította ezen csapatok partváltását a hídon. A maradék ejtőernyős csoport Vindornyalak és Cserhát major területén kb. ezred erejű páncélosokkal megerősített sokszoros túlerőben levő ellenség támadását fogta fel. A harcok során az ejtőernyősök állományuk 60 %-át áldozták fel, megmutatva a magyar katona töretlen harcerejét, még a háború utolsó alkalmával is. [592]

Zalaszántó védelme, visszavonulás a Muráig

Azok az ejtőernyősök, akik erről a "lemaradásról" tudomást szereztek, elsősorban az 1. és a 3. ejtőernyős századtól, hazamentek. Civil ruhát szereztek és nagyobbik részüknek a hazamenetel sikerült, kisebb részük fogságba esett.

---

[588] Sem Ugron, sem más adatszolgáltató nem említi ***Tassonyi*** Szügyivel történt nézeteltérését a páncéltörő ágyuk elhelyezésével és visszarendelésével kapcsolatban. Ez a ***Tassonyi*** levéllel is ellentétben áll, mert ekkor még a 28 fő nem volt egyben, mert Ugron százados még nem váltotta fel velük az utóvédet. Az is lehetséges, hogy ***Tassonyi*** levelében írott beszéde "Sikeresen harcoltunk az orosz ellen..." még korábban hangozhatott el.

[589] ***Ugron 1./II. és Huszár*** 180. o.

[590] ***Tassonyi levél***, ***Pályi*** 103-104. o. és Huszár 181. o. ***Tassonyi*** néhány év után Kanadába, majd Brit Kolumbiában telepedett le, mint olajmérnök. 1982. július 7-én levele után, fél évre halt meg hosszas szenvedés után csont tumorban.

[591] ***Martin-Ugron*** II. 79. o.

[592] ***Adonyi*** 182. o. és ***HÚ***. 1978. 1. sz. 12. o.

A parancsnokságot Remete Imre főhadnagy vette át és a megmaradt ejtőernyősök Vindornyafokon ásták be este magukat és töltötték ott az éjszakát. [593]

A repülő lövész zászlóalj Zalaszántó nyugaton ment védelembe. Éjszaka sem légi, sem földi tevékenység nem volt.

Egy légitámadás után részben az úton, részben a szántókon menetelő ejtőernyősök is, amikor nagyobb részük már elment Zalaszántó mellett Vindornyafok felé, majd új parancsra Zalaszántóra fordultak vissza. A nagyközség szénapajtáiban, istállóiban, szalmakazlaiban tartottak pihenőt, tisztálkodtak. [594]

Az ejtőernyősök Zalaszántó É. felé Hidegkút majorban egy szakasszal biztosítottak. [595]

1945. március 28. Idő: kissé borult, szemetelő eső.

Ez a nap a Szent László hadosztály nehéz, egyben legdicsőségesebb napjai, közé sorol .

11. melléklet. A Szent László hadosztály védelmi harca a Kustyán-i hídfőig 1945 március 28-án.

Az ellenség hajnalig kb. egy hadosztály erővel és 40 harckocsival elfoglalta Bazsit és elérte Sümeget. Részeivel Sümegcsehi - Döbröcén keresztül, majd Bazsiról D. felé előrenyomulását folytatja. Ezt a szándékát a német 3. SS-lovas hadosztály megállította.

A hadosztály feladata a hadtesttől kapott intézkedés alapján biztosítani a 3. német lovashadosztály jobb szárnyát. A hadtest parancsa alapján intézkedett.

Tassonyi őrnagy harccsoportja (felderítőosztály ejtőernyős ezred csoportja, nehéz páncéltörő század) a Sümeg Zalaszántó közötti fontos útvonalat védi, ideiglenesen a 3. SS lovashadosztály alárendeltségébe lépett. Harcát a hadosztály egész tüzérsége támogatja. Mindkét tüzércsoport hatásos tűzcsapásokkal, eredményesen bénította a harckocsi és géppuskás erőkkel próbálkozó ellenséget. [596]

Pálfi százados gránátos zászlóalja az Óhid - Vindornyaszölösi utat tartja megszállva. Őket a 37. tüzérosztály tudja támogatni.[597]

Délelőtt az 1/1. közepes aknavető üteg Zalaszántónál tüzelőállásban van. Itt kapta a tüzérosztály parancsnokságtól az esetleges további visszavonulásra parancsot Gyülevész irányába. [598]

A hadosztály tartalékot a hadosztály műszaki parancsnok alárendeltségében a repülő lövész és utász zászlóaljat Vindornyaszőlős DNy-ra menetelteti.

Elrendeli a felderítést Sümeg - Mihályfa - Tűrje vonaláig, [599] 6 órakor az utász zászlóalj Vindornyaszőlős D-re menetel. Homokbánya körül a repülő lövész zászlóaljjal együtt hadosztálytartalék, Farkas Kálmán utászőrnagy parancsnoksága alatt. Csoportosítás: az 1. század megszállja Vindornyaszőlős D házcsoport előtti terepvonulatot, a 2. század attól balra a 214 háromszögelési pont területét. Felderítő járőrt küld ki az 1. század Kisgőrbő, a 2. század Vindornyalak É erdőparcellára. A felderítőjárőrök 14 órakor érkeznek vissza. Kisgörbőre nem tudtak bemenni, ott erős ellenséges tüzet kaptak. 14 órakor a falu É-i kijáratához betört két orosz gépkocsi melyet a kiküldött páncélöklös raj Jára Antal szakaszvezető parancsnoksága alatt tűzrajtaütéssel elzsákmányolt, az orosz a halottak visszahagyásával elmenekült. Jára ugyanakkor súlyosan megsebesült, Liszt József őrvezető egy orosz foglyot ejt, hátrakíséri a hadosztályhoz. 16-kor szóbeli intézkedés: a hadosztály az ellenséges nyomás elől kitér, alakulatai a kehidai hídon, a Zalán partot váltanak. Hídfőt az átkelés biztosítására a kintlevő egységek alkotnak, ejtőernyős, repülő lövész, gránátos és utász zászlóaljak. Az utász zászlóalj 1. százada a kehidai Zala-hídnál biztosította a zászlóalj és több magyar és német alakulat visszavonulását. A 2 és 3. utászszázad

---

[593] ***Huszár*** 181. o.
[594] ***Huszár*** 180. o.
[595] ***Ugron 1/II*** és ***Huszár*** 180. o.
[596] ***Dárday*** 145. sz. melléklet. Oleáta csatolva. Gereben százados kiegészítése az ***Összefoglalás*** 2. o. - án.
[597] Téves parancs volt, mert a 37. és 6. tüzérosztály Trux alezredes parancsnoksága alatt Kehidára menetelt.
[598] ***Bakay É.***
[599] ***Dárday*** 144 mell. 473 /Szent László hadosztály I. a. 45. III. 28. sz.

Vindornyaszőlős É és Vindornyalak É között foglal állást. Utána a zászlóalj Zalanémetfalu területén gyülekezik. A kiadott intézkedés „Csaba királyfi" jelszó után hajtandó végre.

A zászlóalj védőállása előtt levő gránátos zászlóalj harcát a hadosztály sorozatvető ütege támogatja. A figyelők jelentése szerint igen jó eredménnyel.

16. 45-kor Fejes hadnagy parancsnoksága alatt a Szöllösy szakasz útbaindul a kehidai Zalahídhoz forgalomszabályozásra és szükség rohambürük készítésére.

Az 1/1. aknavető üteg délután Zalaszántó D-n távbeszélőn megrendítő hívást kap. A zászlóalj segédtisztje Farkas István hadnagy a következőket mondja: "Zolikám! Itt a harcálláspontunkon valamennyien úgy döntöttünk, hogy ezt a reménytelen harcot befejeztük, és azt teszel ütegeddel, amit jónak látsz. A távbeszélő vonalunkat, ha akarod, bontasd le, ha nem, hagyjad a fenébe, de minket már úgy sem tudsz hívni, nem találsz itt már senkit. Bakaynak vételezésre vonatkozó kérdésére nem tudott tanácsot adni. Kapcsolatfelvételre Gyülevész majort ajánlotta, ahol "a Pálfi csoport alkot állítólag valami védelmi vonalat" El tudjuk képzelni milyen kínokat élt át a mintegy fél éve avatott és esküt tett fiatal tüzértiszt, amit két tartalékos zászlósával és hadapród őrmester felderítőtisztjével végül közölt a legénységgel. A jóban-rosszban összeszokott üteg legénysége nem örült ennek az elhatározásnak, nem könnyítve parancsnokuk helyzetét. Fegyverzetet, műszereket használhatatlanná téve, a felszerelést elosztva, kis csoportokban szétszélednek. [600]

19. 30-kor Rutkay Jenő vezérkari százados szóbeli parancsára a zászlóalj azonnal meneteljen Gyülevész D-re, a gránátos, ejtőernyős zászlóaljés repülő lövész zászlóaljak még kintmaradnak, majd halogatva jönnek hátra. Farkas őrnagy bevonul a hadosztályhoz. A zászlóalj 21-kor Gyülevészt eléri, ott éjjelez. A vonat hátrairányítva Nagykapornakra. Szederkényi hadapród őrmester az Opel-Kadett gépkocsival elmegy a zászlóalj parancsnokságtól az R/6 - os rádiót előrehozni a távbeszélőknek, de estig nem érkezik meg.[601]

A gránátos zászlóalj 2. századának parancsnoka: "Reggel kimegyek a védőállásba, majd tájékozódás után berendezem a századot. Ezt elvégezve elmegyek szemrevételezni egy hátrébb lévő új védőállást. Itt ismét egy hosszabb megjegyzést kell tennem: most már a vak is látja, hogy nem tudjuk az oroszokat megállítani. Én, azonban mint hivatásos tiszt, és akit 10 éves kora óta a parancsok feltétlen teljesítésére neveltek, képtelen lennék a kapott parancsot nem végrehajtani. De képtelen lennék a rám bízott embereket is cserbenhagyni, illetve nem a legjobb tudásom szerint gondoskodni róluk. Ezért aztán a legfőbb feladatomnak és gondomnak azt tartottam, hogy az embereimet lehetőleg épségben mentsem ki ebből a szörnyű háborúból. De meglógni sem lehetett volna a frontról, mert német kötelékben harcoltunk és a németek csapatcsendőr-lánccal vettek körül. Szóval az volt a taktikám, hogy ha egy új védőállást kellett elfoglalni, először mindig azt néztem meg, illetve arra adtam parancsot, hogy komolyabb támadás esetén hova menjünk hátra. De folytatva naplómat, a védőállásunkra orosz járőrök támadnak. Két zászlóssal oldalba akarjuk kapni őket, de elmenekülnek, viszont két autót zsákmányolunk. Egész nap erős tüzet kapunk minden oldalról. 22 órakor visszavonulási parancsot kapok és elindulunk.[602]

Még mindig tisztázatlan a kérdés: Zalaudvarnokot akarja-e elérni korábban az ellenség, vagy a legrövidebb úton, Zalaszántón keresztül folytatja-e támadását. A veszélyesebb irány a hadosztály részére a zalaudvarnoki. Az eddig beérkezett jelentések szerint azonban feltehető, hogy az ellenségnek nincs elegendő ereje ahhoz, hogy a Zala mentén megkíséreljе az átkarolást és hihetőleg csak a legrövidebb vonalon, a zalaszántói előnyomulás irányába fogja támadását folytatni.

Az elöljáró német 3. lovashadosztállyal nincs meg az összeköttetés és félő, hogy a hadosztály nem kap időben tájékoztatást az ellenség helyzetéről.

Ennek alapján, végveszély esetén szükségessé vált a hadosztály alakulatainak a visszavételét szabályozni arra az esetre, ha a hadosztállyal az összeköttetés megszakadna. Ennek lényege: A

---

[600] ***Bakay*** uott. Továbbiakat a hazatérés fejezet tartalmazza.
[601] ***Utász zászlóalj*** 831. o.
[602] ***Szepesvári***

hadosztály az ellenséges nyomás esetén a kehidai hídon váltson partot. Ehhez Karmacs Ny. - Vindornyafok Ny. – Rózsahegy - Zalaszentlászló K és - É vonalában hídfőt képez, azt szívósan védi.

A Tassonyi csoport Tátika- Zalaszántó É. Cserhát majorban megoszlik és zömével Vindornyafok Ny, Rózsahegyen, részeivel Karmacs Ny-on foglaljon hídfőállást.

A Pálfi csoport Gyepű major - Vindornyaszőlős D-n át zömével Zalaszentlászló K-en részeivel Gyülevész majornál foglaljon védőállást. Csapatvonatát Örvényes Ny-ra meneteltesse.

Az intézkedés szerint a Tassonyi csoportot a VIII. gépvontatású tüzérosztály és 6. tüzérosztály, a Pálfi csoportot és a hadosztály tartalékot az aknavető üteg támogatja.

A hadosztálytartalék Farkas Kálmán őrnagy - egyben hídfő parancsnok - Zalaszentlászló É - on véd; csapatvonatát Zalanémetfalvára vonja össze.

A kehidai híd forgalomszabályozására egy utászszakaszt visszarendel.

A hadosztályparancsnok harcálláspontja Kehidán. A hídfőből való visszavétel után gyülekezés Zalanémetfalu általános területén, majd Tilaj, Nemeslászló, Nemesszentadrás, Botfa, gépkocsi részek Zalaújfalu, Zalaapáti, Pacsa, Zalaszentmihály, Bak, Csatár. [603]

A hadosztály intézkedését a tüzérparancsnok egészítette ki. [604] Ennek lényege, hogy „Csaba királyfi" jeligére az adott menetvonalakon a tüzérség Kehida területén gyülekezik. A visszavételt Tóth százados 37/1. tüzércsoportja támogatja és a VIII. gépvontatású tüzérosztályból alakított egy ütegével azonnal Zalanémetfaluba menjen, ahova Trux alezredes is az áttelepülésre visz parancsot. A Trux csoport itt menjen állásba. A VIII. gépvontatású tüzérosztály megmaradó részei Zalacsányba, az 1. közepes aknavető tüzér osztály törzs Zalanémetfaluba irányítva. [605]

16 órakor a hadosztályparancsnok harcálláspontja Gyülevészen.[606]

Ide indult Vindornyafokról délben és 16 órakor beérkező hadosztály rádiós század is, míg a fogatolt részek Botfára indultak útba és Kehidára 20 órakor érkeztek. Egész éjjel akkumulátorokat töltenek.[607]

Az anyagi osztály parancsot kap a Csatárra történő áttelepülésre.

17 h 45 perckor érkezett a hadtest új parancsa,[608] amely szerint a hadosztályt a 23. páncélos hadosztálynak alárendelték. Az alárendelés ellen a hadosztályparancsnok tiltakozott. [609]

18 h 10 perckor az ejtőernyősezred parancsnok jelenti, hogy harcálláspontja Vindornyalak D-n van.

19 h 50 p-kor érkezik a jelentés Tóth főhadnagytól, hogy az ejtőernyős csoporttal Cserhát majorban tartja magát a Vindornyalakon lévő ezredparancsnokról és zászlóaljparancsnokról, azonban tudomása nincs.

A délután folyamán a 153./3. sorozatvető üteg miután a délelőtti harcokban a gránátos zászlóaljat támogatta és minden meglévő lőszerét kilőtte, a hadosztály tüzérparancsnok részletintézkedése szerint kivonásra került Almásházára. A VIII. /3. üteg zöme Zalaszántó D-n eltűnt.

Trux alezredes jelentése szerint lőszerhiány miatt aznap egész csoportjával utbaindúlt Zalaegerszeg D Boczföldjére. Ezen csoportnak a hídfő támogatására történő állásba menetére intézkedés nem történt meg. [610] A 37./3., 6./2., 6/3. ütegek Trux alezredes parancsnoksága alatt önállóan Boczföldére meneteltek, ahonnan a II. hadtest gyűjtőhelyére indultak, hírt csak innen kaptunk róluk. Rábay 1. közepes aknavető tüzér osztály parancsnok is a déli órákban eltűnt, törzse megmaradt. A 18/4. aknavető üteg ugyanígy lemaradt.

---

[603] ***Dárday*** 146 sz. mell. 476 / Szent László hadosztály I. a. 45. III. 28. sz. A ***Tassonyi*** csoportnak küldött eredeti intézkedés példánya Szügyi vőrgy. aláírásával van a HL. birtokában. Ekkor már ***Tassonyi***ék "leléptek".
[604] ***Dárday*** 147. sz. mell. 638/Szt. László tparancsnok 45. III. 28.
[605] ***Gereben*** százados kiegészítése uott.
[606] ***Gereben*** százados megjegyzése az ***Összefoglalás*** 2. o. - án.
[607] ***Halmay napló*** III. 28.
[608] 477 /Szent László hadosztály I. a. 45. III. 28. sz.
[609] 478 /Szent László hadosztály I. a. 45. III. 28. számú felterjesztésben
[610] ***Gereben*** százados kiegészítése az ***Összefoglalás*** 2. o. - án. ***Dárday*** 148 sz. melléklet

Napközben az ellenség szándékáról még mindig nem alakult ki tiszta kép. Az ejtőernyős csoportparancsnok jelentése szerint az ellenség Sümegről Sümegcsehi felé is tol el gépkocsin és országos járművön erőket és még a délelőtt folyamán érkezik, ugyancsak az ejtőernyős csoporttól jelentés, hogy az ellenség Máriamajorban harckocsikkal gyülekezik. A tartalék felderítése szerint az ellenség. Kisgörbőre is tol el erőket, míg a gránátos zászlóalj jelenti, hogy előtte bizonytalan erejű német lovas erők halogatnak.

A gránátos zászlóaljnak harcérintkezése még nincs az ellenséggel. Biztosítására Vindornyafok K 132 háromszögelési pont és Vindornyafok ÉNy 147, 6 háromszögelési pont közötti vonalban foglaljon védőállást és biztosítsa a német gyors seregtestek partváltását a Kustányi hídon.

Tüzérség. A 6. osztályparancsnok a VIII. /2., + 37./ l. Kustány, Karmacs, Nemesbük közti területről támogassa a hídfőt. [611]

Az utász zászlóalj parancsnoka parancsot kapott, hogy Vindornyaszőlős K-en az Öreghegyi szőlők területén a vindornyalaki csoporttal való összeköttetésre, egyben biztosításra bevetett szakaszát vonja be és az egész utász zászlóalj, mint hadosztály tartalék gyülekezzék Gyülevész D-n. Ezzel egyidejűleg az utász zászlóalj harcálláspontján Vindornyaszőlős D-n a homokgödörrel szemben levő házcsoportnál, a repülő lövész zászlóalj parancsnoka is parancsot kapott, hogy Zalaszentlászló É-on zárja le a Zalaudvarnokról Gyülevészre vezető utat. Tekintettel azonban arra, hogy hír szerint a Zalaszentgrót, Zalaudvarnok, Zalaszentlászló közötti műútról a 3. SS-lovashadosztály odavont huszár ezrede a visszavonulást a délutáni órákban megkezdte, kétségessé vált, hogy a repülő lövész zászlóalj Zalaszentlászló É-on védőállást fog-e tudni, elfoglalni. Egyrészt ez a körülmény, másrészt az, hogy a gránátos zászlóaljjal való összeköttetés biztosítható legyen a hadosztály tüzérparancsnok átruházott hatáskörben parancsot adott, hogy ne Zalaszentlászló É-on, hanem Gyülevész É major területén másfél km-es kiterjedésben zárja le a repülő lövész zászlóalj a Zalaudvarnok-Gyülevész közötti utat és biztosítsa az ellenséges páncélos és gyalogság támadása ellen a saját csapatok partváltását a kustányi hídon.

A gránátos zászlóalj 22 órakor parancsot kapott, hogy Vindornyaszőlős É-i védőállásait ürítse ki, és reggel 6-ig csatlakozzon az ejtőernyős zászlóaljhoz.. A 147.6 háromszögelési pont és Gyülevész K. 1500 m-es műút elágazás közötti sávban a Perjános tetői magaslatokon, általában a műúttal párhuzamosan foglaljon a hídfőben védőállást.[612]

A tüzérparancsnok tüzérségre vonatkozó részletintézkedése: Támogatások: Az ejtőernyős zászlóaljat Tóth százados a 37/1. üteggel Karmacs D-ről; a gránátos zászlóaljat az 1. közepes aknavető tüzér osztály Nemesbük, Kustány közötti területről; a repülő lövész zászlóaljat a VIII. gépvontatású tüzérosztályból megmaradt 2. üteg Kustány D területéről. A megjelölt területekre állásváltoztatást azonnal végre kell hajtaniuk. A tüzérség többi része Bókaháza, Getye területére menetel.[613]

20 órakor a hadosztályparancsnok harcálláspontja Kehida gazdasági szakiskolájában van.[614]

Az ejtőernyős csoport Vindornyalak és Cserhát major területén kb. ezrednyi erejű páncélosokkal megerősített sokszoros túlerőben lévő ellenség támadását felfogta és ezzel lehetővé tette, hogy a német lovashadtest seregtestei a Keszthely, Karmacs, Kustány hídfőben tervszerűen visszavonulhassanak, majd a partváltást a Zalán a kustányi hídon végrehajthassák. 28-ról 29-re hajló éjjel az ejtőernyős csoport az ellenségről levált, míg a tartalék utász-, valamint a gránátos- és a repülő lövész zászlóalj ellenséges behatás nélkül a kustányi híd biztosítására előretolt állásban védőállást foglalt. A VIII. gépvontatású tüzérosztály egy löveg kivételével elveszett. [615]

---

[611] ***Összefoglalás*** 2. o.
[612] ***Összefoglalás*** 3. o.
[613] ***Gereben*** százados kiegészítése az ***Összefoglalás*** 3. o. - án. ***Dárday*** 149. sz. melléklet
[614] ***Gereben*** százados kiegészítése az ***Összefoglalás*** 2. o. - án. Az ***Összefoglalás*** 3. o. szerint Vindornyafokról költözött át
[615] ***Összefoglalás*** 3. o.

A repülő lövész zászlóaljnak a hadosztály 476. sz. parancsa szerint Zalaszentlászlón hadosztály tartalék lett volna. A helyzet azonban úgy kívánta, hogy védőállásba kellett mennie Vindornyalak É-on. A visszavételre külön intézkedést ígért. Később a visszavétel területének (Zalanémetiújfalu) Németfalu területét jelölte meg. [616]

A hajnali órákban a repülő lövész zászlóalj aknavetőszázad parancsnoka a beosztott tisztjeivel, valamint a felriasztáskor a repülő lövész zászlóaljhoz beosztott 12 mm-es aknavetők legénységével együtt megszökött. A vetők ott maradtak és ott maradt az aknavető szakasz repülő legénysége teljes létszámban, mely elegendő volt két aknavető szakasz szükségszerű megalakításához. Hiányzott a tűzvezetésre kiképzett tiszt. A kibontakozásban levő támadás nem engedett sok időt a gondolkozásra. Egy (repülő csapat) tiszthelyettes képző iskolás Cikay nevű katona vállalta a tűzvezetést. Pályi a kibontakozó szovjet támadás miatt tizedessé, majd az első lőelemek kiszámításánál szakaszvezetővé, mikor a zászlóalj visszavonását megkezdte őrmesterré, léptette elő. Ő volt az aknavetők parancsnoka, míg a Muránál Nyári hadnagy a parancsnokságot át nem vette.

A szovjet támadás lelassult, amikor az aknavető század és az 1. repülő lövészszázad golyószóróinak tüzébe került és lefogta a szovjet támadást. Estig tartottak ki. Besötétedéskor vonja vissza az egységet. [617] A zászlóalj visszavétele az erős szovjet nyomás miatt történt. [618]

Pályinak sikerült a repülő lövész zászlóaljat időben visszavenni. Érződött, hogy újra magához tért, megtisztult, önbizalmát visszanyerte. Újonc legénysége átesett a tűzkeresztségen, gyakorlatra tett szert. Egyetlen és változatlan nehézség az élelmezés volt. A felvételezés nem működött, mert a zászlóalj és a századok vonata elveszett. A legénység az éhséget és a fáradságot szó nélkül tűrte. A tisztikar jó példával járt elől.

Szerencsés volt az időjárás, mert a március szokatlanul meleg volt és a harcok alatt az eső sem esett. Az éjszakai hőmérséklet is elviselhető volt. [619]

A repülő lövész zászlóalj visszavonulása rendben lefolyt és kisebb veszteséggel Német-, és Zalanémetújfalut, a zászlóalj kijelölt gyülekező helyét elérni. [620]

Harteneck tábornok a Balatongyörök, Balatonederics és Nemesvita vonalában harcoló 23. páncélos hadosztályt Keszthelyen át Karmacs D, Nemesbük területére akarta átcsoportosítani a Balaton parton erősen leharcolt 9. SS páncélos hadosztály felváltására. Ez időbe tellett. A védelem szilárdsága elengedhetetlen volt. [621]

A védelem bal szárnyát Kustány és Bucsuszentlászló szélességében a "Szent László" hadosztály védte. Tőle É-ra a német 23. páncélos hadosztály, D-re a 3. SS-lovashadosztály alakulatai voltak. Feladatuk a DNy-i irányba támadó 27. szovjet hadsereg feltartóztatása volt.

Az alakulatokat annak ellenére, hogy több más alakulattal megerősítették, a támadó szovjetek főcsapása Zalaszentlászlónál áttörte a német 3. páncélos hadosztály vonalát, és D-i irányba fordultak Keszthely felé, azt elfoglalták. Visszavonulásukat Hévizen települt egységek biztosították. [622]

Ezután kezdték meg a szovjetek a kehidai hídon Zalaegerszeg irányába menekülő német csapatok üldözését. A németek visszavonulásának biztosítására a "Szent László" hadosztály alakulatait vetették harcba. A Zalaegerszeg és Kehida közti utat védő ejtőernyős zászlóaljat (parancsnok: Ugron István százados) Zalaszántó védelmekor bekerítették, mert szomszédja a német 3. SS-lovashadosztály egyik ezrede korábban visszavonult. [623]

---

[616] ***Pályi*** 90/a. o. Németfalu helyett következetesen Zalanémetiújfalut ír.
[617] ***Pályi*** 92-93. o.
[618] ***Pályi*** 94/a. o.
[619] ***Pályi*** 92-93. o.
[620] ***Pályi*** 90/a. o.
[621] ***HÚ***. 1978. 5. sz. 10. o.
[622] ***Veress Veszprém*** 323. o.
[623] ***Veress Veszprém*** 319. o. és ***Veress Balaton*** 442 o. (Ugron István századost említi az ejtőernyősök parancsnokának.)

A bekerítésből kitört ejtőernyősöket Vindornyalakon újra bekerítették a szovjet csapatok. A kitörő ejtőernyős katonák 60 %-a a súlyos harcokban elesett. A Kehidánál levő Zala hidat a " Gránátosezred" 1. százada védte. A harcban a század teljesen elpusztult. [624]

Mert az előző nap reggel a szovjetek elfoglalták Zalaszentgrótot az I. német lovashadtest É-i szárnyának biztosítására rendelt, átcsoportosítás alatt levő magyar 20. gyalogos hadosztály a "Szent László" hadosztálytól É-ra Pakod - Zalabér hídfő - Kehida vonalban a Zala folyó Ny-i partvonalán kellett új védelmi állást elfoglaljon. Az állást el sem foglalták, amikor parancsot kaptak a Kustány - Kehida - Zalaapáti - Pacsa - Zalaszentmihály útvonalon - Bakra való menetre. A zavart fokozta, hogy német utászok a magyar tűzlépcsők átmenetele előtt felrobbantották a Zala folyó hídjait.

Nyitottá vált a szovjetek előtt az út Keszthely irányába. [625]

A létrehozott új arcvonal balszárnyát Kustány és Bucsuszentlászló szélességében a Szent László hadosztály védte. Tőle É-ra a 23. páncélos hadosztálydélre 3. SS-lovashadosztály alakulatai voltak. Feladatuk a DNy-i irányba támadó 27. szovjet hadsereg feltartóztatása volt.

Még Lajtos által tervezett útvonalon jutott el a hadosztály március 28-án Zalaszántóig kerülve a pánikszerűen visszavonuló német csapatok menetvonalait (főutak) és főleg kerülve a lehetőséget, hogy német magasabb parancsnokságok intézkedhessenek vele, harcba vethessék őket.

Március 28-án a szovjet már bekerítéssel fenyegette a hadosztályt, ami bizonyítja, hogy a szovjet előretörést gyakorlatilag a németek védekezése nem állította le.

"14. 00 órakor a falu É-i bejáratához befutó két orosz gépkocsit a kiküldött páncélöklös raj Jávor István szakaszvezető parancsnoksága alatt tűzrajtaütéssel zsákmányul ejt. Az oroszok halottak visszahagyásával elmenekülnek. Jávor szakaszvezető súlyosan sebesül. Az 1. Század felderítőjárőre Liszt József őrvezető egy foglyot ejt.

16. 00-kor a hadosztályparancsnokság intézkedése szerint a hadosztály az ellenség túlerejű nyomása elől kitér. Az alakulatok egy része a Zala folyón a kehidai hídon partot vált. Az ejtőernyős csoport az ellenségről levált „az átkelés biztosítására az ejtőernyős, repülő lövész, gránátos és a tartalék utász zászlóaljak ellenséges behatás nélkül a kustányi híd biztosítására előretolt állásban hídfőt alkotnak." A gránátos - zászlóalj harcát a hadosztály sorozatvető ütege támogatja jó eredménnyel.

19. 30-kor a hadosztály új vezérkari főnökétől, Ruttkay századostól szóbeli parancsot kap: Az utász zászlóalj meneteljen Gyülevész D-re. Útnak eredtek. [626]

Az I. német lovashadtest arcvonala március 28-án este általában Balatongyörök-Gyenesdiás – Vindornya – Karmacs – Kustány - Almásháza - Nagykapornak - Búcsúszentlászló vonalában haladt. [627]

Ezen a napon indult a Balaton DNy. és a Dráva vonalából Nagykanizsa irányába az 57. szovjet hadsereg támadása. [628]

III. 27-e és 28-a között a Szent László hadosztály, főleg annak ejtőernyős harccsoportja, kb. hadosztály erejű, páncélosokkal megerősített, túlerőben levő ellenség támadását súlyos harcokban felfogta és ezzel lehetővé tette, hogy a német lovashadtest többi seregtestei (a 23. páncélos hadosztályés a 3. német lovashadosztály) a Keszthely, Karmacs, kustányi hídfőben tervszerűen visszavonulhassanak, a partváltást a Zala folyón a kustányi hídon végrehajthassák [629]

III. 28-án Bakay hadnagy: „Wilcsek Vilmos hadapród őrmester felderítő tisztemet küldtem lovasjárőrével Zalaszántóra, hogy szemrevételezze a tüzelőállás és főfigyelő megfelelő helyét. Lesencetomajból csak 20 km-t kellett megtenni állásbamenetelünk helyéig, bár zömmel sötétségben haladtunk, éjfél előtt már tűzkész állapotban volt az üteg. Vonatrészlegünk Zalaszántó község első

---

[624] ***Veress Veszprém*** 323. o. Ekkor már nem Ugron százados vezette az ejtőernyősöket.
[625] ***Veress Harcok*** 583. o. uott.
[626] ***Utásznapló*** 822. o.
[627] ***HÚ***. 1978. 5. sz. 10. o.
[628] ***Veress Veszprém*** 322 o. térkép.
[629] ***Adonyi*** 182. o. A dunántúli halogató visszavonulás. Harcok Ausztria területén. 1945 március 19-től április 5-ig.

házaiban helyezkedett el. Éjszaka nem tapasztaltunk komolyabb mozgást az előttünk lévő területen. Talán néhány ejtőernyős raj menetelt Vindornyalak felé. A tüzelőállás az én főfigyelőmtől mindössze 500-600 méterre volt éjfél után Szabó Pista zászlós – első tisztem - látogatott el hozzánk a fárasztó út ellenére sem igen tudtunk aludni. Pistával és Vilivel arról beszélgettünk, hogy Veszprém elhagyása óta sehol nem volt már komoly ellenállás, csak visszavonulás, nincs komoly irányító osztályparancsnokságunk saját szakállunkra lövünk, majd visszavonulunk. Öt nap alatt – március 23 és 28 között - Veszprémtől a Bakony teljes feladásával Zalaszántóig jutottunk el, ez légvonalban kb. 60 km, Zalaegerszeg tőlünk már csak 30 km-re van. Szerintünk március 28-án csak azért lehettünk itt Zalaszántónál, mert a ruszkik a Bakonyban csak lassan merészkedtek előre intenzív harckocsi és tüzérségi támogatás nélkül. Repülőgépeik minket csak egy alkalommal támadtak meg.[630]

1945. március 29. Idő: enyhe, derült

Időközben Szabó Pista visszaballagott a tüzelőállásba és mi is szunyókáltunk keveset. Lassan világosodott, március 29-e volt. Nagy szerencsénkre az időjárás egészen tavaszias volt. Szögtávcsövemen észleltem 10-15 fős magyar és német katonákból álló csoportok Tapolca felöli visszavonulását, a nélkül hogy harcban álltak volna az oroszokkal. Már egészen kivilágosodott, amikor távbeszélőn jelentettem a tüzérosztály parancsnokságra - mert a távbeszélő vonalakat a lehetőség szerint mindig igyekeztünk kiépíteni felfelé és egységeim között, ez sokkal biztonságosabb volt a rádiónál - hogy Várvölgy felől orosz gyalogos egységek közelednek ellenállás nélkül. Farkas Pista hadnagy, segédtiszt azt „javasolta", hogy néhány gránáttal zavarjuk meg őket. Hát csak néhány gránáttal lehetett, mert ekkor már az egész gránát készletem mintegy 15 darab volt. Hol lehet vételezni, kérdeztem ismét. Talán Kehidán túl Zalanémetfalun, de ez nem egészen biztos. Dél felé Farkas Pista segédtiszt közölte velem hogy a hadosztályparancsnokság legújabb intézkedése szerint a hadosztály meglevő és harcoló alakulatai Kehida előtti térségben Zalaszántó – Vindornyafok – Karmacs vonalában hídfőt alkotnak a Zalán és ütegem újabb parancs esetében visszavonulva Gyülevész majornál foglal tüzelőállást. Egyelőre Zalaszántónál várakozási helyzetben maradtunk. Az előttünk lévő térségben kisebb harci csoportok helyi csatározásai folytak, noha a ruszkik jól láthatóan szívósan szivárogtak mindég előbbre felénk. [631]

6 óra 18-kor Rutkay Jenő vezérkari százados távbeszélőn Solymos hadnagynak adja a Pályi zászlóaljra vonatkozó parancsát. [632]

12. melléklet. A Szent László hadosztály partváltása a Zala folyón 1945.március 29-én és 30-án.

A repülő lövész zászlóalj tartja Gyülevész É-ot, különös tekintettel az ÉNy-on levő Öreghegyen levő 213, 5 háromszögelési pontra és az Öreghegyről levezető kocsiutakra.

06. 30 kor az 1 és 2 utászszázad 1-1 felderítőjárőrt küld ki a Pályi ill. Pálfi csoporthoz, helyzettájékoztatás és felderítés végett.

Gyülevész É-on az 1 és 2 utászszázad között egy szakasz váltva biztosít. Ezt a szakaszt Mersits százados 7. 30 - kor megtekintette. 08. 30-kor közvetlen távbeszélőn Szügyi vezérőrnagy parancsát kapja: „Csaba királyfi, hídfőállás nélkül! Menet azonnal!"

08. 40-kor vezérkari főnök a parancsot megváltoztatja. A Kozma század Kustály É-on biztosítja a hadosztály átkelését. Kijelölt helyét 11 óráig nem hagyhatja el, hacsak a hidat előbb nem robbantják a németek. Fejes hadnagy a gyalogos átkelést biztosítja, majd a bürüket robbantja.

2. század és zászlóaljtörzs 11-kor (és az 1 század visszamaradt vonatrészei) Zalanémet falut elérte. Itt beszállásol, és külső szállásőrségekkel figyel. [633]

A hadtest parancsa szerint a hadosztály az előjáró 23. páncélos hadosztálylyal az összeköttetést több ízben megkísérelte, de azt a reggeli órákig felvenni nem tudta. A hadosztály csapatai a német

---

[630] ***Bakay***
[631] ***Bakay*** 18. o.
[632] ***Utásznapló*** *831. o.*
[633] ***Utásznapló*** 832. o.

féltől semmilyen intézkedést nem kaptak, így reggel 5 h-kor abban az állásban voltak, amelyet a hadosztályparancsnok öntevékenyen a lovashadtest intézkedéseinek szellemében intézkedve, az alárendelt csapatainak megadott azzal a céllal, hogy a német gyorsseregtestek tervszerű visszavételét és partváltását a Zalán lehetővé tegye. Ez ismételten alátámasztotta a hadosztálynak már korábbi szándékát, hogy a csapatokat együtttartja, és azokat nem engedi ki a kezéből. Így az alakulatok részletes tájékoztatása és a feszes együtttartása újból Rutkay Jenő vezérkari főnök személyes tájékoztatását tette szükségessé.

A kustányi hídon az alakulatok gyülekezését a hadosztályparancsnokság hírszerző osztálya irányította. A már korábban kapott hadtestintézkedéshez képest a hadosztályparancsnokság a hadosztály csapatait Őrvényes; Zalanémetfalu , Almásháza területén gyülekeztette azzal a szándékkal, hogy a visszavonulási harcok során kifáradt csapatokat egy-két napig pihentesse, kötelékeiket rendezze, hogy újból ütőképesen állhassanak a vezetés rendelkezésére. Mindez idő alatt az elöljáró 23. páncélos hadosztálytól a Szent László hadosztály egyetlenegy ízben sem kapott intézkedést. Erre való tekintettel a hadosztályparancsnok a 23. páncélos hadosztályparancsnok harcálláspontjára megy. Ezzel egyidejűleg az ejtőernyős csoport parancsnoka 7 óra 20 perckor jelenti, hogy az ellenséges támadás őt két oldalról átkarolta, emberei szétugrottak és ezeket Rózsahegy területén igyekszik megállítani, ugyanakkor a Pálfi zászlóalj jelenti, hogy jobb szárnyát az ellenség gyalogsága támadja. A repülő lövész zászlóaljra ellenséges nyomás még nem nehezedett.

Kb. 7 h 30 perckor a Zalaszántót elért ellenség Sümegről újabb erők felzárkóztatása után, támadását Cserhát majoron keresztül tovább folytatva a Vindornyafoknál védőállásban levő ejtőernyős csoport kétoldalról átkarolva, ennek a kustányi hídon való partváltását megakadályozta. A csoportparancsnok a visszavételt Ny. felé forszírozta, aminek az eredménye az lett, hogy a német páncéltörő ágyúkat [634] a meredek hegyoldalon a vontatók nem bírták felvontatni, illetve az ellenség a belátható területen azokat egyenként kilőtte. Így az ejtőernyős csoport és a felderítőosztálynak még megmaradt része, valamint a német páncéltörő ágyús század zöme megsemmisült. Az ejtőernyős ezredre nehezedő nyomással egyidejűleg a gránátos zászlóaljat is támadás érte, mely jobb szárnyát a Keresztur-i majornál visszavonni kényszerült és visszavonulását Kustány felé 8 h-kor megkezdte. A visszavétel tervszerűen folyt le, a csapatok harcszerűen gyülekeztek a Zala K-i partján húzódó műút területéig, majd Kustány Ny-on partot váltva zászlóaljanként Kehidán gyülekeztek. A visszavételt terv szerint az É-on foglalt védőállásban a repülő lövész zászlóalj biztosította a hadosztályparancsnoktól kapott parancsok alapján. Az ejtőernyős csoport és a gránátos- zászlóalj visszavételére a hadosztálynak már nem volt befolyása, a visszavételt az ellenség kényszeríttette ki. [635]

Szepesvári főhadnagy: "Nehezen találom meg a zászlóaljamat, de végül sikerül. Először tartalékban vagyok, majd a védőállásba rendelnek. Azonban alig helyezem el az embereimet, ismét visszavonulási parancsot kapok, amit erős ellenséges tűzben hajtok végre. Nagy pasli következik. Örvényes községbe vagyunk irányítva. A Zalán is átkelünk. Örvényesen nem találom a zászlóaljat. Hosszú pihenőt rendelek el. Nagyon kedves családnál sikerül szállást kapnom, ahol jó enni-, innivalót kapok és még egy csinos kislány is, van. A zászlóalj nem jön, ezért átmegyek Németújfaluba, ahol végre megtalálom őket. Visszairányítanak Örvényesre, ahol védőállásba megyek egy csúnya sötét erdőben. [636]

A hadosztály az ellenség támadására halogatva visszavonult a német hadtestparancsnokság által elrendelt védelmi vonalba. Helyzetét a német 3. lovas és a 3. páncélos hadosztály között, a 12. számú vázlat [637] mutatja.

Este Kehida védelmének átvételekor a gránátosezred 1. százada súlyos utcai harcokban felmorzsolódik.[638]

---

[634] ***Összefoglalás*** 3. o.
[635] ***Összefoglalás*** 4. o.
[636] ***Szepesvári***
[637] ***Adonyi*** 182. o.

29-én nagycsütörtökön a híradó zászlóalj rádiós százada Gyülevészről 08.40 -kor indult és Zalacsányba érkezett. Este aknázás, éjfélkor indulás Zalacsányból Bókaházára, ahova III. 30-án, nagypénteken, hajnali 3 órakor érkeznek. [639]

A tüzérparancsnok Tóth százados tüzércsoportjának parancsot ad, hogy váltson lépcsőzetesen partot és Zalacsány D területén menjen állásba és támogassa a hídfőállást és a partváltást. [640] Az utász - és gránátos zászlóalj visszavonulásával párhuzamosan 10 órakor partot váltott Kustánynál, egy százada Kustány É-on a zöm és a repülő lövész zászlóalj leváltását biztosította.

13 h-ra a hadosztály csapata a Zalán partot váltottak. 6 órakor a német összekötő tiszt a hadtesttől olyan tájékoztatást kapott, hogy a Zala É-i könyökéről (Zalaszentgrót általános területe) előretörő ellenséges erők feltartóztatásában a 3. lovashadosztállyal egyetértve járjon el. Az együttműködés részleteinek megbeszélésére a vezérkari főnök átment a német 3. Hadosztályhoz. Itt a 3. német lovashadosztály-parancsnok először Nagykapornak, Almásháza, Kehida Ny vonalát akarta a hadosztály csapataival megszállatni és ragaszkodott a széles 7 km-es védelmi sávhoz. Ez ellen a vezérkari főnök tiltakozott és rámutatott arra, hogy a csapatok fáradtak, leharcoltak, lőszerük nincs, jelenlegi elhelyezésükbe súlyos harcok után a délutáni órákban érkeztek meg, úgyszólván mozgásképtelenek és még gyülekezésüket sem fejezték be teljesen. Erre a lovashadosztály-parancsnok belement a sávszűkítésbe, éspedig úgy, hogy hadosztályunk Kehida Ny- Nagykapornak ÉK-i kocsiút hídja közötti sávban védjen. A vezérkari főnök jelentette; hogy az intézkedést csak feltételesen tudja elfogadni, ehhez a hadosztályparancsnok jóváhagyása is szükséges. Nagykapornok K-i hídhoz 21 órára a hadosztály összekötő közegét fogja kiküldeni.

Szügyi vezérőrnagy a német lovashadosztály-parancsnokával nem értett egyet, mert a csapatokat az örökös menet és állandó harc annyira kifárasztotta, hogy bevetésre csak jelenlegi helyük közvetlen közelében alkalmasak. Ezért úgy döntött, hogy a hadtesttől a harcsáv szűkítését fogja kérni. Tekintettel arra, hogy ez idő sürgetett és a védőállás megszállása sürgős volt, ezért úgy intézkedett, hogy a hadtestparancsnokság döntésének bevárása nélkül a védőállást csak Almásháza DNy-i kocsiút hídjáig szállja meg. Az attól DNy-ra eső sáv biztosítására a repülő lövész zászlóaljtól [641] Tóth főhadnagy parancsnoksága alatt csak egy századot rendel ki. [642] Arra az esetre, ha a hadtest úgy intézkedik, hogy a hadosztály sávhatára Nagykapornak ÉK-i hídig tart.

29-én este a gépvontatású tüzérosztály és a 153./3. sorozatvető üteg parancsot kap Gelse térségében történő gyülekezésre, azonban egy löveg kivételével (ötven fő) mindannyian meglógtak. Lőszerük nem maradt. A 6. tüzérosztály-parancsnok, a 6./1. és 3./1. ütege Zalaapáti - Esztergály területére állást változtatott. Lőszerük úgyszólván teljesen elfogyott.

Éjjel 23 órakor érkezett a német összekötő tiszt útján a hadtestparancsnokság parancsa, hogy a 23. páncélos hadosztály visszavonult. Így a hadosztály feladata átvenni Kehida védelmét is. Erre vonatkozólag az intézkedés előbb távbeszélőn, majd később írásban történt.[643] A tüzérparancsnok kiegészítése: Összekötő közegek útján jegyzettömbön az egész tüzérséget a lőszer és löveganyag szinte teljes hiányában és az utánpótlás reménytelenségére tekintettel Alsórajk, Gelse területére irányítja. [644]

Az 1. / 1. közepes aknavető üteg lőszer és élelmiszer teljes hiányában Zalaszentistvánig vonult vissza, az ütegparancsnok és tisztek elhatározása alapján a harci eszközök hatástalanítása után az üteg harctéri tevékenységét önszántából befejezte.[645]

A fáradt leharcolt, lőszerhiányos alakulatokat a 3. német lovashadosztály-parancsnok - a Szent László hadosztály parancsnok minden tiltakozása ellenére - már délután, több km-es védelmi sáv

---

[638] ***Adonyi*** 183. o.
[639] ***Halmay napló*** III. 29.
[640] ***Gereben*** százados kiegészítése az ***Összefoglalás*** 4. oldalán.
[641] ***Összefoglalás*** 4. o.
[642] 482/ Szt. László ho. I. a. 45. III. 29. szám
[643] ***Összefoglalás*** 5. o., ***Dárday*** 150. mell. 483/Szt. László ho. I. a. 45. III. 29. szám.
[644] ***Gereben*** százados kiegészítése az ***Összefoglalás*** 5. oldalán.
[645] ***Bakay É.*** Részleteiben Hazatérés fejezetben

elfoglalására utasítja. Úgy kell a Szent László hadosztálynak halogatnia, hogy a közben Misetánál felvételi állást foglaló 23. páncélos hadosztályvonalát a magyar hadosztály alakulatai III. 30-án 12.00 óra előtt nem léphetik át. [646]

Az ellenséges túlerő elfoglalja Kehidát, gránátos zászlóalj egy századát éjszakai harcban körülzárták és megsemmisítették. A reggeli támadást túlélő szétszórt ejtőernyősöket Almásházán sikerült gyülekeztetni.

Az ejtőernyősök szabályos védekezés után, az utóvéd fedezete mellett vonultak vissza Kehida irányába. A gyülekezés Almásházán volt, ahol Remete főhadnagy eligazításon kihirdette, hogy csak azok maradjanak az alakulattal, akik a végsőkig kitartanak. A legénység mintegy negyede választotta a "hazamenetelt". Volt fiatal tiszt is, Lassú András hadnagy, aki megingott, - talán megérezte rokkantságát okozó későbbi sebesülését - és akit a vele együtt végzett társai beszélték rá a maradásra.

Volt olyan ejtőernyős alegység, - Nagy Árpád főhadnagyé - aki Kehida-Kustány táján szakadt el a hadosztálytól és társaival a Murán túl Wernsee-ben március 17-én találkozott. Az egység a "Szent László" hadosztály közvetlen alárendeltségébe került. Nagyhét volt. A falusiak látták el élelemmel a Pacsán át Nova felé biztosított menetben haladó századot. [647]

A gránátos zászlóalj a nap végéig makacsul védte a Kehidánál levő Zala hidat.[648]

Kehida védelmének a 3. német lovashadosztálytól való átvételekor a 3./ I. gránátos zászlóalj 1. százada (parancsnok: Dr. Ballás Zoltán főhadnagy) súlyos utcai harcokban felmorzsolódott. [649]

Egy másik százada Pályi szerint: "Baj volt a gránátos zászlóaljjal, ahol Kehidán egy egész század ment át a szovjethez zárt rendben. Ezek sorsa kivétel nélkül hadifogság volt a Szovjetunióban." [650]

Szepesvári főhadnagy naplójába erről a következőket írja. " Az éjjel elfogták az 1. századot. Szegény Pufi barátom, nagyon sajnálom. Öt órakor parancsot kapok, hogy 12 óráig halogató harcot vívjak Zalaújfaluig. Négy védőállásban halogatok, nagyon rendesen nyírjuk a muszkát. Utolsó védőállásban meglepnek az oroszok, alig tudjuk kivágni magunkat. 15 órakor érek Zalaújfaluba, de a zászlóaljat már nem találom ott. Továbbmegyek amerre a falusiak, irányítanak. Nagyon fáradt a nép, már alig vánszorog. Zalaapátiba érek, ahol egy kibombázott ellátócsoport azt mondja, hogy Zalaszentpéterúrra menjek. Vánszorgunk tovább. Az emberek már teljesen el vannak gyötrődve. Hosszas tanácskozás és fontolgatás után pihenőt adok a népnek, miután az őrséget alaposan megszervezem. " [651]

A II. hadtest alárendeltségében levő 20. rohamtüzérosztály megmaradt részeit és páncéltörő ágyúit Harteneck lovassági tábornok ismét parancsnoksága alá kérte vissza. A kérést Henkey őrnagy visszautasította. Az alakulat működtetéséhez a hadtestnek már nem volt üzemanyaga. A helyzetre jellemző, hogy amikor valamelyik alakulat német alárendeltségbe lépett, azonnal volt üzemanyag. Henkey őrnagy a 20. rohamtüzérosztály megmaradt 12-13 rohamlövegét és négy páncéltörő ágyúját a határon átlépve, az erre felállított német alakulatnak kellett átadja. [652]

Ezen a napon március 29-én adta ki a 3. Ukrán Front parancsnoka, Tolbuchin marsall Északon és Délen levő csapatainak parancsát: Északon Aszófő, Nagyvázsony, Öcs, Padrag, Ajka területén levő 27. hadseregének (parancsnok: Trofimenko marsall), hogy mérjen csapást Zalaegerszeg - Zalalövő főirányokba,

Az Ukrán Front középső, már támadásban levő 27. hadserege alárendeltségében levő 35. gárda-lövész hadtestének 78. és 133 lövész-, és 23. páncélos hadosztályával Tüskeszentpéter és Zalaszentlászló között már mindenütt átkelt a Zala folyón és a 2. német páncéloshadseregnek

---

[646] ***Dárday*** 150 mell. 483/Szt. László ho. I a. 45. III. 29. sz
[647] ***Huszár*** 185-187. o. és ***Martin-Ugron*** II. rész 93. o.
[648] ***Veress Balaton*** 444. o.
[649] ***HÚ***. 1978. 9. sz. 10. o.
[650] ***Pályi*** 90. o. Ez feltételezhetően vagy a 3. század lehetett, vagy a ***HÚ.*** 1978. 9. sz. 10. o. értesülése téves, mert ismereteink szerint csak egy helyen van mintegy 60 fős hadisír.
[651] ***Szepesvári***
[652] ***Kárpáthy*** és ***HÚ***. 1978. 9. sz. 10. o. szerint lövegeiket fel kellett robbantaniuk.

(parancsnok. De Angeli tüzérségi tábornok) alárendelt 3. német lovashadosztályt és a "Szent László" hadosztályt a Principális csatorna mögé vetette vissza.

Délen az 57. szovjet és az 1. bolgár hadsereg törje át a "Margit" vonalat, foglalják el a zalai olajvidék központját, Nagykanizsát és az olajkitermelés zalai területeit, majd Letenye és Lenti irányokba érjék el Ausztria határát. [653]

A "Margit - vonal" Somogy megye déli részén a Rinya patak, Babócsa, Nagyatád Dél halastavak, Lábod, Mike, Csököly, Jákó, Nagybajom, Mesztegnyő, Marcali , Balatonkeresztur vonalában húzódott. [654]

Amíg a szovjetek északi, jobb szárnyán északról délre haladó szovjet átkarolás, kellő saját tartalékok hiánya miatt, csapataink visszavonulása teljesen tervszerűtlenné, menekülésszerűvé vált, melynek során a nehéz anyag nagy része elveszett, addig a Mura alsó folyása mentén az un. "Lendva" állásokban, a korábban a "Margit – állásban" védő német 2. páncéloshadsereg többé-kevésbé rendezett szívós ellenállása és visszavonulása a helyzetet a térségben megszilárdította. Ehhez járult még az is, hogy az ellenség igen gyenge erőkkel követte csapatainkat a Mura mentén és az attól északra végrehajtott visszavonulását. Ezért a gyenge erőkkel felépített védelem a jól előkészített védőállásban eredményes volt. [655]

Különösen a szovjet támadás e déli szárnya veszélyeztette a "Szent László" hadosztály menetcélját Murakereszturt, mert ennek a déli szovjet támadócsoportnak egyik célja ennek a mezővárosnak elfoglalása volt.

A "Szent László" hadosztályparancsnok a 1945. III. 29-én 20 óra 20 perckor, Zalacsányban adta ki 482/I a. sz. "Intézkedés a hadosztály visszavételére végveszély esetén, ha a hadosztályparancsnokságával az összeköttetés megszakadna" (Az összeköttetés megléte esetén távbeszélőn adott "Csaba királyfi" jelszóra hajható végre) c. okmányát a hadrendben szereplő alakulatainak. Ezek: a gránátos és utász zászlóalj, a 20. hadosztály huszárszázad, a repülő lövész zászlóalj, az ejtőernyős zászlóalj, a VIII. gépvontatású tüzérosztály, a híradó zászlóalj, az I b. és a I c. osztály. [656] (13.melléklet)

Közli, hogy az ellenség 29-én a kora délutáni órákban partot váltott és Zalaszigetet elfoglalta. Vele a német 3. SS - hadosztály csapatai vannak harcban. A 3. SS-lovashadosztály átcsoportosít, a hadosztály Kehida Ny - Almásháza DNy híd - Herbáli patak között véd.

A főellenállási vonal: Kehida Ny, Kehida-Almásháza közötti gerincvonulat Almásháza K-ig, onnan a falut körülvevő domborulat É-i lejtője, Almásháza Dny. Támpontszerű megszállás. A jobb védőkörlet parancsnok: Pálfi százados gránátos zászlóaljával és egy 120 mm-es aknavetővel, középső Mersits százados az utász- zászlóaljjal és a repülő lövészek 2 páncéltörő ágyújával, bal védőkörlet Erdődy-Harrach főhadnagy 20. hadosztály huszárszázadával, a felderítőosztály és páncélvadászosztállyal. Hadosztály tartalék a repülő lövész zászlóalj Zalanémetfalun és az ejtőernyős zászlóalj fennmaradó része Zalacsány kastélyban. Amennyiben az ellenség Almásháza Ny-on ill. a K-i védőkörletben törne be, Tóth Zsigmond ejtőernyős főhadnagyot a repülő lövészezred nehézfegyver százada parancsnokának osztja be. [657]

A gránátosezred vegye át a Kehida É-i védővonalat a Zaláig. a.) A gránátos zászlóaljparancsnok harccsoportja Zalaújfalu - Zalaapáti - Pacsa - Zalaszentmihály b.) A repülő lövész - és utász zászlóalj Zalanémetfalu - József major - Nemesszer - Vörsű - Zigrice - Pacsa - Zalaszentmihály c.) A huszárszázad és a repülő lövész zászlóaljtól kikülönített Tóth század Tilaj - Nemesszer - majd tovább az utász zászlóalj és a repülő lövészezred vonalán. Szabályozta az egyes egységek menetvonalát, a tüzérséget üzemanyaghiány miatt Alsórajk – Gelse területén, a csapatvonatot

---

653 ***Veress*** Veszprém 443-444 o.
654 ***Széni*** 25. o.
655 ***HÚ***. 1980. 1. sz. 12. o.
656 A 20. hadosztály huszár századának küldött eredeti példány a HL. tulajdonában van.
657 A ***Tassonyi*** csoportnak küldött eredeti példánya Szügyi vőrgy. aláírásával a HL. birtokában van. ***Tassonyi*** ekkor már nem volt a hadosztály kötelékében.

Zalaszentmihályon gyülekeztette, a hadosztályparancsnok harcálláspontja Bókaháza III. 30-án 12 h-ig, majd Zalaszentmihály K. [658]

Elrendelte, hogy a hadosztály 30-án 12 óra előtt nem lépheti át a 23. páncélos hadosztály Misefa - Zalaújfalu vonalában kialakított felvételi állását. [659]

Szabályozta a csatlakozási pontokat (jobbra a német 23. páncélos hadosztály alárendeltségében levő Kehida Kampf Kommandant, bal védőkörleté a 3. német lovas- hadosztály) a harcálláspontokat, összeköttetést, a híradást, a tüzérség harcát, a műszaki munkálatokat. Felhívja a figyelmet a takarékos lőszerfelhasználásra, és azzal számol, hogy a jobb szárnyon az ellenséges erők az éj folyamán megjelennek.

1945. március 30. Idő: enyhe, derült

14. melléklet. A Szent László hadosztály menete és utóvédharcai Kehidától a Muráig

1945 .március 30 és április 4 között.

A hadosztály feladata a 3. német lovashadosztállyal egyetértően a Zala É-i könyökéből előretörő ellenséges erők feltartóztatása.[660] Ezzel a két német gyorsseregtest tervszerű visszavételének biztosítása, majd a túlerejű ellenség nyomására Zalaszentmihály általános területén gyülekezni. A csapatok az ellenség támadását feltartva az Almásházai védőállásban hat óráig kitartanak, majd a visszavonulást három ütemben végrehajtva, a lovashadtest új főellenállási vonalát Felsőpáhok, Zalaújfalu, Nemesládony vonalában csak a déli órákban lépik át, ezzel a német gyors seregtestek leválása az ellenségről és tervszerű berendezkedése az új főellenállási vonalban lehetővé vált. - A hadosztály feladatát tehát maradéktalanul megoldotta. - Mivel Zalaszentmihály területén már más csapatok helyezkedtek el, a hadosztály Felsőraj, Pötréte, Tímár területén gyülekezik, mint hadtest tartalék. [661]

A túlerejű ellenséges nyomással Zalaszentmihály területén kellett a hadosztályparancsnoknak gyülekeztetni, hogy a 23. páncélos hadosztály és a 4. SS-lovashadosztály az új főellenállási vonalon tervszerűen visszavonulhasson.

A hadtest új főellenállási vonala: Gizella major, Felsőpáhok D, Zalaújfalu É, Nemesrádó É. Hogy a hadosztály ennek az általánosságban kapott feladatának maradéktalanul meg tudjon felelni, az alakulatok részére kiadott intézkedésben úgy intézkedett, hogy a hadosztály csapatai az új főellenállási vonalat 30-án déli 12 óra előtt ne lépjék át.[662]

Az ellenségről a hadosztálynak tiszta képe nem volt, a hadtest tájékoztatása nem nyújtott elegendő alapot arra, hogy vajon a Keszthelyi ellenség nyomása erősödik-e, vagy még mindig fentáll az a veszély, hogy az ellenség Zalaszentgrót, esetleg - Zalaegerszeg felöl a hadtest Ny-i szárnyát, átkarolja. A feladatból és tájékoztatásból kristálytisztán és világosan volt fellelhető, hogy a hadosztálynak a két gyors seregtest visszavonulását kell biztosítania. [663]

8 órakor jelentkezik a tüzérparancsnoknál Szabó Albert tartalékos hadnagy, a VIII. gépvontatású tüzérosztály egyik beosztott tisztje és jelenti, hogy III. 29-én este vett állásváltoztatási parancs végrehajtása közben az osztály zöme eltűnt a sötét erdőben. Ő három tiszttel és 50 fő legénységgel, egy löveggel és 3 tehergépkocsival és egy motorkerékpárral az elrendeltek szerint beérkezett. Több anyagot gépkocsi illetve benzinhiány miatt nem tudott magával hozni.

Délután a tüzérparancsnok az egész tüzérségnek motorkerékpáros küldönc útján jegyzettömbön ad parancsot, hogy meneteljenek Kuchinka százados 37/1. ütegparancsnok irányítása szerint

---

[658] HL. ***Lajtos*** dossier.
[659] ***Dárday*** 150 mell. 483/ Szent László ho. I. a. 45. III. 29. sz. Gereben Ferenc százados segédtiszt javításával
[660] 118. DVK útján adott rádiógramm.
[661] ***Adonyi*** 183. o
[662] ***Dárday*** 150 mell. 483/Szt. László ho. I. a. 45. III. 30. szám.
[663] ***Összefoglalás*** 5. o.

Nagykanizsa területére. Az összes alakulatok eligazítói a Koronaszállónál legyenek. E parancs kiadása után érkezett a hadosztályparancsnokság I b. osztályának közlése, hogy 10.5-es lőszerre van kilátás. Ekkor a 37/1. és 6/1. üteg parancsot kap jelentő tömbön, hogy Gelse D-en menjenek tüzelőállásba. [664]

A hadosztályparancsnok 30-án hajnalban Zalacsányból Bókaházára, majd 9 órakor Felsőrajkra költözött. Bókaházáról 10 órakor indulással a híradósok is követték és 11 órakor Felsőajkra érkeztek. [665]

A Zalaszentmihály térségében történő gyülekezés előreláthatóan nem volt végrehajtható, mert hírek szerint Bucsuszentlászló irányából a Zalaszentmihályra irányuló nyomását az ellenség egyre fokozta. Erre engedett következtetni az is, [666] hogy mind a tüzérség, mind a gyalogsági tűz Zalaszentmihályról egyre közelebbről és egyre erősebben hallatszott, ezért a hadosztályparancsnok úgy határozott, hogy a hadosztály alakulatait Felsőrajk, Pötréte területén gyülekezteti. Ehhez Pacsán, és Zalaszentmihályon irányító részlegeket hagyott vissza, amely révén a hadosztály tervszerű elhelyezését a délután folyamán végrehajtotta.

16 órakor érkezett a II. hadtest 14 h 30-kor keltezett rádió távirata az alárendelés újbóli szabályozásáról értesíti a hadosztályparancsnokságot. Ezt a közlést a hadosztályparancsnok úgy értelmezte, hogy az összes még meglévő magyar alakulatokat egységes magyar vezetés alá akarják vonni. Ehhez a hadosztályparancsnok a hadosztály alakulatainak Radkersburg általános területére történő mozgatásához menettervét és intézkedéseit kiadáshoz előkészítette. Egyidejűleg a német összekötőtiszt a német lovashadtest parancsnokságnak jelentette, hogy a hadosztály a lovashadtest alárendeltségéből kilép és a II. hadtest útján a 20.magyar gyalogos hadosztály és a 25. magyar gyalogos hadosztály együtt az 1. magyar hadsereg parancsnokságnak lesz alárendelve. A német összekötőtiszt a jelentést továbbítván a hadtestparancsnokságtól azt a választ kapta, hogy a hadtestnek nincs tudomása arról, hogy a Szent László hadosztály alárendeltsége megváltoznék. Így a hadosztálynak Radkersburg területére történő átcsoportosítására vonatkozó intézkedés nem került kiadásra. A hadosztály továbbra is a német lovashadtest alárendeltségében harcol. [667]

18 órakor az Aknavető Kiképzési Fek.-től Németh László főhadnagy jelentkezik a tüzérparancsnoknál, akit III. 22-én az 1. közepes aknavető tüzér osztály 1./ 2. ütegparancsnokának indítottak útba. Jelenti, hogy a dunamenti ellenséges betörések miatt csak most tudta a hadosztályt utolérni. Ütege jelenleg Felsőrajk É. 5 km-re levő Pacsán tart pihenőt. Parancsot kap, hogy ütegével meneteljen a gránátos zászlóalj körletébe, azzal fog együttműködni. [668]

A hadosztály III. 30-i helyzetét a II. magyar hadtest parancsnokságnak rádiótáviraton jelentette. Ezen a napon Zalaegerszeg térségébe helyezték át Győry Lajos vezérkari századost, aki 1945. februárjáig a Szent László hadosztály I a. osztályvezetője volt, a HM és a Honvédség Főparancsnokság (HFP) állományába. Ekkor a magyar V. hadtest harcértékéről tájékozódott a helyszínen. [669]

A repülő lövészek géppuskásai Aszófőről Tapolca, Lesencetomaj, Zalaszántó, Vindornyalak, Vidornyszőlős, Zalaszentlászló , Zalacsány, Tilajba vonultak vissza.

Egy alkalommal voltak egy mély völgyben levő, alig néhány házból álló település Ny-ra eső domboldalán védelemben. Közvetlen a temető szélén ásták be magukat. Biztosítaniuk kellett a faluban levő német csapatok visszavonulását. Éjszaka volt. Jól láthatóak voltak a nekik szánt torkolattüzek, a nyomjelző lövedékek röppályái, a körülöttük süvítő - feltehetően nem nekik szóló - golyózápor kísérő zenéjével. Senki nem sérült közülük. Hajnalban folytatták visszavonulásukat.

---

[664] ***Gereben*** százados kiegészítése az ***Összefoglalás*** 5. oldalán.
[665] ***Halmay napló*** III. 30.
[666] ***Összefoglalás*** 5. o.
[667] ***Összefoglalás*** 6. o.
[668] ***Gereben*** százados kiegészítése az ***Összefoglalás*** 6. oldalán.
[669] ***HÚ***. 1978. 1. sz. 12. o.

Jellemző volt egységükre, hogy több alkalommal adódtak olyan helyzetek, amikor a szakasz együtt nem tudott menetelni. Ilyen esetekben előre megállapodtak abban, hogy melyik közeli településen fognak találkozni. Ezt követően ki, ahogy tudott igyekezett eljutni a mindenkori céltelepülésre. Minden alkalommal a "társaság" össze is gyűlt az előre megbeszélt helyen.

Különös figyelmet fordítottak kis málháslovukra, mely kétkerekű kordéjukat húzta. Nagy súlyt helyeztek arra, hogy az állat semmiben ne szenvedjen hiányt.

Repülő lövész zászlóalj este, sötétedés után, Tilaj községbe érkezve a zászlóaljparancsnok magához kérte a század és szakaszparancsnokokat (így engem is), akikkel tudatta, hogy itt vagyunk az országhatárnál, a további harcnak nincs értelme, ki-ki bizalmi emberével adja tudtára beosztottjainak, hogy az éjszaka leple alatt oszoljanak szét és kíséreljenek meg valamiképpen otthonukba eljutni. "Szakaszomból nem sokan mentek el." - írja Tersztyánszki hadnagy. [670]

A volt beosztott nehézgéppuskás szakaszparancsnok emlékezete jobb, mert Pályi százados ezzel kapcsolatban azt írja: "Tény az, hogy semmi intézkedést nem tettem arra, hogy esetleges fegyverletételt vagy szökést megakadályozzam. Pár kilométerre voltunk az ország határától. Mindenkinek saját elhatározására volt bízva, hogy harcol-e tovább vagy sem. A hozzám csapott gyalogos legénységgel és a repülő tisztikar nagyon kis százalékával volt ilyen szempontból baj. Ezek két nap után le is léptek. Fegyvereiket azonban ott hagyták." [671]

Egy lemaradó repülő lövész katona, aki szolnoki vasutas lévén az itthon maradást és a hazamenetelt választotta, így emlékezik: "Már nem tudom milyen úton a határ felé mentünk. A határ előtt találkoztam földimmel, Kiss Gyula repülő főhadnaggyal [672], aki század parancsnok volt. Mondta, hogy menjek vele, de én szüleim miatt maradtam. Nem kényszerítettek bennünket a határ átlépésére, ezért visszajöttem Fora Mihály tiszaroffi "gyerekkel" Vindornyaszőlősre, elmenetelünk előtti utolsó faluba." [673]

Nemcsak a csapatoktól, de a hadosztály törzstől is voltak lemaradók. Egy a hadosztályhoz beosztott hadműveleti tiszt írta:... Az I a.-nak (hadosztályparancsnokság hadműveleti osztály) is volt három testőrtiszthelyettes írnoka. Derék emberek voltak. Sokszor volt alkalmam megismerni igazi érzelmeiket, valahogy kitartottak a Muráig, de mielőtt a határ közelébe értünk volna, félrehívtak és jelentették, hogy ők már lemaradnak, és haza mennek. Mit tehettem: Kezet fogtam velük, Isten segítsen legények, köszönöm a segítségeteket és két nap múlva jelentettem, hogy eltűntek. [674]

Az utász zászlóalj Görbőről Felsőrajkra menetel, ott pihenés. [675]

1945. március 31. Idő: enyhe, derült

Éjjel 2-kor futár érkezik: az utász zászlóalj Hahót, Pusztaszentlászló, Pusztamagyaród útvonalon Pusztaszentlászló területére meneteljen, itt szállásoljon be. A zászlóalj 11-kor ér be Pusztaszentlászlóra. A hosszú menetek miatt igen sok ember lemaradt és megszökött.

16 órakor érkezik a hadosztály intézkedése, mely szerint az ellenség Moha községet érte el. Felderítést és biztosítást vezetnek be, [676] ennek kapcsán az utász zászlóalj Bánokszentgyörgy ÉNy út és vasútvonal keresztezés biztosítására egy szakaszt, küld, ez kikülönített egy felderítő járőrt,

---

[670] ***Tersztyánszky levél***
[671] ***Pályi*** 90. o.
[672] ***Kiss Gyula*** fhdgy. az adatközlő tévedése lehet, mert 1944. VIII. 20-án avatták a Rep. Akadémián, és nem léptethették elő.
[673] ***Gulyás*** közlése: (folytatás) Ruháinkat itt festettük át feketére, ami később nagyon kényelmetlen volt, mert SS-eknek gondoltak. Innen üzentem egy hazafele menő törökszentmiklósi családdal szüleimnek, hogy élek. Egy idő után Vindornyaszőlősről Dombóvárig gyalog és vonattal mentünk, útközben egy zászlóssal és mennyasszonyával ismerkedtünk meg, akikhez csatlakozva rokonaiknál szállást kaptunk. A háznál három fiatalasszony volt szép gyerekekkel, akiknek férjeit kihajtották a város szélére és ott a bulgárok, lemészárolták őket. Favágással segítettünk rajtuk. - Dombóvárott - mivel SS-eknek hittek bennünket - cselesen, az állomás végén szálltunk fel a vonatra és a bajai pontonhídon át Ceglédre mentünk. Itt a Szolnok fele menő vonatra szálltunk fel, de a város előtt leugrottunk és kertek alatt mentünk. - 1945 április 4-e után értem haza.
[674] ***Karvaly***
[675] ***Utásznapló*** *832. o.*
[676] 485/Szent László I. a. 45. III. 31.

mely a Valicska völgyön keresztül Lasztonya felé derít fel.. Három szakasz Pusztaszentlászló község körvédelmét látja el, a zászlóalj többi része hadosztálytartalék.

Éjjel 12 órakor új intézkedést kap [677] az utász zászlóalj a gránátosezred és ejtőernyős csoporttal, alá van rendelve Farkas őrnagynak. Indulás 5 órakor Pusztaszentlászlóról. Szentpéterfölde 7 órára elérendő. [678]

A hadosztályt Kudriczy altábornagy, a magyar II. hadtestparancsnoka alá rendelték, és III. 31-én a hadosztály hadtest tartalékként gyülekezik. [679]

A hadosztály feladata 31-re virradó éjjel Pusztaszentlászló, Pusztaederics, Pusztamagyaród területén gyülekezni. Az átcsoportosítást a virradat beállta előtt kell végrehajtani. A hadosztály a parancsot 0 óra 30-kor kapta, mire a hadosztály a parancsot 0 óra 45-kor adta ki.[680] E szerint a hadosztály jelenleg egyetlen lőszerrel rendelkező 1. közepes aknavető tüzér osztály 2 ütege a gránátos zászlóaljjal menetel Pusztamagyaródra. A tüzérség hátrairányított többi része részben menetben van, részben beérkezett Nagykanizsára.

A hadosztályparancsnok hajnalban Zalaszentlászlóra települ át. [681] A tüzérparancsnok Gelsén áthaladva a templomnál levő összekötő közegek útján a 6/1 és 37/1 ütegeknek, mivel lőszert mégsem kaptak, Nagykanizsán áthaladva a Koronaszállóban levő összekötő közegek útján parancsot ad a többi alakulatnak, hogy a hadosztály új feladatának megfelelően és a keszthelyi események miatt Becsehely, Zetenye területére meneteljenek. [682]

Az éjszaka folyamán rövid félórás eső a Zalaszentbalázs, Börzönce, Bucsufa-i kocsiutat annyira feláztatta, hogy Börzöncétől Ny-ra már terepjáró kocsival /Volkswagen/ sem lehetett menni. Maga a Felsőrajkról Zalaszentlászlóra áttelepülő hadosztályparancsnokság is Börzöncén töltötte az éjszakát, ahonnan a zalaszentbalázsi műútra, 31-re virradóra 4 ökör húzta ki a gépkocsit.

Zalaszentbalázs D útelágazásnál találkozott a hadosztály vezérkari főnöke a beosztott hadbiztossal és a beosztott gépkocsi tiszttel. Mindkettőjüknek az anyagi osztállyal való összeköttetésük megszakadt. Tájékoztatásuk szerint a hadtest részéről anyagtámogatásban alig részesültek. Itt jelentette a gépkocsi tiszt, hogy a németek részéről az erőszakoskodások napirenden vannak. Már a 30-át megelőző napokban is naponta fordult elő, hogy az alakulatok gépkocsijait megállították, így I. 27-én a felderítőosztálytól 2000 l. benzint raboltak el a németek, az utász zászlóaljtól 100 l. benzint ugyancsak erőszakkal elvettek, sőt a hadosztályparancsnok készletét is megdézsmálták, amennyiben III. 29-én a Zalaapátin levő lovashadtest I a. a hadosztály részére kiutalt 1200 l-ből 800 l-t elvettek.

Az alakulatok a menetet ellenséges behatás és veszteség nélkül hajtották végre és elhelyezési körletükbe 31-én délig beérkeztek. A szálláskörletek biztosítására és a felderítésre történt intézkedés.

Az ellenség elérte 11 óráig Novát. A hadosztály feladata a felderítés bevezetése és a biztosítás kiegészítése. Azonnal 3 felderítő járőr indul Szentkozmadombja, Gutorfölde és Ortaháza felderítésére. Biztosítások: a repülő lövész zászlóalj a hadosztály É-i, ÉNy-i iránya felé; Gránátos zászlóalj Ny felé. Tartalék: utász - és ejtőernyős zászlóaljak. [683]

Az új szálláskörletbe való beérkezés után a hadosztályparancsnokot a német lovashadtest parancsnok hadosztályparancsnoki megbeszélésre magához rendelte Söjtörre. Itt az általános helyzetről tájékoztatást adott, amely szerint a lovashadtest Lenti, Bak-i út és vasútvonal /Beregpatak völgye/ tehermentesítésére és szabaddá tételére egy korlátozott célú támadást hajt végre. Az erre vonatkozó írásbeli parancs később került kiadásra. A hadosztályparancsnok a hadtest írásbeli intézkedésének bevárása nélkül az előrenyomulásra intézkedett.

---

[677] 486/ Szent László I. a. 45. III. 31.
[678] ***Utásznapló*** 841. o.
[679] ***Halmay***
[680] ***Dárday*** 151 sz. mell. 484./Szt. László ho. I. a. 45. III. 30. szám.
[681] ***Halmay napló*** III. 31. Ide érkezett a hadosztály rádiós százada is 09.30-kor Felsőajkról, az előző napi, 12.00-kor történő indulás után.
[682] ***Gereben*** százados kiegészítése uott.
[683] ***Dárday*** 152. sz. melléklet 485/Szt. László ho. I. a. 45. III. 3l. szám.

Az ellenség kb. egy lovasezred erővel Novát érte el. Előretolt járőrei Lenti, Szombathely, Karácsonyfa területéig jutott el. Várható, hogy április 1-én a Weichs hadsereg Murakeresztúr, Nagykanizsa, Hahót vonalába jön vissza, átveszi a német lovashadtest feladatát. Így felszabadul és megtámadja zömmel Pusztaederics, Tófej, részeivel Páka területéről a Novát elért ellenséget.

A hadosztály feladata a két támadó csoportot második lépcsőben követni. Jobb csoport Pályi százados (repülő lövész - zászlóalj, 20. hadosztály huszárszázad, felderítőosztály- páncélvadász osztályok részei, Pusztaederics területén. Együttműködik vele az 1/2 aknavető üteg . - Súlyharccsoport Farkas őrnagy (ejtőernyős-csoport, gránátos-, és utász zászlóaljak) Szentpéterfölde területén. Támogatja a lovashadtest teljes tüzérsége. [684]

A hadosztályparancsnok a hadosztály tüzérségének lőszer nélküli ütegeit Radkersburg területére (IV. 4-ére érjenek be) irányítja Falk Győző alezredes parancsnoksága alatt a 37/1., 6/1., VIII. gépvontatású üteg megmaradt részei, 1. közepes aknavető tüzér osztály törzs és 18/4 aknavető üteg megmaradt része, 153./3. sorozatvető üteg. [685] Utban van az intézkedés, amikor újra kilátásba helyezik a 10, 5-es lőszert. Falk alezredes parancsot kap, hogy a tüzérparancsnoki és az 1. közepes aknavető tüzérosztály törzsével együtt a 6/1 és 37/1. ütegeket az intézkedéstől eltérően hagyja vissza Muracsányban. [686]

A híradó zászlóalj rádió összeköttetésben van az utász zászlóaljjal a 4. Szalai raj; a Gránátos ezreddel a 6. Gedőváry raj; a repülő lövészezreddel a 13. Horváth tizedes. R /7a - raja; míg egy másik R/7a a II. hadtesttel tartott kapcsolatot. Zalaszentlászlóra (Tapolca Ny. 26 km) két fogat nehézvezetékes rajjal és egy R/6 rádió megy. Velük megy: a nehéz-. vezetékes raj, 10 kapcsoló (Fábiáné), 10 távbeszélő készülék, 5 km. kábel + építőszerelék, 3 központkezelő, 2 fő helyi hálózatépítő és 3 R/7a rádió. Parancsot kapnak, hogy ha a hadosztályparancsnokság átmegy Gutorföldére, (Puszta)magyaródig (Keszthely Ny-DNy 40 km.) a vonalat le kell bontani. Ők 07-kor Pusztaedericsre indulnak, és 09-kor érkeznek. Délben érnek Gutorföldére, ott ebédelnek. Ebéd után visszamenetelre kapnak parancsot a félúton levő Radikás pusztára. De délután ismét Gutorföldén vannak. [687]

Egy szentlászlós egységet Zalaegerszegre irányítottak a szovjet átkaroló hadművelet mentesítésére és a város védelmére, akik nagy meglepetésükre nem a szovjet, hanem a 2. bolgár páncélos sereg katonával találkoztak. Nem érték el Zalaegerszeget a hadműveletek megkezdésére, mert Bak és Söjtör között hadifogságba kerültek. Így katonai szolgálatuk befejeződött. [688]

A kora reggeli órákban a német csapatok feladták Zalaegerszeget és a Zala folyótól északra eső területeket és néhány a Zala-folyó jobb partján levő községet (Ebergény, Erzsébethegy, Teskánd, Boncodföldje, Kávás, továbbá Alsónemesapáti, Orbányosfa, Padár, Kallosd). [689]

A hadosztály túlerejű ellenséges nyomásra az almásházai védőállásból a repülő lövész zászlóaljjal együtt halogatva vonul vissza Zalanémetfalu - József major - Nemesszer - Vörrű - Zalaigrice - Pacsa -Zalaszentmihály útvonalon. Zalaszentmihályon védelemre rendezkedett be. A német parancsra - minthogy a hadosztály kitartásával lehetővé vált a németek leválása az ellenségről - lehetővé vált az új ellenállási vonal kialakítása. Védőllását déli 12 óráig tartotta. Utána minden ellenséges beavatkozás nélkül kiürítette. [690]

A 2. gránátosszázad parancsnokát éjjel háromkor felugrasztották. " A kertek alatt az orosz. Gyorsan riadó és szinte lábujjhegyen hagyjuk el a falut. Irány Pacsa. Beérve tájékozódom, a civilek mondják, hogy a magyarok Rajk felé mentek. Továbbmenet Rajkra, ahol szabályos irányító szerv Nagykanizsára irányít. Menet tehát tovább. Gelsén keresztül Palin községbe megyünk, ott teljes

---

[684] ***Dárday*** 153. sz. melléklet 490/Szt. László ho. I. a. 45. III. 31 szám
[685] ***Dárday*** 154. sz. melléklet 486/Szt. László ho. I. a. 45. III. 3l. szám.
[686] ***Gereben*** százados kiegészítése az ***Összefoglalás*** 6. oldalán ill. ***Dárday*** 154. sz. mellékleten.
[687] ***Halmay napló***
[688] ***Körmendi***
[689] ***Széni*** 27. o.
[690] ***Pályi*** 94. o.

pihenőt adok a népnek. A sűrű bombázások miatt nem megyek be Nagykanizsára, inkább itt alszunk. Jól alszom." [691]

Hajnalban a "Szent László" hadosztályt riadóztatták. A német csapatok fedezetében a hadosztály Hahót, Söjtör, Pusztaszentlászló, Válicka pusztán át Pusztamagyaród, Pusztaederics területére vonul, ahova a déli órákban beérkezik. [692]

Az ellenség a 75-ös úton már Novát éri el. [693]

A hadosztályparancsnok Söjtörön tartott tájékoztatója szerint a német lovashadtest a 75. sz. műút Bak - Lenti közötti szakasza és a vasútvonal szabaddá tételére korlátozott célú támadást hajt végre. Április 1-jével Murakeresztsztur, Nagykanizsa, Hahót D-ről érkező Weichs hadsereg a lovashadtest biztosító feladatát átveszi. A hadosztályparancsnokság az előnyomulásra intézkedik. Este 21 órakor azt a feladatot kapta, hogy a Heeresgruppe "E" mozgásának biztosítására Zalatárnok, Nova felé irányuló ellentámadásban, mint "második lépcsőben mozgó csoport" két harccsoporttal vegyen részt. [694]

A repülő lövész zászlóalj egyik raja Lenti mellett „egy dombtetőn estünk orosz fogságba." [695]

1945. április 1. Húsvét. Idő: enyhe, derült

Március 31-én éjfél után érkezett a támadási intézkedés után 05.30-kor indult a csoportosítás felvételére. "Farkas őrnagy csoportja" 11.00-ig Pusztamagyaród Ny, Feketeberekvölgy, Szentpéterfölde, Rigóhegyen át a Berekpatak völgyében Gutorfölde K - Tófej felé vezető műútig nyomult előre, ahol védőállásba ment.

Innen erős aknavető tűzben Gutorfölde vasútállomás, Szentkozmadombja és Zörgőhida községek magasságáig mentek, ahol egy SS hadosztály részei csatlakozott hozzájuk, és derítettek fel Zalatárnok, Durgó 230-as magassági pont felé. A hadosztály az oroszok harcjárőreit mindenütt visszavetette és fedezte a német csapatok visszavonulását. [696]

Az utász zászlóalj Szentpéterföldjéről fél 10-kor indul. Feladata birtokbavenni Gutorföldét és azt tartani. Gutorföldét 11.25-kor érik el ott német erők vannak. Személyesen megjelenik a hadosztályparancsnok és a németek hadműveleteibe illeszkedve a harccsoportok részére új feladatot szab meg. Lényege: a zászlóalj új védelmi vonala a 218 háromszögelési ponttól Zágorhida K-ig. 13.15-kor elindulnak, de védőállást nem tudják elfoglalni, mert részben elölről, részben Noha irányából Ny-ról ellenséges ellenállásba ütköznek. Ezért a kijelöltől 1,5 km-re D-re, balszárnnyal D. felé, arccal Ny. felé húzódik el vonaluk Zágorhida K-en a magaslaton. A főellenállási vonal hossza 3,5 km. Megszálló erő 115 fő! [697] zászlóaljparancsnok harcálláspontja Himföld puszta. Ugyanott van csoport tartalékként az ejtőernyős század is. A nap hátralevő részében elég erős harcizaj Noha irányába hallható, de különösebb mozgás nincs az ellenség részéről [698]

Az előnyomuló repülő lövész zászlóalj Szentkozmadombja és Zalatárnok után Görbő pusztán aknavetőtűzbe kerül. [699]

---

[691] ***Szepesvári***

[692] ***Dárday*** 151. mell. 484/Szent László ho. I. a. 45. III. 30.

[693] ***Dárday*** 152. mell. 485/Szt. László ho. I. a. 45. III. 31.

[694] ***HÚ***. 1979. 5. sz. 11. o. és ***Dárday*** 153 mell. 490/Szt. László ho. I. a. 45. III. 31.

[695] Az oroszok a devecseri fogolytáborba kísértek, de egy szentimrefalvai szakaszvezető barátommal katonaruhában Baknál megszöktünk és minden falut kikerülve jöttünk haza és hazahoztam a rózsafüzért, mely hazasegített és itt van most is éjjeli szekrényemen. A rózsafüzértartó kislány 54 éve feleségem. Gyermekünk nincs. 1975 óta remegek, ezért géppel írok. 1992 óta egyik szememre embólia miatt megvakultam. Betegségem miatt lakáshoz kötött vagyok. Keresem régi bajtársaimat. Remélem ebben az évben Letkésen találkozunk. ***Mezei***

[696] ***HÚ***. 1979. 5. sz. 11. o.

[697] ***Utásznapló*** 862. o.

[698] ***Utásznapló*** *871. o.*

[699] ***Pályi*** 96 o.

E napon két olyan esemény is történt, melyekről a "Szent László" hadosztály alakulatai csak később értesültek.

Az egyik, hogy az 57. szovjet és az 1. bolgár hadsereg két napos szívós német-magyar ellenállás után 15 óra 20 perckor erős tüzérségi előkészítés után áttörte a "Margit" vonalat és 20 órára elérték Iharosberény Keletre levő Alsóerdő terepszakaszt.

Csapataink mindent elkövettek a Lispei olajmező elfoglalásának késleltetésére. Le is lassították a Principális csatorna, miklósfai halastavak, Bajcsa, Fityeháza vonalában a 299. szovjet, és a 12. bolgár hadosztályok támadását. [700]

Keszthely térségéből az oroszok bevetették az 5. gárda-lovashadtestet azzal a feladattal, hogy meglepetésszerűen törje át Zalabaksánál a német védelmet és ezzel is, segítse elő Nagykanizsa elfoglalását.

A szívós német ellenállás következtében az 5. gárda-lovashadtest olyan nagy veszteséget szenvedett ebben az előnyomulásban, (napi 70-80 km-t haladt előre) hogy a háború végén feloszlatták. [701]

A maradék I. ejtőernyős zászlóalj húsvét vasárnapján, április elsején, Szentpéterföldén tartott fél órás pihenőt és *április 4-én* érte el a Muraközét és léptek át Ausztria területére. Menetközben is csökkent a legénység létszáma. A kiadott parancs szerint az alegység parancsnokok elengedték őket. A szovjet csapatok csak a Muráig követték őket, így annak túlsó oldalán nyugodtan mentek pihenőbe.

Alig pár óra után riadót rendeltek el és gyors felkészüléssel a harcos rész elindult az 5-6 km-re levő Wernseebe, ahol éjjel volt, amikor egy a kolostorba beszállásoltak.[702]

A kora délután az 1. bolgár hadsereg csapatai elfoglalták Miklósfát, ott egy Nagykanizsáról kitolt és otthagyott vasúti szerelvényt zsákmányoltak. Az orosz támadás Miklósfa, Fityeháza, Murakeresztur vonalában létesített erős védőállásokon elakadt.[703]

A Kaposvári csendőr- zászlóalj Nagykanizsa ÉK. magaslatokról Letenyén, Csáktornyán át vonult vissza és Luttenberg területén sorolt be a "Szent László" hadosztály védelmébe.[704]

A lövegeiket vesztett rohamtüzér legénység is húsvétkor lépte át a trianoni határt még tehergépkocsikon. Itt aztán már a gépkocsikból is elfogyott a benzin és kezdődött az anyagok felszámolása. Gyalogmenetre készültek fel, kezdődött a nagy selejtezés és szortírozás. [705]

A gránátosokat is hét óra körül a kertek alatt vad géppisztolytűz riasztja. Szepesvári főhadnagy: "gyorsan összegyűjtöm a századot és sípoló golyók között nyugat felé, menekülünk. Hadosztály-híradósok is csatlakoznak hozzánk, együtt megyünk tovább. Egy helyen a németek meg akarnak állítani, de nem dőlök be nekik, nem hagyom, hogy megint cserbenhagyjanak. A századon csüggeteg hangulat vesz erőt. Nem csodálkozom rajta! A civilek mind azt mondják, hogy ne harcoljunk tovább, és civil ruhát ajánlanak fel. Egy szőlősben egy légitámadás alatt a századomnak mintegy felé megpattan. A maradékkal és a híradósokkal együtt Becsehelyre menetelünk. Útközben hallom, hogy Nagykanizsa elesett. Becsehelyre beérve jelentkezem Bozzai századosnál, a híradósok parancsnokánál. Pihenőt rendelek, de az állandó bombázások miatt inkább a mezőn alszunk" [706]

A hadosztály tüzérség hátrairányított része menetben.[707]

A hadosztály feladata Szentkozmadombja 218. háromszögelési pont, Zádorhida területét birtokbavenni, és azt tartani, [708] amit kisebb ellenséges behatás ellenére végre is hajt. [709]

---

[700] ***Széni*** 27. o.
[701] ***Széni*** 28. o.
[702] ***Huszár*** 185-187. o.
[703] ***Széni*** 20. o.
[704] ***HÚ***. 1980. 7. sz. 13. o.
[705] ***Őrhalmi levele***. A sebesült Soós hadnagy anyaga, felszerelése is a leadandó anyagok közé került, partizán zsákmány lett. Okmányait Simák főhadnagy vagy Török zászlós az irodai felszerelésbe tetette. Ez Varga tizedes gondjára volt bízva, aki alig tudott az oroszoktól megszabadulni. Az iratláda így a háború végén orosz kézbe került.
[706] ***Szepesvári***
[707] ***Dárday*** 154. sz. melléklet

Az elrendelt felderítésről az alábbi jelentések érkeztek be: Szentkozmadombja az ellenségtől üres, Gutorfölde, Náprádfa saját kézben, az ellenség Mikekarácsonyfát elérte, Ortaháza kb. 500 főnyi ellenséggel megszállva, egy német század Ordaházától DNy-ra állásban.

A súlyharccsoport Szentpéterföldén keresztül Gutorföldére ellenséges behatás nélkül hajtotta végre menetét és Gutorföldére 11 óra 30-kor beérkezett. Ugyanide érkezett a hadosztályparancsnok is és a Gutorfölde D-en személyesen szóban a védőállás megszállására intézkedett. [710]

A hadosztály tüzérparancsnoknál jelentkezik Gyarmati Görgy százados, a 11/1. légvédelmi ütegparancsnoka. Jelenti, hogy ütegének 6 hadrafogható gépágyújával légvédelmi állásban van Gutorfölde D 2 km-en. Kéri beosztását a hadosztályba. Egyúttal tájékoztatást ad a 11. légvédelmi tüzérosztály helyzetéről, amely a Lispei olajforrások légvédelmét látja el. [711]

Az utász zászlóalj 11 óra 30-ra élével beérkezett Gutorfölde D-re. Itt a hadosztályparancsnok a Szentkozmadombja, Zádorhida területének birtokbavételére személyesen szóban intézkedett. A gutorföldei tereptájékozódás alapján a helyzet az alábbi: Nova ellenséges kézben, Hernyék, Pirosmajor vonalából égő és meggyújtott erdő szegély füstje Öregmajor, Gőrbő puszta irányából laza harcalakzatban visszavonuló német erők.

A hadosztályparancsnoki intézkedés lényege: Pálfi százados parancsnoksága alatt a gránátos zászlóalj, mint jobb küzdő zászlóalj, elfoglalja és megszállja a Szentkozmadombja K és 218. háromszögelési pont közti területet és felderít Zalatárnokra. Összeköttetést tart Szentkozmadombja K. csatlakozási ponttal a tőle jobbra levő német 16. SS –felderítő osztállyal. Mersits százados parancsnoksága alatt az utász zászlóalj csatlakozva a Pálfi zászlóaljhoz elfoglalja és megszállja a 218. háromszögelési pont, Zádorhida K vonalát. A hadosztály tartalék a repülő lövész zászlóalj Gőrbő pusztán, a 20. hadosztály huszárszázad Rádiháza puszta K szőlősmagaslat, az ejtőernyős zászlóalj maradéka Hímföldön, a hadosztályparancsnok Rádiháza pusztán. Az 1. közepes aknavető tüzér osztály 2. ütege Gutorfölde K-ről támogatja mindkét harccsoportot. [712]

Az ütegparancsnok a védőkörlet parancsnokával, Farkas őrnaggyal közös harcállásponton van Gutorfölde K-en. A 37/1 és 6/1. ütegek, a tüzérparancsnok törzse és az 1. közepes aknavető tüzér osztály törzse menetben van Muracsányba. Súlyos légitámadás következtében 6. /1. üteg súlyos veszteséget szenvedett; a 37./1. üteg majdnem megsemmisült. Maradványa 20 fő. [713]

12 órakor Gyarmathy György százados a 11./ 1. légvédelmi gépágyús üteg parancsnoka jelentkezik, mint a honi osztály Lispe védelmére beállított üteg. A tüzérparancsnok a hadosztályparancsnok intézkedése folytán felette a parancsnokságot átveszi és Gutorfölde légvédelmére, szükség esetén, Ortaháza - Gutorfölde műút, valamint attól É-ra levő területen földi harcra ad parancsot.[714]

Előnyomulás közben a Pusztaedericsről időközben előrevont repülő lövész zászlóalj Gőrbő pusztán szórványos aknavetőtüzet kapott. Előtte a Durgóhegyi erdőben kb. 100 főnyi orosz, akik elől a 16. SS –felderítőosztály csapatai Gőrbő puszta, Öreg major, Náprádfa irányába vonulnak vissza. Az anyagosztály parancsot kap 16 h. 30 I-kor, hogy a hadosztályvonatot Velatinc, Bántornya, Lendvavásárhely területére vonja.

19 h 10-kor a repülő lövész zászlóalj parancsnoka jelenti, hogy Szentkozmadombja községben két Tigris áll támadásra készen, a német gyalogság azonban továbbra is visszavonul DNy-i irányban.

19 h 15 kor jelenti, hogy a német gyalogság ellentámadásba ment át, aminek eredménye, hogy a Durgóhegyi erdőbe előretört orosz erőket a németek az erdőből kivetették és a 230 háromszögelési pont általános területét elfoglalták.

---

[708] 498./ Szt. László ho. I. a. 45. IV. 1. szám.
[709] ***Adonyi*** 183. o.
[710] ***Dárday Összefoglalás*** 7. o.
[711] ***Gereben*** százados kiegészítése az ***Dárday Összefoglalás*** 7. oldalán.
[712] ***Dárday Összefoglalás*** 7. o.
[713] Gereben százados kiegészítése az ***Dárday Összefoglalás*** 7. oldalán.
[714] ***Dárday napló*** IV. 1.

22 h 50 I-kor a repülő lövész zászlóalj parancsnok jelenti, hogy az ellenségnek a 218. háromszögelési pontnál sikerült a Pálfi zászlóaljnál beszivárognia. Ez a jelentés - a későbbiek folyamán beigazolódott - téves volt.

23 h-kor a huszárszázad-parancsnok jelenti, hogy jobbszárnyon a tőle jobbra lévő németekkel az összeköttetést felvette és a Baktól D-re 1500 m-re a műúton egy ellenséges üteget fedezett fel. [715]

A híradó zászlóalj rádiós százada Szentlászlóról reggel 7 órakor indult, 9-kor Pusztaedericsre, délben Gutorföldére érkezett. Ott ebédelnek. Ebéd után vissza félúton Radikás pusztára, majd délután Gutorföldére mentek vissza.[716]

1945. április 2. Idő: enyhe, derült.

Az éjszaka csendben telik el. Olyan hírek jönnek, hogy a hadosztályparancsnokság nem hiszi el, hogy Nagykanizsa elesett - írja Szepesvári - " Parancsot kapok, hogy a zászlóaljhoz vonuljak be, ezért sürgősen Murarátka községbe menetelünk. Útközben az országúton borzalmas bombázás nyomait találjuk: autó, kocsi, ló- és emberi hullák hegymagasságnyira. Murarátkán a folyópartra megyek egy romantikus helyre, ahol levetkőzöm, megfürdöm, majd jót eszem, jót iszom, kiváló hangulatom lesz. De hát ez kell egy frontkatonának a harci szünetben! Este ismét menetparancsot kapok és a híradósokkal együtt egy községbe, megyünk, ahol megtaláljuk a hadosztályparancsnokságot. Jelentkezem Szügyi vezérőrnagynál, aki parancsot ad, hogy hova menjünk" [717]

A hadosztály feladata: Szentkozmadombja területét tartani a jobbszárnyra helyezett súllyal. Ellenséges támadásokra készen állni, felderítés a Zádorhidai erdő területére.

Az új feladat 65 km-es menetet követel az amúgyis leharcolt csapatoktól.[718]

A hadosztály helyzete IV. 2-án 8 órakor. A hadosztály védelemben Zalatárnok D 2 km. - Nova K 2 km. közötti vonalban. A gránátosezredtől balra az utász zászlóalj, tartalék a repülő lövész zászlóalj és ejtőernyős csoport és a hadosztály jobb szárnyának erősítésére a 20. hadosztály huszárszázad. A védőkörletet támogatja az 1. közepes aknavető tüzér osztály 2. ütege Gutorfölde D területéről.

Jobb szomszéd a *"Hohenstauffen"* hadosztály biztosítja a Gutorfölde - Baktüttös - Söjtör utat. Bal szomszéd a 3. német lovashadosztály Mikekarácsonyfa területéről támad Nova irányába. 4. német lovashadosztály tartalék Zebeczke területén. Ettől jobbra a XXIII. német páncélos hadosztály Páka területéről támad Bárszentmihályfa irányába. [719]

9 óra 30 - kor az utász zászlóalj parancsnoka jelenti, hogy az ellenség az éjszaka folyamán a 218. háromszögelési pont területét lőtte, Szentkozmadombja ÉNy-on szakasz erejű ellenség beásta magát. Benyomása, hogy az ellenség Mikekarácsonyfa irányába fogja erőltetni előrehaladását.

9 h 50-kor az utász zászlóalj parancsnoka jelenti, hogy Nova még mindig ellenséges kézben van, birtokbavételére német támadás indult. [720]

Német páncélos és lovas erők ellentámadást hajtanak végre Ny és É irányában Nova visszafoglalására, mely a kora délelőtti órákban szépen halad előre. Ezért Farkas őrnagy az utász zászlóalj védőállását elöbbrevonja. Ez azonban nem hajtható végre az úton levő erős orosz gyülekezés miatt. [721].

Az 1./ 2. üteg állása 10 órakor Gutorföldén van Németh László főhadnagy helyzetjelentése szerint. 64 lövést adott le a tőle 3 km-re levő szigeti patakra. [722]

---

[715] ***Dárday Összefoglalás*** 7. o.
[716] ***Halmay napló*** IV. 1.
[717] ***Szepesvári könyv*** 111. o.
[718] ***Adonyi*** 183. o.
[719] ***Dárday Összefoglalás*** 7. o. 514./Szt. László ho. I. a. 45. IV. 2. szám.
[720] ***Dárday napló*** IV. 2.
[721] ***Utásznapló*** 871. o.
[722] ***Dárday*** 155 mell.

11 h-kor az összekötőtiszt közli, hogy Novát a saját harckocsiknak még nem sikerült elérniük. A támadás Nova D-en átmenetileg magakadt, az erős aknavetőtűz miatt. Megfigyelték, hogy a Nován lévő orosz vonatrészeket Szilvágyra irányítják vissza.

13 h-kor a hadosztályparancsnok parancsot kap, hogy, hogy törzsszállását Gutorföldéről vonja hátra Szentpéterfölde DNy-ra az erdészlakra, amely a 3. lovashadosztály korábbi harcálláspontja volt. Ezzel egyidejűleg érkezett a hadtest másik intézkedése, mely szerint az összes vonatrészeket és a felesleges csapatrészeket hátra kell irányítani a muraszerdahelyi hídon át a Mura D-i partjára.

15 h-kor a hadosztályparancsnok szűkebb törzfse Szentpéterfölde DNy-i erdészlakba áttelepült.

16 óra 17 perckor érkezik a hadtestparancsnokság parancsa, az ellenségről azonnal leválni és Alsólendva területén, gyülekezni. A hadosztályparancsnok a hadtestparancsnokságon, Völgyfalun jelentkezzen. A 3. SS-lovashadosztály értesít bennünket, hogy ő csapataival az ellenségről levált és a sötétség beálltával Alsólendva területén gyülekezik. Az Alsólendvára történő leváltásra a parancsot a hadosztály alakulatainak kiadta és 17 h kezdettel Gutorfölde D. 5 km-re levő erdészlakba, majd Lispeszentandráson keresztül áttelepült Völgyifaluba.[723]

17.30-kor kap parancsot az utász zászlóalj a kivonására. 18.00 órakor átszivárgással elhagyják állásaikat. Gyülekezés Gutorfölde D környékén, ahol a hadosztály menetébe utolsónak sorolnak be. Két felvételi állásból raj erővel hátra biztosítanak.

A hadosztály hátát a 20. huszárszázad biztosítja. A felvételi állásban az orosz 11 honvédünket elfogta. [724]

22 h-kor a repülő lövész zászlóalj parancsnoka jelenti, hogy a Szentkozmadombja területét eddig megszállva tartó német csapatok 18 h-kor visszavonulást megkezdték. Összeköttetése mindkét saját szomszéddal megvan.

A hadtest Alsólendvára történő gyülekezésre kiadott intézkedése 22 h-kor érkezett a hadosztályhoz. Eszerint a hadosztály feladata leválni az ellenségről és Alsólendva területén, gyülekezni. A hadosztályparancsnok 19 h-kor jelentkezett a hadtestparancsnokságon, ahol újabb parancsot kapott. Tájékoztatták, hogy az egész lovashadosztály a Murától D-re eső területre kerül, és Muraszerdahelynél vált partot.

A hadtest szűkebb hídfőbe vonul vissza Tornyiszentmiklós - Lendvadédes - Szabólakos puszta - Murarév vonalába. A hídfőben a hadosztály a ráckanizsai kompot kell, hogy biztosítsa. Be nem vethető része és a vonatok Bocskaihegy - Muraréthát területén gyülekezzenek. [725]

Ez az új feladat a hadosztályt egy 60 km-es menet elé állította. Az a mód azonban, ahogyan a lovashadtest a hadosztályt erre a feladatra előkészítette, mindenben megfelel annak a bajtársi együttműködésnek, amit a hadosztály a német lovashadtest alárendeltségében az utolsó napok alatt végzett. A hadosztály az együttműködési készség, a bajtársias együttműködés, többszöri megnyilvánulásával többször találkozott és egymás megbecsülése annyira elmélyült, hogy a hadtestparancsnokság intézkedését a hadosztálynak már jó előre kiadta, hogy gyalog hamarabb érjék el a muraszerdahelyi hídfőt, mint a Nagykanizsa felé előrenyomuló ellenség. [726]

A hadosztály, harccsoportjainak kivonása után, délután erőltetett menetben indult Gutorfölde, Pördefölde, Dobri, Pince, Völgyfalu (Dolina)- Petesháza, Muraszerdahely, Lapsány, Muraszentmárton, Muranyirád , Tündérhalom menetvonalon átlépve az ezeréves magyar határt, Murafüred területére, ahova április 3-án délután érkeztek be. [727]

Más részei - mint az utász zászlóalj - este kivonják és Pördefölde, Lispeszentadorján, Józsalakpuszta, Tormafölde, Dobri, Tornyaszentmiklós, Völgyfa, Alsólendva, Muraszerdahely községeken át Ráckanizsára menetel.[728]

---

[723] ***Dárday napló*** IV. 2.
[724] ***Utásznapló*** uott. 871. o.
[725] ***Dárday napló*** IV. 2.
[726] ***Összefoglalás*** 8. o.
[727] ***HÚ***. 1980. 1. sz. 12. o.
[728] ***Utásznapló*** 872. o.

Folytattuk menetelésünket, most már tudatosan, hogy angol hadifogságba essünk. Mi repülő lövészek 1945. április 4-én Ráckanizsánál léptük át a határt. [729]

A hadosztály közvetlen rádiós század is Gutorföldéről délután indult Lispén át Völgyifalu (közben volt Budafa puszta) majd Alsólendván át Muraszerdahelyre, ahol partot váltott. Wensee-Ráckanizsa kijelölt védelmi körzet, ahová a híradó zászlóalj gépkocsi oszlopa dél körül, a fogatolt rész, a délutáni órákban érkezett. Híradó eszközeink, a felszerelés és az élelem, a fogatolt résszel utolsónak ment át a határon. A határ után a megadott gyülekezőhelyen a zászlóalj parancsnoksággal nem találkoztak. Bábolnai főhadnagy itt kap megbízást minden század vonatos részének, az összevont fogatolt rész parancsnokságára. [730]

Ez alatt a menetelő hadosztálytól keletre a szovjet 27. hadsereg és az 5. gárda-lovashadtest elfoglalta Nagykanizsát. Másnap este Moszkvában 224 löveg húsz sorozat tüzével ünnepelte meg a fegyverténytet.

Ezen a napon reggel 8 órakor kezdődő tüzérségi tűzzel vezették be a szovjetek a Principális csatorna nyugati védelmének áttörését. A visszavonuló német alakulatok a mögöttük levő erdőben robbantották fel benzin- és lőszerkészletüket. [731]

1945. április 3. Idő: enyhe, derűs

16. melléklet. A Pápáról 1945.03.26-án indulók és a Szent László hadosztály menete Ausztria területén 1945.04.03.- 05.15 között.

Az utász zászlóalj egész éjszaka menetel a megjelölt útvonalon. Kézigránát robbanástól három sebesült. Első pihenő Völgyfalu. Ide érkeznek a gépkocsik is. A DKW-t egy német harckocsi eltiporta.

A HM. és a HFP 91200/eln. 8 b. 45. rendelete 44. október l-i hatállyal Kiss Róbertet és Bartha Ernőt tartalékos zászlóssá léptette elő. [732]

Reggel 7 órakor jutottak ki a szovjetek a Mura folyóhoz. Az utolsó három nap alatt Zala megye területén az Ukrán Front csapatai 45 ezer német és magyar katonát ejtettek fogságba. [733]

Eddig maradt a hadosztályparancsnok Völgyfaluban. Ezután települt át Ráckanizsára .

A tüzérparancsnok tágabb- az 1. közepes aknavető tüzér osztály törzse, a 6/1 üteg Muracsányból Bottornyára, 8 órára érkeznek be. A 37/1 üteg Kuchinka századossal a motorkerékpáros útján jegyzettömbön is kapott parancs ellenére Muracsányban lemaradt. [734] A hadosztály alakulatai a 11. légvédelmi-tüzér osztállyal Zalatárnok - Nova Dél közötti védőállásból sikeresen leválva az ellenségről erőltetett menetben visszavonult Pördefölde - Csömödér É - Gálosmajor - Lentikápolna - Baglad É. - Lendvavásárhely vonaltól D-re eső hídfőállásba, Alsólendva területére. Visszavonulásukat Farkas őrnagy parancsnoksága alatt az 1/2 aknavető üteg az 1/2 és 11/2 légvédelmi ütegek támogatják.

A tüzérparancsnok és 1. közepes aknavető tüzér osztály törzse és a 6/1 üteg menetben Vogrischowzen (Bogrichl) Melleggendorf területére.[735]

A hadtestparancsnokságon kapott tájékoztatás alapján a hadosztályparancsnok úgy intézkedett, hogy a hadosztály zömével a Muraszerdahelyi hídon partot vált, míg a gyorsan mozgó részekkel Felsőbeszterce, Adorjánfalu vonalában foglalt hídfőállásban a Ny-ról előrenyomuló ellenséggel szemben biztosítja az alsóbesztercei komphelyet. [736]

---

[729] ***Boda*** 5. o.
[730] ***Halmay***
[731] ***Széni*** 33. o.
[732] ***Utásznapló*** uott. 872. o.
[733] ***Széni*** 33-34. o.
[734] ***Dárday*** 156 mell.
[735] ***Dárday napló*** IV. 3.
[736] 501./Szt. László ho. I. a. 45. IV. 3. szám.

A hadosztályparancsnok szándéka az volt, hogy az egész hadosztályt a Murától É-ra fekvő területre vonja össze azzal a feladattal, hogy a Muraszombat felől előrenyomuló ellenséget abban a szándékában megakadályozza, hogy az egyesülve a Nagykanizsaival elvágja a lovashadosztály útját.

Tekintettel azonban arra, hogy a Muraszombat-i ellenség még csak részeivel sem fordult IV. 2-án és 3-án K-i irányba, hanem az általános és erőteljes Ny-i irányú előrenyomulást erőltette, feleslegessé tette a hadosztálynak a Mura É-i partján levő jelenlétét. Az általános helyzet megkövetelte, hogy minél hamarabb legyenek erők a Murától D-re, másrészt a Muraszerdahelyi partváltás nehézségei, valamint az várhatóan egyre növekvő vonattorlódás parancsoló szükséggé avatták, hogy a hadosztály minél hamarabb váltson partot.

A hadosztályparancsnok kiadja "Intézkedés a Mura-védelemre " tárgyú parancsát. Lényege: Az ellenség előző este K-ről áttörve az arcvonalat elfoglalta Letenyét, átkaroló hadműveletei során nyugatról Muraszombatot (Murska Sobota) érte el. A hadosztály a Toronyszentmiklós - Lendvadédes - Szabólakospuszta (Alsólendva É4 km) - Murarév védőállásban a muraszerdahelyi hidat biztosítja.

A hadosztály feladata: a ráckanizsai kompátkelőhelynél az ellenség partváltásának akadályozása; Hétház Ny - Murahely K között folyammegfigyelés. Előterében a 20. hadosztály huszárszázad Felsőbeszterce - Cserföld ÉNy között hídfőállásban kapcsolatot tart a 4. huszárhadosztály Barnus - Muraszombat - Mártonhely vonalában levő erőivel, a páncélvadász század 2 páncéltörő ágyújával biztosít.

A hadosztálytól Ny-ra lévő 4. SS-lovashadosztály egyik ezredének volt a feladata, hogy megakadályozza 3-án estig, hogy az oroszok átlépjék a Barkut D (Polsnitz), Muraszombat, Mártonhely vonalát.

Védőkörlet a Mura D-i partján támpontszerűen, közöttük kétóránként összekötő járőrök : gránátos zászlóalj Hétház Ny. - Strid vár között; derítsen fel Rétháztól K-re; csatlakozik az utász zászlóalj Végfalva Ny-ig, műszaki zárat telepít Kisbeszterce D, Wernsee ÉK köz- és vasúti híd területén a Mura É-i partján; tőle balra a hadosztály sávhatáráig a repülő lövész zászlóalj, felderítő járőrökkel a Muravelence D, és Wernsee ÉK-i hídhelyeket ellenőrizze.[737] Kora reggel kezdték meg a hídfő kiürítését. A Szent László hadosztály a nap 24 órája alatt 69 km-t kellett meneteljen, hogy az oroszok ne érjék el. A szovjet csapatok állandóan nyomukban voltak. A repülő lövész zászlóaljnak, a kimerülés miatt, a Balaton óta, ez volt a legveszteségteljesebb napja. A védőállásban a harcálláspont egy feldúlt, kifosztott, teljesen lakhatatlan kastélyban volt, ezért Pályi százados harcálláspontját egy zsellérházba helyezte át. Itt egy Erdélyből menekült, magyarul jól beszélő (Oettiker nevű) svájci állampolgárt talált magyar feleséggel és gyerekkel, akik a továbbiakban velük együtt vonultak vissza. [738]

Tartalék az ejtőernyős zászlóalj Ráckanizsa Ny. 500 m. A 20. hadosztály huszárszázad 1./2. aknavető üteg , mindhárom védőkörletet támogatja, elreteszeli a Mautdorf ÉNy-i erdőszegélyt. Légvédelmi gépágyús üteg ráckanizsai komphely légvédelme; a huszárszázad partváltásának védelme, közreműködés földi harcokban.

A hadosztályparancsnok harcálláspontja: Ráckanizsa határvadász laktanya. [739]

A hadosztály rádiós század IV. 3-án kedden reggel érkezik Ráckanizsára. [740]

A csapatok az elrendelt körletükbe az ellenség behatása nélkül érkeztek be. [741]

Bábolnai főhadnagy a hiradó zászlóalj összevont fogatolt részével ekkor szakadt el a gépkocsi részlegtől. Egyik éjszaka pihenés alatt az osztrák " partizánok" táborukat megtámadták, és lovaikat elviszik. Két rajjal a tolvajok után mentek és lovaikat visszahozták. [742]

---

[737] ***Dárday*** 157 mell. 502/Szt. László ho. I. a. 45. IV. 3. sz.

[738] ***Pályi*** 96. o. Ellentmondásban van, mert azt írja, hogy a zászlóalj a délutáni órákban érte el Alsólendván keresztül Murafüredet, ahol a hídfőben hadosztály tartaléknak osztották be.

[739] ***Dárday*** uott. 157 mell. 502/Szt. László ho. I. a. 45. IV. 3. sz.

[740] ***Halmay napló*** IV. 2-3.

[741] ***Összefoglalás*** 9. o.

15 órakor az utász zászlóalj is beérkezik Ráckanizsára, majd 18 kor parancsot kap a Mura védőállás kiépítésére és folyammegfigyelésre. Ezt a századok 1-1 tisztvezette rajjal végre is hajtják. A zászlóalj többi részének pihenő.[743]

Akik túljutottak a Murán, az agyoncsigázott legénység a kötelékek rendezése és átszervezése során egy pár napos pihenőhöz jutott. Pár nap alatt a lehangoltságból felocsúdott, aminek első és legfőbb oka az volt, hogy újra magyar vezetés alatt, magyar kötelékben lehettek. A magyar határ átlépése mindegyik alakulatnál kisebb, nagyobb zavart, sokkot okozott, de ekkor már a nyugodt parancsnoki szó megtette hatását.

A 2. gránátosszázad parancsnok is " útközben Pálfi százados úrral találkozom, nagy örömmel öleljük meg egymást, ő megint mást mond, hogy hova menjünk. Alsólendván egy ellátótól cigarettát kapunk, nagy az öröm. Végre elérjük úticélunkat, Murafüredet, ahol végre megtaláljuk a zászlóalját. Nagy az öröm, ölelkezés. A szállásért nagy veszekedés van a németekkel, mindent maguknak akarnak, de végre csak elrendeződik minden. Jó a szállásom, jót eszem, jót alszom levetkőzve, ágyban. Mennyei érzés! " [744]

A Balck parancs

Mint a fentiekben olvashattuk 1945. III. 24-én, amikor a kemény szovjettámadás elfoglalva Veszprémet, előre tört Nyugat felé, a Szent László hadosztály a II. magyar hadtest alárendeltségéből a német 1. lovashadtest alárendeltségébe lépett. Ez utóbbi a Heeresgruppe Süd D-i szárnyán a német 2. hadsereghez tartozott, ahogy ezt a várható visszavonulás iránya is megszabta.

Miközben a hadosztály március 28-29-én az Ipoly után harcának legsúlyosabb és legveszteségteljesebb szakaszában szabályosan végzett elhárító harcai után - biztosítva az 1. lovashadtest leválását és ennek parancsára hátrált március 30-án Kehida - Kustyán térségéből Zalaszentmihály felé - a 6. német hadsereg vezérkari főnöke Roeder német vezérkari ezredes, Balck Hermann páncélos tábornok megbízásából, írásbeli parancsot ad ki, melyet (az eredeti fordítást zárójelekbe tett rövidítéseit magyarázva) az alábbiakban közlök:

M. kir. 1. hadseregnél működő
Német összekötő törzs .
Titkos I. a. 340/45. sz.

A m. kir. 1. hadseregnek

A német 6. hadsereg (AOK 6.) vezérkari főnöke, Balck tábornok rendeletére 1945. március 31-én 11 órakor a következő parancsot adta ki:

1. A m. kir. Szent László hadosztály 1945. március 30-án teljes egészében átment az oroszokhoz és orosz vezetés alatt a németek elleni ellenségeskedést megkezdte. Ezen szörnyűséges tény alapján a 6. hadsereg a következő rendszabályokra meghozatalára kényszerült:

a. Az összes hazai hadsereg közelében levő magyar csapatokat azonnal le kell fegyverezni. Az összes fegyvert és lőszert a német véderőnek illetve a Reichsverteidigungskomissar (birodalmi védelmi biztos) szerveinek kell átadni.

b. Az összes magyar gépjárművet egyenesen a német véderőnek kell átadni. A fegyverek és az anyagok gyűjtőhelyeit az 1. magyar hadsereg parancsnokságához beosztott német összekötő törzzsel (D.V.St.6.) egyetértésben a német 6. hadsereg hátsó területi parancsnokával (AOK. 6. Korück) fogja meghatározni.

c. A fogatolt járművek a magyar alakulatoknál maradnak.

---

[742] ***Bábolnai***
[743] ***Utásznapló*** 881. o.
[744] ***Szepesvári könyv*** 111. o.

2. Az AOK hadterületén található összes csapatot, beleértve a családtagokat is, rövid úton gyalogmenetben át kell telepíteni egy, az eddigitől körülbelül 40 km-re Nyugatra fekvő elhelyezési körletbe. A mozgásokra a főútvonalakat használni tilos. Elhelyezési körletet és menetvonalat az 1. magyar hadsereg-parancsnokságához beosztott német összekötő törzzsel (D. V. St. 6.) egyetértésben a XVIII. Hadtestparancsnok helyettesével (Stellv. V. Kpr. XVIII. A. K.) állapítsa meg.

von Roeder vezérkari ezredes.
A másolat hiteles 1945. VII. 16. [745]

Tehát Balck kiadott parancsa szerint a "Szent László" hadosztály teljes egészében 1945. március 30-án átállt az oroszokhoz és megkezdte fegyvereit a németek ellen fordítani.

Balck - aki közismerten nem szívlelte a magyarokat - a moszkvai rádió megtévesztő propagandájától befolyásolva ahelyett, hogy a hír helyességéről meggyőződött volna, 31-én utasítására a D. V. St. 6, (a 6. német hadsereg vezérkari főnöksége) I. a. Nr.310/45 geh. (titkos) szám alatt kiadott intézkedésében súlyos megtorló rendszabályok foganatosítását, az összes magyar csapat és éppen azoknak a magyar csapatoknak lefegyverzését rendelte el, akik még hajlandóak voltak hazájuk védelmében harcolni és kitartottak a német csapatok mellett.

E "szörnyű" tett miatt kiadott parancs nemcsak a magyar csapatok lefegyverzésére, valamennyi gépjárműveitől való megfosztására terjedt ki, hanem a menekülő polgári lakosság 40 km-re nyugatra telepítésére is intézkedett úgy, hogy azok a főútvonalakat nem használhatták, így őket is súlyosan érintette.

A rendelkezést az 1. magyar hadsereg paracsnoksága a mellé beosztott német összekötő törzs útján, a (Wehrkreiskommando XVIII., Graz) a XVIII. német hadtest parancsnokhelyettese, a XVIII. német katonai körzet megbízott parancsnoka, a 6. német hadsereg hadtápterületének parancsnoka és a grazi német katonai parancsnokság kapta meg.

Balck visszaemlékezésében azt írta, hogy a parancs kiadására Wőhler tábornoktól a déli hadseregcsoport parancsnokától kapott utasítást. [746]

Ezt támasztja alá, hogy Balck tábornok parancsát a Heeresgruppe Süd (parancsnok. Wöhler gyalogsági tábornok) jóváhagyta, - fedezve Balckot azzal a meggondolással, hogy a magyar csapatok általában csődöt mondtak, és tulajdonképpen örültek, hogy fegyvereiket leadva nem kell, hogy tovább harcoljanak - de azt a 2. német páncélos-, a 6. SS páncélos- és a 8. német hadseregre nem terjesztette ki.

A 6. német hadsereg, Balck tábornok alárendeltségében már április folyamán nem voltak magyar csapatok. Gondoskodott arról, hogy az alárendeltségében levő magyar csapatokat lefegyverezze, és hátra küldje Ausztria belsejébe.

A legkellemetlenebb helyzetben a 2. német hadsereg parancsnoka De Angelis, tüzérségi tábornok volt, akinek alárendeltségében harcolt az "árulónak bélyegzett" "Szent László" hadosztály, amelyik biztosította az arcvonal visszavételét délnyugat felé.

A parancs következménye a magyar alakulatok és menekült csoportok kifosztása, a menekültek utolsó vagyonkájának erőszakos elvétele volt. A brutális zabrálásokat főleg helyi pártnagyságok, az SS és a Volkssturm, valamint a Hitlerjugend kötelékek hajtották végre. [747]

Ez a rossz emlékeket idéző, hazug Balck parancs természetesen bekerült a német Heeresgruppe Süd, OKH, OKW) eseménynaplóinak dokumentumai közé, melyet csak hosszú évek után lehetett tisztázni és helyesbíteni e naplókat. [748]

---

[745] Az eredeti szöveg ***Payer*** 551-552. o. Fordítása a HL**.** ***Tgy.*** 3403. - ban és a ***HÚ*** 1996. március-áprilisi száma 7. oldalán is olvasható.

[746] ***Gosztonyi*** 257. o.

[747] ***HÚ***. 1979. 7. sz. 12. o.

[748] A temesvári születésű Winkler Ferenc német őrnagy, a 6. hadsereg német összekötő törzse tolmácscsoportjának parancsnoka "a Balck parancsot a német véderő szégyenének" minősítette, vitéz László Dezső ezredes az 1. magyar

Pályi százados hozzátartozói is átélték a Balck parancs következményeit. A teljesen civilekből álló szekérkaraván egy nappal előbb ment át a muraszerdahelyi hídon, mint a repülő lövész zászlóalj. Hét hónapos terhes felesége azt hitte férjéről, hogy a balatoni harcok alatt elesett. A németek azzal az ürüggyel kutatták át a szekereket, hogy fegyvert keresnek. Bár ez a csoport sem Balck tábornok területén menetelt, parancsát a német SS és a nemzetiszocialista hatóságok örömmel - és jogtalanul - teljesítették. A lakosság is, kihasználva védtelen és éhes voltukat, élelmiszert nagyon drágán cserélt. Igaz később az angol csapatok sem voltak jobbak. A könnyű kereset lehetősége, őket is elkapta. Pályinénak bundájáért fél kiló kenyeret ajánlottak. A másnapos kenyeret benzinnel öntötték le és felgyújtották, ahelyett, hogy a menekülteknek adták volna.

A Dráva völgyében haladó magyar menekülteket a partizánok nem bántották, ugyanakkor az usztasa menekülteket halomra gyilkolták. [749]

A 2. német páncéloshadsereg parancsnoka (De Angelis tüzérségi tábornok) Budapest-i születésű lévén bizonyos megértéssel viselkedett a magyarokkal szemben. Az 57. szovjet és az 1. bolgár hadsereg nyomása miatt Ausztriába húzódott vissza, és tisztességgel bánt az alatta levő öt leharcolt magyar 20., 25. magyar gyalogos hadosztály-, a 7. és 8. tábori pót- és a "Szent László" hadosztállyal.

Ezek a hadosztályok április elején már csak nevükben számítottak hadosztálynak, a "Szent László" hadosztály kivételével gyakorlatilag zászlóalj erejűek voltak. [750]

Redulic vezérezredes igyekezett a Szent László hadosztálynak elégtételt adni és figyelmeztette a német hatóságokat a magyarokkal szembeni ellenséges magatartás megváltoztatására. Ehhez De Angelis tüzérségi tábornok is csatlakozott. Igyekeztek a "Balck" parancs által felszított erőszakoskodásokat enyhíteni illetve, megszüntetni. Törekvéseik a helyi szerveken keresztül csak körülményesen és megkésve érvényesültek. Különösen a német hadseregnek a gráci XVIII. német katonai körzet megbízott parancsnoka (Ringel tábornok) alá tartozó területén, aki a legszenvedélyesebb végrehajtója volt a Balck parancsnak.

Így a legtöbb atrocitás, zaklatás, menekültek kifosztása, stb. egészen a csapat törzsek, menekült csoportok internálásáig, a német határhoz csatlakozó Stájerországban történt. [751]

A parancs alól csak azok az alakulatok mentesültek - így a Szent László hadosztály is - akik fegyelmüket megőrizve, fegyvereiket megtartva szállt szembe az önkényeskedőkkel. Erre már volt példánk korábban (ejtőernyősök, VMK stb.)

Nagy irodalma van a Balck parancsnak, annak következményeinek, melyet a csapattiszt Pályi százados fogalmazott meg a legegyszerűbben: "igen tiszteletre méltónak találom azokat a törekvéseket azok részéről, akik Balck halála után volt vezérkari főnökét akarják rábírni, hogy ismerje el, hogy a Balck féle parancs alap nélküli volt. Ezt feleslegesnek tartom. Akkor, Balck páncélos tábornoknak szüksége volt arra, hogy a Führer előtt vezetési hibáit, csapatai fegyelmezetlenségét eltitkolja. Ma fontos lesz a fiatal német nemzedék elött bűnbakot találni, aki miatt a háborút elvesztették. Nevetségesnek találom, hogy a Második Világháború egyik döntő csatáját (Balatoni ütközeteket), ahol milliók harcoltak, egy, három önálló zászlóaljból álló, gyengén felszerelt hadosztály állítólagos átállása döntően befolyásolhatta volna. Ehhez a magyar gyűlölő Balck páncélos tábornok félelme Hitlertől és Bárczy Jani fantáziája volt szükséges. És tájékozatlan olvasó tömeg, amelyik ilyen meséket el is hisz. [752]

---

hadsereg parancsnoka, az intézkedés vétele után lerántotta nyakából és földhöz vágta a német vaskereszt lovagkeresztjét. ***HÚ***. 1996. 3. 7-8. o.

[749] ***Pályi*** 113. old. ***Pályi*** ezt írásában "érdekesnek" mondja, holott ezt a védelmet korábban a délvidéki bevonulás során a m. kir. Honvédség és a partizánok között kötött megállapodás a kölcsönösség elve alapján már biztosította.

[750] ***Gosztonyi*** 260. o.

[751] ***HÚ***. 1979. 7. sz. 12. o. és ***HÚ***. 1996. március-április 7-10 o. Randulic parancsa az április 5-én történtekről.

[752] ***Pályi*** 91. o.

VI. fejezet HARCOK a MURAKÖZBEN, AUSZTRIÁBAN.

Védelem a Mura mentén 1945. április 4-15 között

A magyar királyi honvédség csapatai igyekeztek elkerülni a szovjet fogságbaesést az arcvonal ezen a szakaszán is.

1945. március 28. után már csak az ejtőernyős-, repülő lövész-, gránátos-, híradó- és utász zászlóaljak maradványai, ezek mellett némi tüzérség maradt meg. "A Mura mögé való visszavonulás közben "felszedtek" néhány határmenti erőd zászlóaljat és más alakulatokat úgy, hogy amikor a vezérőrnagy úr a 8. brit hadsereg 6. páncélos hadosztály-parancsnokánál jelentkezett a hadosztály létszáma kb. 11. 000 főt tett ki." [753]

Stájerország és Karintia területén a II. és V. hadtestparancsnokság, a 20. gyalogos-, a 7., 8. pót- és a "Szent László" hadosztály került angol, míg az I. hadsereg parancsnoksága amerikai fogságba. [754]

A Szent László hadosztály a Murához 1500 - 1600 fő létszámmal érkezett, ebből a repülő lövészek 600-an voltak. A gránátos zászlóalj létszáma 100 fő volt, ezt fel kellett tölteni. Ez egy hónapba került. [755]

A hadosztály harcoló alakulatainak létszáma olyan kevés volt, hogy az utász zászlóalj is az első vonalban volt.

A hadosztály tüzérségének nagyon kevés lőszere volt, mert a németek a magyar lövegekhez nem tudtak lőszert adni. [756]

Április elején a repülő lövészezred II. zászlóaljának maradékai és a pót-ezred maradékai érkeztek be a Rába melletti védelmi harcokból és csatlakoztak az I. zászlóaljhoz. [757]

Erényi Árpád ezredes, a pótezred parancsnoka ugyancsak bevonult a Mura mentén a hadosztályhoz, később, 1945. május elején, a repülő lövész és gránátos zászlóaljakból összevont vadász (gránátos) ezredparancsnoka lett.[758]

A 216-os erőd zászlóalj korábban a 71. német gyalog hadosztálynak volt közvetlenül alárendelve, a "Margit" vonalat védte Marcali és Bize között. Az általános visszavonulás során, amikor a német csapatok a lispei gyűrűben megsemmisültek, a zászlóalj súlyos veszteségek után, amikor is Lőrinczi Gyula százados 2-300 fős legénységet lemaradásra beszélt rá és orosz fogságba estek, gh. - juk és vonatrészük eltévedt és bolgár fogságba esett. A zászlóalj nagyobb része kicsúszott a gyűrűből és Nagykanizsa Dél területéről Lovászin és Muraszerdahelyen keresztül vonult vissza. [759]

Visszavonulás közben hallották, hogy a megmaradt magyar erők Pettaunál gyülekeznek. A zászlóalj ezért Alsólendvánál délre fordult és a Muraszerdahelynél levő hídon, mielőtt a németek felrobbantották volna, átjöttek. Muraszerdahelyen látták meg a Szent László hadosztály irányítótábláját, de a visszaözönlő német és magyar csapatok töredéke között nehezen tudtak

---

[753] Karvaly Ferenc levele ***Lajtos*** Árpádhoz. 4. o. Eredeti levél a HL-ban.

[754] Gosztonyi 269. o.

[755] ***Pályi*** 76-77. o. és ***Goór napló*** 2. o.

[756] ***HÚ***. 1980. 1. sz. 12. o. és ***Goór napló*** 2. o. A Goór naplót a ***HÚ.*** 1995. május-júniusi, 440. száma 7-8 o -án, és a júl.-aug-i 441. száma 6-9. oldalain közli. ***Goór György*** alezredes 1942 elejétől egy évig volt Brianszk - Gomel között a 23/III. (salgótarjáni) zászlóalj, később az 52. gyalogezred parancsnoka. 1944. 04-től Bácson a 20/II. (kalocsai) zászlóaljjal az Alduna védelemre rendelték. 1944. júliusától a mozgósított 13. hadosztállyal a Skole - Turka vonalon vetették be és az 1000 éves határon lefolyt védelmi harcokban vett részt. Vesegyulladással Munkács - Kassa – Budapest kórházba került. 1944. november végén a 20 gyalogezredtörzs pótszázadához vonult be. 1945. január végétől március végéig a 216. erőd géppuskás- zászlóalj parancsnoka Marcali - Bize között. Továbbiakat a szövegben.

[757] ***Goór napló*** 1. o.

[758] ***Tassonyi*** és ***Szentiványi*** közlése ***Pályi***nak. ***Pályi*** szerint ez a szervezés a gyakorlatban nem valósult meg.

[759] ***Goór napló*** 1. o. és ***Darnóy*** Marcalinál volt vonalban 1945. I - III. hónapja között egy csendőr zászlóalj is. Reviczky Zsigmond csendőr alezredes parancsnoksága alatt. Vitéz Szatmáry (Kövendy) Károly csendőr százados Torontó, 1996. II. 19-i levele Darnóy Pálhoz.

előrejutni. Közben Lapály községben egy magyar sütő oszloppal találkoztak, sikerült kenyeret felvételezzenek. Éhségüket elverve könnyebben meneteltek. Csapatkocsijaik nem lévén, a legénység a nehézfegyvereket (aknavetőket) és lőszert vállán cipelte. Zuhogó esőben április 3-án éjjel érkeztek be Ráckanizsára. Goór György alezredes [760] a Szolgálati Szabályzatnak megfelelően április 4-én azonnal jelentkezett vitéz Szügyi vezérőrnagy hadosztályparancsnoknál. Ismerték egymást. Szügyi nagyon megörült a mintegy 300 fős létszámmal jelentkező erőd zászlóaljnak, 24 villámgéppuskájának és 16 aknavetőjének. Egyelőre a zászlóaljat hadosztály tartalékba rendelte és a trianoni határon túli Meierhofel falucskába helyezte el. Közölte, hogy a többi erőd zászlóalj maradványát is felkutattatja, és ezredet szervez belőlük Goór György alezredes parancsnoksága alatt. Később a többi már túlhaladt erőd zászlóalj töredékét is a 216-osokhoz osztotta be, akiket "Goór csoport" néven egy csökkent létszámú másfél zászlóaljba szervezett. Az osztály legénysége, a század parancsnokok közlése szerint, nem akarta a Trianoni határt átlépni. Minden századdal beszélt a zászlóaljparancsnok és ennek eredményeként senki nem maradt le. [761]

1945. április 3.

A hadosztályparancsnokság kiadja a Mura védelmére szóló intézkedését. A hadosztály feladatát a muraszerdahely-i hidat és a ráckanizsai kompátkelő biztosításában szabja meg.[762] Ezért a Muraszerdahelytől nyugatra Hétháza Ny. (Muraszentmárton nál) és Murarév K. (Waltersdorf É.) közti sávban a Mura partján kitűzött állásokat szállta meg. A hadosztály arcvonalától Ny-ra a 4. SS-lovashadosztály egyik ezrede csatlakozott azzal a feladattal, hogy megakadályozza azt, hogy az oroszok átlépjék Barkut (Polsnitz), Muraszombat , Mártonhely vonalát. [763]

A hadosztály részeivel Mura védelmében Rácfüred Ny-tól Murahely Ny-ig, más részeivel menetben van a Mura védelem területére.[764]

A hadosztály feladata: Ráckanizsa K. és a Wernsee bezárólag közötti sávban a Mura vonal biztosítása.[765]

11 h-kor érkezik Erődy - Harrach százados jelentése, hogy Alsóbesztercén partizánokkal súlyos harcban áll és a németek a Ny-ról előretörő ellenség feltartóztatásában az ő menetében kifáradt, utóvédharcokban leharcolt és legyengült harccsoportját akarják bevetni. E kérelemmel keresztezi azt a parancsot, melyet motorkerékpáros hírvivő utján kapott arra, hogy az alsóbesztercei kompnál váltson partot.

14 órakor a hadosztályparancsnok harcálláspontja Luttenberg.

Az utász zászlóalj parancsnok rövid utasítást kap sávhatárának csökkentésére és a tőle jobbra eső sávhatárnak a németek részére történő átadására. A II. hadtest parancsnokság rendeletet adott ki [766] , amely szerint a nem harcképes alakulatokat és vonatokat Saagen és Szentilona területére kell a hadosztálynak irányítania.[767]

A mintegy száz fős Pálfi csoportot egy aknavető üteggel, egy légvédelmi géppuskás szakasszal, majd a felderítő osztállyal erősítették meg.

---

[760] **Goór György** gy. alez. (*1900. X. 2.) 1919. IX. 1. zls – hdgy , 1920 VIII.20 tényl. szolg. 12. gy. e. Nyíregyháza - 1923. IX. 1. fhdgy. - 1929. V. 1. szds. - 1934 gy-sági lőisk. Várpalota - 1938. 11. gy. e. Debrecen, - 1939 "Rákóczi Ferenc" főreálisk. Sopron - 1940 IX. 1. őrgy. - 1941. VIII. 1. Gy-sági hdpisk. Sopron - 1942. X. 1. 23. gy. e. Losonc - 1942. IX. 30 alez. - 1943. VIII. 1. 7. gy. e. III. zlj. pk. Kiskúnlacháza, - 1944. V. 1. 20. gy. e. II. zlj. pk. Kalocsa – Nádasd, 2. o. német vaskereszt

[761] ***Pályi*** 76. o. és ***Goór napló*** 2. o.

[762] ***Dárday napló*** 157. mell. 502/Szent László ho. I. a. 45. V. 3.

[763] ***Pályi*** uott., ***Goór napló*** 1. o. és ***HÚ***. 1980. 1. sz. 12. o. Muraszombat (Murska Sobota) járási székhely 7300 lakos, 500 orosz katona sírja.

[764] ***Dárday napló*** IV. 4.

[765] 508./Szt. László ho. I. a. 45. IV. 4. sz.

[766] 509./Szt. László ho. I. a. 45. IV. 4. sz.

[767] ***Dárday Összefoglalás*** 9. o.

Délután a hadosztály balszárnyán Wernseenél erős páncélosokkal megerősített szovjet erők kierőszakolták az átkelést a Murán. Ellentámadásra az ejtőernyős csoport került bevetésre. [768]

Pálfi Sándor "gránátos csoportja" Mauthdorfon át Oberkrapping területére menetelt.[769]

Az ejtőeryős csoport már sötétben Wernseebe ért. Egy kolostorban lettek elszállásolva. Éjszakai eligazításon tudják meg, hogy az ellenség Wernsee ÉNy. 1 km-re 10-15 rohamcsónakkal a Murán az éjjel folyamán átkelt. A balszomszéd 118. német hadosztály az éj folyamán ellentámadást tervez. A hadosztályparancsnok Porvay és Lassú hadnagyok ejtőernyős szakaszait és a 20. hadosztály huszárszázadot (egy szakasz erő) is erőszakos felderítésre rendeli. Az 1/2 aknavető üteg Unterkrapping DNy. 1 km –nél állásban. a feladat erőszakos felderítés.

A repülő lövészek az ejtőernyősöktől K-re, a Mura folyó jobb oldalán Mauthdorf község és a folyó közötti nyárfás, fűzfás területen a németek által kiépített vonalba mentek s foglaltak tüzelőállást. Velük szemben a magyar oldalon Muramelence (Mellinc) és Murabeszterce -felső (Gorenje) falvak voltak. Egy hónapig voltak itt állásban. [770]

Gránátos 2. század parancsnok:" Reggel parancsot kapok, menet Oberkrappingba, Ausztriába. A legénységre elég rossz hatással van az ország elhagyása. Rám nem; Magyarország megérdemelte sorsát, rossz politikánk miatt romokban hever az ország mind anyagilag, mind lelkileg.

Ausztriában vagyunk. Béke van, szép házak, rendezett kertek, mezők. Itt délen főleg szlovének laknak. Délutánig tart a pihenő, majd ki kell menni a Murapartra védőállásba. Szép erdős helyen van a védőállás. Tőlünk balra Volkssturm, jobbra a nehézfegyver század véd. Beásatom az embereket, megszervezem a figyelést és lepihenek." [771]

Az 1/2 aknavető üteg menetben van Luttenbergbe. A tüzérparancsnok és 1. közepes aknavető tüzérosztály, a 6/1 üteg és a 37. tüzérosztály vonata menetben Mallengendorfba, Vogrischofzen szállásterületre, ahol este elszállásolnak.

A 11. légvédelmi tüzérosztály menetben van a Mura védelmi állásba. A tüzérparancsnoktól parancsot kap a 3 védelmi körletben 3-3, összesen 9 légvédelmi gépágyú állásbavitelére, földi alkalmazásra és a még esetleg beérkező gépágyúknak Luttenberg területén történő légvédelmi alkalmazására.[772]

A rádiós gépkocsioszlop IV.3.-án reggel Ráckanizsára történt érkezése után IV.4-én szerdán 19 h-kor Ráckanizsánál lépi át a határt. Lüttenbergbe mentek, ahol három napig, IV.5 – 7 között tartózkodtak.[773]

1945. április 4. Idő: enyhe, derűs

A Wernsee-i kolostorban kapott éjjeli eligazítás szerint a kijelölt három szakasz 5 óra 45 [I] -kor indult szemerkélő esőben, sátorlapba burkolva a két ejtőernyős szakasz és a 20 hadosztály huszárszázad szakasza. A község és a Mura között 1 km széles erdő volt. Harcelőőrsök mentek a szakaszok előtt. Mikor a Murától 50 méterre voltak, elszabadult a pokol. Hatalmas aknavető és páncéltörő ágyú tüzet kaptak. Jelentés hátra a parancsnoknak. A hadosztály visszavonta az egységet. Porvay hadnagy szakaszából Klein Miklós vaskeresztes őrvezető és egy honvéd hősihalált halt, hárman sebesültek. Lassú András hadnagy [774] szakaszából kilenc hősi halott és huszonegy sebesült

---

[768] ***HÚ***. 1980. 7. sz. 13. o.

[769] ***HÚ***. 1980. 1. sz. 12. o.

[770] ***Pályi*** 119-120. o. Ezekről ***Pályi*** csak 1983-ban szerzett tudomást, miután felvette a kapcsolatot a szovjet fogságból hazatért és akkor Ausztriában élő Dávidházi alezredessel és gróf Cziráki Béla hadapród őrmesterrel.

[771] ***Szepesvári könyv*** 113. o.

[772] ***Dárday napló*** IV. 4.

[773] ***Halmay***

[774] ***Lassú András*** 1944. nov. 15-én hegyivadásznak avatott, Pápára beosztott ejtőernyős hadnagy, április végén, bal kezén szilánkot kap. Sebe a visszavonulás alatt elgennyesedett. A klagenfurti repülő kórházban vágják le három alkalommal bal alsó karját, míg nyolc cm-es csonk maradt belőle. Hazajövetele után pénzügyes lett. 1989 - ben tüdőrákban kétszeri operáció után halt meg, három fiát hagyva maga után. Bátyja, Béla, rep. hadnagy, Mexikóba vándorolt ki. Öccse Gábor mérnök kandidátus, 8 évig az USA-ban az Ikarus külker képviselője.

volt. Csak ketten maradtak épen. Lassú hadnagy három helyen, fején, combján és csuklóján, aknaszilánktól sebesült.

A sebesülteket Remete főhadnagy páncéltörő vontatójával és egy Forddal Porvay hadnagy szállította be a gránátosezred kötözőhelyére. Közben egy Sztalinorgona sorozatot kaptak. Csak egy ejtőernyős sebesült súlyosan, a többiek kisebb nagyobb szilánkokkal ültek vagy álltak a kocsikban. [775]

Az utász zászlóaljnak pihenő, kivéve a folyammegfigyelő rajokat. Délután a kiutalt sávban a zászlóalj- és század parancsnokok szemrevételezést hajtanak végre. A németek által kiépített védőállást találtak és ennek átvétele a hadosztálynál az illetékes német parancsnokkal megbeszélték. Német felvezetők fognak jönni, akik az állásokkal tisztában vannak. 1 és 2 század vonata megérkezett, új irányításuk Schützdorfba.

1945. április 5.

A "Szent László" hadosztály kilépett az I. német lovashadtest kötelékéből és a XXII. hegyivadász hadtestkötelékébe lépett. Felsőbb parancsnoksága változatlanul a német 2. páncéloshadsereg volt, de Wöhler tábornok helyébe a Herresgruppe Süd új parancsnoka, az osztrák származású Lothar Randulic vezérezredes lépett. [776]

A védővonalat a 4 SS-lovashadosztály 2 osztálya nehézfegyverrel tartja megszállva és mert nincs parancsuk az állás átadására, az utász zászlóalj két páncéltörő ágyúval megerősítve folyammegfigyelést hajt végre. A többi rész tartalékban van.[777]

A hadosztályparancsnok harcálláspontja Luttenbergben. A nap folyamán a Mura-védelemben nyugalom van. Az ellenség gépkocsizó-lövész alakulatai Wernsee É. 2 km. Murahely területére érkeztek.

12 órakor a 2. székely tüzérosztály parancsnoka jelentkezik a hadosztály ill. a tüzérparancsnokánál. Osztálya a törzsből, egy 4 löveges 8 cm-es ütegből és két löveg nélküli gyalog ütegből áll. Muraszerdahely felől Luttenberg felé menetben van. A parancsnokságot az osztály felett átvette, az osztály Luttenberg térségében való gyülekeztetésre és ütege állásbarendelésére kap parancsot. Az osztályparancsnokot megbízza az 1. közepes aknavető tüzér osztály 2. aknavető ütege és ütőképessé tétele esetén a 6/1 közepes tarackos üteg feletti parancsnoksággal.

A tüzérparancsnok tágabb- és az 1. közepes aknavető tüzérosztály törzse, a 6/1. üteg megmaradt része és a 37. tüzérosztály vonata Vogrischofzen területén lett beszállásolva.[778]

19 órakor a 11. légvédelmi tüzérosztály az 1. közepes aknavető tüzér osztály törzstől és a 37. tüzérosztály vonatától 12 fogatolt országos járművet és 12 pár lószerszámot kap. [779]

20 órakor a 2. székely tüzérosztály parancsnok jelenti, hogy osztálya nagy hiányokkal beérkezett, két gyalogos ütegéről nem tud. Parancsot kap, hogy másnap hajnalban Wagwendorf területén menjen állásba. Osztályfigyelőjét Luttenberg D-en rendezze be. Gyalog részének beérkezése után hiányait töltse fel a többi részt a 6/1 üteg kiegészítésére bocsássa.

A tüzérparancsnok a hadosztály tüzérség helyzetét és szükségleteit német nyelven jelenti a 2. német páncélos hadseregparancsnoknak. Az 1/2 aknavető ütege 4 csővel állásban van 64 lövése van; a 2/1 üteg 4 8 cm-es csővel az éjjel megy állásba, 300 lövése van; 6/1 ütege 3 csővel nagy vesztesége van. Lőszere nincs; 15 db légvédelmi gépágyújának csövenként 100 lövése van. [780]

Az I. német lovashadtest kötelékében az utolsó hetek harcait a legegyetértőbb fegyverbarátságban küzdötte végig. Harteneck lovassági tábornok elismerését külön búcsúparancsban fejezte ki, kiemelve a "Szent László" hadosztály kimagasló teljesítményeit :

---

[775] ***Huszár*** 187 és 188. o.
[776] ***Dárday napló*** IV. 5. és ***Payer*** 560. o.
[777] ***Utásznapló*** 881. o.
[778] ***Dárday napló*** IV. 5.
[779] ***Dárday*** 161 mell. 653/Szent László ho. tparancsnok 45. IV. 5. sz.
[780] ***Dárday*** 158 mell.

Lovashadtest Főparancsnoksága A vezénylő tábornok
Parancsnoki harcálláspont. 1945.IV.5.

"A mai nappal "Szent László" hadosztály a hadtest parancsnokság kötelékéből kiválik. Az utóbbi idők folyamán ez a kipróbált hadosztály gyakran igen súlyos körülmények között mutatta meg, hogy a hazájáért folyó harcban elszántan, férfi módon helytállt. Köszönetet mondok a hadosztálynak a vezetésembe vetett bizalomért, a jó bajtársiasságért, és az eljövendő nehéz időkre hadi szerencsét, zászlóinak és fegyvereinek dicsőséget kívánok."

Harteneck

A parancsot az 1. huszárhadosztály csapatainak is kihirdették.

Ezután adta ki Randulic vezérezredes a Heeresgruppe új főparancsnoka is napi parancsában méltatva a "Szent László" hadosztályt azzal, hogy parancsát minden alakulatnak ki kell hirdetni. Ő a következő parancsot adta ki:

"A m. kir. Szent László hadosztály még feltöltésének befejezése elött a Balatontól északra és délnyugatra levő térségben bevetésre került. A hadosztály kiváló parancsnoka vitéz Szügyi vezérőrnagy parancsnoksága alatt az elszakadó mozdulatok folyamán a német kötelékek oldalán hű fegyvertársként állhatatosan harcolt. A Mura arcvonalon is valamennyi elhárító harcfeladatát tökéletesen megoldotta. A tisztek és legénység nagy része kiérdemelte a "Vaskeresztet". Vitéz Szügyi vezérőrnagynak és a Szent László hadosztály valamennyi tagjának hősi helytállásáért a legteljesebb elismerésemet fejezem ki." Randulic

Ezt a parancsot is kihirdették az 1. huszár hadosztálynak. [781]

A hadtestparancsnok a Szent László hadosztály kimagasló teljesitményeit elismerve, gyógyító írt adott a Balck parancs által ejtett mély sebre, és megcáfolta annak megállapitásait.[782]

A hadosztály létszáma a Mura átlépésekor tüzérség nélkül 62 tisztből és 1029 fő legénységből állt. Ruttkay százados Luttenbergben egy a " Szent László hadosztály helyzete 1945. IV.5-én c. tájékoztatójában [783] megállapítja, hogy a csapatok az utolsó öt nap alatt 160 km-es menet és menetközben vívott harcok után érkeztek be jelenlegi helyükre. A legutolsó nap átlagteljesítménye 65 km menet volt. A hadosztály a következő erőkkel rendelkezett:

Ejtőernyős csoport 1./ I. (parancsnok: Kovács Ferenc százados)	7 tiszt	113 fő legénység
Gránátos zászlóalj 3./ I. (parancsnok: Pálfi Sándor százados)	8 tiszt	165 fő legénység
Repülő lövész zászlóalj 3/I. (parancsnok: Pályi György százados)	26 tiszt	430 fő legénység
Utász zászlóalj (parancsnok Mersits András százados)		
16. utász századdal	16 tiszt	270 fő legénység
20. hadosztály huszárszázad (parancsnok: Erődy-Harrach százados)	1 tiszt	31 fő huszár
felderítőosztály		10 fő legénység
páncélvadász-osztály és felderítők gépkocsizói		20 fő legénység

híradó zászlóalj, (Parancsnok: Baráth András alezredes)
és a kaposvári csendőr- zászlóalj, (az első vonalban)
Tüzérség 1. közepes aknavető tüzér osztály 2. ütege 4 tiszt ; 100 fő legénység; a
11. légvédelmi tüzérosztály 15 löveggel ; a 2/1 székely tüzérosztály beszervezés alatt

---

[781] ***HÚ***. 1980. 7. sz. 13. o.
[782] ***Adonyi*** 141. o.
[783] Számát, (506/ Szent László hadosztály I. a. 45. IV. 05. sz.) vizszintes összefüggő vonallal *áthúzták,* aláírása Ruttkay százados, hitelesítő kiadványozó nincs - így parancsnak nem tekinthető.

A hadosztály tüzérsége alig rendelkezett lőszerrel, mert a németek nem tudtak utánpótlást adni a magyar lövegekhez. [784]

A hadosztály jobb védőkörletét Murafüred-Ráckanizsa sávhatárral az utász zászlóalj, (harcálláspontja: Ráckanizsa 20. sz. ház), sávjába felvonult a 4. SS lovashadosztály két százada (90 fő); középen Muraliget és Oberkrapping között a repülő lövész zászlóalj (harcálláspontja: Mauthdorf) az állást megszállta a 3/366 Reichs-arbeitsdienst Abteilung (melyet kivonnak) és a bal védőkörletét a gránátos zászlóalj (harcálláspontja: Oberkrapping) szállta meg Wernsee Murahely Ny. sávhatárokkal. [785]

Ugyancsak tartalékban levőnek említi a kiadvány a jelenleg megalakulás alatt levő 216. erőd zászlóaljat, mely Gór (sic) György alezredes a 212. és 216. erőd zászlóaljak összevonásával fog megalakulni. Maierhöffel területén. (Luttenberg K. 4 km.) 216. erőd zászlóalj létszáma 22 tiszt, 375 legénység, 149 puska, 35 géppisztoly, 19 golyószóró, 26 országos jármű, 58 ló. Alárendelve a Zegle százados 212. erőd zászlóalj maradványa: 7 tiszt, 144 fő legénység, 13 golyószóró, 53 puska, 20 országosjármű, 42 ló 320 fő, 200 puska., 12 Mauser géppuska,(csövenként 200 lövés) 12 aknavető (összesen 82 lövés).[786] Tervezik, hogy Szörényi alezredes parancsnoksága alatt menetelő 215. erőd zászlóaljjal ezredkötelékbe történő összevonását.

A fenti alakulatokon kívül a híradó zászlóalj, a kaposvári csendőr zászlóalj, 11. légvédelmi tüzérosztály 3 löveggel, Oberkrappingban, 3 löveggel Wernsee K-en; 6 lövege menetben Luttenbergbe); 2/1 székely tüzérosztály (4 löveg 18. M. táboriágyú) létszámát a közlés nem tartalmazza. A 11./ 2. üteg parancsnoka Balog főhadnagy, a 2. székely tüzérosztály parancsnoka Havas százados.[787]

A 2. gránátosszázad-parancsnok napló jegyzete: "Tőlem balra az oroszok elfoglalták Wernseet, miután átkeltek a Murán. Ha nem tudják őket visszaverni, akkor be vagyunk kerítve. Az ejtőernyősök és a németek ellentámadásba lendülnek és sikerül egy szakaszon visszanyomni az ellenséget. Igen nagy a harcizaj, még sztálinorgona is dolgozik. Három emberem félelmében megszökik. Felkészülök az oroszok fogadására, teljes készültségben telik el az éjszaka." [788]

1945. április 6 .

A hajnali intézkedés szerint az utász zászlóalj Zweenbe kell meneteljen, ott hadosztály tartalékot képez. Érkezésük után esős időben, további irányítást kapva, Oberkrappingba menetelnek, fel kell vegyék a kapcsolatot a gránátos zászlóaljjal és bármely irányból jövő ellentámadásra legyenek felkészülve. [789] Fél 12-kor a zászlóalj Oberkrappingba érkezik. ÉNy-i irányban az ellenség átlép a Murán. A zászlóalj egész nap egy csoportban együtttartásban van.[790]

A 7. tábori póthadosztály (mint közigazgatási seregtest parancsnok Kisfaludy József vezérőrnagy) keretében összefogott nyolc magyar erőd zászlóalj és két erőd tüzérosztály maradéka ezekben a napokban lépték át Letenyénél a Murát, akik a német 2. páncéloshadsereg jobbszárny csapataival együtt jórészt mint utóvédek harcoltak. [791]

A 216. erődgéppuskás zászlóalj (a régi 216-os és 212. erőd- zászlóaljak) 320 fővel 12 Mauser géppuska és 12 aknavetővel a Szent László hadosztályhoz csatlakozott. [792]

A 212. zászlóalj parancsnokságát gazdasági hivatal és harcos létszám nélkül már Pettenau felől irányították vissza.

Ekkor érkezett be a 217. erődgéppuskás- zászlóalj, egy kiváló ténylegesített százados, Czegle János vezetésével, kb. 200 főnyi harcos létszámmal és fegyverzettel. Ők is, hasonlóan a 216-osokhoz

---

[784] ***Goór napló*** 2. o.
[785] ***Dárday*** 160. mell. 506/ Szent László ho. I. a. 45. IV. 05. szám. és ***Goór napló*** 1. o.
[786] ***Dárday*** 172 mell. "A hadosztály helyzete 1945. IV. 8-án" c. kiadvány szerint
[787] ***Dárday napló*** 179. mell. 2. oldala.
[788] ***Szepesvári könyv*** 114. o.
[789] ***Utásznapló*** 881. o.
[790] ***Utásznapló*** 882. o.
[791] ***HÚ***. 1980. 7. sz. 13. o.
[792] ***HÚ***. 1980. 1. sz. 12. o.

gazdasági hivatal és vonat nélkül érkeztek. Előzőleg Keszthelyt védték, és utcai harc során két alkalommal is visszaverték az oroszokat. A zászlóalj parancsnokának Czegle János századosnak és több beosztottjának a német vezetés ott helyben a II. o. Vaskeresztet adományozta.

A 214-es harmadik erőd zászlóaljnak törzstiszt parancsnoka csak törzsével és vonatával érkezett be. Harcos részéből kb. két hét múlva egy tartalékos tiszt parancsnoksága alatt egy raj érkezett be.

A "Goór csoport" ezeken kívül még két másik erőd zászlóaljtól 1-2 tisztet és néhány fő legénységet kapott. A többi erőd zászlóaljtól senki nem került elő.

Az erőd zászlóaljak újonc legénységét német oktatók képezték ki, fegyvereik is német fegyverek voltak. Feladatuk az arcvonal megszilárdítása volt. [793]

Az ejtőernyős csoport hadosztály tartalék lett, a repülők mögött helyezkedtek el.[794]

Az ejtőernyős zászlóalj Marosújvári zászlós vezette szakasza Wernseetől (Verzsej) Ny-ra a Mura partján volt állásban. Sávjában egy felrobbantott vasúti híd (Murski Most) volt. Közvetlen a folyó parton volt állásuk. Előttük levő partszakasz a Muráig el volt aknásítva. A szovjetek a Mura túlsó oldalán voltak tüzelőállásban. Viszonylag csend volt, néha aknavető tüzet kaptak. A jól megépített bunkerekben a pihenés biztosítva volt. A védőkörletet magas fák védték. Jól érezték magukat. [795]

A repülő lövészezred - parancsnoka irja: " Előttünk a Mura É-i partján gyenge szovjet erők voltak. A Mura mindkét oldalán vegyes, szlovén, osztrák és magyar volt a lakosság. Mindhárom népesség külön-külön erős partizán szervezettel rendelkezett. Ez tette ki a Mura É-i részén levő orosz harcos erők nagy részét.

A Mura D-i partján kiépített védőállások voltak. Erődítési munkára nem volt szükség. Mindössze az aknavetők és páncéltörő ágyúk állásait kellett kiépíteni.

A repülő zászlóalj mögött a teljesen kivérzett gránátos zászlóalj (Parancsnok Pálfi Sándor százados) volt tartalékban.[796] Erre szükség volt, mert Kehidánál a zászlóalj erős veszteséget szenvedett, létszáma nem volt több 100-150 főnél. Feltöltése szétugrasztott alakulatok legénységéből tevődött össze.

A Muránál helyezték a repülő lövész zászlóaljhoz Nyári tartalékos hadnagyot, aki a polgári életben tanító volt és itt az aknavetőszázad parancsnoka lett. Jó, fegyelmezett tiszt volt. Végre gazdasági tisztet is kapott a zászlóalj, az Aszófőnél elveszett helyére. Ki tudta adni a tisztek és legénység járandóságát. Nem mintha a pénznek értéke lett volna. Boldog idő volt, nem ismertük a pénzt, az csak arra volt jó, hogy az állásokban legyen valami a kártyaalapra. Sikerült cigarettához és dohányhoz jutni. Lassan megindult a felvételezés is.

Boldog idő volt azért is, mert Warnseenél indított szovjet átkelés az ejtőernyős zászlóalj ellentámadása miatt megsemmisült. Időnk volt a pihenésre és arra, hogy a köteléket rendezzük.

A védőállásunk bal szárnyán az 1. század Kiss Gyula hadnagy, Murasziget (Makovci) D. Hajó malom - Mellic (Melinci) D.) jobb szárnyán, a német hegyivadászokkal érintkezésben

a 2. - Apró főhadnagy vezette - század (Mellic (Melinci) D. Hajó malom - Gornje Bistrica DNy. Hajó malom között); míg

tartalékban a 3. század (Mauthdorf, Mota területén) volt. A páncéltörőágyús szakaszunkból két löveget Mauthdorf K-en, kettőt É-on helyeztünk el. A tartalék feladata éjjel Mauthdorf község körkörös védelme, állandó járőrözés a zászlóalj harcálláspont és állások között. A terület biztosítása. Ez főleg az esetleges partizántevékenység miatt volt szükséges. A zászlóalj harcálláspontja a község vendéglőjében volt.[797]

A községet egy német Hitlerjugend alakulattól vettük át. A lakosság korábban is az állandó partizántevékenység miatt megszállás alatt volt (Wlaszov kozákjai, SS rendőralakulatok stb.).

---

[793] ***Goór napló*** 2. o.
[794] ***HÚ***. 1980. 7. sz. 13. o
[795] ***Huszár*** 192. old.
[796] ***Pályi*** 96. o.
[797] ***Pályi*** 97. o.

"Tiszti gyűlésen erről tájékoztattam a tiszteket és elrendeltem, hogy a lakosság magán vagyonát a legteljesebb mértékben tiszteljék. Az erőszakos élelem beszerzést megtiltottam. Elrendeltem, hogy a lakossággal való magatartás erélyes legyen, de ne lépje át az emberiesség határát. Minden súlyosabb eset elbírálását magamnak tartottam fent. Elrendeltem, hogy a legénységet oktassák ki és tudatosítsák, hogy a partizántevékenységet nagymértékben, a mindenkori megszálló erők túlkapásai okozzák. Tisztában voltam azzal, hogy a partizánok előbb-utóbb megkezdik tevékenységüket. Kihúztuk távbeszélő vonalainkat. A hadosztályparancsnoksággal rádió összeköttetésben voltunk.

Pár nap múlva állásaink megszállása után megindult a partizántevékenység is. Egyelőre a távbeszélő vezetéket vágták el. Magamhoz hivattam a bírót. Német ember volt. Megparancsoltam neki, hogy az idősebb embereket a kocsma udvaron gyűjtse össze, beszélni akarok velük. Beszédem tartalma a következő volt: Tudom, hogy a falu a partizánokkal szimpatizál és közöttük is sok van. Én katona vagyok és nem rendőr. Engem a lakosság politikai felfogása nem érdekel, de parancsom van, hogy ezt a vonalat tartsam azok ellen, akikkel önök szimpatizálnak. Én a parancsot minden eszközzel végre fogom hajtani. Ehhez a távbeszélő vonalakra szükségem van. Amennyiben a jövőben a távbeszélő vonalakat elvágják, kénytelen leszek a falut kiüríteni, a lakosságot hátrébb telepíteni, biztonsági okokból túszokat szedni, és azokat kivégeztetni, ha partizántámadás ér. Hangsúlyozom, hogy mindez nem tőlem, hanem a lakosságtól függ. Én mint magyar katonatiszt, úr vagyok, aki a polgári a lakosság ellen nem akar harcolni, de ha kényszerítenek rá, kénytelen vagyok azt megtenni. Bárki fordulhat hozzám panaszával, ígérem, igazságot fogok szolgáltatni. [798]

A beszédnek meg volt a hatása. A legénység magatartása a lakossággal szemben szinte barátinak volt mondható. Tény az, hogy a távbeszélővonalak rongálása megszűnt. Járőreinket soha partizántámadás nem érte.

A lakosság hozzám fordult, és segítségemet kérte, amikor a tavaszi munkákat állathiány miatt nem tudták elvégezni. Válaszom az volt, hogy a magyar honvédség megérti őket, nem érdekünk, hogy ők a háború miatt ínséget szenvedjenek. Rendelkezésükre bocsátottam lovainkat és felszántattam földjeiket. Jellemző volt, hogy a falun kívüli minden mozgást korábban akna vagy ágyútűz követte, most, amikor az egész határ tele volt szántó-vető emberekkel, minden tüzelés szünetelt.

Egyik lakos egy wlaszovista kozákot rejtegetett. Mindkettőt behozattam. A wlaszovistát a hadosztályhoz kísértettem. A rejtegető törve beszélt magyarul, mert az első világháború alatt magyar katona volt. Mondtam neki, hogy megértem, hogy szlovén ember létére a másik oldalra húz. Miután katonaszökevényt rejtegetett, át kellene adnom a német SS rendőrségnek, az meg kivégezné. Én hazaengedem, de minden nap reggel és este jelentkeznie kell a parancsnokságon.

Eljárásom Lécfalvi századosnak, a nehéz fegyver-század parancsnokának nem tetszett. Ő a kivégzések híve volt. Ezt nem engedtem. [799]

A hadosztály minden vállalkozást Pályi György százados zászlóaljparancsnok részére letiltott. Tiltakozására azt mondták, hogy a repülő lövész zászlóalj személyéhez van kötve és ha elesik, akkor az szétesik.

Ettől függetlenül önként jelentkezőkkel három vállalkozást hajtottak végre, veszteség nélkül. A cél az volt, hogy az ellenséges erők nagyságát megállapítsák. [800]

A 11. légvédelmi tüzérosztály 4 gépágyúja Krappingban, 3 Mauthdorfban, 3 Luttenbergben és 3-nak nincs helye, 4 gépágyú javítás alatt volt. [801]

Ugyancsak ezekben a napokban csatlakozott a Szent László hadosztályhoz a Muraköz területén elhelyezett, létszámra legerősebb, három zászlóalj erőben levő csendőr (karhatalmi) alakulatok egy része, melyeket nagyrészt csendőr tan zászlóaljakból és erdélyi csendőr-szárnyakból rögtönzött ezredkötelékbe fogtak össze. Parancsnokuk Nagy Aladár csö. alezredes volt.

---

[798] ***Pályi*** 98. o.
[799] ***Pályi*** 99. o.
[800] ***Pályi*** 102. o.
[801] ***Dárday*** 162 mell. 249/11. légvédelmi osztályparancsnok 45. IV. 6. sz.

Visszavonulásuk során kaposvári csendőr- zászlóalj Muraszombaton és Mariborban gyülekező részei Wernseenél, a Mura védelmére, egy német rendőralakulat és a Szent László hadosztály között került bevetésre.

1945. április 7 .

Éjszaka nagy harcizaj van a Száva felől, délelőtt 10 órától teljes csend. A megkerült vonat irányítást kap Polensackba. Az utász zászlóaljparancsnok ugyan már nem találja őket, továbbmentek. A G. főnök később jelenti, hogy a vonat a megjelölt helyre útban van. Anyagkarbantartás, pihenő. Délután a G. főnök jelenti, hogy a németekkel történt incidens miatt, mivel kellő elégtételt nem kapott, beadja rendfokozatáról való lemondását. A hadosztály- és utász zászlóalj parancsnok beadványát nem fogadja el.[802]

A hadosztály jobb szomszédja a 118. német hadosztály, bal szomszédja a 16. SS páncélgránátos-hadosztály.

A hadosztály tüzérparancsnok a 6/1. üteget a 2. székely tüzérosztálynak rendeli alá.[803] Megszemléli a 11. légvédelmi gépágyús tüzérosztály április 4-én az egyes harcparancsnokoknak alárendelt ütegeit Oberkrapping és Mauthdorf térségében, és az 1./ 2. üteg a Mura partjára előretolt felderítőjét. [804]

A II. hadtest parancsnoka a 20. rohamtüzérosztályt ismét a hadosztály alá rendeli. Az osztály benzinhiány miatt 60 országos járművet igényel gyorstartalékként történő alkalmazására.[805]

Dárday ezredes a tüzérséget rendezi:

- a 6/1 ütegnek az 1. közepes aknavető tüzérosztály törzse lead 17 fő legénységet, 22 lovat, szerszámokkal és egyéb anyagokat.; a 2 székely tüzérosztály Czikora András tartalékos zászlóst, 3 hadapród őrmestert és 21 főt;
- az 1/2 aknavető ütegnek az 1. közepes aknavető tüzérosztály törzs 6 főt, minden felesleges anyagát; a 2 székely tüzérosztály Major Gábor tartalékos zászlóst ;
- a 37. tüzérosztály vonatának az 1. közepes aknavető tüzérosztály törzs 4 országos járművet, kocsisaival köteles átadni.
- a 6/1. üteg 18-án 18 óráig kellett menetkészségét jelentenie.[806]
- jelenti a II. hadtestnek, hogy a 37. tüzérosztály vonatát Sinkovits hadnagy parancsnoksága alatt és az 1. közepes aknavető tüzérosztály törzsét Mureckbe hátrarendelte.[807]

A németek a nap folyamán a hadosztálytól balra levő hídfőt felszámolják.[808]

A Goór csoport egy csonka zászlóalj (Pk.: Együd László hu. alez. és a 217. erődgéppuskás zászlóalj maradványa önálló századként (Pk.: Czegle János szds.) áttelepülése Zwenbe befejeződött. Rendeződtek. Másfél zászlóaljba szervezték a meglevő erőket. Csak 11.000 db. puskalőszert tudnak kiutalni részükre, mert a hadosztály is szűkében van. [809]

17. melléklet. Vázlat a Szent László hadosztály helyzetéről a Mura védelemben. 45. IV. 7. 9 óra

(Dárday 164. melléklet)

Az április 7-12-i héten a hadosztály védőállása romantikus környezetben, sűrű, aljfás, patakokkal, holtágakkal tarkított fiatal erdőben foglal helyet. Több rendesen elkészített bunker is van, így kényelmes bunkerekben alszanak. A legénység tevékenysége a védőállás javítgatásában merül ki. A 2. gránátos század parancsnoka: "esténként lejárom a védőállást, a figyelőket

---

[802] ***Utásznapló*** 882. o.
[803] ***Dárday*** 169 mell.
[804] ***Dárday napló*** 45. IV. 7.
[805] ***Dárday*** 165. mell. 664/Szent László tparancsnok 45. IV. 7. sz.
[806] ***Dárday*** 168. mell. 663/Szent László tparancsnok45. IV. 7. sz.
[807] ***Dárday*** 166. mell. 661/Szent László tparancsnok 45. IV. 7. sz.
[808] ***Dárday napló*** 45. IV. 7.
[809] ***Goór napló*** 2. o.

ellenőrzöm, akiknek parancsot adtam, hogy éjjel bármilyen mozgást, zajt hallanak, nekem azonnal jelentsék. Érdekességképpen megemlítem, hogy a háború alatt kifejlődött egy olyan finom érzékem, hogy a legmélyebb alvás közben is érzékelem a háborús zajokat. Így mikor egy figyelő jelenteni akart, előre elmondtam, hogy mit hallott.

Különben nappal olvasok, szájharmonikázom, átjárok a németekhez beszélgetni, kézigránáttal halászok a holtágakban, sakkot csinálok gallyból, azzal játszogatunk. Időnként ennivaló is kerül a csajkába." [810]

1945. április 8.

Az utász zászlóaljnál délelőtt anyagkarbantartás. Fél 11-kor Szügyi vezérőrnagy ellenőrzi a zászlóaljat. A zászlóalj parancsnokot tájékoztatja esetleges nagyobb [811] ellenséges nyomás esetén megjelöli a hadosztály gyülekezőhelyeit. 11 órakor az utász zászlóalj parancsnok tiszti gyűlést tart. Tárgy: 1. Kifogásolja az urak (tisztek tisztjelöltek) csüggeteg magatartását, figyelmeztet 1. sz. napiparancsára. 2. Közli a vezérőrnagy úr tájékoztatását, hogy pillanatnyilag állandósult a front, és az esetleges visszavonulási utvonalat. 3. Felhívja a figyelmet a G. nyilatkozat kitöltésére és beadására. 4. Az 1. század kéri a vonattól a cipészrészleg visszavonását. 5. Szolgálati jegy a G.-nak, hogy a tartalékos uraknak mért nem fizet lakbért és családi pótlékot. 6. Elrendeli a napi foglalkozást, anyagkarbantartást és naponta fél óra erkölcsi oktatás tartását.

Délután a zászlóalj parancsnokánál két zászlós, majd a műszaki munkán dolgozó 16. hadosztály utászszázad parancsnoka, Jobbágy László százados jelentkezik és az érintkezést a felveszi. Hátul végzett műszaki munkájuk befejezése után Szügyi vezérőrnagy úr parancsára az utász zászlóalj kötelékébe lépnek. Elhelyezési helye Storckdorf.

A hadosztályparancsnok Zesendorfba települ. [812]

A hadosztály változatlanul a Mura-védelmében van. A hadosztályparancsnok harcálláspontját Unterstembergbe helyezi át.

8 órakor a vonat a tüzérparancsnok előző nap kiadott parancsára Mureckbe indul.

9 órakor a Schöpfeldorfban levő 84. tüzérosztály parancsnoka jelenti, hogy a II. hadtest parancsnoka osztályát két ütegével a hadosztály alá rendelte. Tekintve, hogy lőszere nincs, parancsot kap a helyben maradásra. [813]

11 órakor a tüzérparancsnok kikíséri a hadosztály védőállásába felettes II. hadtest parancsnokot, majd a légvédelmi tüzérosztály rendezésére intézkedik. Lényege: a 11. légvédelmi tüzérosztály 10 löveges ütege marad, a többi rész az osztályparancsnok vezetésével Leutschachban (Graz D. 40 km) a magyar csapatok gyűjtőhelyén, Falk Viktor alezredesnél a hátramaradt rész parancsnokánál, jelentkezik.[814]

20 órakor a 2. német osztályparancsnok jelenti, hogy az 2/1. üteg Luttenberg ÉK. 1,5 km. tüzelőállást változtatott.

A repülő lövész zászlóalj első sikeres vállalkozását hajtja végre. A vállalkozás előkészületeinél Goór alezredes látogatóban van a repülő lövészeknél és Pályi százados mellett a vonalban Szügyi vezérőrnagyot találja. [815]

A folyó magyar oldalára (a Mura bal partjára) átmenő felderítő vállalkozást mi repülő lövész-aknavetősök tűzzel biztosítottuk. Ez sikeres volt, mert a fiúk egy pár fogollyal veszteség nélkül tértek vissza.

Itt rántottak bennünket utoljára össze. Vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy jelenlétében egy magas rangú német tiszt, tolmács segítségével, a végső győzelemről és a csodafegyverről beszélt. [816]

---

[810] ***Szepesvári***
[811] ***Utásznapló*** 882. o.
[812] ***Utásznapló*** 891. o.
[813] ***Dárday napló*** 45. IV. 8. és Dárday 169 mell. 666/Szent László tparancsnok. 45. IV. 8. Sz.
[814] ***Dárday*** 171. mell. 668/Szent László tparancsnok. 45. IV. 8. sz.
[815] ***Goór napló*** 2. o.
[816] ***Boda*** Géza 5. o.

A híradó zászlóalj rádiós századának parancsnoka a hadosztály felszólítására kitüntetésre felterjesztette

- Kis ezüst vitézségi éremre és vaskereszt II. osztályára : 5 főt; (Fábián Dezső őrmestert, Csizmadia Rezső és Szalai László szakaszvezetőket, Horváth János tizedest, Kati Zoltán őrvezetőt)
- kis ezüst vitézségi éremre: 3 főt (Laksai János őrvezető, Nyári Aladár és Szőke János honvéd),
- bronz vitézségi érmet és I. o. tűzkeresztet is megkapták mindazok, akik az Ipolysági harcokban résztvettek.

Előléptetésre javasoltak:

- őrmesterré Fábián Dezső c. őrmester,
- címzetes őrmesterré: Csizmadia Dezső, Gedőváry Ferenc, és Várnai Rudolf szakaszvezetők,
- szakaszvezetővé: Eperjesi István tizedes,
- tizedessé: Csicsó János (rádióműszerész), Litauszki Pál , Péter János gépkocsivezető őrvezetők,
- őrvezetővé: Dankó Géza és Kosztoly Mihály honvédek.

A rádiós század harcértéke: 3 tiszt, 56 legénység, 36 puska, (5-5 töltény) ; 2 golyószóró (250-250 töltény). [817]

A rádiós század ebéd után Luttenbergből indul tovább Zesendorfba, majd egy óra múlva az erdőbe áttelepülnek, ahol egy patak mellett tartózkodnak a következő nap is.[818]

1945. április 9.

A hadosztályparancsnok harcálláspontja Untersteinbergben. A hadosztály a Mura védelmében.

A hadtest tüzérparancsnoka személyesen tájékozódik a hadosztály tüzérparancsnokánál. A hadosztály légvédelmi tüzérségének 4 ütege Krappingban, 3 ütege Mautdorf-Zweenben, 3 Zezendorfban van állásban. [819]

A hadosztályparancsnok alakulatainak a következő szöveggel parancsot ad:

"A hadosztály súlyos, sikeres harc után átlépte az országhatárt. Ütőképesen készen áll a bolsevizmus elleni könyörtelen harc folytatására. A hadosztályparancsnokság a hadosztály minden legénységi tagjának, akik a magyarság küzdeni és élniakarásának töretlen hitével itt állnak, hogy a hadosztályparancsnok vezetésével tovább küzdjenek, a bronz vitézségi érmet adományozza. (A bronz vitézségi érmek tulajdonosai a kisezüst vitézségi érmet kapják.)" Szügyi vőrgy. [820]

A 9-ről 10-re virradó éjjel nagy harci zaj hallatszik Kelet, talán Murafüred felől. a repülő lövészezred vállalkozást hajtott végre eredménnyel. [821]

Az utász zászlóaljparancsnok megszemléli az állásokat és az általuk épített bürüt. 11-kor a hadosztály I. a. harcérték jelentést kér A műszaki parancsnok behívja a zászlóalj parancsnokot [822] és parancsot ad a német 22. hadtest által épített 17 útzár átvételére és azok szerelésének kiegészítésére. Visszajövet kiadja intézkedését.[823]

A rádiós század délben Hegersdorfba indul, ott is az erdőben üt tábort. [824]

1945. április 10.

A hadosztályparancsnok harcálláspontja Untersteinbergben. A tüzérparancsnok megszemlélte az 1./ 2. üteg-, a két légvédelmi gépágyús szakasz tüzelőállását és a 2/1. üteg felderítőjét. Az alakulatokhoz Untersteinbergből a hadosztály parancsnokától körtávirat érkezik:

A repülő lövész zászlóalj egy csoportja az éjszaka folyamán lendületes vállalkozást hajtott végre a Mura É-i partjára. A vállalkozás eredményeként zsákmányt és foglyokat ejtett, akik vallomása értékes adatokat szolgáltatott a felső vezetés számára az ellenség szándékáról és csoportosításáról. A

---

[817] ***Halmay***
[818] ***Halmay napló*** IV. 8.
[819] ***Dárday*** 173. mell.
[820] ***Dárday*** 175. mell. IV. 9.
[821] ***Dárday napló*** 45. IV. 9. és ***Goór napló*** 3. o.
[822] ***Utásznapló*** 891. o.
[823] ***Utásznapló*** 892. o.
[824] ***Halmay napló*** IV. 9.

vállalkozás valamennyi tagját öntevékeny tettrekész szelleméért megdicsérem. Különösen kiemelem a következőket: Lécfalvi Alfonz századost, Horváth Sándor zászlóst, Gombos József zászlóst, Orbán Lajos őrmestert, Asbóth Gyula őrmestert, Szabó József őrmestert, Koltai Róbert őrmestert. V. Szügyi vezérőrnagy" [825]

Felderítésünk szerint velünk szemben egy orosz büntető zászlóalj feküdt, a Mura partját támpontszerűen szállta meg. Csak 120 mm-es aknavetőik voltak, más nehézfegyverrel nem rendelkeztek. Szovjet részről csak egy vállalkozás történt. Az 1. század egyik Mura szigetére előretolt állását emelték ki. Ezeket kényszerítették, hogy este a legénységet az átállásra beszéljék rá. Eredménytelenül. [826].

Zwenben Kisfaludy József vezérőrnagy és a 7. hadosztály parancsnoka (a tíz erőd zászlóalj volt közigazgatási seregteste) búcsúzott el az erőd zászlóaljaktól. Az erőd zászlóaljak maradékából összeállított Goór zászlóalj, amely eddig tartalékban volt, bizonyos módosítással átveszi a gránátos zászlóalj védőkörletét. A gránátos zászlóalj tartalékba kerül.

Délben Ruttkay vezérkari főnök ellenőrizte a Goór csoport harcértékét.

Este az erőd zászlóalj megkapja a hadosztály parancsát a gránátos zászlóalj felváltására. [827]

Az átszervezett "Goór csoport" váltotta fel a gránátos zászlóalj elsővonalbeli egységeit. A csoport parancsnokot rendkívül kellemesen lepte meg, hogy egy zászlóaljára jutó védelmi vonal kiterjedése 2-2,5 km-nél nem volt több. Létszámával és fegyvereivel képes volt uralni a védővonalat. A három tüzérosztály támogatta a védelmet, de a magyar lövegekhez a németek nem tudtak lőszerutánpótlást adni, így az arány az volt, ha pl. az oroszok 100-120 lövést adtak le vonalainkra, a hadosztály tüzérparancsnoka 4-5 lövést engedélyezett.

A benzinhiány miatt a hadosztályparancsnok egy hajtókocsit rendelt a szemlékhez hadosztályvonattól a tüzérparancsnok rendelkezésére .

Reggel 6 órai indulással az 1. utászszázad az útzárak K-i, a 2. század a Ny-i csoportját veszi át kettő kivételével, mert az 1 század körletében egyik útzár, egy másik német utászszázad (Kämpf német százados) sávjába tartozik, amit már élesítettek.

Az utász zászlóalj parancsnok délután Oberkrappingból indulva ellenőrzi az útzárakat. Felkeresi a 16. utászszázad parancsnokát a storchendorfi téglagyárban, ahol a célrombolási munkáról tájékozódik, továbbá a 2. századnál két útzár szerelését tisztázza.[828] Wagendorfi harcálláspontjára visszaérkezve, találkozott az É-ra levő 118. német hadosztály utász összekötőtisztjével, aki tájékoztatta a németek műszaki munkáiról, a zászlóalj parancsnok a mi rombolási feladatainkat ismertette.

A hadosztály távmondati értesítése szerint [829] a hadosztály összes legénységi egyéne a Magyar Bronz Vitézségi Érmet kapta meg, illetve, akinek ez meg van, a Kisezüst Vitézségi Érmet adományozták. A századok harcálláspontjai: 1. század Wagendorf, 2. század Mallegendorf. [830]

1945. április 11.

Az utász zászlóalj hidak (útzárak) szerelését fejezi be. Both őrmester a századok hátraküldött málhavonat parancsnoka jelentést küld a zászlóalj parancsnoknak, hogy a hadosztályparancsnok vonatparancsnoknak és helyettesének két tisztet osztott be, [831] továbbá, hogy a lovak részére a szemestakarmány beszerzése nehézségekbe ütközik. A hadosztályparancsnok távbeszélőn közli, hogy az utász zászlóalj törzs vonata megkerült létszáma 71 fő + 23 országos járművű Gindorfban,

---

[825] ***Dárday*** 177. mell. Körtávirat. IV. 10. Hadosztályparancs.
[826] ***Pályi*** 100. o.
[827] Dárday 179. mell. 547/Szent László ho. I. a. 45. IV. 10. sz. – ***Pályi*** 100. o. és ***Goór napló*** 3. o.
[828] ***Utásznapló*** 892. o.
[829] 405/Szent László ho.
[830] ***Utásznapló*** *901. o.*
[831] ***Adamovich*** Oka az, hogy a hadosztály régi vonata Iváncon lemaradt és 1945. IV. 3-án egész anyagával fogságba esett.

innen kb. 70 km-re vannak. [832] A hadosztály vonatához irányították őket Polensakba. A műszaki parancsnok a műszaki zárakról kapott jelentést tudomásul vette. Kéri a műszaki anyag igényt.[833]

10 órakor a hadosztályparancsnok harcálláspontját Untersteinbergből Heiligendorfba helyezi át.

12 órakor érkezik a 2. német tüzérosztálytól a 6/1. üteg személyi és anyagi helyzetjelentése. Ezalatt Dárday ezredes tüzérparancsnok a 118. balszomszéd német hadosztálynál az együttműködést beszéli meg (telefonvonal az összekötésre, tűzterv) [834]

Pálfi Sándor százados, a gránátosok parancsnoka, nem vette jó néven, hogy egységét a Goór csoport felváltja. Goórék reggel 7-kor indultak a váltásra, melyet a délelőtt folyamán hajtottak végre. Délután a vonal bejárása után a csoport parancsnoka kiadott védelmi parancsát módosította. A csoport tartaléka két napon át a gránátos zászlóalj lett. Erényi Lajos ezredes parancsnokságával Ober-Krappingba települt. [835]

"Benzin és lőszerhiánnyal küzdünk. Térképünk alig van, a német hadtest eddig nem elégítette ki igényeinket" - panaszkodik a tüzérparancsnok naplójában Gereben Ferenc százados segédtiszt. Aztán mégis 165 db 10.5 lőszerre kapnak kiutalást.

18 órakor a tüzérparancsnok megállapítja, hogy a 6/1. üteg szükségképen működőképes. Parancsot ad, hogy az üteg a kiutalt lőszer felvételezése mellett menjen állásba a 2. német tüzérosztályparancsnok utasítása szerint. [836]

Bötther altábornagy parancsa jelenik meg, aki eltérően Balck tábornoktól a hadosztály tevékenységét pozitívan ítélte meg. Leírja, hogy a Szent László hadosztály milyen feladatokat hajtott végre a 2. páncélos hadsereg parancsnoksága alatt. A Szent László hadosztály személyzete és anyagára vonatkozóan: hogy önkéntes katonákból állott, fegyverzetük, eszközeik, lovaik és járműveik olyanok voltak, melyeket a magyar hadseregnél használtak. A harcokba kötelékeit kizárólag a 2. páncélos parancsnokság I.a. parancsára vetették be. [837]

1945. április 12.

A 2. gránátos század a Mura vonalból leváltásra került és a már megszokott helyet és a szabad életet Oberkrapping községbe való bevonulásával cserélte fel.

Itt két napon át teljes békeélet kezdődik. - irja Szepesvári főhadnagy a 2. gránátos század parancsnoka - 7 órától 11 óra 30-ig és 14-től 17 óráig kivonulás, kiképzés. Brrr! Elszoktam már ezektől. Ágyban alszom, amitől már szintén elszoktam. Sokat eszem, sőt, már hízom is. Előléptetések, kitüntetések, dicséretek, ivászat. Mégis, a hangulat nem akar vidulni. Szigorú parancsba adom, hogy a lakossággal a legudvariasabban kell érintkezni és mindenben segíteni őket. Még mezőgazdasági munkára is adok segítséget.

Még nem említettem, hogy a háborús élet velejárója a tetű, minket sem kímélt meg. Minden van: ruha-, fej-, lapostetű. Most sikerül a ruhatetűt kiirtani. Egy szál lavórban megfürdöm, hűséges legényem (aki az egész háború, sőt, a fogság alatt is kitartott mellettem) kivasalja ruháimat: a forró vasaló megöli a tetveket.

Még egy ponyvát is kiolvasok. A kiképzés nehezen döcög. Gusztálom a jóképű nőket is, de rájöttem, hogy már azoktól is elszoktam.

Vajon mi lehet szegény szüleimmel és testvéreimmel? Bízom benne, hogy sikerült Németországba jó helyre menni." [838]

Szügyi vezérőrnagy az első vonalban lévő "Goór csoportot" (parancsnok Együd huszár alezredes) szemlélte. Hibát nem talált. Közölte Goór alezredessel, hogy új zászlóaljat kapnak és ezreddé szervezi a csoportot.[839]

---

[832] ***Utásznapló*** 901. o.
[833] ***Utásznapló*** 902. o.
[834] ***Dárday*** 180. mell.
[835] ***Goór napló*** 3. o.
[836] ***Dárday napló*** IV. 11.
[837] ***Payer*** idézi 316. jegyzetében Dr. Rauchensteiner: Das Ende der Zweiten Weltkrieg in Österreich mit besonderer berüchtsichtigung des Schicksals der Kg. László Ung. Honvéd. (Sammlung Stutterecker Wien) c. írását.
[838] ***Szepesvári könyv*** 115. o.

9 órakor a tüzérparancsnok ellenőrzi a 6/1. üteg állásbamenetelét. Délben jelenti ezt a 2. német tüzérosztály is. [840]

Kiadja "A tüzér előjegyzések vezetésére vonatkozó irányelveit."

19 órakor különítményével a tüzérparancsnok Leutschachból bevonul. [841]

Az utász századok a hidakat őrzik, szükség szerint azokat megerősítik. A műszaki parancsnok a 16. hadosztály utászszázadot a zászlóalj parancsnok alá vonta, aki parancsot ad, hogy a 16. utászszázad csak harcászatilag tartozik a zászlóaljhoz, különben önálló. Felesleges anyagát a két század között osztja szét. Szügyi vezérőrnagy szemlél, mindent rendben talál. Este 7 órakor érkezik a hadosztály intézkedése, mely szerint a "Goór csoport" veszi át a gránátos zászlóalj eddigi sávját a Mura védelmében és a gránátos zászlóalj a hadosztály bal szárnyára Vernsse területére kerül. [842]

20 órakor a német 668. tüzérezred kötelékében a VI. önálló gépkocsizó-tüzérosztály (parancsnoka: Szabó alezredes) feladatául kapja a Szent László és a 118. német hadosztály támogatását. (csak 18 repeszgránátja van!!!) [843]

22 órakor a 118. német hegyihadosztályparancsnok tűztervvázlata és a VI. gépvontatásúközepes tüzérosztály helyzetjelentése érkezik.[844]

Este a "Goór csoport" vonalát orosz felderítési kísérlet éri, melyet tüzérséggel támogattak. Több sebesültjük van, közülük egy honvéd másnap meghalt. [845]

A hadosztály helyzetét e napon kiadott tájékoztatás rögzíti: A jobb védőkörletet változatlanul kis változtatásokkal a repülő lövész zászlóalj tartja megszállva három légvédelmi ágyúval.

Ekkor a repülő lövész zászlóalj jobb szárnya Gebirgskorp a német hegyivadászokhoz, balszárnya a 216. erődgéppuskás- zászlóaljhoz csatlakozott.

Bal védőkörlet a "Goór csoport"-é, mely a 212., 215., 216., és 219. erőd zászlóaljakból összevont 216. zászlóalj, parancsnoka Együd huszár alezredes, és a 217. erődgéppuskás zászlóaljból áll, ennek parancsnoka Czegle János százados. Hozzá tartozik a páncélvadászosztály két páncéltörő ágyúja és négy légvédelmi gépágyú.

A hadosztály tartalék: I. rész Erődy-Harrach százados csoportja, II. rész. Remete főhadnagy ejtőernyős csoportja, a III. rész a gránátos zászlóalj.

A hadosztály tüzérsége. Tábori tüzérség: Havas százados 2. székely tüzérosztályparancsnok alárendeltségében a 2/1. székely táboriágyús üteg, 1./ 2. közepes aknavető üteg (5 cső), 6/1. üteg 4 db. 10,5-es Gőring. Légvédelmi tüzérség 3 üteg Luttenberg D-en.

Utász alakulatok a műszaki parancsnok egységes vezetése alatt.

Előkerültek a Pápán hagyott póthadosztály alakulatai. A II. ejtőernyős-, a II. gránátos-, a II. repülő lövész- és kiképző zászlóalj. Az ejtőernyős zászlóalj vonata 250 fő. Gépkocsi szállítással 13.-án 11 óráig Bogrichtban kell legyenek.

A hadosztályhoz kerültek beosztásra a Balaton-, Dráva-, két erőd zászlóalj és a 8. hadosztály híradó zászlóalja. Bevonult a hadosztály törzshöz egy 17 fős lovascsendőr-szakasz, és 12 gyalogcsendőr. A hadosztály hadrendjébe kerül a kaposvári csendőr- zászlóalj és a hozzá csatlakozott gyalogos század. A hadosztály vonat parancsnokság Polenschakban.[846]

1945. április 13.

---

[839] ***Goór napló*** 3. o.
[840] ***Dárday napló*** IV. 12.
[841] ***Dárday*** 181 mell.
[842] ***Utásznapló*** 902. o.
[843] ***Dárday*** 184 mell.
[844] ***Dárday*** 183 és 184 mell.
[845] ***Goór napló*** 3. o.
[846] ***Dárday*** 182 mell.

Roosevelt meghalt. - Dárday Vilmos ezredes, a hadosztály tüzérparancsnoka, az I.c. osztályvezetője és a hiradó előadó hozta a hírt az ezredparancsnokságra. [847]

Az utász zászlóalj parancsnok a 2. század körletében levő útzárakat megszemléli. Személyesen viszi a hadosztály személyügyi vezetőjének a német vaskeresztekre történő javaslatát. Este megérkezik a hadosztály rendelete, [848] melyben a műszaki munkálatokról részletes tájékoztatást kér.[849]

Ezen a napon küldte el Beregfy Károly vezérezredes honvédelmi miniszter Himmler SS birodalmi vezetőhöz - a rendelkezést végrehajtó póthadsereg (Einsatzheer) parancsnokához - intézett tiltakozó levelét, melyben a már korábban említett Balck parancs nyomán előfordult elrettentő példákat ir le.

Végűl az OKW tábornoki küldöttség útján kért elnézést Beregffytől, csak Balck hallgatott. Mindezekről a hadosztályparancsnokság csak késve kapott értesülést. [850]

A nap folyamán 9 órakor a tüzérparancsnok a Goór csoporthoz megy tájékozódni az együttműködés részleteinek megbeszélésére.

12-kor Szabó Gyula alezredes a VI. gépvontatású közepes tüzérosztály-parancsnok jelentkezik a két hadosztály tüzérségének együttmüködésének megbeszélésére. Együttes tűztervet adnak ki. [851]

20 órakor a hadosztály vezérkari főnök közli, hogy a hadosztály Ny-i sávhatára Belatinc Ny - Wernsee Ny-ig kitolódik. Az új sávrészt a gránátos zászlóalj szállja meg. A 6./1. üteg figyelőt és tüzérségi állást változtatott a tüzérparancsnok parancsára.[852]

Este a gránátos zászlóalj elment a „Goór csoport" mögül. Éjjel csend van. [853]

A hadosztályparancsnokság I.a. osztálya előző napi tájékoztatása kiegészítéseként német nyelvű távirati harcértékjelentést küld Ruttkay vezérkari százados aláírással a XXII. hegyivadász hadtest parancsnokság részére, mely nem tartalmazza a póthadosztály adatait és ugyanakkor két új csatlakozó alakulatról és fegyverzetéről kapunk értesülést :

Repülő lövész zászlóalj: 18 tiszt / 395 legénység, (a továbbiakban: 18/395) 35 könnyűgéppuska, 15 nehézgéppuska, 4 db 8 cm-es (a továbbiakban: 4/8) aknavető, 1 db. 5 cm-es (a továbbiakban: 1/5) gránátvető, 1 db 2 cm-es (a továbbiakban: 1/2) légvédelmi gépágyú, 1 db nehéz páncéltörő ágyú;

„Goór csoport" 39/472, 38 könnyűgéppuska, 9/ 8 aknavető;

Gránátos zászlóalj 11/178, 14 könnyű géppuska, 5 nehézgéppuska, 4/ 8 aknavető és 4 db nehéz páncéltörő ágyú;

Ejtőernyős zászlóalj 3/67 (4/46-al kevesebb, mint április 4-én volt!), 6 könnyű géppuska, 1 nehézpáncéltörő ágyú;

Csendőr zászlóalj 7/239, [854] 13 könnyű géppuska, 8 nehézgéppuska, 6/ 8 aknavető, 2/5 gránátvető, 15 magyar könnyűgéppuska;.

Utász zászlóalj 14/140, 3 nehézgéppuska, 4/ 8 aknavető;

16. utászszázad 3/128, 6 könnyű géppuska, 2 magyar nehézgéppuska, 2/8 aknavető,

Erődy csoport (20. hadosztály huszárszázad) 7/58, 3 könnyű géppuska,

Hiradóalakulat 16/198, 11 könnyű géppuska,

2. székely tüzérosztály 30/362, 6 nehézgéppuska, 4/8 aknavető, 5/12 gránátvető, 3/10,5 löveg;

11/2 légvédelmiüteg 16/194, 4 könnyű géppuska, 10/4 légvédelmi-ágyú .

---

[847] ***Goór napló*** 3. o.
[848] 574/Szent László ho. I. a. 45. IV. 13. sz.
[849] ***Utásznapló*** 911. o.
[850] ***HÚ***. 1996. március - április-i szám 7 -10 o.
[851] ***Dárday napló*** IV. 13. és Dárday 185 mell.
[852] ***Dárday*** 176 mell.
[853] ***Goór napló*** 3. o. Ekkor már a repülő lövész zászlóaljat az "Erényi ezred" kötelékében említi annak ellenére, hogy az új szervezés még nem lépett életbe.
[854] A Mura védelmében bevetett Kaposvári csendőr zászlóalj, pk: Bessenyei Károly őrnagy, csendőr- zászlóalj egy része "csendőr zászlóalj" megnevezéssel ezen a napon került a hadosztály alárendeltségébe.

A hadosztály harcoló létszáma összesen 157/2431 fő, 130 könnyű géppuska, 64 (közte 17 magyar) nehézgéppuska , 33/8 aknavető, 3/5 gránátvető, 8/17 gránátvető, 1/2 légvédelmi gépágyú, 10/4 légvédelmi ágyú , 6 nehéz páncéltörő ágyú, 3/10,5 ágyú volt. [855]

A hadosztály alakulatainak létszáma és fegyverzete.

Me	Replő zlj.	Goor csop	Gránát zlj.	Eje. zlj.	Cső zlj.	Utás zlj.	16.u. szd.	Erődy csop.	Hir. szd.	Táb. tü.	11/2 gá.ü.	Összes
Tiszt	18	39	11	3	7	14	3	7	16	30	16	154
Legs.	395	472	178	67	239	140	128	58	198	362	194	2431
Puska	351	381	14	82	-	-	-	-	-	-	-	828
vill.puska	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	6
Gpi. (Mauser. lőszerhez).	155	-	5	-	-	3	6	-	11	6	-	186
gsz.magyar	-	-	-	-	13	-	2	-	-	-	-	15
géppuska	4	-	-	6	8	-	-	3	-		4	25
aknavető	1/5	9/8	4/8	-	-	4/8	2/8	-	-	-	-	20
tábori ágyú	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5/12,0 3/10,5	-	5/12,0 3/10,5
lgv.gépá.	1/2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10/4	11
nehéz pct.ágyú	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	4

1945. április 14.

A hadosztály intézkedése nyomán az utászzászlóalj parancsnok Wersse - Luttemberg vasutvonal közötti területen az 5. fokozatú-, míg a "kocsis" sávig a 4. fokozatú készültséget rendelt el. Délután megszemléli a 16. hadosztály utászszázadot és parancsnokával a műszaki parancsnoknál közösen megbeszélik a hadosztály műszaki zárait. Ott jelentkezik Dr. Rajcsányi László állatorvos hadnagy, vonatparancsnok és bevonultatását kéri. Az új zászlóalparancsnok személyesen beszél Goór alezredessel és Pályi századossal a 2. védőkörlet parancsnokával, a műszaki zár rombolásnál a gyújtás elrendelését. [856]

Goór alezredes a vonalban a 2. német tüzérosztály figyelőrendszerét és az aknavető üteg figyelőjét kirendeli a gránátosezred sávjába, közben az üteg vetőállásait ellenőrizte. Mersits századossal találkozott, aki mondta, hogy "mozgásra" készülnek és elkészítette rombolási tervét. Ilyen hírt hozott a hadosztálynál járt a zászlóalj segédtisztje is.

---

[855] ***Dárday*** 182 mell. A csendőr zászlóalj mellett a ***HÚ***. 1996. 3. sz. 10. oldalán (vitéz Kövendy Károly csendőr százados "Bajtársi levél" 27 és 28. évf. okmánygyűjteménye alapján) a 2. csendőrlovas-századot is említi, mint a magyar II. hadtest átszervezése után a Szent László hadosztály új hadrendjébe küzdő csapatként besorolt alakulatot. Esetenként a hadosztály utóvédjét képezték és május 11-én érkeztek Preitenegg D-re (Hüttenbergnél), ahol brit fogságba estek. 1946 nyarán szűntek meg a csendőrszázadok legutoljára a kaposvári csendőr- zászlóalj oszlott fel Völkermarkt térségében. ***HÚ***. 1996. 3. száma 11. oldalán Koltaváry Dénes csendőr főhadnagy naplója alapján a szombathelyi csendőr-tanzászlóaljból alakult Dráva ezred III. zászlóalja Zalaszentistvánnál a "Dorottya" állásba betört szovjet páncélosokból 15-öt kilőtt, majd Zalaegerszegen át a Mura mögött sorolt be a Szent László hadosztály kötelékébe. Meg kell jegyezni érdekességként, hogy a leírtakat sem a ***Dárday-,*** sem az ***Utásznapló-,*** sem a ***Goór napló*** nem említi.

[856] ***Utásznapló*** 911. o.

Estétől április 15-re virradóra a csoport jobb szárnyán erős szovjet tüzérségi tűz fekszik, viszonzásul a hadosztály tüzérparancsnok csak négy lövést engedélyezett.[857]

11 órakor a német 118. hadosztály tüzérparancsnoka közli a Ny-i sávhatár kibővülését, de így is képes egy könnyű osztályával Muramelence-ig a hadosztály elé lőni, ugyanakkor a VI. közepes gépvontatású tüzérosztályával a hadosztály sávjába hatni.

A hadtestparancsnok utasítása, hogy a lőszerhiány miatt a tüzérség 1/3-át hátrább kell állásba vinni. Távbeszélőn történt tisztázás után kevés tüzérségünk a helyükön maradt. [858]

14-én este a 2. gránátos század parancsnoka parancsot kap, hogy a Mura parti védőállásban a németeket le kell váltani. Vége a pihenőnek. Egy esetleges új védőállásra is írásbeli parancsot kapok [859] Muramelence és Murasziget területén nagy ellenséges mozgás és tűztevékenység észlelhető. Bénítására a 2/1. üteg 4 lövést, a VI. gépvontatású közepes tüzérosztály 7 lövést ad le 23.00 és 01.00 óra között, mire az ellenséges aknatűz megszűnik. A 11. légvédelmi tüzérüteg létszáma 12 gépágyúra növekedik. A tüzérparancsnok 10,5 lőszert kér, hogy a 84. tüzérosztályt állásba rendelhesse.[860]

A rádiós századnál Virág László tartalékos zászlóst előléptették: tartalékos hadnagy lett! Legénységi előléptetések is voltak. [861]

A hadosztály ismét az I. lovashadtest kötelékébe lépett. Az alárendeltség változása ebben az időben naponta történtek. [862]

1945. április 15.

Vasárnap evangélikus tábori istentisztelet volt.

Az utász zászlóalj tovább őrzi az útzárakat. A felderítő raj és távbeszélőszakasz bevonul. Délután Deme főhadnagy hátramegy a vonathoz, előrerendeli a gépszakaszt és a vonatnál felesleges embereket. A műszaki parancsnok újabb feladata az 1. század részére: felderítés, útzár és műzár, valamint egy új műszaki zár létesítése a 441 a, b, c zár mellett. [863]

A Nyugatra szélesített sávhatárok miatt 15-én hajnalban, nagy bukdácsolások közepette sikerül a 2. gránátos századának a németeket leváltani, akik nagy keservesen el is mennek. „Támogatásra kapok egy légvédelmi gépágyút, amely harcálláspontom közelében foglal tüzelőállást. A védőállás a korábbitól balra húzódik.

Csendben telnek a napok. Rengeteget eszem, pótolom a sok háborús éhezést. Disznóhús is akad a sok kincstári kajában.

Sakkozom, malmozok, esténként kimegyek az első állásba Ivánt lődözni. A bunkerban szalmazsákon fekszem, jókat alszom. Gyönyörű az idő, teljes tavasz van. Ha nem volna véresen komoly háború körülöttem, nagyon élvezném.

17-én este parancsot kapok, hogy készüljek fel a visszavonulásra, de az éj folyamán még erre nem kerül sor. Az oroszok valami nagy támadásra készülnek, ezért egész éjjel riadókészültségben vagyunk. Egész éjjel szórványos lövöldözés hallatszik, de nem történik semmi. Este Hitler beszélt: röviden és semmi lényegeset nem mondott.[864]

Délelőtt a tüzérparancsnok ellenőrzi a gránátos zászlóalj állásait. Parancsot ad a 2. német tüzérosztály figyelőjének helyváltoztatására, hogy lássa a Murát. [865]

---

[857] ***Goór napló*** 3. o.
[858] ***Dárday*** 187 mell.
[859] ***Szepesvári*** 116. o.
[860] ***Dárday*** 188 mell.
[861] ***Halmay napló*** IV. 14. őrmesterré Fábián Dezső c. őrmestert, c. őrmesterré Csizmadia Dezső, Gedőváry Ferenc, és Várnai Rudolf szakaszvezetőket, szakaszvezetővé: Eperjesi István tizedest, tizedessé: Csicsó János (rád. műszerész), Litauszki Pál és Péter János őrvezetőket, őrvezetővé: Dankó Géza és Kosztoly Mihály honvédeket.
[862] ***HÚ***. 1979. 7. sz. 13 o.
[863] ***Utásznapló*** 912. o.
[864] ***Szepesvári*** 116. o.
[865] ***Dárday napló*** IV. 15.

12 óra. A II. hadtest a Marburgban tartózkodó VIII. /5. légvédelmi gépágyús-üteget 3 gépágyúval a hadosztály alá rendeli. Kérdés van-e lőszere, fogata és gépkocsija.

13 óra 30 perc. A VI. gépvontatású tüzérosztály jelenti a IV. 11-től felderített célokat, a 118. hadosztály tüzérparancsnokától a "megsemmisítendő tűzkörletek oleátáját." [866]

14 h-kor a híradó zászlóalj Nagyacsádon maradt fogatolt részei is megérkeznek. [867]

23 órakor I. a. értekezlet. A hadtesttől parancs: jobb szomszéd hadteténél történt betörés miatt IV.17-18-a éjjelén új védőállás Wolfan Ny. és Gaishofen É. közötti vonalba. A hadosztály sávhatára újra terjed Ny. felé Murahely É. 1 km. - Wolfau. Az új védőszakaszt a csendőr- zászlóalj másnap hajnalra kell elfoglalja. [868]

Este 7 órára várják a "Dráva zászlóalj" érkezését. Meg is jöttek teljes létszámmal és fegyverzettel. Parancsnok: Szinay Ernő százados.

vitéz Ferenczy Márton ezredes, [869] aki a Pápán visszamaradt részleggel, nagy kerülővel érkezett, megbeszéli az "„Erőd" ezred" szervezését Goór alezredessel. Tervük szerint a "Goór csoport"-ból erőd zászlóalj lesz nem Együd huszár alezredes, hanem Czegle János százados parancsnoksága alatt. Az erődezred II. zászlóalja a "Dráva zászlóalj" lesz. Együd alezredes ezredparancsnok helyetteséként került szóba. Az ezred 700-700 harcosa, villámgéppuska 16-16 aknavető fegyverzete a II. zászlóalj nehézpuskája és gránátvetője, komoly erőt jelentett.

Ugyancsak beérkezett az ejtőernyősezred II. zászlóalja (ami a megmaradt I. zászlóalj volt) Pápáról.

Éjjel a Czegle századra erős orosz tüzérségi tűz szakadt. Veszteség nem volt. [870]

Több alakulat csatlakozik a Szent László hadosztályhoz. Így a 20. rohamtüzérosztály Henkey őrnagy parancsnokkal a történelmi határt Lenti térségében - Kárpáthy szerint - április 12-én lépte át. Benzinhiány miatt kénytelenek voltak leadni rohamlövegeiket, páncéltörő ágyúikat, vontatóikat a határ közelében levő német hadtáp alakulatnak. Könnyeztek.

Henkey őrnagy javaslatot tesz a 20. rohamtüzérosztály átszervezésére, egy motorkerékpáros felderítő századot szervezett, vitéz Koltay főhadnagy a rohamtüzér családtagok gépkocsioszlopa parancsnokságát vette át. A tehergépkocsikat is benzinnel látták el. A Mura mellett egy osztrák község szélén telepedtek le. [871]

A hadosztály Hegersdorfban kiadott intézkedése szerint, Henkey-Hőnig őrnagy javaslatát elfogadva, a 20. rohamtüzérosztály emberanyagából egy roham- zászlóalj szervezését rendeli el.

A roham zászlóalj harcrendje:

a - 20. rohamtüzérosztály parancsnoksága: 4 magyar géppisztoly, 8 magyar puska, 2 magyar golyószóró, 1 Steyr rádiós kocsi, 1 Krupp, 1 Maros, 2 szóló motorkerékpár. Létszáma szükség szerint.). [872]

- 20. motorkerékpáros felderítő rohamszakasz (8 német géppisztoly, 1 Sturmgewehr, 9 német golyószóró, 9 oldalkocsis motorkerékpár, 1 Botond). Ide osztották be Őrhalmi őrmestert motorkerékpáros felderítő járőrbe, és ezért nem került orosz fogságba.[873]

---

[866] ***Dárday*** 191 és 192 mell. Oleáta =átlátszó (zsir)papír.

[867] ***Halmay napló***

[868] ***Dárday napló*** IV. 15.

[869] **Ferenczy Márton** vitéz, ezds**.** Korábban a 69. határvadász (ezred) csoport parancsnoka 1944. VII. 26-tól az erdélyi harcokban vesz részt, később póthadosztály-parancsnok. Törzsében 1944. III. 29-étől **Szász Ferenc** hadnagy 2. segédtiszt, aki maroshévizi felderítéséért a II. o. német vaskeresztet kapta (1944. XII. 20.), majd Tiszanánán sebesült, s mert "ezrede" Pápán tartózkodott, oda vonult be. Parancsnokával ő is jelentkezett a Szent László hadosztályba. 1945. IV. 25 – V. 5-ig nyíltparanccsal Georgen, Marburg, Klagenfurt Villach, VII. 28-, VIII. 7- és IX. 18-án Völkermarkt területén családegyesítések érdekében felderít.

[870] ***Goór napló*** 3. o.

[871] Feltételezhető, hogy Koltayval kapcsolatban rosszul emlékezik, mert később 1945. május 9-e után bekövetkezett orosz fogságáról beszél. Ebbe Letkésen is eshetett.

[872] ***Dárday*** 190 mell. 589/Szent László hadosztály 45. IV. 15. sz.

- 20. rohamtüzér páncélágyús üteg 3 páncéltörő ágyú, 3 német golyószóró, 1 Volkswagen, 1 Steyr rádiós kocsi, 3 Steyr vontató, 3 Maros lőszerkocsi, 2 szóló motorkerékpár. A Szent László hadosztály páncélvadász osztálya maradványaiból),

- egy rohamszázad, (parancsnoka Simák főhadnagy) 120 főből, német lőszert tüzelő fegyverekből, páncélököl ellátás közelharcra. 25 országosjárművet egy héten belül ígér a hadosztályparancsnok.)

- egy javítóműhely (2 db. Spa, 1 Mavag -Merz., 3 t. tehergépkocsi, 1 Skoda 2,5 tonnás. tehergépkocsi, 1 üzemanyag-tartálygépkocsi, 1 Hofher vontató, 2 szóló motorkerékpár, 1 Steyr rádióskocsi) állt. Többi anyagából tartalékcsoportot kellett képezzen.

Üzemanyaghiány miatt a csoportokat akkor tervezik felhasználni, amikor a harcok az osztály elhelyezési körlete közelébe érnek.

Mindenkit, akit használni nem tud 6 Botondját, 3 nagy parancsnoki személy-gépkocsiját, Buick, BMW, Adler személygépkocsijait Opel-Blitz, Marmon-Ford tehergépkocsijait és két személygépkocsi felhasználására intézkedik. Az intézkedés végrehajtási határideje IV. 18. [874]

1945. április 16.

A hadosztály hajnali intézkedése nyomán [875] a zászlóalj egy jelszóra feladja eddigi helyét és új műszaki beosztást kap. A zászlóalj parancsnok szemrevételezésre 3 tiszt és 6 fő legénységet küld ki az új védőállás vonalába. A zászlóalj parancsnok segédtisztje reggel 6 órakor a műszaki parancsnoknál jelentkezik és szemrevételezik az új védőállást, melynek vonala: Wolzon Ny 1 km erdőszegély - Attneudorf Ny - ettől D-i irányba Lindenbach Ny - innen D-i irányába tovább menve az erdőmagaslat. A bejáráson résztvesz a zászlóalj parancsnok, a műszaki segédtiszt, a gránátos zászlóaljtól egy százados kíséretében [876] az É-i részt szemrevételezik és kitűzik az erdő D-i szegélyéig. A védőállás D-i részét a műszaki parancsnok szemrevételezi. A kitűzés befejezésével a zászlóalj beérkezik és az állások kiépítését megkezdik. Rajtuk kívül egy német munkásszázad is rendelkezésükre áll. 18 órakor a zászlóalj parancsnok új harcálláspontjára Georgenbe bevonul. [877]
2 órakor a tüzérparancsnok az előző esti eligazításnak megfelelően az új védőállás tüzérségi szemrevételezésére intézkedik. [878] 3 órakor érkezik meg a hadosztály írásbeli parancsa a visszavonásra.[879] Parancsot ad a tüzérparancsnok tágabb törzsének Kirchbergbe menésére. [880] 10-kor a hadosztályparancsnok 16-ról 17-re virradó éjjel észrevétlen leválást rendel el a Gaishofen - Linde patak mente - Linden Ny. - Altnendorf Ny. - Dorflein K. vonalába. [881] Ezért a tüzérparancsnok kiegészítő intézkedést ad ki alakulatainak az új védőállás elfoglalására. [882] 12 óra 30 perckor a VI. gépvontatású tüzérosztály segédtisztje jelenti, hogy a túloldalon Muraszombat Barkóc - Murahely erdőben 35 ökrös szekér valószínű pontonokat szállít. Szemrevételezés után 18 órakor jelentés a hadosztályparancsnoknak.[883] A 84. tüzérosztály kéri előrevonását, hogy a németek ne vessék be saját támogatásukra. Parancsot kapnak, hogy St. Leonhardba meneteljenek. [884] 19 órakor beérkezik a 118.

---

[873] ***Őrhalmi*** levele. A hadosztály ismert parancsa alapján valóságban a motorkerékpáros rohamszakaszba osztották be.
[874] ***Dárday*** uott.
[875] 600/Szent László ho. I. a. 45. IV. 16. sz.
[876] ***Utásznapló*** 912. o.
[877] ***Utásznapló*** *921. o.*
[878] ***Dárday*** 193. mell.
[879] ***Dárday*** 194. mell.
[880] ***Dárday*** 195. mell.
[881] ***Dárday*** 193 mell. 708/Szent László tparancsnok 45. IV. 16. sz.
[882] ***Dárday*** 196. mell.
[883] ***Dárday*** 197. mell.
[884] ***Dárday*** 198. mell.

hadosztály tűztervvázlata. [885] 22 órakor A VI. gépvontatású tüzérosztály felderítője helyére a 11./ 2. gépvontatású üteg felderítője megy. [886]

Az erődezred szervezését a hadosztályparancsnok jónak tartotta. A Dráva zászlóaljat hadosztály tartalékként pihenőbe rendelték korábbi erőltetett menete miatt. [887]

A híradó zászlóalj 3. sz. parancsa szerint Horváth László és Fábián Dezső őrmesterek tiszti kiképzésre való jelentkezését a hadosztályparancsnok 1945. március 6-án elfogadta. [888] 14 órakor Hegendorfba beérkezett a híradó zászlóalj Nagyacsádon maradt fogatolt része. [889]

A várt "Árpád" jelszó a visszavonulásra éjfélig nem érkezett be.

1945. április 17.

A hadosztály a századokat régi helyükön szemléli meg. A kitűzött védőállások építése folyik. Luttenbergig a 118. hadosztály műtárgyakat átadja a Szent László hadosztálynak. A zászlóalj 3. századaként szereplő 16. hadosztály utászszázad parancsnok szemrevételezi az É-i védőállás erdős részén telepített műszaki zárakat, erről jelentést tesz. [890]

Az arcvonal a szokásos orosz aknázás mellett csendes volt. Erényi ezredes – a másik ezred parancsnoka - meglátogatta Goór György alezredest.[891]

Az utász zászlóalj Wolfau - Altneudorf - Lindenbach vonalában új védőállást épít ki a Balkáni német hadsereg visszahúzódásának segítésére.

9 óra. A nap folyamán vissza kellett állítani a korábban elrendelt tüzérségi és hiradó összeköttetést, állásváltoztatásokat (a 2/1. üteg és a két felderítő járőr).

16.30-kor a jobb szomszéd hadtest ellentámadása az 1. sz. célt elérte.

19 órakor a VIII. gépvontatású tüzérosztály egy lövegének előremozgatására a II. magyar hadtest tüzérparancsnokától üzemanyagot kér. [892]

20 óra. Mert a 20. rohamtüzérosztály beérkezése holnap délre várható a benzin igény teljesíthető és a 84. tüzérosztály Georgen területére előrevonható. "Árpád" még mindig nincs.[893]

17-én este a gránátosszázad parancs kap, hogy készüljön fel a visszavonulásra, de az éj folyamán még erre nem kerül sor. Az oroszok valami nagy támadásra készülnek, ezért egész éjjel riadókészültségben vagyunk. Egész éjjel szórványos lövöldözés hallatszik, de nem történik semmi. Este Hitler beszélt: röviden és semmi lényegeset nem mondott. [894]

1945. április 18.

Megtörténik az átcsoportosítás elrendelése. [895] (18. melléklet)

A gránátos század parancsnoka, Szepesvári Béla főhadnagy: „Parancsot kapok, hogy valószínű, az éj folyamán el kell hagyni e védőállást az előzőekben leírt vázlat szerint, mivel az oroszok délkeleten tért nyertek. De ez megint nem következik be, mert az oroszokat visszanyomják.

Intézkedések az új védőállás megszállására – elismerések

[885] ***Dárday*** 199. mell.
[886] ***Dárday napló*** IV. 16.
[887] ***Goór napló*** 3-4. o.
[888] 59.410/eln. kik. - 1944. sz. körrendelet. Megjelent 1944. 65. sz. Honvédségi Közlönyben.
[889] ***Halmay napló*** IV. 16. A zászlóaljtörzsből: Farkas István és Huszty Sándor tizedesek- 1 századtól Bábolnai Lóránt főhadnagy, Molnár Ferenc, Domonkos Gyula tizedesek, Ravasz Béla és Tompa László őrvezetők és 21 honvéd- a 2. századtól Vargha László és Fekete Ottó zászlósok, Dobra Géza szakaszvezető, Sándor Károly őrvezető és 9 honvéd.
[890] ***Utásznapló*** 921. o.
[891] ***Goór napló*** 4. o.
[892] ***Dárday*** 200 mell.
[893] ***Dárday napló*** IV. 17.
[894] ***Szepesvári*** 116. o.
[895] ***Utásznapló*** 921. o.

1. A zászlóalj bizonytalan időpontban, de előreláthatólag az éj folyamán a vázlaton megadott védőállásba vonul vissza. Az állások elhagyása csak hírvivővel küldött írásbeli parancsra történhetik, függetlenül a szomszédok magatartásától. Addig a védőállást a végsőkig tartani kell.

2. Amennyiben a védőállás elhagyása ellenség, behatása nélkül történik, a századok az erdő déli szegélyén gyülekeznek, majd Wernsee főterére menetelnek.

3. Ellenséges behatolás esetén egy tiszthelyettes parancsnoksága alatt legalább egy raj fedező csoport visszahagyandó. A parancsnok alaposan oktassa ki, és vázlattal lássa el. Visszavonulás, mint 1. pontnál.

Wernsee-töl a zászlóalj Asztalos százados parancsnoksága alá, ugyanott a Gulyás raj Szepesvári főhadnagy parancsnoksága alá lép. A páncéltörőágyús szakasz Wolfau Ny. erdőszegélynél jelentkezik Szepesvári főhadnagynál. Menetvonal: Waltersdort D., Altneudorf É., Wolfau, Innen nyugati irányban a műúton.

A századok az előtalálható és elszállítható földszerszámokat hozzák magukkal. Az új védőállás kezdetlegesen lesz kiépítve, annak további kiépítése a századok kötelessége és érdeke. Repülök megjelenésekor (nappal) teljes rejtőzés és mozdulatlanság.

Amint a védő alkörlet parancsnokok új harcálláspontjukat megállapították, hírvivőt azonnal küldjenek harcálláspontomra (műúton), mert amíg ezek meg nem érkeznek, távbeszélő vonalat kiépíteni nem tudok (távbeszélőn a visszavonulásról még rejtjelezve sem szabad beszélni). Jelen parancsom titkosságára, és a benne foglalt visszavonulási szándék legmesszemenőbb eltitkolására a parancsnokok figyelmét nyomatékosan felhívom. A konyhától eredő elvonulási hírről a legénység figyelmét el kell terelni. Mindazonáltal óvatosan úgy kell előkészíteni mindent, hogy a kivonás sötétben is a legnagyobb csendben, tervszerűen és főleg minden nemű anyag elhagyása nélkül lehetséges legyen. Jelen parancsomat Ivasko főhadnagy Pintér zászlóssal is közölje, ő értesítse a visszavonulás megkezdéséről is. Az aknavető szakasz tüzelőállásban lévő részét a harcálláspontomról fogjuk közvetlen útba indítani Wernsee-be.

Magatartás az új védőállásban: A legénységet szigorúan ki kell oktatni, hogy az új védőállást oktalan lövöldözéssel ne árulja el. Ellenséges felderítő járőröket, a legtökéletesebb csendet és rejtőzést tanúsítva, engedjenek be és fogjanak el.

TP. B - 578./945. 4. 16. Pálfy szds. [896]

A Kozma csoport átadja műszaki berendezéseit a Kocsis csoportnak, utána átveszi a hadosztály új sávjában levő Stainzen - Georgen - Siheldorf területén levő hidakat. A Kocsis csoport a Kozma csoport műszaki tárgyain kívül átveszi a Lindenbachtól DNy-ra levő hidat. Többi műtárgyait a Jobbágy csoport veszi át, számolva azzal, hogyha a hadosztály visszavétele megtörténne, az új védőállásban az előző nap szemrevételezett műtárgyakat fel fogja robbantani.[897]

Hajnalban erősebb aknatűz az arcvonalon. Melencénél jól megfigyelhető nagy mozgás a túloldalon. Két honvéd az erőd zászlóaljból megszökött. A hadosztályparancsnok tábori csendőröket ígért. [898]

A tüzérparancsnok a csendőr zászlóaljat és a 2/IV. légvédelmi felderítőt szemléli.

12 órára a jobb szomszéd visszafoglalta eredeti védőállását. Így az "Árpád" egyelőre tárgytalan. A vezetékes összeköttetéseket le kell bontani. [899] A 11./ 2. üteg szóban kap erre parancsot. 14 órakor az új tűzterv kiegészítést kapják meg az ütegek.

vitéz Orbán Nándor százados jelenti, hogy 8. tüzér pótosztályával (2. ütege 7 db. 8 cm-es 18 M. könnyű ágyúval, 3. ütege 10,5 cm-re átszerelés alatt van) a 13. SS handzsár (?) hadosztály

---

[896] ***Szepesvári könyv*** 116-118. o. A parancs eredeti példánya a Hadtörténelmi Levéltár Personalia Farkas Jenő iratai között van.
[897] ***Utásznapló*** 922. o.
[898] ***Goór napló*** 4. o
[899] ***Dárday*** 201 mell.

alárendeltségében van és a Szent László hadosztálynak átengedik. Igényelték. A kérelem elment a XXII. hegyivadász hadtesthez. [900]

18 órakor Henkey őrnagy a tüzérparancsnoknál jelentkezik, jelenti, hogy megalakultak és a parancs szerint menetben vannak Wernseebe. Gyalogszázada a hosszú út miatt nem fog beérkezni. Dárday ezredes továbbküldi a hadosztályhoz támogatását megígéri.

21 óra 30 perc. A XXII. hegyivadász hadtest tüzérparancsnoka (a továbbiakban: Arco 422) távbeszélő parancsot ad, hogy a 84. tüzérosztályt vonjuk előre. "Árpád" még mindig nincs. [901]

Tovább folyik a jó élet a védőállásban. Nagyon jó kajákat kapunk továbbra is, sőt cigarettát is. Szerzek egy rossz gramafont, azt nyekergetem esténként. Napozom, délutánonként sportolok. Egyszer az a hír jön, hogy az oroszok az én szakaszomon fognak támadni, de nem történik semmi. [902]

Éjjel igen erős tüzérségi tűz az arcvonalon, Murasziget és Muramelence nél még erősebb ellenséges gépkocsi, tehergépkocsi és országos jármű forgalom, főleg anyagszállítás tapasztalható. Egy század kiásott állásait elfoglalta. 1/2 aknavető üteg 1-1 vetője 30 másodperces tűzzel "ráálll". [903]

1945. április 19.

Hajnalban az egész utász zászlóalj megindul és az előző este kiadott parancs szerint a műszaki tárgyakat átveszi. Ez estére be is fejeződik. Deme főhadnagy és Fejes hadnagy a tárgyakat megszemléli és megállapítják, hogy azok legtöbb helyen már kész állapotban vannak. Az erdőben levő állás a letarolás miatt még kezdetleges állapotban van. A német munkásszázad is itt dolgozik. A hadosztály a német kitüntetési beadványt visszaadja újraszerkesztés végett. Ez még este megtörténik. [904]

12 óra 30 perc. A 2. német tüzérosztály jelenti, hogy Gyula csárda (major) felől 89 országosjármű és 12 hatos fogatú álcázott jármű közeledik. Él Cserföldet elérte. Parancs: a 2/1. üteg bénítsa. 5 lövést adott le, szétugráltak.

19 óra 30 perc. A bal szomszéd 118. hadosztály jelentkezik. Tűztervét átadja.[905] Kapcsolat nem jó velük. A VI. gépvontatású tüzérosztály átmenetileg a 9. SS hadosztály alárendeltségében maradt.

20 órakor Karvaly főhadnagy az I.a-tól a repülő lövészek Murán át végzett fogolyszerző vállalkozását beszéli meg, nehogy beléjük lőjenek. A 2/1. üteg felderítője parancsot kap, hogy jelentkezzen Pályi századosnál.[906]

Érkező távmondatok: II. hadtest: a VIII. gépvontatású félszakasz rendelkezésre áll; [907] Intézkedés. a 6/1. üteg tüzelőállásába megy 4. lövegként. [908] Válasz a 84. tüzérosztály II. osztályú német vaskereszt indítványára. [909]

Melencénél a mozgás változatlan. Az oroszok estére felhagynak a tüzeléssel, éjjel csend van.

Goór alezredes 6 tábori csendőrt kap. Elhelyezése egy vend gazdánál Ober-Krappingben van. Mihajlovits párti partizán. Igen jó viszonyban vannak. A vend lakosság szereti a magyarokat és Magyarországhoz szeretnének visszajönni. Éjjelente a ház pincéjében tárgyalnak partizán társai. Csak azért választották Mihajlovitsot és nem Titót, mert a kommunistákat a németekkel együtt egyformán gyűlölték.[910]

1945. április 20.

---

[900] ***Dárday*** 203 mell.
[901] ***Dárday napló*** IV. 18.
[902] ***Szepesvári könyv*** 119. o.
[903] ***Goór*** és ***Dárday napló*** uott
[904] ***Utásznapló*** 922. o.
[905] ***Dárday*** 204 mell.
[906] ***Dárday napló*** IV. 19.
[907] ***Dárday*** 205 mell.
[908] ***Dárday*** 207 mell.
[909] ***Dárday*** 206 mell.
[910] ***Goór napló*** 4. o.

Fejes utászhadnagy az új védőállásról vázlatokat készít. A hadosztály vezető állatorvosa jön a zászlóalj harcálláspontjára tájékozódni. A zászlóaljvonat parancsnok is előrejön, jelenti, hogy lótápot a hadbiztosság nem tud adni, ezért a lovak erőállapota erősen romlik. Az 1. század Stainzgenbe települt. [911]

A repülő lövészek éjjeli vállalkozása sikerrel járt.

8 óra 30 perc. A 20. rohamtüzérosztály a Pálfi zászlóaljat leváltotta. [912] Kárpáthy főhadnagy erről a következőket írja: "A Mura folyó jobb - déli - partján jól kiépített állások jobb - keleti - szárnyát foglaltuk el. Az osztálytól a 250 fős alakulatnak lettem a parancsnoka. Könnyű fegyverekkel jól fel voltunk szerelve, mert a rohamlövegeink 20 villámgéppuskáját is magukkal hoztuk. Páncélöklünk is volt elegendő. Tőlünk nyugatra ejtőernyősök, majd repülő lövészek, testőrök (gránátosok) és csendőrök voltak. Vállalkozásokat támogattak, felváltva voltunk az első vonalban. Az oroszok nem keltek át a Murán, igaz nem is erőltették." [913]

11 óra. A 2. német osztályparancsnok jelenti, hogy Strochendorfban új harcálláspontját elfoglalta és a 118. német hadosztály előkészített állásait elfoglalta. Értesülnek a 118. német hadosztály tüzérparancsnokától, hogy Pettau D. 2 km-re Turnichban, Fetter százados 8 cm-es lőszerről tud. [914]

11 óra 45 perc. A hadosztály: "Intézkedés a hadosztály gyalogságának átszervezésére."

Lényege: - „Vadász" zászlóalj, parancsnok : Erényi ezredes;
- „Erőd" zászlóalj, parancsnok : Goór alezredes,
- Roham zászlóalj , parancsnok: Henkey őrnagy. [915]

15 óra. A hadosztály tüzérségének helyzetét felterjesztik.[916] 15 óra 30 perc. Szepessy főhadnagy a (VIII. gépvontatású tüzérosztály) félszakaszával beérkezik.

16 óra. 30 perc. A XXII. hegyivadász hadtest parancsnok a jobb szomszéd 118. hegyi hadosztályparancsnokával Szügyi vezérőrnagyot látogatják meg. A tüzérparancsnok is ott van, jelenti a hadosztály tüzérségi és a lőszerhelyzetét. Megbeszélik a két hadosztály tüzérségének együttműködését.

A híradó zászlóalj rádiós századánál még négy szakasz - és kilenc rajparancsnok van. [917] Délután betegen ment Halmay százados Pirchdorfba a hadosztálytörzshöz létszámegyeztetés végett. A doktor ágybaparancsolja. Egy hetet 27-ig betegen fekszik.[918]

Az arcvonalon csend van. Az erőd zászlóaljhoz a kért hat tábori csendőr megérkezett.[919]

1945. április 21.

Az utász zászlóalj parancsnok műszaki zárak szemléje megtörtént, zárnaplót oleáta vázlattal felterjesztik a hadosztály műszaki parancsnokához. Írásban jelentik a zászlóalj helyzetét.[920]

Éjjel 1 órakor 40 db 15 cm-es, 300 db 8 cm-es lőszer érkezett.[921] 230 db 10,5 cm-es lőszer átvehető St. Leonhard Ny. 2 km. Samorkoban a XXII. hegyivadász hadtest "Odeon" kocsioszlopánál.

8 óra 30 perc. A hadosztályt értesítik, hogy az ígért 2. és 73. magyar tüzérosztályokat megkapja.

A 2. gránátosszázadot reggel rohamtüzérek váltják fel. "Mi Wernseebe megyünk újból megalakulni. Jól esik egy kis falusi élet. Szalmán öten alszunk. Egy kis falusi vadóc folyton

---

[911] ***Utásznapló*** 931. o.
[912] ***Dárday napló***
[913] ***Kárpáthy történet*** 23. o.
[914] ***Dárday napló*** IV. 20.
[915] ***Dárday*** 208 mell.
[916] ***Dárday*** 209 mell.
[917] ***Halmay*** I. szakaszparancsnok Virág hadnagy Rajok: 1. Fábián 2. Várnai 3. Csizmadia, 4. Szalai- II. szakaszparancsnok Jacskó zászlós Rajok: 6. Gedőváry _9. Litauszki; III. szakaszparancsnok Hursán Pál hadapród őrmester. Rajok: 10. Jakab (volt Tolnai) 13. Horváth-; IV. szakaszparancsnok Mosolygó hadapród őrmester. Raj: 15 Farkas. Mellékletben a század névsora.
[918] ***Halmay napló*** IV. 20.
[919] ***Goór napló*** uott.
[920] ***Utásznapló*** 931. o.
[921] Sajnos nem volt használható, mert légvédelmi tüzérségi lőszer volt.

bolondozik velem. Súlyt lökünk. Megható szentmisén veszek részt, a Himnusznál a sírás fojtogatja a torkomat. Szegény jó szüleimre, testvéreimre gondolok, mi lehet velük? Embereket kapok a létszám kiegészítésére." [922]

13 óra. A 84. tüzérosztály IV.19-én 18 órára beérkezett St. Leonhard D-re.[923]

A felettes XXII. hegyivadász hadtest I.a-ja tájékozódik a 84. tüzérosztály állásba meneteléről, aki a bal-, a 2. német a Goór-; a 2. tüzérosztály a jobb védőkörletet fogja támogatni, míg a 73. tüzérosztály a "Z" állásba kerül. Átadja a lövegek fedőneveit. Hozza a tervezett és kiépített figyelő és tüzérségi állások vázlatát. [924]

21 óra. A 2/1. ütegtől Szabó főhadnagyot egy polgár tájékoztatja 200 ellenséges páncélos gyülekezéséről.[925]

A hadosztályparancsnoka az arcvonalat szemlélte. Kapcsolatot tervez létesíteni az olaszországi angol csapatokkal.

Délben beérkezett Goór alezredes részére kiutalt parancsnoki gépkocsi.

Este az egyesített repülő lövész zászlóalj második vállalkozását hajtotta végre, mert az előttük levő terep erre a legalkalmasabb. Három foglyot ejtettek, azokkal tértek vissza.

Az orosz tüzérség az erőd zászlóalj vonalát lőtte. (több mint 100 akna, stb.) [926]

A hadosztály a 2. páncéloshadseregtől parancsot kap, hogy jelentse az újonan érkezett és rendelkezésükre bocsátott egységek tiszt, tiszthelyettesi és legénységi létszámát, vételezett fegyvereit. A jelentés értelme a hiányok pótlását célozta és azért volt, hogy a hadosztály megint vezethető állapotba kerüljön és lehangolt állapotát megjavítsa. [927]

1945. április 22.

A századok ellenőrzik az átvett hidakat, ahol szükséges azokat megerősítik. A 16. hadosztály utászszázad szemrevételezi az É-i védőállás előtt telepített aknazárakat és azt a zászlóalj parancsnokság útján a műszaki parancsnoknak jelenti. Idő: derült, legénység hangulata kielégítő, ellátás pontos. [928]

Gyengébb orosz aknatűz. A közelben egy magyar menekülő csoport felesleges terhét átveszik, mert lerongyolódtak és kell a ruha. Goór alezredesnek egy volt tüzér zászlós zubbonya és lovaglónadrágja jutott. [929]

12 órakor megállapodás születik a 118. német hegyi hadosztály tüzérezred-parancsnokával, hogy a Stochendorfban levő központjába a 2. német tüzérosztály vezetéket épít ki.

18 óra 30 perckor készül a hadosztályparancsnoki parancs tüzérségre vonatkozó része, mely szerint a 84. tüzérosztály a bal Henkey és Bessenyei csoportokat ; a 2. német tüzérosztály a jobb Pályi és Goór csoportokat támogatja.

1945. április 23.

1. század szemlét kap. Díszparancs készül a zászlóalj egy éves jubileumára. Fejes hadnagy elkészíti az új védőállás 1:10.000 vázlatát a századok részére. Idő napos, legénység hangulata kielégítő, ellátás gyenge.

Nappal ismételt aknatűz az erőd zászlóalj jobb szárnyán.

Az erődezred leendő parancsnoka (Goór György alezredes) zászlóalj parancsnokaival (Szinay és Czegle János századosok) végleg rendezi a szervezést. [930]

11 órakor a 84. tüzérosztály helyzetét jelenti.[931]

---

[922] ***Szepesvári könyv*** 119. o.
[923] ***Dárday*** 211 mell.
[924] ***Dárday*** 213 mell.
[925] ***Dárday napló*** IV. 21.
[926] ***Goór napló*** 4. o.
[921] ***Payer*** 560. o. és 316. jegyzete
[928] ***Utásznapló*** 931. o.
[929] ***Goór napló*** uott.
[930] ***Goór napló*** 4. o.
[931] ***Dárday*** 216 mell.

17 órakor a XXII. hegyivadász hadtest tüzérparancsnoka közli, hogy a VI. gépvontatású tüzérosztály a hadosztály alárendeltségébe lép, amíg a hadosztály jobb sávjában lesz állásban.[932]

Délután Goór alezredes meglátogatta a tőle jobbra lévő Erényi ezredest. Este alakulata balszárnyát erős tüzérségi és aknavető tűz éri.

1945. április 24. Idő esős, hangulat kielégítő, ellátás javult.

7 órakor parancs a VIII. /5. ütegnek, hogy a II. magyar hadtest parancsára vonuljon be a hadosztályhoz. Az üteg benzinhiány miatt nem tud bevonulni és a 68. német hadtest alárendeltségéből csak annak beleegyezésével léphet ki. [933]

A gránátos zászlóalj 2. százada Zwen községbe megy, hogy a vadászezred megalakuljon. Erényi ezredes lesz az ezredparancsnok, mint hadosztály tartalék. Csendes napok következnek. "Szemrevételezzük az új védőállást, azután alakulunk, szervezünk, a hadfelszerelést rendezgetjük, őrszolgálatot adunk. - emlékezik Szepesvári főhadnagy század parancsnok - Egy kedves család, amelynek egy szép, Annácska nevezetű lány is tagja, rendszeresen megvendégel. Jól élek, pihenek, rádiózom. A zászlóaljparancsnok és a század parancsnokok vacsorákat rendeznek, én is nagy sikerrel rendezek egyet.

Az egészségügyi helyzet nagyon rossz, az emberek sokat betegeskednek. Megint emberpótlást kapok, jelenleg létszámom 100 fő." [934]

10 óra. Az "Arco 422" telefonál, hogy a ma érkező 1./ 2. közepes aknavető tüzérosztály részére 211 lövést kiutaltak.

12 óra. Jelentkezik Szőke Barna százados a 2. tüzérosztály parancsnok helyettese, jelenti, hogy osztálya St. Leonhardba érkezett be, 3 ütege 3-3 löveggel van. Parancsot kap, hogy másnap Georgenbe meneteljen. Feladata a hadosztály jobb védőkörletében az egyesített repülő lövész zászlóalj mögött vonuljon fel két üteggel - lőszerhiányára való tekintettel - ha erre parancsot kap. A 6. póttüzérosztálytól Bende hadnagy (Orbán százados helyett) jelentkezik, az osztály jelenlegi alárendeltségében kell maradjon.

17 órakor a XXII. hegyivadász hadtest tüzérparancsnok parancsára a VI. gépvontatású tüzérosztály egyik ütege kilép a bal hadosztálytól és a 118. német hadosztályhoz menetel.

A hadosztályparancsnok a csendőr- zászlóalj leváltására intézkedik. Védőkörletét az ejtőernyős zászlóalj veszi át a rohamezred alárendeltségében. [935]

A XXII. hegyivadász hadtest tájékoztatása szerint a 8. póttüzér-osztály nem rendelhető alá a hadosztálynak és csak a 2. és 73. könnyű tüzérosztályok egyikével számolhat. Erre a hadosztály tüzérparancsnok a 2. könnyű tüzérosztály felvonulásának előkészítésére ad parancsot.[936]

Az utász zászlóalj parancsnok a 2. század ütközetvonatának ellenőrzése Jandorfba megy. A zászlóalj vezetőorvosa az 1. századnál egészségügyi szemlét tart. Solymos hadnagy a zászlóalj vonat körzetében szemlél, az eredményt a zászlóalj parancsnokságnak jelenti. A hadosztály vezető állatorvosa a zászlóalj lóállományát megszemlélte. F. Tóth János karpaszományos (ejtőernyős) őrmester függelemsértése. A zászlóalj parancsnok a műszaki parancsnoknál tájékozódik [937] a műszaki munkák állásáról majd közösen tesznek jelentést a hadosztályparancsnoknak.[938]

A Mura túlsó partján levő malmok padlásain lévő távcsöves orosz puskások nagyon kellemetlenkednek. Egy csendőr hadnagy kísérletezik , hogy páncéltörőből kilőtt kézigránáttal felgyújtsa azokat, sikertelenül. A nehézpuska repeszgránátja viszont erre kiválóan alkalmas. [939]

1945. április 25. Idő: derült, legénység hangulata kielégítő, ellátás javult

---

[932] ***Dárday*** 217 mell.
[933] ***Dárday*** 219 és 220 mell.
[934] ***Szepesvári*** 120. o.
[935] ***Dárday napló*** IV. 24.
[936] ***Dárday*** 223 és 224 mell.
[937] ***Utásznapló*** 932. o.
[938] ***Utásznapló*** 941. o.
[939] ***Goór napló*** 4. o.

Hajnali ébresztőnek Czegle zászlóalj balszárnya kapta az aknavetőtüzet. Goór ellenőrizte az I. vonalat és utána a Dráva zászlóaljat. [940]

8 órakor a 84. tüzérosztály-parancsnok jelenti, hogy az ellenség 3 óra 15 perckor 3 csónakkal Murahely D. 2 km. műút és vasút között átkelést kísérelt meg, mely gyalogságunk tüzében összeomlott.

A 84/1. üteg megfigyelője mellett települt 73/1. üteg figyelőjén keresztül lehet a VI. gépvontatású tüzérosztállyal beszélni, mert a hadosztályközpontba épített közvetlen vonalát le kellett bontani.[941]

9 óra 30 perckor a II. magyar hadtestparancsnok részére elküldik a hadosztály tüzérségéről készült jelentést, 18 órakor érkezik a 118. hadosztály a német 668. tüzérezred parancsnokának vonatkozási pont táblázata. [942]

Ezen a napon jelenik meg Regulic vezérezredes és De Angelis tüzérségi tábornok által kiadott közlemény, melynek fordítását Hegelsdorfban Karvaly főhadnagy hadműveleti segédtiszt hitelesítette.

" A magyar Szent László hadosztály újrafeltöltésének befejezése elött került bevetésre a Balatontól É-ra és DNy-ra. A hadosztály kiváló parancsnokának vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagynak parancsnoksága alatt - az elszakadó mozdulatok folyamán - német kötelékek oldalán hűséges fegyverbarátsággal derekasan harcolt. A Mura arcvonalon történt bevetés óta, minden feladatát a védelmi harcban maradéktalanul teljesítette. A hadosztály tisztjeinek és legénységének nagyszámban adományozható volt a német vaskereszt. Vitéz Szügyi vezérőrnagy úrnak és a Szent László hadosztály minden tagjának bátor magatartásukért teljes elimerésemet fejezem ki.

Redulic

vezérezredes, és Heeresgruppe Süd főparancsnoka

A Heeresgruppe Süd főparancsnokának elismerő szavaihoz teljes egészében csatlakozom, és meg vagyok győződve arról, hogy a hadosztály a belehelyezett bizalomnak a jövőben is eleget fog tenni.

De Angelis

tüzérségi tábornok, és a 2. páncélos hadsereg parancsnoka. [943]

Egyidejűleg a hadosztály törzs Szász Ferenc hadnagyot motorkerékpárral 1945. IV.25 - V.5. között nyíltparanccsal Georgen, Marburg, Klágenfurt, Villach területére küldi felderítésre családegyesítések érdekében.[944]

Az utász zászlóalj parancsnok Ferenczy ezredes úrnál a Georgenben levő csapatok parancsnokánál, majd F. Tóth József őrmester féle függelemsértési ügyben kihallgatáson jelentkezik. Ezután az 1. század út- és műszaki zárait szemléli meg.[945]

1945. április 26. Idő: felhős, legénység hangulata kielégítő, ellátás gyenge.

9 órakor a 2. tüzérosztály beérkezett , a kiutalt 214 db gránátot átvette, így két ütegével állásba ment. Este 18 órakor tűzkészségét jelenti.[946]

A hadosztály tüzérparancsnoka új felvonulási és együttműködési tervet készít, melyben az új zárótűz körleteket is kijelölte és amely a hadosztály intézkedésében jelent meg, melyet a tüzérparancsnokoknak kiad a zárótűz körletek újbóli megállapítására.[947]

Ráckanizsa felől nagy tüzérségi és aknatűz az erődezred vonalán.

A Czegle zászlóaljnál az egyik golyószórós irányzó négy oroszt kilőtt.

Az oroszok meg akarják torolni, de támadásukat az aknavető-szakasz elhárította. [948]

---

[940] ***Goór napló*** 4 – 5. o.
[941] ***Dárday napló*** IV. 25.
[942] ***Dárday*** 225 és 226 mell.
[943] ***Martin-Ugron*** II. 85. o. után a 6. sz. szöveg melléklet
[944] ***Szász***
[945] ***Utásznapló*** 941. o.
[946] ***Dárday napló*** IV. 26.
[947] ***Dárday*** 227 és 228 mell. 695/Szent László ho. I. a. 45. IV. 26. sz.

Az utász zászlóalj parancsnok a vezető állatorvos kíséretében a 1. századot majd a hadosztály sávjában levő út- és műszaki zárakat szemléli meg. Vischben az 1. század vonatánál takonykór ütött ki.[949]

1945. április 27. Idő: borult, legénység hangulata kielégítő, élelem jó.

8 órakor kiderül, hogy a IV.26-án elment VI. gépvontatású tüzérosztály 1 ütege Luttenberg területén a 118. német hadosztálynál van. Ezt a 84/1 üteg figyelője jelenti, akivel figyelője szomszédos illetve a német 668. tüzérezred küldöncétől tudják meg.

9 órakor Ács Zoltán főhadnagy a "Z" állás mögött levő lőszer nélküli üteg parancsnoka. A tüzérparancsnok részére utasításokat ad tüzérségi rendszere szemrevételezésére és műszaki munkálatai végzésére. [950]

A tüzérosztályok parancsot kapnak a "Z" állás újbóli szemrevételezésére, mert ott a hadosztály sávja É. felé tolódott. [951]

13 óra 30 perc. A II. német páncéloshadsereg parancsnoka a déli órákban megszemlélte a 6/1. üteg tüzelőállását, majd 13 óra 30 - kor a hadosztály harcálláspontján jelentkezik nála a hadosztály tüzérparancsnoka. Nyilván parancsára a tüzérparancsnok helyettese 15 óra 30 perckor útbaindult a 153./3. sorozatvető üteg és a VIII. gépvontatású tüzérosztály Leutschachban levő részeinek felszámolására. Az anyagokat leadatta velük és érkezésük a hadosztályhoz IV.30-ra várható.

Beérkeznek a kiadott intézkedésre a tüzérosztályok zárótűz körleteinek jelentése. Ezek szerint a 2. és 84. tüzérosztály körlete változatlan, a 2. székely tüzérosztállyá változott. [952]

A hadosztály parancs szerint az erőd zászlóaljat a Dráva- zászlóalj váltotta fel. Az erőd zászlóalj a hadosztály tartaléka lesz. [953]

Az utász zászlóalj G.-jánál egészségügyi szemle. A tábori bíróság kiszáll F. Tóth József őrmester ügyében és ítéletet hoz. Szász hadnagy a hadosztály utasítására a családok felkutatására útba indult. [954]

1945. április 28.

A hadosztályparancsnok vitéz Ferenczy Márton ezredest gyalogsági parancsnoknak osztja be. [955]

A egyesített repülő lövész zászlóalj rádió lehallgatása alapján az oroszok átkelési kísérletet terveznek, melyet a hadosztály " Lehallgatott hírek közlése" címmel kiad alakulatainak. Nevezetesen egy I. Dub. jelű orosz parancsnok 07.50 kor számon kéri I. Jupiter beosztottjától, hogy miért nem hajtotta végre a folyó átkelésre adott szigorú parancsát. I. Jupiter 07.55-kor azt válaszolja. hogy átkelései már kezdetben meghiúsultak a partról kapott erős tűz és az ott lévő nagy erők miatt. Ha eléggé fel tud készülni, megkísérli az átkelést.[956] Minden alakulatnál riadókészültséget rendelnek el. A hat tábori csendőrből csak kettő maradt. Éjjel az orosz oldalról nagy mozgás és átkiabálás volt, de nem próbálják az átkelést. [957]

A hadosztály vonatparancsnok és vezető állatorvos és egy főhadnagyból álló bizottság megszemléli az utász zászlóalj vonatát, azt rendben találják. Az idő derült, hangulat kielégítő, élelem rossz.

1945. április 29. Az idő borult.

---

[948] ***Goór napló*** 5. o.
[949] ***Utásznapló*** 941. o.
[950] ***Dárday napló*** IV. 27.
[951] ***Dárday*** 229 mell.
[952] ***Dárday*** 228. II. és 231 mell.
[953] ***Goór napló*** 5. o.
[954] ***Utásznapló*** 941. o.
[955] ***Dárday*** 233 mell.
[956] ***Dárday*** 234 mell. 711/Szent László ho. I. a. 45. IV. 28. sz.
[957] ***Goór napló*** 5. o

Az utászzászlóalj parancsnok és Fejes hadnagy a hadosztály műszaki parancsnoknál jelentkeznek és megbeszélik a Wernseeben szükséges további rombolást. A zászlóalj út-szemrevételezésre kap parancsot. A legénység hangulata kielégítő, élelem rossz. [958]

Este az orosz oldalról valóban nagy mozgás és átkiabálás volt, de az átkelést sem éjjel, sem reggel és délelőtt nem próbálták meg.

Az oroszok a hadosztály bal szárnyán a Wernsee-i hídnál átkelési kísérletbe kezdtek. A rombolt hídmezőn palló-deszkákkal kísérelték meg áthidalni, de az ott lévő rohamtüzérek ezt elhárították. A próbálkozást jól megfigyelhették a Dráva zászlóalj bal szárnyán. [959]

Egy alkalommal két pontonra épített motorral hajtott tutajjal át akartak jönni, de a közvetlen közelről rájuk lőtt páncélököl elvette kedvüket a további próbálkozástól. Az oroszok nem keltek át a Murán, igaz nem is erőltették. Éjjel állandó erős tűzharc volt. [960]

A németek ajánlatot tettek a nyugati hatalmaknak az oroszok elleni közös harcra.

1945. április 30. Idő esős, hangulat kielégítő, élelem jó.

Fejes utászhadnagy 4 fővel éjszakai vállalkozásra indul. A nap folyamán a 16. utászszázad anyagából a szükséges aknákat előkészítik, a készenléti helyekre viszik. 1 század tisztjei út szemrevételezést és útkijelölést hajtanak végre.[961] Tettra oltás. Este az 1. utászszázad részére éjjeli riadógyakorlat. A zászlóalj folytatja a kijelölt munkát. [962]

Az éjjel az egész vonalon erős aknatűz volt. A Wernsee-i hídnál az oroszok újra kísérleteznek, de elhárítják.

Mussolini halála. Himler ajánlatát a San-Franciskóban ülésező nyugati hatalmak elutasítják.[963]

1945. május 1.

A hadosztályparancsnok a"Szent László fogadalmi emlékérmet" adományoz a Dráva- zászlóalj 25 tisztjének. [964]

Az oroszokkal egész nap erős tűzharc folyt. [965] A szovjet ugyanis átkelt Muraszigetre. Ereje az erdők miatt nem volt megállapítható. A VI. magyar közepes gépvontatású tüzérosztály is 20 lövést adott erre a területre, így az átkelés nem sikerült. 12 és 14 óra között a 2. tüzérosztály a jobb szomszéd hadosztály elé lő, a VI. gépvontatású tüzérosztály a Goór védőkörlet elé lövi be magát.[966]
A gránátosezred a Mura védelmét 1945. május 1-én vette át a repülő lövészezredtől és ezután csak 3 napig volt állásban a hadosztály Oberkrappling K, Wernsee Ny és Murahely közötti szakaszán húzódó bal védőkörletében. [967]

Délben beérkeztek Leutschachból a 153./3. sorozatvető üteg és a VIII. gépvontatású tüzérosztály maradéka. Elosztották őket a többi alakulat között. Így a két alakulat megszűnt.[968]

A repülő lövészek első vonalban léte alatt harci tevékenység nagyon kevés volt, - írja Pályi százados - A Mura túlsó partja erdős, cserjés terület volt. A fákon lehettek a megfigyelők, éjszaka erős járőrözés volt a túlsó parton is. Nappal, ha mozgás volt állásainkban, szórványos tűzet nyitottak.

---

[958] ***Utásznapló*** 942. o.
[959] ***Goór napló*** 5. o. és ***Dárday napló*** IV. 28.
[960] ***Kárpáthy történet*** 23. o. és ***Goór napló*** 5. o.
[961] ***Utásznapló*** 942. o.
[962] ***Utásznapló*** 951. o.
[963] ***Goór napló*** 5. o.
[964] 5. sz. Hadosztályparancsnoksági parancs Törzsszállás, 1945. május 21. Kitüntetésekkel és előléptetésekkel kapcsolatban csak ez az egyedül ismert parancs. A "Szent László Fogadalmi Emlékérmet" csak azok a személyek kaphatták meg, akik 1945. május 6-ig csatlakoztak a hadosztályhoz. Egyéb közléseinket egyéni naplókból, emlékezésekből, megőrzött eredeti okmányok alapján közöljük. Hasonlóképen minden legénységi állományú személy, akik a parancsban említett feltételnek eleget tett, megkapta a "Szent László Fogadalmi Emlékérmet", mely a "Magyar Bronz Vitézségi Érem" volt.
[965] ***Goór napló*** 5. o. Erre a következő jegyzet ad magyarázatot.
[966] ***Dárday napló*** V. 1.
[967] ***Pályi*** 76-77. o.
[968] ***Dárday*** 241 mell.

Sebesülés nem volt. A túlsó parton szín magyar községek voltak. Nem engedtem aknavetővel való lövöldözést, nem akartam se tüzet, se asszonyokat, se gyerekeket ölni.

A Magyar Köztársaság hangszórói is megjelentek. Éjszaka a Mura túloldaláról kommunista propaganda előadásokat tartottak. A műsort Karády Katalin "Hiába menekülsz, hiába futsz" dalával kezdték és fejezték be. De ezt is eredménytelenül. [969]

A Mura menti csendes napokat a legénységgel történő beszélgetésekre is Pályi felhasználta, hogy szorosabbá tegye kapcsolatát. Felvilágosította őket lehetőségeikről. Ez mindenek előtt az angol megszállási övezet elérése volt. Jó hangulatban bizakodtak.

Több alkalommal kaptak szemlét. Először Harteneck lovassági-tábornok járta végig állásaikat. Utána kijelentette, hogy olyan legénységünk van, akiknek mindegyikéből altisztet lehetne csinálni.

Másodszor Szügyi vezérőrnagy úr szemlélt. Az általános tájékoztatás után közölte, hogy a hadosztály része lesz annak az egységnek, mely az osztrák-bajor Alpokban előkészített állásokban fog visszavonulni és ott védekezik az utolsó emberig. Szerencse ez a terv megbukott.[970]

"A szovjet elleni hadműveletek alkalmából átruházott hatáskörben Szügyi Zoltán vezérőrnagy az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásáért a kaposvári csendőr- zászlóaljbeli Kalmár Sándor tizedesnek a "Magyar Kisezüst Vitézségi Érmet; Mihály Kálmán próbaszolgálatos tizedesnek a "Magyar Bronz vitézségi érmet adományozta. [971]

A hadosztálynál általános előléptetések történtek, de csak a híradó zászlóalj rádiós századánál történt előléptetéseket ismerjük Halmay százados közléséből.[972]

1945. május 2.

A hadosztályparancsnoka: "Hazánk szent földjéről kiszorítva, a Mura átlépésekor (1945. IV. 4.), a bolsevista ellenség legyőzésére tett fogadalom alkalmából a "Szent László fogadalmi emlékérmet" a hadosztályparancsnokság 41; az utász zászlóalj 21 tisztjének adományozza. [973]

A hadosztály tüzérparancsnoka 10 tűzösszpontosítási körletet jelöl ki a zárótűzkörleten felül. A terv szerint a zárótűzre kijelölt ütegeken kívül minden más üteg a kijelölt mögöttes területekre tüzel, amennyiben azokat eléri.[974]

Hitler meghalt, az olasz arcvonal letette a fegyvert. Goór alezredes először szemlélte meg az ezrede vonatát, melyet most látott először. [975]

Az utász zászlóalj parancsnok délelőtt Georgenben levő műszaki zárakat szemléli meg, délután a hadosztály 2. a-nál a csoportos kitüntetési beadványt és tiszti fogadalmi éremre vonatkozó beadványt adja át, majd a vezérkari főnökkel az esetleges visszavonulás esetén a robbantási tervet tisztázzák. A műszaki parancsnok tájékoztatja az "Anna" védőállás építéséről, ahova a műszaki munkák vezetésére Parázs Albin zászlóst jelölik ki.[976]

Az első vonalból való leváltás utáni napon a repülő lövész legénység szórakoztatására Pályi százados tábori színházat szervez. Parancsban kérdezte meg, ki vállalná a szórakoztató csoport összeállítását. Egy tartalékos őrmester jelentkezett. Nem színdarabot, hanem kabaré tréfákat adtak elő, amire emlékeztek.

Pályi sem gondolt akkor arra, hogy egy komoly együttes fog kialakulni. A csoport később bővült, az ejtőernyősök kiváló tornászcsoportot adtak. Szolgálat alól felmentést nyertek. Az angolok alatt a hadosztály, sőt a Klagenfurt melletti menekült táborok szórakoztató csoportjaként működtek. [977]

---

[969] ***Pályi*** 100. o.
[970] ***Pályi*** 101. o. és ***Dárday napló*** V. 1.
[971] 5. sz. Hadosztályparancsnoksági parancs Törzsszállás, 1945. május 21.
[972] ***Halmay*** Őrmester lett: Farkas László szakaszvezető- tizedesek lettek: Jakab Ernő és Kati Zoltán őrvezetők, őrvezetők lettek: Babics István, Kovács Lajos, és Simon Ferenc honvédek.
[973] 5. sz. Hadosztályparancsnoksági parancs Törzsszállás, 1945. május 21.
[974] ***Dárday*** 242 mell. 820/Szt. László ho. tparancsnok 45. V. 2. sz.
[975] ***Goór napló*** 5. o.
[976] ***Utásznapló*** 951. o.
[977] ***Pályi*** 102. o.

1945. május 3. Az idő esős.

A hadosztályparancsnok a "Szent László fogadalmi emlékérmet" az I. ejtőernyős zászlóalj 20 tisztjének adományozza. [978]

A hadosztály sávhatára a felettes XXII. hegyivadász hadtest rendeletére kibővül. A hadosztály parancsa szerint a tartalék csendőr- zászlóalj, 3-án és 4-én éjjel leváltja a német 297. hadosztály jobb szárnyán levő Schulze erőd zászlóaljat. A bal hadosztály 73. tüzérosztály felderítő járőre marad az átvett sávban. [979] A hadosztály tüzérparancsnoka és helyettese a 4. tüzérosztály parancsnokának a helyszínen elrendeli, hogy felderítő járőrt rendeljen ki a csendőr- zászlóaljsávjába. A hadosztály I. a. értesíti őket, hogy a "Z" állásban rövidesen visszavétel várható.[980]

A vonalban nappal kisebb, éjjel erősebb tűzharc. Palkó szkv. (?) vakmerően játszik az oroszokkal, de megsebesült. [981]

A gránátos zászlóalj 3-án este leváltja a védőállásban a repülő lövészeket. A Szepesvári század tartalékban van. [982]

Az utász zászlóalj parancsnok a 2. századnál alosztály-parancsnoki értekezletet tart. Szóba kerül a hídőrségek jelentkezése, tájékoztatás az általános helyzetről, a hadosztály magatartásáról, esetleges visszavonulásról, [983] őrségek viselkedése, robbantás, rombolás, állatorvosi anyag helyzete. A hadosztály írnoka Bátovszky karpaszományos honvéd a mellettük levő német főkötöző helyen meghalt. Visszajövet a hadosztály útszemrevételezési feladatot adott, melyet az 1. század hajt végre.[984]

A hadosztályt, a már tartalékban levő az egyesített repülő lövész zászlóaljat, Radulic tábornok a 2. német páncéloshadsereg parancsnoka szemlélte meg, Pályi ez után rendelte el, hogy a karlendítés helyett a régi tisztelgési módot kell követni.

Később Szügyi vezérőrnagy tartott szemlét, aki közölte, hogy gróf Pálfi Daun alezredes útján felvette a kapcsolatot a még Triesztben székelő 8. angol hadsereggel és annak az a parancsa, hogy amíg ők be nem érkeznek, a Muránál tartsunk ki. [985]

1945. május 4.

A Szent László fogadalmi emlékérmet a hadosztály gyalogos parancsnoksága öt; a hadosztály tüzérparancsnokság 7; a II. repülő lövész zászlóalj 5; az erődezred 9; az erőd zászlóalj 35; a kaposvári csendőr- zászlóalj tisztjének adományozza. [986]

Szepesvári: „4-én délután kimegyek a védőállásba az alparancsnokokkal szemrevételezni. A védőállás a Mura mentén, annak partján húzódik. A Mura másik partján az orosz állások vannak, tőlünk kb. 100 méterre. Az oroszoknak az a szokása, hogy csak éjjel szállják meg a védőállást, nappal visszahúzódnak. Visszatérve az eseményekhez, libasorban masírozunk a parton, miközben megbeszélem az emberekkel a teendőket egy támadás esetén, amikor a túlpartról egy géppisztolysorozat hallatszik, ugyanakkor a balkezem hüvelykujján egy ütést érzek. Elhasalunk, majd megnézem az ujjam: félrebillenve lóg. A lövedék eltörte a csontot a második percnél. Mellettem a védőállásban van egy nehézpuska-állás, azzal kilövetem a fa tetején csücsülő lövöldözőt, majd elmegyek a segélyhelyre. Ott tetanuszoltást kapok (amitől napokig lázam van és az egész testemet szörnyen viszkető, vörös kiütések lepik el) és kórházba akarnak utalni, de nem megyek, nem hagyhatom cserben a századomat. Három darab megfelelő fát faragtatok, a sebet jól megszórva ultraszeptil porral, a fadarabokkal megtámasztom a csontot, bekötöztetem, aztán jöhet a gyógyító természet! (mint később kitűnt, a seb nem gennyesedett el, a csont is úgy összeforrt, hogy

---

[978] 5. sz. Hadosztályparancsnoksági parancs Törzsszállás, 1945. május 21.
[979] ***Dárday*** 243 mell. 745/Szent László ho. I. a. V. 2. sz.
[980] ***Dárday napló*** V. 3.
[981] ***Goór napló*** 5. o.
[982] ***Szepesvári könyv*** 120. o.
[983] ***Utásznapló*** 951. o.
[984] ***Utásznapló*** *961. o.*
[985] ***Pályi*** 101. o.
[986] 5. sz. Hadosztályparancsnoksági parancs Törzsszállás, 1945. május 21.

ujjam tökéletesen használható maradt.) A sebesülés bizonyos traumát is kiváltott, mert megszűnt az a hiedelmem, hogy engem nem fog a golyó. - Egyébként eseménytelenül telik az idő. Az a hír járja, hogy a német hadsereg megadta magát. Mi még állunk és jól szervezettek vagyunk. - Az arcvonalon viszonylagos nyugalom. Nagyon zavaros híreket kaptunk a világhelyzetről. [987]

Reggel 8 órakor az Arco 422-es távbeszélőn értesíti a hadosztály tüzérparancsnokát, hogy harcálláspontját parancsra elhagyja, telefonjelentéseit a bal hadosztály tüzérparancsnoka fogja továbbítani.

A "Szent László" hadosztály védővonala nem kötötte le a hadosztálytörzs erőit. A mintegy tízezer főre felszaporodott létszám miatt 1945. május elején történt meg a hadosztály átszervezése. [988]

Az intézkedés szerint ekkor a hadosztály fő ellenállási vonala DNy-ÉK irányban támaszkodott a Murára: Kokoritschen ÉK, Nyugati-Altensdorf Ny, Wudoschofsen Ny erdőszegély, Wolfadorf Ny erdőszegély, Wolfsdorf ÉNy, Mura könyök vonalában.

Hadosztály harcállásponja: Mauthdorfban.

Sávhatárok: jobbról Kokoritschen - Wollachnetzen műút kizárva; balról a Mura

Erőeloszlás: - jobb védőkörlet: "Erőd" ezred Köves István főhadnagy parancsnoksága alatt + 2 raj a nehéz páncéltörő ágyús szakasztól, 1-1 raj az ejtőernyős és repülő lövész zászlóaljtól

- középső védőkörlet: "Vadász" ezred
- bal védőkörlet: "Csendőr" zászlóalj .

Hadosztály tartalék: "Roham" ezred Wisserianban.

Szomszédok: jobbról a 118. német vadász hadosztály;
balról a 297. német gyalog hadosztály volt.

Esti órákban a hadosztály parancsot ad az ejtőernyős zászlóaljnak, hogy a csendőr- zászlóalj mellett levő nagy szigetet szállja meg. Tartaléka a 20. hadosztály huszárszázad Erre az intézkedésre már nem került sor, mert az események felgyorsultak. [989]

Készül a hadosztályparancsnokság "szigorúan bizalmas" tájékoztatása a hadosztály visszavonására a "Z" és "Anna" állásba, melyről 15 órakor a vezérkari főnök előzetes megbeszélést folytat, majd 17 órakor a tárgyban újabb értekezletet tart.

Ferenczy ezredes gyalogos parancsnok tüzér összekötő tisztet kér. Magyar László főhadnagyot jelölik ki a 2. német tüzérosztálytól. [990]

Az utász zászlóalj parancsnok segédtisztjével Farkas őrnagy műszaki parancsnoktól több féle tájékoztatást kap út-szemrevételezésekre. Az 1. utászszázad díszszakasza résztvesz Bátovszky karpaszományos honvéd temetésén. Este az utász zászlóaljparancsnokság tiszti bajtársi vacsorán viszonozzák az itt levő német főkötözőhely orvosainak korábbi meghívását. [991]

20 órakor a hadosztályparancsnok szabályozza a csendőr és ejtőernyős zászlóaljak sávhatárát. Másolatát a 84. tüzérosztály és a 11/2 légvédelmi üteg is megkapja. [992]

1945. május 5.

A Szent László fogadalmi emlékérmet a hadosztály vadászezred repülő lövész zászlóaljánál tizenhét tisztjének adományozza. [993]

A hadosztály jobb szárnyán 3 óra 30 perckor a rohamezred sávjában az ejtőernyős zászlóaljnál és a csendőr zászlóaljánál egy csónakban lévő 15 fős orosz raj átkelési kísérletét hiusítják meg. A csónak felborul, egy partra úszó orosz altisztet elfognak. A 2/1. üteg 4 lövésével zavarja az esetleges gyülekezést. [994]

A tartalékban levő Czegle zászlóaljnál riadó, de bevetésükre nem volt szükség.

---

[987] ***Szepesvári*** 121. o.
[988] 761/Szent László ho. I. a. 45. V. 4. sz.
[989] ***Dárday*** 245 mell.
[990] ***Dárday napló*** V. 4.
[991] ***Utásznapló*** *uott.* 961. o.
[992] ***Dárday*** 245 mell.
[993] 5. sz. Hadosztályparancsnoksági parancs Törzsszállás, 1945. május 21.
[994] ***Dárday napló*** V. 5. és ***Goór napló*** 5. o.

Hajnalban megérkezett a csapatokhoz hadosztály szigorúan titkos parancsa a visszavonulásra, melyet "Árpád" jeligére bontható fel. [995]

Délben Lanz német altábornagy hadtestparancsnok Szügyi vezérőrnagy kíséretében szemléli a Czegle zászlóaljat . Goórt össze-vissza ölelgeti és dicséri az ezredet. Közli a legénységgel, hogy "rövidesen a nyugatiakkal együtt fogunk harcolni az oroszok ellen!" Délután a tartalékban levő Czegle zászlóalj tábortüzet tart. Este az oroszok mozgolódnak, de semmi nem történik. [996]

A hadosztály híradó zászlóaljának fogatolt oszlopa Leibnitznél, a város után Gruber Hugó vincellér pincéinél állt meg. Itt figyelmeztették őket, hogy partizánok - valószínűleg szlovének - vannak a közelben, ezért asszonyaikat is - hárman voltak - felfegyverezték. Incidens azonban nem történt. Másnap találkozunk Virág Antal tartalékos hadnaggyal, akinek irányításával a törzshöz csatlakoztak. A gépkocsi részleg továbbment nyugatra. [997]

Az utász zászlóalj Werkdorfba gyülekezik, ahol a hadosztályparancsnok megszemléli az utász zászlóaljat és tájékoztatást ad az elmúlt egy évről és vázolja szándékait a hadosztály angolokkal való találkozása esetén. [998]

16 óra. Megbeszélés a tüzérosztály parancsnokokkal a hadosztály visszavételére.

Egy írásbeli intézkedés is született a hadosztály a Mura mentén levő állásokból való visszavonására. Az említett hét sűrűn gépelt parancsot Szügyi vezérőrnagy 1945. május 5-én 3 óra 30 perckor írta alá. Az intézkedés a hadosztály "Z" közbenső és "Anna" állásba történő visszavonását körültekintően, minden részletre kiterjedően szabályozza. Olvasásakor olyan érzésünk van, mintha írói meg akarták volna mutatni, hogy ilyen parancsot is tudnak írni és Szügyi ezt boldogan írta alá.

Az intézkedés szerint - mely ellentmond az előző nap kiadottól - a Szent László hadosztálynak a következő alakulatai voltak védelemben. A védelem parancsnoka: vitéz Ferenczy ezredes, gyalogos parancsnok.

Középső védőkörletben - "Roham" ezred a volt 1/I és 1/II ejtőernyős zászlóaljak, és a roham (tüzér) zászlóalj. Parancsnok: Kovács Ferenc százados

- A jobb védőkörletben - „Erőd" ezred a volt "Goór csoport és a "Dráva" zászlóalj . Parancsnok: Goór György alezredes.

I. zászlóalj. Czegle János százados 700 fő 40 villámgéppuska.

II. zászlóalj. Szinay Ernő százados [999] 700 fő 40 villámgéppuska, nehézpuska, gránátvető.

A bal védőkörletben - Csendőr- zászlóalj. Parancsnok: Bessenyei őrnagy majd Szörényi alezredes.

- A hadosztály tartalék: „Vadász" ezred a volt Felderítő-, Repülő lövész és Gránátos zászlóaljak. Parancsnok: Erényi Lajos ezredes.
- Lovascsendőr-század. Parancsnok: Sörényi százados
- Utász zászlóalj. Parancsnok: Mersits Andor százados
- Híradó zászlóalj. Parancsnok: Baráth András alezredes.
  vezetékesszázad. Parancsnok: Görgényi József főhadnagy
  rádiós század. Parancsnok: Halmay József százados
- hadosztály forgalombiztosító (hfb.) század
- vonat

Tüzérség: 6. gépvontatású közepes tüzérosztály
84. tüzérosztály
20. rohamtüzér üteg [1000]

---

[995] ***Dárday*** 244 mell.
[996] ***Goór napló*** 5. o. Az intézkedés május 4-én készült.
[997] ***Bábolnai***
[998] ***Utásznapló*** uott. 961. o.
[999] **Szinai(y) Balc(s)zó Ernő** szds. (Kismarton, 1910. III. 25. (IV. 17.) nemes Szinay Sarolta) LA 1932. IX. 1. hdgy. - 1936. XI. 1. fhdgy. - 1941. V. 1. szds.

Az erőd zászlóaljak létszáma kb. 700-700 fő volt. Tűzereje olyan nagy volt (40-40 villámgéppuska, 16-16 aknavető), hogy az ezredre jutó sávot egy zászlóalj uralta, ezért - első ízben a háború alatt - a két zászlóalj hetenként váltotta egymást az első vonalban, míg a pihenőbe hátrakerült zászlóalj egyben a hadosztály tartalékául is szolgált.

Az "Erőd" ezrednek csak egy nehézgéppuskája és egy gránátvetője volt (mindkettőt a "Dráva" zászlóalj hozta!). Mert a nehézpuska kiválóan alkalmas volt az orosz megfigyelők kilövésére, e miatt a nehézpuskát a zászlóaljak mindig átadták-vették az első vonalban. [1001]

Az átszervezésre szükség volt, mert például a repülő lövész zászlóalj a légierőktől nem kaphatott utánpótlást.

A hadosztály létszáma ebben az időben 10-11 ezer fő lehetett. [1002]

5-én este 20 órakor a hadosztályparancsnokság értesítette a tüzérparancsnokot, hogy az "Anna " védőállás sávhatára É-ra eltolódott. Javaslata: Endrődy alezredes tüzércsoportja (2. és 84. tüzérosztály) a D-i; a 2. német tüzérosztály az É-i támogató tüzércsoport lesz. A D-i tüzércsoport a "„Vadász" ezredet; az É-i az „Erőd" ezred et támogatja.[1003]

Pályi százados véleménye a hadosztály átszervezéséről a következő volt:

"Az ejtőernyősök voltak Szügyi kedvencei. Ez érthető is volt, mert ezred parancsnokuk volt korábban, nagyszerű harcos szellemmel. Őket megtartotta eredeti nevükön az új szervezéskor.

Minket, repülőezredet, meglehetősen furcsán elintézett. Annak ellenére, hogy a repülő alakulat harcértékét kénytelen volt elismerni, akik jobban ismerték, és akik közelebb voltak hozzá, úgy nyilatkoztak, hogy nem óhajtotta az ejtőernyősök dicsőségét mással megosztani. Ahogy az ejtőernyősök maguk is elismerték a repülő legénység harcértékét, úgy mi is tiszteltük az ejtőernyősök kiváló harci értékét.

A repülők harcértékét a különleges fegyvernemi szellem adta meg. A Ludovika Akadémiát gyalogosként végzett Pályi százados un. gyalogos csapatszellemet nem tartotta magyarnak és a legelső alkalommal fegyvernemet is váltott. Repülő megfigyelő lett.

Szügyi a repülő és gránátosezredet összevonta és azokból „Vadász" ezredet, szerintem "gránátosezred"-et csinált. Hivatalosan tehát a repülő lövészezred Szügyi érthetetlen parancsa miatt megszűnt. Az összevont két zászlóalj megtartotta eredeti tisztikarát és szervezését, legalább nem keveredtek össze. Parancsnoka Erényi Árpád ezredes lett. Hadiszolgálata nem volt. Összes kitüntetése egy béke Signum laudis volt. A törzstiszti tanfolyam harcászat tanára volt. Igen kevés érzékkel a tisztek és legénység iránt. Igazi taposó típus. Igen sok személyi és szolgálati összeütközésem volt vele. Nálunk, a repülőknél a gyalogságtól eltérően más volt a szolgálati érintkezés hangja, mint a legénységnél, mint a tiszti karnál. Ezt a hangnemet Erényi meg akarta változtatni. Sokszor figyelmeztetnem kellett, hogy ez a hangnem nálunk ismeretlen. Felháborodva tiltakozott, hogy ne oktassam ki. Lovásza, Márton Antal, akit én adtam neki, mert gyerekes és családos volt, (azelőtt az én lovászom volt) kérte, hogy vegyem vissza. Márton félt vele lovagolni és kísérni, mert figyelmeztették, hogy éjszaka Erényit lelövik. Erényit én figyelmeztettem. Neveket követelt, amit megtagadtam. Vizsgálatot akart indítani. Figyelmeztettem, hogy ellene is megindul a vizsgálat, mert a repülőalakulat nem szökött, nem volt áruló, kiváló szelleműnek ismerték el mindig. Végre megértett. Nehéz volt megmagyarázni neki, hogy egy vesztett háború végén meg kell becsülni azokat az embereket, akik katonai kötelességüknek így tesznek eleget. Gyakorlatban az átszervezés nem lépett életbe." [1004]

[1000] ***Dárday napló*** 789/ Szt. László ho. I. a. 45. V. 4. sz. "Szigorúan bizalmas" Parancsnok sajátkezű felbontására. Boríték megőrzendő. ***Pályi*** százados a repülőlövészezed volt parancsnoka ettől eltérő szervezésre emlékezik. ***Kárpáthy lev.***

[1001] ***Goór napló*** 3. o.

[1002] ***Goór napló*** 6. o.

[1003] ***Dárday napló*** V. 5.

[1004] ***Pályi*** 104-105. o.

Szügyi ezt feltételezhetően azért tette, mert a repülők veszélyeztették az ejtőernyősök hírnevét. [1005]

Végül is Pályi századost Szügyi vezérőrnagy érthetetlen magatartása nem érdekelte. "A mi számunkra a háború után a "Szent László" csak addig létezett volna, míg a légierő újból vissza nem kéri személyzetét. Ez a háború után mindenképen bekövetkezett volna." [1006]

A HADOSZTÁLY MENETE HADIFOGSÁGBA

1945. május 6.

Vasárnap van, misehallgatással.

9 órakor Hertz ezredes a német 68. hadtest tüzérparancsnoka tájékozódik a hadosztály tüzérségéről. 10 óra 15 - kor a hadosztály I. a. értekezletén, a "Z" állásba való visszavonulásról tartanak előzetes eligazítást. A "csomagolás" 20 órakor kezdődik.

16 órakor érkezik meg a hadosztály parancsa az "Árpád"-ra,[1007] mely az "Anna" állásba való visszavételre vonatkozik. A tüzérparancsnok kiadja az "Anna" állás vázlatát alárendeltjeinek. [1008] Az intézkedés tartalmazza a menetvonalak szerinti csoportosítást és az alakulatok megnevezését, a parancsnokok neve és létszámadatok nélkül. Az alakulatok: Rohamezred , „Vadász” ezred, „Erőd” ezred, Utász zászlóalj, Csendőr zászlóalj, tüzérosztályok. [1009]

22 óra. A hadosztályparancsnok és tüzérparancsnok áttelepül új harcálláspontjára: Pirchdorfba. [1010]

Éjfélkor a rádióközpont Hegersdorfból Pishdorfba megérkezett.[1011] Az éjszaka folyamán német - angol fegyverszünet.[1012]

A visszavonulás végrehajtása.

A gránátos zászlóalj este menetparancsot kap, az egész hadosztály megpróbál angol fogságba menni. Útirány: Wagendorf, Urschendorf, Lukaufzen, Logarofzen, Sicheldorf, Slabonitzen, Wisserian menetvonalon keresztül. [1013]

A hadosztály vezérkari főnöke szóban tájékoztatja az erődezred parancsnokát, hogy a Balkáni Weichs hadsereg elvonulása után nekünk is le kell válni a Murától. A leválást a jobb szárnyról fokozatosan hajtjuk végre, de az erődezred előtt az ejtőernyősök sorolnak be, és utoljára marad a Dráva zászlóalj.

Az utászok 16.00-kor kapták a jelszót a visszavonulásra. Az „Erőd” ezredhez 18.00-kor megérkezett a végrehajtási parancs, 22.00-kor megkezdődött a hadosztály leválása a Murától. Az „Erőd” ezred indulását 24 óra 15 perckor tervezték. A Czegle zászlóalj legutoljára csatlakozott. [1014]

Az angol zóna felé való visszavonulást a hadosztály a német 2. páncéloshadsereg kötelékében 1945. május 6-án kezdte meg.

A repülő lövészek útvonala Hegersdorf, Pirchberg, Pittersberg, Leutschach, Deutschlandsberg volt. [1015]

Éjjel az ejtőernyősök is - Nagy Árpád főhadnagy - szép csendben, az oroszok erős aknázása közepette, veszteség nélkül, hagyják el a védőállást. Reggel már Murberg - Neuzatzban a legelső

[1005] ***Tassonyi*** és Szentiványi közlése ***Pályi***nak
[1006] ***Pályi*** ugyanott
[1007] ***Dárday*** 250 mell.
[1008] ***Dárday*** 251 mell. Az ***Utásznapló*** 961. o. szerint "Zeppelin" állás.
[1009] 790/ Szt. László ho. I. a. 45. V. 4. sz. "Szigorúan bizalmas" Parancsnok sajátkezű felbontására. Boríték megőrzendő.
[1010] ***Dárday napló*** V. 6.
[1011] ***Halmay napló***
[1012] ***Utásznapló*** 961. o.
[1013] ***Szepesvári könyv*** 121. o.
[1014] ***Goór napló*** 6. o.
[1015] ***Pályi*** 106. o.

olyan védőállásban vannak, mely jól van kiépítve, de csak egy napig maradhattak, és ott kellett hagyják az új állást. [1016]

Amikor a repülő lövész zászlóalj körletét el kellett hagyja, a falu bírója kijelentette, hogy soha ilyen jó megszálló katonasága nem volt a háború alatt a falunak, mint a magyar repülők. [1017]

A visszavonulást egy repülő fényképész katonából lett aknavetős így élte meg: "1945. május 4-én elvonultunk állásainkból és a szomszéd községbe Zveenbe településünk át. Egy napos pihenő után 1945. május 6-án erős menetelésbe kezdtünk É-ÉNy-i irányba. A tüzelőállás lebontásakor már rossz volt a közérzetem, lázas lettem, mellkasi szúrásokkal tarkítva. Társaim lovas taligára tettek, mert lemaradni nem volt célszerű, s szándékomban sem volt. Mivel az oroszok nyomunkban voltak, a menetelés sürgős volt. Az ötödik nap reggel Deutschlandsbergbe értünk. Mögöttünk, előttünk magyarok, németek, és ki tudja milyen náció katonái menekültek. Velünk szemben a kinyílt fogolytáborok lakói igyekeztek haza felé a városon át. Utána a Kór Alpok meredek oldala, csúcsa. Erre vettük az irányt fel a hegyre keskeny kocsiút, vízmosásokkal. A közlekedés itt már csak gyalogosan történt.

Szembe is jöttek. A járműveket a szakadékokba dobták. Ilyen körülmények között, lázas betegen gyalogoltam fel az 1000-1500 méter magas hegygerincére. A menetelés este és éjszaka is tartott. [1018]

Kaposvári csendőr zászlóalj Verzej (Wernsee) melletti védőállásából indulva, mint utóvéd, erős leplező járőrökkel biztosította a hadosztály visszavonulását Deutschlandsbergen (Saualpen) át Krappenbergre. [1019]

A három napos, (1945. Május 7-8-9-i) visszavonulás során az ott gyülekezett partizán csoportok (jugoszláv, horvát, osztrák, sőt a 25. magyar gyalogos hadosztály alakult "magyar partizánok") szerették volna a hadosztályt lefegyverezni, illetve továbbengedés fejében legalább fegyverzete egy részét megszerezni. Ilyen üzeneteket küldtek. Ezt azonban a teljes erőben lévő hadosztályt látva, nem merték megkísérelni. [1020]

1945. május 7.

A gránátos század pihen. Este a 3. század kellemes vacsorával vendégeli meg őket. 21 óra 30-kor ismét menet tovább. Menetcél: a hegyen vezető műúton keresztül Leonhard. [1021]

Éjfélkor a rádióközpont Hegersdorfból Pishdorfba megérkezett.[1022]

A tüzérség helyzete: hajnali 3 óra 30 perckor. Mindegyik alakulatával - a 84. tüzérosztály kivételével - az összeköttetés kiépítve. A német 2. tüzér-, és a 2. székely tüzérosztályok harcálláspontjaikról jelentkeznek. Jelentik, hogy az utak zsúfoltsága miatt lassan tudtak mozogni, ez tűzkészségüket erősen befolyásolja.

6 óra. A 2. székely tüzér-, és a 2. német tüzérosztály 6/1. ütege; 2./I. légvédelmi ütege tüzelésre kész.

10 óra. 84. tüzérosztály 5 órakor érte el tűzkészségét, de ezt összeköttetés hiánya miatt jelenteni nem tudta. 11 órára a hadosztály mindegyik tüzérosztálya elérte tűzkészségét. Hír jön, hogy 5 tonna 8 cm-es lőszer van az egyik faluban. A 2/1. osztálytól motorkerékpáros hadapród megy felderítésére. 14 órakor már járművek mennek a lőszerért, és azt az Anna állásba szállítják. Ugyanakkor a "Z" állás volt felvételező helyén 160 db 15 cm-es lőszert kapnak, melyet a hadosztály anyagi osztálya szállít az Anna állásba.

A gyalogparancsnok tüzér összekötő tisztje szerint a gyalogság mindenütt állásban van. A leválás simán történt, leplező járőrök bevonultak. Hajnalban az ellenség a Murát nem lépte át.

[1016] ***Martin-Ugron*** II. 95. o.
[1017] ***Pályi*** 101. o.
[1018] ***Boda Géza*** 5. o. Deutschlandsberg 5500 lakos a Koralpe K-i nyúlványa alatt
[1019] ***HÚ***. 1980. 7. sz. 13. o.
[1020] ***Goór*** 1. o.
[1021] ***Szepesvári könyv*** 122. o.
[1022] ***Halmay napló*** IV. 7.

12 órakor kapják meg a XXII. hegyivadász hadtest ntézkedését a tüzérség átszervezésére, melyet már korábban a 68. hadtest hatálytalanított.

A 2. gránátos század az utóvéd. Wagendorfnál reggel 5 óráig kitart, hogy a németek ki tudjanak jönni a bekerítésből. "Erős aknavetőtüzet kapok, de szerencsére nem sebesül meg senki. Harci feladatomat elvégezve a megadott menetvonalon 22 órakor Widembe érkezem, ahol századom kimerülten elterül, és rögtön elalszik. Pihenünk. Este a 3. század kellemes vacsorával vendégel meg. 21 óra 30-kor ismét menet tovább. Menetcél: a hegyen vezető műúton keresztül Leonhard." [1023]

Az „Erőd" ezred napja csendes menetben telt erdős részeken át rossz úton.

A tüzérek, utászok este 21.00-kor kapják a további parancsot az "Anna" állásba történő visszavonulásra. [1024]

19 óra. Meg érkezik a hadosztályparancsnok intézkedése. [1025] Lényege: Újra változtak az Anna állás sávhatárai.[1026] A megfelelő parancsokat kiadják. A tüzérparancsnok Rittersbergbe¸ törzse Pösnitzhofenbe kell meneteljen. A tüzérparancsnok helyettese gépkocsin lejárja a három tüzérosztály harcálláspontjait, különös tekintettel a 2. német tüzérosztályra, mert a másik két osztály szerepe változatlan.

22 órakor a hadosztályparancsnok és tüzérparancsnok Rittersbergben vannak.[1027]

Az utász zászlóalj 21 órakor kapja meg a parancsot az "Anna" állásba való visszavételére. V. 8.-án, a következő nap hajnali 4 óra 30-kor kezdődik a műtárgyak felrobbantása. [1028]

Este 20 órakor indul tovább a rádiós század parancsnoka is a rádióközponttal Pishdorfból Rittersbergbe, ahova csak másnap reggel érkeznek. A rádiós század elvált Baráth alezredestől, a híradó zászlóalj parancsnokától. Délután 18 órakor továbbmennek Pössnitzhofenbe, ahova 23 órakor érkeznek. 24.00-tól fegyverszünet lépett életbe! [1029]

1945. május 8.

3 óra. A hadosztály visszavétel alatt menetel.

Az 1. utászszázad a hidak robbantását 4.30 kor kezdi, majd Georgenből 7. 30-kor elindul a kijelölt útvonalon (St. Leonard, Unter-, und Ober-Scheriafzenbe) úgy, hogy a zászlóaljtörzs és a 2. század ugyancsak déli 12-kor érkezik be a kijelölt helyre. A hadosztálytól 15 órakor érkezett parancs értelmében a zászlóalj folytatja menetét Mallenberg - Pösnizhofen - Georgen - Leutschach 6 km területére. [1030]

A hadosztályparancsnok 3 óra 15-kor parancsot ad csapatainak az "Anna" vonalból való elszakadásra 8 óra 15 perces indulással. Feladat, hogy a Marburg - Strass-i vasútvonal mentén biztosítva a Kor Alpe irányába küzdjék át magukat. Cél Rittersberg magasságában levő "Hagen" védőállás elérése.

A terv és parancs oka az angol haderő elérése, fegyverletétel.

A parancsot megerősíti a II. magyar hadtest négy órával később, 7 óra 15-kor érkezett rádiótávirata Kudriczy altábornagy aláírással. [1031] A parancsot 10 órakor módosítja a hadosztály.

A gránátos utóvéd 2. század: "Leonhardba 5 órakor érkezünk meg. Védelemre kapok parancsot. Szakadó esőben szemrevételezem a védőállást, és a századdal elfoglaltatom. 7 óráig védelemben vagyunk, majd menet tovább a hegyekben Georgenbergig. Az utak tömve németekkel, akik dobálják el a fegyvereiket. A hadosztályparancsnok Szügyi vezérőrnagy úr parancsára mi szedegetjük fel ezeket, sajátjainkat modernebbre cseréljük át. Én is addig cserélgetem géppisztolyaimat, míg egy

---

[1023] ***Szepesvári*** 122. o.
[1024] ***Dárday napló*** V. 7
[1025] ***Dárday*** 254 mell.
[1026] ***Dárday*** 244 mell.
[1027] ***Dárday napló*** V. 7.
[1028] ***Utásznapló*** uott 961. o.
[1029] ***Halmay napló*** V. 7.
[1030] ***Utásznapló*** uott. 961. o.
[1031] ***Dárday*** 255 mell.

nagyon tetszetős német tusás géppisztolynál állapodok meg. Szügyi vezérőrnagy úr szerint „mindig az az úr, akinél sok és jó fegyver van” (ez később be is igazolódott).

Vége a háborúnak, lőni nem szabad, mindenütt örömtüzek égnek. Igen ám, csakhogy mi nem akarunk orosz fogságba kerülni, ezért menet tovább." [1032]

VII. fejezet KITŐRT a BÉKE

Alig érték el az "Anna" állásokat Leonhard és Kichenberg körül a hadosztályparancsnokság ismét gyülekezteti a hadosztályt.

A hadosztályparancsnokság Leutschachban a rádióból értesült a fegyverletétel tényéről. Ezt követően elhatározásuk az volt, hogy mindent elkövetnek, hogy 1945. május 9-ig elérjék az angol csapatokat, és angol fogságba essenek. [1033]

1945. május 8-án mikor „kitört a béke”, már nem kellett a légi veszélytől tartanunk. Ausztria területén vagyunk. Deutschlandsbergnél volt egy hegy, melyen át kellett menni. Mindenki tolakodott, hogy előbb érjen át. A lovak nem bírták az emelkedőt, a németek sem engedtek mindenkit. A rádiós gépkocsikon levő R/7a-sok átjutottak, a fogatoltak egy része kerülő utat tett és így estek orosz fogságba, mint Gedőváryék. Pirchdorfban rendezték soraikat. Összeállították a századok névsorát, illetve a szakaszokban, rajokban levőkét. [1034]

Az utász zászlóalj 3. századának egy kisebb aknavető része lemaradt és szovjet fogságba került.[1035]

9 órakor újra minden tüzérosztály tűzkész volt.

10 órakor új parancs, mely a 8 órakor kiadottat módosítja, hogy a hadosztály a német hadtesttel együtt 15 órakor a Marburg - Strass-i vasútvonal mentén való biztosítás mellett a Leutschachtól K-re a Pöschnitz völgyében gyülekezik, majd onnan folyamatosan menetel a Kor Alpen át.[1036] Ugyanakkor a hadosztály I. b. intézkedése végrehajthatatlan, mert nem lehetséges a málhavonatok hátrairányítása a tömött utak miatt. [1037]

A több mint 50 km-es menetelés erőltetett menetté változik. A 2. tüzérosztály a tüzérparancsnok tágabb törzsével önállóan menetel; a vadászezred alárendeltségében a 2. német tüzérosztály; az erődezred alárendeltségében a 84. tüzérosztály és a 11./ 2. üteg menetel. A VIII. gépvontatású félszakasz az anyagi osztálytól kapott vontatójával az utak eltorlaszolása miatt, nem tudott lövegéért visszamenni, azt a németek faustpatronnal (páncélököllel) felrobbantották.

Délután a visszavétel folyik. 16 órakor a hadosztályparancsnokság a tüzérparancsnokkal Leutschachba érkezik. A hadosztály előtt levő németek miatt torlódás következett be. Késhegyig menő harc folyik a német hadosztályokkal a "mi" menetvonalunkért. [1038]

A visszavonulás ellenséges behatások nélkül történt. A szovjet nagyon óvatosan követte a visszavonuló alakulatokat. Partizán részről a repülőket támadás nem érte.

Az utat a Murától - Deutschlandsbergig a legszükségesebb biztosítási szabályokkal tették meg.

A fegyelem kifogástalan, a hangulat bizakodó volt, annak ellenére, hogy nem tudták mi vár rájuk a fogságban és egyáltalán el tudják-e érni az angol vonalat. [1039]

Az útvonal a Märburg - Strass vasútvonalon: Leutschach, Arnsfels, Gleinstatten, Waldenstein, Deutschlandsberg volt. [1040]

[1032] ***Szepesvári könyv*** 122. o.
[1033] ***Huszár*** 193. o.
[1034] ***Halmay***
[1035] ***Fekete lev.*** Innen kerültek Feldbachba orosz hadifogolytáborba.
[1036] ***Dárday*** 256 mell.
[1037] ***Dárday*** 257 mell.
[1038] ***Dárday napló*** V. 8.
[1039] ***Pályi*** 106. o.

A visszavonulás alatt a repülő lövészek nem látták Erényi ezredest ezredparancsnokukat egészen Deinbergig. [1041]

Este értesülnek az általános fegyverletételről, 23 órától fegyvert használni tilos. Állandóan Titóékról, sőt osztrák "Freiheitkämpferekről" hallanak

Az a szerencse, hogy a német Dél hadsereg nem akarja letenni a fegyvert és ez a hadosztály szerencséje is, ezért alakulhatott át a visszavonulás erőltetett menetté. [1042]

Az "Erőd" zászlóalj 1945. május 9/10 éjjel kellett elérje Deutschlandsberg községet. A hadosztályparancsnoka ezen az éjjel indult el az Olaszország felől közeledő angol hadsereg elé, hogy jelentkezzen annak parancsnokánál. [1043]

A 8. angol hadsereg Olaszországból érkezett és 1945. május 8-án találkozott először a magyar alakulatokkal. A magyar honvédség így nem harcolt az angolok ellen, ezért a magyarokat nem kezelték ellenségként, hanem S. E. P. (Surrendered Enemy Personnel - magát önként megadó ellenséges személy) kategóriába sorolták. Ez azzal az előnyel járt - a németekkel ellentétben - akiket internáltak és ezzel osztrákoknak kellett őket élelmezzék - hogy a magyarok nem kerültek szöges drót mögé, vagyis hadifogolytáborba. A katonai egységek, tisztjeik irányítása alatt, az osztrák falvakban és városokban később is szabályosan beszállásolva, szabadon éltek, angol ellátást kaptak, és eleinte kézifegyvereiket is megtarthatták. [1044]

Az angol csapatok illetve a megszálló közigazgatási szervek a magyarokat barátságosan fogadták, nem tekintették őket hadifoglyoknak, illetve a velük való bánásmódot "modern hadifogságnak" jellemezték. A hágai megállapodás értelmében 1898 és 1907-es "hadifogoly egyezmény", valamint az 1904. június 6-án aláirt genfi konvenció "hadifoglyok ellátásáról a hadifoglyokat fogva tartó hatalom tartozik gondoskodni, beleértve a ruházatot, fehérneműt és lábbelit is. [1045]

1945. május 9.

A hadosztálytól parancs jön: eddigi csoportosításban tovább menet. A mai menetcél a hadosztály élével Deutschlandsberg, végével Schwammberg.

Az utász zászlóalj 8 órakor érkezik be, majd 5 órás pihenés után 13 órakor folytatja menetét, tekintettel a még előttük levő nehéz útra. A hadosztályparancsnok írásbeli parancsára a zászlóalj feleslegesnek talált anyagát kiselejtíti, hogy a legénységet kocsikon lehessen szállítani. Az utász zászlóalj parancsnok gépkocsin előremegy, az oszlopban menetelő zászlóaljat Jobbágy László százados (a 16. hadosztály utászszázad parancsnoka) Arnfels - Wies - Schwanberg - Landsberg utvonalon vezette.[1046]

A rádiós részleg reggel 5-kor indul Pössnitzhofenből a Pach-on át. Deutschlandsberg fel van lobogózva. Estére érkeznek Weldwensteibe. Anyaguk nagy része odaveszett. [1047]

A gránátos Szepesváriék éjfél után érnek be Georgenbergbe. „Reggel 5 h-ig heverészünk a mezőn, ahol - tavasz ide, meg oda nagyon hideg van, majd ismét menet tovább. Nagyon kell sietni, mert különben az oroszok elvágják a visszavonulásunk útját. Menetvonalunk: Lentschach, Arnfels. Wies, Schwamberg, Deutschlandsberg.

Összerendezem a századot. Van vagy 5 db. villámgéppuskánk, 12 db. golyószórónk, minden embernek géppisztolya, nekem hátaslovam, egyenruhánk jó karban van. Rendben, fegyelmezetten elvonulunk Szügyi vezérőrnagy úr, a mellette álló partizánok és a 25. magyar gyalogos hadosztály képviselői előtt, majd ismét hadrendbe fejlődve folytatjuk utunkat. Nemsokára megtudjuk, hogy a minket elfogni akarók látva a tökéletesen felfegyverezett és fegyelmezett hadosztályunkat, úgy elszaladtak, hogy talán még most is szaladnak.

[1040] ***Lajtos*** kézírásos feljegyzése szerint. Másolat a Hadtörténelmi Levéltár Personalia Farkas Jenő iratai között.
[1041] ***Pályi*** 102 o.
[1042] ***Dárday napló*** V. 8.
[1043] ***Goór*** 2. o.
[1044] ***Gosztonyi*** 277. o.
[1045] ***Darnóy fogság 1. rész*** 1. o.
[1046] ***Utásznapló*** 961. o.
[1047] ***Halmay napló*** V. 9. ***Halmay napló***jában a Pach-ot PAX-nak nevezi.

Deutschlandsberg előtt egy erdőben alszunk. A kimerültség rettenetes, szinte ájultan heverünk az erdő sörűjében. Három nap alatt teljes felszereléssel, harcolva, hegyek között több mint 100 kilométert tettünk meg gyalog.

"Wies előtt az a hír jön, hogy a 25. magyar gyalogos hadosztály és a jugoszláv partizánok le akarnak minket fegyverezni. Kiadom a parancsot a harcra. De e helyett parancsot kapok, hogy a század hozza rendbe magát és fegyelmezett, szigorú zárt rendben a zászlóaljjal és az ezreddel együtt vonuljon el Szügyi vezérőrnagy úr előtt. Ez rendben meg is történik, elvonulunk Szügyi vezérőrnagy úr és a mellette álló partizánok és a 25. magyar gyalogos hadosztály képviselői előtt, majd ismét hadrendbe fejlődve folytatjuk utunkat. Később megtudjuk, hogy a minket elfogni akarók látva a tökéletesen felfegyverezett és fegyelmezett hadosztályunkat, úgy elszaladtak, hogy talán még most is szaladnak". - írja Szepesvári.[1048]

Torlódások miatt a Czegle zászlóalj csak reggelre tudott felzárkózni ezredéhez. A hadosztály késő délutánig vonul át Leitschachon, ahol vitéz Szügyi vezérőrnagy végigszemlélte a hadosztály menetoszlopát. Gratulált és hosszú pihenőt rendelt el. [1049]

Feltűnően szembeszökő a különbség alakulataink fegyelmezett képe - az emberfeletti menetteljesítmény és pihenés nélküli éjszaka ellenére - a nagy részben fegyver nélkül, szétzüllötten vonuló német, olasz egységekkel szemben. A hadosztály úgy néz ki, mintha még nem fejezte volna be a háborút, mintha készülne valamire.

A hadosztályparancsnok 16 órakor megindul Deutschlandsbergbe. Wies előtt jelentés érkezik, hogy osztrák és "magyar" partizánok kisebb egységeket lefegyvereznek Wies és Deutschlandsberg közötti területen. A hadosztályparancsnok előremegy tárgyalni a partizánokkal, vagy továbbengedik a hadosztályt, vagy harccal kényszeríti ki a továbbmenetet. 20 órakor parancsot ad a továbbmenetre.[1050]

Kiderült, hogy a 25. magyar gyalogos hadosztály részei állnak a Szent László hadosztály útjába Zatloka (Zentai) vezérkari őrnagy és Konkoly Thege Barna vezérkari százados vezetésével. A két tiszt, parancsnokát Kalkó Gyula vezérkari ezredest és gyalogsági parancsnokát fogságba ejtve, megpróbálta a "Szent László" hadosztály útját állni a Leutschach - Deutschlandberg-i szakaszon. [1051]

Az Erdélyi és Dunántúli harcokban nagyon szépen szerepelt 25. magyar gyalogos hadosztályról annyit hallottak, hogy az olaszországi fegyverletétel idején, a hadosztály vezérkari főnöke - hogy magának a bolsevisták előtt érdemeket szerezzen - szabályosan elfogta gyanútlan hadosztályparancsnokát, és kiszolgáltatta az oroszoknak. A hadosztály felbomlását követően, annak egy része partizán csoportba verődött, a többi tiszt a Szent László hadosztályhoz csatlakozott. [1052]

Elég volt még a hadosztály tüzérségét is felvonultatni, hogy eltakarodjanak az útból. A 25. magyar gyalogos hadosztály együttműködött az osztrák partizánokkal, de egyiküknek sem volt kedve a "Szent László" hadosztállyal harcot kezdeni.

Pályi századosnak egy alkalommal kellett beavatkozzon, amikor is a 25. magyar gyalogos hadosztály szétzüllött részeit kellett szétzavarnia, amikor fosztogatták az osztrák lakosságot. [1053]

Kiábrándító volt ezzel egyidejűleg a német alakulatok magatartása. Az útmentén halomba állt a sisak, gúlákba rakott, elhagyott puskák, eldobált felszerelési tárgyak. Nagy különbség volt a német hadseregben szolgáló bosnyák SS csapatok és a rendes német alakulatok között. Mindenesetre a "Szent László" hadosztály alakulatai kitűntek a rendezetlenül visszaözönlő német egységek között. [1054]

[1048] ***Szepesvári könyv*** 122-123. o.
[1049] ***Goór napló*** 6. o.
[1050] ***Dárday napló*** V. 9.
[1051] ***Pályi*** 106. o.
[1052] ***Goór*** 2. o.
[1053] ***Pályi*** 106. o.
[1054] ***Pályi*** 107. o.

A gránátosok Deutschlandsberg előtt egy erdőben alszanak. A kimerültség rettenetes, szinte ájultan hevernek az erdő sűrűjében. Három nap alatt teljes felszereléssel, harcolva, hegyek között több mint 100 kilométert tettek meg gyalog.

Először hallja a hadosztály, hogy vége a háborúnak! Az első különbség, hogy megszűnt az elsötétítés, mindenhol nagy tüzek és világos ablakok. A menet csak nem lesz békemenet, mert az oroszok a nyomukban vannak.[1055] Pannwitznél egy kozák-ezred ellen védekezve, hadtest utóvédként, közelharcban voltak bevetve. [1056]

13 óra 30-kor rendelte el a hadosztályparancsnok hogy 10-én 3 órától a tiszteletadásokat a régi módon kell teljesíteni. A karlendítéses "Szálasi" féle tiszteletadást 1945. elején rendelte el a Főparancsnokság, de amikor lehetett ezt az alakulatok parancsnokai elkerülték. [1057]

Este folytatódott a menet. Éjjel kapják meg az ezredparancsnokok a hadosztály írásbeli parancsát, mely szerint az angol hadsereggel az összeköttetés meg van, az angolok elé a fegyvert ment letenni és ezért 10-én 0 óra 0 perctől tűzszünet van érvényben és csapatai részére a további fegyverhasználatot, megtiltotta.

A hadosztálytörzs késő este érkezik Deutschlandsbergbe. A csapatok mozgásban vannak. Piros - fehér - piros zászlók az erős "Freiheitskämpfer" mozgalomról árulkodik. A városka vezetői igyekeznek a hadosztályt ott tartani - sikertelenül. A légkör feszült, bár az osztrákok a magyaroknak bántatlanságot ígérnek - és osztrák - magyar együttműködést.

Szügyi vezérőrnagy azonnali tovább menetet rendel el a Koralpokon át, ahol az angol csapatokat jelzik. A német hadtest parancsa alapján elrendeli, hogy egyéni fegyverzet és egy lőszer javadalmazás kivételével, minden a helyben marad, rongálás nélkül. A németek hasonlóan cselekednek. A menet emberfeletti feladatra állítja a hadosztályt, a hatalmas emelkedők, a rossz út, a németek még mindig erőszakos befurakodása miatt a hadosztály menetoszlopaiba. Így 20 m menet 1-2 óra álldogálás jellemzik a menetet a parancsnokok erőfeszítései ellenére. [1058]

1945. május 10.

A hadosztály csapatai részére 0 óra 0 perctől a fegyverhasználatot betiltotta.

A kora reggel az „Erőd” ezred elérte Deutsch-Lansberget, a Kor Alpok tövében nem tud továbbmenni, mert a hegyi utakon a német hadsereg összetorlódott. Terv szerint hajnalban kellett volna, induljanak, hátrahagyva lövegeiket és nehéz fegyvereiket. Csak délben tudtak indulni. A Dráva zászlóalj zömével már fent van, amikor 2-3 orosz század elérték a hadosztály végét. Goór alezredes saját zászlóaljai és az ejtőernyősök is kérték, hogy engedje őket harcba, de ezt a hadosztály tiltó parancsa miatt – mely a fegyverszünet megsértését jelentette volna és az oroszok az egész hadosztályt kikövetelhették volna – nem engedhette meg. Így az oroszok egy tüzérosztályt és a Czegle zászlóaljat elfogták és Graz felé irányították. Sorsukról továbbit nem sikerült megtudnunk. [1059]

15 óra körül az a hír érkezik, hogy Deutschlandsbergben a hadosztály rohamezrede egy részét vele együtt a 84. tüzérosztályt és a 11./ 2. légvédelmi üteget az oroszok lekapcsolták és lefegyverezték. Ettől kezdve - különösen a németek - gyalogosan, vagy lóháton mozgó ember áradata előzte meg hátulról az oszlopot, a hátsó események - nem egyszer rém - híreit hozva. [1060]

Tekintettel az általános politikai helyzetre a hadosztálynak mielőbb át kell jutni a Koralpenen, mely választóvonal az angol és orosz érdekterületek között, hogy a hadosztály az angolokkal

---

[1055] ***Szepesvári*** 122. o.
[1056] ***Payer*** 318 jegyzete. Mersits András százados a Szent László hadosztály utász zászlóalj parancsnokának közlése 1960-ban, (megerősíti vitéz Goór alezredes korábbi közlését).
[1057] ***Dárday*** 259 mell. 788/ Szent László ho. I. a. 45. V. 9. sz.
[1058] ***Dárday napló*** V. 9.
[1059] ***Goór napló*** 6. o. és ***Goór*** 2. o.
[1060] ***Dárday napló*** V. 10.

kereshessen összeköttetést. Ebből kifolyólag a beérkezett jelentések miatt, mely az oroszok közeledését jelzi az utászzászlóalj pihenés nélkül, folytatja menetét Dél Landsbergen keresztül. A kijelölt útvonal Freiland - majd igen nehéz hegyi úton keresztül 1430 méter a gráci műútra rátérve, Preitenegg - Twimberg. [1061] A kijelölt útvonalon óriási járműtorlódás volt, így a zászlóalj 13- kor még mindig csak Landsberg D előtt állt. A zászlóalj az É-i úton Wildbach felé [1062] ment előre, de ezen az úton is egy német gépkocsioszlop állott, melynek vége kb. Wildbach Ny 1 km volt. 14 óra 15-kor az orosz harckocsik és gépkocsizó gyalogság a gépkocsioszlopot elérte, így a zászlóaljparancsnok a vele levő gépkocsi részleg 4 tiszt és 4 legénység a gépkocsikat visszahagyva gyalog vágtak neki az elérendő menetcélnak. [1063]

A hadosztály egész nap a hegyi utakon küszködik, de halad.

A gránátos zászlóalj 2. század: reggel 3 órakor indulunk egy hegyi úton Wollesbergbe. A keskeny és igen meredek hegyi úton szekereim elakadnak, a lovak nem bírnak a lejtővel. Kifogjuk őket, a szekerek a lőszerrel, élelemmel, holmikkal ott maradnak. Közben híre jön, hogy az oroszok elfoglalták Deutschlandsberget és hadosztályunk egy részét is, elfogták.

Nagy lövöldözés, harc kezdődik. Már ugyan tilos a lövöldözés, de orosz fogságba nem megyünk. Különben is, ha az ivánoknak lehet lőni, akkor mi sem hagyjuk magunkat! Századom is hatalmas tűzerőt képvisel. Minden embernek géppisztolya van elegendő lőszerrel. Kiadom a parancsot, hogy mindenki tüzeljen. Az összes lőszert el lehet tüzelni, majd futás föl a hegyre, ahol már a demarkációs vonal húzódik (megegyezés szerint csak addig mehetnek az oroszok) és vár az angol fogság. Sebesült karom felkötve, de én is lövöldözök, majd kis motyómat, köpenyemet feldobva egy lóra, futok az alig mászható hegyekben. Végre túl vagyunk a demarkációs vonalon. Eligazító vár a jó hírrel, hogy az angolok befogadnak. (Itt jegyzem meg, hogy hadosztályunk úgy jelentkezett az angoloknál, hogy amennyiben az oroszok túllépnének a demarkációs vonalon – aminek lehetősége nem kizárt – hajlandók vagyunk harcolni ellenük.)

Végre megnyugodhatunk, vége a háborúnak, élve maradtunk. Számbaveszem a századomat: egyharmada lemaradt (nyilván fogságba esett), elég sok lovam van, felszerelés minimális, a lovász, akinek a lovára tettem személyes holmimat, ugyancsak eltűnt. A rajtam levő hadiruhán kívül semmim sem maradt, sem borotválkozó készlet, sem fogkefe, sem szappan, de még köpenyem sincs (ami miatt a későbbiek során sokat fáztam). Egy nagy fenyvesben végre a régen nem érzett tökéletes nyugalomban alszunk." [1064]

A hadosztály törzs 20 óra körül érkezett a hegyi út és a Pack Strasse betorkolásához.[1065] Egyes csapatok, köztük a 2. tüzérosztály egy része, már beérkeztek. Arról értesültek, hogy az angolok kedvesen fogadják a hadosztályt és eddig semmiféle lefegyverzési parancsot nem adtak ki - sőt! A hadosztály parancsa: az út betorkolásánál táborozzon le.

Lánczi István százados a Görgey hadosztály egyik osztályparancsnoka jelentkezik a tüzérparancsnoknál 19 tisztjével és 26 fő legénységgel. A lézengő tüzérek összegyűjtésével a "Lánczi csoport" névvel kerül a hadosztály állományába. [1066]

Már eddig is estek orosz hadifogságba olyan csapatrészek, melyek együtt kívántak hazamenni. Így a Kárpáthy főhadnagytól elbúcsúzó és kelet felé induló rohamtüzér legénység is, akik nem tartottak velük és azt gondolták már vége a háborúnak, úgy is hazamehetnek. Nem így történt. Orosz fogságba kerültek.[1067]

[1061] A ***Szügyi vallomás***ban helytelenül: Twinnberg
[1062] ***Utásznapló*** 961. o.
[1063] ***Utásznapló*** *971. o.*
[1064] ***Szepesvári könyv*** 125-126. o.
[1065] Dravograd - Vic - Rabenstein után Lavamündnél, a Lavan folyó völgyében, van Jugoszlávia - Ausztria határa. Innen 350 m-ről emelkedik a 35 km hosszú helyenként 14%-os emelkedésű szerpentin a Koralpen - Hochstrasse, legmagasabb pontja a Koglereck 1370 méteren. Innen lejt az út Wies Eibiswaldig. A 670 m magasan levő Radpassról 22 %-os lejtővel, autóút visz le Wies - Eibiswaldi vasúti végállomásra.
[1066] ***Dárday napló*** V. 10.
[1067] ***Őrhalmi őrmester levele***. Még (1946. július 20-án) alig néhány volt itthon közülük.

A hadosztály híradó zászlóalja 10 - én csütörtökön, 2 tisztet, 11 legénységet egy mérő-, egy személygépkocsival és egy országos járművel küldött előre. Délután jött a hír, hogy az angolok elfogadták jelentkezésüket. Erre menet - már angol parancs szerint - Twimbergbe. Indulás Waldensteinből Twimberg (megállás jobbra) 10 óra. Rádión összeköttetést létesítenek a hadosztály, a gépjármű -, és a híradó zászlóalj parancsnokokkal.

A híradó zászlóalj fogatolt részlege Deutschlandsbergnél a lovakkal, országos járművekkel csak a Pack felé tudott menni. Ez azért is volt fontos, mert a 20. hadosztály híradó zászlóalja Lengyel Endre hadnaggyal együtt itt esett orosz hadifogságba. Így vonultunk a Packon át járműveinkkel, azokon a híreszközök, az élelem, fegyver a vállon. A Deutschlandbergben tartózkodó Szügyi vezérőrnagy hadosztályparancsnok azt a parancsot adta, hogy nem a szovjet, hanem angol hadifogságba, csak a Pack túloldalán jutunk el. Mivel fegyverszünet volt, fegyvert nem használhattunk. A hegymenetben országos járművek torlaszolták el az utat, több a mélységbe zuhant ezek okozták a torlódást. Kénytelen voltam azt a parancsot adni, hogy gyalogmenetben csak a lovakkal (mindent hátrahagyva) folytassuk az utat. Volt asszony, aki lóra ült. Így érkeztünk az orosz-angol zónahatárhoz. Itt a legénységet az angolok lefegyverezték, tisztek pisztolyaikat megtarthatták Urtl Grabenben egy volt francia hadifogolytáborban, majd Guttaringban kaptunk elhelyezést. [1068]

A híradó zászlóalj gépkocsizó része is a hadosztály parancsa szerint a deutschlandsbergi Mackensen utat választotta. Ezt az emelkedőt a zászlóalj fogatolt részlege ki kellett kerülje, mert "lószőrmotorjaik" nem a bírták. Visszavonulások során Georgendorfban, Unter és Oberkappingben is voltak, Grazban borotválkoztak. Rádión hallották Churchil miniszterelnök bejelentését a fegyverszünetről. Az oroszok tolmács útján kérték, hogy ne lőjenek. Nem is tudtak volna, mert két karabélyuk és öt kézigránátjuk volt, ezeket eddig is nyúlvadászatra és halászatra használták. Orosz fogságba estek. [1069]

1945. május 10-én az utász zászlóalj fele, a 3. század nagyobbik fele angol, kisebbik fele a "diákkülönítmény" is, orosz fogságba került.[1070]

1945. május 10-e után néhány még honvéd egyenruhában levő hegyivadász a Szent László hadosztályhoz csatlakozott.[1071]

1945. május 11.

02 órakor a gyalogsági parancsnok Fischbad fürdő területén a gyalogság részére gyülekezőt és pihenőt rendel el. Az utászok az erdőben éjjeleznek, Kocsis főhadnagy a 2 század zömével 11 órakor érkezik és jelenti, hogy a hadosztály végén menetelő utász zászlóaljat az oroszok kettévágták és ő századával a lovakat kifogva az erdőnek nekivágott és csak így tudott elmenekülni. Beérkezik az 1. század tisztikara, kiknek már az oroszokon kellett magukat átvágni. Jelentik, hogy az erőltetett menet miatti fáradság miatt a legénységből senki sem követte őket. A 16. utász századból, a G.-ból és a zászlóaljtörzsből senki sem érkezett meg. [1072]

[1068] ***Bábolnai*** Bábolnai főhadnagynak a Szent László hadosztály híradó parancsnokával Baráth alezredessel való ellentéte miatt a II. hadtest híradó- zászlóaljához kérte magát át. A hadtesttel Hüttenbergbe ment. 02. 21-én a Hüttenberg melletti Heft-i katonakórházban született meg fia.

[1069] ***Gedőváry*** A feldbach-i gyűjtőtáborba vitték őket az oroszok. Innen mentek lovasjárőr kísérettel gyalog Jánosházára, onnan tovább kb. két hetes utazással marhavagonokban Jánosháza- Budapest rendező pu. - Szeged - Temesvár - Rimnucu Sarat gyűjtőtáborba. Egy hét után széles nyomtávon a Brianski erdőben levő Dubrovka-táborba. 1948 őszén érkeztek haza Debrecenbe.

[1070] ***Fekete-Móricz***

[1071] ***Számvéber*** 1945. április 17-én riadóztatták az I-III. zászlóalját és Graztól DK-re védelemre rendelték őket. A Steyerországi harcokban 3 tiszt és 160 fő altiszt és legénységi állományú katona esett el, 1 tiszt és 56 fő eltűnt. 1945. 05. 08-án a zászlóalj létszáma 3000 fő, ebből harcoló 2500 fő. A zászlóaljak vesztesége összesen 13 tiszt és 467 altiszt és legénység.

[1072] ***Utásznapló*** 971. o.

A rádiós gépkocsik Twimbergben táboroznak.A Fábián és Szalai raj gépkocsijai is bevonultak. Másnap a Litauszki raj bevonult. [1073]

Egész nap folyik a kisebb egységek és egyes, már fogságból szabadult megszökött katonák gyülekeztetése. Az angol vonalat a hadosztály Preiteneggnél lépte át. Preiteneggben Szügyi vezérőrnagyot a 6. angol páncélos hadosztályparancsnok udvariasan fogadta, katonáinak megengedte, hogy teljes fegyverzettel tisztelegjenek előtte, sőt meghagyta ez után is fegyvereiket. [1074]

A hadosztály nagy része újonc katonákból állt, ezért is látta örömmel az angol parancsnokság a harci tapasztalattal rendelkező hadosztály alakulatait. [1075]

Az angol hadosztálytól utasítás érkezik, hogy a hadosztály gyülekezzen és pihenjen, jelenlegi helyén, fegyvereit megtarthatja. A hadosztályparancsnokság a beérkező egységek részére gyülekezőt és pihenőt rendelt el.

Későbbi időpontban a hadosztályt St. Veit területére fogják irányítani, azonban egyelőre nem indulhatnak meg az utak tömöttsége miatt.

Preitenegg a legnemzetközibb képet mutatja. Fogságból szabadult francia, olasz hadifoglyok, lefegyverzett németek kisebb-nagyobb karavánokban vonulnak hazafelé. Vannak magyarok is, akik Magyarország felé haladnak, mondván, hogy élelmet nem kapnak, és parancsnokaik mindenkit saját belátása szerint utnak bocsátottak. Ezeket a hadosztály leállítja és gyűjti. Így kerül a II. magyar hadtestparancsnokság legénysége is a hadosztályhoz. [1076]

"A gránátos zászlóalj élvezi a nyugalmas "fogságot". Angolt messziről láttunk párat, - irja Szepesvári főhadnagy naplójába - kedélyesen integettek, különben teljesen szabadon mozgunk. A vezérőrnagy úr beszélt az angolokkal, igen kedvezően fogadtak minket, küszöbön az angol-orosz háború. Az angolok nem tudnak most ellátni bennünket, mert ők is utánpótlási nehézségekkel küszködnek. Oldjuk meg, ahogy tudjuk. Ez súlyosan érint bennünket, mert az utolsó napi fejvesztett menekülésünk alatt minden élelmiszerünk elveszett. A legénység is kedvetlen, üres gyomorral a szabadság sem olyan szép.

Egyelőre helyben kell maradnunk, az angolok nem törődnek velünk." [1077]

Ekkor már csaknem mindenkit - először titkolva - a híradó zászlóaljnál is bevettek állománylétszámba, így meg volt az élelmezése, védelme szabályosan. Akinek eszébe jutott elment. Baráth "Andris" felesége és lánya is ott volt. [1078]

Az „Erőd" ezred elejével Goór alezredes a hadosztály előbbre lévő részét egy egész napon és éjszakán keresztül tartó nehéz hegyi menet után a már Karintiában levő 1074 méter magasan fekvő Preitenegg község előtt érte utol, ahol a gyalogsági parancsnok közölte vele, hogy a 8. angol hadsereg élen levő parancsnoka szívesen fogadta a "Szent László" hadosztályparancsnokát és a hadosztály - angol fennhatóság alatt is - egyelőre fegyverben marad. [1079]

A visszavonulás további útja az un. Mackensen út volt, mely kiépítetlen és igen meredek volt. A fogatolt járművek csak szerpentinben tudtak előre haladni.

A repülő lövészek lőszerük egy részét le kellett rakni, még így is a legénységnek tolni kellett a kocsikat. A déli órákban érték el Freiland községet. Az út tömve volt elakadt járművekkel. Itt állt meg és maradt Demeter Gábor hadnagy fogatolt sütő részlegével. Pályi tanácsát, a hadbíróságtól félve, nem merte elfogadni, nevezetesen, hogy hagyja ott a sütő kocsikat, és fogatolt járműveivel menjen tovább. Ott maradtak, fogságba estek. Pályi még a Ludovika Akadémiáról ismerte, és tőle

---

[1073] ***Halmay napló*** V. 11-12.
[1074] ***Gosztonyi*** 278. o.
[1075] ***Szász***
[1076] ***Dárday napló*** V. 11
[1077] ***Szepesvári könyv*** 126. o.
[1078] ***Halmay napló*** 05. 11 Létszámba veszik: Molnár Pált (1923 Jánoshalma Réner Erzsébet,) postai gyakornok, tényleges a repülőlövész pótzászlóaljnál 1944. 10. 05 óta- Ledinszki József honvédet (1928. 03. 11. Somogyberzence, Derez Rozália) földműves, 1945. 02. 27-én önként jelentkezett a gránátos ezredbe, tényleges.
[1079] ***Goór*** 3. o.

tudta meg, hogy családja egy nappal később jött át a muraszerdahelyi hídon, mint ő. Felesége, apósa úgy tudta, hogy a balatoni harcokban elesett.

Kora délután a szovjet elől menekülő rendezetlen alakulatok és tömeg meglepetésszerűen átgázoltak a zászlóaljon. Pályi nem merte a Szolgálati Szabályzatot betartani és nem lövetett. Félő volt, hogy az angolok a nemzetközi jogot érvényesítették volna, mely az alakulata kiadatását okozhatta volna, ami lemészárlásukkal együtt járt volna. Hagyta a pánikszerűen menekülőket alakulatán átmenni. Fogatolt járműveit lehagyta, a zászlóaljat az út mellett meneteltette az angol zóna felé. Így is vonata egy része elől haladt és korábban elérte az angol zónát.

Az élen haladók ekkor már elérték a Kor-Alpe gerincvonalát a 8. brit hadsereg 6. angol páncélos hadosztálya harcelőőrseinek vonalát.

Itt találkozott az I. és II. ejtőernyős zászlóalj a hajnali órákban a Kor-Alpe gerincén. [1080]

A repülő lövész zászlóalj is 11-re virradóra lépte át az angol demarkációs vonalat. Az angolok Preitenegg község melletti erdőben jelölték ki tartózkodási helyüket a szabad ég alatt, mert házak nem voltak és sátraik sem voltak. [1081]

A Henkey vezette "nyugatos" csoport egész éjszakai hegymászást követően felert a Tau hágó csúcsára. Előttük egy fogatolt tüzérosztály menetelt Szántay százados, nagybaconi Nagy Béla parancsnoksága alatt. A hágó csúcsán egy tiszt vezette angol páncélos gépkocsikból álló járőrrel, találkoztak. Tájékozódtak és megkérdezték a tiszttől, hogy ez biztosan angol zóna-e és ha az, az is marad-e? A tiszt rendkívül udvariasan vállát vonogatva válaszolt, hogy ezt biztosan nem tudja, de a völgyben levő falu az biztosan az lesz.

Annyi ereje még volt a csoportnak, hogy lebandukoljanak Lölling községbe. Ott már több alakulat volt a Szent László hadosztálytól.

A kiürült kocsmában kaptak szállást Acsay hadnaggyal és az egész osztállyal együtt. [1082] A 20. rohamtüzérosztályból csak mintegy 40-en estek angol fogságba. [1083]

Az angolok szabadkoztak, hogy nem számítottak ennyi magyar hadifogolyra, ezért gondot okoz nekik élelmezésük. Egyelőre fejenként egy doboz kekszet, cukrot - teát - tejport tartalmazó zacskókat tudtak adni.

Az osztrák lakosság, ha nem is kitörő örömmel, de rokonszenvvel viselte el a magyar katonákat.

A harmadik naptól kezdve angol élelmezésben részesültek, illetve elegendő nyersanyaggal látták el őket, melyet a mozgókonyhák főztek meg. [1084]

Az 1000 méter magasságban levő szeszélyes időjárás, a hideg éjszakák, az időnként eleredő eső, a tábortüzek nem nyújtottak elegendő védelmet. Élelmezés nem működött. Nagyon nehéz napokat éltek át. Angol egységeket nem láttak. Szabadon mozoghattak, fegyvereiket megtarthatták. - Itt voltak egy hétig. [1085]

A hadosztály 1945. május 11-16-ig maradt Preitenegg helyiség előtt az angol és orosz seregek között, míg meg nem kapta a 8. angol hadsereg irányító parancsát.

Ez idő alatt a hadosztály kötelékeit újra rendezték és az ejtőernyős zászlóalj az orosz fogságba esett erőd zászlóalj helyett az erődezredbe került. Az ezred új neve "Roham" ezred lett Goór alezredes parancsnokkal az ő naplója szerint.

E várakozás alatt önként jelentkező járőrök visszamentek a nehéz, hegyi menet miatt lehagyott kocsik rakományáért, és ilyen alkalmakkor az orosz járőrökkel találkozva - fegyverhasználat nélkül - azokat jól összeverték. [1086]

[1080] ***Huszár*** 193. o.
[1081] ***Pályi*** 108. o.
[1082] ***Kárpáthy válasz*** (25. kérdésre)
[1083] ***Őrhalmi levél*** *Az* alant felsoroltak "szöktek meg" az oroszoktól: "mint Henkey őrnagy, Simák, Kárpáthy, Acsay főhadnagyok, Kozma hadnagy, Török, Puskás, Szántai és még 5-6 zászlós. Henkey őrgy - a Mura partján megnősült, Simák főhadnaggyal kint maradtak. Török zászlós is kint marad szívügy miatt."
[1084] ***Kárpáthy történet*** 24. o.
[1085] ***Pályi*** 109. o.
[1086] ***Goór napló*** 7. o. és ***Goór*** 3. o.

1945. május 12.

A kép hasonló az előző napéhoz. Hallgatják a híreket, valami jót remélnek. Ekkor már orosz alakulatok is szaladgálnak mellettük az utakon.

Az angoloktól élelmet kapnak, sőt benzint is ígértek.

14 órakor Balogh Gyula főhadnagy [1087] jelentkezik a 11./ 2. légvédelmi üteg egyik tisztjével. Jelenti, hogy ütegét az oroszok Deutschslandbergnél lekapcsolták, őt is lefegyverezték, de sikerült megszöknie és a hegyeken át most érkezett be. A Lánczi csoporthoz osztották be.

A csapatok anyaggyűjtő járőröket indítanak az elveszett konyhák, járművek és anyag pótlására elég jó eredménnyel. A Deutschslandbergbe indított járőrök egy része nem érkezik vissza, így a tüzérparancsnok törzséé sem.[1088]

Öt napon át minden alakulat részére így a gránátosoknak is unalmas táborélet zajlik. "Mivel angol kötelékben hajlandóak lennénk az oroszok ellen harcolni, fegyvereinket megtarthattuk, azokat ápoljuk és rendes kivonulást, kiképzést tartunk. A tábort igyekszünk kényelmesebbé és szebbé tenni. Az éjjelek keservesen telnek, szokatlanul hideg van, így a tűz mellett didergünk. Különösen 14-én hatalmas záport kaptunk és én egész éjjel egy szál gatyában dideregtem a tűz mellett, hogy ruháim megszáradjanak. 15-én a hadosztály előtt kitüntetnek a német II. osztályú Vaskereszttel és a Magyar Érdemrend Lovagkeresztjével, hadiszalagon, kardokkal - írja Szepesvári - Egyik nap a repülő lövészek jól sikerült tábortüzet adnak. - Az ennivalót a helyi lakosoktól, hol kunyerálással, hol rekvirálással oldjuk meg. Egyik alkalommal egy zsák lisztet hoznak a beszerzők. Nosza, ebédhez sorakozó, mindenki kap egy csajka lisztet. Utána tanakodunk, mit csináljunk a liszttel. Végre kitalálom: összeszedetek pár lapos követ, be a tűzbe, rá a vízzel összeállított lepényeket (só híján a nélkül), ropogósra sütés és kész a világ legjobb étele (nekünk akkor legalábbis úgy ízlett). [1089]

Délelőtt 11-kor Szügyi vezérőrnagy beszédet intézett a hadosztályhoz. "Tájékoztat arról, hogy az angolokkal tárgyalásai a várakozáson felül sikerültek. A hadosztály fegyverzetét az angolok teljes egészében meghagyják, majd valószínű rövid időn belül Klagenfurt térségébe kell menetelnie, ahol új felszerelést és személyi kiegészítést fog kapni" Egész nap pihenő. [1090]

A magyar tábornokokban - így Szügyi vezérőrnagyban is élt az a remény az angol fogságbaeséskor, hogy Németország kapitulációjával nem ér véget az európai háború. Úgy vélték - sőt remélték - hogy hamarosan kitör az ellenségeskedés a nyugati hatalmak és a Szovjetunió között. Azt gondolták, hogy a "művelt nyugat" nem tűrheti Kelet-Európa bolsevizálását.

1945. május végén Trieszt hovatartozása miatt Tító és a britek között kiéleződött politikai helyzet, a 8. brit hadsereg felkészültsége egyesekben vérmes reményeket táplált a fegyveres összecsapást illetően. Ilyen reményeket táplált a "Szent László" hadosztály tisztikara is az angolok részéről való fogadtatás után. [1091]

A repülő lövészek végre 1945. május 12-én hajnalban megálltak pihenni és megtudták, hogy angol érdekterületen vannak. "A reggeli virradat után feltűntek az angol hadsereg járőrei, páncélozott gépjárművei. Ügyet sem vetettek ránk. Tudomásunk volt arról, hogy hadosztályparancsnokságunk érkezésünket jó előre jelezte az angoloknak. Boda szakaszvezetőt a láz annyira legyengítette, hogy katonai mentő szállította tovább egy kórház célját szolgáló barakkba. Itt kezelést és némi gyógyszert kapott. Megállapították száraz mellhártya gyulladását.

Két hét után kereshette meg már más faluban levő alakulatát. Mikor odaért, már akkor arról beszéltek, hogy nem hadifogolytáborba zárják őket, hanem gazdákhoz mennek ki munkára.

[1087] **Balogh Gyula II. lgv. tü. fhdgy.** 1941. X. 15.-. 1944. VII. 29 Dráva hidak légvédelme - 1942. X.1- hdműv. sgti. az újpesti lgv. pságnál. - 1942. XII. 19- üpk. - 1944. X. 15 – 1944. VI. 29 Dráva hidak légvédelme - 1945. III. 5 - 31. Lispei olajvidék lgv-e a vivon-ig - 1945. III. 8 A 11. lgv. tü. oszt. üpk. - 1945. V. 1-én határátlépés oszt. köt-ben - 1945. V. 9 hadifogság - 1945. V. 9 - 1946. II. 6. angol hf. - 1945. VI. 10 - 1946. II. 6. oszt. sgti. hf-ban. visszatér – 1946. II. 18 jelentkezik az 1. hdt. pságon.

[1088] ***Dárday napló*** V. 12.

[1089] ***Szepesvári könyv***. 127-129. o.

[1090] ***Utásznapló*** 971. o.

[1091] ***Pályi*** 109. o.

Az angol érdekterületre érkezésük után 5-6 hétig nagyon gyenge ellátásban volt részük, de elfoglaltságuk sem volt." [1092]

1945. május 13.

A kép, mint az előző nap. Az angolok szívélyesek. 8 órakor a tágabb törzs jelenti, hogy két fő az anyaggyűjtő járőrből visszaérkezett fegyverzet és lovak nélkül. Az oroszok lefegyverezték és Deutschslandberg felé, irányították őket, de megszöktek.

14 óra. A tüzérparancsnoki járőr másik két foglya (Csokoró őrmester és egy őrvezető) is beérkezik.[1093]

Az utász zászlóaljnak egész nap pihenő, két órás foglalkozás, körlettakarítás, sátorépítés. A műszaki parancsnok parancsára a zászlóalj személyi állományához tartalékként bevonul Udvardi Miklós százados, Fehér Antal főhadnagy, Nagy Béla hadnagy + 1 fő honvéd. [1094]

Ekkor jelenik meg a hadosztályparancsnok intézkedése, mely szerint előfordult esetből kifolyólag az angol és orosz csapatok közötti összetűzések elkerülése végett a tisztek, őrök, járőrök és fegyverzete kivételével a többi fegyvert alosztályonként összeszedve kell tartani. [1095]

16 órakor jelentkezik Henkey-Hőnig József őrnagy a rohamezred parancsnoka. 9 tiszttel és 54 fő legénységgel. Jelenti, hogy a hegyeken át csak most tudott beérkezni az oroszok miatt. Ezredének nagyobb részéte, mely a menetoszlop végén menetelt az oroszok lekapcsolták. A hadosztályparancsnok parancsa szerint a 20. rohamtüzérosztály keretét állítja fel. Egyelőre Waldenstein területén tartózkodik. 4 harckocsit már szerzett.

Ugyanekkor jelentkezik a IX. légvédelmi tüzérektől egy tiszthelyettes 120 fő legénységgel, három tehergépkocsival. Balogh főhadnagy viszi őket a hadosztály csapatainak gyülekező helyére, hogy egy légvédelmi ütegbe szervezze be őket.[1096]

Szügyi vezérőrnagy rövid látogatást tesz Twimbergbe. A rádiós század felfedezett egy vasúti híranyaggal megrakott vasúti szerelvényt. [1097]

1945. május 14.

11 órakor sorakozó, Ferenczy ezredes úr beszéd kíséretében, német kitüntetéseket ad át az utász zászlóalj részére. A német vaskereszt II. osztályát kapja Mersits András százados, Kozma Andor és Kocsis Ferenc főhadnagy, Kovács Ferenc hadnagy, Ketter János hadnagy és Fejes Géza hadnagy. [1098]

11 órakor László őrnagy és Pakuts Pál százados légvédelmi tüzér tisztek jelentkeznek a tüzérparancsnoknál. Parancsot kapnak a hadosztályhoz való bevonulásra és az itt levő légvédelmi személyzetből egy osztály szervezésére.[1099]

A rádiós század Twimbergben gépkocsik gyűjtésével van megbízva. Az angol vezérkari főnököt várják. Másnap a vasúti szerelvényről a híranyag kirakását végzik szekereikre. „Akkor még úgy volt, hogy az angolok szervezésével bevetésre kerülünk a szovjetek ellen." [1100]

Darnóy Pál vk. őrnagy a helyzetet így jellemzi: A 8. angol hadseregtől kapott közlés szerint az összes magyar csapatok gyűjtőtáborba fognak kerülni és felettük rangviszonyok alapján Kudriczy István altábornagy, a II. hadtest parancsnoka veszi át a parancsnokságot. Az intézkedés végrehajtása a megváltozott helyzet miatt eltolódott. Ugyanakkor az angol csapatok illetve a megszálló közigazgatási szervek a németeket nem hadifoglyoknak, hanem internáltaknak, "magát önként megadott ellenséges személyzetnek" (Surrendred Enemy Persons) minősítették, így nem az angol hadseregnek, hanem az osztrák polgári közigazgatási szerveknek kellett őket ellátniuk. Így az

---

[1092] ***Boda Géza*** 6. o.
[1093] ***Dárday napló*** V. 13.
[1094] ***Utásznapló*** 972. o.
[1095] ***Dárday*** 260 mell.
[1096] ***Dárday napló*** V. 13.
[1097] ***Halmay napló*** V. 13.
[1098] ***Utásznapló*** 972. o.
[1099] ***Dárday napló*** V. 14.
[1100] ***Halmay napló*** V. 14-15.

angolokat nem terhelhette a vád a válságos ellátási helyzetért. A magyar hadifoglyokat, ahogy lehetett, elbocsátották és saját intézkedéseiket is lazán kezelték. Később - mint látjuk - sokan maradtak a mezőgazdaságban, illetőleg a törzsekből származók, akik - főleg az angoloknál vállaltak unkát, addigi munkahelyükön maradtak, más részük bevonult a menekült táborokba és megkezdve a DP (Displeced Person) az „áthelyezett személyként ” életüket.. [1101]

1945. május 15.

Reggel 7 órakor a gyalogsági parancsnok parancsa: Délre menetkészültség, további parancsot a műszaki parancsnok adja: Az utász zászlóalj meneteljen [1102] Preitenegg - Twimberg - Bad St. Leonhard D 2 km. – Kliening - Lölling – Hüttenberg útvonalon. A hegyen átvezető utat már a műszaki parancsnok már szemrevételezte. Karbahelyezése néhány helyen szükséges dorongúttal és két hidat kell karbahelyezni. A zászlóalj délben szakadó esőben indul, első éjszakáját Klieningben tölti. Solymos és Fejes hadnagyokat hátrahagyva eligazítóként, hajnali fél hatkor kell a zászlóaljnak munkára vonulnia.[1103]

Reggel 8 órakor híre jön, hogy a hadosztály 16-án Hüttenberg területére menetel. Délben megjön a hadosztályparancsnokság előzetes értesítése, 22 órakor beérkező intézkedése, melyben elrendeli 16-ra a hadosztály hátravonását Hüttenberg, Mösel, Kanappenberg, Lölling térségébe. A hadosztály két menetoszlopot, alakit.

I. menetlépcső: „Vadász” ezred és „Erőd” ezred , hadosztály fogatolt vonata és a hadosztály forgalombiztosító század (hfb) forgalomszabályozásra be nem osztott részei, a Csendőr zászlóalj, a 26. ö. zászlóalj és Szörényi alezredes csoportja. Parancsnoka: a „Vadász” ezred parancsnoka

II. menetlépcső: Huszárszázad, Tüzér parancsnok törzsének és a Híradó zászlóalj fogatolt vonatrészei, Ranga alezredes csoportja. Parancsnok: Falk Győző alezredes.

a Hadtáp vonat Pallaghy Gyula őrnagy parancsnokságával, a Jancsó [1104] csoport, a 27. gyalogezredtörzs pótszázada, a Nagyváradi Tüzér hadapródiskola.

Menetfegyelem: Gyalogosok az élen, tömör alakzatban, egyöntetű puskahordással és öltözetben, utánuk ezredenként egyesítve a törzsek, vonatok, vezetékes lovak.

Az új elhelyezési körletek és parancsnoki harcálláspontok:

Hadosztályparancsnok, hadosztály tüzérparancsnok és a hadosztály forgalombiztosító század (hfb): Mösel; a gyalogos parancsnok: Hüttenberg; „Vadász” ezred parancsnok: Deinsberg; „Erőd” ezred-parancsnok: Waitschach; Csendőr zászlóalj parancsnok és zászlóalja: Knappenberg; Utász zászlóalj parancsnok: Gossen; a Szent László és a 25. utász zászlóaljak: Gossen környéke; Híradó zászlóalj parancsnok: Raffelsdorf; a Huszárszázad: Hirtenberg; a Hadosztály tüzér-, és Tüzér Hadapród Iskola: Lölling; Szörényi és Rangas alezredesek gyűjtő csoportjai: Dörfel, a Vonat; a 27. gyalogos pótszázad: St. Johann és a Jancsó csoport: Mossinz.

A csapatok magatartása a lakosság bizalmát nyerje el! (Az erőszakot és fosztogatást, le kell törni!)

Az intézkedés az összeköttetés, az anyagiak és a gépkocsik menetét szabályozásával zárul. [1105]

[1101] ***Darnóy fogság 1. rész*** 1. o.
[1102] ***Utásznapló*** uott. 972. o.
[1103] ***Utásznapló*** 981. o.
[1104] **Jancsó Tibor** szds. (* 1910. IV. 15) 1930. VI. 20. - 1931. VI. 20. 1 kp. zlj. Vác - 1932. 20 napos fe. gyak., hdp. őrm. - 1933 Esztergom - 1935 állás nélkül - 1936 30 napos fe. gyak. - 1937 30 napos fe. gyak., t. zls. -1938. XI. 1. Felvidék 60 nap t. hdgy. – 1940. VIII. 1. - XII. 1. Erdély bev. 1. hds. pságnál, őr szd. pk. – 1941. IV. 1.- 1942. IV. 1. próbaszolg. a 24. hv. zlj. Kézdivásárhely - 1941. XI. 1. ht. áll-ba vétel - 1942. IV. 1. - 1943. VII. 15. a 24. hv. zlj. 3. szd. alantos ti. - 1943. VII. 15. - 1944. X. 10. 21. hv. zlj. 2. erőd szd. Maroshéviz - 1944. II. 11 - 1944. XI. 24. 80. bev. közp. ea. Maroshéviz - 1944. XI. 24 - 28. 26. kik. fek. pság. Ujdörögd - 1944. XI. 23. 1/III. menetzlj. pk. Pusztamiske - XII. 4. Szentendre - XII. 8. Udvarin át Gyulakeszi - XII. 11. 1/III zlj. átadás - XII. 12. e. pság erődítési referens - 1944. XII. 16. 25. ho. 14. szd. - XII. 21. Balatonfüred - XII. 21. Nemespécsely, 2. szd. pság. kik-e - 1944. XII. 24. a Dunántúl - 1945. III. 31. Mauthdorfnál határátlépés - 1945. II. 13 - 1946. VIII. 17. hadifogság érkezés Kaposvárra.
[1105] ***Dárday*** 261. mell. 1009/Szent László I a. 45. V. 15. sz.

A híradó zászlóalj angolok által megadott útvonala: Wiesenau - Bad St. Leonard - Reichenfels - Obdach - Obdach Egg - Kathall - Weifskirchen (balra) - Judenburg - Rathenturm - Pishl - Wöll - Endling - St. Georgen - Unzmerkt - Scheifling.

A menet során voltak egy-két átmeneti táborban is, de az angolok mindig hátrább és hátrább menésre adtak utasítást, végül a Klopeiner See mellett kötöttek ki. Útközben, aki jött felvették a létszámba. Családtagok is velük voltak. A menet végén még egy Csaba nevű evangélikus tábori lelkészük is volt.

Egy alkalommal Baráth alezredes három tisztet, Fehérváryt, Bozzayt és Halmayt visszahagyta egy osztrák faluban, ahol Halmay két napig beteg volt. Baráth előrement a hadosztályparancsnoksággal. Előző nap kisütötte, hogy egy akkutöltőt nem vihetnek magunkkal, mert az túlterhelte volna valamelyik járművet és kötelezte a három tisztet annak elásására. Neki is gyürkőztek, de Bozzay, akinek nagy kereskedő érzéke volt, a töltőt cukorért, liszttért, zsírért eladta valamelyik parasztnak. Most újra ki kellett ássák a töltőt. Egymás között szépen elosztották az érte kapottakat. Ekkor már csak Halmaynak meg, talán Bozzaynak volt autója, melybe berakodtak és mentek tovább.

Ettől kezdve benzin takarékossági okokból elrendelték, hogy vontassák a személy- gépkocsikat. Halmayék is odaakaszkodtak egy tehergépkocsi után, és vontatva eszegették a kockacukrot. Halmay egyet a gépkocsivezetőnek, egyet magának adott. Rettenetes diaréja lett. [1106]

1945. május 16.

Indul a zászlóalj. 1600 méterig felkapaszkodva, az útról deréknagyságú köveket távolítanak el. A lejtőn lefelé az út minősége rosszabb. Itt több helyen dorongutat építenek, és hidakat javítanak ki. Este 9-kor vonulnak be az új körletbe Knappenbergbe. Jó az elhelyezésük 1050 m magasan az itteni vasbánya egyik barakképületében. [1107]

A hadosztály gyalogos és fogatolt része 5 órakor induljon Prettenegg, Twimberg, St. Leonhard D, majd Ny-nak a kimondottan rossz hegyi úton át Lölling, Hüttenberg területére. Ott 2 napot pihentek.

A gépkocsi lépcső 18 órakor indul és egy menetben a kijelölt területen, gyülekezik.[1108] Ezt a parancsot hajtják végre a híradó zászlóalj beosztottjai is. Gépkocsizó részlegük éjfélkor érkezik Hüttenbergbe.[1109]

8 óra 30 -kor Twimbergben a hadosztályparancsnok végigszemléli a hadosztály gyalog és fogatolt lépcsőjének teljes egyéni fegyverzettel reggel 8. 30-11 óráig tartó menetét. Az angolok is tanúi a hadosztályparancsnok előtti díszmenetnek, amely imponáló volt és felemelő, a hadosztályhoz időközben csatlakozó honvéd zenekar kíséretével. A hadosztály fegyelmezett fellépése és kemény díszmenetét látva, a 6. angol páncélos hadosztályparancsnok törzsével együtt – meglepődve - végigtapsolta a hadosztály díszmenetét. [1110]

Payer írja: "Kb. négy napig a hadosztály kötelékeivel az oroszok és az angol szövetségesek között egy ütközőpontot képeztek. A hadosztály ebben az időben még annyira fegyelmezett volt és olyan jól nézett ki, hogy a 8. brit hadsereg parancsnoka a hadosztályt, (melynek összlétszáma kb. 20 ezer fő volt) nem fegyverezte le, hanem 1945. május 14-én Wolfsbergben, Karinthiában, díszszemlét engedélyezett részükre. Az annyira tetszett neki, hogy kijelentette törzse előtt: "Ilyen katonás és fegyelmezett, ilyen fegyverekkel ellátva kellene az angol gyalogos hadosztályoknak is kinézni! Bravó, magyar hadosztály! és tapsolt.[1111]

17 órakor a hadosztályparancsnok Hüttenbergbe, a tüzérparancsnok Löllingbe érkezik.

20 órára a hadosztályparancsnok is Löllingbe települ át, mivel a II. hadtestparancsnokság előkészített szállásaiból kiszorította. A II. hadtest a parancsnokságot a hadosztály felett ismét átvette.

[1106] ***Halmay***
[1107] ***Utásznapló*** uott. 981. o.
[1108] ***Dárday napló*** V. 15.
[1109] ***Halmay napló*** V. 15.
[1110] ***Dárday napló*** V. 16. és ***Goór*** 7. o.
[1111] ***Payer*** 560. o. Tévesen a díszmenetet 1945. május 14-re teszi.

A 20. hadosztály részeit ugyanitt találjuk, de hogy milyen alakulatokkal rendelkeznek, azt nem tudják. Az éjjel folyamán a gépkocsi lépcső is beérkezik.[1112]

Pár nap múlva megtudták, hogy a 6. angol páncélos hadosztály-parancsnok a jelentése alapján a 8. angol hadsereg parancsnoka hadsereg parancsában a "Szent László" hadosztályt követendő példaként állította hadserege elé azzal, hogy nekik - mint győztes egységeknek - könnyű fegyelemben maradniuk, de vegyenek példát a "Szent László" hadosztálytól, mely az ország legyőzése után is ilyen mintaszerű fegyelemben tudott megmaradni! [1113]

1945. május 17.

A délelőtt folyamán a gyalog és fogatolt lépcső is megérkezik. A szállás helyzet rendkívül nehéz, mert csak pár házból álló települések vannak és a legelő is kevés. Arról nem is beszélve, hogy bujkáló német katonák besettenkednek jogos szállásköveteléseink ellen áskálódni. Nekünk elég volt a Magyarországon feladott lecke. A nap folyamán az alakulatok beérkezése és lerakodása folyik. A velük való további tervekről még nem tudnak a tüzérparancsnok törzsénél sem. Ennünk, mindenesetre van mit. [1114]

Az utász zászlóalj délelőtt körletet takarít. Délután a zászlóaljparancsnok és Deme főhadnagy a hadosztályhoz mennek, tájékoztatják őket, egy később kiadásra kerülő intézkedésről. [1115]

A zsúfoltság miatt a híradó zászlóalj tovább menetel 4 km-re északra. Egy fatelep mellett ütnek tábort.[1116]

Az angol katonai parancsnokság továbbküldte a hadosztályt azzal, hogy Preitenegg területéről vonuljon Waldsteinon, St. Leonardon keresztül Deinsburg területére, ahol újabb parancsot fog kapni.

A repülő lövész zászlóalj gyalogmenetben indult tovább Twimbergből a Lavan patak völgyében É-ra, majd Ny-ra Kieningenen, Buchbaueren át Löllingbe, másik százada tovább DNy-ra Möselen át Guttaringba, harmadik része É-ra a Steierbach patak völgyében Hüttenbergbe menetelt és szállásolt be. Itt már angol élelmezést kaptak.

A hadosztály tájékoztatása szerint a 8. angol hadsereg kötelékébe tartoztak. Az angol hadsereg a "Szent László" hadosztállyal fog Magyarországba bevonulni és az angol megszálló alakulatokkal együtt rendfenntartó alakulat lesz.

A kiképzést folytatni kellett. Az élelmezés viszont olyan gyenge volt, hogy az erősebb mozgásra nem volt erő, így a gyakorlatban ezt a parancsot nem hajtották végre. [1117]

"Szent László" hadosztály 1945. május 17-től június 6-ig maradt a Lavan partján levő Wolfsberg környékén beszállásolva. Ez idő alatt bőséges fegyver-kiegészítést kaptak az angoloktól. Félhivatalosan megtudták, hogy az angolok megszállási területe - az akkori terv szerint - a Dunántúl lesz, és a "Szent László" hadosztály az angol megszálló erőkkel együtt, mint magyar rendfenntartó egység fog Dunántúlra visszatérni.

Még az is el volt tervezve, mint hallották, hogy az angol megszálló egység parancsnoksága Keszthelyen lesz a Festetich kastélyban, a két angol hadsereg parancsnokság Pécsett és Székesfehérváron lesz. [1118]

Ez idő alatt egy hónapig volt fegyverben a "Szent László" hadosztály élve a szokásos katona életét. Szügyi vezérőrnagy jelentős szervezőmunkát végzett, egyebek mellett kitüntetéseket osztott ki, tábori színházat hozott létre, ezzel Kállay Tibor hadnagyot bízta meg. [1119]

1945. májusában Szügyi vezérőrnagy a magyar főhadiszálláshoz a következő levelet írta: "A menekült magyarság lesújtó helyzetben van. Kérem, hogy a menekültek összefogására és a

[1112] ***Dárday napló*** V. 16.
[1113] ***Goór napló*** 13. o.
[1114] ***Dárday napló*** V. 17.
[1115] ***Utásznapló*** uott. 981. o.
[1116] ***Halmay napló*** V. 17
[1117] ***Pályi*** 109. o.
[1118] ***Goór napló*** 13. o.
[1119] ***Huszár*** 195. o.

magyarság képviseletére egy közös magyar bizottság alakítassék. Ennek élére - ismerve a menekült magyarság nagy többségének óhaját - vitéz Farkas Ferenc vezérezredest tartjuk alkalmasnak, aki a magyar tábornoki kar kíváló tagja, főcserkész, lakik Johanniskirchenben, Bajorországban. [1120]

1945. május 18.

1. sz. bizalmas parancs. Mozgási tilalom a megszállt Karintia területén, férőhelyek készítése, öltözködés szabályozása, tiszteletadás az angol véderő tagjai előtt.[1121]

A hadosztályparancsnokság a létszámadatok, bejelentését kéri. Név, rendfokozat, állományviszony, fegyvernem, szakképzettség.

1) Tiszt (hadapród őrmester is) 2.) tiszthelyettes és 3.) egyéb legénység: a./ tisztes b./ honvéd bontásban.

Délután a tüzérparancsnok helyettese a tüzérhadapród iskola számára elhelyezési területet keres. [1122]

A gránátos zászlóalj is menetparancsát megkapja. Szépen, egységesen, katonásan felszerelnek. Rengeteg géppisztolyunk van - büszkélkedik Szepesvári főhadnagy - Egyedüli magyar alakulat a sok közül a mienk, amelyik fegyvereit megtarthatta. Zenekarunk is van, és nagy zeneszóval kezdjük meg a menetet.

Ismét neki a hegyeknek. Egy rettentő hosszú és meredek hegyet megmászunk azzal a csöpp kis kajával, majd a másik felén lepihenünk. Egész éjjel tűz mellett üldögéltem, olyan hideg volt (már említettem, hogy a köpenyem elveszett). [1123]

A híradó zászlóalj a hüttenbergi tábort rendezi be. 19 órakor beérkeznek a fogatolt részei is. Másnap is a tábort rendezik be.[1124]

1945. május 19.

Badarik őrnagy úr parancsnoksága alatt a 20. hadosztály utász zászlóalja bevonul a hadosztályhoz, a két zászlóaljat még nem egyesítik. Érintkezést velük a zászlóalj felveszi. Élelmezés angol.

A hadosztály a megváltozott körülmények miatt számtalan rendelet kiadására kényszerül. Újabb rendeletek: Legeltetés szabályozása. Hangulatjelentés minden hétfőre (fenyítések száma, oka, előforduló szökések száma). Zene kirendelése. Fegyverzet összegyűjtése. [1125]

Reggel továbbmegyünk - írja Szepesvári - a Klagenfurti-medence felé, 10 óra körül megérkezünk végleges elhelyezésünkbe Deinsberg és Guttaring környékére. Házakban már nem jutott hely, ezért századommal egy üres pajtába húzódunk meg, ahol rettentő cúg és hideg van. Fázunk, takarónk is alig van.[1126]

1945. május 20. Pünkösdvasárnap

Délelőtt Szabolcs százados a 2. a. vezetője az utász zászlóaljnál a kitüntetési igazolványokat tölt ki, és a névjegyzéket terjeszti fel. Délután a gyalogsági parancsnoktól ez rendelet formájában [1127] meg is érkezik.

A híradó zászlóalj rádiós századánál a fegyverek egy részének leadása megkezdődött. [1128]

1945. május 21.

A híradó zászlóalj rádiós százada délben indul Gutaringen át Urtlgrubenbe, ahol érkezés után pihenőt tartanak.

[1120] ***Darnóy fogság 2. rész*** 1. o. , ***Kisbarnaki*** 72. o. és ***Gosztonyi*** 281. o.
[1121] ***Utásznapló*** *982*. o.
[1122] ***Dárday napló*** V. 18 és ***Dárday*** 262. mell.
[1123] ***Szepesvári könyv*** 129. o.
[1124] ***Halmay napló*** V. 18-19.
[1125] ***Utásznapló*** uott. 982. o.
[1126] ***Szepesvári könyv*** 129. o.
[1127] ***Utásznapló*** *uott.* 982. o.
[1128] ***Halmay napló*** V. 19.

Az utász zászlóaljtól Deme főhadnagy és Katter hadnagy a Wörthi-tóig keresik motorkerékpárral a hozzátartozókat, sikertelenül. A hadosztálytól távmondat útforgalomra vonatkozólag. Kálmán altábornagy szemléjének bejelentése.

Megjelent az 5. sz. hadosztályparancsnoksági parancs, melyben az 1945. évi április 27-én közölt 54./2. sz. ho. parancs: „Hazánk szent földjéről kiszorítva a Mura átlépésekor /: 1945. IV. 4.:/ a bolsevista ellenség legyőzésére tett fogadalom alkalmából a „SZENT LÁSZLÓ" FOGADALMI EMLÉKÉRMET adományozom a „Szt. László" hop-nál 41; a „Szt. László" ho. gypk-nál l5; „Szt. László" ho. tpk-nál 7; a „Vadász" ezred törzs: 6; a „Vadász" ezred törzsszázad: 6; „Vadász" ezred rep. löv. zlj-nál: 17; a „Vadász" ezred gránátos zlj-nál: 20; az „Erőd" ezred: 9; az Erőd zlj-nál: 35; a Dráva zlj -nál: 25; az I. ejtőernyős zászlóaljnál: 20; a kaposvári csendőr- zászlóaljnál: 9; a „Szt. László" utász zászlóaljnál: 21; a Rep. löv. ezred II. zlj-nál: 5 tisztnek"

Egyidejűleg Szügyi tábornok a kaposvári csendőr- zászlóaljbeli Kalmár Sándor psz. tiz.-nek a MAGYAR KISEZÜST VITÉZSÉGI ÉRMET; Mihály Kálmán psz. tiz.-nek a MAGYAR BRONZ VITÉZSÉGI ÉRMET adományozta. Felhívta a csapatparancsnokok figyelmét, hogy a tisztek és a legénység részére csak azok részére adományozható a „SZENT LÁSZLÓ" FOGADALMI EMLÉKÉREM, akik 45. évi 1945. május hó 6-a előtt kerültek a hadosztályhoz. Akik ilyet esetleg kaptak, azoktól az éremigazolványt vonják be. Tekintve, hogy 1944. évi október hó 1-vel az egész ország hadműveleti területté vált, azok részére, akik 1944. október 1. és 1945. május 9-e közötti időben szolgálatot teljesítettek, és a TŰZKERESZT I. ill. II. fokozatával nem rendelkeznek, azoknak a csapatparancsnokok ítéljék oda. A megkövetelt legkevesebb 180 nap idővel nem rendelkező egyéneknek a TŰZKERESZT nem adható. [1129]

1945. május 22. A híradó zászlóalj új táborhelyet szemrevételez és megkezdi berendezését.

A hadosztály intézkedik alakulatainak újjászervezésére és szervezési változásokra és a szakképzettek iránt érdeklődik, akikből a felesleget az angol hadseregnek kell leadja.

Az utász zászlóaljnál fegyelmező gyakorlatok, játék. folyik. Felvételezés nincs. Az Elmo nem működik, a zászlóalj nem kapta meg az angoloktól az anyagot. A hangulat nyomottabb.

1945. május 23.

A hadosztály az utász zászlóaljak hadrendi újjászervezését rendeli el. Meghatározza a szervezési változtatásokat. Felméri a szakképzetteket, mert a felesleget az angol hadtestnek kell leadnia. Az alakulatoknak naponta a fertőző-, nemi- és fekvőbetegeket jelenteni kell. [1130] A hadosztály egy feljelentés nyomán elrendeli a halászás, vadászás, fakérgek lehántásának tilalmát. Az utász zászlóalj legénységét a hadosztály zenekara szórakoztatja.

1945. május 24-én Szügyi vezérőrnagy a Szent László hadosztály és a 25. magyar gyalogos hadosztály utász zászlóaljait Dabasy őrnagy parancsnoksága alatt egyesíti. Először minden marad a régiben. A tisztek és legénység nehezen fogadják az új szervezést

1945. május 25. Dabasy őrnagy és Mersits százados megbeszélik az átszervezéssel kapcsolatos ügyeket, egyelőre csak a G.-t vonják össze. A hadosztály I. c. osztály külügyi tájékoztatót tart. Délután Dabasy őrnagy megszemléli a volt Szent László utász zászlóaljat. 17 órakor menetintézkedési előkészületre parancs érkezik. A zászlóalj a fogatolt és gépkocsi részleget előkészíti. Létszámát jelenti.

1945. május 26. Siralmasan esik az eső. Mindenki alaposan átázott.[1131]

Ebben a sűrű esős délelőtt indul gyalogmenetben tovább az utász zászlóalj gépkocsizó része. Benzinhiány miatt az indulás 6 órával eltolódott. A kijelölt menetcél előtt 10 km-rel éjjelezett a zászlóalj, az utászgyakorlótér barakkjában. Podendorfnál az angolok ellenőrizték, hogy német katonák nincsenek-e velük.

Hüttenberg falu közepén a vasúti végállomással szemben levő meredek sziklafal előtt a hősök napját teljes katonai díszben ünnepelték meg. Az ejtőernyősök a Seetaler Alpen masszívumának

---

[1129] 5. sz. hadosztályparancsnoksági parancs 1945. évi május hó 21-én.-

[1130] ***Utásznapló*** 991. o.

[1131] 1048/Szt. László ho. I. a. 45. V. 22. sz.

meredek sziklafala előtt egy emlékművet terveztek és hoztak létre. Egy nagy tömör fatáblán a felírás:

"A m. kir. vitéz Bertalan Árpád 1. ejtőernyős ezred 32 tiszti és 800 legénységi hősi halottjának emlékére."

A tábla felett egy méternél nagyobb méretű tűzkeresztet helyeztek el.

Az ünnepségre érkező vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagyot békebeli díszszázad és a Himnusz fogadta, mely nagyon meglepte, mert ez csak a Kormányzó úrnak járt. Minden nagyszerűen sikerült. Délután nagy tábortüzet szerveztek kiváló sikerrel. [1132]

Szügyi vezérőrnagy úr beszédet tartott: nem vagyunk foglyok, sőt, őrszolgálatra is igénybe leszünk véve, mindenképpen hazamegyünk, de csak akkor, ha az orosz kimegy a hazánkból.

Az ejtőernyős tisztek búcsúztak, mert ezen a napon kellett bevonuljanak a Weissenstein -i B táborba.[1133]

1945. május 27-én Az utász zászlóaljat Weissenstein közelébe (Villachtól ÉNy-ra) útbaindítják, ahol osztrák minta alapján kórházbarakkokat kell építeniük az angolok részére.

A hadosztály rendeletet ad ki az angol katonai hatóságokkal való magatartással kapcsolatban. Intézkedik a gazdasági közigazgatási személyzet beosztásáról. Az I. c. osztály tájékoztatót ad a politikai helyzetről.

A híradó zászlóalj délben átköltözik az 1 km-re keletre levő új Urtlgruben-i táborba.

Az építőezred és az utász zászlóalj Weissensteinben.

1945. május 28. Az utász zászlóaljnak pihenő, majd (29-30-án) az új táborban tábormunka

A megalakult építő ezred és az utász zászlóalj részére Weissensteinben minta barakk bemutatását rendelték el, mely a kitűzési munkák elmaradása [1134] miatt elmaradt. A magyar családoknak nagy szüksége lenne azokra, a zsúfoltság, hideg éjszakák és egészségügyi okok miatt. Élelem 1080 kalória, csak a minimális munkateljesítményhez elegendő. A hangulatot a családtagok felkutatása javította, különben nyomott.

1945. május 29. A munkásbarakk bemutatása késik. A kórházbarakk építése kezdetét vette. Ehhez a zászlóalj 20-30 főt vezényelt naponta. Megalakul a Dabasy csoport, mint anyagi csoport. Az utász zászlóalj továbbra is Mersits százados parancsnoksága alatt maradt. A hadosztálynál naponta 18 órakor eligazítás a segédtisztek részére. Élelem, felvételezés rendesen folyik.

1945. május 30.

Egy angol mérnök őrnagy és egy főhadnagy egy osztrák barakk mintát mutatnak be. Hátránya a nagy faanyagszükséglet, a komplikált és gyenge tetőszerkezet. Bemutatásra készül egy angol minta is. Ennek hátránya a bonyolult illesztések volta, ablakok és ajtók nem kerülnek fel. Előnye a faanyag egyszeri megmunkálása a tartók hasonlósága miatt.

Szepesvári főhadnagyéknál egy repülő lövész zászlós véletlenül agyonlőtt egy honvédet, megható szertartás mellett temettük el. - A környék gyönyörű, fenséges hegyek koszorúzzák a kis völgyet, ahol vagyunk, de nagyon szegény vidék. Az osztrákok kedvesek velünk szemben, Osztrák-Magyar Monarchiát emlegetnek. - Kétszer is beteg voltam. ... a háború és a gyenge étkezés lerontotta a szervezetemet, de főleg a huzatos pajta ártott meg, amelyikben laktam századommal együtt. - Két hónap múlva lesz talán kilátás arra, hogy valamerre dőljön sorsunk. Hát rettenetes ez a bizonytalanság! Az ujjamról levettem a kötést, de még nem mozoghat. Remélem, hogy rendbe fog jönni." [1135]

[1132] ***Huszár*** 195. o.
[1133] ***Kövesdy***
[1134] ***Utásznapló*** 992. o.
[1135] ***Szepesvári***

Angol részről nagy csapatfelvonulás folyik. Négy napig egyfolytában Wlaszov kozákjai vonultak el Szepesvári főhadnagyék előtt. Azok sem mennek haza. A családtagokat összegyűjtik, csak tudnám, hogy szegény szüleim merre vannak? - sóhajt fel. [1136]

1945. május 31. Munkára 50 ember vonul ki, a hangulat nyomott. A IV. kerületi parancsnokság kórházépítésre 10 fő szakmunkás kirendelését kéri, amit meg is kap.[1137]

1945. május 20. - június 2. között.

A gránátos zászlóalj (a volt gránátos és repülő lövész zászlóalj) napjai esemény nélkül telnek. Nagy örömükre az angolok első dolga, hogy a tetűket kiirtsák. Autós fertőtlenítők jelennek meg, mindenkinek meztelenre kell vetkőzni, ruháikat berakják a fertőtlenítőbe, a fej és lapostetű kiirtására valami port kapnak. A tetűkérdés – ami miatt olyan rengeteget szenvedtünk – egy délután elintézést nyert.

Rendes kivonulásokat, kiképzést tartanak, kézilabdáznak, fürdenek, tetvészkednek. - jegyzi fel Szepesvári naplójába. Minden erőnkkel azon vagyunk tisztek, hogy a legénységet foglalkoztassuk, lekössük, mert igen nagy a honvágy és az elkeseredés a kevés koszt miatt. Szökdösnek is az emberek, különösen a repülő lövészektől. Esténként tábortüzeket rendezünk, kedden és pénteken a tiszteknek tartanak előadásokat. Bizony, ezek sem tudják az otthoniakért való aggódást feledtetni.

Vasár- és ünnepnapokon, tábori miséken veszünk részt, ami sok vigasztalást nyújt. Időnként a zenekar térzenét ad. A kevés kosztot "szajré-járőrök" beszerzése útján pótoljuk, akik főleg krumplit és tejet tudnak szerezni. Áttérünk a lóhúsfogyasztásra is, hiszen sok fölösleges lovunk van. - Az angolok nagyon kedvesen és előzékenyen bánnak velünk. Sokszor olyan érzése van az embernek, mintha nem is ők lennének az urak, hanem mi. Pár esetet leírok, amely megvilágítja magatartásukat: nem fogolytáborban vagyunk, hanem függetlenül élünk a saját akaratunk szerint. Néha jelenik meg egy-egy járőrük, akikkel elbeszélgetünk, cigarettával kínálnak, tisztelettudóan elkérik lovainkat lovagolni, mi meg fegyvereiket tanulmányozhatjuk. Különben rettentő flegmák, nem törődnek semmivel sem. Amikor a mostani táborhelyünkre meneteltünk, szembetalálkoztunk egy angol páncélautós osztaggal. Tudni kell, hogy az osztrák hegyiutak igen keskenyek, így nem fértünk volna el egymás mellett. Na, a győztes angolok szépen belehajtottak az árokba, és barátságosan integetve megvárták, míg szépen elmasírozunk mellettük.[1138]

1945. június 1.

Weissensteinben megkezdődik az (első) kórház-barakk építése.

A zászlóaljtól 15 fő dolgozik. Étkezést részükre kiszállítják. A következő két nap a kirendelt csoport Kovács Ferenc hadnagy vezetésével a munkát folytatja.

1945. június 4.

Reggel kezdődik a rendszeres munka. Kristóffy század és a tüzérektől egy részleg az "A" tábor területén kapott feladatot. Színházat kell építeni. A szükséges faanyagot kell kitermelni és egy düledező faházat, kell lebontani.

A Kovács Ferenc százados százada, a tüzérektől egy részleg és a repülő lövész árkászszakasz folytatja Weissensteinben a már megkezdett kórházbarakk építését. A csoportok a munkát fél 8-kor kell, hogy megkezdjék, ebédszünet 12-14 óra között. Részükre az ebédet ki kell szállítani. A munka 17 óra 30-kor fejeződik be.

Délután a zászlóalj futballcsapata a 20 hadosztály csapatával mérkőzött Weissenstein községben. Eredmény 1: 1.

1945. június 5.

A hadosztályparancsnoka a hadosztály tisztjei részére odaítélte a "Szent László fogadalmi emlékérmet".

[1136] ***Szepesvári könyv*** 133. o Wlaszov tábornokot és alakulatait az amerikaiak - álnok módon - kiadták a szovjeteknek. Sorsuk, életük ezzel megpecsételődött.

[1137] ***Utásznapló*** 1001. o.

[1138] ***Szepesvári könyv*** 129-130. o.

Alexander tábornok, a 8. angol hadsereg parancsnoka szemlélte meg az A és B. tábort. A munkahelyen Szügyi vezérőrnagynak "legteljesebb megelégedését" fejezte ki. Másnap egy angol bizottság ugyanilyen elismerést tesz.

A színháznak 5-én estére, a Weissensteinben épülő kórházbarakknak 9-re kellene elkészülnie. A munka – anyag, szerszám és a sok belebeszélés miatt - lassan halad.

A hadosztály rendeletet ad ki a családtagok a Szent Lászlós hadosztály körletébe történő telepítés mikéntjéről. Fegyverzetet, 7 puskát, 11 pisztolyt utal ki az építők részére. Kiadja parancsát a fegyelmezetlenségek megszüntetésére és a tiszteletadásra vonatkozó 1 sz. tiszti- és a 3. 4., 5. Sz. hadosztályparancsnoksági parancsát.

Az utász zászlóalj tisztjei részére odaítélték a Szent László fogadalmi emlékérmet.

5-én délelőtt Alexander angol tábornok a 8. angol hadsereg parancsnoka az „A" és "B" tábor területén tartózkodik.

10 órakor Szügyi vezérőrnagy a Kocsis századot a munkahelyen megszemlélte, teljes megelégedését fejezte ki. A Márka pénzértékét veszti, a hadosztály gondoskodik az itt levők készleteinek beváltásával. [1139]

1945. június 6.

A színházépítést nem folytatták. A Kocsis század a kórházbarakk építését folytatta. Egy angol bizottság megszemlélte a munkát és megelégedésüket fejezték ki.

1945. június 7.

A Szent László hadosztály parancsára a híradó zászlóalj parancsnoka Szász György százados lett. Szügyi, azt mondta, hogyha felelős parancsnokok kérik valakinek a fogságban történő leváltását, ő azt nem tudja megakadályozni.

A hónap elején a híradó zászlóalj az új Urtlgruben-i táborban vasárnap (3-án, pihenőnap) kivételével tábormunkát végez. A barakképítő-munkába a tüzérek egy részlege és a repülő lövészek árkász szakasza is bekapcsolódik.

1945. június 8.

Megkezdődik az építő zászlóalj átszervezése. A Szent László utász zászlóaljhoz a 11. tüzérosztálytól 118 honvéd, a 20. utász zászlóaljtól 59 honvéd vonult be. A repülő lövészezred árkászszakaszát elvezényelték. Élelem a munkások részére kielégítő. A feljavított koszt azonban sok visszatetszést szül. A meleg megszorul a Dráva völgyében.

A 11. tüzérosztály legénysége gyenge, mert különböző helyekről gyűjtötték őket össze. A parancsnokok mindent elkövetnek, hogy az összetartozást megalapozzák. A fegyelem a régi szentlászlósoknál kíváló, az újonnan jötteknél minősíthetetlen. Oka, hogy kitelepítésük alkalmával a legcsekélyebb gondoskodást nem kapták. Egész tél folyamán hiányos öltözékben gyakorlatoztak. A háború idején már a németek sem tudták őket kellő gondoskodásban részesíteni. Szemtanúi voltak a német hadsereg felbomlásának, a német katonák hazaindulásának, és ez felkeltette bennük az otthon iránti vágyat, mely bennünk is megvan- írja az utásznaplóba Mersits százados.

Weissensteinben a kórház-építés továbbfolyik. Az élelemben nem sok különbség van a munkások és nem dolgozók között.[1140]

1945. június 9.

Urtlgrubenben a híradók a legénység részére tábortüzet, a tisztek és családtagjainak bajtársi vacsorát szerveznek. Az erkölcsi nevelés ellenére itt is megkezdődnek a szökések. Az angolok az elfogottakat visszairányítják a táborokba.[1141]

A hadosztálynál egy német termisztor átalakításával Szász főhadnagy híradó tiszt és Marnó őrnagy angol és más rádióadókat hallgatnak le. Így a hadosztályparancsnok is "jól értesült" az otthoni dolgokról és a helyzetről. [1142]

[1139] ***Utásznapló*** 1002. o.
[1140] ***Utásznapló*** 1011. o.
[1141] ***Halmay napló***
[1142] ***Szász***

A hadosztály parancsára a híradó zászlóaljat Urtlgrubenből Völkermarktba ill. onnan tovább Eberndorfba rendelik a parancsnokság közelébe. Június 14-én rendezkednek be. Este Szász György őrnagyék is megérkeztek. 15-én Halmay századosék Ebendorfban lakást bérelnek. 19-én Fekete Ottóéknak kislánya született. [1143]

1945. június 10.

Az erkölcsi nevelés ellenére megkezdődnek a szökések. A legénység nem hiszi el a parancsnokok intő szavait, a függelemsértések legkülönbözőbb esetei fordulnak elő. A parancsnokok kénytelenek a legszigorúbb rendszabályokat életbe léptetni. A legénység lélekben fertőzött. A munka folyik.[1144] Anyagigénylési nehézségek vannak. Régi legénység körében is a bujtogatás helyt kap. Súlyos függelemsértéssel Kurmann hadapród őrmestert kihallgatásra rendelik, ahol méltó fenyítését elengedik.

A hadosztály munkás alakulatokká szervezése.

A "Szent László" hadosztály lefegyverzése, munkás alakulattá szervezése

Tító marsall által okozott feszültség felengedése után a magyar alakulatok zöme 1945. nyarán gazdasági munkára került alkalmazásra az Umthal (gyalogság) és a Lavant völgyében (főleg tüzérek) Volfsberg , Sant Andrä között.

1945. június 12.

vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy is miután felajánlotta az angoloknak, hogy a hadosztály katonái élelmiszer és némi zsebpénz ellenében hídépítésre, útépítésre és hasonló feladatok ellátására vállalkozik, a kapott feladatok végrehajtására megfelelő szaktisztek vezetésével munka alakulatokat szerveznek. Az angolok kifejezetten örültek ennek az ajánlatnak.

Ennek értelmében kiadták a megfelelő utasítást és a Szent László hadosztály zárt szervezetszerű kötelékeiből munkás alakulatok, szerveződtek. Az alakulatok, zászlóaljak a Lavantal és és Metnitztal völgyében elsősorban mezőgazdasági, aratási, fakitermelési, valamint romeltakarítási munkára kerültek alkalmazásra. Ellátásukról a német zsákmány készletekből a 8. brit hadsereg gondoskodott. Fegyvereket át kellett adni az újonnan szervezett osztrák csendőrség részére. Ezzel végeredményben a Szent László hadosztályt is lefegyverezték.

A repülő lövész zászlóalj katonáit ezen a napon Blumbergben vonták össze és fényképezkedtek. Ez volt a búcsú napjuk a repülő lövész zászlóaljtól. A mintegy 80 főscsoport közepén Kiss Gyula főhadnagy áll, Koronka Pál és Farkas Károly zászlósokkal és a fekvő szakaszparancsnokokkal. Körülöttük, mellettük a fiatal legénység, akik között gyerekek is voltak beöltözve. (19. fénykép mellékletet)

A Kaposvári csendőr- zászlóalj 1945. június 11-ig teljes létszámmal Dél-Karintiában út-rendvédelmi és biztosítási feladatokat látott el, és ennek során több ízben szerb partizánokkal is szembe került, de vesztesége nem volt. [1145]

A repülő lövész zászlóalj kijelölt területe Völkermarkt , parancsnokság Bleiburg ban volt. A nagy terület ellenőrzésére az angolok egy személygépkocsit utaltak ki. [1146]

Így a "Szent László" hadosztály is leszerelt. Két munkás csoport alakult a hadosztályból 4000 fővel. Az első munkáscsoport vitéz Ferenczy Márton ezredes gyalogsági parancsnok vezetése alatt három zászlóaljból állt. (Pálfi Sándor testőr százados, Görgey százados, hadosztály zene és tábori színház.) Ezzel a "Szent László" hadosztály Mura menti átszervezése is, a vadászezred is automatikusan megszűnt. A munkás csoport június 12-én Mösel - Eberstein - St. Kanzian - Völkermarkt menetponttól, a Drávától Délre Ebersdorf, Eisenkappel, Globasnitz - Sittelsdorf -

---

[1143] ***Halmay napló***
[1144] ***Utásznapló*** uott. 1011. o.
[1145] ***Darnóy fogság 1. rész*** 2. o.
[1146] ***Pályi*** 109. o.

Galizien területére menetelt és erős szlavón kisebbséglakta területen általában Völkernmarkt - Klopeiner See (Jauntal) területén került alkalmazásra, részben hegyi tanyákon és parasztbirtokokon, részben az erdőgazdaságban, illetve a volt nemzetiszocialista nagybirtokok területén Völkermarkt környékén.

A második munkás csoport a hadosztály tüzérségi parancsnoka Dárday ezredes (Wolfsberg) vezetése alatt a Lavant folyó völgyében hasonló körülmények között került alkalmazásra.

A hadosztály-parancsnokág vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy és törzse Éberndorfban Völkermarkt D-en maradt. Így a szervezetszerű hadosztály-, ezred- és zászlóaljparancsnokok megmaradtak, és a körletekben békeszerű adminisztrációt végeztek az angol megszállók fele.[1147]

A munka kötelező volt a legénység számára. A tisztek csökkentett angol fejadagot kaptak. A családokat is élelmezték.

A lefegyverzés is angol szellemnek megfelelően lett végrehajtva. Először parancsot kaptak, hogy ruházatukat, fegyvereiket angol ruházatra és fegyverekre cserélik ki az egységesítés miatt.

Pár nap után új parancs jött, hogy mint munkás alakulat angol szolgálatban résztvesznek Ausztria újjáépítésében.

Addig, amíg a politikai helyzet olyan volt, hogy a nyugati hatalmak kihasználják azt a lehetőséget, hogy a nácizmus letörése után végeznek a kommunizmussal is, és a magyarokra szükségük lesz vagy fel, tudják őket használni, ellátásukkal nem sokat törődtek. Mondhatjuk, éheztek. El kell ugyanakkor ismerni, hogy nagyon udvariasan ellenőriztek, engedték a családtagok felkutatását, a szétszakadt családok egyesítését, a szabad mozgást az angol megszállási övezetben. [1148]

Az első munkacsoportba tartozó volt gránátos század parancsnoka, a munkás zászlóaljjá alakulását így írja le:

1945. június 9-12 között munkás- zászlóaljjá alakultunk. Én század parancsnok lettem, a rajparancsnokok is tisztek. zászlóaljparancsnok Asztalos százados. Századom létszáma 200 fő. Háborús károkat fogunk helyreállítani. Elköltöztünk a felső körletbe. Fegyvereinket, ami eddig birtokunkban volt, le kellett adni.

1945.június 12-én 11 órakor gyalog elindultunk jövendő munkahelyünkre, nagy meleg volt. Kb. 40 kilométer megtétele után egy erdőben éjjeleztünk. [1149]

1945. június 13-án 9 óra körül Szügyi vezérőrnagy úr és egy angol őrnagy beszédet tartottak. Aki akar, mezőgazdasági munkára mehet. A gazdák kötelesek napi ötszöri étkezést és szállást adni. Századomból velem együtt 110-en jelentkezünk. - Szakadó esőben menetelünk új munkahelyünk felé Völkermarkton keresztül Eisenkappelbe. Itt történt az elosztás a gazdák igénylése szerint. Századommal Gallizien be lettem irányítva. Szakadó esőben tesszük meg a 18 kilométeres utat. Útközben mindenütt magyar családokkal találkozunk. Gallizienben semmiről sem tudnak; miután megesszük maradék kis kajánkat, egy pajtában lefekszünk. [1150]

1945. június 14-én a polgármester elmegy megérdeklődni, hogy mi legyen velünk. Lassan kezdik az embereket szanaszét vinni. Egy névjegyzékbe írom őket. Kb. 20 négyzetkilométer területen osztódnak szét embereim. Estére 90 emberem elkel, 20 még marad. Megint pajtában alszunk, ott, ahol nemrégen Tító katonái aludtak.

1945. június 15-én délre elfogynak az emberek és én is, kapok egy címet. Möchlingbe megyek, ahol gazdám egy volt első Világháborús magyar tüzérfőhadnagy 200 holdas földbirtokkal. Nehezen

---

[1147] ***Darnóy fogság 1. rész*** 3. o. A II. hadtestközvetlen alakulataiból szervezett munkás zászlóalj vezetését Kapitánffy Albin vezérkari őrnagy (Friesach) az addigi hadtest vezérkari főnök vette át a Metnitzer Alp völgyében (Metnitztal) . Ezért a hadtest vezérkari főnöki teendőinek ellátását ezután 1945. június végéig a csapatok végleges leszereléséig Kollányi György vezérkari alezredes látta el.

[1148] ***Pályi*** 112. o.

[1149] ***Szepesvári*** 133. o.

[1150] ***Szepesvári*** 134. o.

akarnak elfogadni, mert már telített a létszám. De egy kis huza-vona után végre megvan a helyem. Mindjárt enni kapok és egy szép kis szobát jó ággyal.[1151]

1945. június 16-30. Jó helyen vagyok. A háziak elég rideg emberek, különösen házsártos az asszony (egy dúsgazdag német bankár elkényeztetett lánya). Rengeteg és igen nehéz a munka, különösen, hogy belecseppentem a legerősebb szezonmunkába. Fél 6-kor reggeli, 6 órától 12-ig és 13-tól 18 óráig munka. A koszt igen jó és bőséges, napi ötszöri étkezéssel. A gazda két fiával, Jochennel és Jóskával dolgozom együtt, jól kijövünk egymással. Bizony nehezen megy a földműves munka: kaszálás, kapálás, szénagyűjtés, boglyázás, szénateregetés, széna kocsira rakása (40 tehenet kell naponta ellátni). Szinte egész nap kaszálunk. Itt dolgozik volt legényem is Vieger János, akivel végig harcolta velem a Szent László háborúját! A vasárnap szabad.

Mindenesetre jobban élek, mint eddig a táborban. Az embereim is meg vannak elégedve. Nálunk is vannak páran, itt dolgozik a volt legényem is. A lovainkkal sok baj van, senkinek sem kellenek. Az én hátaslovam is csak nagy könyörgésre maradhatott nálam, de nagy szükségem is volt rá, mert időnként lejártam az embereimnek híreket vinni, vigaszt nyújtani és az angoloktól kapott ruhaneműt, és cigarettát szétosztani. - Sokat szenvedek a melegtől, mivel csak a Bilgeri-csizmám és katonai posztónadrágom van.

Mindenféle jó és rossz hírek érkeznek hazamenetelünkkel kapcsolatban. Én már nem nagyon hiszem, hogy valamikor is szerencsésen hazaérjek. - Itt van egy Bibó Zoltán nevű hadnagy feleségével, nagyon jóban vagyok velük. A sorsközösség is közel hozott minket egymáshoz. Tulajdonképpen ők voltak azok, akik miatt kérdéses volt az én felvételem.[1152]

Az építőezrednél

Weissensteinben Ranga János alezredes tiszti gyűlést tart a fegyelem megszilárdítása érdekében. A kitartó nevelésre hívja fel a figyelmet. A kórházbarakk építés szépen halad. Az angolok a szökevényeket visszairányították a táborba.[1153]

1945. június 13. Idő: esős, hideg, ködös. A rossz időjárás a munka menetét csökkenti.

Farkas őrnagy szemlél. Szökés nem volt. Hangulat javult.

1945. június 14. Idő: enyhe, napos. A munka szépen halad. Ranga alezredes és Farkas őrnaggyal [1154] együtt szemlél, és megelégedettségüket fejezik ki a zászlóaljparancsnoknak és Kocsis főhadnagynak. Anyagszállítási zavarok vannak. Az élelmezési helyzeten lovak levágásával próbálnak segíteni. A legénység hangulatát a sok visszás helyzet rontja.

1945. június 15. Idő: napos, meleg. Munkába eddig csak a 2. század ment, most bekapcsolódik az 1. század is. Megkezdődik a saját kórházbarakk építése. Ezredparancsnok zászlóalj parancsnoki értekezletet tart, melyen kihirdeti, hogy a fegyelmezetlenkedőket büntetőtáborba adja le. Élelmezés kielégítő.

1945. június 16. Idő: napos, meleg. Munka megszokott. A táborban sok kósza hír kering. Mindenki türelmetlen. Hazatérés gondolata foglalkoztatja a lelkeket. Nagy adminisztrációs munka az ezrednél.

Szügyi vezérőrnagy meglátogatja az építőezredet. Legtöbb gondot a hadosztályhoz újonnan csapódottak fegyelmezetlensége okozza.

A vezérkari főnöknek az utász zászlóalj helyzetét Kocsis főhadnagy és Katter János hadnagy tárja fel.

1945. június 17. Weissensteinben az egyik kórházbarakk építése befejeződött.

[1151] ***Szepesvári*** 135. o.
[1152] ***Szepesvári*** 136-137. o.
[1153] ***Utásznapló*** 1012. o.
[1154] ***Utásznapló*** *uott.* 1012. o.

Az 1. utászszázad a gyengélkedő házakat építi. [1155] 18-án az idő: meleg, forró napsütés. A fegyelmezetlen honvédeket leadják a zászlóaljak. Tisztaság fenntartása fontos az egészségi helyzet megőrzésére.

1945. június 19. A 2. század a kórházbarakkot továbbépíti Weissensteinben, az 1. század a "H" táborban levő kórházbarakk építését veszi át. A gyengélkedőbarakk építését az 5. zászlóalj végzi. Élelmezési helyzet javul, hangulat kezd kiegyensúlyozott lenni.

1945. június 20-án az idő: meleg napos. Mindkét század építi a kórházbarakkokat. A munka szép ütemben halad.[1156]

A hadosztály két rádiósrajt küld ki St. Andräbe és Hartba az angol adások lehallgatására. [1157]

1945. június 21. Idő: meleg napos.

A hadosztály lefegyverzése ezen a napon kezdődött. Kivételt képezett a tábori csendőr osztály, amely még 1946 őszén (például Klagenfurtban) még a királyi 8. brit hadsereg szolgálatában állt. [1158]

Nemcsak a hadosztálynak, de az angoloknak is meglepetés volt, amikor az oroszok Graz ból csak olyan feltételek mellett akartak kivonulni, ha az angol-amerikai erők Berlinnél ugyancsak visszavonulnak és a Yalta-i egyezmény szerint Magyarország is teljesen orosz megszállás alá, kerül. A feltételek között szerepelt a "Szent László" hadosztály teljes lefegyverzése is, így a hadosztály, fegyvereinek leadása után Völkermarkt területére került és legénysége munkás osztagként dolgozott. [1159]

A Weissenstein-i tábor feloszlatását is a munkás csoportokat létrehozása tette szükségessé. A "K" (keleti) tábort áttelepítik a nyugati mellé. Ennek első lépcsője el is hagyta a tábor területét. Menetcéljuk ismeretlen. Az építőezred a munkát folytatja. Anyagszállítás nehézkes. Az ezred lovait az angolok elvitték, minden valószínűség szerint mezőgazdasági munkára.

1945. június 22. Mindkét század kórház-barakkot épít. 1. század az un. A, a 2. az un. B munkán. A század parancsnok egyes emberei a "nyugati" munkán dolgoznak. Szökések még mindig előfordulnak.[1160]

1945. június 23. Idő: meleg napos. A minden napos leves étvágytalanságot és gyomorrontást okoz. A századok a nyugati tábort sietve, építik. A 2. század "B" munkahelyén egy újabb barakkot terveznek a fertőző betegek számára. Az 1. század barakképítési munkája befejezéshez közeledik. Az ezredparancsnok elrendeli a "K" tábor átköltözését Lausach Ny-ra június 27-én estig.

1945. június 26. A régi angol táborparancsnokot leváltják. A munka a szokott módon folyik.[1161]

Sokakat felkorbácsolt a hír, hogy Kálmán altábornagyot néhány munkatársával (Tóth őrnagy, Csáky százados) mint "háborús bűnösöket" felelősségrevonás végett internálják. [1162]

Az utász zászlóalj Lauschach Ny-ra költözik.

1945. június 27. Az elhelyezés kifogástalan. A legénység 30 méterre a Drávától, domboldalban levő deszka-barakkokban lakik, talajvíz nem fenyegeti. Az 1. század munkáját az "A" helyen befejezte, a visszahagyott tábor területén rendcsináláson vesz részt. A 2. század a "B" munkát folytatja, a leszabott anyag hibás, a munka menetét erősen rontja.

Este a legénység az "A" tábor színpadán tartott előadáson vesz részt. Egy sajnálatos szám a hadirokkantakat gúnyolta.

[1155] ***Utásznapló*** 1021. o.
[1156] ***Utásznapló*** 1022. o.
[1157] ***Halmay napló***
[1158] ***Payer*** 321 sz. jegyzete uott. A csendőr legénység adta a Karintia területén levő fűrész üzermek munkaerejét. Az angolok élelmezték ezeket a csoportokat. Az elosztást és kiszállításokat öt csendőr tiszthelyettessel Taufenecker Ernő m. kir. mérnök százados Farkas Jenő m. kir. repülő hadnagy helyettesével (a szerző volt) végezte. A magyar csendőrök által előállított deszka árúja tette lehetővé a különböző menekült táborok építését.
[1159] ***Goór napló*** 13. o.
[1160] ***Utásznapló*** uott. 1022. o.
[1161] ***Utásznapló*** 1031. o.
[1162] ***Utásznapló*** 1031. o.

1945. június 28. Mersits százados azonnal iratot küldött az ezredparancsnoknak és kifejtette a szám becstelen és sértő voltát, kérte, hogy hasson oda, hogy ilyen szám ne kerülhessen a közönség elé. A századok folytatják a munkát. Az idő esős, azt hátráltatja. A szövetséges hatalmaknak ma van a győzelmi ünnepük.

1945. június 29. Idő: napos, meleg. A munka a Ny-i táborban folyik a 2. század kórház-barakkot épít és a 2. sz. barakkot befejezik. Egyidejűleg megindult a 3. sz. barakk előkészítő munkája. A napos idő és az új táborhely a hangulatot előnyösen befolyásolja.

1945. június 30. szombat. Idő: napos, meleg. Idegállapota mindenkinek feszült, a munka folyik.[1163]

A hadosztály rádiós század Eperjesi rajának rádióját az angolok észrevették.[1164]

VIII. fejezet Szügyi vezérőrnagy memoranduma

1945. július

A különböző szövetséges megszálló övezetek közötti a határokat a Szövetséges Ellenőrző Bizottság - Payer szerint - csak 1945. július 4-én rögzítette. Tító partizánjai Klagenfurt déli részét elfoglalták, ezért továbbra is engedélyezték a Szent László hadosztály és különböző magyar csendőregységeknek fegyverzetük megtartását.[1165]

Az oroszok 1945. július közepéig jól kihasználták az időt ahhoz, hogy Stájerország kommunistáitól fertőzött iparvidék Knittelfeld, Judenburg, Leoben, Bruck an der Muhr, Mirt folyó völgye környékén levő üzemek leszerelését maguknak biztosítsák. A termelőeszközök nagy része hiányzott, az osztrák lakoság elérte a nélkülözés, az éhínség határát. Az ellátás biztosítása a megszálló angoloknak rendkivül nehézséget jelentett. Gyökeres változást a július augusztusi termés betakarításától vártak.[1166]

A MEMORANDUM

Szügyi vezérőrnagy július 1-re dátumozza „A magyar állam politikája és a magyar politikai események 1938-1945.-ig" c. memorandumát, melyet 2296/1. a. Szt.László 45. VII. 14. szám alatt iktatott a hadosztály.

Szügyi vezérőrnagy büszke volt arra - mint később ezt a népbíróság előtti vallomásában is elmondta - hogy „báró Atzéllal történt negyedik találkozásom alkalmából elvállaltam azt a titkos megbízást, hogy a Szent László hadosztályt érintetlenül átmenti az oroszok elől, az angol csapatokhoz. Ezt, mint a német 2. páncélos hadsereg utóvédje, végig az oroszok ellen harcolva végre is hajtotta és Twimberg környékén 1945. május 12-én letette a fegyvert az angolok előtt. Kiemelte, hogy a Szent László hadosztály volt az egyetlen magyar seregtest, a németeket is beleértve, amelyet az összeomlás nem tört meg és nem züllesztett szét. Ezt méltányolta a 46. angol hadosztályparancsnoksága, amikor a hadosztályt eredeti szervezettségében meghagyta és csak fegyvereit kellett leadnia.[1167]

Szügyi a báró Atzéltól kapott feladatok teljesítése után, mert báró Atcéllal a kapcsolatot nem tudta felvenni, öntevékenyen próbálta a magyarságot megszervezni. Szükségesnek látta, hogy az Ausztriában levő magyarokból és a katonai emigrációból - az akkori magyarországi demokratikus rendszerrel ellentétes - olyan politikai szervezetet kialakítani, amelynek az esetleges magyarországi

---

[1163] ***Utásznapló*** 1032. o.
[1164] ***Halmay***
[1165] ***Payer*** 560-561. o.
[1166] ***Darnóy fogság 1. rész*** 1. o.
[1167] ***Szügyi vallomás*** 60. o.

angol megszállás esetén az angol megszálló erőkkel való együttes bejövetelét biztosítani tudja. Miután ez a politikai helyzet nem következett be, feladatának érezte, hogy a vele azonos politikai nézeteket valló magyarországi erőkkel történő kapcsolata később hivatva lesz Magyarországot, az akkori balodali politikai vezetésétől jobbra elfordítani. Ilyen irányban tárgyalt az angol parancsnokságokkal és ezen tárgyalások következménye volt az a memorandum , amelyet 1945. júniusában szerkesztett.

A memorandum megírását megelőzően az osztrák legitimista vezetőkkel már 1945. szeptemberében kapcsolatba került, amikor Habsburg Ottó két öccse meglátogatta az osztrák legitimistákat. A grófi kastélyba megbeszélésre volt hivatalos gróf Goys Zénóhoz, az osztrák Vöröskereszt vezetőjéhez, az osztrák legitimisták vezéréhez. A megbeszélésen magyar részről Dr. Bozóky Jenő és Czermann Antal emigrált politikusok, a katonai vezetők közül Kudriczy István altábornagy, Németh János vezérkari ezredes [1168] Kollényi György vezérkari alezredes és Szügyi, angol részről Saunders őrnagy, az angol titkos szolgálat vezetője, King százados, valamint még egy százados vettek részt. A megbeszélés fedőtémája a Magyarország és Ausztria közötti gazdasági kapcsolatok felvétele, valódi célja a Habsburg ház restaurációja volt, mind Magyarországon, mind Ausztriában.

A megbeszélés után vette fel - az ott jelen volt King századossal, akivel Dr. Bozóky hozta össze - a kapcsolatot. Vele beszélte meg Raffay kijövetelét melyek a Független Kisgazda Párt egy részével való kapcsolat felvételéhez vezettek. Ők tájékoztatták a hazai helyzetről.

A memorandum közjogi állásfoglalása a jogfolytonosságon alapult. Tasnády Nagy András jogfolytonossági elméletét fogadta el, és használta fel, amikor elmondta neki, hogy a memorandumot a báró Atzéltól kapott feladatok értelmében akarja megírni, amely az volt, hogy a Szent László hadosztályt, mint magot intaktan (sértetlenül) az angol megszálló erőkhöz vigye át és később a hadosztályhoz a kintlévő magyarságot, megszervezze. Tasnádyt a kintlevő magyarság exponens politikai vezetőjének tartotta, egyrészt, mint volt igazságügy minisztert, másrészt, mint a jogellenesen feloszlatott ház utolsó elnökét. [1169]

Tervét Németh János vezérkari ezredesnek, Kudriczy István altábornagynak, Kollényi György vk. alezredesnek, Nagyőszy Miklós altábornagynak, és Horváth Ferenc altábornagy, táborparancsnokoknak mondta el. Velük akkor beszélt, amikor az angol parancsnokságtól engedélyt kapott, hogy az amerikai megszállási övezetben megkeresse családját. Az említett parancsnokok elgondolását magukévá tették, és ígérték, hogy ezt a maguk részéről teljesíteni is fogják.

A memorandum megírása előtt tájékozódott, hogy angol részről miképp fogadják azt. Lawrence vk. őrnaggyal, a 46. hadosztály hírszerző és elhárító osztályának parancsnokával folytatott tárgyalása alapján megtudta, hogy az angolok minden bizonnyal elfogadják ezt a memorandum ot. [1170]

Az angol tisztekkel folytatott tárgyalásokon próbálta kipuhatolni, hogy Horthy kormányzó jogfolytonosságát elismerik - e? Tolmácsai jelentéséből, valamint az angolokkal való személyes megbeszélésekből azt a következtetést vonta le, hogy az angolok hajlandók az akkori politikai helyzetben Horthy kormányzó jogfolytonosságát elismerni. Szügyi álláspontja ugyanis az volt, hogy „A magyar országgyűlés törvényes működése n é v l e g e s e n az oroszoknak Sopronba való bevonulásával - amikor az országgyűlés tagjai Nyugat felé elmenekültek - t é n y l e g e s e n már 1944. október 15-én megszűnt, amikor a Kormányzó urat a németek letartóztatták.

Függetlenül attól, hogy az angol-amerikai diplomáciának mik a szándékai a jövendő magyar államformát illetőleg, szükséges lenne a jogfolytonosság helyreállítása végett az alábbi eljárás:

[1168] A IV. kerület és egyben a Klagenfurt – ban és környékén levő (Welcenegg-i és más) családi táborok parancsnoka
[1169] Alsó-, felsőház - a két kamarás parlament elnöke - volt.
[1170] ***Szügyi vallomás*** 61-62. o.

a.) Amint a régi országgyűlés tagjainak hazatérése lehetővé válik, üljön össze és válassza meg a Kormányzót.

Horthy kormányzó urat, ugyanis amikor a németek letartóztatták és lemondatták, fegyveresen kényszerítették, hogy lemondását írja alá. Ugyanakkor kényszeríttették az országgyűlést, hogy Szálasit nemzetvezetővé válasszák. Az országgyűlés Szálasit azonban csak addig az időig volt hajlandó megválasztani, amíg a kormányzóválasztás törvényesen ismét lehetővé válik. Az országgyűlés törvényes joga ehhez a Magyar Alkotmány szerint feltétlen meg van. A megválasztott kormányzó ezután nevezze ki a kormányt és oszlassa fel a már 1939 óta fungáló országgyűlést. [1171]

Ezért írta meg a memorandumot ilyen szellemben Ebendorfban, a hadosztályparancsnokságán. Azt, az 1/c osztály (kémelhárító és hírszerző) másolta le és Szőke tüzérszázados, Szentiványi hadnagy és Nagyiványi zászlós fordította le.

A memorandumot Lawrence angol vezérkari őrnagynak 1945. július 1-én Szőke századossal küldte el a "Dél-Ausztria területét megszálló angol erők [1172] parancsnokának, magánemberként tájékoztató jelleggel, azzal, hogy ő a felsőbb parancsnokságokhoz továbbítsa. Kérte, hogy kb. 20 angol nyelven irt példányt, az általa ismert magas rangú angol tiszteknek, adja át.

Magyarul kb. 100 példány készült. Mintegy 20 példányt személyesen vitt el az egyes táborparancsnokoknak, akiket későbbi utjai alkalmával látogatott meg. Az angol megszállási övezetben a memorandum 1-1 példányát Vasváry altábornagynak, Németh János vezérkari ezredesnek, Kudriczy István altábornagynak, Kollényi György vezérkari alezredesnek, Tillger Ferenc és Mersich vőrgy-öknek adta. Az amerikai megszállási övezetben Nagyőszy altábornagynak és László vezérezredesnek több példányt adott azzal, hogy azt más táborparancsnokok között osszák széjjel. A fent említett parancsnokok a memorandumot átolvasva, a benne foglaltakat magukévá tették és ígéretet tettek, hogy a maguk részéről elgondolásait támogatni fogják.[1173]

Felterjesztése bevezetőjében írja, hogy felesége felkutatása során volt alkalma a menekülő magyarság minden rétegével találkoznia.

Megállapítása szerint a menekülők 5 %-a támogatja a Magyar Kommunista Pártot, 95 %-a nem. Agitátorok árasztották el a menekült táborokat, akik az egyszerű embereknek azt mondják: "Menjetek haza otthon minden rendben van, az angol, amerikai hatóságok mindenkit hazaengednek, csak a tisztjeitek akarnak itt tartani, hogy a németeknek továbbra is rabszolgamunkát végezzetek."

Az értelmiségi rétegek előtt mást mondanak: "Mit vártok ti az angoloktól, hiszen láthatjátok, hogy szóba sem állnak Veletek. Vezető embereitekkel nem tárgyalnak, előbb-utóbb úgyis kiszolgáltatnak benneteket a bolsevistáknak, hogy megszabaduljanak élelmezésetekkel járó gondjaiktól. A bolsevista Magyarországnak szükség van vezető emberekre, menjetek haza önként, akkor semmi bántalmazásotok nem lesz. Az elkövetkezendő században úgyis a bolsevizmus lesz az úr Európában, amely az angolokat is el fogja seperni. Ha a magyar intelligencia nem megy elébe a bolsevizmusnak, és nem lesz már most bolsevista, úgy ki fogják irtani, és a magyarság vezető réteg nélkül marad."

Egyes reális politikusok hajlanak azon nézetek fele, hogy Magyarország bolsevista érdekeltség alatt fog maradni.

Ennek bizonyítására 1. sz. mellékletként csatolja Nagy Vilmos vezérezredes, lemondott honvédelmi miniszter és Henyei Gusztáv vezérezredes, lemondott külügyminiszter [1174] Zimmernben, 1945. június 8-án irt - eredeti másolatban megszerzett - memorandumát, melyet az amerikai megszálló erők parancsnokának nyújtottak be.

Megállapítja, hogy a győztes nyugati nagy nemzetek közül senki nem ismer bennünket, e nagy nemzetek között senki nem volt barátunk és védelmezőnk.

[1171] ***Szügyi vallomás*** 63. o.
[1172] A 8. Brit királyi hadsereg
[1173] ***Szügyi vallomás*** 63. o.
[1174] Mindketten politikai fogolyként kerültek ki Németországba ***Darnóy 2. rész*** 1. o.

Az első világháborút követő 20 esztendő alatt, mint vezérkari tiszt látta, hogy a magyar nemzet saját erejéből igyekezett talpra állni, de megakadályoztak bennünket, mert a körülmények, a ténylegesen megerősödött germán nemzeti szocialista és bolsevista szláv malom reménytelen őrlődésre és pusztulásra ítél bennünket.

A germán óriás legyűrésével egy évszázadra megnyílt a lehetőség, hogy végre a kis magyar nemzet nyugat fele is érdemi politikát kezdhessen. Reméljük ez a törekvésünk megértésre, és támogatásra talál.

Erre a legmeggyőzőbb válasz a személyes tapasztalat lesz, amelyet az angol hadsereg tagjai fognak megszerezni rólunk, ha kelet felé az oroszok által megszállt területeket ki fogják üríteni.

A fenti indokok után logikai sorrendben ismerteti a magyar politika eseményeit 1938-1945. között, de rámutat azokra a földrajzi és politikai adottságokra is, melyek megszabták Magyarország útját az 1919-1938-as években.

Kis nemzetnek egyetlen bűne, hogy honfoglaló őseink 1049 évvel ezelőtt Európa ütközőpontján, a hadak útján alapították hazánkat.

Szükségesnek látja, hogy a menekülteket tájékoztatni kell a magyarországi bolsevista állapotokról.

Javaslatot tesz arra az esetre, hogy amennyiben az angol diplomácia terveibe Magyarországnak az angol érdekterületbe való bevonása beilleszthető, valamint arra, hogy mi történjen a nyugatra került (magyar) csapatokkal és menekültekkel, ha Magyarország bolsevista érdekeltségben maradna. Felajánlja, hogy a kint levő menekültekből bármelyik angol gyarmaton települést szervez. [1175]

A kintmaradók sorsa a legnehezebb feladat. Úgy látja, hogy a menekülteket sem Ausztria, sem Németország területén nem lehet letelepíteni, mert kölcsönös az ellenszenv - ezt körutjai során tapasztalhatta - a magyarok Balck parancs miatti kifosztása miatt. Javasolja az ipari szakmunkások és műszakiak francia ipartelepeken való letelepítését, telepes közösségek kialakítását tengeren túli területeken és a fiatalabb korosztályok elhelyezését angol gyarmatokon. [1176]

A háborúvesztés utáni otthoni konszolidálódást illetően a memorandum lényegében avval számolt, hogy az ország nem marad az orosz megszállók kizárólagos uralma alatt és az angolszász hatalmaknak is lesz módjuk a kibontakozás befolyásolására. Ebben a szellemben javasolja magyar menekült ügyekben egy magyar tanácsadó szerv létrehozását az összes nyugati megszállási zónákra való illetékességgel.

2. sz. mellékletként csatolja az általunk már korábban közölt hírhedt "Balck parancsot" annak bizonyítására, hogy a háború súlyos véráldozatai, a bombázások pusztításai nyomán mit kellett a magyar népnek a hitleri német megszállástól és hadseregétől igaztalanul elszenvednie.

Felterjesztése 3. sz. mellékletében csatol egy "Kimutatás azokról a magyar értékekről, amelyek Németországba lettek kiszállítva" c. felsorolást, melynek végén megjegyzi, hogy amennyiben ezen értékek elsajátítását a vezetők nem állítják meg, a magyar gazdasági élet újjáépítése a legnagyobb nehézségbe fog ütközni." [1177]

[1175] Szügyinek szándéka volt, hogy a magyarokat letelepítse valahol a világban. ***Lajtos*** és ***Pályi*** erről különbözőképen vélekedett. ***Lajtos*** szerint: Nem volt a történelemben példa arra, hogy egy emigrációs csoport nemzetet tudjon kialakítani. ***Pályi*** szerint még a mi történelmünkben is volt. Így pl. a délvidéki rácok. Állam volt az államban, az erdélyi szászok, és a ruténok. Mind megmaradtak azoknak, akik voltak. Itt az USA-ban, pl. az olaszok, vagy az un. latinok. Ezek még külön kereskedelmi kamarával is rendelkeznek. Minden nemzetiségnek megvan ma már a maga politikai képviselete, a mienk, hiányzik. Tehát nem vagyunk emigrációs nép. Nálunk minden tömörülés gyűjt a saját fenntartására, de nem nyújt semmit érte. Se orvos, se ügyvéd, se állás, tehát a magyarok odamennek, ahol ebben részesülnek. Ez a külhoni magyarság a felszívódásnak egyik oka. - A mi fajtánknak nincsen meg a képessége a terror és titkos szervezetek felállítására, se az ilyen módon való szervezkedésre. Az USA.. Magyar Református Szövetsége ... első ostoba kérdése, hogy ...elsősorban magyar vagy református vagyok-e. Egy cseh protestánsnak nagyobb értéke van, mint egy magyar katolikusnak ***Pályi levél***

[1176] ***Darnóy fogság 2. rész*** 2. o.

[1177] Másolata a HL. Tgy. 3403-ban. (magyarított változat)
A MEMORANDUM 3. sz. melléklete
Kimutatás a Németországba kiszállított magyar értékekről

A memorandum hatását és eredményét nem ismerjük. Egyedül a franciák mozdultak a fiatal magyar katona-anyagra, amikor nemcsak saját megszállási övezetükben, de az angolban is, pl. Klagenfurtban, az idegen légióba toborzó irodát létesítettek.

Jellemző Szügyire, hogy amikor a 8. angol hadsereg vezérkari főnöke Montgomery ezredes kihallgatta, és azt kérdezte, hogy: "A magyarok ki ellen harcoltak a második világháborúban?" - azt felelte, hogy - "A nemzetközi kommunizmus és a nemzetközi zsidóság ellen! „Nem volt ez ebben az időben sem a legdiplomatikusabb válasz. " [1178]

A memorandumot az angol parancsnokságok érdeklődéssel olvasták, mert Magyarország közelebbi múltja, politikája, háborús szerepe csak igen kevesek előtt volt ismert. A memorandum sorsáról nem tudunk. A magasabb katonai parancsnokságoknak nem volt politikai tanácsadója.

A helyzet 1945. júliusában

A fiatal magyar katonaanyagra a franciák lettek figyelmesek, megszállási övezeteikben széleskörű toborzó akciót indítottak - az idegenlégióba. [1179]

Mielőtt az utász zászlóalj maradéka és a mezőgazdasági munkán levőkről részletesebben írnánk, meg kell, hogy jegyezzük, hogy az angol megszállók, a honvéd hadifoglyok hazaszállítását és a magyar menekültek mielőbbi hazatérését már nyár elejétől kezdve hangsúlyozottan szorgalmazták. Ezt indokolta a rendkivül súlyos ellátási helyzet - a lakosság, különösen a városokban éhezett. De senkit sem kényszerítettek, mint Linz-Wells térségében az amerikai megszálló zónában, ahol az 1. lovashadosztály esetében történt, ahol a hadosztály katonái a kényszerszállítás elől nagy számban kerestek az angol zónában menedéket.

Az események alakulását erősen befolyásolta az Angliában 1945. július havában megtartott választások, ahol a munkás (Labor) párt győzött és kormányt alakított.

---

1. A magyar állam tudta nélkül kiszállított gépkocsik 40. 000 db
2. A magyar állam tudtával, biztonságos elhelyezésük érdekében
Kiszállított gépkocsik. 25.000 db
3. A német csapatok által önkényesen kihozott szarvasmarhák 400.000 db
4. A német csapatok által önkényesen kihozott lovak 100. 000 db.
5. A magyar menekülőkkel kihozott lovak 60. 000 db.
6. A magyar és német állam között létrejött szerződés értelmében melyet a németek kierőszakoltak,
- átengedett - élelem 50. 000 gépkocsi
- olajos magvak 10. 000 gépkocsi
- cukor 2. 000 gépkocsi
- dohány több mint 100 gépkocsi
- szarvasmarha 100. 000 db.

melyek 1944 őszétől kerültek Németországba kiszállításra.

7. Német intézkedésre Délnémetországba kiszállított magyar tenyészmének kb. 1. 000 db

8. Nemesfém, drágakő, és értékpapírok, részvények, majd később a Magyar Nemzeti Bank, Hitelszövetkezetek és Bankok kiszállított értékei.

9. Kiszállított fontos gyárak, ipari intézetek, gépeivel, felszereléseivel és anyagi értékeivel

10. 65. 000 db kiszállított gépkocsi, melyek 2/3 –án élelem- 1/3 -án textil, bőr és más anyagok voltak.

11. A magyar állam tudtával kiszállított Németországba, Bécsben, majd nyugatabbra levő területeken elraktározott értékek. A magyar állam kívánsága ellenére Németországba kiszállított azokat az értékeket, melyeket a rossz vasúti helyzetre való hivatkozással, a németek sürgős intézkedéssel, az élelmiszerkészletek későbbi elszámolásra, a gazdasági életben helyeztek el. Így pl. a magyar Mauthner cégtől az összes magvakat - összesen 240 vagont - Németországba szállították ki, melynek egy részét a St. Salvator-i Landrat parancsára Griesbachban osztottak szét.

Amennyiben ezeket a jelenségeket a vezetők nem állítják le, a magyar gazdasági élet újjáépítése a legnagyobb nehézségbe fog ütközni.

[1178] ***Pályi*** György Miami, 1985. 12. 05-én kelt levele ***Lajtos*** Árpádhoz. 5. o. Másolat a Hadtörténelmi Levéltár Personalia Farkas Jenő iratai között. A 4. oldalon Lajtos kézírásos megjegyzése: Konrád! A zsidó származású Konrád György íróra gondolt. Napjaink "globalizációval terhelt" történelme igazolja előrelátását.

[1179] ***Darnóy fogság 2. rész 2***. o.

Július 1-vel befejeződött a megszállási övezetek végleges kialakítása, valamint a Szövetséges Ellenőrző Bizottság működésének kezdete is. Tító marsall partizánjaival a fegyveres konfliktus lényegesen lecsökkent. A brit 8. hadsereget, a megszálló erőket átcsoportosították.[1180]

Az építőezredbeliek és a mezőgazdasági munkások élete 1945. július-augusztusában

1945. július 1. Idő: hűvös, borult. A Weissenstein-i táborban az építőezred-parancsnokságon értekezlet. Időszerű kérdéseket tárgyalnak meg.

1945. július 2. Havazott. Az angolok részéről K-i és D-i irányban nagy felvonulás tapasztalható. A Weissenstein mellett elmenő vasútvonalon Tító csoportok, hazaszállítása folyik. Az 1. század az "A" táborban levő barakkok tetőzetének kijavítására kap parancsot, melyet az esős idő miatt nem tud végrehajtani.

1945. július 3. Az idő hűvös Az utász zászlóaljnál az új táborhelyre való költözés óta szökés nem fordult elő. Ez az elhelyezésnek tudható be. A napokig tartó eső az építőezred többi alakulatait teljesen elöntötte, az új táborhelyen ez aggodalomra nem adott okot. A munka a megszokott ütemben folyik. Az előző nap miatt.

1945. július 4. Idő: enyhe, derült. Az építőezred parancsnok úr (Ranga alezredes) leánya meghalt, a zászlóaljparancsnok Mersits András százados beosztottjai nevében részvétét nyilvánította. Az építőezred kegyelete jeléül egy koszorút vásárolt. A Szent László hadosztálytól Rutkay Jenőszázados látogatta meg az építőezredet.[1181]

1945. július 5. Napos enyhe idő. A zászlóalj lajstromozáson vett részt. A honvédekről személyi adatokat feltüntető ívet töltöttek ki, személyi okmányaikat angol pecséttel látták el. Megindult a háborús bűnösök felkutatása és kiadatása a Szovjetnek és a demokratikus kormánynak.[1182]

A 2. század Weissensteinben kórházbarakkot épít, az 1. század vízvezeték előkészítési munkálatokat végez.

1945. július 6. A századok folytatják munkájukat. A hangulat nem kielégítő. Oka: a.) a dolgozó legénység pótadagja nem elég. Sűrű panaszok a polgári személyek hasonló élelmezése miatt van. b.) Az új elhelyezési körlet javította a hangulatot. c.) Aggodalmat okoz a ruházati anyagellátás hiánya. d.) A legsúlyosabb s a szökést legnagyobb mértékben előidéző ok az, hogy

a polgári egyének, de különösen egyes más magyar alakulatokhoz beosztott magasabb rendfokozatú egyének vagy személyes unszimpátiából vagy teljes tudatlanságból a "Szent László" hadosztályról oly híreket terjesztenek, mintha az oda beosztottak nem is akarnának hazamenni, mert "nyilas hadosztály" lévén nem tanácsos hazamenniük, miért is a legénység amúgy is hatalmas honvágyát, illetve hazajutását úgy véli teljesültnek, ha innen a megbélyegzett "Szent László" hadosztály alakulataitól megszökik.[1183]

1945. július 7. Idő: meleg. Az utász zászlóalj parancsnok helyettesével Deme főhadnaggyal résztvesznek Villach-ban az ezredparancsnok úr lányának temetésén.

1945. július 8. Az utász zászlóalj parancsnok naponta szemlél. Különösen elégedett a 2. század szép teljesítményével, a kórházbarakk építése fokozott ütemet kíván, melyet a régi Szent László hadosztály utász zászlóalj legénysége végre is hajtott. Nehézség van az anyagpótlásban, melyet a század parancsnok igyekezett pótolni.

1945. július 9. Idő: meleg. Az utász zászlóaljparancsnok Szodfridt százados, az 5. zászlóalj parancsnoka, és Major Edit úrhölgy esküvőjén vett részt a Weissensteinben levő római katolikus templomban. Esküvő után virágokkal kedveskedett az új párnak.

[1180] ***Darnóy fogság 1. rész*** 2. o
[1181] ***Utásznapló*** 1041. o.
[1182] ***Darnóy fogság 2. rész*** 4. o.
[1183] ***Utásznapló*** 104. o.

1945. július 10-11. A munka folytatása. Az idő: borult, esős. Az utász zászlóalj parancsnok megszemléli a századok munkáját. [1184]

1945. július 12. Idő: fülledt, forró. A munka megadott ütemben folyik.

1945. július 13-17 között az Alpokhoz elérkezett a nyári forróság. A levegő meleg, fülledt. Néha egy-két zivatar van a Dráva völgyében. Eső János őrmester Varga Ilonával, Székes Imre szakaszvezető Kismikó Margittal egyházi házasságot kötött.

1945. július 13. A mezőgazdasági munkára kihelyezett Szepesvári főhadnagy írja: "Nagyon jól megy sorom. A háziakkal változatlanul jól vagyok, sőt, egyre jobban összemelegedek velük. - Hivatalosan is ellenőrző tiszt lettem. Hetenként egyszer le kell járnom embereimet. Nem kis dolog, mert nagy területen vannak a hegyekben. Lóháton járogatok a gyönyörű vidéken (ami önmagában is nagy élvezet). Az emberek sorsa tűrhető, a gazdák szívesen fogadnak és rendszeresen megkínálnak étellel, itallal (Apfelmost = almabor), ezért is kezdek vészesen hízni. Természetesen, ha nem vagyok ellenőrzésen, akkor rendesen dolgozom. Szombatonként be kell mennem Sankt Kanzienbe a hadosztályhoz, jelenteni az ellenőrzésről. Ugyanakkor ruhákat, cigarettát, csokit kapok szétosztásra. - Egyik vasárnap elvitt Jóska a Klopeiner See-hez, ahol meg is fürödtünk. Ez a tó a legmelegebb osztrák tó. Olyan, mintha a Balatonban fürödtem volna.

Hazamenetelünkről még mindig semmi hír sincs."[1185]

1945. július 14-én ment ki „a memorandum" a csapatokhoz, melyet zászlóaljig bezárólag megkaptak.

1945. július 18. Vasváry altábornagy úr beszédet intézett az építőezred tisztikarához, a további fegyelmezett magatartásra hívta fel a figyelmet, röviden vázolta az észak-ausztriai magyarok sorsát.

1945. július 19. Ranga alezredes, ezredparancsnok, beszédet intézett az ezredhez, kitért minden problémára, fegyelmet és türelmet kért beosztottaitól.

1945. július 20. Szügyi vezérőrnagy látogatta meg a 2. századot munkahelyén. Halad a vízvezeték építés, a Weissenstein-i kórház is befejezéséhez közeledik. Hangulat fegyelmi állapot kielégítő, élelem gyenge, ruházat erősen elhasználódott.

1945. július 22. Mersits százados elhatározta, hogy a legénység szórakoztatására tábortüzet rendez. Rendezéssel Kocsis Ferenc főhadnagyot bízta meg. Munka, mint 20-án. [1186]

1945. július 24. Idő: meleg, napos. Tábortűz előkészítés. Kovács Ferenc hadnagy parancsnoksága alatt kezdetét veszi a színpad és emlékmű építése. Kocsis főhadnagy vezetése alatt a próbák megkezdődtek. Munka, mint 20-án.

1945. július 27. A tábortűz augusztus 1-én lesz. A munka szépen halad. Folyik az emlékmű és színpad építése is. Szügyi vezérőrnagy úr meghívását is tervezik. A Potsdami értekezlet a legénység között vitákat vált ki. Szökés nincs, hangulat kielégítő, élelmezés javulóban, ruházatra az angolok intézkedést tesznek. [1187]

1945. július 29-én vasárnap. A Szent László hadosztály híradó zászlóaljának "Vándorcirkusza" előadást tart Tainach-ban.

1945. július 30. Idő: enyhe, napos. Mersits százados úr az 1. építő zászlóalj parancsnoka a délelőtt folyamán a hadosztályparancsnok urat az építő ezredparancsnokságon fogadta és a műsoros estre, meghívta. A vezérőrnagy úr a meghívást elfogadta és elhatározta, hogy a műsoros est előtt a legénységnek beszédet mond.

1945. július 31. Idő: napos. A felkészülés folyik.

A mezőgazdasági munkára vezényeltek és a táborokban lakók életének alakulása

---

[1184] ***Utásznapló*** 1042. o.
[1185] ***Szepesvári*** 139. o.
[1186] ***Utásznapló*** 1051. o.
[1187] ***Utásznapló*** 1061. o.

Szepesvári: „Bibóék elmentek, mert nem tudtak a háziakkal kijönni. Az asszony a konyhában semmihez sem értett és így nem csoda, hogy kiüldözték őket. Én is nyugodtabb vagyok, mert folyton veszekedés volt emiatt és ez idegesített. Nagyon meg vagyok sorsommal elégedve. Filozofikus lélek lévén bebizonyosodott, hogy anyagi javak nem szükségesek a boldogsághoz. Itt vagyok váltás fehérnemű nélkül egyetlen durva katonaruhában, az égvilágon semmim sincs, tehát semmire sincs gondom, napi ötszöri jó kaját kapok, kellemes szobám van, gyönyörű tájon a szabadban dolgozhatok, a háziakkal összemelegedtem, szeretnek, otthon érzem magam, mi kell még egyéb.

Kaptam egy cipőt meg egy nadrágot, és így könnyebben tudom elviselni a nyári meleget. A munka változatlanul sok és nehéz, de izmaim megerősödtek, egészséges vagyok, jól alszom. A munkásokkal jóban vagyok, különösen egy Teus nevezetű öreg venddel (szláv faj). Sokat beszélgetek az öreggel, minden érdekli, ha valami tudományosabb dolgot mondok, mindig megjegyzi: "Hiába, a főhadnagy úr tanult ember." Én is rengeteget tanulok tőle a mezőgazdasággal kapcsolatban. Bizony az ő szakmájában ő is tanult ember. Egyébként az időt egy sziklán látható árnyék helyzetéből percnyi pontossággal megmondja. A vendek nagyon vallásosak. Teus bácsi káromkodása a következő: "moj dus", ami annyit jelent, hogy "a lelkem". - Jóskával időnként elmegyünk hintózni, nagyon élvezem. - A jó és bőséges kaja miatt kezdek hízni. Magyarországról rossz hírek jönnek. Szegény jó szüleim vajon hol lehetnek és élnek-e még? Egyik nap nagy öröm ér, rég nem látott szappant kapok a hadosztálytól." [1188]

1945. augusztus 1.

Sor került a *műsoros estre. Kb. 3000* ember jelent meg, köztük volt Vasváry altábornagy, az utász főcsoport parancsnok úr, az "A", „B", "C" táborparancsnokok, a Vörös Kereszt és a kórház vezetősége és más vezető személyiségek. Az angolok részéről igen nagy érdeklődés mutatkozott. Megjelent a táborparancsnok, a műszaki parancsnok, az angol mérnök főhadnagy, az ezredvezető angol főhadnagy, számos tiszt és legénység. A műsor előtt Szügyi vezérőrnagy úr az 1. építő zászlóalj legénységének beszédet tartott. Mély hatást tett a legénységre. A Szent László hadosztály megmutatta kiválóságának egy új oldalát.

A repülő lövészekből és ejtőernyősökből álló csoport humoros műsorával és akrobata tornász bemutatójával a menekült táborokban később is nagy sikereket ért el. A csoport magja - mint erről már megemlékeztünk - 1945. Május 2-án - Pályi százados kezdeményezte "tábori színház" volt, melyet egy önként jelentkező tartalékos őrmester hozott létre. Nem színdarabot, hanem kabaré tréfákat adtak elő, amire emlékeztek.

Pályi sem gondolt akkor arra, hogy egy komoly együttes fog kialakulni. A csoport később bővült, az ejtőernyősök kiváló tornászcsoportot adtak. Szolgálat alól felmentést nyertek. Később az angolok alatt a hadosztály, sőt a Klagenfurt melletti menekült táborok szórakoztató csoportjaként működtek. [1189]

1945. augusztus 2. Szügyi vezérőrnagy úr személyesen mondott köszönetet a műsoros est megtartásáért, elismerését és megelégedettségét fejezte ki a látottak felett, bajtársaival szívélyesen és közvetlenül elbeszélgetett kb. egy órás beszélgetés után az utász zászlóaljtól hazaindult. [1190]

1945. augusztus 3. Ranga alezredes az építőezred parancsnoka parancsában dicsérőleg nyilatkozott a műsoros estről. A munka szokásosan folyik. A zászlóaljnál egy szerencsétlen gépkocsi baleset következett be, melynek két halálos és 10 sebesült áldozata lett. Az idő hűvös.

1945. augusztus 4. A zászlóalj megtette az intézkedését a halottak eltemetésére, a sebesültek szépen gyógyulnak.

1945. augusztus 5. Idő: napos, meleg. A zászlóalj halottait katonai pompával temette el számos kísérővel. Az ezredparancsnok úr új szervezési rendelete szerint Mersits százados parancsnoksága alatt, az 1. és 5. zászlóaljból megalakult a I. építő zászlóalj.

[1188] ***Szepesvári*** 138. o.
[1189] ***Pályi*** 102. o.
[1190] ***Utásznapló*** 1061. o.

1945. augusztus 6. Az *újabb átszervezés* megtörtént, az 1. zászlóaljból az 1. század, az 5. zászlóaljból a 2. század lett. Munkaelosztás a következő: Gummernban kőkitermelés 2 tiszt 60 fővel, a kórház-barakk és súllyal vízvezeték építés.

1945. augusztus 7. A nehéz mezőgazdasági helyzet miatt az angolok magyar munkaerőt szállítanak, az első szállítmány útbaindult Steiermark-ba.

1945. augusztus 8. Az angolok korlátozott ruhamennyiséget bocsátottak a hadosztály rendelkezésére. [1191]

1945. augusztus 9. Idő: esős, hűvös. Az esőzés következtében a Rába megáradt és kiöntött. A tábort nem veszélyezteti, de a tábor alatti utat fél méterre elöntötte.

1945. augusztus 10. Idő: borult, hűvös. A Rába áradása magas, de megállt. Munka megindult, esemény nincs.

1945. augusztus 12. Szökések szórványosak, akadályozása érdekében Vasváry altábornagy úr tart megbeszélést a tisztikarral.[1192]

1945. augusztus 13. Vasváry altábornagy beszédet tart a legénységnek, melyben leszögezi a honvéd helyzetét. A munka a szokásos mederben folyik.

1945. augusztus 14. Az angol parancsnokság a munkateljesítménnyel nincs megelégedve, ennek érdekében szigorítási rendszabályokat léptettek életbe.

1945. augusztus 15. Az angolok az építőezred részére megkezdték a ruházat szállítását. A munka megszokott. Érdeklődés a japán fegyverletétel fele fordult.

1945. augusztus 16. Idő: enyhe, napos. A korábban leadott pénzeket az angolok visszaadták, az idegen fizetési eszközök kivételével.

1945. augusztus 17. A Szent László hadosztály híradó zászlóalja tábortűz tartására Ebendorfból megérkezett az építő zászlóaljhoz. Előkészületeket a főtábor színpadán megtették. [1193]

1945. augusztus 18. A híradó zászlóalj nagysikerű előadása minden eddigit magasan túlszárnyalt. Japán fegyverszünetet kötött ellenségeivel. Napos enyhe idő. Az utász zászlóaljtól az ezred a felesleges tiszteket átkérte.

1945. augusztus 19. Idő: esős. Az ezredparancsnok a rendező Kovács Ferenc századost megdicsérte munkájáért. Angolok különböző munkákat adtak.

A híradó zászlóalj a helyi kolostorban megünnepelte Szent István napját. [1194]

1945. augusztus 20. Szent István napi ünnepségen vett részt a zászlóalj. Solymos Ferenc hadnagy Székely Klára úrleánnyal tartotta esküvőjét. Tanúi: Kovács Ferenc hadnagy és Székely György hadnagyok volt.

Weissensteinben Szent István napján az utászok által épített színpad előtt díszfelállásban a jobb szárnyon az ezred-zenekar és lobogókkal felsorakozott a hadosztály díszoszlopa, a II. hadtest egységei, leventék, tábori csendőrök sisak nélkül tölgyfa illetve fenyőlombbal a sapkájukon. Az angol megszállókat képviselő angol táborparancsnok vitéz Vasváry József altábornagy központi táborparancsnok kíséretében érkezett, akit fővetéssel az angol és magyar himnusz hangjai mellett vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy, hadosztályparancsnok üdvözölt, majd ellépett az arcvonal éle előtt. Ezt követően tábori mise volt, ami után az angol táborparancsnok és vitéz Vasváry József altábornagy intézett beszédet a felvonult alakulatokhoz és polgári közönséghez, mely a környékbeli falukból és városokból sereglett össze. A megható ünnepség a Szózat hangjaival zárult, majd az alakulatok időközben menetalakulattá fejlődve, díszmenetben vonultak el. Az ünnepség mély benyomást keltett a résztvevőkben. Ez volt a m. kir. honvédség utolsó nagy díszelgése. [1195]

Augusztus 21-23. Esemény nem történt, a munka folyik.[1196]

[1191] ***Utásznapló*** 1071. o.
[1192] ***Utásznapló*** 1072. o.
[1193] ***Utásznapló*** 1081. o.
[1194] ***Halmay napló*** VIII. 18. 19.
[1195] ***Darnóy fogság 1. rész*** 5. o.
[1196] **Utásznapló** 1082. o.

Augusztus 23-án Hüttenbergben, majd **30-án** csütörtökön ismét Hüttenbergben a híradósok adtak műsort, melynek programját is ismerjük. Mondhatjuk színvonalas volt: 1. Rostand 2. A névtelen üzem. 3. Zenekar 4. Árnyjáték 5. A holdkóros 6. Zenekar 7. Főúr fizetek 8. Árnyjáték 9. A csábító 10 Zenekar 11. Páros szavalat 12. Magyar hazám! [1197]

Augusztus 24. Az angolok újabb ruhaszállítmányt adtak az építő ezrednek. Már augusztus közepén az angolok kihirdették a táborokban, hogy rövidesen megkezdik azoknak a hazatelepítését, akik Magyarország újjáépítésében részt kívánnak venni. A hazaszállítás végrehajtására Weissenstein (A-D új) táborban angol tisztekből és a magyar táborhoz tartozó tolmácsokból "hazaszállítási bizottság" alakult.[1198]

1945. augusztus 26. *Angolok szavazást* tartottak: a.) Ki akar saját felelősségére hazamenni? b.) Ki akar rendezett körülmények között hazamenni? A szavazás az embereket igen erős lázban tartja, a honvágy nagyon erős.

1945. augusztus 27. Enyhe napos idő. A japán szigetek elfoglalását a szövetségesek elhalasztották. Különös esemény nincs.

1945. augusztus 28. Beneth angol mérnök főhadnagy, a régi parancsnok új beosztásba távozott.

1945. augusztus 29. Enyhe napos idő. Esemény nincs.

1945. augusztus 30. Enyhe napos idő. Munka súllyal a vízvezeték építésénél folyik. Az új parancsnok Beneth angol mérnök főhadnagy. A mi legénységünket az angolok nem szavaztatták, tekintettel, hogy mi más angol parancsnokság alá tartozunk.[1199]

A parancsnokok igyekeztek a táborélet társadalmi oldalát is megszervezni.

Szeptember 8-án Szügyi vezérőrnagy a tisztikar és feleségeik részére Ebendorfban ebédet adott. [1200]

A tiszti, családi táborokban általában - így Ebendorfban is - minden szombaton és vasárnap táncesték voltak.

A híradósok különböző helyeken levő "rádiós rajai közötti kapcsolatot, az élelmezést is ellátó járatok biztosították. Például az Eperjesi raj Murauban van. [1201]

Szeptember 6-a óta felvételező kocsi jön Murauból hétfő - szerda - pénteken Hüttenbergbe és vissza. Ugyanakkor Hüttenberg - Villach - Ebendorfba és vissza is megy járat, így a postát ki tudták cserélni. [1202]

Szeptember 10-én Halmay százados Klagenfurton át kerékpáron Murauba indult útba, ahova másnap délután érkezett és csak két nap után 12-én, szerdán este 23.30-kor érkezett vissza Ebendorfba. Jellemző "a szabad mozgásra." Ennek oka az osztrák és angol hatóságok egyéni lakhatási engedélyek kiadása volt, mely ezután Ausztria területén a DP. (Displeced Person) az "áthelyezett személyek" mozgását lehetővé tette. [1203]

A magyar munkásalakulatok száma a nyári munkák elvégzése, főleg a hazatérések folytán lényegesen automatikusan csökkent.[1204]

Ezalatt az angolok **1945. szeptember - október** hónapokban, mindenkit, aki haza akart térni, hazaszállítottak, kereken 17 ezer főt. Az utolsó szállítmány 1945. november 3-án hagyta el Ausztriát. [1205]

1945. október 5 - én pénteken a hadosztály parancsnokával és tágabb törzsével együtt, az "ebendorfi tábor" elköltözött Gösselsdorfba. A híradósok helyben maradtak. Az élelmezés ellenőrzése végett közélelmezési bizottságot szerveztek. Ők a legénység részére, pl. október 26-án

---

[1197] ***Halmay napló*** VIII. 23- 30.
[1198] *Darnóy fogság* 2. rész 3. o.
[1199] ***Utásznapló*** 1091. o.
[1200] ***Halmay napló*** VIII. 30.
[1201] ***Halmay napló*** VII. 30.
[1202] ***Halmay napló***
[1203] ***Fábián Dezső*** őrmester "Certificate of residence" "Wohsitzbescheinigung" alapján. Dárday mell.
[1204] ***Gosztonyi*** uott. – ***Goór napló*** és ***Darnóy fogság 1. rész*** 3. o.
[1205] ***Darnóy fogság*** 2. rész 3. o.

legénységi táncot és sörözést rendeztek. Közben sikerült a közösséget lopkodó tolvajokat is elfogniuk. [1206].

Ugyanakkor a Weissenstein-i táborban maradt műszakiak **október 21-ig** befejezték a vízvezeték építését és előkészültek a lausachi táborba való átköltözésre.

1945. október 22. Az építőezred hazatérő legénységét búcsúztatják.

1945. október 23. Az építőezredből visszamaradó személyek parancsnoka Farkas őrnagy, a legénységből alakult egyesített század parancsnoka Mersits százados lett.[1207]

Mezőgazdasági munkán

1945. augusztus 6. és november 10. között.

Szepesvári Béla főhadnagy volt gránátos századparancsnok írja:

„A munkát már teljesen megszoktam. Főleg kaszálok. Erős munka volt a nagy melegben az aratás. Kézzel kaszáltuk le a gabonát, de nem csépeltük el helyben, hanem rögtön felraktuk a szekérre és fel a szénapadlásra, ami itt óriási (a cséplés majd télen lesz). A krumpli szedés úgy megy, hogy a gép kiforgatja, nekünk meg szorgalmas hajladozások közepette kézzel kell összeszednünk. - Pár vasárnap táncolni voltam Goritschachban parasztlányokkal. Egyszer a Dráva-hídnál is táncoltam, nagyon jó volt. - Sankt Kanzienben a zászlóalj rendezett egy nagyszabású táncestélyt, színdarab, eredeti dzsezz-zenekar ritmusára roptuk a táncot. Ez kell nekem! Jó volt, csak rövid. Ugyancsak Johann, Jóska, Balog. és én a papírgyár mellett nagyszabású "Bauer" tánc murin voltunk. - Kétszer Sankt Kanzienben a Rabl-vendéglőben a zászlóalj tisztikara körében két csinos lánnyal táncoltam. Szóval a régen hiányolt társadalmi életben és az imádott táncban is részem volt.

Lassan szállingóznak a magyarok haza. Már nem hisznek senkiben és senkinek. A hadosztálytól is elmenetek sokan, miután felszólították őket, hogy aki akar, mehet. A hazamenőktől köpenyt, csizmát vettem. Hála Istennek, így már valahogy kihúzom a telet. Minden ócska holmit összeszedek, javítgatok, készítek belőlük, amit tudok. Többek között csináltam egy télkesztyűt.

A hadosztály a Dráván egy szükség vasúti hidat épít a lebombázott előző helyén. Ha kész lesz, akkor bemehetünk vasúton Klagenfurtba. - Időközben hozzánk csapódott egy magyarországi sváb gyerek. Nagyon ügyes és szorgalmas ember, sok hasznát veszi a gazdaság. Petraskonak, gazdámnak a már említett két fián kívül van még két lánya és egy 9 éves fia, Paul. A fiatalabb lány, Margit, Angliában van. A négy gyerek közül legidősebb Susi (elég unszimpatikus). Nos, a sváb gyerek, meg az utóbbi Susi lány nagyon összeszerelmeskedtek, éjjel-nappal együtt vannak.

Szüleimről, hála Istennek hír érkezett. Passau mellett vannak. Már három levelet írtam, de választ nem kaptam. Nem tudom, mi lehet szegényekkel.

A háziakkal mindjobban összemelegedek. November hónaptól a háziakkal együtt étkezem. Eddig ugyanis a melósok ugyanannál az asztalnál, de külön étkeztek.

A munka már fogyóban van.

1945. október hó közepétől, 7 órától 11.30-ig és 13-tól 17 óráig van munka, de uzsonna már nincs. - Lassan kezdek németül is mindjobban beszélni.

Az idő még elég enyhe, habár a Hoch Obir-on (uralkodó hegy a környéken, 2140 méter magas) már sokszor látszik a hó. - Jóska kórházba került Klagenfurtba. Egyik nap meglátogattam, egyben elmentem moziba és kávéházba.

Klagenfurtban történt a következő, számomra különös eset, ami ugyancsak jellemző az angolokra. A hadosztály elrendelte, hogy kötelező tiszteletadás van az angol tisztek fele. Na, jön egy angol őrnagy, derékszíj, pisztoly nélkül, kamásnial, félrecsapott mici-sapkával a fején, hóna alatt pálcával. Én kivágom a feszes tisztelgést, ő nem fogadja, hanem magához int, megkínál egy cigarettával, és kézzel-lábbal elmagyarázza, hogy az utcán ne tisztelegjek, ő itt járókelő, és ha én tisztelgek, akkor

---

[1206] ***Halmay napló*** X. 26 és 30. Legénységi "kéb" tag volt: Hess Péter, Illés, Csiki András.

[1207] ***Utásznapló*** Az utász zászlóalj volt beosztottjainak menekült táborokban végzett munkáját az ezután következő két hónap kihagyásával **Mersits András** százados 1946. november 30-ig vezette.

neki vissza kell tisztelegni, s ez őt zavarja a magánéletében. Milyen igaza van! Nálunk, a Horthy-hadseregben állandó kényelmetlenség volt a tiszteletadás. - A Vöröskereszt útján ismét írtam a szüleimnek, remélem, megkapják! - Október 6-án gyóntam, áldoztam Sankt Kanzienben. - November hóban kaptam egy partizánoktól itt hagyott hegedűt, nagyon örültem neki. A templomban orgonakísérettel játszottam vasárnaponként, nagy volt hívők meglepetése és csodálkozása.

1945. november 9-én örömünnepem volt. Végre levelet kaptam Édesapámtól Büchl-ből. X. 5 -én Linzben adták fel. ... Azonnal válaszoltam. ... Egy táncmulatságon megismerkedtem egy 16 éves kislánnyal. Özvegy édesanyjának fűrészmalma van Gallizienben, amely helység hat kilométerre van tőlünk. A nehéz fizikai munka után – szinte naponta – veszem a hegedűmet, legyalogolok hozzájuk, és estig zenélünk. Erninek gyönyörű szoprán hangja van, kristálytisztán énekel és kíséri magát citerán. Nővére, Midi, csodálatos alt hangon tercel hozzá, én igyekszem hegedűjátékommal teljessé tenni a zenét. Gyönyörű osztrák dalokat játszunk, ami nekem olyan kellemes, otthonos (az osztrák vér kiütközik belőlem). Mindig a mennyországban éreztem magam a zenélés alatt.

Már csak az első karácsonyestét említem, Nálunk otthon ez mindig bensőséges, meleg családi ünnep volt. Most is nagy izgalommal készültem rá. Már hónapokkal előbb kezdtem gyűjteni az ajándékokat, amit részben saját kezűleg készítettem, részben az angoloktól kapott ellátás (finom amerikai cigaretta, csokoládé, konzervek, piperecikkek, ruhaneműk) összegyűjtésével, illetve fel nem használásával rakosgattam össze. Különösen nagy lemondást jelentett számomra a finom amerikai cigaretták el nem szívása. Akkoriban a cigaretta Ausztriában hiánycikk volt, én is a padláson található igen rossz minőségű dohányszárat (mahorkát) szívtam. A karácsonyeste gyönyörű volt, kint vastag hó, a szobában feldíszített karácsonyfa, ajándékok. Csodálatos érzés volt nekem, hogy én, a teljesen nincstelen ajándékokat adhattam. Ezt így is értékelte mindenki; gazdám szemében könny csillogott, mikor a cigarettát meglátta (nagy dohányos volt).- Még több mint másfél évig voltam Möchlingenben, de mindig hálás szeretettel gondolok vissza az én második családomra.[1208]

Mezőgazdasági munkán a repülő lövész zászlóalj katonái

Pályi százados az előírásnak megfelelően Bleiburgban az ottani páncélos hadosztály-parancsnokánál jelentkezett. Kiutalt részére Bleiburgban egy szobát. A törzs tisztjeit a város szélén lévő barakkokban helyezte el.

A parancsnok röviden közölte, hogy a legénység mezőgazdasági munkát fog végezni. A tisztikar területenként felelős a rendért. 21.00 után mindenkinek otthon kell tartózkodnia, az utcán senki nem mozoght. Aki munkahelyét elhagyja, megbüntetik.

Felhívta figyelmét, hogy bár ő felelős a zászlóaljért, de fenyítő hatalma nincs. Minden fegyelmi vétséget az angol katonai bíróság vizsgál ki és angol katonai büntetés alá, tartozunk.

Ezt Pályi is közölte a legénységgel, azzal a kiegészítéssel, hogy senkit nem ad idegen kézre. Közölte, hogy Csipak őrmestert egy kőbányába vitték dolgozni, mert munkahelyét elhagyta, az angol bíróság 10 botütésre ítélte. Annak ellenére, hogy fenyítő hatalma nem volt, fegyelmi vétséget beosztottjai nem követtek el. Megadták a tiszteletet. A hangnem évekkel a leszerelés után is ugyanaz maradt, mint a tényleges katonai időkben. Ez a speciális repülő szellem természetes következménye volt. [1209] A kötött munkahely idővel megszűnt. A legénység kis része maradt mezőgazdasági munkás. [1210]

Az osztrák falvakban és városokban hiányzott a munkaerő. A békekötéskor ez keresett volt, és a parasztok igen szívesen látták legénységünket. Ahogy a fogságból megtért osztrák katonák már nem szívesen látták a magyar munkaerőt. Ez érthető volt. A hosszú háború alatt a férfi lakosság katonai szolgálatot teljesített. A férj nélkül maradt gazdaságokat az asszonyok művelték. A magyar katonai

[1208] ***Szepesvári*** 145-146. o.
[1209] ***Pályi*** 110. o. és Boda Géza
[1210] ***Pályi*** 111. o.

segítség gyakran a férjet is pótolta. A nőtlen osztrák fiatalok sem látták szívesen a magyar katona munkásokat. Emiatt igen sokan hazamentek. A hazatérők tiszteletére rendezett mulatságokon igen sokszor ez a tény véres verekedésekhez vezetett. Az angolok nagyon tisztelték repülő legénységünk verekedési tehetségét. Szerették őket magukkal vinni. A legénység közül sokan megnősültek. [1211]

Volt, akik azért fogadtak be szívesen magyar családokat, mert féltek, hogy olyanokat telepítenek be hozzájuk, akik ellenségesen viselkedtek velük szemben.

Pályi százados az ebenthali táborban fedezte fel családját. Velük Bleiburgból Feistritz bei Bleiburgba költözött egy SS Oberstandartenführer tanyájába, annak hat gyereke mellé. A családfő, politikai fogolyként volt, bezárva. A család félt, hogy ellenséges érzületű embereket telepítenek hozzájuk, ezért látták szívesen ötüket. Így megtelt a ház, nem volt jogalap idegenek beköltözésére. [1212]

Boda Géza repülő szakaszvezető és társai június végén mentek Rudenbe. A polgármester osztott el gazdákhoz bennünket. Így kerültem egy idős házaspárhoz 8857 Lindbe. Nehéz és kimerítő mezőgadasági munkát kellett végezzek. A hét végére teljesen kimerültem. A hadosztályparancsnokságtól rendszeresen látogattak bennünket. Ezekre a tisztekre nagy megbecsüléssel és 51 év távlatából is rokonszenvvel gondolok."

Boda szakaszvezetőt a kegyetlennek tűnő fizikai zsarnokoskodás miatt, az ellenőrző tiszt új munkahelyre St. Peter Wallersbergbe küldte, ahol Dürnwirt Gasthaus (9100 Völkermarkt) tulajdonosánál (Christl Hacker szüleinél) dolgozott. A munka itt is ugyanaz volt, de más feltételek között. Itt 18 héten át dolgozott. [1213]

Sokan jelentkeztek a parancsnokságnál egészségügyi felülvizsgálatra. A Völkermarktban levő repülő lövész zászlóaljától féléve még kétszer kitüntetett Zöldhegyi József tizedes [1214] augusztus 29-én általános testi legyengülése és magas vérnyomása miatt a 18. egészségügyi oszlop osztályvezetőjétől Dr. Tóth Józseftől és Dr. Nagypataki ? -tól a hadtest vezető orvosától a nehéztesti munka alól felmentést kap. [1215]

A legénység nagyobb része később az angoloknál mint gépkocsivezető, autószerelő, repülőgép-szerelő stb. helyezkedett el. Nagyon jó viszonyban voltak az angolokkal.

A bleiburgi vár a Thurn grófoké volt. Egyik szárnyát lakták, a másik felébe menekülteket fogadtak be. Thurn Aliz grófnő büszke volt magyar származására. Anyja Festetich lány volt. Többször üzent Pályinak, aki nem ment el hozzájuk bemutatkozni. Így ő kereste fel. Össze akarta hozni az angol tisztikarral egy vacsorán. Pályi tudta, hogy az angoloknak parancsa van arra, hogy egy asztalhoz nem ülhetnek magyar tisztekkel, mert azok "háborús bűnösök".

Egy alkalommal vacsorára volt hivatalos és megjött az angol terület kormányzója. Pályi felállt és bocsánatot kért, hogy eltávozik. A miért kérdésre megindokolta, az angol tiszteknek parancsuk van, hogy háborús bűnös tisztekkel ne üljenek le egy asztalhoz. Az angol kormányzó közbeszólt, hogy ezt a parancsot az óta már megváltoztatták. Pályi erre kijelentette, hogy az ő felfogása nem engedi meg, hogy ezek után egy angol tiszttel leüljön egy asztalhoz. Felállt és eltávozott.

Thurn gróf utána ment és gratulált, hogy végre valaki megmondta az igazat ezeknek a beképzelt uraknak. Egyébként az angol tisztek magatartása kifogástalan volt. A függő viszonyt nem lehetett érezni. Hadifogoly mivoltukat még mozgásszabadságuk megszorításával se korlátozták. Polgári lakoságra vonatkozó jogaik voltak. Azonos személyazonossági igazolványt kaptak.

Thurn grófnő sokat segített, ha az FFS-sel volt nézeteltérése. Ennek a szervezetnek 95 %-a olyanokból állt, akik a hitleri törvények miatt kellett elhagyják Európát. Több nyelvet beszéltek,

---

[1211] ***Pályi*** 111 és 116. o.

[1212] ***Pályi*** 114. o.

[1213] ***Boda***

[1214] ***Zöldhegyi*** József tiz. (született: 1927) a Vadászezredtől Hegersdorfban 1945. IV. 20-án magyar bronz vitézségi érem-, Deinsbergben 1945. V. 6-án I. fokozatú tűzkeresztet kapott-

[1215] ***HL.*** Szent László csapatanyagban. Itt található a repülőlövész pótzászlóaljhoz tartozó Szente Lajos (1921, Csiga Mária, Pápa) magyar kisezüst és magyar bronz érdemérem és I. fokozatú tűzkereszt, valamint Balázs Jenő (szül. 1927) I. fokozatú tűzkereszt igazolása.

tehát erre a szolgálatra rendkívül alkalmasak voltak. Többször tartottak házkutatást, pisztolyt kerestek. [1216] Felszerelési dolgaiból sok mindent elvittek, mint távcső, iránytű, színházi látcső stb. Vissza semmit nem lehetett tőlük kapni.

Egy éjszaka egy részeg angol őrmester akarta letartóztatni, le akarta kitüntetéseit tépni. Szabályos bokszmérkőzés közben Pályinak sikerült az őrmestert leütnie Reggel bement az angol tiszti étkezdébe és bejelentette az esetet. Másnap ott állt az összes őrmester. Egy angol százados felszólította, hogy nézze meg őket és azt, akivel nézeteltérése volt, azt megbüntetik. Megkérdezte, hogy

- Felismeri-e? - Igen! - Melyik az? - Felismertem, de nem nevezem meg, mert már elintéztem vele ügyemet, és nem kívánom megbüntetését!

Az angol százados kezet nyújtott és azt mondta, hogy úgy gondolkozik, mint egy angol. Ez jó benyomást tett az angolokra. Ezután az angol legénység is szabályos katonai tisztelettel üdvözölte. [1217]

A honvéd alakulatok, hozzátartozóik és egyéb menekültek helyzete 1945. nyárutóján

A magyarság három nagy csoportban helyezkedett el:

a.) A II. hadtest parancsnokság és közvetlenei Hüttenbergben Parancsnok: vitéz Kudriczy István altábornagy, vezérkari főnök júliustól Kollányi György vezérkari alezredes.

b.) A Szent László hadosztály összes hadrendi kötelékeivel és a hozzá csatlakozott 20. gyalog hadosztály (parancsnok Tillger Ferenc vezérőrnagy) Parancsnokság Eberndorf, gyalogparancsnok (Hont) a Klopeiner See mentén és a Jauntal és Lavant völgyében Eberndorf, St. Kanzian, Unterburg területén.

c.) A II. hadtest vonatai és intézetei és főleg a "családi táborok" a Dráva völgyében Klagenfurttól Ny-ra tömeg-elhelyezésben Weissenstein, Kellerberg, Feistritz, Spittal an der Drau táboraiban. Ezek felett az V. hadtest parancsnokság, parancsnok: Vasváry József altábornagy, majd francia zónába való áttelepülése után Peterdy János ezredes - vette át a vezetést.[1218]

Mindezek közben folynak a családegyesítések. Példákat Halmay százados naplója tartalmaz. Ő 1945. VIII. 2-án egy napra, majd 7-én több napra családkutatásra indul 8-án Salzburgba, a vele utazó, Hess Péter lemaradt Laufennél. A német-osztrák határt 9-én, Obing Tannenfeldnél lépi át, 10-én Oberprex an bei Küps-ön megtalálja feleségét. 11- én Trieb bei Kichtenfelsben, 12- én Regensburg Pfaffenbergben, 13- án Landshut Obingben, 14- én, mert Laufennél nem tudtak átjönni a határon Burghansentől 10 km-re, éjjeleznek és 15- én Hendorfnál lépik át az osztrák-német határt, majd Salzburgban éjjeleznek gr. Festetich Benó gépkocsijavító műhelyében, 16-án este 7-kor érkeztek vissza Brücklön át Ebendorfba.[1219]

Szász Ferenc főhadnagy a hadosztály második segédtisztjeként rádió lehallgatásokat végzett, majd később nyílt paranccsal VII. 28 - án, VIII. 7 - én és IX. 18 - án Völkermarkt területén VW oldalkocsis motorkerékpárral járja a menekült táborokat és kutatta fel az alakulatrészeket és családtagokat a pontos élelmezési létszám végett, mert az angolok ezt megkövetelték. [1220]

Az ebensdorfi táborba a családegyesítés során Bajorországból 16-an jöttek. Színjátszó csoportot alakítottak és a fiúk betanultak egy pár hazafias darabot és járták a táborokat. [1221]

A hadosztály volt tisztjeinek élete más táborokban.

Henkey-Hőnig József őrnagy feleségével, Acsay Dénes, Simák Aladár főhadnagyok és néhány zászlós és hadapród a másik személygépkocsival egy Lölling melletti faluba költöztek családostul.

[1216] ***Pályi*** 115. o.
[1217] ***Pályi*** 116. o.
[1218] ***Darnóy fogság*** 1. rész 5. o.
[1219] ***Halmay napló*** VIII. 2-18.
[1220] ***Szász***
[1221] ***Halmay***

Kárpáthy főhadnagy ütege tisztjeivel, Wittner László és Kozma zászlósokkal és Dr. Radványi Ferenc hadapród őrmesterrel két elhagyott WW személygépkocsit javított meg és az egyik kocsival különvált egységétől azzal a céllal, hogy mielőbb hazajussanak.

Kárpáthyék a lehetőségeket figyelembevéve a Klagenfurt melletti magyar repülő "családi tábort" látták a legkedvezőbbnek, mert itt a kapu előtt fegyveres magyar őrség és magyar zászló lobogott. Jelentkeztek a tábor parancsnokánál Németh János ezredesnél, a 3. kerület parancsnokánál, és befogadást kértek. Ő szívélyesen kezet fogott velük és intézkedett elhelyezésükről.

A tábor a klagenfurti német vadász alakulatok hadirepülőterének barakktábora volt.

A 8. angol hadsereg (amely Afrikából kiverve a németeket Szicíliában partra szállt, majd végigharcolta Olaszországot) parancsnoksága Klagenfurtban székelt és kötelékébe egy Spitfire vadászezred tartozott.

Ennek az ezrednek egyik őrnagya volt a tábor angol parancsnoka, ugyanis a tábor repülőkatonái a repülőtéren dolgoztak, és acéllapokat fektettek le. Az angol őrnagy naponta reggel megjelent a táborban, majd a repülőtéren ellenőrzött. Érkezésekor magyar szokás szerint az őrség fegyverbe lépett, az őrparancsnok jelentést adott be, az angol tiszt tisztelgett a magyar zászlónak és udvariassági látogatást tett Németh János ezredesnél.

Akkora szabadsága volt a táborban levőknek, hogy a magyar tisztek szabad mozgásuk mellett oldalfegyvereiket megtarthatták, a legénység is munkaidő után szabadon mehetett ki a városba.

Kárpáthy főhadnagy – volt rohamtüzér ütegparancsnok - személygépkocsijával "Hungarian Air Force" fejlécű "Permit"-tel (menetlevél) tankolhatott az útszélen levő 8-10 köbméteres angol benzinkutaknál, a legudvariasabb kiszolgálást kapva, még lapos első gumikerekére is figyelmeztették, és azt felfújták, amikor a Klagenfurt közelében levő Wörthi tóra ment gépkocsijával.[1222]

Kárpáthy főhadnagy rohamlöveggel kiválóan, de pisztollyal és puskával csak közepesen lőtt. Ennek ellenére egy alkalommal, egy németekkel történt lőversenyen 200 méterről háromkörös céltáblájukba, három lövésből hármat a legkisebb körbe talált. Egy értékes spanyol verseny hadipisztolyt nyert, melyet a klagenfurti táborban is magánál tartott. Amikor be kellett már a tiszteknek is szolgáltatniuk pisztolyaikat volt beosztottja Wittner zászlós felajánlotta, hogy eladja pisztolyát. Vesztére egy MP-nak (angol katonai rendőr) ajánlotta fel a pisztolyt eladásra, aki természetesen bevitte Wittnert az őrszobára, ahol kihallgatták.

Kárpáthyt is, - a tulajdonost - beidézték, kihallgatták és elengedték. Öt nap múlva másodszor is berendelték, és letartóztatták. Kivételesen jó körülmények között, de mégis angol katonai börtönbe zárták. A tárgyalásig mindenféle könyvet olvashatott, és tetszés szerint sétálhatott a börtön udvarán. Két és fél hétig volt bent.

Közben egy alkalommal, magyar nyelvtudása miatt, tolmácsnak jeeppel kivitték két magyar katona jogtalan határátlépési ügye miatt és a tolmácsolás után egyszerűen, elengedték. Megszökhetett volna, de ő visszament a börtönbe. Csengetett és az őr nem akarta beengedni, neki kellett erőszakoskodnia, hogy ő itt lakó.

A tárgyalásra két tanút kellett állítania, akik ártatlanságát - mely szerint nem eladni, hanem felajánlani akarta pisztolyát - tanúsítania kellett. Erre a klagenfurti Magyar Kórházban levő két fiatal tiszt (a szerző, akkori repülő hadnagy és egy repülőzászlós, aki a Budapest-i Boráros téri patika akkori tulajdonosának fia, Kárpáthy öccsének osztálytársa volt) jelentkezett.

A Feszületre, a Bibliára, egy koponyára gyertyafénynél tett esküjük után Major Cohen angol hadbíró felmentette Kárpáthy Tasziló vádlottat, és szabadlábra helyezte. [1223]

[1222] ***Kárpáthy történet*** 25. o.

[1223] ***Kárpáthy*** személyes közlése. A szerző emléke: „részemre ez a tárgyalás félelmetes volt, mert a terem, ha nem is volt elsötétítve, de félhomályban volt. A feszület, a koponya és a gyertyák, na meg - a részünkről vitathatatlan hamisság - e hatást csak növelték.

A Szövetségesek álnoksága: a parancsnokok kiadása a szovjeteknek

A szövetséges hatalmak közötti ellentétek nem szűntek meg. Az angol megszálló hatóságok magatartása a magyarokkal szemben 1945. őszén a hazaszállítások befejezése után, nyilvánvalóan az orosz és amerikai szövetségesek nyomására szintén megváltozott. Az angolok több ízben is tájékoztatták a magyarokat, hogy szövetségeseik, de különösen az oroszok kifogásolják, hogy a "háborús bűnösöket" nem kutatták fel, honvéd egységeiket - mint a Szent László hadosztályt - még fegyverben tartják, a csendőrök szabadon mozoghatnak.[1224]

A már említett híradó tiszt találkozott nyugaton bátyjaival, aki kérte őt, hogy ne jöjjön haza. Ő ezt szülei miatt vállalta. Az már említett Baráth - Szász György féle nézeteltérés miatt is 1945. nyarán hazajött. Itthon bemondta, hogy Szentlászlós volt, ezért 10 fogdán keresztül a Katona Politikán kötött ki. Sokszor elment Pálffy-Östereicher irodája előtt, és gondolta, hogy mi lett volna, ha beugrik hozzá. Perbefogták, 11-ük közül őt nem akasztották fel.

Hazajövetelét nem tudta Szügyinek megírni, de írt neki egy levelet. Idős tábornok apja Budapesten orosz fogságba került. Gyalog meneteltették le Foksániba, ahol Lajtost találta, aki ott azzal dicsekedett, hogy az egész Szent László hadosztállyal átállt. Apám kérdezte tőle, hol van J…. fiam? - "Az nem volt megbízható."- volt a válasza. Szerencséjére, egy rendes orvos „sztári papasága miatt" elengedte, így hazajött és életben maradt.

1945. július 30-án még kérvényezni kellett az V. hadtest. parancsnokságnál a Weissensteinből való hazajövetelt. [1225]

Szeptember 10-e körül a magyar táborokban - így Weissensteinben is - az a hír terjedt el, hogy a magyar alakulatok összes törzstisztjeit, csendőrtiszteket, vezérkari főtiszteket az angolok "biztonságosabb helyre" Észak-Olaszországba, (Udinébe) viszik.

Szeptember 13-án meg is érkezett az „álnok" parancs, hogy a törzstiszteket alezredestől felfele szeptember 15-vel Udinébe szállítják, ahol pár napos kihallgatás után elbocsátják őket. Távollétük alkalmával az idősebb főtisztek vették át a parancsnokságot így a Szent László hadosztálynál is Szakáll Endre százados. De az út nem Olaszországba vezetett, hanem Villach és Klagenfurton át kelet felé, a Weissensteintől kb. 25 km-re levő Föderau és Ebenthal zárt Waffen-SS hadifogolytáborba, ahol a tábornokoktól elválasztva "internálták" és többhetes "igazoló eljárásnak" vetették alá. Erről hozzátartozóik csak napokkal később, véletlenül, a Vöröskereszt útján értesültek.

Ekkor derült ki, hogy az oroszok az összes törzstisztet és tábornokot kikérték az angoloktól, akik a kiadatás elől úgy tértek ki, hogy bezsúfolták őket a Klagenfurt környéki internáló táborokba, az oroszokat pedig úgy tájékoztatták, hogy "internálva vannak, egyelőre kiadatásukra nincs szükség". Ezekben a táborokban a katonáktól elkülönítve politikusok is voltak.

A kihallgató táborban összezsúfolt magyar tiszteket angol egyenruhába öltözött, magyarul jól, de legtöbbnyire idegen kiejtésű "kikérdezők" hallgatták ki és minősítették. A magyar törzstisztek és tábornokok, okulva Pannwitz tábornok és kozákjai (XL. kozák SS lovashadtest) kiadatásának felháborító esetén, több esetben fordultak az angol táborparancsnokhoz avval a kérdéssel, hogy kihallgatásuk vajon a "háborús és népellenes bűnösök" felderítését és a szovjetnek való kiszolgáltatását szolgálja-e. Az angolok minden esetben azzal tértek ki, hogy "Őfelsége kormánya senkit nem szolgáltat ki halálos ellenségének!" De alig telt el néhány hét "Őfelsége kormánya" úgy döntött, hogy a magyar csapatok harcoló tábornokait és törzstisztjeit "háborús bűnösökként" kiszolgáltatja az oroszoknak.

Az "igazoló bizottsági eljárás" során az angol megszálló hatóságok a "háborús bűnösség" gyanúsításával vádolható tiszteket az Ebenthal-i zárt angol táborba vonták össze[1226], ahol az "igen kétes értékű igazoló eljárás " lefolytatása eredményeként - de inkább a magyar kommunista sajtó és a szovjet növekvő befolyására - három csapattest parancsnokot találtak "alkalmasnak háborús

---

[1224] ***Darnóy fogság*** 2. rész 3. o.
[1225] ***Halmay napló*** VII. 30 és VIII. 1.
[1226] ***Darnóy fogság 2. rész*** 4-5. o.

bűnösség" vádjára, evvel kiadatásukra. Hogy ehhez milyen mércét alkalmaztak, máig sem derült ki. [1227]

Amikor Szügyi vezérőrnagyot "védőőrizetbe vették", letartóztatták, a hadosztály irattárát Ruttkay Jenő volt vezérkari főnök, elásta. Utána az iratokat nem találta meg. [1228]

Ebenthal-i fogságból 1946 tavaszán fegyveres kísérettel egy fogházba szállították a csoportot, majd 1946. március 15-én vitéz Kudriczy István altábornagyot a magyar II. hadtest utolsó parancsnokát, vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagyot, a Szent László hadosztály parancsnokát, Shell Zoltán huszár ezredest, az 1. huszár hadosztály utolsó parancsnokát, valamint Bagaméry József vezérkari századost a 7. tábori póthadosztály vezérkari tisztjét, akit vitéz Vasváry József altábornagy a weisenfelsi tábor parancsnoka felkért törzsének vezetésére, Dr. vitéz Fákla István repülő mérnök őrnagyot, Mátyás László [1229] és Imreh Géza csendőr századosokat géppisztolyos őrség kíséretében Graz környékén átadták egy szovjet-magyar bizottságnak, mely őket repülőgépen hazaszállította. Ehhez a csoporthoz csatolták vitéz Tasnádi Nagy András volt képviselőházi elnököt és gr. Festetich Sándort és egy polgári ruhás személyt, aki nyilas miniszter volt

Hasonló sors jutott 1945. decemberében vitéz Vasváry altábornagynak, az V. hadtest parancsnokának, mint az angol megszálló zóna legidősebb tábornokának is, akit minden indoklás nélkül a Graz melletti Lasnitz-Höhe-i fegyházba afféle "védőőrizetbe" vittek, és ahol néhány hétig szigorú fogságban tartották.

Vasváry altábornagy a francia megszállási zóna parancsnokának, Bethouard tábornok közbejárására [1230] szabadult ki a fegyházból, majd az Innsbruck melletti Telfs városba költözött át, ahol mint "hadifogolynak" teljes mozgási szabadsága volt, az altiszti kantinban étkezett. Bethouard tábornok, mint volt belgrádi katonai attasé, társát, minden társadalmi összejövetelre meghívta. [1231]

A magyar parancsnokok kiadatása már annak idején nagy felháborodást keltett, melynek során az angolok védekezésül azt hangsúlyozták, hogy "számos lehetőséget biztosítottak a magyar tiszteknek a szökésre", de azok ezzel nem éltek.

Vasváry altábornagy még idejében kezdeményezőleg javaslatot tett a volt seregtestparancsnokoknak, hogy keressenek menedéket a francia megszálló zónában, a franciákkal ugyanis nem volt az ország hadiállapotban. Tábornok társai azonban ezzel nem éltek, abban a meggyőződésben, hogy otthon a többségben levő kisgazda párt nem hagy majd utat a moszkovita párttagok önkényének. Nagyot tévedtek.[1232]

1945. szeptember 16-án dálnoki Miklós Béla rádióüzenetet küldött a nyugati hadifogságban levőknek, hogy "minden becsületes magyar jöjjön haza, mert szükség van az ország felépítésénél mindenki kezére és munkájára."

1945. szeptember 20-án a brit katonai hatóságok a magyarok hadifogoly státusát egyik napról a másikra megszüntették. Így hazatérésük, vagy tovább vándorlásuk elé nem gördítettek akadályt. [1233]

1945. októberében alezredestől felfele - mint már említettem - a törzstiszteket a Klagenfurt melletti ebenthali hadifogolytáborban gyűjtötték össze. Számukra ott egy négy hetes kivizsgálás

---

[1227] ***Darnóy fogság 2. rész*** 6. o.

[1228] ***Pályi*** kérdezte tőle, de nem is válaszolt. ***Pályi*** György Miami, 1986. 01. 31-én kelt levele ***Lajtos*** Árpádhoz. 6. o. Másolat a Hadtörténelmi Levéltár Personalia Farkas Jenő iratai között.

[1229] ***Mátyás László*** Koblenz, az összegyűjtött csendőr alosztályok parancsnoka volt a táborban. Vád ellene, hogy "terrorizálva nem engedte a magyarokat hazajövetelükben" 12 évet kapott. Szerinte Bagaméry itélete a következő lehetett: "Ezideig nem sikerült büntetendő cselekményt rábizonyítani, de ha az angolok háborús bűnösségét megállapították 10 évet egyelőre, megérdemel." Annyit is kapott. Mátyás szerint 13-ukat vitték fogházba, de csak 3 személy nevét nem tudjuk.

[1230] ***Bethouard*** tábornok az 1935-38-as években volt Belgrádban attasétársa Vasvárynak. A német támadás idején, 1941. április 6-án Bethouard vejét és annak családját lakásukból kibombázták, mire Vasvári a családot a francia asszonyokkal együtt az utolsó vonattal Budapestre küldte. A követség férfi tagjait a jugoszlávok Boszniába magukkal vitték.

[1231] ***Darnóy fogság 2. rész*** 5. o.

[1232] ***Darnóy fogság 2. Rész 6***. o.

[1233] ***Gosztonyi*** 278. o.

következett. Az igazolt törzstisztek egy része rövid pár hetes tartózkodás után elhagyhatták az "igazoló tábort", míg a tábornokok és csendőrtisztek igazolása eléggé elhúzódott.

Ez idő alatt a legénység zömmel hazatért, az altisztek nagy része elment a francia idegenlégióba egy klagenfurti ügynökség révén.[1234]

1945. november 1-re valamennyi tisztet elengedték, kivéve a már a kényszerhazatelepítések előzményei során említett 13 személyt, akiket a Budapest-i kormány háborús bűnösséggel vádolva kikért, és az angolok kiadták.

Ilyen kisebb beosztású személy volt, nemes Imreh Géza csendőr százados, Bagaméry József vk. százados, akit a weisenfelsi tábor parancsnoka Vasváry altábornagy felkért törzsének vezetésére és Mátyás László cső. százados, aki a táborban az összegyűjtött csendőr alosztályok parancsnoka volt.[1235]

Az összes tábornok és törzstiszt a két fiatal tiszttel 1946 tavaszáig szögesdrót mögött volt Weissensteintől 25 km-re Föderau és Ebenthal zárt Waffen SS hadifogolytáborban internálva a tábornokoktól elzártan több hetes "igazoló eljárás" alatt. Ezután 13 főt egy fogházba vittek, ott rács mögött tartották, majd 1946. III. 15-én Graz térségében átadták az oroszoknak, akik repülőgéppel hozták haza őket. [1236]

A brit megszállók titokban Szügyi vezérőrnagyot "laisser passer"-nak tekintették, részére felajánlották a menekülés lehetőségét, azonban ezt ő visszautasította és követte a kiszolgáltatott csoportot. (hasonlóan Wlaszov tábornok esetéhez) [1237]

Vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagyot, hadosztályparancsnokot, mivelhogy ő egy háborús bűnös és hűséges náci kiszolgáló lenne, az angolok így az oroszoknak kiadták. [1238]

A háború befejezése után Bleiburg környékén a partizánok, az angolok engedélyével olyanokat kerestek, akik szlovén területen a partizánok és a lakosság ellen valamit elkövettek. Ekkor volt hálás Lécfalvi szds. a nehézfegyver század parancsnoka zászlóalj parancsnokának, Pályi századosnak, hogy megakadályozta a lakoság elleni túlkapásokat. Ő ugyanis akkor a kivégzések híve volt, melyet Pályi nem engedett. [1239]

Ezzel végetért a Szent László hadosztálynak – mint az utolsó m.kir.seregtestnek története.

Bemutatom az egyes szentlászlós katonák közlése alapján a hazatérést, az orosz fogságba esés, fogságból való hazaérés, majd itthon megélt sorsát.

Végül egy levéltári vizsgálat alapján 163 szentlászlós tiszt névsorát, majd személyi adatai alapján elemzem a hadosztály a harcainak első és második szakaszában harcolók tisztek fegyvernemi összetételét, életkorát, születési helyét, fogságbaesését, hazatérését, elbocsátását, lefokozását és végül rehabilitációját tájékoztató jelleggel, mert az adatok nem voltak teljesek ugyanakkor a vett minta teljesen véletlenszerű volt és ezért a tájékozódásnak megfelel.

IX. fejezet HAZATÉRÉS

Az országhatár elérése előtt, a harc beszüntetésével

A hadosztály történetének első szakaszában – mint ezt említettük – több felelős beosztású tiszt, csapatrészek átmentek az oroszokhoz, mások csoportosan – harc nélkül – megadták magukat és orosz fogságba estek. Ennek sok oka volt. Többek között a testőrök Horthy Kormányzó Úrra tett

[1234] ***Gosztonyi*** uott. – ***Goór napló*** 13. o. és ***Darnóy fogság 2. rész*** 4. o.
[1235] ***Gosztonyi*** 279. o.
[1236] ***Mátyás***
[1237] ***Martin-Ugron*** II. 104. o.
[1238] ***Payer*** 561. o.
[1239] ***Pályi*** 99-100. o.

esküjükre hivatkoztak, és ezzel indokolták a hadosztály elhagyását. Ekkor még a hadosztályparancsnokság hadbírói eljárást indított olyan tisztek ellen, akik a legénységet bujtogatták a harc félbeszakítására. A hadosztály életének második szakaszában már a vezető tisztek között – mint olvashattuk – konkrétan felmerült a megyünk vagy maradunk gondolata. Ezért kézenfekvő volt, hogy a hadosztály vezetése a személyes példaadáson kívül semmi hivatalos intézkedést nem tett – mert ez hiába való lett volna - a lemaradók ellen, akiket nem is neveztek szökevényeknek. Hagyták, hogy mindenki saját elhatározása szerint cselekedjen.

Még az ország területén történt többek között, hogy az 1. közepes aknavető tüzérosztály parancsnoka egyetlen, harcoló ütegét is feloszlatta. Erről, az ezzel kapcsolatos lelki kríziséről Bakay Zoltán tüzér hadnagy emlékezik. Történetük a következő:

1945. március 28-án délután további sorsunk alakulására kiható hívás érkezett távbeszélőn a tüzérosztály parancsnok harcálláspontjáról. A vonal túlsó végén Farkas István hadnagy az osztályparancsnok segédtisztje volt. Megpróbálom idézni legjobb emlékezetem szerint szavait: "Zolikám! Itt a harcálláspontunkon valamennyien úgy döntöttünk, hogy ezt a reménytelen **harcot részünkről befejezzük**, a továbbiakban ütegeddel azt teszel, amit jónak látsz, távbeszélő vonalunkat, ha akarod, bontasd le, ha nem hagyd, a fenébe, de minket már nem tudsz hívni, nem találsz itt már senkit." Az első pillanatban szinte megdermedtem, egy szót is alig tudtam kinyögni. Szinte könyörögve kérdeztem: "Pista! Hát mit tegyek, lőszerünk, élelmünk fogytán? Pista rövid válasza: " ha gondolod, vonulj most vissza a Gyülevész majorba, próbáld keresni a Pálfi csoport parancsnokságát, állítólag ott alkotnak valami védelmi vonalat, a vételezés lehetőségeiről fogalmam sincs. Nincs már több időm, sietnem kell, hogy csinálj mindent úgy, ahogyan gondolod. Remélem háború után újra, találkozunk. Isten Veled! " "Bár úgy lenne!" válaszoltam még én. A vonal ezek után megszakadt. Az osztályparancsnokság harcálláspontján szolgálatot teljesítő távbeszélőim azért igyekeztek a vonalat lebontani és csatlakoztak a tüzelőállásban levőkhöz. A későbbiekben őket meghallgatva nem tudtak választ adni arra, hogy hová és merre hagyta el a helyét és tűnt el az osztályparancsnokság teljes személyzete. Hát most olyan felelősség szakadt rám - 20 éves tüzér hadnagyra - amire egyáltalán nem voltam felkészülve. Szerencsére, a közelemben levő távbeszélők és rádiósok és figyelőtisztesem nem hallhatták Farkas Pista szavait, én meg beszélgetésünk után magamba fojtottam minden kétségbeesésemet, majd a közelemben levő Wilcsek Vili felderítő tisztemmel közöltem a megdöbbentő hírt. Rövid tépelődés után úgy döntöttem, hogy szedjük a sátorfánkat és visszavonulunk a Gyülevész majorba. Kiadtam a parancsot a tüzelőállás változtatásra, Vilit felderítő járőrével azonnal előreküldtem a major területére, hogy próbáljon kapcsolatot teremteni azzal a bizonyos Pálfi csoport parancsnokságával vagy gyalogos egységgel. Vili meg várja majd az üteget Gyülevész - Vindornyafok kereszteződésnél. A visszavonulás távolsága mindössze kb. húsz km lehetett. Sötétedéskor a major területére értünk, és a megbeszélt helyen már várt ránk a felderítő járőr Vilivel. Bejárták a környéket, de sehol nem találták meg a Pálfi csoport parancsnokságot, sem valamiféle kialakított védelmi vonalat. Mindenesetre a Gyülevész majornál tüzelőállásba ment az üteg, de a gyakorlattól eltérően a figyelőhelyemet az üteg előtt alig 200 m-rel foglaltam el, oda még távbeszélő vonalat sem építettünk ki, úgyszintén a fogatolt vonat rész, a konyhával együtt, az aknavetőktől alig 400 méterre helyezkedett el. Sajnos, meleg ételt már nem tudott a konyha főzni, nem volt miből. Kevés kenyér és marmelád féle volt az ennivaló. Még az est folyamán összeültünk a tisztekkel és tájékoztattam őket Farkas Pistával történt beszélgetésünkről. Egy téma foglalkoztatott csak minket, mit tegyünk ezek után. Úgy döntöttünk, ha a reggeli órákban sem tudjuk felvenni a kapcsolatot számottevő gyalogos egység parancsnokával, akkor a terepen érdemes ruszki célpontot találva kilőjük aknagránátjainkat, majd Kehidánál levő Zalán átvezető hídon átkelve Zalaegerszeget kikerülve Zalaszentiván felé vonulunk. Esetleg ezen az útvonalon lőszer, élelem utánpótlás vételezésére lehetőséget találunk. Mindenesetre a helyi védelmünkre állásba rendeltem a kettő géppuskás rajunkat és a figyelőszolgálatot is megerősítettük. Azonban az esti megbeszélésünkkor már elhatároztuk, hogy tüzérségi lőszer és élelem hiányában semmiképpen nem megyünk át országunk határán. A néhány géppisztolyunkkal és öreg "Manlicher" puskáinkkal

nem akarunk határainkon túl az oroszokkal személyes csatározásokba kerülni. Az éjszaka viszonylagos csendben telt el, a reggel már kevésbé. A tervezett hídfő védelem szerintem egyre szűkült, mert módunk volt a délelőtt kilőni a néhány megmaradt aknagránátunkat orosz célpontokra, ekkor azért még nem gondoltam, arra hogy ez lesz az utolsó tüzelőállása az ütegnek a háborúban. Sem Tassonyi százados ejtőernyőseivel, sem a Pálffy féle gyalogos egységekkel nem találkoztunk, így délben felnyergeltünk és elhagytuk eddigi állásainkat. Kehidánál minden különösebb torlódás nélkül átjutottunk a Zala folyó egy hídján, nem volt tumultus, senki nem kérdezte hogy hova, merre megyünk, nem voltak már tábori csendőrök, akik kérdőre vonták volna visszavonulásunkat. Voltak kisebb gyalogos egységek, fáradnak látszó csoportok több sebesülttel is, kik velük együtt vonultak visszafelé.

Menetelésünk alatt mellettem lovagolt Vili, mögöttünk a csatlósom. Szótlanul lovagoltunk. Helyenként hallottunk igaz, vagy felkapott hírekről Sárvárt, Sümeget elfoglalták már az oroszok, Zalaszentgrótnál vannak. Szótlan voltam, csak a gondolataim tömege foglalkoztatott. A katonai eskünk, a Kormányzó Úr előtt, elöljáróink parancsait híven teljesítjük, de hová lettek a mi magasabb parancsnokaink? Az ellenséggel soha, a legkisebb egyetértésbe sem bocsátkozunk, tehát itt átállásról szó sem lehet, ha kell életünk feláldozásával is vitézül férfiasan harcolunk, dehát szinte két hete ellenállás nélkül feladjuk a Dunántúlt, városainkat, falvainkat, a német katonák már rég nem bajtársak, vagy talán valahol tetszés szerinti helyen önállóan védőállásba kellene menni puskáinkkal, pisztolyainkkal az utolsó töltényig lőni a ruszkikat, dehát az alárendeltjeinktől a legjobb tudásunk szerint kell gondoskodjunk, mi lesz velük, ha szélnek eresztem katonáimat, mi lesz az aknavetőkkel, egyéb harci eszközeinkkel, lovainkkal, vagy mégis tovább kellene menni Ausztria felé és folytatni a harcot, ha akadna lőszerünk, lehet e valami remény a harci helyzet gyökeres megváltozására, kimenetelére? Hogyan is kell itt döntenem?

Zalaistvánd előtt egy kis erdős területen megállt az üteg. Utunkon sajnos nem találtunk lőszert és élelmet vételező helyre. Összehívtam tisztjeimet és rövid tanakodás után úgy döntöttünk, hogy befejezzük a háborút. Ötven év elteltével visszagondolva a nehéz órákra, most is lelkiismeret furdalást érzek, hogy akkor helyesen cselekedtem-e vagy mást kellett volna tennem katonai esküm szerint. Nem ad feleletet erre a nagy háború gyors befejezése 1945. május 9-én, mert ekkor még csak március 29-ét írtunk. Összehívtuk a kis erdőben az üteg elérhető katonáit, honvédeket, tiszteseket, tiszthelyetteseket, lövegvezetőket, híradósokat, géppuskásokat, élelmezőket, konyásokat, hajtókat, szóval az elérhetőket, mert a lovakra, a szerelvényekre, aknavetőkre, valakiknek vigyázni is kellett. Tájékoztattam őket a tüzérosztály parancsnokságtól előző napon kapott üzenetről, hogy elhagyatva, lőszer és élelem utánpótlás nélkül, teljes tájékozatlansággal a saját csapataink helyzetéről, az oroszok hollétéről.

Bármilyen nehéz is volt kimondani, hogy mi tisztek úgy gondoljuk, nem megyünk tovább Ausztria felé, itt befejezzük harcunkat. Megvárni az oroszokat, és hadifogságba kerülni esztelenség lenne. Mivel a legénység nagy része zalai, és vasmegyei illetőségű, talán kisebb csoportokban is el kellene jutniuk falujukba vagy olyan községbe, ahol rokonaik vannak, feltéve, hogy az oroszok még nem érték el. Az eredmény megdöbbentő volt. A katonák nem örömhírként könyvelték el szavaimat, nem volt hurrá, hogy végre vége van részünkről a háborúnak. Az arcokról leolvastam, hogy most mi lesz velünk hadnagy úr? Hogy nem éljeneztek, az bizonyos értelemben érthető is volt. Az üteg személyi állománya 1945. január 6-tól együtt volt sok veszélyben, harcokban és zűrzavaros visszavonulásunkban nélkülözések közepette, és soha semmiféle fegyelmezetlenség, rendzavarás, szökés nem fordult elő, összekovácsolódtak a felpéci pihenő időkben is, úgy érzem tisztelték parancsnokaikat, bajtársias szellem alakult ki egymás között és mind ennek hirtelen megszűnése félelemmel töltötte el őket. Ebben a helyzetben mi tisztek mindent igyekeztünk megtenni, ami segítségükre lehetett. Segítettük kiválasztani a két megyében lakókat. Kértük, hogy vigyék magukkal a legjobb barátaikat, bajtársaikat otthonukba, szétosztogattuk közöttük a lovakat, szekereket, és a még meglévő csekély élelmet. Szabó Pista alhadnagy segítséggel harcképtelenné tette aknavetőinket, a műszereinket. Persze civil ruhát nem tudunk adni, de tanácsokkal láttuk el őket, hogy mit

tegyenek, ha valaki igazoltatná őket, de tapasztalatom szerint itt már nem igen kellett számolni. E szomorú műveleteink közben semmiféle mellettünk vagy közelünkben visszavonuló alakulat nem zavart meg, mert ilyenek fogalmam sincs, merre tűntek fel. Minden katonámnak, akit csak elértem, megköszöntem eddigi bátor helytállását, és tőlük öleléssel búcsúztunk el. Hát így fejezte be a II. Világháborút az 1. közepes aknavető tüzérosztály 1. számú aknavető ütege.

Mi négyen tisztek, és talán 7 vagy 8 katonánk – akik részben pestiek vagy alföldiek voltak, elhatároztuk, hogy elindulunk az oroszokkal szembe, az ismeretlenbe Zalaszántó felé, mert arról fogalmunk sem volt, hol találkozhatunk visszavonuló magyar vagy német alakulatokkal, vagy netán már előreszivárgó orosz katonákkal. Nagyon kevéske hideg élelem jutott nekünk még kenyér is alig. Magunkhoz vettük pisztolyainkat, a honvédek három géppisztolyt is, volt nálunk térkép és látcső. Mire összeszedelőzködtünk már erősen sötétedett. Végignéztem még egyszer ütegem romjain, bizony könnyeimtől alig láttam. Bevégeztetett. Sajnos soha nem tudtam meg, hogy mi lett derék katonáimmal, bajtársaimmal.

1945. március 29-én - 12 napos bakonyi harcok után **- Zalaszentistvánnál** saját elhatározásunkból **feladtuk** a harcot az oroszokkal szemben. Tizenketten egyenruhában, felszerelkezve lőfegyverekkel, térképpel, és távcsővel. Még egy napra sem elegendő élelemmel, a sötétség beálltával elindultunk. Kezdetben a műúton, - későbbiekben mindég torony iránt Zalaszántó felé, kikerülve Bezeréd és Kallós helyiségeket. Nagyon erőltetett gyalog menetben kb. 10 km-t tettünk meg a műúton haladva teljes csendben, mindenfelé figyelve és hallgatózva, a hangjukból ítélve németek közeledhettek felénk szemből haladva. Szerencsénkre az út mellett mély árok volt, ekkor már tele sűrű bokrokkal idejében lehasaltunk az árok mélyére és visszafojtva vártuk a helyzet alakulását. Kb. egy 30 fős szakaszra való német menetelt el mellettünk libasorban az úton nem vettek minket észre. Úgy gondoltuk, hogy az úton már nem tanácsos menni. Az út jobb oldala erősen meredek, hegyes terület volt, erdejét védett területnek nyilváníthatták, mert vagy kettő méter magas drótkerítéssel volt körülvéve. Drótvágó ollónk nem volt, egymás segítségével sikerült ezen az akadályon átmásznunk. Meredek kapaszkodón jutottunk fel a hegyre jól elfáradva, gondoltuk a fák tövébe leheveredve szundítunk egyet, majd utána ismét megyünk tovább. Alig szenderedtünk el, mikor géppisztolysorozatok szűnni nem akaró hangjára riadtunk fel, ordibáló csatazajjal körítve. A sötétben azt nem tudtuk megállapítani, hogy mindez tőlünk 5-600 méterre vagy esetleg kilométerre történhetett, felkapkodtuk cuccainkat, és ellenkező irányban futva tovább menekültünk. Hosszú loholás után, a csatazaj elcsitult, és mi ismét lepihentünk. Nagyon fáradtak voltunk fizikailag és főként idegileg. A fák tövében puszta földön is tudtunk aludni, köpenyünkben nem fáztunk, éjszaka már alig hűlt le a levegő és eső sem esett. Pirkadatkor már valamennyien ébren voltunk. Nagyon néma csend volt, az egész környéken. Egy kupacba összekuporodva halkan beszélgettünk. Semmi jel nem mutatkozott, hogy magyar vagy német, esetleg orosz katonák lennének közelünkben. Az elhatároztuk, hogy egyenruhánkban csak éjszaka, a sötétség leple alatt mehetünk tovább, kikerülve minden települést, tanyát, tehát torony iránt. Megéheztünk. Zsebünkbe gyömöszölt kevéske kenyérből ettünk nagyon takarékoskodva. Vizünk nem volt, mert kulacsot nem hoztunk magunkkal, viszont a sok futástól kiizzadva, nagyon szomjasak voltunk, sok vizet veszítettünk. Az erdei fák még nem voltak lombosak, elhatároztuk, hogy felmászunk a legnagyobb fák tetejére, részben a jobb kilátás, részben a miatt, hogy az esetleg arra járók kevésbé vegyenek minket észre. Egész napon át egy vastagabb faágon ülni nagyon kényelmetlenvolt. Lassan telt az idő, nagyon vártuk a sötétedést. Nagyon jó rálátásunk volt a ránk merőlegesen közeledő kocsiútra, mely út a mi hegyünk lábához érve, azt jobb és bal irányban elkerülte. Délután úgy három óra fele - március 30-án – távcsöveink segítségével észleltük, hogy az úton kocsisor közeledik felénk. Volt közöttük lassan döcögő tehergépkocsi is, de legtöbbje lovas kocsi. A kocsin ülők vagy a mellettük gyaloglók ruhájából megállapíthattuk, hogy ezek orosz katonák lehetnek, bebizonyosodott ez abból is, hogy egyre közelebb érve jól hallottuk menet közbeni hangos ruszki ordibálásukat davaj, davaj, és miegymás. Egyedül annak örülhettünk, hogy megtudtuk, hogy mi már a ruszki oldalon vagyunk. Az is bebizonyosodott, hogy a Zalaszántótól március 28-án történt visszavonulásunk óta az oroszok szinte

ellenállás nélkül jöhettek Zalaegerszeg felé, és ez a velünk szembejövő kocsisor nem is volt harcoló alakulat. A hegyünket elérve a kocsisor a baloldali úton haladva folytatta útját, eltűnve szemünk elől. Az általunk belátott útszakaszokon, a nap folyamán néha egy-egy orosz tehergépkocsi vagy motorkerékpár haladt el, ezt figyelembevéve terveztük meg az esti tovább haladásunkat. Úgy terveztük, hogy éjszaka Zalaszántó környékéig fogunk eljutni, mely kb. 15 km-re volt tőlünk. A hegyünk alatti kocsiúton két csoportban terveztük az áthaladást, nehogy feltűnőséget okozzunk az oroszoknak.

Megállapodtunk abban, ha átjutunk a kocsiúton, akkor hol fogunk találkozni. Az első csoporttal én indultam el Szabó Pistával, Wilcsek Vilivel és még három katonánkkal, a másik csoportot Sztajcs Pista vezette. Már egészen sötét volt, amikor leereszkedtünk a hegyről az országúthoz, majd egyenként átszökelltünk az út túlsó oldalán levő bokros területre. Alig hogy mind a hatan átértünk, felvillant az úton egy fény, oldalkocsis motorkerékpár jött rajta három orosszal. Örültünk, hogy túlhaladtak rajtunk, de tőlünk alig 100 méterre letértek az útról és ott megálltak. Az esti csendben jól hallottuk beszélgetésüket. Szabó Pista értett egy kicsit oroszul és tótul is, azt vette ki a szavaikból, hogy vacsoráznak és pihennek. Figyeltük Sztajcs Pista csoportját, biztosan ők is látták a motorosokat és talán távolabb választottak egy utat az úton való átkelésre. Sajnos ez a váratlan esemény volt okozója, hogy velük többet nem találkoztunk. A bokrok között hasalva, talán órákat is várakoztunk, arra hogy a motorosok talán elmennek tovább, de csak nem mentek.

Elhatároztuk, hogy nagyon óvatos kúszással próbálunk tőlük távolabb kerülni, de a sűrű cserjés a száraz ágak csak megroppantak alattunk. Tudtuk, ha az oroszok észrevesznek, minket, elkezdődhet egy lövöldözés, és akkor az egész környékről ránk szabadulhat egy hajtóvadászat. Szerencsénkre egyikünk sem köhögött, nem kellett tüsszentenünk, és a kúszás magasiskoláját produkálva centiméterről centiméterre, kusztunk vagy háromszáz métert mind távolabb jutva a motorosoktól. Derült és holdfényes volt az éjszak, ami csak nehezítette haladásunkat. Nagy terjedelmű füves és lapos- fa és bokor nélküli - területen mentünk keresztül, a térség talán a Zala patak ártere is lehetett, így értünk el egy kicsi patakhoz melyben alig csordogált a víz, tele volt sűrű békanyállal. Lehasaltunk, kézzel elterelgettük a gusztustalan részeket és szürcsöltük a vizet. Egy teljes napja nem ittunk egy korty vizet sem, nagyon szomjasak voltunk. A patak vize hála Istennek nem járt semmilyen későbbi következménnyel. Folytattuk utunkat előre a megjelölt találkozási pontig, de Sztajcs Pistáék csoportjára hiába vártunk két órát is, nem véltük őket felfedezni az éjszakában Bőven elkerültük Zalaszentlászló és Vindornyafok községeket, mert úgy gondoltuk, hogy a helyiségek be- és kijáratainál orosz őrség tartózkodhat. Hajnal felé Zalaszántó térségébe értünk és most egy sűrű bozótosban telepedtünk le nappalra. Ekkor március 31-e volt. Már kora reggel szépen sütött a nap, de ezen a reggelen már szó szerint éheztünk.

Elhatároztuk, hogy este valami módon be kell jutni Zalaszántóra ennivalóért, esetleg civil ruháért, mert nagy rizikó volt egyenruhában tovább mozogni. Ha így kaptak volna el minket az oroszok minket partizánnak nézve azonnal agyon is, lőhettek volna. Az időt és éhséget alvással igyekeztünk elütni. Csend volt a tájékon, de néha eldördült egy-két lövés, talán oroszok utólagosan átfésülik a terepet gondoltuk mi. Dél felé egyenesen a mi búvóhelyünk irányába lassú, botorkáló lépésekre lettünk figyelmesek. A megroppanó faágak hallatára csak egy ember közeledtéről lehetett szó. Keményen elhatároztuk, ha orosz jönne, nem adjuk meg magunkat, akkor lelőjük, erre gyorsan előkészítettük pisztolyainkat. Szétnyíltak a bokrok és egy civil ember állt előttünk kővé merevedve. Rémületében nem tudott szóhoz jutni. Kikérdeztük, hogy mit keres erre felé? Elmondta, hogy a faluból jön, az oroszok elől három kis hordó borát éppen ezen a helyen ásta el, ahol mi üldögéltünk. Mi is elmondtuk, hogy kik vagyunk, és honnan jövünk. Barátságunk zálogaként közös erővel kiástuk az egyik hordót, emberünk megcsapolta, és víz helyett bőven kortyoltunk a finom nedűből. Ennek eredményeként új barátunkkal együtt estig jót aludtunk. Megtudtuk, hogy Zalaszántón nincsenek oroszok, és így este Szabó Pista elment falusi emberünk lakására, hogy legalább kenyeret és esetleg valami civil ruhát hozzon. E célra össze is dobtuk maradékpengőinket, Pista sikerrel járt, éjfél fele tért vissza kenyérrel, egy kevés szalonnával, és rongyos, szakadt, piszkos igencsak vékony

civil ruhákkal, melyen testvériesen elosztoztunk. Végre tűrhetően megvacsoráztunk, mert két napig szinte csak kenyérmorzsán éltünk. Reggelig jól kipihentük magunkat.

Április 1-én reggel átöltöztünk inkább rongyoknak nevezhető civil gúnyáinkba. Egyenruháinkhoz képest ez nagyon szellősek voltak, de meg kellett tennünk, mert egyenruhában továbbra is éjszakánként gyalogolni hazafelé nagy rizikóval járt volna. Fájó szívvel vettem búcsút az akadémián kapott kitűnő bilgeri csizmámnak, melyet a fronton, indulásunk kezdetétől fogva a mai napig is viseltem, azaz csak a csizma felső részéről, mert azt levágtam, hogy az alsó felét bakancsként használni tudjam, így talán nem lesz feltűnő, ha az oroszokkal találkoznánk. Ugyanis a többség úgy határozott, hogy a továbbiakban megpróbálunk a kényelmesebbnek mondható országúton haladni, én ugyan nem találtam azt jónak, de így történt. Indulásunk előtt a közelben találtunk egy sziklahasadékot, oda helyeztük el fegyvereinket, pisztolyainkat, térképet, távcsöveket, ruháinkat, rajtuk a Szent László hadosztály jelvényével és a hasadék nyílását jól betemettük kövekkel. Sohasem bocsátom meg magamnak, hogy amikor 1945. júniusától majdnem egy évig a Pápa melletti Nyírádon szolgáltam, az új honvédség egyik tüzérosztályánál nem kíséreltem meg elmenni a Zalaszántó melletti volt rejtekhelyünkhöz, ahol a katonai holmijainkat elbarikádoztuk a külvilág elől. 1946-ban biztosan megtaláltam volna ezt a helyet

Az éjszakai menetelés után most április elsején nappal indultunk útnak. Leereszkedtünk a faluba, és a házaknál kikönyörögtünk egy rossz kapát, lapátot vagy gereblyét azon látszat kedvéért, hogy mi éppen munkába megyünk. Szándékunk volt Sümeg - Ajka - Pápa irányában Felpécre eljutni, a szívünk egy kicsit visszahúzott ide. A faluból kiérve két honvéd bajtársunk Keszthely felé vette útját, tőlük is érzékeny búcsút vettünk, már csak négyen mentünk tovább. Alig tettünk meg néhány kilométert Sümeg felé, egy útkanyar után egx kis patak medrében megfeneklett teherautót próbált vagy tíz orosz katona a sárból, vízből kitolni, mert a patak rozoga kis hídja fel volt robbantva, a kis vízen át akartak jutni. A helyzetet látva, gyors visszafordulásunkra szavaztam, de Szabó Pista javasolta, hogy mivel minket úgyis észrevettek már az oroszok, menjünk oda és segítsük nekik a teherkocsit kitolni a kátyúból. Így is történt. Pista tolmácsolta segítő készségünket, melyet a ruszkik láthatóan szívesen vettek. Közös erőlködésünk sikerrel járt, és az autó tovább tudott menni. Pista megtudakolta tőlük, hogy a tehergépkocsi Székesfehérvárra megy, és nagy könnyelműen elmondta, hogy mi is, mire ők felajánlották, hogy elvisznek minket. Nagyon mérges voltam Pistára, hogy ilyen módon szinte az oroszok kezébe kerültünk, de már nem volt visszakozz, de mi is felültünk a nyitott és két oldalfallal ellátott teherautó platójára a ruszki katonák mellé, persze egy kukkot nem mertünk egymással beszélni.

Az autó Sümegre ment és annak központjában egy nagy téren állt meg. Itt az oroszok leugráltak a gépkocsiról, a gépkocsivezetővel együtt egy nagy épületbe mentek be. Mi egyedül maradtunk a platón. Meglapulva ültünk és az oldalfal résein áttanulmányoztuk a helyzetet. Csendben jól leszúrtam Pistát meggondolatlan ötletéért. A platóról lemászni nem volt tanácsos. A tér tele volt oroszokkal. Itt láttam először katonanőket, bárisnyákat. Egyre idegesebben várakoztunk. Végre megjelent egyedül a gépkocsivezető beindította a motort és elindultunk Ajka fele. Kicsit megnyugodtunk, mert ez nagyon kedvező fordulat volt részünkre. Ezzel a tragacsnak mondható ruszki öreg teherautóval, szélvész gyorsasággal száguldottunk, amikor a vezető nagy dudálásba kezdett. Lelassított és mi rémülten vettük észre, hogy az úton orosz katonák hosszú sorokban menetelő fogoly magyar katonákat kísérnek ordibálva, egy-egy lövést megeresztve, jelezvén, hogy itt nem tanácsos kilépni a sorból. Talán egy kilométeren átment a gépkocsi lelassítva a fogoly katonák menetoszlopa mellett, isteni csoda volt, hogy a gépkocsivezető nem szállított le minket a menetelők közé. Néha ugyan hátraszólt a fülkéből, hogy cigarettát kér, rongyos zsebeinkben matatva, valami csekély dohányfélét és szemetet összegyűjtve egy újságpapírba sodortunk össze részére, ezzel nem nagyon volt megelégedve. Így értünk el a Városlőd-i viadukthoz valamennyi fel volt robbantva, így az autónak is le kellett érnie a hepe-hupás völgyön átvezető földútra nagy port felverve mögötte. Pillanatok alatt döntöttünk, hogy itt kell leugranunk hátul a teherkocsiról, és észrevétlenül balesetmentesen sikerült is valamennyinknek. Bizony más nem is hiányzott volna,

hogy autóstól vonuljunk be a Székesfehérvár-i hadifogolytáborba. Azért jelentős utat tettünk meg gépkocsival szerencsés körülmények között. Ezután már egyszerű volt a szülői otthon elérése.[1240]

1945. május 10-én az orosz fogságba esett utászokat a „diákkülönítményt" is a szovjetek a wildoni futballpályán szelektálták. A 18 évnél fiatalabbakat egy alapos zabrálás után kísérettel a feldbachi fogolytáborba kísérték, ahonnan mind a hatan, szombathelyi diákok, egy hét után egy szennyvízcsatornán keresztül megszöktek. Két hét alatt gyalogosan értek haza.

1945. május 16-tól iskolai tanulmányaikat folytatták, s mert nem tettek eleget hadifogoly jelentkezési kötelezettségüknek Móricz István 1946-ban érettségizett, 1950-ben végezte el a műegyetem gépészmérnöki karát. Heckenast Péter építészmérnök lett, Szendi György 1947-ben illegálisan hagyta el az országot, részvett a koreai háborúban, ma egyetemi tanár az USA-ban, Büki Ernő 1956-ban hagyta el az országot, nincs hír róla, Bíró Péter négy éve halt meg, Lukács Ernő orvos lett, Fekete Iván 1947-ben érettségizett, 1948 januárjában letartóztatták, a Szovjet Hadbíróság 25 évre ítélte. Ma is Szombathelyen él. Zsoldkönyvét, kitüntetését a mai napig nagyon büszkén őrzi. Ő volt az egyedüli, aki duplán bűnhődött a haza védelméért. A többiekre is, ha becsületesen jelentik Szent Lászlós voltukat, hasonló sors várt volna. A többiekről nem tudunk. [1241]

X. fejezet

JEGYZETEK A HADOSZTÁLY KÖTELÉKÉBEN SZOLGÁLATOT TELJESÍTŐ 163 TISZT, TISZTJELÖLT SORSÁRÓL

Szolgálatot teljesítők száma és összetétele. [1242]

21., 22. melléklet. A hadosztály harcának első és második szakaszában résztvevők személyi adatai.

A szolgálatot teljesítők száma 163 fő, akiknek nevét, személyi adatait mellékletben felsorolom. (21. melléklet) Nevezetteket rendfokozat, fegyvernem, születési hely és lakhely, életkor szerint csoportosítottam, függetlenül attól, hogy a hadosztály élete első (1944. október –1945. január) vagy második szakaszában (1945. január – 1945. május 9.) teljesítettek szolgálatot. (22. melléklet)

A hadosztály élete első szakaszában 142, a második szakaszában 85 tiszt, tisztjelölt adatát találtam meg és dolgoztam fel.

A 142 tiszt közül 78 fő csak az első, 64 fő mindkét szakaszban a hadosztály kötelékébe volt beosztva.

A második szakaszban, a 64 fő mellett, 21 fő volt olyan, aki ekkor került a hadosztály létszámába.

A 163 tiszt, tisztjelöltből 38 repülő, 23 gyalogos, 16 ejtőernyős, 12 tüzér, 14 rohamtüzér, 8 repülő híradó, 6 utász és gazdászati, 5 – 5 vezérkari, testőr, páncélos, 4 lelkész, 3 – 3 huszár ill. orvos, 2 - 2

[1240] ***Bakay*** 18-22. o.

[1241] ***Fekete-Móricz***

[1242] ***HM Levéltár*** *(Budapest Fekete Sas u.)* A vizsgálat során névazonosság, vagy, mert nem tudtam pontosan ki tartozott a hadosztály kötelékébe, sok olyan tiszt életét is megismertem, akik nem tartottak a hadosztály kötelékébe. Természetesen őket, jelenlegi feldolgozásom során, figyelmen kívül hagytam. Levéltári vizsgálatom különböző hibákkal terhelt, nem a naprakész adatokat tartalmazza. A legutolsó bejegyzések a rehabilitációs kérelmekkel egyidősek. A személyi anyagban talált bejegyzések a legkülönbözőbb időpontokban történtek. Mindenesetre a tisztek emberi sorsáról egy bizonyos tájékoztatást adnak. Ezúton kiemelten, és külön köszönöm meg a HM és a Levéltár parancsnokának és beosztottjainak szíves segítségét.

mérnök, és vonatos, 1-1 légvédelmi tüzér, műszaki, repülőszertári, hadbíró, hadbiztos, egészségügyi és gyógyszerész tiszt volt. 5 fő fegyvernemét nem ismerem.

Az első és második szakaszban szolgálatot teljesítő tisztek fegyverneme %-os megoszlása hasonló sor-, és nagyságrendet képvisel.

A 163 fő rendfokozat szerinti megoszlása a következő: 2 hadapród őrmester, 1 zászlóshelyettes, 6 tartalékos 11 tényleges zászlós, 14 tartalékos-, 7 hivatásos hadnagy, 28 tartalékos és 21 hivatásos főhadnagy, 25 tartalékos és 24 hivatásos százados, 14 őrnagy, 8 alezredes, 1 ezredes, 1 vezérőrnagy.

A vizsgált személyek közül 1900 előtt született 8 fő, 1900-1909 között 31, 1910-1919 között 87 fő, 1920 után 32 fő, míg 5 fő születési helye ismeretlen.

A tisztek 59 %-a a Csonka-Magyarország területén, 29 %-a Trianon által elszakított területeken levő helyiségekben született, míg 12 %-ának születési helyét nem ismerem.

Hősi halottak, sebesültek, áthelyezettek, átállók száma.

A harcok első szakaszában 78 tiszt majdnem 1/3-a (27%) 22 fő, hősi halált halt. Megsebesült 28 fő. (36 %). A harcok után más alakulathoz helyeztek át 15 tisztet.

A hadosztály harcának mindkét szakaszában 64 tiszt vett részt. Közülük 1 sebesültről tudok, aki kórházban esett orosz fogságba, és felgyógyulása után szolgálatra alkalmatlannak találták, és hazaengedték. Két tisztet áthelyeztek más alakulathoz, két fő sorsát nem ismerem. Hatan úgy jöttek haza, hogy nem kerültek fogságba és tovább szolgáltak.

A hadosztály harcának a második szakaszában csak 21 tiszt sorsát sikerült megismernem.

Hadifogságba esés. Orosz, angol, amerikai hadifogság. Szökések, Hazatérés.

Orosz hadifogság

A hadosztály harcainak első szakaszában csak 7 fő (4. 2 %) jutott úgy haza, hogy nem fogták el. Orosz hadifogságba került („lemaradt", átállt) a tisztek 20 %-a, 33 fő.

A harcok második szakaszában nyolcan szovjet, 20-an angol fogságba estek. Volt olyan tiszt, aki angol fogságból megszökött és itthon esett orosz fogságba és húzott le több mint két esztendőt.

A fogságba esés oka, módja a legkülönbözőbb volt. A fegyveres harcban való körülkerítéstől és lefegyverzéstől kezdve, volt olyan parancsnok is, aki alakulatát, beosztottjait – jóhiszeműen, az elbocsátás reményében – vitte orosz fogságba. Ez utóbbira ketten is emlékeznek Volt tiszt, aki légnyomás után az eszméletvesztés határán két katonája „vitte" fogságba, volt, aki fehér kendőjét lobogtatva ugrott ki páncéltörő lövegállásából a szovjet harckocsi elé úgy, hogy legénysége nem lőtt emiatt a támadó harckocsira.

A sebesülten fogságba esetteket a szovjet első vonalban levő alakulatok, ha nem lőtték agyon ott helyben, a körülményekhez képest ellátták, és gyógyulásukat elősegítették. Így a hadosztály harcainak első szakaszában két tisztet már Bajtán kezelésbevettek, a könnyen sebesültet fogságba vitték, a súlyosan sebesültet Jászberénybe szállították és az ottani szovjet kórház adta át a helyi rendőrhatóságoknak. A harcok második szakaszában, a szombathelyi kórházban ápoltak – mint ezt már írtam – különleges elbánásban részesültek, mert a kórház szovjet sebesülteket is rejtegetett. A gyógyultakat vagy haza, vagy ha szolgálatra jelentkeztek Debrecenbe, szállították.

A híradó zászlóalj rádiós századának fogatolt részlegét is Gedőváry hadapród vezetésével „a szovjetek Feldbachba irányították. „Innen lovasjárőr kísérettel gyalog Jánosházára, onnan tovább kb. két hetes utazással marha vagonokban, Jánosháza - Budapest rendező pályaudvar - Szeged (?) - Temesvár - Rimnucu Sarat gyűjtőtábor következett.

Egy hét után széles nyomtávon a Brianski erdőben levő Dubrovkában kötöttünk ki. Favágás, rönkszállítás, fűrészüzem. 40 fős bunkerekben, emeletes ágy, alvás deszkán, takaró: köpeny. Cca. három évig. Átköltözés előtt egy évvel kaptunk pokrócot.

Kokorevkában harmincan voltunk egy barakkban, elhelyezésünk emeletes ágyon szalmazsák, takaró, pokróc, kispárna (krumpliszsák), mintegy évig.

1948-ban hazajövetel előtt egy hét Brianskban a 7626/3. számú táborban, ahol kék munkásruhát, fehérneműt kaptunk. Ősszel érkeztünk Debrecenbe.” [1243]

A szovjet hadifogság hossza különböző volt. Szökések orosz fogságból.

A szovjet fogságba kerülő 31 tiszt közül, a legtöbbet egy fő, 42 hónapot (3,5 évet) töltött hadifogságban. A 31 főből 4-en megszöktek, 16-an átlagosan 12 hónapot, egy évet, mindkét - az első és második szakaszba tartozók – 6 fő, 22 hónapot, csak a második szakaszban harcolók 4 fő 31 hónapig voltak a szovjetek fogságában. A Szovjetunióba kiszállított 26 fogoly tiszt fogságban töltött ideje átlagosan 17 hónap több mint másfél év volt.

Azok, akik a magyarországi gyűjtő vagy hadifogolytáborokban jelentkeztek a németek elleni harcra, vagy a demokratikus hadseregbe, a fogságba esettek fele 14 fő, 1945-ben csak 8 nap és 6 hónapig volt fogoly. 1946-ban senki, 1947-ben 7 fő 19-42 hónap után, 1948-ban 3 tiszt 40-48- hónap hadifogság után jött haza.

A szovjet fogságból megszökött - általam megismert - 4 fő közül hárman általában pár napot, egy személy, aki Jászberényben levő flekktífusz miatti karanténban töltött 6 hónap után, vonatról Szolnok tájékán tudott megszökni. Itt kell, hogy megjegyezzem, hogy a fogságból való szökést a Szolgálati Szabályzat, mindenkinek kötelezően írta elő, és elfogás esetén - a hadijog szerint – azt büntetni a harcoló feleknek tilos volt. Természetesen ez a Genfben kelt megállapodást csak a magyar fél tartotta be a II. Világháborúban.

A második szakaszban, Ausztriában „a hadosztály törzsszázad menete, a határ átlépése után, nem érintette Grazot. Nem sokat mentünk. Először egy patak mellett táboroztunk, majd Feldbachba menteteltünk. Egy alkalommal jött Szügyi parancsa, le kell adni a tiszteknek a pisztolyokat. Közöttünk és az angolok között egy német hadosztály volt. Át kellett törjék a németek vonalát, hogy az angolokkal találkozzanak. Ezért egy 2-300 m-re levő német tüzér üteget meg kellett semmisíteniük. - Este a szokásos lövöldözés kezdődött. Harci riadó. Ketten utóvédek voltunk. Kicseréltük címeinket. Magyarok, huszárok jöttek, szentlászlósok voltak. Jöttek az orosz T-34-esek. Nem lőttek. Fegyverlerakás azoknak, akik nem akartak harcolni. (Az oroszok) kerestek egy ezredest, vagy alezredest, de csak őrnagyot találtak, hogy Grazon keresztül az alakulatot ne gyalog, hanem kocsival vezesse haza Magyarországra. [1244] A határ előtt a magyar őrnagy megállította őket, hogy aludjanak meg egy lucernásban. Reggel indultak tovább. De ott, közvetlen a határ előtt orosz géppuskások álltak, akik visszaküldtek bennünket Feldbachba. Az őrnagy megszökött. Összeírták neveinket. Egy szovjet tábornok egyenként látni akart bennünket. Visszaindultunk Feldbachba. Egy uradalmi tanyában babgulyást, rizsgulyást kaptunk, és egy orvos megvizsgált bennünket. A második napon, Feldbachban, már orosz (100 fős) századokban volt sorakozó és indultunk mintegy 2400 -an Jánosházára. Itt újra sorakozó, majd 42 főt egy vagonba beosztva 11 napon át bezárva utaztunk. Kolozsvárott egy kis levegőzés, majd újabb 11 nap a Szovjetunióba. Hadifogolytábor. Vissza 1948. október 7-én érkeztem Debrecenbe.” [1245]

Szökés szovjet őrizetből.

Mint említettem, legkönnyebben, még nyilvántartásba vétel előtt lehetett – viszonylag könnyebben – az oroszoktól megszökni. Ezt tette Taucher Gyula tábori lelkész százados: „St. Pöltentől hajtottak bennünket Kovács Ferenc századossal és 25 katonával az oroszok. Mondtam Kovács századosnak, hogy szökjünk meg, mert láttam, hogy a velünk együtt hajtottak között mindenféle nációkból már voltak szökevények. Az oroszok ugyan utánuk lőttek, de soknak ennek ellenére sikerült lelépni. Kovács Ferenc százados a genfi egyezményre hivatkozva nem mert,

---

[1243] ***Gedőváry***

[1244] Ennek oka az volt, hogy a szovjet Vörös Hadseregben az ezredes hatásköre annyi volt, mint egy magyar, vagy német hadseregben szolgáló századosnak. Az orosz hadnagy-százados a mi hivatásos tiszthelyetterseink hatáskörével rendelkezett (átfedésekkel).

[1245] ***Kuti***

megszökni. Sopronnál szakadó esőben értük el a magyar határt. Ekkor lehetett volna először lelépni. Szétszakadt a csoport, elszakadtam Kovácstól és embereimtől. Első éjszakát Sopronkőhidán egy krumpliföldön töltöttük. Az elvetett krumplit kapartuk ki a földből és ettük meg. Egy kiskatona a kazlakból szalmát hozott, melyet az őr el akart venni, de csak egy részét adtam oda. Másnap mentünk tovább. Elértük Sopronhorpácsot. Behajtottak egy uradalmi majorba. Én az istállóban aludtam. Érdeklődtem egy volt hercegi alkalmazottól: Mi lesz ezekkel a foglyokkal? Röhögve mondta, hogy "ezeket megnyírják és kiviszik Szibériába." Ekkor határoztam el véglegesen, hogy lelépek. Nem is mentem tovább. Bementem a sopronkövesdi paphoz. Ott aludtam. Hajnalok hajnalán ébresztett, hogy most megy a vonat Szombathelyre.

1945. májusában értem be Szombathelyre a Szalézi intézetbe. Alig aludtam valamit, amikor jönnek délelőtt, hogy keresik a szökött katonákat. Lehet, hogy nem volt igaz. Az igazgató félt, nem akart bajba kerülni, hogy szökött katonát rejteget. El kellett jöjjek. [1246]

Nehezebb volt a korábban említett hat szombathelyi diák szökése. Őket az oroszok, mint a Szent László hadosztály utász zászlóalj 3. századának Feldbachnál elmaradó aknavetőseit, Deutschlandsbergből Feldbachba kísérték. Onnan mind a hatan két hét után egy szennyvíz csatornán át megszöktek. Két hét gyaloglás után kerültek haza Szombathelyre. "Itthon befejeztük iskoláinkat, 1947-ben érettségiztem. 1948 januárjában letartóztattak és 25 évre elítélt a szovjet hadbíróság. Érdekessége a sorsnak, hogy Fejes Gézával (hadnagy, az utász zászlóalj hadműveleti tisztje volt) együtt kerültünk ki a Szovjetunióba, mindketten 25 évre elítélten.[1247]

Az angol, amerikai, francia hadifogság

Az angol, amerikai, francia fogságot – közhiedelem szerint – össze sem lehetett hasonlítani a szovjet fogsággal. Ez azonban csak részben igaz. Mindenesetre az, hogy Szügyi hadosztályát – parancsra az angol megszállási övezetbe menekítette, - ahol a legjobbak voltak az életkörülmények – az, a hosszú, csaknem önkéntes fogságban töltött idő is jelzi.

Az első és második szakaszban szolgálók közül angol fogságba 40 fő, a második szakaszban szolgálók közül 9 fő esett. A 40 fő közül 2 fő sorsát nem ismerem. 2 fő nem jött -, 8 fő szökve jött haza. Egy fő hat hónap kórház után egy hónap fogság után szökött meg. A 8 szökve hazajövő átlagosan 5, 6 hónap után határozta el magát a szökésre.

6-an kórház után, egy idő után jött haza. A kórházban töltött idő átlagosan 4, 7 hónap volt. A hivatalosan hazajövő 28 fő (3 fő 1-5 hónap után (a továbbiakban 3/1-5); 5/6-10; 5/11-15; 3/16-20; 1/21-25; 2/31-40; 2/ 41-50; 7/?) átlagosan 19 hónap fogság után jött haza.

A harcok második szakaszában résztvevő angol fogságba kerülő 9 főből csak 4 fő sorsát ismerem. Ebből egy, aki 4 hónap után angol fogságból megszökött és utána 2 évet töltött orosz fogságban. A másik 3 fő 27.6 hónapot volt angol fogságban.

A Szent László hadosztály tisztjei közül USA fogságból azok jöttek haza, akik sebesültként Németországba kerültek kórházvonattal, és amerikai megszállási övezetbe kerültek, vagy az angol-amerikai zónahatárt átlépve Pockingba, vagy más katonai gyűjtő – hadifogoly – táborba távoztak általában engedély nélkül, önkényesen. Tíz ilyen személy nevét ismerjük, közülük 2 fő sorsa ismeretlen. 8 fő 13 hónapot, az 5 fő kórházban volt sebesült és 11 hónapig volt USA. fogságban. Mindannyian a kaposvári szűrőtáboron keresztül kerültek haza.

Hazatérés angol fogságból - egyéni utakon, a veszélyes "zöld határ-on" át

Nyugatról a hazajövetel nagyon különböző módon történt. A hazajövők biztonságát, amennyire lehetett az angol katonai hatóságok segítették.

1945. szeptemberétől 1947. június 30-ig 455 ezren tértek haza, 410 ezren zárt vasúti szerelvényen, 45 ezren egyénileg. [1248]

[1246] ***Taucher***
[1247] ***Fekete lev.***
[1248] ***Gosztonyi*** 283. o.

A repülő legénység nagy része az 1945. november 4-i kisgazdapárti győzelem hatására a volt repülő lövészezred tisztikarának egésze és a legénység nagy része, ekkor jött haza. A lebeszélésnek, visszatartásnak nem volt értelme. Ez természetes volt. Ismereteink szerint egyikük sem került Szibériába. [1249] Hazajövetelükkor a tisztek általában parancsnokaiktól elbúcsúztak.

A klágenfurti táborban Dr. Radványi Ferenc hadapród őrmester Kárpáthy főhadnagy legvakmerőbb szakaszparancsnoka, egy nyári napon bejelentette, hogy hazamegy szétnézni és tíz napon belül, visszajön és beszámol. Így is történt. Leveleket vitt és hozott. Ezért az elfogatható hírek hatására elhatározták hazajövetelüket. Kárpáthy elbúcsúzott egy "lóbolond" angol repülőtiszttől, aki biztosított volna részére angliai állást, és egy angol őrnagytól, aki miután látta eltökéltségüket, élelmező tiszthelyettesét utasította, hogy mindkettejüket lássa el élelemmel, és ne fukarkodjon a teával, kávéval, cigarettával és csokoládéval. Így ellátva indultak útba ketten. Haza felé jövet meglátogatták Lölling mellett volt tiszttársaikat. Henkey őrnaggyal, Acsayval és Simákkal utoljára találkoztak. Ők vendégelték meg őket. Éjjelre szállást kaptak. Másnap reggel, könnyek között, megölelve egymást, 1945. szeptember 21-én vettek búcsút tőlük.[1250] Grazig vonattal, onnan a zöldhatáron át gyalog, majd Szentgotthárdról vonattal a Kelenföldi pályaudvarig jöttek és 1945. szeptember 23-án érkeztek Budapestre. [1251]

1945. szeptemberben Őrhalmi őrmester Hack szakaszvezetővel, az üteg gh.-s tisztesével hazajött szétnézni. Mikor másodszor Őrhalmi, Puskás, Beregffy zászlósokkal és Dr. Kiss orvos zászlóssal ment haza, Beregffy és Kiss lemaradtak. egy orosz járőr elfogta őket. Azóta nincs hír róluk. Őrhalmi őrmester Puskással a zöld határon át szerencsésen hazaérkezett. [1252]

1945. október elején Szász Ferenc főhadnagynak az angol csapatok szabadságlevelet és egy olyan térképet adtak, mely a határon cirkáló orosz egységeket elhelyezkedését mutatta, így lehetővé vált, hogy közben 38 hazatérésre váró magyar honvédet református papvezetőjükkel áthozzon a határon és Szentgotthárdon az ottani magyar parancsnokságon, jelentkezhessen. Őt, mint a csoport parancsnokát azonnal leigazolták, és felesége felkutatására indulhatott, akit egy menekült táborban meg is talált.[1253]

Boda Géza szakaszvezető: A mezőgazdasági munkára kihelyezett szentlászlósokat a hadosztály ellenőrző tisztjei egyre ritkábban látogatták, végül a látogatások teljesen elmaradtak. Völkermarkt területén sok magyar dolgozott. Egy Z. nevű osztrák-magyar fakitermelő vállalkozásba fogott. Bodáék is vállalkoztak. Ekkor még az ellátás és fizetés is megvolt. Jött a tél. Sem a szállás, sem a munka nem látszott biztosítottnak. Ezért egy pár hét után bevonultak Weissensteinbe, az úgymond hadifogolytáborba. Senki nem kérdezte, kik ők, és mit akarnak. Némi ruhát és lábbelit is kaptak. A hadosztálytól is teljesen elszakadtak. Ki erre, ki arra állt tovább, kereste boldogulását.

"Október elején hazamenő Pajor Imre (Hegyfalu, Körte u. 88.) bajtársam útján értesítettem szüleimet, hogy jól vagyok. Végül november 24-én hat-nyolc ember köztük én is kiléptünk a táborból azzal, hogy karácsonykor odahaza leszünk. A tábor a Dráva partján volt, mögötte a vasútállomás. Vonatra ültünk és Villach, Klagenfurt, Bruck an der Muhr, Graz, Fehring útvonalon öt nap utazás után megérkeztünk az elhanyagolt határállomásra. Az állomás épülete romokban, pincéje elfogadható állapotban volt. Előttünk sokan tölthették itt éjszakájukat. Kint elég kemény hideg, sok hó is volt. Befűtöttünk a pincében, de nagy lett a füst. Reggel füstös odúnkból kibújva Graz felől 2-3 kocsiból álló szerelvény érkezett. Azon is érkeztek magyarok, akiktől megtudtuk, hogy Fürstenfeld községben is van gyűjtőtábor, ahonnan hetente szervezetten visznek át csoportokat s nem, kell az oroszok kellemetlenkedésétől tartanunk. Azon a héten, mikor bementünk, nem vittek át csoportot, így csak december 18-án indultunk és vettek át bennünket a magyar hatóságok. Szentgotthárdig

---

[1249] ***Pályi*** 117. o.
[1250] ***Kárpáthy történet*** 25. 26. o., ***Kárpáthy válasz*** (26. kérdés)
[1251] ***Kárpáthy válasz*** (24. kérdés)
[1252] ***Őrhalmi levél***
[1253] ***Szász***

orosz katonai kíséretet is kaptunk. A december 19-i sikertelen igazoltatási eljárás után, másnap magyar rendőrök kíséretében meneteltünk.

20-án este alvás Alsóbagodon, Gerlóczi út 14. sz. alatt lakó idős házaspárnál. Itt hagytam, félve az igazoltatás alatti motozástól, ezüst vitézségi érmem igazolását és más okmányaimat. Sajnos nem mentem érte s így valószínűen elvesztek.

December 21-én reggel értünk Zalaegerszegre. Többszöri kihallgatás után 23-án kaptam meg elbocsátó igazolványomat. Rohanás a vasútállomásra. A vonat csak Zalaszentistvánról indult. További rohanás. Szerencsémre bent állt egy szerelvény, mely Szombathelyre ment. 24-én értem Szombathelyre. A Vörös Kereszttől kaptam ellátást. A déli órákban tehervonattal utaztam tovább Hegyeshalom felé. Este 18 óra körül, külön kérésemre megállt a tehervonat Szilsárkányban. Boldogan, elcsigázottan, de otthon voltam. Nagy volt az öröm. Bátyámmal mindketten szerencsésen hazaértünk. Karácsony szent estéjén együtt volt a család. [1254]

Szeptember 7-én Hüttenbergből indított szerelvénnyel a híradó zászlóalj rádiószázadától az Eperjesi raj ment haza. 10-én a híradóktól Kecskeméti főhadnagy, 11-én a Körtvélyesi raj ment el.

Október 18-án Szász György százados indult haza. 25-én újabb szerelvény indult, a Fábián raj ment haza. Közben Halmay százados műszereket hitelesített Veldenben.

November 7-én Szász György (feketén) visszajött. 25-én vasárnap a hazautazni szándékozókat Weissensteibe szállították. Szárszó, Püspöki és Hantos velük mentek de ők közben elhelyezkedtek Klagenfurtban. Halmay századosnak ugyanekkor ez nem sikerült. 29-én még a híradó zászlóalj iratait selejtezi és 30-án a zászlóalj lezárt pénztári naplóját Dömötör hadnagynak adta át.

1945. november 30-án a hadosztály táborokban élő volt alakulatai irattárukat lezárják, selejtezik, pénzellátmányukkal számolnak el. [1255]

Ezzel szűnt meg végleg a Szent László hadosztály zászlóaljainak, így a híradó zászlóalj rádiós százada is.

Taucher Gyula volt szentlászlós tábori lelkész százados: " Egy tehervonat tetején felértem Pestre. Innen Szentkeresztre mentem, ahol a magyar Szalézi rend első háza, nagy kolostor, teológia épület, zarándokház, egy országos hírű kálvária van. A rend működését 1950-ben felfüggesztették. A dorogi bányászok itt nyitottak vájárképző iskolát. A híres kálvária stációit a vájártanulók tönkreverték. Később a létesítményt könnyű rabok részére börtönnek használták."

ITTHON

Mi történt a hazatérő katonákkal?

1945 után az igazolások – B lista – elbocsátások - szolgálók

Itthon, mindenkit, akit az oroszok és magyar fullajtárai nem vettek nyilvántartásba, mindig, ha magyar szerv bűvkörébe került- legyen az rendőr, ÁVÓs, vagy civil hatóság, - először igazoltatták. Az igazolások alaphangját az adta meg, hogy 1945-ben a Debrecenből Budapestre költözött ideiglenes kormány kommunista nyomásra Belügyminiszteri rendelettel a csendőrséget alkotmányellenesen feloszlatta és kimondta a testület kollektív bűnösségét, összes egykori tagját, mint a demokrácia ellenségét, a szolgálatból elbocsátottnak nyilvánította. [1256] Hasonló sorsra

---

[1254] ***Boda*** 6. o.

[1255] ***Halmay***

[1256] ***Gosztonyi*** 279. o. Nem közömbös leszögezni a csendőrség tagjai megítélése szempontjából azt sem, hogy ama zavaros időben a baloldali elemek által sugallt, kifejezett gyilkosságról, szándékos emberölésről adat nincsen, azaz a magyar csendőr kezéhez ártatlan politikai üldözött vére a köztudomás szerint nem tapad. Az 1944-45 évi deportálások mintegy 1/3-át vidéken a csendőrség, városokban a rendőrség, és ahol egyik szerv sem létezett, ott a határvadász zászlóaljak tényleges és tartalékosai hajtották végre a diszkriminatív jogszabályok alá tartozó magyar állampolgárok

jutottak a "Szent László" hadosztály beosztottjai is. "Nemrég derült ki, hogy a Rákosi-vezető klikk utasítást adott rá, hogy sújtsák kollektív büntetéssel a múlt rendszer egyes fegyveres intézményeinek tagjait. Ebbe a csoportba sorolták többek között a "Szent László" hadosztály katonáit is, jóllehet a hadosztály nem volt sem idegen hatalom katonai formációja, sem pártrohamcsapat. A joggyakorlat igyekezett, ahol lehetett kijátszani ezt az utasítást. Csak a negyvenes évek végén megszüntették a "Szent László" hadosztály katonái ellen a kollektív büntetőeljárást, azzal az indokkal, hogy a háború utolsó heteiben a németek olyan intézkedéseket hoztak ellenük, amelyek már eleve kizárták a velük való együttműködés lehetőségét. [1257] Mint látjuk később az indokolatlanul kiadott Balck parancs bűnbakja volt.

Az első igazoláson a hivatalosan hazatérők a gyűjtő táborokban estek át. Itt mindazokat, akiket a rendszer ellenségének tartott lekapcsolták, sorsuk megpecsételődött. A Szent László hadosztály katonáit általában átengedték. Ilyen előzmények után mentek haza katonáink - vonattal – kiállított menetlevéllel, bejelentett lakhelyükre.

Halmay századost feleségével 1946 őszén Weissensteinből, miután ingóságait tehergépkocsival odaszállították, kb. egy hetes szerelvényre történő várakozás után jött haza. Az új Forint előtt két héttel érkeztek meg Budapestre. [1258]

A hazatérő tiszteknek, mindannyiuknak „Igazolás”-i eljáráson kellett keresztülmenjenek.

Az igazolásoknak több fokozata volt. Voltak, akiket feddéssel igazoltak. Akiket nem igazoltak, azoknak ez politikai és állampolgári jogaitól is megfosztást – a nyomort – jelentette.

A hivatásos tisztek szolgálatára akkor tartottak igényt, ha a politikai szempontok mellett szakmai okok indokolták.

A nyugatról hazatérő Kárpáthy főhadnagyot 1945. szeptember 25-én dicsérettel igazolták. Német, angol tudása miatt a HM. Jóvátételi csoportjánál akarták alkalmazni. Csak egy alkalommal jelent meg egy teherpályaudvaron, amikor is egy esztergagépet egy orosz őrnagy úgy rakott be előtte egy G kocsiba, hogy azt egy daruval felemeltette és ráejtette a vagon tetejére. A tetőt a nagy súly betörte, bizonyítva az orosz, hogy "lám befér az a vagonba". Elege volt.

Az Unicum vállalatnál likőrmester lett. 1946-ban nem vették fel még Nyers Rezső protekciójával sem a Műegyetemre, így élelmiszeripari főiskolát végzett levelező tagozaton. 1956. november 9-én felszólítják a Pártba való belépésre. Pártonkívüli maradt, ezért nem lehetett igazgató. Az Unicum gyárnál, mint főosztályvezető ment nyugdíjba [1259]

Általános volt, a „B” listázás. Itt már írásban kellett vallomást tegyenek. Példa erre Lajtos Árpád vk. őrgy. nyilatkozata**,** aki – tevékenységét a politikai hatalom szája íze szerint, annak megfelelően a B lista részletek, megvilágításához a következők szerint adta elő: ”1944. X. 9. Osztottak be a Szent László hadosztály vezérkari főnökéül Vörös János vezds. VKF. Csatay vezds. HM-sége idején. Valószínű azért kaptam ezt a beosztást, mert Vörös vezds. ismert a HAKAD-ról. 1943-ban első hadibeosztásomban arra a meggyőződésre jutottam, hogy a részünkre céltalan háborúban csak egy igazi kötelességem lehet a magyar vérrel való takarékoskodás.

1944. X. 15-i események után fokozódott ez a feladat, tekintve, hogy a magyar honvédek élete a nyilas magyar vezetés folytán a németek kényére, kedvére ki volt szolgáltatva. 1944. novemberétől kezdve láttam, hogy a német -magyar népet Németországba viszik, ekkor nyíltan kijelentettem, hogy a hadosztály nem fogja elhagyni Magyarország területét, amíg én a vkf. leszek. Így cselekedtem 1945. márciusában mikor a feltöltött hadosztályt a Balaton mellé rendelte a német vezetés. Az itt ránk háruló feladatok lényege kifejezetten az lett volna, hogy a megvert német hadsereg menekülése érdekében saját magunkat fel kellett volna, áldozzuk. Az is természetes, hogy a végrehajtással

---

(elsősorban zsidók, és cigányok) összegyűjtését, átmeneti őrzését és Németországba irányuló szállítás céljából való bevagonírozását.

[1257] ***Gosztonyi*** 295. o.

[1258] ***Halmay napló***

[1259] ***Kárpáthy***

egyidejűleg tönkrement volna a Dunántúlnak az a része, melynek területe eddig elkerülte a hadműveletek esztelen pusztító hatását.
III. 21-26-ig minden kockázatot vállalva sikerült elérni, hogy a hadosztály alakulatai nem kerültek harcba. Vér nem hullott.
III. 26-án, amikor a hadosztály a védőállás elfoglalása helyett visszavonult Tapolcára a helyzetünk lehetetlenné vált az elöljáró német IV. lovas hadtest parancsnoksággal szemben. Nem kétséges, hogy milyen sors várt volna ránk, a hadosztály-parancsnokság felelősségre vonása, a csapatok apró kötelékekre történt bontása a német csapatok közé való elosztása esetén. A harcok utolsó szakaszában hadosztályparancsnokom úgy határozott, hogy csapatait Németországba ill. Ausztria területére viszi. [1260] Én eredeti elhatározásomnak megfelelően úgy döntöttem, hogy sorsom nem kötöm össze a németekkel, és nem megyek Németországba és a csapatok sem. A csapatok nem voltak hajlandók magukat megadni a Vörös Hadseregnek, azonban csak kis részük volt hajlandó Nyugatra menni. Végeredményben 1945. III. 26-án kiváltam a hadosztályból és az arcvonalat átléptem, Budapestre igyekeztem. III. 28-án Balatonarácsnál szovjet hadifogságba estem. Röviddel ez után értesültem, hogy a hadosztály csapatai nagy része itthon maradt, továbbá a nyugatra indulók nagy része sértetlen maradt. ... legalább teljesítettem kötelességemet hazámmal és népemmel szemben.
Egy tanúja Bárczy János - aki a hadosztálynál volt hadműveleti segédtiszt - nyilatkozata szerint ”III. 26-ig együtt szolgál Lajtossal , ekkor megszöktek. Beosztását azért foglalta el, hogy minél több magyar vért megmentsen a németek és nyilasok nemzetpusztító garázdálkodása, elöl. Bizonyítja azt a tényt, hogy a hadosztályt sikerült hosszú időn keresztül az arcvonaltól távol tartani, hogy a közismerten német és a nyilas ellenes hangulat miatt, a hadosztály soha nem lett egységesen bevetve. 1945. I. elejétől III. hó végéig hadosztályunk Pápa környékén átszervezés alatt állt, holott létszámunk lényegesen jobb és magasabb volt, mint a harcoló német és magyar hadosztályoké. III. 26-ig sikerült megakadályozni, hogy hadosztályunk egyetlen harcos alakulata az országot nyugatra elhagyja. stb, stb. …

A nyugati hadifogságból hazajövő szentlászlós legénység sorsa is hasonló volt tisztjeikéhez.

A "szabályosan" nyugatról hazatérő Boda szakaszvezető: Hazatérésem után nyugalmam rövidesen kezdett megszűnni, mert a különböző hatóságoknál való jelentkezés során mind gyakrabban hangsúlyozták nyugatos voltomat. Sopronban nyugatosokat ellenőrző igazolóbizottság elé kellett állnom. Munkába csak ezután állhattam.

Leszerelésemkor elvették szakaszvezetői rangomat, és tizedessé fokoztak le, mert a szakaszvezetői előléptetést bizonyára a nyilasok adták. Ennek gyakorlati hátrányát nem, csak erkölcsi hátrányát éreztem. Munkám során többször kerültem hátrányos helyzetbe, előléptetések és szakmai továbbképzések során. Végül megelégelve a sok megkülönböztetést, a polgári életben elvégeztem az építő ipari technikumot esti ill. levelező tagozaton s ezt a vasútnál is elismerték. [1261]

A hazahozott – angolok által letartóztatott - tisztek sorsa általában az ok és ok nélküli bűnhődés volt.

Szügyi vezérőrnaggyal együtt hazahozott 13-as csoportban levő tisztek között Bagaméry József vk. százados itthoni ítélete csak a következő lehetett: " Ezideig nem sikerült büntetendő cselekményt rábizonyítani, de ha az angolok háborús bűnösségét megállapították, 10 évet egyelőre megérdemel."

Míg Mátyás László cső. szds elleni vád az volt, hogy "terrorizálva nem engedte a magyarokat hazajövetelükben". Ezért 12 évet kapott.[1262]

Vitéz Szügyi Zoltánt hazahozatala után, miután a szovjet katonai hatóság bűncselekmény hiányában visszaadta a magyar szerveknek, 1946. 11. 04-től több esztendőnyi megaláztatás, vallatás

[1260] Hamis, álnok állítás, mert Szügyi ezt nem hangoztathatta – mindig is arra törekedett, hogy kapott parancsa szerint a hadosztályt – lehetőleg érintetlenül – angol megszállási övezetbe vigye.
[1261] ***Boda*** 7. o.
[1262] ***Mátyás***

várt. Volt katonái, 33 ejtőernyős, 1947.május 21-én, az igaztalan vádak egyikére „Nyilatkozat”-ban tesznek hitet volt parancsnokuk védelmében.

23. melléklet. Szügyi Zoltán elleni perben amellette tanúskodó katonáinak aláírása.

Minden hiába. A Budapest-i "Népbíróság" 1948. 02. 23-án "háborús bűntett" címén 10 évi fegyházra ítélte. Ezt az ítéletet a "Népbíróságok Országos Tanácsa" 1949. 11. 28-án megsemmisítette és Szügyi Zoltán semmiségi panaszát elutasítva, életfogytigtartó fegyházbüntetésre és mellékbüntetésként nyugdíjvesztéssel is járó állásvesztésre ítélte.

A katonának, rabnak is fegyelmezett Szügyi megjegyezte: "vesztett háborúnak nincsenek hősei".[1263]

Szántay Imre tartalékos rohamtüzér zászlóst cigányok jelentették fel és 7 év fegyházbüntetést kapott, melyet Szegeden ült le. [1264]

Szepesvári Béla főhadnagy a Gránátos zászlóalj 2. század parancsnoka: "Hadifogságomból 1947-ben hazatérve a komáromi szűrőtáborban kiemeltek és a Budapesten a Katonapolitikai Osztály (Nádor u. 9) pincéjébe vittek, ahol mint elítéltet kezeltek. Bűnöm az volt, hogy szerintük a Hunyadi SS páncélgránátosoknál szolgáltam. Kénytelen voltam felfedni, hogy a Szent László hadosztálynál szolgáltam. Ez szemükben majdnem ugyanakkora bűn volt. Három hét múlva csak akkor engedtek el, amikor itt nem részletezett ráhatással hadosztályparancsnokomra, Szügyi vezérőrnagyra vonatkozó terhelő vallomást aláírtam.

Természetesen ilyen előélettel csak, mint szőlő-, rakodó-, majd segédmunkás dolgozhattam. Később lakatos, majd brigádvezető lettem, letéve a legmagasabb kategóriájú technikai minimum vizsgákat. Közben – amire számítottam és rettegve gondoltam – behívtak a pesti Katonai Bíróságra Szügyi tábornok peréhez tanúnak. A Katonapolitikai Osztályon felvett vallomásom (hogy katonákat végeztetett ki) alapján halálra ítélték volna. Az elém tett írásbeli vallomásomat természetesen visszavontam azzal, hogy erre a vallomásra engem kényszeríttettek.

A tárgyalás után évekig rettegtem a megtorlástól, de – azonkívül, hogy sehol sem tudtam érvényesülni – ez nem következett be.

10 évi fizikai munka után, a közben levelező tanfolyamon elvégzett általános gépipari technikumon szerzett oklevéllel tervezőintézetekben, mint géptervező dolgoztam nyugdíjaztatásomig.

Katonai vonalon 1948-ban "B”- listáztak, 1956-ban elvették rangomat, 1996-ban rehabilitáltak, őrnaggyá léptettek elő és a Vitézi Rend tagja lettem.. [1265]

Az említett "névtelen" híradótiszt is angol hadifogságból még 45 nyarán jött haza.

Bemondta, hogy Szentlászlós volt, ezért 10 fogdán át a Katona Politikai Osztályon kötött ki. Sokszor elment Pálffy - Östereicher irodája előtt, gondolta, hogy mi lett volna, ha beugrik hozzá. Perbefogták, 11-ük közül őt nem akasztották fel. [1266]

Kiss Zoltán szds 1945. I. 5. - V. 15.-i szovjet fogsága után a vasútbiztosító zlj-nál, az 1. ho-nál Pápán szolgál 1946-ig, majd elbocsátják. 1948. októberében újra behívják A Petőfi Akadémián majd Szolnokon a Kilián György repülő hajózó tiszti iskola ejtőernyős szolgálatvezetője és tanára. 1948. nyarán Koronka Pál amerikai hírszerzővel történt tárgyalása után hűtlenség vádjával három társával együtt emelt vádat ellene a Budapesti Katonai Ügyészség, majd 1952. első negyedében ítélték el és 1952. IV. 10.-én végezték ki. [1267]

[1263] ***Szügyi***

[1264] ***Kárpáthy*** szóbeli közlése.

[1265] ***Szepesvári*** 151-152. o.

[1266] E "névtelen" személyes közlése. Nevezett apja - az idős nyugdíjas tábornok - Budapesten orosz fogságba került, innen gyalog meneteltették le Foksániba, ahol Lajtost találta. Ő ott azzal dicsekedett, hogy az egész Szent László hadosztállyal átállt. Kérdezte tőle, hol van ..... a fiam? - "Az nem volt megbízható." - válaszolta ***Lajtos*** Az idős tábornok egy jó indulatú orvos "sztári papasága" miatt elengedte, így hazajött, és Budapesten halt meg.

[1267] ***Kiss Zoltán*** 1949.07.05-én kelt életrajza és 1951. december 11-én kelt kihallgatási jegyzőkönyve alapján.

Keleti - szovjet - fogságból hazatért szentlászlósok sorsa is hasonlóan alakult.

Gedőváryéknak, volt Fejér megyében Nagyhantoson (a Fiathék uradalma mellett) egy 120 magyar-holdas gazdaságunk, ahol gazdálkodtak. „Jött egy parasztember, aki összetörte a kerekeskútunkat, és én azt becsületesen lehordtam a sárgaföldig. Kisült, hogy AVÓ-s volt. Izgatásért egy évet kaptam, melyet 1950. VI. 23.-1951. VI. 23. között Máriabesnyőn ültem le az AVÓ fogságában. Többek között villanyszerelő munkát végeztem. Mikor visszajöttem, hazamentem Budára az I. kerületbe, mivel foglalt volt a lakásom, egy pár napig a házmesternél laktam, aki elmondta, hogy szüleimet hova telepítették ki. Utánuk mentem.

Szüleimet, távollétem alatt, 1951. VI. 11-én Telekgerendásra Csorvás mellé telepítették ki. Onnan 1953. november 1-én jöttünk vissza. Azután ismerősök útján egy pincéből átalakított lakóházban Szadán laktam 1971-ig, majd Gödöllőre költözködtünk, azóta itt lakok.[1268]

A vizsgált 163 tiszt közül tudjuk, hogy **54** tisztet (33 %) lefokoztak, ez általános intézkedés volt. A lefokozásoknak általában politikai oka volt.

Ugyanakkor **11 tiszt** (6.1 %) volt, aki 460 hónapot szolgált a demokratikus honvédségben. Ez átlagosan 51 hónapot 4.2 évet jelentett.

Meglepett, hogy volt egy (a háború alatt tartalékos) tiszt, aki az 1950-es években, későn szerzett egyetemi képzettségének érvényt szerezve, katonai tanfolyamot, majd szolgálatot vállalt. A lefokozás a szolgálatot teljesítőket is érintette, mert közülük is két tisztet lefokoztak.

1956 után csak látszólag csökkent a terror

Az 1956-os cselekményeket az egész ország területén különböző szervezetek (tanácsok, MSzP. Párt, Szakszervezetek) és a kiépített és jól működő besúgó hálózat útján mindenki magatartását ellenőrizték. Ennek következménye az volt, hogy a HM. azokat, akik bármilyen tevékenységet folytattak, vagy kommunista ellenes kijelentést tettek, lefokozták. Mondhatjuk, hogy a volt szentlászlós tisztek túlnyomó részét korra, rangra, rendfokozatra való tekintet nélkül az 1957-58-as években honvéddé lefokozták. Lefokozásra kerültek az országot elhagyók, vagy jogerős bírói ítélettel elítéltek.

Szügyi Zoltán vezérőrnagy az 1956 - os forradalom alatt kiszabadulva hamarosan újra börtönbe kerül és 1957 őszén kapott "kegyelmet". Nyugdíj nélkül, segédmunkásként tengette életét sorsában osztozó felesége társaságában. Egykori katonáitól kapott időnként váratlanul csomagokat. Élete utolsó éveiben - már súlyos betegen - irattárban dolgozhatott. 1967. november 23-án tüdőrákban halt meg. [1269]

Ezután szólalt meg róla először az emigráció 1968 tavaszán a HÍDFŐ c. lapban.

Taucher Gyula lelkész százados: 1951-ben 18 hónapra ítéltek el a Markóban. Lekerültem a jászberényi börtönbe az "intelligens cellába", ahol a rabok hajnaltól-estig marták egymást. Egy napon jött a börtönparancsnok, hogy "lehet bányamunkára jelentkezni." Én nemcsak a két kezem, de két lábam is feltartottam. Az Oroszlányi XVI. aknán kerültem le a bányába. Letettem a vájárvizsgát, és mint frontvájár dolgoztam.

1953-ban szabadultam. Utána senki nem vett fel, az egyház, az ÁVÓ működési engedélyemet megvonta. Jelentkeztem az Épületelemgyárba. Óbudán volt egy telephelye, oda vettek fel. Ott viszont a munkavezető nem adott munkát. Lógtam a levegőben, a Kazán és Gyárépítő Vállalatnál próbálkoztam. Ott felvételi stop volt. Kovács Pista cserkésztiszttől megtudtam, hogy az

---

[1268] ***Gedőváry*** 1953-tól Budapest, III. kerület HKI. Villanyszerelő, technikum, felvonó szerelői vizsga. 1963. X. 8-tól Eötvös Lóránd Tudományegyetem műhelyvezető, villamos és felvonó szakmában. 1981-től nyugdíjban vagyok. 1996-ban, mint 1942-ben avatott vitézi városmányos, mellyel nem dicsekedtem és nem is tudták, jelentkeztem a Vitézi Rendbe. - Eltelt egy élet fiatalság nélkül. Nagyon későn is nősültem, mert erre nem volt időm.

[1269] ***Payer*** 561. o. Az akkori "népbíróság" életfogytiglani fogságra ítélte. Indoklása: " A náci időkben magasabb parancsnok volt. Bizonyíték: A német vaskereszt lovagkeresztje kitüntetésnek birtokosa volt!"

átképzősöknél, ha van hely, oda felvesznek. Felvettek, megkezdődött az átképző tanfolyam, a vizsga sikerült. Kazán és Gyárépítő Vállalat munkása majd kőműves brigádvezetője lettem." A végén az összes textilgyár kazánját ismerte. Bejárta az egész országot, ahol az erőműkazánokkal probléma volt. Tíz évig kazánokat és gyárkéményeket javított, épített. Építésügyhöz tartozott. Általában 2000 Ft-ot keresett, egy alkalommal kapott 2800 Ft-ot.

1968-ban Edelényi István tartományfőnök felszólítására, hogy legyen közelebb a templomhoz, otthagyta a kazánokat és kántornak jelentkezett a Mária utcába. Ezt a megüresedett állást, egy orgonaművész helyét, nem akartam elfoglalni. Addig - addig erősködtek, míg el kellett fogadja a kántori állást. Minden második vasárnap gregorián mise volt.

1970 október 1-én ment át a Tököli út végén a Bosnyák téri Szent Antal templomba sekrestyésnek. Ott a plébános betanította és így megfelelően ugyan nem, de növekedett jövedelme. 1976. III. 31-én ment nyugdíjba. Csak 1990-ben kapta vissza szentségek kiszolgálási és misézési jogát." [1270]

Boda Géza szakaszvezető „1959-ben vasúti szakvizsgák letétele után „1961-62-ben a MÁV tisztképző iskoláját végeztem el, 1964 augusztusában főintézővé neveztek ki.

1972-ben Szolnokon voltam vezetőképző tanfolyamon. Kerestem volt parancsnokomat, Nyári Endrét, de személyesen nem találkoztam vele.

1982 december 1-én mentem nyugállományba. Feleségem is saját jogon nyugdíjas. Két fiút neveltünk Két unokánk van. Mindannyian Győrben lakunk.

Most ezekben az utolsó években kezdek büszke lenni arra, hogy Szent Lászlós voltam és megálltam a helyem fiatal koromban hazám védelmében." [1271]

Mint szétszórt kéve ....

Akik nem akartak hazamenni a szovjet életet vállalni, azok kint maradtak, vagy 1956 után disszidáltak. Vissza - igaz, menekülve - egyedül Koronka Pál zászlós jött, aki Angliába menet meglátogatta volt parancsnokát Bleiburgban. [1272]

Pályi százados családjával Millstadt am Seebe költözött, elszakadt azoktól, akik Bleiburgban maradtak. Innen ment haza utolsónak Szabó műszaki hadnagy. Aki elment, eljött elbúcsúzni parancsnokától. Pályi százados Chilébe történő kivándorlása minden "Szent László" hadosztálybeli társától elszakította. [1273]

Kárpáthyék, amikor társaiktól elbúcsúztak, csak sejtették, hogy Koltay főhadnagy szovjet fogságba került. 1947 vagy 48-ban került haza és rövid itthon tartózkodás után az USA-ba, Kaliforniába emigrált.

Henkey-Hőnig József őrnagy osztályparancsnok Svédországban halt meg.

Simák Aladár főhadnagyról csak azt tudjuk, hogy 1946-ban nem akart hazajönni és kint maradt. (Őrhalmi levele)

Acsay Dénes fhdgy. ismeretlen helyen élt vagy nyugszik.

Csáthy Dénes főhadnagy, ütegparancsnok, Indianapolisban volt eredményes vállalkozó. Agyvérzésben halt meg.

Vitéz Silley Arnold főhadnagy, Lengyel József repülőhadnagy Ausztráliában vannak eltemetve.[1274]

[1270] ***Taucher Gyula*** személyes közlése

[1271] ***Boda*** 7. o.

[1272] ***Pályi*** uott. Koronka Pál angol hírszerző volt. Itthon, akiket barátilag meglátogatott, és az kitudódott, azok mind a Katona Politikai Osztály, vagy a szovjet elhárítás letartóztatásába kerültek és minimum 10 évre lettek elítélve. Civilként egy angol világcégnél a száraz földművelési rendszer gépsorainak tervezője, kivitelezője lett. Londonban halt meg, négy gyermek apjaként.

[1273] ***Pályi*** 116 és 118. o.

[1274] ***Kárpáthy történet*** 27. o.

S sorolhatnánk a sort, de láthatjuk, hogy a világ minden tájára szétszóródtak a Szent László hadosztály tisztjei, katonái.

A vizsgált 163 fő közül **21**-en (19 %) elhagyták Magyarországot. Ketten nem jöttek haza, másokat úgy mentettek ki, többen disszidáltak, engedély nélkül és kis részük engedéllyel hagyta el az országot. Távozásuk legfőbb oka volt az, hogy a fennálló társadalmi rendszertől eltérő nézetet vallottak és életlehetőségeik korlátozottak voltak.

Szügyi Zoltán vezérőrnagy és a hadosztály rehabilitációja külföldön és itthon

Németországban német nyelven 10 évvel az után, hogy a német lovagkeresztes Szügyi Zoltán vezérőrnagy egészsége a börtönben töltött évek során megromlott, és mint napszámos nyugdíj nélkül meghalt jelent meg az első publikáció.

1977. II. 22-én jelent meg a "Welt und Sonntag" hetilapban Günther Fraschka, az akkori Nyugat - Németországban élő német újságíró és író, az ugyancsak ott nyugdíjban élő lovagkeresztes Balck páncélos tábornokkal interjút készített " - írja Payer András, kiváló könyvében, [1275] melynek mottója: "Audiatur et altera pars." [1276]

Idézzük őt a továbbiakban: "Az interjúban Balck tábornok a Szent László hadosztályról és bátor parancsnokáról sértő és megalázó kifejezéseket használt. E sértő kifejezések miatt akkoriban sok ellenvélemény, helyreigazítás jelent meg a lapban és másutt is. Elsőnek írásban röviden a m. kir. Honvédség nevében, a Münchenben működő Magyar Frontharcos Bajtársi Szövetség képviseletében vitéz Mészöly Elemér ny. vezérőrnagy szólalt meg. Ezt követően sokan a Szent László hadosztály volt tagjai tiltakoztak. Elsőként különösen a hadosztály volt vezérkari főnöke, Rutkay Jenő szolgálaton kívüli vezérkari százados tiltakozott.

Tiltakoztak : az Ausztráliában élő Szent László hadosztálybeliek családtagjai és végül (1977. IV. 8.) Kapitánffy Albin szolgálaton kívüli vezérkari őrnagy is, aki annakidején a magyar II. hadtest vezérkari főnöke volt és a Szent László hadosztály alárendeltségükbe tartozott.

Az emigrációban élők leveleit a német Harteneck, P. lovassági tábornok (München - Grosshessellohe) és P. Lanz hegyivadász tábornokok (München) is alátámasztották. E levelek a lényegre mutatnak rá, mert a valóság az volt, hogy a Szent László hadosztály a háború végéig a németek oldalán harcolt.

Balck tábornok és Fraschka, Günther is válaszolt a reklamáló levelekre. Mivel Fraschkának a levelek mellett még különböző bizonyító okmányokat is fénymásolatban elküldtek, Fraschka a levelekre a "Welt und Sonntag" hetilapban még 1977. IV. 26-án válaszolt azzal, hogy most készülő könyvének [1277] újranyomásában, a Szent László hadosztály történetét annak parancsnoka szemszögéből kijavítja. S ezt meg is tette.

Ilyen helyesbítésre vártak a 86 éves Balck páncélos tábornoktól is.

Ő azonban még mindig ragaszkodva téves értesülésein alapuló, korábbi egyéni álláspontjához és érthetetlenül csökönyösen a következőt írta: "Nem tudok eltérni eredményeim állításainak leírásától, vagyis attól, hogy "az újabb értesülések szerint a Szent László hadosztály nem ment át az oroszokhoz - nehezen hihető". Vagyis ha a közlések igazak, a dolog még szomorúbb, mégpedig azért, mert Balck akkori hadseregparancsnok önkritikája, mely szerint "ma különösen csodálkozom azon, hogy akkor felültem a téves jelentésnek"- keveset segít**.** A kár, amit Ő ezzel az intézkedésével annak idején okozott a menekülő magyar katonáknak és polgároknak már ismert előttünk. Balck válaszleveleiben leszögezi, hogy a Szent László hadosztályhoz tartozók véleménye részére

---

[1275] ***Payer***

[1276] Hallgattassék meg a másik fél is!

[1277] "Mit Schwerten und Brillanten", Neuauflage, beim Limes-Verlag, München, 1977.

"értéktelenek", mert - véleménye szerint - a hadosztály még élő tisztjei az eseményekről alig tudhattak, mert ezekről csak a hadosztály akkori vezető tisztjei tudtak.

Kizárt dolognak tartjuk, hogy a 6. német hadsereg parancsnoksága 1945. március-áprilisában ilyen kevés figyelmet fordított volna déli szomszédjánál a 2. német páncélos hadseregnél történtekre, akik alárendeltségében a Szent László hadosztály is a háború végéig harcolt.

Balck tábornok hadinaplójára hivatkozva a háború után több hadtörténelmi értekezést írt. 1944. XII. 23 - 1945. V. 25 között tartott egy összefoglalót Bécsben, melyet az MWI-ben 1969. XI. 11-én tettek hozzáférhetővé. (?) Az összefoglaló külön fejezetben Magyarországgal foglalkozik. Különös előttünk, és ez az olvasónak is feltűnik, hogy ez a feldolgozás mennyire szubjektív és sértődött hangú.

Annak ellenére egyes megállapításával egyet kell értenünk, bármennyire kellemetlen ez nekünk magyaroknak.

Nagyon sokszor, nagyokat téved ott, ahol magyar szakértőnek nevezi önmagát (Két világháborúból ismerem a magyar hadsereget.) Balck kijelenti, hogy a magyaroknak "nem szokása az őszinte jelentéstétel". Ezzel Balck önmagát is elítéli, mert hiszen éppen ő volt, aki nem mindig jelentette az igazságot.

Nézzük azonban az ő "magyar szakértőségét" kicsit részletesebben:

A következőt írja: " Az utóbbi években a Magyarországhoz visszatért területek nagyobb részén nem volt magyar lakosság. Ezért a visszatértek a gyűlölt magyar hatalomért és annak magyarosító politikájával nem voltak hajlandóak együttműködni, ezt csak reménytelen optimisták gondolhatták. Ezeknek az embereknek semmi érdekük nem fűződött Magyarországhoz. [1278]

„Ha valaki magát már magyar szakértőnek mondja, nem lett volna szabad ilyen tájékozatlanságot mutatnia. Tudnia kellett volna, hogy az 1. és 2. Bécsi döntéssel 2, 2 millió magyar tért vissza az anyaországhoz. [1279]

Esztergom visszafoglalásával (1944. XII. 26.) kapcsolatban megemlíti, hogy Mindszenti hercegprímás azt mondta volna, hogy "az oroszok alatt jó sorom volt". A valóság az, hogy a hercegprímást Serédinek hívták - mint ezt a 96. német gyalog hadosztály történeténél is hibának találtuk - és Mindszenti ebben az időben "csak" Veszprém püspöke volt és XII. 27-én a sopronkőhidai fogságban volt.

Másik helyen Szálasi Ferenc nemzetvezető és miniszterelnökről azt állítja, hogy K. u. K. vezérkari tiszt volt és kiváló hadvezetési készséggel rendelkezik. A valóság az, hogy Szálasi a bécsújhelyi katonai akadémiát rangelsőként végezte és az I. Világháborúban a tiroli császárvadász - ezredben szolgált. Vezérkari diplomáját Budapesten a m. kir. Hadiakadémián állították ki, amikor a 3 éves hadiakadémiát ugyancsak rangelsőként elvégezte. Tehát. M. kir. vezérkari tiszt volt. S folytatni tudnánk ezeket a tévedéseket.[1280]

Balckra az jellemző, hogy tévedéseit nem **akarja** megváltoztatni. Annak ellenére, hogy az utóbbi években a Szent László hadosztály "esete" kézzel foghatóan tényszerűen tisztázódott és ezt Balck páncélos tábornokkal is ismertették, emlékirataiban [1281] megismételte tévedéseit egy kicsit leegyszerűsítve, mert a frontról eltűnt írásában a IV. SS - páncélos hadtest és eltűnt a Szent László hadosztály esete is. Könyvének mellékleteként ugyanakkor levelezésének egy részét is kinyomtattatta.

S egy - két megjegyzést még:

Az előbb említett alakulatok hadseregeik elit alakulatai voltak. Csúnya dolog az, ha egy - öreg katonacsaládból származó - német tábornok egy valamikori tábornok kolégáját és rendjeltársainak állandóan rosszhírét kelti. Itt nem szükséges pszihológussal konzultálni (mint ahogy ezt ő tette) Balck tábornok gondolkodásmódjának megismeréséhez, mely: lelkiismeret furdalás és bűntudat.

[1278] ***Payer*** 561. o.
[1279] ***Payer*** 334 jegyzet, és ***HÚ***. 1979. november 10. o.
[1280] ***Payer*** 335 jegyzet, és ***HÚ***. 1979. november 10. o. és a bécsi Háborús Archívum 25810/1980 számú közlése.
[1281] " Ordnung im Chaos " (Rend a káoszban.) Biblio-Verlag, Osnabrück, 1980 és további kiadások.

A. Payer még egy lelkiismereti kérdést mond el: 12 (!) m. kir. honvéd tábornokot - akiket a háború végén lefegyvereztek, és mert a német hadsereggel szorosan együttműködtek - kivégeztek, további hat öngyilkos lett, és nyolcan a kommunisták börtöneiben halt meg.

Ez a Balck tábornok által gyűlölt magyar nép tragédiája.

Rehabilitáció itthon.

1991. június 30-tól nincsenek hazánk területén idegen megszálló csapatok. Ekkor kezdődhetett meg a volt m. kir. tisztek és katonák rehabilitációja. Mindenkit, aki ezt kérte, rahabilitáltak. Rehabilitálták a volt szentlászlós katonákat is. Ez nehéz életük nem remélt és Isten által adott elégtétele.

Sokak közülük alanyi jogon vagy már avatott vagy nem avatott várományosként jelentkezhettek és jelentkeztek a Vitézi Rendbe, s ha nem voltak párttagok, felvételre kerültek.

A rehabilitációig hárman vesztették életüket. Közülük egyik kiváló ejtőernyős tisztünket, 36 éves korában börtönben verték halálra őrzőik. Ketten, 37 illetve 40 éves korukban fiatalon haltak meg.

Magyarországon a Szent László hadosztály parancsnokát a segédmunkás vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagyot csak 1967. november 23-án bekövetkezett halála után rehabilitálták: „Népbírósági ítéletét a Magyar Köztársaság Legfelsőbb bírósága 1994. március 31-én, a hatályon kívül helyezte, az ellene háborús bűntett miatt emelt vád alól felmenti, mert a terhére rótt bűncselekményt nem követte el.”

A Szent László hadosztályról és Szügyi Zoltánról először 1995-ben jelent meg egy három részes cikk Györkei Jenő hadtörténész tollából: "Szügyi Zoltán az örökös csapattiszt" címmel. [1282] Ugyancsak Györkei Jenő írta meg Szügyi Zoltán életrajzát 2002-ben a Vae victis. Tábornokok meghurcoltatása 1945.-1948 c. könyvében. Sajnos sok esetben a tények elhagyásával, szürkítésével. [1283]

Minden volt, lefokozott vagy bármely más politikai sérelmet szenvedett volt m. kir. hivatásos és tartalékos tiszt sérelmét, akik nem voltak közbűntényesek, a Honvédelmi Minisztérium Rehabilitációs Bizottsága 1989-től megvizsgált és rendelettel helyesbített. A munka – hiába volt a rendelet - a Bizottságban levő kommunisták miatt vontatottan és igazságtalanul haladt. A komoly munka, csak az un. Rendszerváltás után indult be.

A Bizottság az előléptetésekre, magasabb rendfokozatokra is javaslatot dolgozott ki. Ennek alapján az általam vizsgált 163 tiszt közül 53 főnek nem volt személyi irattartójában értékelhető adat, a maradt 110 tisztből 66 főt (58 %) fokoztak le. Közülük 29 tiszt (46 %) nem kérte, 3 nem érte meg a rahabilitációját. Így csak 35 élő és egy halott összesen 36 tisztet, a lefokozottak 56 %-át rehabilitálták. A 36 tisztből 32 hivatásos és 4 tartalékos volt.

A rehabilitáció csak erkölcsi vonatkozásban volt értékes. Rendszeres anyagi juttatást (nyugdíjat) nem jelentett. Nyugdíjat csak azoknak ítéltek meg, akiket egyenruhában, hivatásos szolgálat teljesítése közben tartóztattak le és „elfelejtettek” rehabilitálni. Az „elfelejtés” okát még nem vizsgálták.

Részleges juttatást az egyenruha jelentette, melynek viselését külön kérésre engedélyezték. A másik, jelentősebb juttatás a Honvédségi Kórházak igénybevételi lehetősége, valamint a Honvéd Üdülők térítéses használati joga volt. Ezek a juttatások általános liberalizálódása miatt egyre jobban elvesztették jelentőségüket.

A rehabilitációs előléptetések mértékét az alábbi táblázat mutatja:

Rehabilitációs előléptetések

[1282] ***Magyarország*** c. heti lap

[1283] Accordia Kiadó munkája nyomán a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

M. kir. rend-fokozat	A Magyar Honvédség által adományozott rehabilitált rendfokozat							Össze-sen
	Hdgy.	Fhdgy.	Szds.	Őrgy.	Alez.	Ezds..	Vőrgy.	
Zlsh.,zls.	-	-	1	2	-	-	-	3
Hadnagy	-	1	3	3	3	1	1	13
Főhadnagy	-	-	4	3	2	-	-	9
Százados	-	-	1	-	4	3	-	8
Őrnagy	-	-	-	1	-	-	-	1
Alezredes	-	-	-	-	-	-	1	1
Ezredes	-	-	-	-	-	-	1	1
Vezérőrnagy	-	-	-	-	-	-	1	1
Összesen	-	1	9	9	9	4	4	36

Vizsgálat alapján a 36 rehabilitált közül 4 főt meghagytak eredeti rendfokozatában, 7 főt egy, 10 főt két, 7 főt három, 7 főt négy, egy főt 6 rendfokozattal léptettek elő. Az előléptetések során – függetlenül attól, hogy az elbírált m. kir. tartalékos, vagy hivatásos állományba tartozó tiszt volt - figyelembe vették a Horthy rendszer alatti és utáni politikai sérelem mértékét, de még a tudományos fokozatot is.

Lehetőség volt a továbbiakban arra, hogy az un. „nyugdíjas állományban” egy rendfokozattal a tisztet, amennyiben a magyar honvédség érdekében megfelelő munkát végzett korábban kétszer, de szabályozottan egy alkalommal, egy rendfokozattal előléphessen.

Meg kell jegyeznem, hogy sok volt hivatásos tiszt a várhatóan méltatlan elbírálás miatt, és mert változatlanul nem ismerte el a magyar honvédség katonai értékét kifejező rendfokozatot, nem kérte rehabilitációját.

ZÁRÓSZÓ

Legnagyobb fájdalom, hogy eltelt katonáink élete jóformán fiatalság nélkül. Sokan közülük csak nagyon későn nősülhettek, mert erre jóformán nem volt idejük. Gyerek nélkül maradtak. Megszakadt magva családjuknak.[1284]

A hadosztály tisztjei és katonái, az utókornak példát mutattak azzal, hogy régen tudták, hogy elveszítettük a második világháborút, esküjükhöz híven a "Hazáért mindhalálig" kockáztatták ifjú életüket, vallották azt az örökérvényű mondást, hogy: „Jaj egy országnak, ha felelőtlen, alkalmatlan politikai, katonai vezetése felesküdött katonáit értelmetlenül, hibás nézetek miatt harcba küldi, elveszejtve ezzel a nemzet színe virágát. Kétszeres, jaj, ha minden hősiesség ellenére országát legyőzik, megszállják, megcsonkítják és megalázzák. És háromszoros, jaj, ha az országnak nincsenek olyan fiai, akik katonaként készek felső parancsra akár életüket is áldozni a haza vélt, vagy valós védelmében, mert ha ilyenek nincsenek, az az ország, az a nemzet elveszik.” [1285]

Ezzel a könyvvel a hadosztály tisztjei, tiszthelyettesei, és legénysége letették virágaikat hősi halott bajtársainak sírjára.

Minden időkben legyenek áldottak azok, akik reájuk emlékeznek.

[1284] ***Gedőváry***

[1284] ***Sipos János*** Marosvásárhely: vitéz Ugron István ny. ezds. 1997. 03. 24-i temetésekor mondott gyászbeszédből.

FORRÁS ÉS IRODALOMJEGYZÉK

A szerző által tulajdonának említett iratanyagát a Hadtörténelmi Levéltár (HL) átvette és a PERSONÁLIA (Pers.) Farkas Jenő (FJ) iratanyagában (iratai) őrzi. Kérem, az érdeklődőket, vonatkozó kéréseikkel a Levéltárhoz forduljanak .

Adamovich Károly: Katonaéletem Kézirat a szerző tulajdonában. A jegyzetekben: ***Adamovich***
A.F. *(Adonyi Ferenc* Vitéz*)* vezérkari őrnagy*:* A dunántúli halogató visszavonulás. Harcok Ausztria területén. 1945 március 19-től április 5-ig. A jegyzetekben: ***Adonyi***
Alapi Zoltán hadapród őrmester személyes közlése : ***Alapi***
Anti László 1997. szeptember 2-i személyes közlése. A jegyzetekben: ***Anti***
Bakay Zoltán: Harctéri emlékeim. Utolsó harcaink a Dunántúlon. 1. közepes aknavető tüzérosztály Kézirat. II. rész. 14-22. o. A szerző tulajdonában. A jegyzetekben: ***Bakay***
Bakay Zoltán: A II. kötettel kapcsolatos észrevételek. 2004. szeptember 5.-én kelt levél a szerző tulajdonában. A jegyzetekben: ***Bakay É.***
Bánhidy Gyula: 1998. febr. 15.-én kelt levele a szerzőnek. A jegyzetekben: ***Bánhidy***
Borsos Gézáné: Hat hónapig voltam a fronton férjemmel, Borsos Gézával együtt a Szent László hadosztályban. Kézirat a szerző tulajdonában. A jegyzetekben: ***Borsosné***
Bús János - Szabó Péter : BÉKE PORAIKRA … II. Varietas 93, Budapest, 2001.
A jegyzetekben : ***Bús-Szabó***
Cziráki (gróf) Béla 1984 július 16-i levele ***Pályi-***hoz. A jegyzetekben ***Cziráki***
Darnóy Pál levelezése Csendőr tisztek visszaemlékezései HL.Tgy. 3070.
A jegyzetekben : ***Darnóy***
Darnóy Pál hagyatékából 1. rész 5. o. 2. rész 6. o HL. Tgy. 3148.
A jegyzetekben: ***Darnóy fogság 1. rész ill. 2. rész***
Farkas Ferenc kisbarnaki, vitéz : Az altöttingi országgyűlés története 1947/49 - 1969. 72. o. München 1969 . A jegyzetekben *:* ***Kisbarnaki***
Farkas Jenő: Emlékkönyv 1942-1944 A jegyzetekben: ***Farkas***
Fekete Iván és Dr. Móricz István : Szombathelyi diákok a Szent László hadosztály utász zászlóaljában Fekete Iván 2000. március 5-i levele szerint. Levél a HL. Pers. FJ. iratai között.
A jegyzetekben: ***Fekete-Móricz***
Gedőváry Ferenc, vitéz 1998. 02. 19 és 24-i magnó felvétel. - Közlései a HL. Pers. FJ. iratai között.
A jegyzetekben: ***Gedőváry***
Gereben Ferenc százados: Összefoglalás a Szent László hadosztály harcairól 1945. III. 21-től IV. 11-ig terjedő időről" A cím téves, mert nem III. 21-től, hanem III. 26-tól és nem IV. 11-ig, hanem IV.5-ig tartalmazza a történteket. ***Dárday napló*** szám nélküli jegyzete.
A jegyzetekben**: *Összefoglalás***
Goór György m. kir. honvéd alezredes a volt m. kir. Szent László hadosztály rohamezred parancsnoka (Flat 41/2 Urana St. Villawood 2163 Ausztrália) géppel írott naplója. Fejezetei: Előzmények, A Szent László hadosztálynál és Angol fennhatóság alatt. (7. oldal.) Tgy. 3434. 7-13. o. Másolata a szerző tulajdonában. A jegyzetekben: ***Goór napló***
A naplóból fia, ***ifj. Goór György*** m. kir. zászlós (Pennant Hills, Ausztrália 1995. november 15.) kivonatot készített: „Szemelvények id. Goór György m. kir. alezredes „Ahogy én láttam … c. jegyzeteiből és a Háborúban való részvétel Dunántúl" HL. Tgy. 3434. 1-6 o. Id. Goór György háborús életrajza HL. Tgy. 3434. 20. o.; E.) A Szent László hadosztálynál 157-162. o. Magyarázatok HL. Tgy. 3434. 51. o. Másolatok a szerző tulajdonában. A jegyzetekben: ***Goór***
Gosztonyi Péter "Tavaszi ébredés" – 1945 Találkozásaim egykori német tábornokokkal
A jegyzetekben: ***Gosztonyi***

Hafner 1. József: Mi történt Váton, 1945. március 28-án? Magyar Szárnyak 1991. 12. o.
A jegyzetekben: ***Hafner 1***
Hafner József: Temetőlátogatás. Magyar Szárnyak 1993/1994. 25-29.o. A jegyzetekben: ***Hafner***
Horváth László (*Budapest 1927.02.10.) Lakás 1161, Budapest, Kossuth Lajos u. 1. közlése. HL. Pers. FJ. iratai között. A jegyzetekben: ***Horváth***
Karvaly Ferenc ?-én kelt levele ***Lajtos*** Árpádhoz. 4. o. Eredeti levél a HL-ban.
A jegyzetekben**:** ***Karvaly***
Kárpáthy Tasziló: A szerzőhöz írott 1996. május 12-én kelt levele.
A jegyzetekben: ***Kárpáthy - Veress D Csaba***
Kárpáthy Tamás 1996. dec. 19-i levele, a HL. Pers. FJ. iratai között.
A jegyzetekben: ***Kárpáthy levél***
Kárpáthy Tamás 1997. 04. 28-i levele a szerzőnek. A jegyzetekben**:** ***Kárpáthy lev.***
Körmendi László, vitéz (1045 Budapest Zichy Mihály u. 3. II. 11.) közlése.
A jegyzetekben: ***Körmendi***
Kövesdy Dezső szolgálaton kivüli főhadnagy (Benalong Court Doncaster Victoria Ausztralia.) 1985. VI. 28.-i levele ***Lajtos*** Árpádnak. A jegyzetekben: ***Kövesdy***
Kuti (Kohl) János: (Pécel, *1919. 02.12.. Szluka Mária - + 1999.) Kazánkovács közlése. 3. o. A HL. Pers. FJ. iratai között. A jegyzetekben ***Kuti***
Lengyel József: Lovas nemzet voltunk, repülő nemzet leszünk. 198-206. o. In: Pénzes János: Emlékek útját járva 1942-1944. Melbourne, Ausztrália 1989. 345. o. A jegyzetekben: ***Lengyel***
Mezei Pál: A repülő lövészezred katonája voltam. A HL. Pers. FJ. iratai között.
A jegyzetekben: ***Mezei***
Nacsa Ferenc: A 20. gyaloghadosztály gyalogsági parancsnok és a II. hadtest vezérkari főnök napló 1946. III. 24 – 27.-re vonatkozó jegyzetei. A továbbiakban: ***Nacsa***
Nacsa Ferenc: Észrevételek. 2004. augusztus 28-i levele a szerzőhöz. 4 oldal. A HL. Pers. FJ. iratai között. A továbbiakban: ***Nacsa É.***
Nagy Gábor : Fejér megye felszabadítása 1944. dec. 2 - márc. 23. 66-111. o. in: Fejér megyei történeti évkönyv. 4. A felszabadulás Fejér megyében Székesfehérvár 1970. 717. o.
A továbbiakban: ***Nagy Fejér***
Lajtos Árpád 1983. 01. 06-án *Pályi*-hoz írott levelének 1982. 12. 05-én, majd még két alkalommal elkezdett kézzel írott levél fogalmazványa 11-12. oldal. A jegyzetekben*:* ***Lajtos lev.***
Lajtos Árpád Budapesten, 1982. okt. 22-én kelt levele ***Pályi*** Györgyhöz. 8. o. Másolat a HL. Pers. FJ. iratai között. A jegyzetekben: *Lajtos-Pályi*
Lajtos Árpád: Nyilatkozat Pályi György szolgálaton kívüli m. kir. százados felkérésére. 2. o. Budapest 1985.01.14. Másolat a HL. Pers. FJ. iratai között. A jegyzetekben: ***Lajtos nyilatkozat***
Mátyás László Koblenz, 1984. III. 18-i levele Darnóy Pálhoz. Darnóy Pál hagyatékában 3. o. HL. Tgy. 3148: A jegyzetekben: ***Mátyás***
Payer, Andreas V. G. : ARMATI HUNGARORUM 600 o. Körösi Csoma Sándor Hist. Gesellschaft e. V., München/Bavaria. A jegyzetekben: ***Payer***
Pálóczi László (Egyházasrádóc, Kossuth u. 68.) 1997. IX. 28-án kelt levele a szerzőnek. A jegyzetekben: ***Pálóczi***
Pályi, György vitéz: A Szent László hadosztály légierőkből szervezett repülő lövészezredének története. Összeállitotta: vitéz Pályi György szds. A lövészezred utolsó parancsnoka. 1983. Kézirat. I. r. 79. o. II. r.: 66. o.; össz..: 145 o. A továbbiakban ***Pályi***
Pályi György Lajtos Árpádhoz 1985. VIII. 25-én Miamiban írott levele. Másolat a HL. Pers. FJ. iratai között. A jegyzetekben: ***Pályi –Lajtos***
Pályi György Miamiban, 1986. 01. 31-én kelt levele ***Lajtos*** Árpádhoz. 6. o. Másolat a HL. Pers. FJ. iratai között. A jegyzetekben ***Pályi levél***
Pántis István **:** Adatközlés 2004.01.14-én ***Pántis István***
*Szabó István***:** Emlékirata 101 o. HL. Tgy. 3651. A jegyzetekben: ***Szabó***

Szatmáry (Kövendy) Károly v*itéz* csendőr százados (Torontó, 1996. II. 19-i levele Darnóy Pálhoz. In: Darnóy Pál levelezése. Csendőrtisztek visszaemlékezései HL. Tgy. 3070.)
A jegyzetekben: ***Darnóy***
Számvéber Norbert A Waffen-SS magyar alakulatai (2) Magyar Honvéd 1997. szept. 26. VIII. évf. 39. sz. 30-31. o. A jegyzetekben: ***Számvéber***
Szász Ferenc főhadnagy közlése 2. o. A jegyzetekben: ***Szász***;
Szigeti Kálmánné, Kopácsi Mária BKV. nyugdíjas, 15 és fél évesként személyesen találkozott a szakasszal. (1035 Budapest Béke u. 20/a. I. 1. Kereshető Csillik János telefonján 1 330 51 91) Apja: Kopácsi György az I. világháborúba 40 évesen vonult be. Komáromban szanitéc lett, orosz fogságból gyalog jöttek haza. Az induló 100 fő katonából ketten értek haza, egy erdélyi társa és ő, a többiek meghaltak útközben. Kiválóan megtanult oroszul. A jegyzetekben: ***Szigetiné***
Tassonyi Edömér Pályi Györgynek 1982. I. 12-én írott utolsó levele alapján. A jegyzetekben: ***Tassonyi-Pályi***
Taucher Gyula százados visszaemlékezése. A HL. Pers. FJ. iratai között. A jegyzetekben: ***Taucher***
Telegdi István zls. : 16. debreceni rotü. osztály Készült 1987-ben Budapesten. A. Palásthy gyüjtemény. HL. Bonhardt A. 38 B kazetta. A hangszalagról gépelte Dr. Farkas Jenő 1996. 01. 25-én. /Debrecen 1944. 10. 08 - 18-g, röviden 12. 24-ig/. A HL. Pers. FJ. iratai között.
A jegyzetekben: ***Telegdi***
Tersztyánszky György 1994. június 14-i levele a szerzőhöz. A HL. Pers. FJ. iratai között.
A jegyzetekben : ***Tersztyánszky***
Tóth Mihály: A repülő lövészezred II. ászlóaljának egészségügyi katonája voltam. 6. o. A HL. Pers. FJ. iratai között. A jegyzetekben: ***Tóth***
Ugron István: A pápai 1./ II. ejtőernyős zászlóalj története 1945. január 25.-III.28. között 3.o. Huszár János-nak 1986. január. Eredeti másolati példány a HL - ban. A jegyzetekben: ***Ugron 1./ II.***
Vajna Iván: A m. kir. Csapattiszthelyettes-képző Iskola Kézirat 7. o. HL. Tgy. 3563.
A jegyzetekben: ***Vajna***
Varga Imre: Emlékezés a Szent László hadosztályra. Hadak Útján 1996. jan.- febr. 12-13. o.
A jegyzetekben: ***Varga***
Veress D. Csaba: A megye felszabadítása 1945 március 21-30 között. 322 o.térkép.
A jegyzetekben ***Veress Veszprém***
Zálnoki Jenő fhdgy.: 24. kassai rotü. osztály. Készült 1968. okt.-ben Budapesten. A. Palásthy gyüjtemény. HL. Bonhardt A. 10 A kazetta. A hangszalagról gépelte Dr. Farkas Jenő 1996. 02. 24.-én. A HL. Pers. FJ. iratai között. A jegyzetekben: ***Zálnoki***

Térképek, fényképek, vázlatok eredete:

Farkas Jenő :

1. melléklet. Bécsi támadó hadművelet (1945.III.16-1945.IV.4.)

20/6. melléklet.. Bánhidy Gyula ny. szds. borosgazda 2002-ben Szekszárdon

: 19/2. melléklet Repülő lövész katonák (fényképek)
2.Koronka Pál t. rep. zászlós, század parancsnok helyettes
3. Három repülő lövészezredbeli katona Deimbergben
4.Repülő lövész rajparancsnok
5.Tisztek Deimbergben 1945.06.12-én ?, Kiss Gyula ht. rep. fhdgy., szd.pk., ?,?,?,Koronka Pál t.rep.zls., szd.pkh., Farkas Károly t.rep.zls. Ülő ?
6.Repülő lövész zászlóalj az ausztriai Dembergben 1945.VI.12.

21.és 22. melléklet A hadosztály harcának első és második szakaszában résztvevők személyi adatai I.-II.

Hadtörténelmi Levéltár

20. melléklet Azóta megöregedtek és meghaltak a vitézek

1. Szügyi Zoltán nyugdíjas honvéd kalapban (Hadtörténelmi Intézet Fénykép Archívuma 93476 sz. pozitív; 34167 sz. negatív számok alatt.)
2. .Szügyi Zoltán szk. vezérőrnagy, honvéd utolsó munkahelyén, a pincében levő vállalati irattárban (Hadtörténelmi Intézet Fénykép Archívuma 93477 sz. pozitív; 34168 sz. negatív számok alatt.)
3. Tassonyi Edömér szk. őrgy. – geológus Dél-Amerikában
4. Pályi György szk. szds. az USA-ban
6. Ugron István ny. ezds. Magyarországon

23. melléklet Szügyi Zoltán elleni perben a mellette tanúskodó katonáinak aláírása

Nacsa Ferenc – Szabó Gabriella:

2. melléklet Jelek, jelzések táblázata I.,II., III.
3. melléklet. A Szent László hadosztály második riasztása és felvonulása (1945. március 20-21-én)
4. melléklet. A Szent László hadosztály helyzete (1945. március 23-án 24.00-kor)
5. melléklet. "Németh" harccsoport helyzete (1945. március 22-én és 23.-án)
6. melléklet. A Szent László hadosztály helyzete 1945. március 23-án és 24-én.
7. melléklet A hadi helyzet 1945. március 25-én.
8. melléklet. A helyzet 1945. március 26-án és 27-én 03.00-kor
9. melléklet. A 20. rohamtüzérosztály 3. ütegének harca Balatonedericsnél 1945. március 27-én.
10. melléklet Intézkedés Vindornyaszőlős és Zalaszántó védelmére 1945. március 27-én és 28-án.

11. melléklet. A Szent László hadosztály
védelmi harca a Kustyán-i hídfőig 1945. március 28-án.
12. melléklet. A Szent László hadosztály partváltása a Zala folyón 1945.
március 29-én és 30-án.
13. melléklet. A Szent László hadosztály II. zászlóaljának riasztása, harcai és
visszavonulása
14. melléklet. A Szent László hadosztály menete és utóvédharcai Kehidától a
Muráig 1945. március 30 és április 4 között.
15. melléklet A 3. Gránátos ezred I. zászlóalja 2. századának visszavonulási
útvonala a Dunántúlon.
16. melléklet A Pápáról 1945.03.26-án indulók és a Szent László hadosztály
menete Ausztria területén 1945.04.03.- 05.15 között.
17. melléklet. Vázlat a Szent László hadosztály helyzetéről a Mura védelemben.
45. IV. 7. 9 óra (Dárday 164. melléklet)
18. melléklet Pálfi szds zlj. pk. vázlata Ausztriában 1945. április 18.
19. melléklet Puky (Pughy) Imre főhadnagy és hat társának sírja és a repülő
lövész katonák csoportjai leszereléskor.
20. melléklet. Azóta megöregedtek és meghaltak a vitézek.
21., 22. melléklet. A hadosztály harcának első és második szakaszában
résztvevők személyi adatai.
23. melléklet. Szügyi Zoltán elleni perben a mellette tanúskodó katonáinak
aláírása.

SZEMÉLYNEVEK

NÉVJEGYZÉK

Adamovich 266
Alapi 12, 45, 266
Anti 266

Bakay 70, 87, 139, 244, 266
Balck . 27, 76, 81, 91, 100, 107, 108, 111, 114, 159, 160, 161, 167, 177, 228, 229, 255, 261, 262, 263
Bánhidy 14, 43, 266
Baradlai 15, 116
Baráth .. 38, 45, 66, 85, 95, 167, 197, 201, 213, 241
Bárczy 53, 130, 161, 257
Bars 57
Bernolák 28, 65
Boda 44, 77, 237, 238, 254, 257, 260
Borsos Gézáné 66, 266

Czegle János 171, 177, 181, 188, 197
Cziráki 83, 95, 99, 121, 266

Csatay 256
Cseh 62

Dárday 37, 40, 42, 48, 175, 177, 185, 222, 266
Darnóy 266, 268
Dávidházi 15, 43, 96, 120
De Angelis 190
Dr. 62
Dr. Ballás 143
Dr. Mester István 54
Dr. Miklós Endre 48

Erdődi-Harrach 63
Erényi .. 72, 121, 123, 162, 175, 183, 186, 188, 197, 198

Faber 41
Falk 48, 150, 172
Farkas Ferenc 266
Farkas Jenő 1, 266, 268, 269, 281
Fejes Géza hadnagy 211
Fekete Iván 249, 266
Ferenczy Márton 221

Gedőváry 59, 85, 87, 150, 173, 251, 266
Gereben 37, 39, 175, 266
Gille 16, 18, 19, 68, 73
Godó 55
Godó Ferenc 84
Goór .. 113, 163, 168, 171, 174, 177, 179, 181, 186, 187, 188, 189, 192, 197, 267
gróf Pálffy 106

Gyarmathy György 154
Györkei Jenő 263
Győry Lajos 43, 54, 147

Hafner 267
Halmay 61, 85, 95, 99, 187, 193, 197, 213, 221, 235, 239, 254, 255
Harteneck .. 21, 27, 29, 68, 73, 81, 92, 95, 100, 101, 127, 138, 166, 193, 261
Henkey-Hőnig 24, 28, 31, 33, 65, 182, 211, 239, 260
Hitler .. 16, 17, 19, 20, 21, 26, 35, 68, 113, 184
Horváth László 183, 267
Huszár János 269

Illésfalvi Gábor 57
Imreh Géza 242, 243

Juhász 57

Kapitánffy 73, 261
Karch 74
Kárpáthy 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 66, 128, 181, 186, 239, 240, 253, 256, 267
Karvaly 190, 267
Ketter János hadnagy 211
Kiss Gyula 105, 148, 169, 221
Kocsis Ferenc 211, 232
Koltay 22, 26, 28, 30, 38, 86, 181, 260
Kopácsi Mária 124
Koppány 36, 47, 50, 54, 63
Koronka Pál 260
Korponay 130

Kovács 56, 57, 58, 123, 167, 196
Kovács Ferenc hadnagy 211, 219, 232, 234
Kovács Ferenc százados 123, 219, 234, 252
Kozma 28, 37, 140, 185, 211, 239
Körmendi László 267
Kövesdy 56, 112, 114, 115, 267
Kudriczy 70, 73, 126, 149, 201, 212, 226, 227, 239, 242
Kuti 13, 83, 95, 267

Lajtos 10, 14, 41, 53, 65, 69, 70, 73, 74, 92, 97, 98, 100, 101, 102, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 125, 131, 139, 241, 256, 257, 267, 268
Lassú 55, 84, 108, 143, 164
Lengyel József 117, 260, 267
Leöwe 63

Magawly 20, 21
Makray 114
Mátyás László 242, 243, 257, 268
Mersich vőrgy 227
Mersits .. 37, 47, 48, 49, 50, 64, 140, 145, 153, 179, 197, 211, 217, 218, 220, 225, 232, 233, 235
Mezei Pál 83
Miklós Béla 242
Móricz István 47, 249, 266

Nacsa Ferenc 267, 281
Nagy 55, 62, 209
Nagy Árpád 84, 143, 199
Nagy Béla 211
Nagy Gábor 268
Nagyőszy 226
Németh Ferenc 75, 81
Németh János 226, 240

Okos 57

Pálfi 61, 107, 110, 126, 133, 134, 135, 140, 141, 145, 153, 154, 158, 164, 167, 169, 175, 186, 194, 221
Pályi 12, 14, 15, 16, 43, 46, 58, 60, 79, 83, 95, 96, 97, 99, 101, 102, 106, 107, 109, 110, 129, 130, 137, 140, 143, 148, 150, 158, 161, 167, 170, 173, 179, 186, 192, 193, 194, 198, 233, 237, 238, 243, 260, 266, 268
Pántis István 268
Payer 225, 261, 263, 268
Porvay 55, 84, 165

Rábay 88, 126
Radványi 239, 253
Ranga 223, 230, 231, 233
Regős 26
Remete 55, 84, 90, 131, 132, 143, 165, 177
Rutkay Jenő 53, 134, 140, 141, 230, 261
Ruttkay 95, 107, 110, 125, 139, 167, 174, 178, 242

Shell Zoltán 242
Sümeg 127

Szabó 281
Szabó István 69, 268
Számvéber 207, 268
Szász Ferenc 13, 190, 220, 239, 268
Szatmáry (Kövendy) Károly 268
Szepesvári ... 14, 40, 62, 75, 81, 108, 126, 141, 143, 152, 154, 176, 184, 189, 194, 203, 204, 208, 210, 215, 216, 218, 219, 231, 232, 235, 258
Széplaki Jenő 115
Szij Tibor 15
Szinay 197
Szügyi ... 10, 12, 13, 14, 24, 38, 49, 50, 52, 53, 58, 69, 72, 74, 77, 80, 98, 100, 101, 106, 107, 109, 110, 131, 140, 142, 154, 163, 166, 172, 173, 174, 176, 187, 190, 193, 194, 196, 197, 198, 201, 203, 204, 205, 207, 208, 210, 211, 215, 217, 219, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 232, 233, 234, 235, 241, 242, 243, 251, 252, 257, 258, 259, 261, 263
Szügyi 257

Tassonyi 10, 74, 88, 93, 97, 98, 101, 107, 110, 112, 113, 126, 130, 131, 132, 133, 135, 245, 268
Taucher 58, 120, 121, 122, 252, 255, 259, 268
Telegdi István 268
Telegdy 28
Ternegg 14, 46
Tersztyánszky 269
Thurn Aliz grófnő 238
Tillger Ferenc 239
Tóth Mihály 269
Trux 97, 127, 135, 136

Ugron 55, 79, 98, 104, 106, 130, 131, 132, 138, 269

Vajna Iván 269
Varga Imre 269
Vasváry 227, 233, 234, 239, 242
Vasváry altábornagy .. 231, 232, 233, 242, 243
Veress D. 24, 107, 269
Veszprém 262
von 27
von Böse ezredes 18
von Roeder 159
von Soeth 27, 29, 30, 100
Vörös János 116

Welbach 15
Wittner 25, 31, 94, 239
Wöhler 17, 160, 165

Zagyvai 57

Földrajzi nevek:

Ajka 52, 57, 60, 87, 95, 164
Almásháza 94, 95
Aszófő 51, 52, 57, 59, 61, 63, 64, 66, 95
Ausztria 45, 61, 106, 133, 149, 150, 156, 162, 163, 170

Bakony 52, 92
Balaton 15, 17, 19, 22, 24, 45, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 60, 62, 65, 69, 70, 71, 72, 80, 83, 84, 85, 92, 104, 117, 170
Balatonakarattya 18, 54, 58
Balatonalmádi 60
Balatonbozsok 17, 22
Balatonfüred 54, 55, 56, 57, 61, 62, 63,64, 65, 68, 72, 73, 83
Balatonkenese 57, 60
Balatonszabadi 23
Balatonszőlős 62
Balatonvilágos 18, 19, 62
Bazsi 86, 87
Bécs 15, 17, 25, 46, 49, 77, 82, 173
Bécsújhely 45
Beled 42
Bleiburg 161
Braunschweig 67
Bruck an der Muhr 168
Budapest 11, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 26, 33, 73, 80, 81, 87, 106, 159, 160, 161, 166, 168, 169, 170, 171, 174, 176, 177

Celldömölk 74

Csopak 54, 61
Csorna 29, 31

Deutschlandsberg 132, 135
Dorog 12
Duna 12, 14, 15, 19, 46

Ebenthal 60, 161
Eberndorf 158
Enying 19, 22, 23, 50, 51
Érsekújvár 9
Esztergom 12, 13, 14, 23, 49, 174

Föderau 160, 161
Füzfő 57, 58

Galizien 147
Gamásza 20, 22, 23
Garam 15, 24, 26, 50
Gelse 94, 96
Graz 72, 76, 105, 160, 168

Győrszemere 44
Gyülevész 92, 93, 162

Hajmáskér 54, 59
Herend 56
Hidegkút 62
Hüttenberg 141, 144, 155

Inota 18, 46
Ipoly-Garam 9

Jauntal 146, 158

Kapolcs 59, 64, 65, 66, 69, 70, 71
Kehida 92, 94, 95, 96, 105
Keszthely 91, 92, 99, 100, 164

Kicsind 24
Klagenfurt 128, 149, 154, 159, 160, 168
Kliening 1 40
Köbölkút 8
Körmend 76, 78, 80
Kőszeg 76, 78
Kővágóőrs 9, 68, 71
Kövesgyűrű 57
Kustány 92, 93, 94
Küngös 57, 60

Lavant 158
Lavantal 146
Lepsény 15, 17, 20, 21, 22, 23, 51
Lesencetomaj 97
Litér 60
Lölling 159, 168
Luttenberg100, 108, 109, 110, 114, 116, 126

Marcali 107
Márkó 48, 53, 58, 68
Mártonhely 104, 108
Mencshely 67, 71, 72
Ménfőcsanak 25, 48
Mesteri 29, 39
Mezőkomárom 50
Mezőszentgyörgy 17
Mihályi 42
Moha 98
Monostorapáti 65, 66, 67, 68, 70, 72
Mór 15, 46, 48, 49
Mosonmagyaróvár 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35
Mura 45, 71, 76, 95, 100, 102, 103, 104, 107,108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 123, 125, 127, 128, 129, 130, 143, 146, 278
Murabeszterce 108
Murafüred 103, 110, 114
Murahel 104, 108, 109, 110, 119, 120, 125, 127
Murakeresztúr 95, 99
Muraköz 106,112
Muraliget 110
Muramelence 108, 118, 122, 123
Muranyirád 103
Murarátka 102
Muraréthát 103
Murarév 103, 104, 107
Muraszentmárton 107
Muraszerdahely 103, 107, 109
Murasziget 111, 118, 122, 127
Muraszombat 104, 108, 112, 120
Murau 155
Muravelence 104

Nagyacsád 10, 48, 57, 119
Nagyatád 95
Nagykanizsa 58, 70, 92, 96, 99, 100, 102,103, 107
Nagykapornak 92, 94
Nagyvázsony 59, 61, 62, 66, 68, 69, 95
Nemesvámos 58, 61, 62
Németország 7, 139, 151
Nova 103

Ógyalla 9
Oroszlán 47

Pacsa 92, 96, 99
Pápa 25, 35, 37, 38, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 57, 60, 74, 75, 77, 164, 170
Pásztori 29, 32, 33, 34, 43
Polgárdi 15, 18, 27

Rába vonal 76, 82
Rábacsanak 28, 29, 34, 43
Radkersburg 99
Rimnucu Sarat 166

Sárvár 47, 75, 76, 77
Séd 71
Siófok 15, 17, 23, 46
Steiermark 154
Sümeg 69, 71, 80, 84, 85, 86, 88, 164

Székesfehérvár 15, 50, 54, 56, 165
Szentgál 61
Szentkirályszabadja 16
Szentpéterfölde 102
Szilsárkány 31, 34, 43, 48
Szombathely 75, 76, 77, 78, 99

Tainach 153
Tapolca 24, 56, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71,72, 73, 83, 84, 85, 86, 92, 97, 99
Tét 47
Tihany 60, 63, 64
Tilaj 97
Tótvázsony 52, 57, 58, 59, 64

Twimberg 140, 149

Ugod 87

Vásárosmiske 42, 48, 52
Velencei tó 15, 18, 19, 23, 46, 55, 56
Veszprém 18, 24, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 62, 63, 64, 68, 72, 92
Villach 153, 155, 160, 168
Vilonya 57, 58
Völkermarkt 146, 147, 148, 157, 158, 168

Weissenstein 1 44, 145, 148, 155, 158, 160, 161, 169,
Wernsee76, 94, 100, 104, 108, 109, 110, 111, 112, 117, 121, 122, 123, 126, 127, 132

Zala 93, 95, 96, 99, 103, 162, 164
Zalaapáti 94, 96
Zalacsány 94
Zalaegerszeg 164
Zalaistvánd 162
Zalalövő 95
Zalanémetfalu 96, 99
Zalaszántó 68, 69, 70, 72, 74, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 163, 164
Zalaszentlászló 95, 97
Zalaszentmihály 96, 97, 99, 105
Zánka 64, 66, 67

Alakulatok, szervezetek , fegyverek, egyebek:

1. építő zászlóalj 154
1. huszár hadosztály 160
1. közepes aknavető tüzér osztály 26, 32, 53, 55, 63, 64, 65, 68, 69, 84, 90, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 108, 109, 110, 113, 162, 163, 176,
1. lovashadosztály 152
1. magyar hadsereg 97
1. német páncélos hadosztály 54
1/1. közepes aknavető üteg 53
101. sz. bevonulási központ 7,
11. légvédelmi tüzérosztály 108,
118. hadosztál 118, 119, 120, 121, 122, 125,
153/3 sorozatvető üteg 62, 63, 65, 68, 84, 94, 99, 126, 127
16. hadosztály utászszázad 113, 116, 118, 121, 124, 134
16. rohamtüzérosztály 15, 19, 23, 44,
16. SS – felderítőosztály 101,

2. Ukrán front 61
20. hadosztály huszársz 62, 68, 95, 99, 101, 102, 104, 117, 129
20. páncélvadász osztály 23, 51, 65
20. rohamtüzérosztály 16, 18, 19, 22, 23, 25, 44, 46, 51, 54, 58, 59, 61, 62, 67, 71, 74, 85, 95, 113, 119, 120, 138, 140, 278
20. magyar gyalogos hadosztál 97, 177,
20/4. rohamtüzér-páncéltörő üte 22
23. magyar hadosztály 47
23. páncélos hadosztály 46, 50, 54, 58, 60, 61, 63, 64, 84, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96
24. rohamtüzérosztály 19
25. gyalogezred 18, 19, 21, 22, 23, 51
25. légvédelmi gépágyús üteg 68
25. magyar gyalogos hadosztály 16, 17, 19, 18, 19, 21, 22, 23, 46, 50, 51, 54, 55, 58, 60, 68, 97, 106, 132, 135, 144
25. SS- páncélvadász osztály 8
25. SS- tábori kiképző zászlóal 8
25. SS- tüzérezred 8
26. gyalogezred 19
283. gránátos ezred 12
284. gránátos ezred 12, 14

3. és 4. SS-lovashadosztály 46, 53, 60, 64, 66, 71, 72, 73
3. SS- lovashadosztály 46, 87, 88, 90, 91,92, 95, 102
3. Ukrán Front 7, 46, 95
31. német lovasezred 86
32. német lovasezred 85

4. összfegyvernemi hadsereg 51,54
4. SS-lovashadosztály19, 22, 23, 46, 51, 53,57, 58, 61, 83, 96, 104, 108, 110,
41. lovasezred 22

5. lovasezred 22
5. SS - páncélos zászlóalj 13
5. SS -"*Wiking*" 59
5. Traditions Husar Regiment 19

6. angol páncélos hadosztály 137, 138, 142
6. gárda-páncéloshadsereg 53
6. német hadsereg 105, 106, 173
6. páncélos hadosztály 107
6. SS - páncélos hadsereg 15, 16, 19, 23, 24, 72, 75,
6. tüzér pótosztály 63, 68
6. tüzérosztály 84
668. tüzérezred 116, 125, 126

7. rohamtüzérosztály 19, 23
70. páncélvadász-osztály 19, 22
711. gyalog hadosztály 12
76. tábori tüzérosztály 25, 26

8. angol hadsereg 145, 152
8. német hadsereg 24, 106
8. hadosztály 117

9. SS - páncélos hadosztály 50, 91
9. SS-hadosztály pct.ágyús osztály 53

aknavető 22, 38, 39, 41, 42, 43, 47, 48, 53, 56, 58, 59, 60, 74, 100, 110, 111, 117, 118, 119, 126, 130

aknavető szakasz 32, 91, 122
aknavető század 91
aknavető üteg 25, 26, 27, 34, 44, 60, 66, 69, 82, 84, 86, 89, 90, 99, 101, 102, 108, 109, 110, 116, 118, 163

Czegle zászlóalj 29, 130, 132, 135, 136

Csendőr 129
Csendőr zászlóalj 131

Dráva zlj 130, 143

egyesített repülő lövész zászlóalj 124, 125, 126, 128
ejtőernyős ezred 144
ejtőernyős zászlóalj 33, 38, 59, 68, 86, 87, 89, 90, 91, 96, 101, 104, 111, 116, 125
Erőd 123, 130
„Erőd" ezred 119, 130, 131, 132, 136, 138, 141, 143

felderítő 42, 62
felderítőosztály 18, 53, 54, 61, 65, 68, 69, 93, 96, 98, 99
Fővezérség 8, 11, 44

"Germania" 13
géppisztoly 38, 52, 60, 110, 120
géppuska 42, 52, 60, 80, 110, 111, 117, 118
golyószóró38, 39, 42, 60, 83, 110, 114, 120
gránátvető 38, 39, 60, 117
gépvontatású üteg 120
Gránátos ezred 12, 42,48, 60, 80, 94, 98, 99, 102, 131,
gránátos zászlóalj 59, 60, 63, 65, 68, 72, 84, 89, 90, 93, 94, 95, 97, 101, 104, 107, 110, 115, 116, 117, 119, 124, 128, 131, 145, 171,

Hadtörténelmi Levéltár 278
Heeresgruppe 24, 44, 46, 47, 50, 99, 105, 106, 109, 125
hegyivadász 132,
híradó zászlóalj 48, 53, 55, 57, 63, 68, 70, 84, 94, 95, 99, 103, 110, 114, 123, 133, 141, 143, 145, 155, 169Hetzer 16, 19, 22, 23, 51, 54, 59, 62,
HM 31, 32, 33, 52, 61, 97, 103, 170, 172,
Hunyadi SS 171,

I. ejtőernyős zászlóalj 53, 55, 56, 57, 66,73, 74, 76, 100, 128, 143
I. német lovashadtest 50, 57, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 71, 73, 85, 91, 92, 109
I. repülő lövész zászlóalj 53, 74
II. ejtőernyős zászlóalj 8, 49, 74, 75, 76, 77, 90, 177
II. hadtest 19, 47, 48, 51, 55, 65, 95, 97, 98, 99, 108, 113, 119, 122, 140, 142, 155, 158, 160, 173, 177
II. repülő lövész zászlóalj 10, 77, 82, 128
II. SS páncélos hadtest 18
IV. lovas hadtest 170
IV. SS - páncélos hadtest 11
IV. SS - páncélos hadtest 12, 13, 14, 46, 49, 67, 71
VIII. gépvontatású tüzérosztály 25, 26, 47, 53, 55, 62, 63, 65, 68, 69, 84, 89, 90, 91, 95, 96, 126, 127
IX. hadtestparancsnokság 28, 47
IX. légvédelmi tüzér 140
XL. kozák SS lovashadtest 160
XXII. 109, 117, 122, 123, 124, 125, 128
XXIII. német páncélos hadosztály 102

Jekkelfalussy(PillerGyörgy)csoportja 68
Jgpz 19

kaposvári csendőr- zászlóalj 110,112, 117, 127, 128, 143

Légierők repülő pótezred 76

magyar 2. páncélos hadosztály 46
Mari nénik 56
Mauser 39
memorandum 149, 150, 151, 152, 153
Mersits 153

nehéz páncéltörő-ágyús század 42, 48
német lovashadosztály 85
Németh harccsoport 51,54, 55, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 66, 68, 278
Népbíróságok Országos Tanácsa 171
Nimród 16

országosjármű 38, 110

Panther 19, 54, 58, 62
Panzer IV 19
páncéltörő 38, 53, 87
páncéltörő ágyú 42, 58, 59, 60, 63, 78, 87, 93, 95, 96, 104, 108, 117, 120
páncéltörő szakasz 26, 38, 42, 48
páncéltörő üteg 16
páncélvadász - osztály 48

pisztoly 156
puska 38, 60, 110, 114, 120

rádiós 63
repülő 41, 60, 93
Repülő Csapattiszthelyettes Képző Iskola 77,
repülő lövész ezred 8, 38, 66, 74, 80, 96, 99,107, 111, 114, 127, 177
repülő lövész zászlóalj 52, 62, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 84, 88, 90, 91, 93, 94, 95, 96,97, 100, 101, 102, 104, 106, 110, 111, 114, 116, 117, 129, 132, 145, 146, 157
Rohamezred 131
rohamtüzér 58
rohamtüzér osztály 15, 16

Spitfire vadászezred 159
SS - lovashadosztály 19

"Szálasi röppentyűs"sorozatvetőüteg 19
Szent László hadosztály 7, 8, 15, 21, 22, 28, 29, 30, 33, 34, 36, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 64, 67, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 82, 87, 88, 92, 93, 94, 96, 97, 104, 105, 106, 107, 110, 111, 112, 113, 115, 119, 120, 121, 122, 125 130, 135, 137, 138, 144, 145, 146, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 158, 159, 160, 161, 164, 168, 169, 170, 171, 173, 174, 176, 177, 278
szovjet 26, 166, 167, 170, 171, 172, 173
szovjet összfegyvernemi hadsereg 19, 46 , 47, 51, 54
Szövetséges Ellenőrző Bizottság 152
Totenkopf"..... 70
Trianon 166
tüzérosztály 146, 162, 163
T-34 ..... 20, 85, 167

Ukrán Front 24, 95

utász 35, 51
utász kik. fek 36
utász zászlóalj 19, 20, 24, 25, 26, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 49, 51, 53, 55, 56, 57, 60, 62, 63, 66,68, 69, 70, 83, 84, 88, 92, 96, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 125, 126, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 136, 137, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 152, 153, 154, 155, 167, 176
Vadász" ezred 29, 130, 131141,143,
„Vadász" zászlóalj 123

Wehrkreiskommando 105
Weichs hadsereg 19, 29, 99, 131
Westland 13
Wiking 62

zöld határ 168

MELLÉKLETEK

1

A BÉCSI TÁMADÓ HADMŰVELET
(1945. III. 16 – 1945. IV. 4-ig)

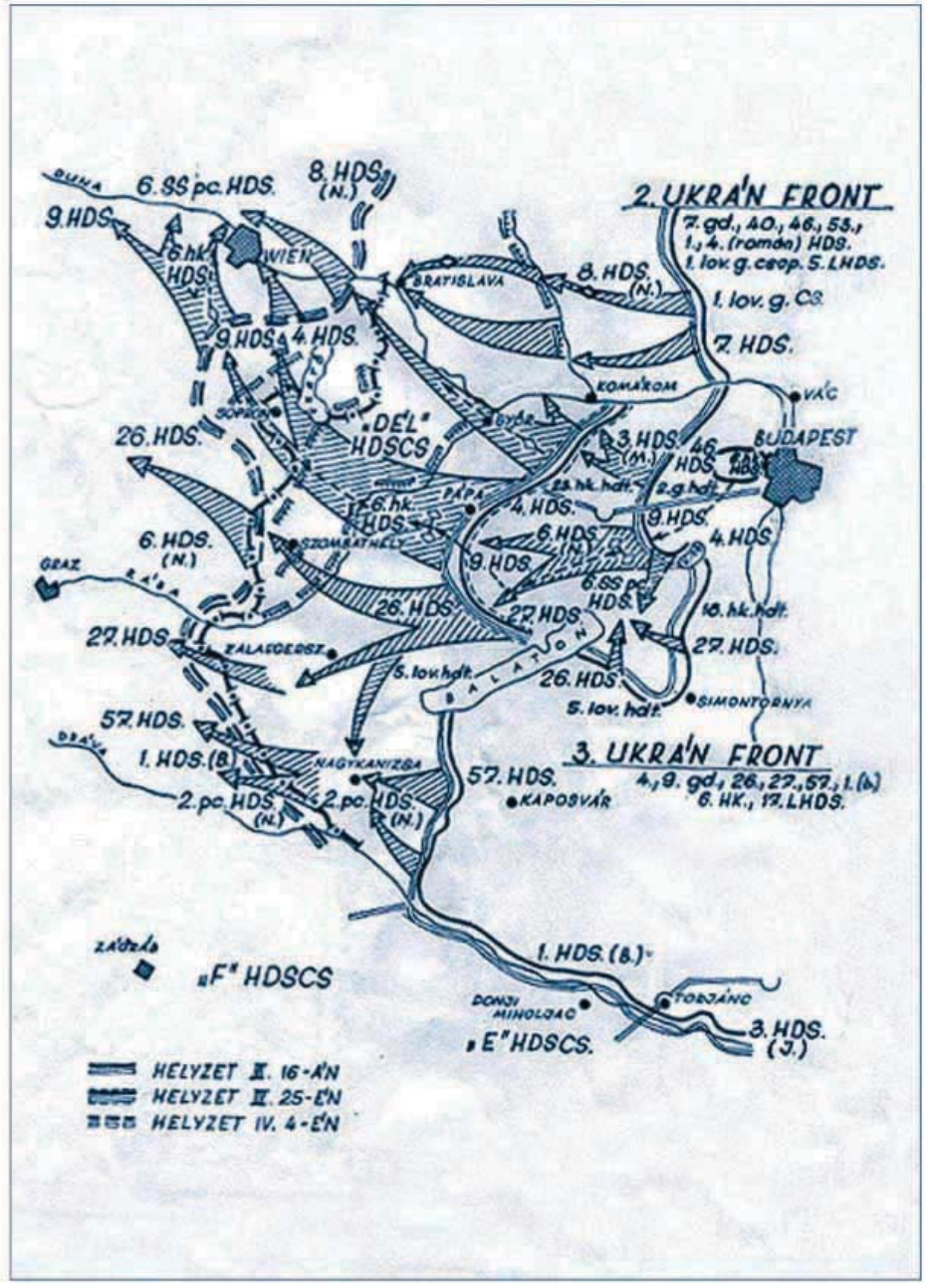

JELEK , JELZÉSEK TÁBLÁZATA

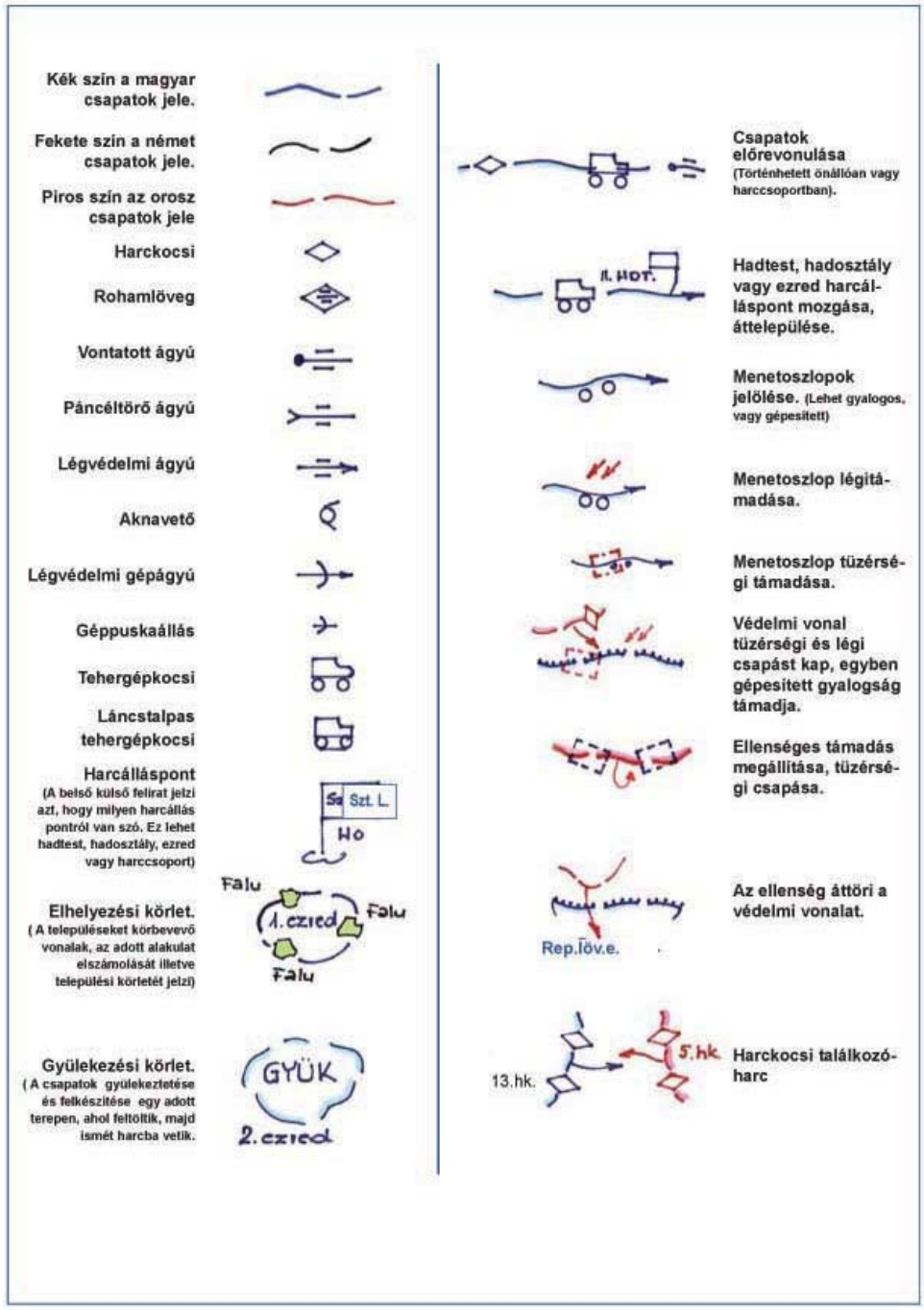

2.a

JELEK, JELZÉSEK TÁBLÁZATA

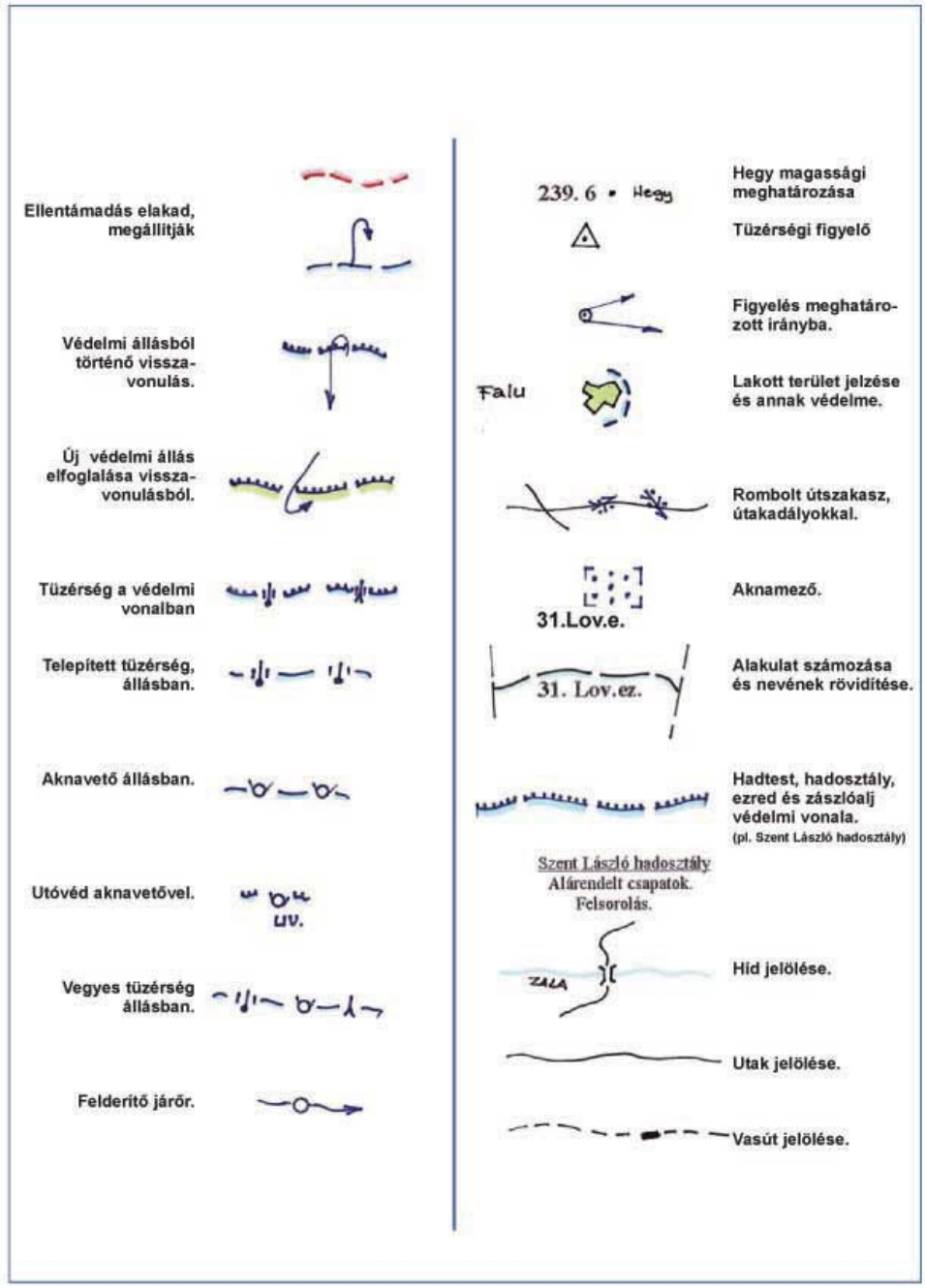

2.b

JELEK, JELZÉSEK TÁBLÁZATA

Északi irány jelölése.

Ma: 1: 100. 000 1939. évi. Méretarány meghatározása a térkép kiadás évével.

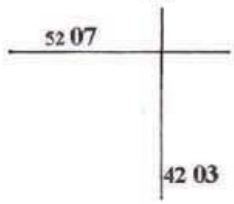

Térkép azonosító koordináta jelölése.

Az utóvédharc feladata, hogy a támadó alakulatot ideig, óráig feltartóztassa, a visszavonuló alakulatok biztosítása érdekében. Az utóvéd „alakulat" általában 90%-ban felmorzsolódik és megsemmisül.

Szűk szorosokat, hidakat, és lápos területen húzódó utakat az utóvéd alakulat kellő fegyverzettel tűz alatt tudta tartani. Lőszer és élelem utánpótlásuk csak egyszeri volt. Az életbemaradás vagy a fogságba esés lehetősége szinte kizárt volt.

A harccsoportokat általában a visszavonult és részben megsemmisült csapatok élő és technikai erejéből állította össze a rangidős parancsnok, és azt vezetéknevekkel jelölték. Pl.: „Pályi harccsoport" (Szent László hadosztály) „Német alezredes harccsoportja" (Szent László hadosztály) „Csoknyai harccsoport" (20. Gyaloghadosztály). Trux alezredes tüzérségi harccsoportja (Szent László hadosztály).

Pályi Hcs.

3

Szent László hadosztály második riasztása és felvonulása (1945. március 20-án és 21-én)

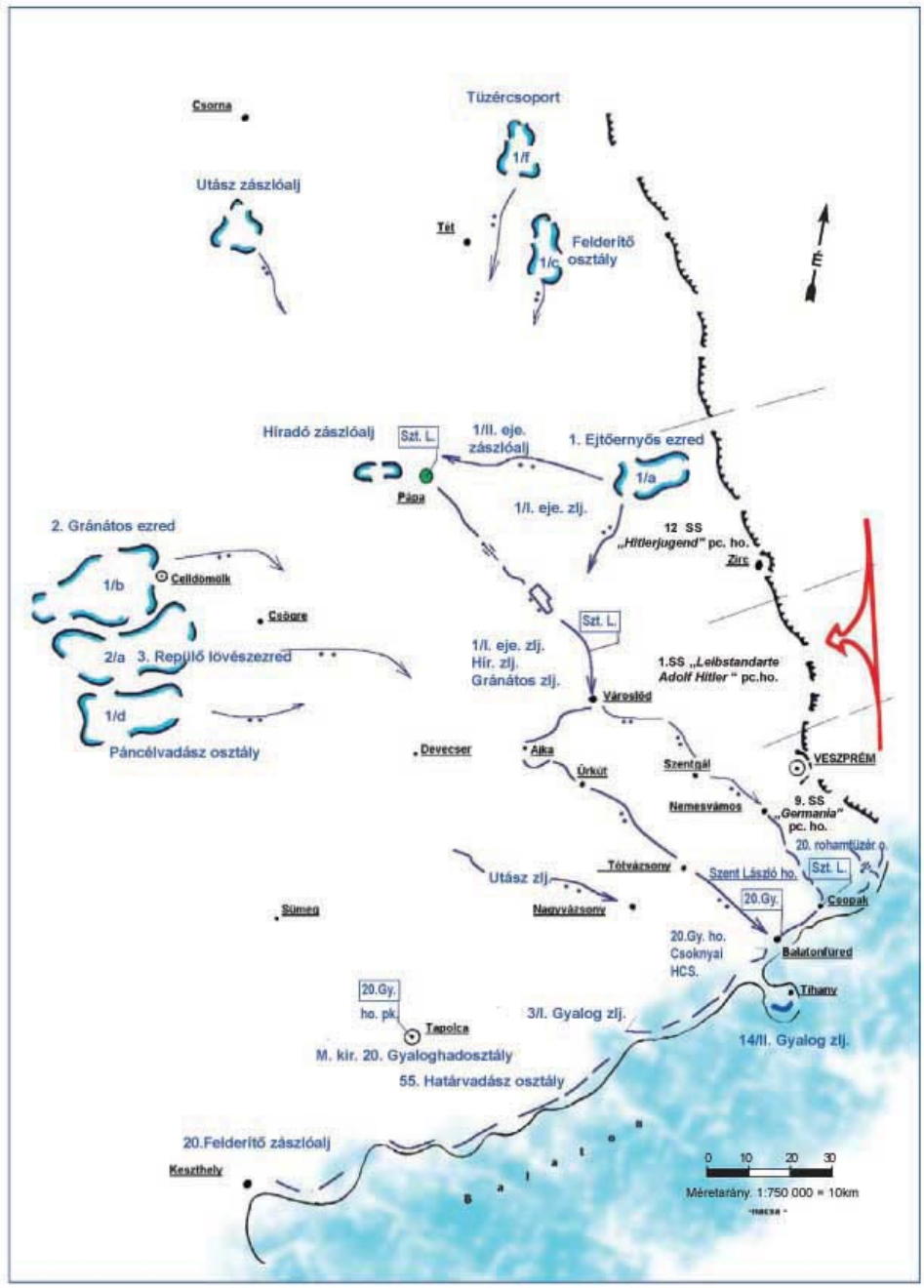

A Szent László Hadosztály helyzete
(1945. március 23-án 24.00-kor)

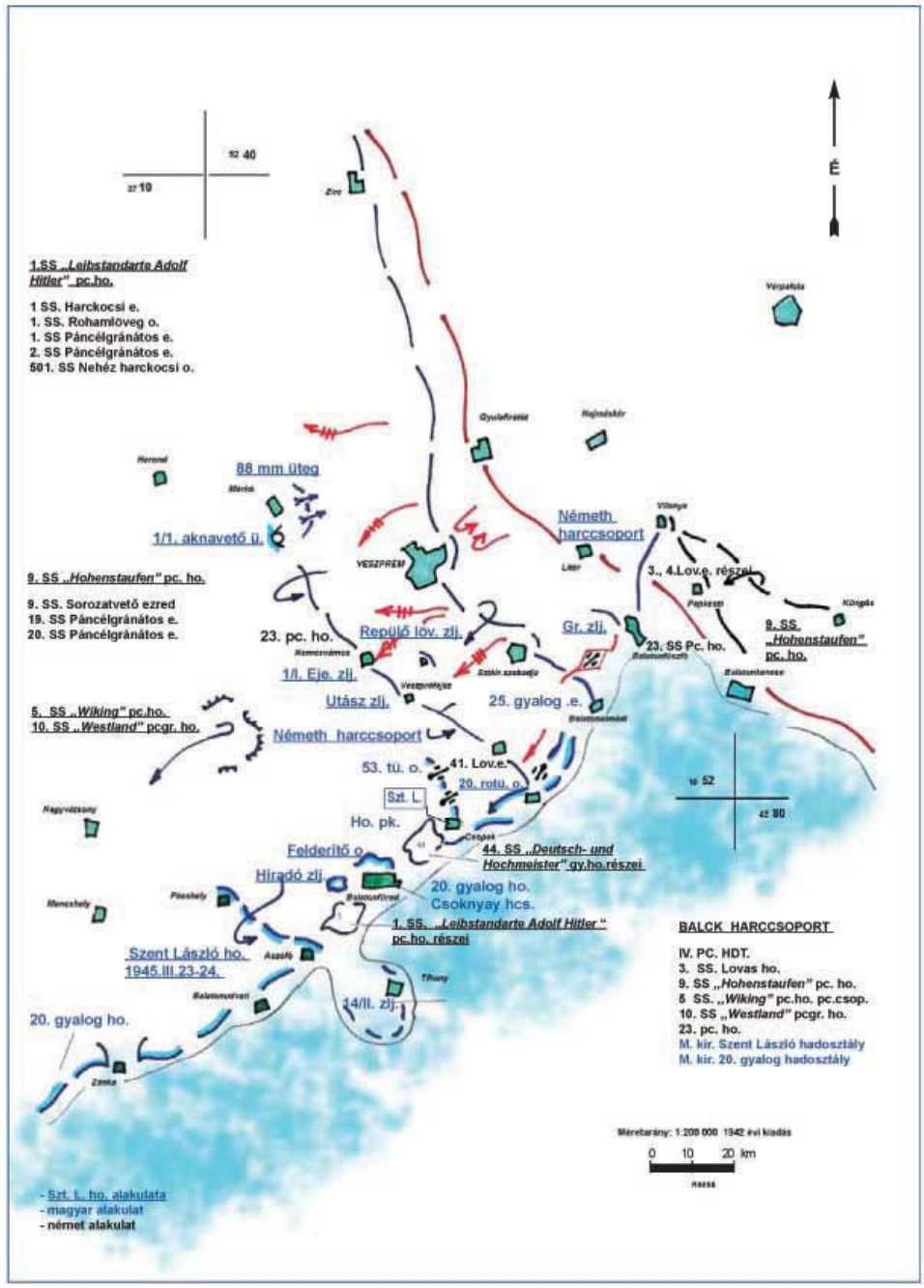

5

A NÉMET HARCCSOPORT helyzete
(1945. március 22-én és 23-án)

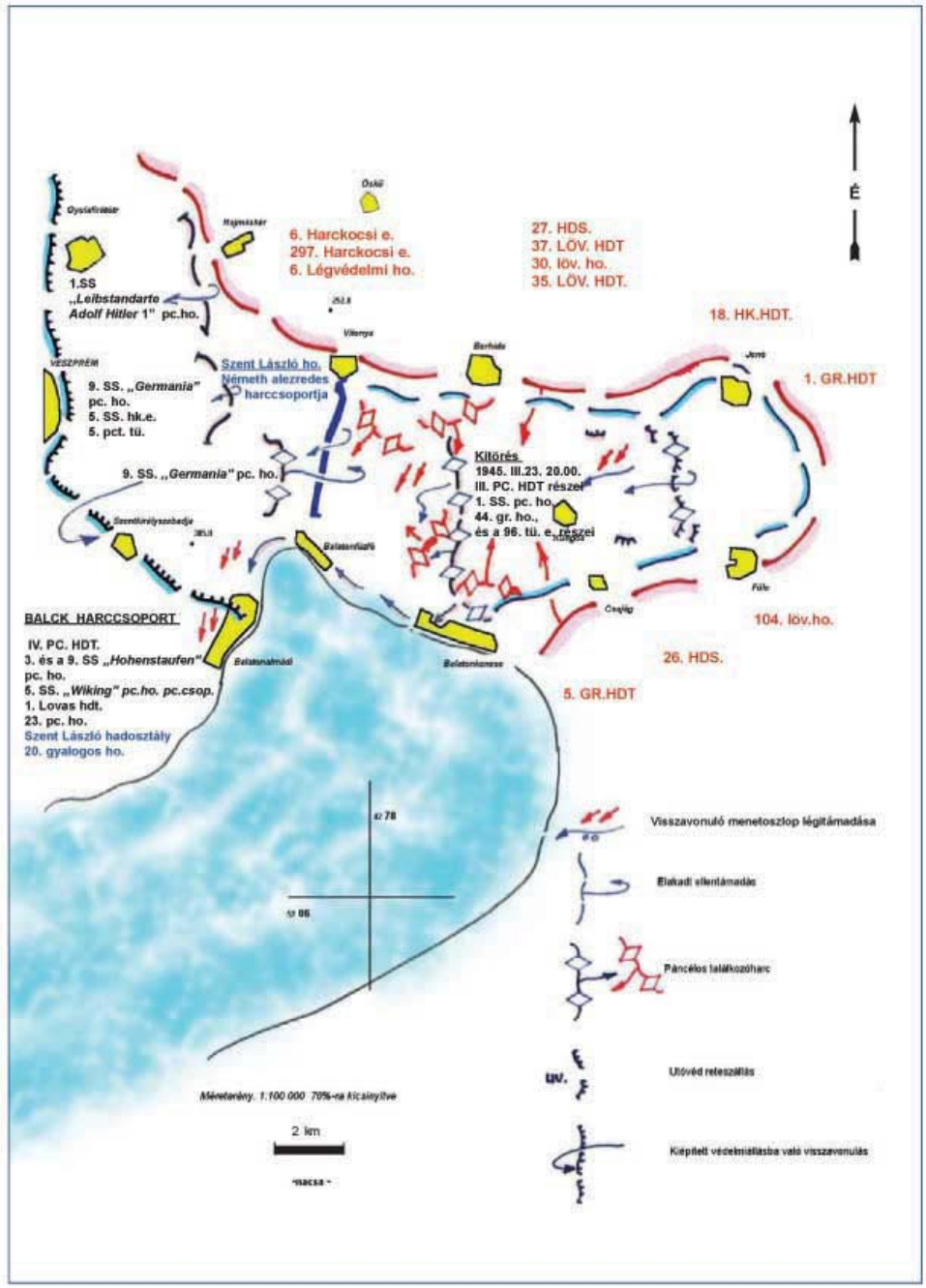

6

A Szent László hadosztály helyzete (1945. március 23-án és 24-én)

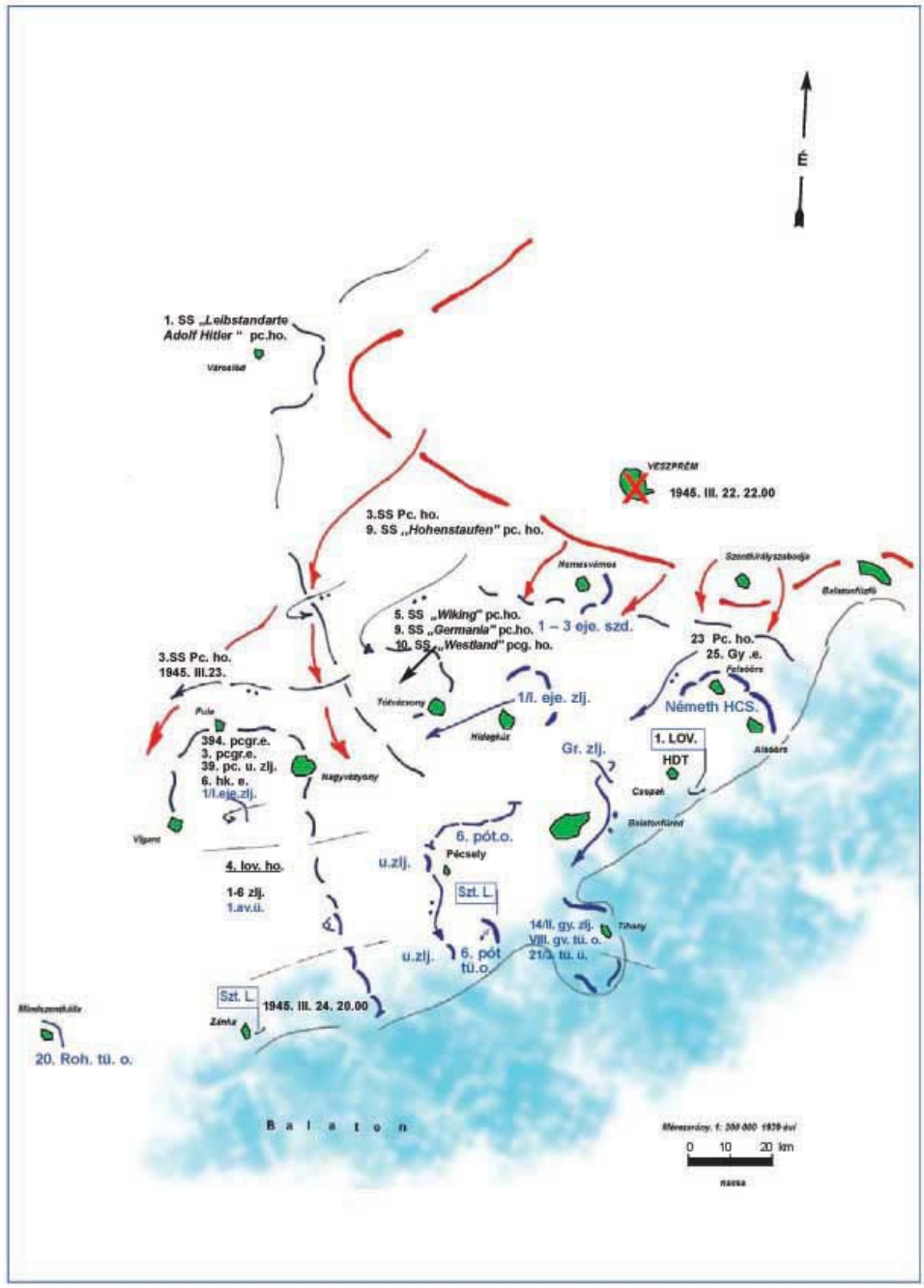

7

A hadihelyzet
1945. március 25-én.

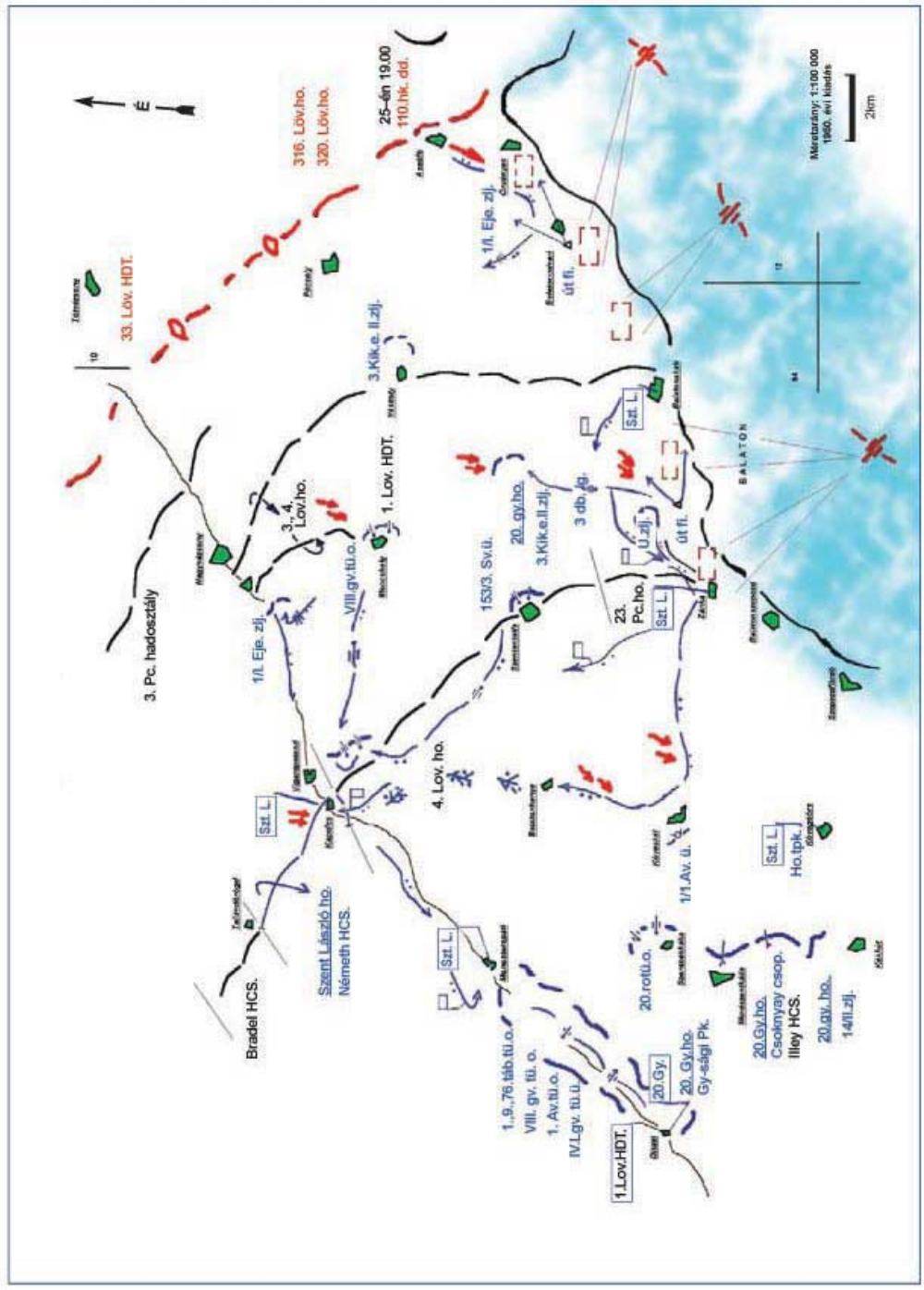

8

A helyzet 1945. március 26-án és 27-én 03.00-kor.

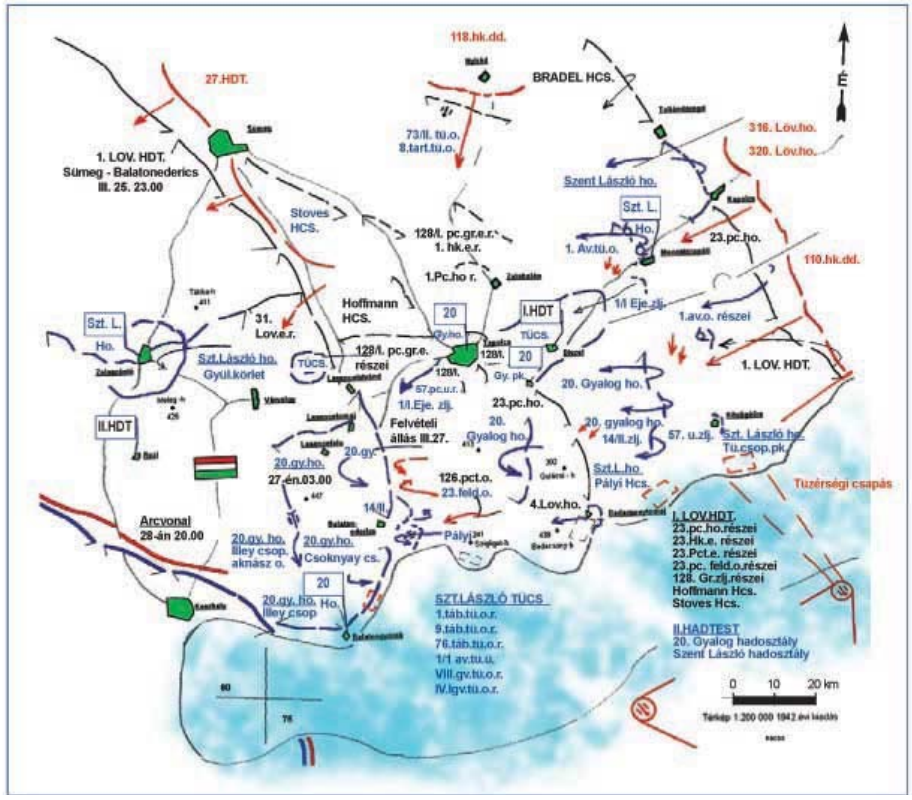

9

A 20. rohamtüzérosztály 3. ütegének harca Balatonedericsnél 1945. március 27-én.

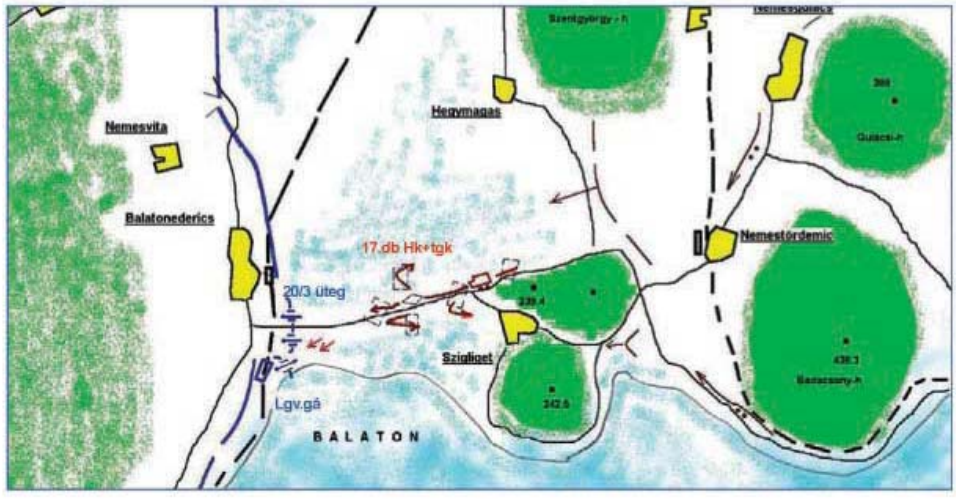

10

Intézkedés Vidornyaszőlős - Zalaszántó védelmére 1945. március 27-én és 28-án.

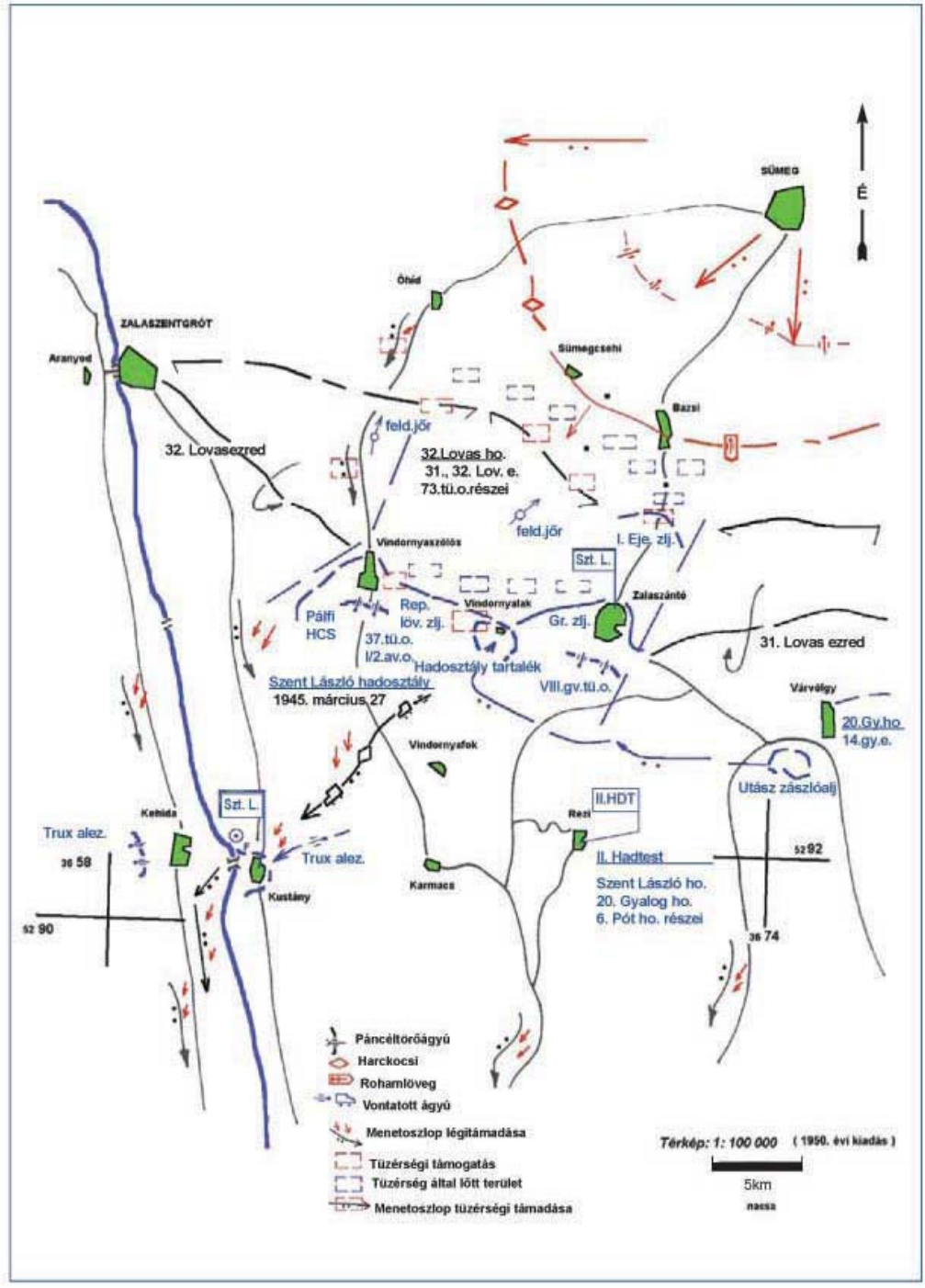

11

A Szent László hadosztály védelmi harca a Kustány-i hídfőig 1945. március 28-án.

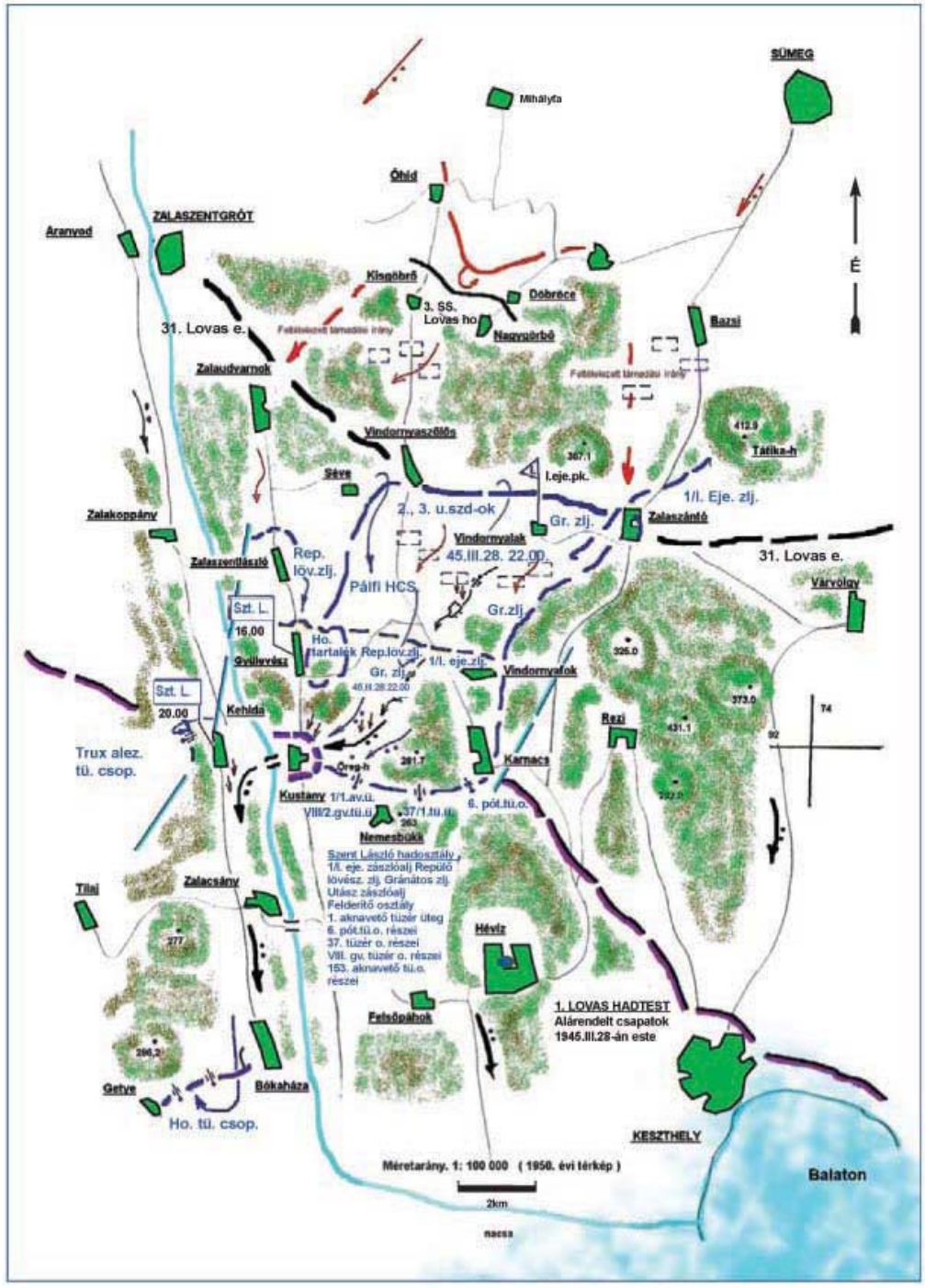

12

A Szent László hadosztály partváltása a Zala folyón 1945 március 29-én és 30-án.

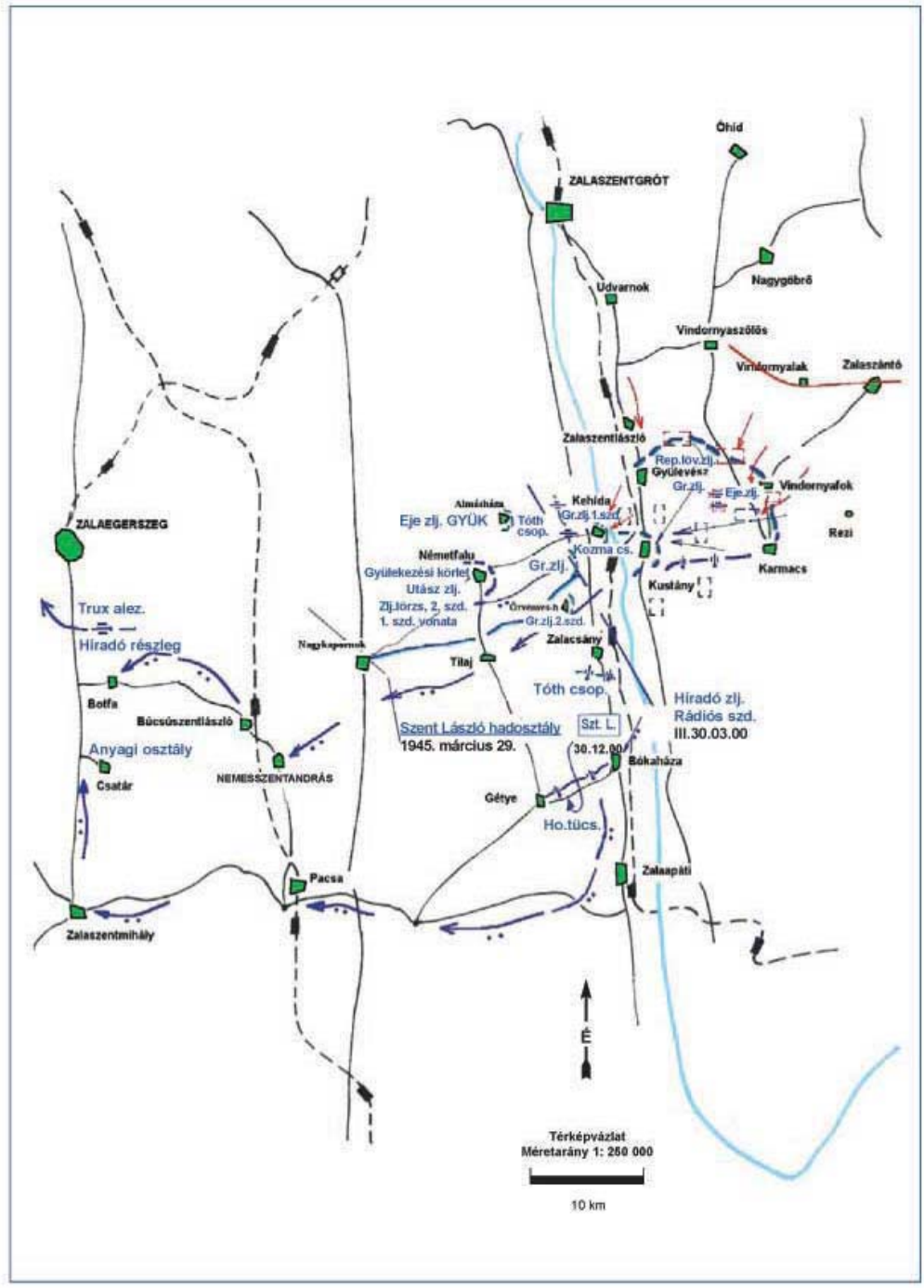

13

A Szent László hadosztály II. riasztása, harcai és visszavonulása.

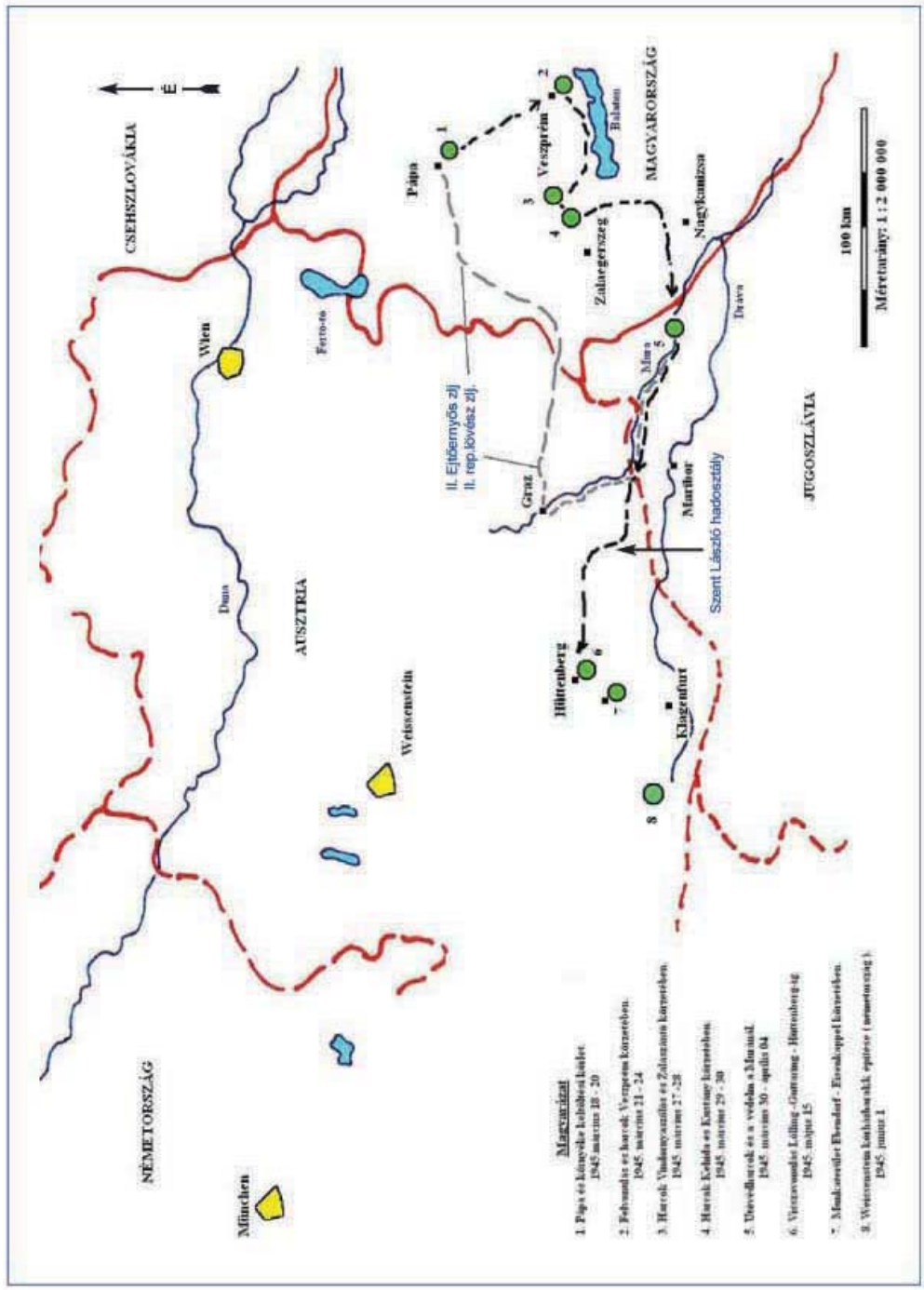

A Szent László hadosztály menete és utóvédharcai Kehidától a Muráig, 1945. március 30. és április 4. között

15

A 2. gránátos ezred I. zászlóalja 2. századának visszavonulási útvonala a Dunántúlon, 1945. 01. 21. és 04. 04. között.

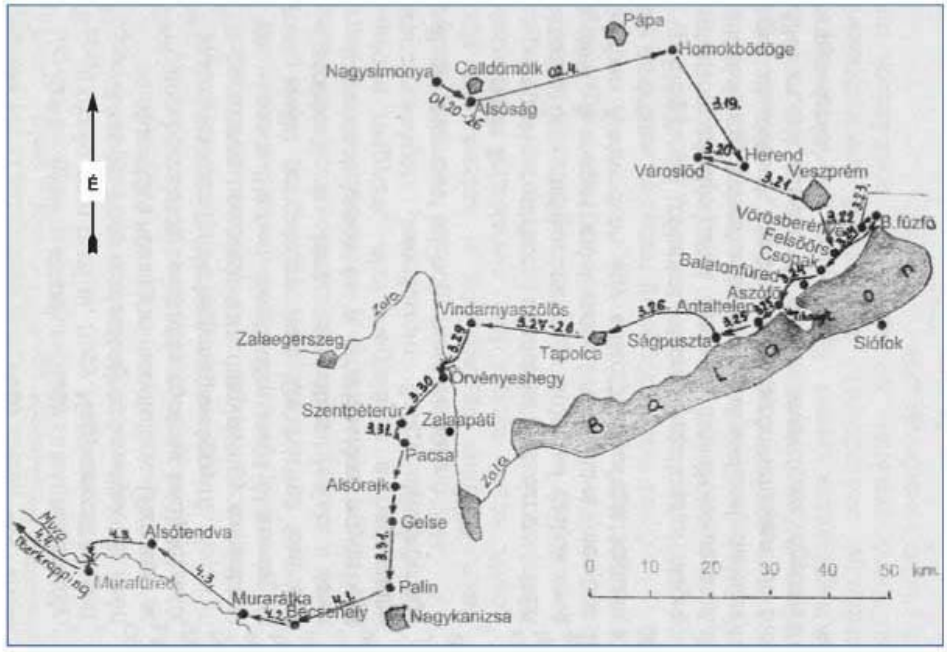

16.

A Pápáról 1945. 03. 26-án indulók és a Szent László hadosztály menete Ausztria területén, 1945. április 3. és május 15 között.

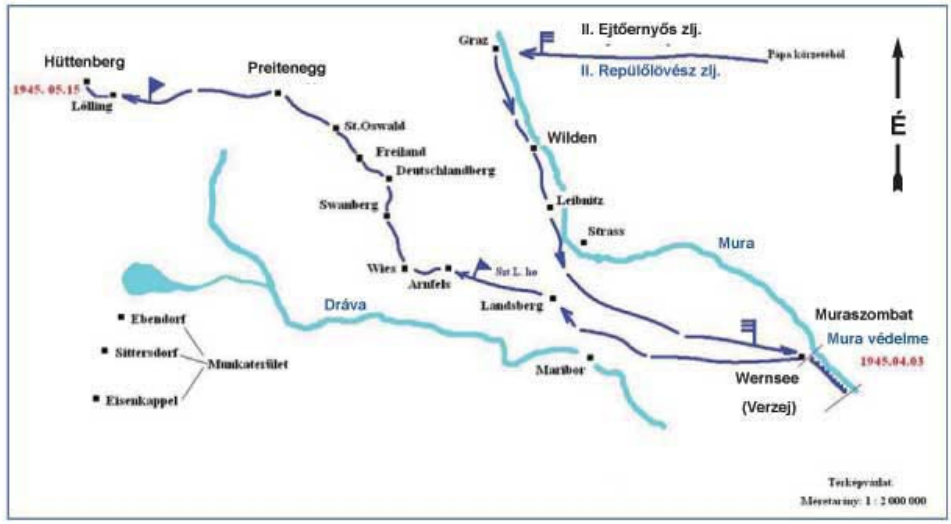

17

Vázlat a Szent László hadosztály helyzetéről a Mura védelmében
1945. 04. 07. 9 óra (Dárday 164. melléklet)

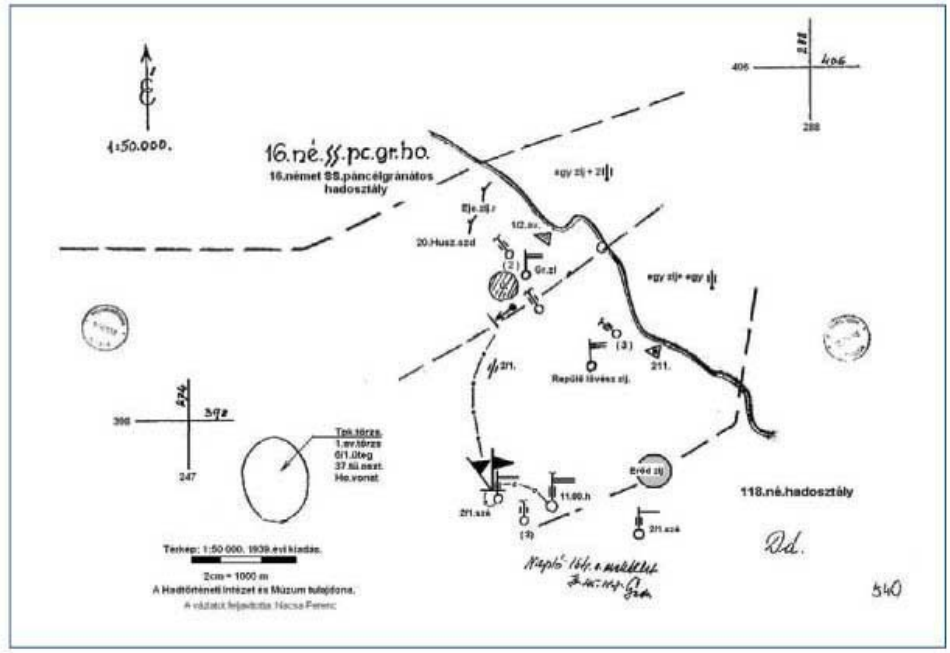

18

Pálfi százados zászlóalj parancsnok vázlata Ausztriában
1945. április 18.

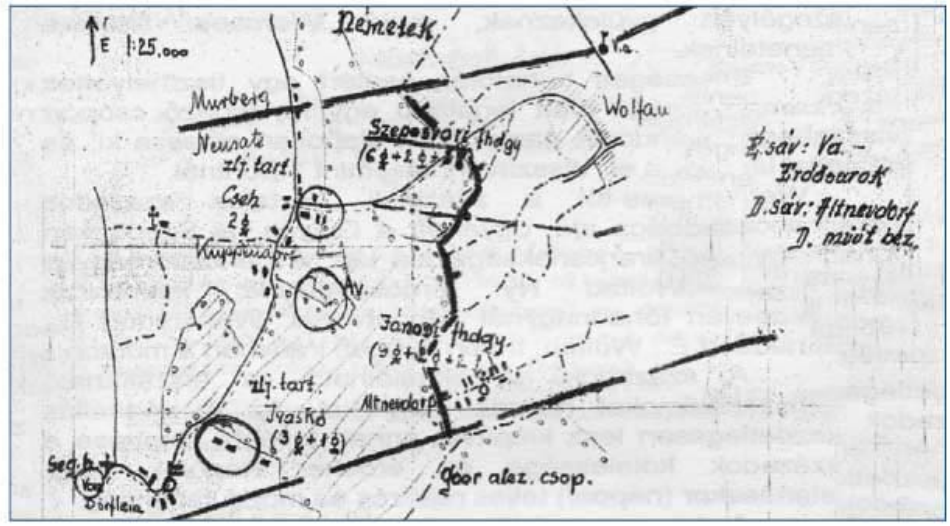

19

Pughy Imre fhdgy. és hat társának sírja és a repülő lövész katonák csoportjai leszereléskor

Pughy főhadnagy és hat társának közös sírja

Koronka Pál t. rep. zászlós, század parancsnok helyettes

Három repülő lövész ezredbeli katona Deimbergben

Repülő lövész rajparancsnok

Tisztek Deimbergben 1945.06.12-én ?, Kiss Gyula ht. rep. fhdgy., szd. pk., ?,?,?,Koronka Pál t.rep.zls., szd.pkh., Farkas Károly t.rep.zls. Ülő ?

Repülő lövész zászlóalj az ausztriai Deimbergben 1945.VI.12.

20

Azóta megöregedtek és meghaltak a vitézek

Szügyi Zoltán nyugdíjas

Szügyi Zoltán szk. vezérőrnagy, honvéd utolsó munkahelyén, a pincében levő vállalati irattárban

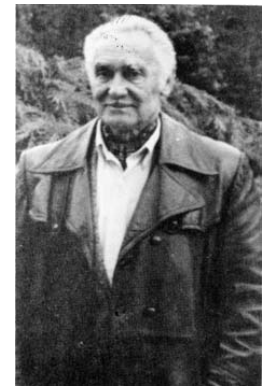

Tassonyi Edömér szk. őrgy., geológus Dél-Amerikában

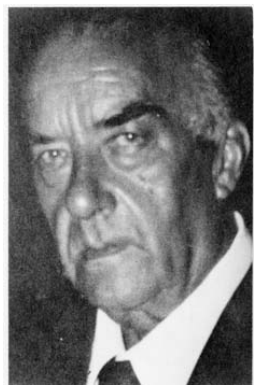

Pályi György szk. szds. az USA-ban

Bánhidy Gyula ny. szds. Borosgazda 2002-ben Szekszárdon

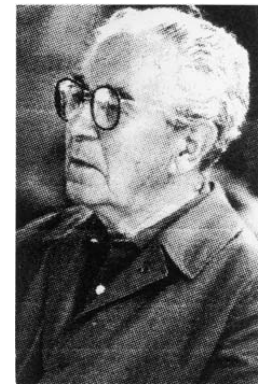

Ugron István ny. ezds. Magyarországon

21

A HADOSZTÁLY HARCÁNAK ELSŐ ÉS MÁSODIK SZAKASZÁBAN RÉSZTVEVŐK SZEMÉLYI ADATAI I.

Sor sz.	Név	Fegyv nem	Rendfo kozat	Születési	
				hely	év
1	**Adamovich Károly**	von	hdgy	**Rábatamási**	1924
2	**Ajtay Ferenc**	eje.	fhdgy	**Budapest,**	1919
3	**Asztalos Pál**	gy	szds	**Aszód**	1913
4	**Bakay Zoltán**	tü	hdgy	**Dunaegyháza**	1924
5	**Balogh Gyula II.**	lgv.tü.	fhdgy	**?**	?
6	**v.Baradlay György**	rep	hdgy	**Budapest**	1924
7	**Baráth András**	hir	alez	**Tejfalú**	1899
8	**Bazsó Károly**	rep	fhdgy	**Jászberény**	1918
9	**Bábolnay Lóránt**	rep	fhdgy	**Temesvár**	1918
10	**Bánhidy Gyula**	rep	fhdgy	**Osztopán**	1920
11	**Bánó Árpád**.	gy.tő.	szds	**Linz**	1906
12	**Bárczy János**	eje	fhdgy	**Budapest**	1917
13	**Bernolák Pál**	rotü	szds.	**Pestszentlőrinc,**	1907
14	**v. Berthy Károly**.	eje	fhdgy	**Békéscsaba**	1921
15	**Békássy Miklós** dr.	tö.	szds	**Kispest**	1911
16	**Bényi Béla**	?	t.hdgy	**Temesvár**	1913
17	**Bocsor Elemér**	mk.	őrgy	**Adásztevel**	1903
18	**Bóra Gyula**	u.	szds.	**Budapest**	1912
19	**Bozzay Ferenc**	hir.	szds	**Marosvásárhely**	1912
20	**v.Bóbiss-Selmeczy L.**	tü	szds	**Losonc**	1900
21	**Brindzik József** ..	rep	fhdgy	**Tápióbicske**	1916
22	**Burányi István.**.	g	szds	**Zenta**	1904
23	**vitéz Csány Balázs**	rtü.	fhdgy	**?**	1920
24	**Csáthy Dénes dr.**	rtü	hdgy	**Szikszó**	1919
25	**Cseh Ferenc**.	tö	zlsh.	**Szőny**	1912
26	**Cseh Lajos**.	gr.	fhdgy	**Nagykanizsa**	1914
27	**Cséby Géza**	gyóg	t zls	**Adony**	1903
28	**Czirfusz Imre**	rep	őrgy.	**Bezdán**	1902
29	**v. Csörgey László**	rep	fhdgy	**Sárvár**	1917
30	**Dárday Vilmos**	tü	ezds	**Sopron**	1897
31	**Dávid Lajos**	rep.	hdgy	**Budapest**	1922
32	**Dávidházy János**	rep	alez	**Tata**	1897
33	**Eleőd Attila**	rep	hdpőr	**Budapest**	1923
34	**Endrődy Imre**	u	*tsz* zls	**Pásztori**	1917
35	**Erdős Gyula**.	tü	őrgy	**Bátaszék**	1902
36	**Erényi Lajos János**	gy.	ezds	**Topolya**	1899
37	**Eszes István dr**.	g	t. hdgy	**Petrozsény**	1913
38	**Esztelneki Béla**.	gy.	fhdgy	**Budapest**	1918
39	**FaberRezső Rudolf**	tü	alez	**Pöstyén**	1892
40	**Falk Győző**	tü	alez	**Sopron**	1900

Sor sz.	Név	Fegyv nem	Rendfo kozat	Születési	
				hely	év
41	**Falvay Ferenc**.	rep.	zls.	**Székesfehérvár**	1921
42	**Dr.Farkas Pál**	o	szds	**Fehértemplom**	1912
43	**Fejes Géza**.	u.	t. hdgy	**Debrecen**	1923
44	**v. Ferenczy Márton**	gy	ezds	**Tusnád**	1895
45	**v. Fornay Ervin**.	tü	szds	**Losonc**	1912
46	**v. Földes Gyula**	tö	szds	**Lugos**	1913
47	**Freyer Frigyes**	rep	őrgy	**Pestszentlőrinc**	1907
48	**Friedrich István**.	rep	hdgy	**Kalocsa**	1920
49	**v.Gardai György**	gkvon	fhdgy	**?**	1919
50	**Gál Iván**	rep	hdgy	**Szádalmás**	1922
51	**Gereben Ferenc**.	tü	szds	**Kecskemét**	1914
52	**v. Gerley Győző**.	rep	szds	**Brassó**	1916
53	**GodóFerenc**	eje	fhdgy	**Garamberzence**	1914
54	**Goór György**	gy	alez	**?**	1900
55	**Götzy Pál.**	rep	hdgy	**Győr**	1923
56	**Görgényi János**	hír	fhdgy	**Karksbad**	1918
57	**Gráczol Sándor**	rep	fhdgy	**Zalagelse**	1915
58	**Gyarmathy László**	gy	fhdgy	**Alsódomború**	1913
59	**Győry Lajos,**	vk	szds	**Nagyszombat**	1914
60	H**adnagy Endre**.	rep	szds	**Sepsiszentgyörgy**	1906
61	**Halmay József**.	hir	szds	**Lugos**	1912
62	**Hanusz Ödön**	rep	hdgy	**Budapest**	1924
63	**Hargitai Elemér**	tü.	t.fhdg	**Celldömölk**	1903
64	**Heczkó Vilmos**	pc	hdgy	**Kassa**	1923
65	**Heinrich IstvánJ.S.**	rep	alez	**Balassagyarmat**	1901
66	**Henkey-Hőnig J.**	rtü	őrgy	**Miskolc**	1907
67	**v. Heppes Miklós**	rep	alez	**Arad**	1901
68	**Hornyánszky Pál**	?	t.zls	**?**	?
69	**Horváth Géza**	u.	zls	**Tata**	1920
70	**Hujmann Pál**	rep.	t.zls.	**?**	?
71	**Illésfalvi Gábor**	gy	szds	**Nemesvámos**	1913
72	**Ivaskó Lajos**	gy	fhdgy	**Sátoraljaujhely**	1915
73	**v. Iványi János**	vk	szds	**Győr**	1911
74	**JankovitsGyula** dr.	gh	t hdgy	**Bagota**	1911
75	**Juhász Gábor**	gy	t.szds	**Dédes**	1912
76	**Joubert Ervin**.	rep	szds	**Pozsony**	1911
77	**Karátsony Edvin**	rep	hdgy.	**Csabrendek**	1924
78	**Karsay István**	eje	fhdgy	**Zombor**	1919
79	**Katter János**	u	t..hdgy	**Sopron**	1917
80	**Kárpáthy Tasziló**.	rtü	fhdgy	**?**	1916
81	**Kelemen János I**.	rep	szds	**Jászladány**	1911
82	**Kernya Miklós**	rep	t.zls	**?**	?

Sor sz.	Név	Fegyv nem	Rendfo kozat	Születési	
				hely	év
83	**Kiss Zoltán III.**	eje	szds	**Fadd**	1914
84	**Kocsis Ferenc**	gy	t.hdgy	**Sopron**	1915
85	**Kollonay István dr.**	gy	t. hdgy	**Dédes**	1915
86	**v. Koltay György**	ro	fhdgy	**Szekszárd**	1919
87	**Kopeczky Győző**.	Tü	t. zls	**Budapest**	1923
88	**Koppány Ernő**	mk	alez	**Temeskutas**	1901
89	**Kömlődy Imre**	rtü	fhdgy	**Budapest**	1918
90	**Körös Béla .**	rtü	fhdgy	**Beled**	1912
91	**Kősziklásy Károly**	rep	hdgy	**Lengyeltóti**	1920
92	**Kövesdy Dezső**	eje	fhdgy	**Kompolt**	1920
93	**Kunszenti Imre dr**	o	t.zls	**Kúnszentmárton**	1904
94	**Lajtos Árpád**	vk.	őrgy	**Pancsova, .**	1910
95	**Lajtos György**.	Tü	szds	**Pestszentlőrinc**	1914
96	**Láncz László Jenő**	lelk	szds	**Felsővisó**	1903
97	**Lászlófalvi András**	rep	fhdgy	**Martonvásár**	1919
98	**Lengyel József**	rep.	hdgy	**Bogyiszló**	1924
99	**Martin Kornél**	pc.	hdgy	**Budapest**	1923
100	**Maszlay Lajos**	pc	őrgy	**?**	1903
101	**Matuska István**.	?	t.zls	**Muzsla**	1917
102	**Mándy Tamás**	hu	hdgy	**Sajóőrs**	1921
103	**Mánfay Károly**	rep	hdgy	**?**	1924
104	**Medgyessy Károly**	u	tfhdgy	**Pacser**	1905
105	**Mersich András**.	U	szds	**Szendrő**	1908
106	**Mester István dr.**	lelk	tfhdgy	**Sátoraljaujhely**	1907
107	**Molnár József III**	rep	fhdgy	**Kispest**	1915
108	**Nagy Árpád**	eje	fhdgy	**Kiskúnhalas**	1915
109	**Nagy Balázs**	gy	t.zls	**Kövend**	1921
110	**Nagy Valér**	pc.	hdgy	**Horn**	1920
111	**Novotny Antal**.	Rep	őrgy	**Vashegy**	1905
112	**Nyéki Takács Lászl**	vk	szds	**?**	1912
113	**Dr. Okos Ernő**	gy	szds	**Eger**	1911
114	**Ősze Ferenc**	rep	fhdgy	**Szombathely**	1915
115	**Paikert Imre**	eje	fhgy.	**?**	1917
116	**Palágyi Tivadar**	u	hdgy	**Szár**	1923
117	**Pálfi Sándor**	tö.	Szds	**Szeged**	1912
118	**Pályi György**	rep	Szds	**Újzsolna**	1910
119	**v. Platthy Győző.**	Eje	fhdgy	**Karancskeszi**	1917
120	**Pintér József**	rep.	hdgy	**Miskolc**	1924
121	**Pokorny László**	eje	alez	**Karánsebes**	1905
122	**Puky Imre (Endre)**	pc	fhdgy	**Tiszaroff**	1921
123	**Ranga János**	gy	alez	**?**	?
124	**Rapaics Roderik**	tü	őrgy	**Dunaharaszti**	1918
125	**Rábay Pál**	tü	szds	**Gyula**	1911
126	**Dr. Rátvay József**	o	szds	**Újvidék**	1909
127	**Réz József**	rep	hdp.őr	**Kapospula**	1920

Sor sz.	Név	Fegyv nem	Rendfo kozat	Születési	
				hely	év
128	**Sanna Henrik**	eje	fhdgy	**Kolozsvár**	1913
129	**Sárközy Imre**	mű	alez	**?**	1903
130	**v. SebestyénBéla**	eje	fhdgy	**Lugos**	1918
131	**v. Silley Arnold.**	rtü	fhdgy	**Budapest**	1918
132	**Simák Aladár**	rtü	fhdgy	**Kazár**	1915
133	**Simon Sándor dr.**	hb.	szds	**Pálháza**	1912
134	**v. Solnay Dénes**	rep.szt	hdgy	**Budapest**	1918
135	**Soós Lajos**	gy	fhdgy	**Rákospalota**	1914
135	**Soós Tibor**	rtü	hdgy	**Heves**	1923
137	**Stefán Valér**	gy	alez	**Szigetvár**	1902
138	**Svetics Miklós**	gy	fhdgy	**Szombathely**	1913
139	**Szabó Béla**.	rep	hdgy	**?**	?
140	**Dr. Szabó György**.	eü	szds	**Kézdivásárhely**	1909
141	**Szakács József**	eje	fhdgy	**Homokszil**	1914
142	**Szakáll Endre J.**	gy.	szds	**Szeged**	1917
143	**Szász Gyula**.	hir.	szds	**Szeged**	1910
144	**Szellő Ambrus dr.**	o	t.zls	**Nagykörös**	1917
145	**Szepesvári Béla**	gy	fhdgy	**Répcelak**	1919
146	**Szervánszky Gábor**	rep	szds	**Budapest**	1909
147	**Széchenyi Ernő gr.**	hu	szds	**Bécs**	1913
148	**Szinák Aladár**	rtü	fhdgy	**Kazár**	1915
149	**Szirmák Géza**	?	t.zls	**Érsekújvár**	1903
150	**Szittyai Ferenc**	g	szds	**Nagybecskerek**	1910
151	**Szolnoki Lajo**s	hir	t. zls.	**?**	?
152	**Szöllösi János**	u	t.zls.	**Nagykanizsa**	1921
153	**v. Szügyi Zoltán**	--	vőrgy	**Huszt**	1896
154	**Tarajossy Sándor**	rep	szds	**Kalocsa**	1908
155	**Tassonyi Edömér.**	eje	őrgy	**Nagyláz**	1910
156	**Taucher Gyula dr**.	lek	szds	**Nyergesújfalu**	1912
157	**Toronyi Gyula dr.**	gy	szds	**Kapuvár**	1912
158	**Ugron István**	eje	szds	**Budapest**	1917
159	**Varsás Miklós**.	hir	hdgy	**Diósgyőr**	1910
160	**Vincze István**	g	hdgy	**Csunely**	1918
161	**Vízkelety József**.	gy	hdgy	**Paks**	1914
162	**Zagyvai Péter**	g	szds	**Büdszentmihály**	1905
163	**gróf Zichy Mihály**	hu	fhdgy	**Budapest**	1917

22

A HADOSZTÁLY ÉLETE ELSŐ ÉS MÁSODIK SZAKASZÁBAN HARCOLÓ TISZTEK SZEMÉLYI ADATAI II.

(Fegyvernem, rendfokozat, születési idő és hely)

FEGYVERNEM

FEGYVER-NEM	Csak 1.szak	1. és 2.szak.	1.szak. összes	1. és 2. szakasz	Csak 2. Szak.	2. szak. össz.	1. szak	Össz. részt-vettek
repülő	21	12	33	12	4	16	21	37
gyalogos	9	10	19	10	7	17	9	26
ejtőernyős	9	6	15	6	-	6	9	15
tüzér	6	6	12	6	2	8	6	14
ro..tüzér	6	5	11	5	2	7	6	13
utász	4	4	8	4	1	5	4	9
híradó	1	7-	8	7	-	7	1	8
vezérkari	4	2	6	2	-	2	4	6
gazdászati	2	3	5	3	1	4	2	6
testőr	4	1	5	1	-	1	4	5
páncélos	3	1	4	1	-	1	3	4
huszár	2	1	3	1	-	1	2	3
lelkész	1	-	1	-	2	2	1	3
orvos	2	1	3	1	1	2	2	2
vonatog.	-	2	2	2	-	2	-	2
légv. tüzér	-	-	-	-	1	1	-	1
gyógysz.	-	1	1	1	-	1	-	1
hadbiztos	-	1	1	1	-	1	-	1
műszaki	1	-	1	-	-	-	1	1
rep.sztári.	1	-	1	-	-	-	1	1
eügyi	1	-	1	-	-	-	1	1
mérnök	1	1	2	1	-	1	1	1
ÖSSZESEN	**78**	**64**	**142**	**64**	**21**	**85**	**78**	**163**

RENDFOKOZAT

REND-FOKOZAT	Csak 1.szakasz	1.és 2. szakasz	1. szakasz összes	1. és 2. szakasz	Csak 2.szakasz	2. szakasz össz.	1. szakasz	Össz. résztvettek
	1	2	3	4	5	6	7	6+7
hdpőrm.	1	1	2	1	-	1	1	2
t.zls.	-	4	4	4	2	6	-	6
zls.	5	4	10	4	1	5	6	11
zls.h.	1	-	1		-	-	1	1
t.hdgy.	3	9	12	9	3	12	3	15
ht.hdgy.	7	-	7	-	-	-	7	7
t.fhdgy	7	19	26	19	2	21	7	28
ht.fhdgy	21	-	21	-	-	-	21	21
t.szds	1	17	18	17	7	24	1	25
ht.szds	20	4	24	4	-	4	20	24
őrnagy	6	4	10	4	4	8	6	14
alez.	5	1	6	1	2	3	5	8
ezredes	-	1	1	1	-	1	-	1
vőrgy.	1		1	-		-	1	1
ÖSSZESEN	**78**	**64**	**142**	**64**	**21**	**85**	**78**	**163**

SZÜLETÉSI IDŐ

SZÜLE-TÉSI IDŐ	Csak 1.szakasz	1.és 2. szakasz	1. szakasz összes	1. és 2. szakasz	Csak 2.szakasz	2. szakasz összes	1. szakasz	Össz. résztvettek
	1	2	3	4	5	6	7	6+7
1899 elött	-	4	4	4	4	8	-	8
1900-1909	20	9	29	9	4	13	20	33
1910 -1919	34	38	72	38	8	46	34	80
1920 után	13	13	26	13	5	18	13	31
Nem ismert	3	-	3	-	2	2	3	5
ÖSSZESEN	**78**	**64**	**142**	**64**	**21**	**85**	**78**	**163**

SZÜLETÉSI HELY

SZÜLE-TÉSI HELY	Csak 1.szakasz	1.és 2. szakasz	1. szakasz összes	1. és 2. szakasz	Csak 2.szakasz	2. szakasz összes	1. szakasz	Össz. résztvettek
	1	2	3	4	5	6	7	6+7
Csonka ország	50	36	86	36	11	47	50	97
Trianoni ország	22	20	42	20	6	26	22	48
Nem ismert	6	8	14	8	4	12	6	18
ÖSSZESEN	**78**	**64**	**142**	**64**	**21**	**85**	**78**	**163**

23

Szügyi Zoltán elleni perben a mellette tanúskodó katonáinak aláírása

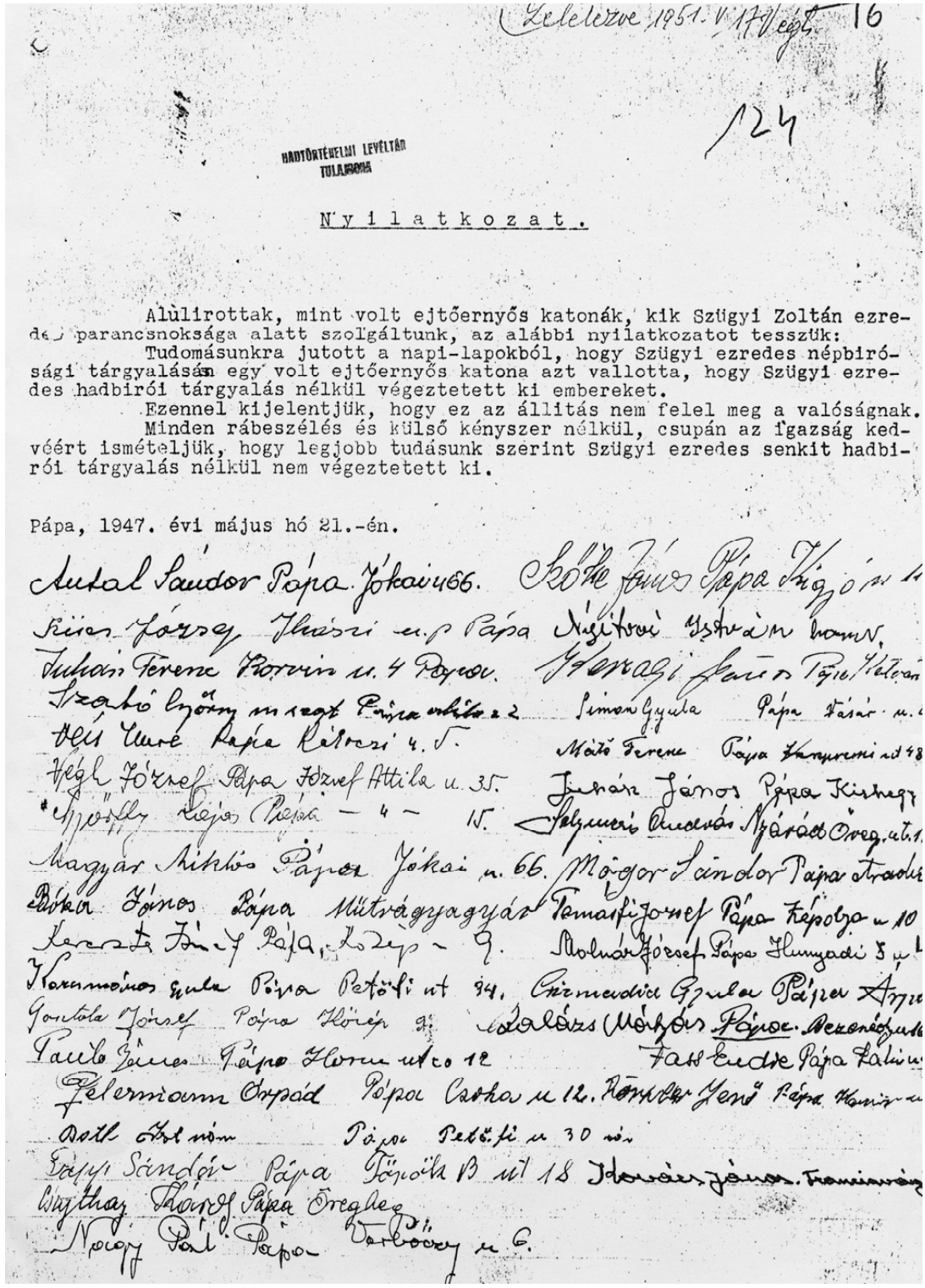

Zeleleezve 1951. V. 17/egt. 16

124

HADTÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR
TULAJDONA

Nyilatkozat.

Alulirottak, mint volt ejtőernyős katonák, kik Szügyi Zoltán ezredes parancsnoksága alatt szolgáltunk, az alábbi nyilatkozatot tesszük:

Tudomásunkra jutott a napi-lapokból, hogy Szügyi ezredes népbirósági tárgyalásán egy volt ejtőernyős katona azt vallotta, hogy Szügyi ezredes hadbirói tárgyalás nélkül végeztetett ki embereket.

Ezennel kijelentjük, hogy ez az állitás nem felel meg a valóságnak.

Minden rábeszélés és külső kényszer nélkül, csupán az igazság kedvéért ismételjük, hogy legjobb tudásunk szerint Szügyi ezredes senkit hadbirói tárgyalás nélkül nem végeztetett ki.

Pápa, 1947. évi május hó 21.-én.

Antal Sándor Pápa Jókai 66. Szőke János Pápa Kiss
Kiss József Thaisz u. 5 Pápa Nagitvai István Ivánc
Tuhan Ferenc Bocskai u. 4 Papa. Gyenagi Sándor Pápa, Veleszá
Szabó Ignácz Pápa Simon Gyula Pápa Vásár u.
Deli Imre Pápa Kálvári 4. Mátó Ferenc Pápa Kanizsai út 48
Végh József Pápa József Attila u. 35. Juhász János Pápa Kisfegy
Sipőcz Lajos Pápa — 4 — 15. Selymes Antal Nyárád Öreg. u. 1.
Magyar Miklós Pápa Jókai u. 66. Major Sándor Pápa Arad
Bíró János Pápa Műtrágyagyár Tamási József Pápa Képolya u. 10
Kerezsi Józsi Pápa, Kozep - 9. Molnár József Pápa Hunyadi 3 u.
Kaszmács Gyula Pápa Petőfi út 94. Csizmadia Gyula Pápa Arp
Gondola József Pápa Kórház 9. Balázs Mátyás Pápa. Aeronáut
Pauló János Pápa Horvát utca 12 Fábián Endre Pápa Kálv
Feleriam Árpád Pápa Csoka u. 12. Rónyai Jenő Pápa Kanizsa
Both Kálmán Pápa Petőfi u. 30 sz.
Papp Sándor Pápa Pápavár B út 18 Horváth János Tamási
Wajthay József Pápa Öreglec
Nagy Pál Pápa Tatrossy u. 6.

24.

A Szent László Hadosztály Indulója

Zene: Egyed Miklós
Szöveg: Gömbös Ernö
Feldolgozás: Lajos Béla

Induló tempó

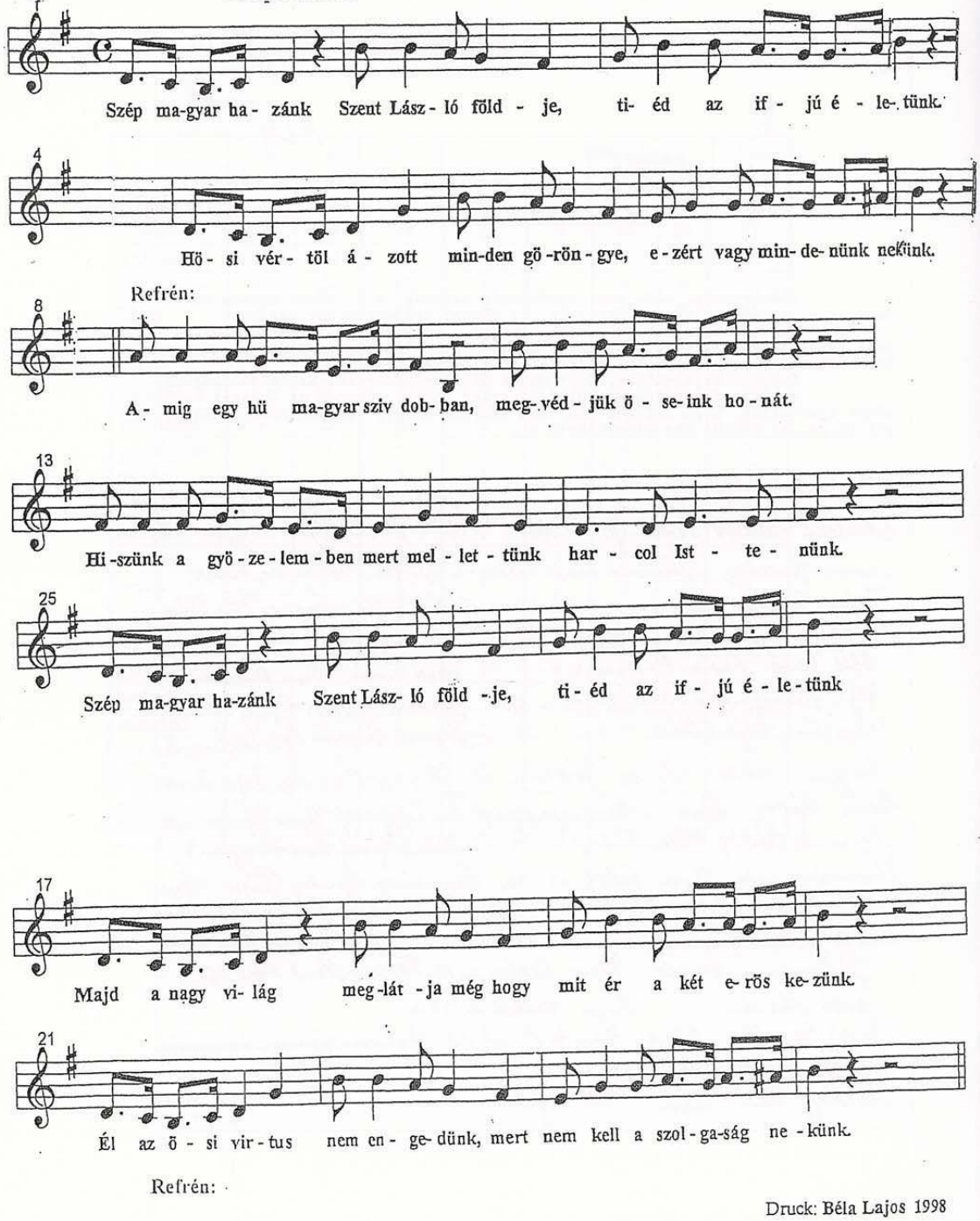

Refrén:

Druck: Béla Lajos 1998